Проект
вноситься народними депутатами України
Стефанчуком Р.О. та іншими

ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Усвідомлюючи понад тисячолітню історію державотворення і розвитку української правничої культури,

підтверджуючи, що найвища мета, засадничі цінності приватного (цивільного) права (далі – приватне право) – служити вільному розвитку особистості, забезпечувати повагу до людської гідності, автономію волі та неприпустимість втручання у приватне життя,

визнаючи, що особисті права становлять підвалини приватного права, а їхні прояви є еманацією гідності та автономії людини,

установлюючи непорушність права приватної власності як засаду економічної свободи та особистої незалежності, а також утверджуючи свободу договору і свободу підприємництва,

визначаючи метою цього Кодексу сприяння інтеграції України до Європейського Союзу, модернізацію національного законодавства та розвиток приватного права відповідно до викликів майбутнього,

Верховна Рада України оновлює цей Кодекс відповідно до загальних принципів права, Конституції України, міжнародних договорів України у сфері людських прав та для забезпечення їх розвитку встановлює засади і приписи, що визначають права і обов’язки суб’єктів приватних (цивільних) відносин (далі – приватні відносини).

Система засад і приписів, встановлених цим Кодексом, становить основу приватного права, що його застосовують в Україні.

КНИГА ПЕРША
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ І. ОСНОВНІ ПРИПИСИ

Глава 1. Джерела та засади приватного права

Стаття 1. Сфера дії цього Кодексу та інших джерел приватного права

1. Цей Кодекс та інші джерела приватного права застосовують до приватних відносин.

2. Відносини є приватними, якщо їхній публічний характер не визначений законом або не випливає з суті відносин.

3. Цей Кодекс та інші джерела приватного права не застосовують до майнових відносин публічного характеру, якщо іншого не визначено законом.

Стаття 2. Суб’єкти приватних відносин

1. Суб’єктами приватних відносин є фізичні особи та юридичні особи (далі разом – особи).

2. Статус суб’єкта приватних відносин поширюють на державу Україна, Автономну Республіку Крим, територіальну громаду, іноземну державу, інших суб’єктів публічного права у разі їхньої участі у приватних відносинах.

Стаття 3. Засади приватного права

1. Приватні відносини ґрунтовано на засадах приватного права.

2. Засадами приватного права є:

1) юридична рівність суб’єктів приватних відносин;

2) приватна автономія;

3) диспозитивність;

4) справедливість;

5) добросовісність (bona fides);

6) розумність;

7) неприпустимість свавільного втручання у сферу приватного життя людини;

8) заборона протиправного позбавлення права власності;

9) свобода договору або іншого правочину;

10) свобода підприємницької діяльності, що не заборонена законом;

11) недопущення отримання переваг зі своєї протиправної та/або недобросовісної поведінки, заборона зловживання правом;

12) судовий захист цивільного права та/або правомірного інтересу.

3. Перелік засад, визначений частиною другою цієї статті, не є вичерпним.

Стаття 4. Акти цивільного законодавства України

1. Основу цивільного законодавства України становить Конституція України.

2. Головним актом цивільного законодавства України є цей Кодекс.

Актом цивільного законодавства є також інший закон України, що містить норми права, які регулюють та/або охороняють приватні відносини.

Якщо суб’єкт права законодавчої ініціативи подав до Верховної Ради України проект закону, що регулює приватні відносини інакше, ніж цей Кодекс, він зобов’язаний одночасно подати проект закону про внесення змін до Цивільного кодексу України. Подані законопроекти Верховна Рада України розглядає одночасно.

Зміни до цього Кодексу можуть бути внесені лише законом про внесення змін до Цивільного кодексу України.

3. До приватних відносин можуть бути застосовними інші нормативно-правові акти у випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 5. Дія актів цивільного законодавства, усунення і подолання юридичних прогалин та юридичних колізій

1. Дію актів цивільного законодавства в часі, просторі та за колом суб’єктів визначає Закон України "Про правотворчу діяльність".

2. Юридичні прогалини та юридичні колізії усувають та долають на підставах та порядком, що визначені Законом України "Про правотворчу діяльність".

Стаття 6. Доброзвичайність (boni mores)

1. Приватні відносини регулюють з урахуванням доброзвичайності.

Доброзвичайність – це сукупність моральних норм та принципів, стандартів етичної поведінки та загальновизнаних уявлень про належну поведінку, усталених у суспільстві.

2. У разі якщо суспільні відносини суперечать доброзвичайності, настають юридичні наслідки, визначені цим Кодексом та/або іншим законом, або договором.

Стаття 7. Договір як джерело приватного права

1. Приватні відносини може регулювати договір.

2. Сторони мають право укласти договір, що не визначений актом цивільного законодавства, але відповідає засадам приватного права.

3. Сторони мають право врегулювати в договорі, визначеному актом цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані таким актом.

4. Сторони можуть відступити в договорі від приписів актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд.

Сторони не можуть відступити в договорі від приписів актів цивільного законодавства, якщо такі акти не містять приписів, що визначають можливість такого відступлення, а також якщо обов'язковість для сторін приписів актів цивільного законодавства випливає з їхнього змісту або із суті відносин між сторонами.

5. Приписи цієї статті поширюють і на односторонні правочини.

Стаття 8. Звичай як джерело приватного права

1. Приватні відносини може регулювати звичай, зокрема звичай ділового обороту, національний звичай, звичай національної меншини (спільноти) або корінного народу.

Звичай – це правило поведінки, яке не визначено актом цивільного законодавства, але є усталеним у певній сфері приватних відносин.

Звичай може бути зафіксований у відповідному документі.

2. Звичай, що суперечить договору або акту цивільного законодавства, у приватних відносинах не застосовують.

Стаття 9. Локальний акт юридичної особи як джерело приватного права

1. Приватні відносини може регулювати локальний акт юридичної особи, зокрема статут, положення, рішення вищого органу управління юридичної особи.

Стаття 10. Міжнародний договір як джерело приватного права

1. Приватні відносини може регулювати міжнародний договір.

2. Якщо міжнародний договір, згоду на обов'язковість якого надала Верховна Рада України, містить інші приписи, ніж встановлені цим Кодексом та/або іншим законом, застосовують приписи міжнародного договору.

3. Якщо міжурядовий міжнародний договір містить інші приписи, ніж встановлені нормативно-правовим актом Кабінету Міністрів України, застосовують приписи міжурядового міжнародного договору.

4. Якщо міжвідомчий міжнародний договір містить інші приписи, ніж встановлені нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади, що уклав такий договір, застосовують приписи міжвідомчого міжнародного договору.

Глава 2. Динаміка цивільних прав і обов'язків

Стаття 11. Виникнення, зміна, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і обов'язків

1. Цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі юридичних фактів, з якими цей Кодекс та/або інше джерело приватного права пов'язує відповідні юридичні наслідки.

2. Підставою виникнення, зміни, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і обов'язків є:

1) договір або інший правочин;

2) створення особистих та/або майнових благ;

3) завдання майнової та/або моральної шкоди;

4) безпідставне збагачення;

5) рятування життя, здоров'я, майна;

6) створення загрози життю, здоров'ю, майну;

7) інші підстави, визначені законом та/або договором.

3. Цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі приписів акта цивільного законодавства.

4. У випадках, визначених законом та/або договором, цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі звичаю.

5. У випадках, визначених актом цивільного законодавства, цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі приписів акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування.

6. У випадках, визначених актом цивільного законодавства, цивільні права і обов'язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі рішення суду.

7. У випадках, визначених законом та/або договором, цивільні права і обов’язки можуть виникати, їх може бути змінено, зупинено, поновлено, припинено на підставі рішення вищого органу управління юридичної особи.

8. У випадках, визначених актом цивільного законодавства та/або договором, підставою виникнення, зміни, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і обов’язків може бути настання або ненастання певної події.

Стаття 12. Здійснення цивільних прав

1. Особа здійснює свої цивільні права вільно, на власний розсуд.

2. Нездійснення особою своїх цивільних прав не є підставою для їх зміни, зупинення, припинення, крім випадків, визначених законом.

3. Якщо законом визначені юридичні наслідки недобросовісного здійснення особою своїх цивільних прав, вважається, що дії або бездіяльність (далі разом – поведінка) особи є добросовісними, якщо іншого не встановив суд.

Стаття 13. Відмова від цивільного права

1. Особа може відмовитися від свого цивільного права.

2. Відмова від особистого права неможлива.

3. Якщо законом визначений особливий порядок відмови від цивільного права, зокрема права на нерухомі речі, транспортні засоби, тварини, інші об’єкти, визначені законом, така відмова можлива лише у спосіб та порядком, що визначені актом цивільного законодавства.

Стаття 14. Межі здійснення цивільних прав

1. Особа здійснює свої цивільні права відповідно до засад приватного права в межах, наданих їй договором та/або іншим джерелом приватного права.

2. Особа має здійснювати свої цивільні права добросовісно та у спосіб, що не суперечить її попереднім заявам або поведінці (venire contra factum proprium).

3. Поведінка особи, що завдає шкоди іншій особі, національній безпеці, довкіллю та/або культурній спадщині, а також спрямована на зловживання правом у будь-якій формі, є недопустимою.

4. У разі недодержання особою вимог частин другої і третьої цієї статті при здійсненні своїх цивільних прав суд може зобов’язати її припинити недобросовісну поведінку, заборонити зловживання цивільними правами або застосувати інші заходи, визначені законом.

Стаття 15. Виконання цивільних обов’язків

1. Цивільні обов’язки виконують у межах, визначених договором та/або законом, відповідно до засад приватного права.

2. Особу не можна примусити до поведінки, яка не є виконанням її цивільного обов’язку.

3. Особу може бути звільнено від цивільного обов’язку або від його виконання у випадках, визначених договором та/або законом.

Глава 3. Захист цивільних прав та правомірних інтересів

Стаття 16. Право на захист цивільних прав та правомірних інтересів

1. Кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання, оспорювання та/або загрози порушення.

2. Кожна особа має право на захист свого правомірного інтересу, що не суперечить засадам приватного права.

3. Кожна особа має право використовувати засоби протидії, що не заборонені цим Кодексом та не суперечать доброзвичайності, у разі виникнення реальної загрози порушення свого цивільного права та/або правомірного інтересу.

Стаття 17. Захист цивільних прав та правомірних інтересів судом

1. Кожна особа має право звернутися для захисту свого цивільного права та/або правомірного інтересу до суду.

2. Суд застосовує такі способи захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів:

1) визнання права;

2) визнання правочину недійсним;

3) припинення поведінки, що порушує право, створює загрозу його порушення або спрямована на зловживання правом;

4) відновлення становища, що існувало до порушення;

5) примусове виконання цивільного обов’язку в натурі;

6) встановлення правовідносин;

7) зміна правовідносин;

8) припинення правовідносин;

9) відшкодування майнової шкоди;

10) компенсація моральної шкоди;

11) визнання протиправними та нечинними рішень, дій або бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, посадових та службових осіб зазначених органів.

Перелік способів захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів, визначений цією частиною, не є вичерпним. Суд може захистити цивільне право та/або правомірний інтерес в інший спосіб, визначений договором або законом. Якщо спосіб, визначений договором або законом, не є дієвим у відновленні порушеного, невизнаного, оспорюваного цивільного права та/або правомірного інтересу, суд може захистити цивільне право та/або правомірний інтерес в інший спосіб, ніж визначений договором або законом.

3. На підставі звернення особи з вимогою суд захищає її цивільне право та/або правомірний інтерес, застосовуючи спосіб захисту, визначений частиною другою цієї статті, з урахуванням суті відносин, змісту порушеного, невизнаного, оспорюваного цивільного права та/або правомірного інтересу, характеру його порушення, невизнання, оспорювання, а також наслідків, яких зазнала або може зазнати особа.

4. Відмова в розгляді судом справи з мотивів наявності прогалин у законодавстві, що регулює спірні відносини, його неповноти, незрозумілості або суперечливості заборонена.

5. Суд може відмовити особі в захисті її цивільного права та/або правомірного інтересу в разі порушення нею вимог частин другої і третьої статті 14 цього Кодексу.

Стаття 18. Захист цивільних прав та правомірних інтересів третейським судом, міжнародним комерційним арбітражем, іншими уповноваженими особами (інституціями)

1. Особа у процесі розв’язання приватного спору може звернутися для захисту свого цивільного права та/або правомірного інтересу до третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, іншої уповноваженої особи (інституції) у випадках та порядком, що визначені законом.

Стаття 19. Захист цивільних прав та правомірних інтересів Президентом України, органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування

1. Президент України захищає цивільні права та правомірні інтереси у межах повноважень, визначених Конституцією України.

2. У випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, особа має право звернутися для захисту свого цивільного права та/або правомірного інтересу до органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування.

3. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування захищає цивільні права та правомірні інтереси у межах, на підставах та у спосіб, що визначені Конституцією України та/або законом.

Рішення органу, визначеного абзацом першим цієї частини, щодо захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів не є перешкодою для звернення особи до суду для їх захисту.

Стаття 20. Захист цивільних прав та правомірних інтересів нотаріусом

1. Нотаріус захищає цивільні права та правомірні інтереси особи у спосіб вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках та порядком, що визначені законом, опротестування векселя, складання морського протесту та вчинення інших нотаріальних дій, визначених законом.

Стаття 21. Захист цивільних прав та правомірних інтересів медіатором

1. Медіатор захищає цивільні права та правомірні інтереси особи у спосіб проведення медіації як позасудової процедури врегулювання цивільного конфлікту (спору) у випадках та порядком, що визначені законом та/або договором.

Стаття 22. Самозахист цивільних прав та правомірних інтересів

1. Особа має право на самозахист свого цивільного права та/або правомірного інтересу, а також цивільного права та/або правомірного інтересу іншої особи від порушень і протиправних посягань.

2. Способи самозахисту мають відповідати змісту порушеного цивільного права та/або правомірного інтересу, характеру дій, якими їх порушено, а також наслідкам, яких зазнала або може зазнати особа.

Особа вільна у виборі способу самозахисту з дотриманням приписів статті 16 цього Кодексу.

Стаття 23. Здійснення права на захист

1. Особа здійснює право на захист вільно, на власний розсуд.

2. Нездійснення особою права на захист не є підставою для припинення порушеного, невизнаного, оспорюваного цивільного права та/або правомірного інтересу, крім випадків, визначених законом.

Стаття 24. Визнання протиправним і нечинним правового акта індивідуальної дії, нормативно-правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування

1. Суд визнає протиправним і нечинним правовий акт індивідуальної дії, що його видав орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства та порушує цивільні права та/або правомірні інтереси.

2. Суд визнає протиправним і нечинним нормативно-правовий акт органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства та порушує цивільні права та/або правомірні інтереси.

3. У разі визнання протиправним і нечинним правового акта індивідуальної дії або нормативно-правового акта особа, цивільні права та/або правомірні інтереси якої порушено, має право вимагати оприлюднення в медіа відповідного рішення суду.

Стаття 25. Відшкодування майнової шкоди

1. Особа, якій завдано збитків унаслідок порушення її цивільного права та/або правомірного інтересу, має право на їх відшкодування.

2. Збитками є:

1) майнові втрати, що їх зазнала особа, зокрема у зв’язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа здійснила або має здійснити для відновлення свого порушеного цивільного права та/або правомірного інтересу (реальні збитки);

2) доходи, що їх особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її цивільне право та/або правомірний інтерес не було порушено (упущена вигода);

3) витрати, які особа здійснила з метою запобігання виникненню загрози завдання їй майнової шкоди (превентивні витрати).

3. Майнову шкоду відшкодовують у повному обсязі, якщо договором або законом не визначено відшкодування у меншому або більшому розмірі.

Якщо розмір збитків, визначений договором, надміру перевищує їхній фактичний розмір, суд може зменшити відшкодування до розумного розміру.

Превентивні витрати підлягають відшкодуванню, за умови що сума таких витрат не перевищує розумного розміру.

Якщо особа одержала дохід внаслідок порушення цивільного права та/або правомірного інтересу, розмір упущеної вигоди, що має бути відшкодована особі, цивільне право та/або правомірний інтерес якої порушено, не може бути меншим за розмір доходу, одержаного особою, яка порушила цивільне право та/або правомірний інтерес.

4. На вимогу особи, якій завдано шкоди, та з урахуванням обставин справи майнова шкода може бути відшкодована в інший спосіб. Зокрема шкода, завдана майну, може бути відшкодована в натурі (передання речі того самого виду і тієї самої якості, полагодження пошкодженої речі тощо), якщо іншого не визначено законом.

Стаття 26. Компенсація моральної шкоди

1. Особа має право на компенсацію моральної шкоди, завданої внаслідок порушення, невизнання, оспорювання її цивільних прав та/або правомірних інтересів.

2. Моральна шкода полягає, зокрема, у завданні:

1) фізичного болю та страждань, яких фізична особа зазнала у зв’язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров’я;

2) душевних страждань, яких фізична особа зазнала у зв’язку з протиправною поведінкою стосовно неї, членів її сім’ї або близьких родичів;

3) душевних страждань, яких фізична особа зазнала у зв’язку зі знищенням або пошкодженням її майна;

4) приниження честі і гідності фізичної особи, репутації фізичної або юридичної особи.

3. Якщо іншого не визначено законом, моральну шкоду компенсують грошовими коштами, іншим майном або в інший спосіб.

Розмір грошової компенсації моральної шкоди визначає суд залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних і душевних страждань, погіршення спроможностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, рівня втрати працездатності, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для компенсації, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. Суд, визначаючи розмір грошової компенсації моральної шкоди, також дотримується принципів справедливості та розумності.

4. Моральну шкоду компенсують безвідносно до майнової шкоди, при цьому розмір компенсації моральної шкоди не пов'язаний з розміром відшкодування майнової шкоди.

5. Моральну шкоду компенсують одноразово, якщо іншого не визначено договором та/або законом.

Розділ ІІ. СУБ’ЄКТИ

Підрозділ 1. ФІЗИЧНА ОСОБА

Глава 4. Загальні приписи про фізичну особу

Стаття 27. Поняття фізичної особи

1. Людину як суб’єкта приватних відносин вважають фізичною особою.

2. Особливості юридичного статусу фізичної особи, здійснення нею цивільних прав і виконання цивільних обов’язків визначають Конституція України, цей Кодекс, інший закон, договір або інший правочин.

Стаття 28. Дитина

1. Юридичний статус дитини має фізична особа від народження до досягнення вісімнадцятирічного віку (повноліття) безвідносно до набуття нею або надання їй повної цивільної дієздатності.

2. У відносинах з батьками повнолітні дочка, син зберігають юридичний статус дитини безвідносно до досягнення ними повноліття.

3. Малолітньою вважають дитину від народження до досягнення чотирнадцятирічного віку.

4. Неповнолітньою вважають дитину віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

5. Особливості юридичного статусу дитини, здійснення нею цивільних прав і виконання цивільних обов'язків визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 29. Споживач

1. Юридичний статус споживача має фізична особа, яка діє з метою задоволення своїх побутових чи інших особистих потреб, не пов’язаних з підприємницькою діяльністю, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов’язків найманого працівника.

2. Особливості юридичного статусу споживача, здійснення ним цивільних прав і виконання цивільних обов'язків визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 30. Професіонал

1. Юридичний статус професіонала має фізична особа, яка у відносинах зі споживачем діє в цілях своєї підприємницької або незалежної професійної діяльності.

Юридичний статус професіонала має також юридична особа, яка у відносинах зі споживачем діє в цілях своєї підприємницької чи непідприємницької діяльності.

2. Особливості юридичного статусу професіонала, здійснення ним цивільних прав і виконання цивільних обов'язків визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 31. Цивільна правоздатність фізичної особи

1. Цивільна правоздатність фізичної особи – це її здатність здійснювати цивільні права і виконувати цивільні обов’язки.

Цивільну правоздатність мають усі фізичні особи.

2. Цивільна правоздатність фізичної особи виникає в момент її народження живою, що встановлено відповідно до критеріїв, визначених законодавством.

У випадках, визначених законом, охороняють інтереси зачатої, але ще не народженої дитини.

3. У випадках, визначених законом, цивільна правоздатність може бути пов’язана з досягненням фізичною особою відповідного віку, встановленням юридичного факту, набуттям нею юридичного стану, юридичного статусу.

4. Цивільна правоздатність фізичної особи є припиненою в момент її смерті, що встановлено відповідно до критеріїв, визначених законодавством.

Стаття 32. Обсяг цивільної правоздатності фізичної особи

1. Усі фізичні особи є рівними у здатності здійснювати цивільні права і виконувати цивільні обов’язки.

2. Фізична особа має всі особисті права, визначені Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Фізична особа здатна мати всі майнові права, визначені Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Фізична особа здатна мати інші цивільні права, не визначені Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, якщо вони не суперечать закону та доброзвичайності.

5. Фізична особа здатна мати обов’язки як суб’єкт приватних відносин.

Стаття 33. Неприпустимість обмежування цивільної правоздатності фізичної особи

1. Цивільну правоздатність фізичної особи не може бути обмежено.

2. Правочин, що обмежує цивільну правоздатність фізичної особи, є нікчемним.

3. Правовий акт Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їхньої посадової та/або службової особи не може обмежувати цивільну правоздатність фізичної особи.

Не є обмежуванням цивільної правоздатності визначені законом випадки позбавлення фізичної особи окремих цивільних прав або обмежування їх здійснення, якщо такі заходи визначені Конституцією України.

Стаття 34. Ім’я фізичної особи

1. Фізична особа набуває прав і обов’язків та здійснює їх під своїм ім’ям.

Ім’я фізичної особи, яка є громадянином України, має складниками прізвище, власне ім’я та по батькові, якщо іншого не випливає із закону або звичаю національної меншини (спільноти), корінного народу, до якого належить така фізична особа.

Фізична особа може взяти подвійне прізвище, подвійне власне ім’я та/або подвійне по батькові. Таку можливість реалізують з дотриманням вимог закону та з урахуванням звичаю національної меншини (спільноти), корінного народу, до якого належить фізична особа.

2. Здійснюючи окремі цивільні права, фізична особа відповідно до закону може використовувати псевдонім (вигадане ім’я, професійне, творче ім’я, військове псевдо, спеціальний літерний та/або цифровий код тощо), ініціали (скорочене позначення прізвища та/або власного імені, та/або по батькові) або діяти без зазначення імені.

3. Порядок надання фізичній особі власного імені, прізвища, по батькові, а також підстави і порядок їх зміни та використання встановлює закон.

Стаття 35. Осідок (місце проживання) фізичної особи

1. Осідком (місцем проживання) фізичної особи є житло, у якому вона проживає постійно або тимчасово, або спеціалізована соціальна установа, заклад соціального обслуговування, соціального захисту, військова частина, інша установа чи заклад у випадках, визначених законом.

2. Дитина, яка досягла чотирнадцятирічного віку, вільно обирає собі осідок (місце проживання), крім обмежень, визначених законом.

3. Осідком (місцем проживання) дитини віком від десяти до чотирнадцяти років є осідок (місце проживання) її батьків (усиновлювачів) (далі – батьки) або одного з батьків, з яким вона проживає, або опікуна, або осідок (місцезнаходження) закладу освіти, закладу охорони здоров'я тощо, в якому вона проживає, якщо іншого осідка (місця проживання) не визначено за згодою між дитиною і батьками або опікуном, або особою, органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, що виконує стосовно дитини функції опікуна.

4. Осідком (місцем проживання) дитини, яка не досягла десятирічного віку, є осідок (місце проживання) її батьків або одного з батьків, з яким вона проживає, або опікуна, або осідок (місцезнаходження) закладу освіти, закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає.

5. Осідком (місцем проживання) недієздатної особи є осідок (місце проживання) її опікуна або осідок (місцезнаходження) особи, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, що виконує стосовно такої особи функції опікуна.

6. Фізична особа може мати кілька осідків (місць проживання).

Стаття 36. Цивільна дієздатність фізичної особи

1. Цивільна дієздатність фізичної особи – це її здатність своєю поведінкою набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також створювати для себе цивільні обов'язки і самостійно їх виконувати та нести відповідальність за невиконання.

Цивільну дієздатність має фізична особа, яка усвідомлює значення своєї поведінки та може керувати нею.

2. Обсяг цивільної дієздатності фізичної особи, визначений цим Кодексом, може бути обмежений лише у випадках та порядком, що визначені законом.

3. Фізична особа може бути визнана недієздатною лише у випадках та порядком, що визначені законом.

Стаття 37. Часткова цивільна дієздатність малолітньої дитини

1. Малолітня дитина має право:

1) самостійно здійснювати особисті права, зокрема право на ім'я, на честь і гідність, на особистий простір (приватність), на висловлення власної думки з питань щодо свого життя, на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, на участь у дитячих громадських організаціях;

2) на самозахист своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів;

3) звертатися до органів опіки та піклування, органів правопорядку, суду, інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим,

органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та/або службових осіб за захистом своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів, зокрема порушених батьками;

4) самостійно вчиняти дрібні побутові правочини.

Дрібний побутовий правочин – це правочин, який задовольняє звичайні побутові потреби малолітньої дитини, відповідає її віку, рівню фізичного, емоційного і соціального розвитку, а його предмет має невелику вартість.

2. Малолітня дитина, яка досягла шестирічного віку, може самостійно здійснювати платіжні операції з використанням емітованих на її ім'я електронних платіжних засобів для вчинення дрібного побутового правочину.

3. Малолітня дитина не несе відповідальності за завдану нею шкоду.

Стаття 38. Неповна цивільна дієздатність неповнолітньої дитини

1. Крім правочинів, визначених статтею 37 цього Кодексу, неповнолітня дитина має право:

1) самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами;

2) самостійно розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності;

3) бути учасником (засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи;

4) самостійно укладати договір банківського вкладу та розпоряджатися вкладом, який вона внесла на своє ім'я;

5) самостійно укладати договір банківського рахунку і розпоряджатися грошовими коштами на рахунку.

2. Неповнолітня дитина вчиняє інші правочини за згодою батьків або піклувальника.

Неповнолітня дитина може вчиняти правочини щодо відчуження нерухомого майна або транспортного засобу, їх обтяження, зокрема передання їх у заставу (іпотеку), лише за наявності письмової нотаріально посвідченої згоди батьків або піклувальника, а у випадках, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом, – також дозволу органу опіки та піклування.

3. Неповнолітня дитина може розпоряджатися вкладом, що його внесли повністю або частково інші особи на її ім'я, за наявності письмової згоди батьків або піклувальника.

4. За наявності достатніх підстав суд за заявою батьків, піклувальника, органу опіки та піклування може обмежити право неповнолітньої дитини самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією, іншими доходами або позбавити її такого права.

Суд скасовує рішення про обмеження або позбавлення права, визначеного абзацом першим цієї частини, якщо зазнали змін обставини, що були підставою для його ухвалення.

5. Порядок обмежування цивільної дієздатності неповнолітньої дитини встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 39. Цивільна відповідальність неповнолітньої дитини

1. Неповнолітня дитина особисто несе відповідальність за невиконання договору, який вона уклала самостійно, відповідно до закону.

2. Неповнолітня дитина особисто несе відповідальність за невиконання договору, укладеного за згодою батьків, піклувальника. Якщо у неповнолітньої дитини недостатньо майна для відшкодування збитків та/або компенсації моральної шкоди, додаткову відповідальність несуть її батьки, піклувальник.

3. Неповнолітня дитина несе відповідальність за шкоду, яку вона завдала іншій особі, відповідно до приписів цього Кодексу.

Стаття 40. Повна цивільна дієздатність

1. Повну цивільну дієздатність має фізична особа, яка досягла повноліття.

2. У разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, така особа набуває повної цивільної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу.

У разі припинення шлюбу до досягнення фізичною особою повноліття така особа зберігає набуту повну цивільну дієздатність.

У разі визнання шлюбу недійсним з підстав, не пов’язаних із протиправною поведінкою неповнолітньої дитини, така дитина зберігає набуту повну цивільну дієздатність.

Стаття 41. Надання повної цивільної дієздатності

1. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку і працює за трудовим договором, а також неповнолітній дитині, яку записано як матір або батька дитини.

2. Повну цивільну дієздатність надають за рішенням органу опіки та піклування за заявою заінтересованої особи та за наявності письмової згоди батьків або піклувальника, а за браком такої згоди – за рішенням суду.

3. Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку і бажає провадити підприємницьку діяльність.

За наявності письмової згоди на це батьків, піклувальника або органу опіки та піклування таку особу може бути зареєстровано як підприємця. У такому разі фізична особа набуває повної цивільної дієздатності з моменту державної реєстрації її як підприємця.

За браком згоди батьків, піклувальника або органу опіки та піклування повна цивільна дієздатність може бути надана за рішенням суду.

4. Надану фізичній особі повну цивільну дієздатність поширюють на всі цивільні права і цивільні обов'язки.

5. У разі припинення трудового договору, припинення фізичною особою підприємницької діяльності така особа зберігає надану їй повну цивільну дієздатність.

Стаття 42. Обмежування цивільної дієздатності фізичної особи

1. Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, яка страждає на психічний, інший розлад, що істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею.

2. Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, яка внаслідок зловживання алкогольними напоями, наркотичними або іншими психоактивними речовинами, патологічної ігрової або іншої залежності ставить себе, своїх дітей, свою сім'ю або інших осіб, яких відповідно до закону зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

3. Порядок обмежування цивільної дієздатності фізичної особи визначає Цивільний процесуальний кодекс України.

4. Цивільна дієздатність фізичної особи є обмеженою з моменту набрання чинності відповідним рішенням суду.

Якщо від часу обмеження цивільної дієздатності залежить визнання недійсним шлюбу, договору або іншого правочину, суд з урахуванням висновку судово-психіатричної експертизи та інших доказів щодо психічного стану фізичної особи може визначити у своєму рішенні день, з якого її цивільна дієздатність обмежена.

5. Якщо суд відмовить у задоволенні заяви про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи і встановить, що вимога заявлена недобросовісно, без достатніх для цього підстав, фізична особа, якій такими діями завдано моральної шкоди, має право вимагати від заявника її компенсації.

Стаття 43. Юридичні наслідки обмеження цивільної дієздатності фізичної особи

1. Над фізичною особою, цивільну дієздатність якої обмежено, встановлюють піклування.

2. Фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, має право:

1) самостійно здійснювати особисті охоронювані законом права, зокрема право на ім’я, на честь і гідність, на особистий простір (приватність), на висловлення власної думки з питань щодо свого життя, на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, на участь у громадських організаціях, якщо іншого не визначено цим Кодексом та/або іншим законом;

2) на самозахист своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів;

3) звертатися до органів опіки та піклування, органів правопорядку, суду, інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та/або службових осіб за захистом своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів, зокрема порушених піклувальником;

4) самостійно вчиняти дрібні побутові правочини.

3. Правочини щодо розпорядження майном та інші правочини, ніж дрібні побутові, фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, вчиняє за згодою піклувальника.

Фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, може оскаржити відмову піклувальника у наданні згоди на вчинення іншого правочину, ніж дрібний побутовий, до органу опіки та піклування або до суду.

4. Одержання заробітку, пенсії, стипендії, інших доходів фізичної особи, цивільну дієздатність якої обмежено, та розпоряджання ними здійснює піклувальник. Піклувальник може письмово дозволити фізичній особі, цивільну дієздатність якої обмежено, самостійно одержувати заробіток, пенсію, стипендію, інші доходи та розпоряджатися ними.

5. Фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, самостійно несе відповідальність за невиконання договору, укладеного нею за згодою піклувальника, та за шкоду, яку вона завдала іншій особі.

Стаття 44. Поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільну дієздатність якої обмежено

1. У разі видужання фізичної особи, цивільну дієздатність якої обмежено, або такого поліпшення її психічного стану, що її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею відновлена в повному обсязі, суд поновлює цивільну дієздатність такої фізичної особи.

2. Суд поновлює цивільну дієздатність фізичної особи, якщо така особа припинила зловживання алкогольними напоями, наркотичними чи іншими психоактивними речовинами, подолала патологічну ігрову чи іншу залежність, що були підставою для обмеження її цивільної дієздатності.

3. Піклування, встановлене над фізичною особою, припиняють на підставі рішення суду про поновлення цивільної дієздатності.

4. Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 45. Визнання фізичної особи недієздатною

1. Фізичну особу суд може визнати недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного, іншого розладу здоров'я не здатна усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею.

2. Порядок визнання фізичної особи недієздатною встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

3. Якщо суд відмовить у задоволенні заяви про визнання фізичної особи недієздатною і встановить, що вимога заявлена недобросовісно, без достатніх для цього підстав, фізична особа, якій такими діями завдано моральної шкоди, має право вимагати від заявника її компенсації.

Стаття 46. Момент визнання фізичної особи недієздатною

1. Фізичну особу визнають недієздатною з моменту набрання чинності відповідним рішенням суду.

2. Якщо від часу виникнення недієздатності залежить визнання недійсним шлюбу, договору або іншого правочину, суд з урахуванням висновку судово-психіатричної експертизи та інших доказів щодо психічного стану фізичної особи може визначити у своєму рішенні день, з якого її визнано недієздатною.

Стаття 47. Юридичні наслідки визнання фізичної особи недієздатною

1. Над недієздатною фізичною особою встановлюють опіку.

2. Недієздатна фізична особа не має права вчиняти правочини.

3. Правочини від імені недієздатної фізичної особи та в її інтересах вчиняє її опікун.

4. Відповідальність за шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, несе її опікун.

5. Недієздатна фізична особа має право самостійно звертатися до органів опіки та піклування, органів правопорядку, суду, інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та/або службових осіб за захистом своїх цивільних прав та/або правомірних інтересів, зокрема порушених опікуном.

Стаття 48. Поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, визнаної недієздатною

1. Суд поновлює цивільну дієздатність фізичної особи і припиняє опіку або визнає таку фізичну особу обмежено дієздатною, якщо встановить, що внаслідок видужання або істотного поліпшення психічного стану така особа відновила здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею.

Заяву про поновлення цивільної дієздатності фізичної особи може подати така особа самостійно або її опікун, орган опіки та піклування, прокурор, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

2. Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, визнаної недієздатною, встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 49. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою

1. Фізичну особу суд може визнати безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в її осідку (місці проживання) немає відомостей про її місце перебування.

2. У разі неможливості встановлення дня одержання останніх відомостей про місце перебування фізичної особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, наступного за місяцем, у якому одержано такі відомості, а в разі неможливості встановлення такого місяця – 1 січня наступного року.

3. Порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 50. Визнання фізичної особи такою, що зникла безвісти за особливих обставин

1. Порядок визнання фізичної особи такою, що зникла безвісти за особливих обставин, визначає закон.

Стаття 51. Опіка над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, а також фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин

1. На підставі рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над її майном.

За заявою заінтересованої особи або органу опіки та піклування нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над майном фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, до ухвалення судом рішення про визнання такої особи безвісно відсутньою.

Для встановлення опіки над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, нотаріус описує відповідне майно та призначає над ним опікуна.

2. Нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, за останнім осідком (місцем проживання) такої особи.

Якщо осідок (місце проживання) фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, невідомий, нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над майном такої особи за місцезнаходженням нерухомого майна або основної його частини, а за браком нерухомого майна – за місцезнаходженням основної частини рухомого майна.

Над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, призначають одного опікуна.

3. Опікун над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, приймає виконання цивільних обов’язків на її користь, погашає борги за рахунок такого майна, управляє таким майном у її інтересах.

4. За заявою заінтересованої особи опікун над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, надає за рахунок такого майна утримання особам, яких відповідна особа зобов’язана утримувати згідно із законом.

5. Опіку над майном припиняють з дня скасування рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або з дня з’явлення фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин.

6. Опіку над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, встановлюють, виконують і припиняють відповідно до цього Кодексу з урахуванням приписів Закону України "Про нотаріат".

7. У разі припинення опіки над майном фізичної особи, визнаної безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, опікун над майном зобов’язаний на вимогу такої особи або її спадкоємців надати звіт про опіку над майном.

Стаття 52. Скасування рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою

1. Якщо фізична особа, визнана безвісно відсутньою, з’явилася або якщо одержано відомості про місце її перебування, суд за місцем перебування такої особи або суд, що ухвалив рішення про визнання такої особи безвісно відсутньою, за її заявою або заявою іншої заінтересованої особи скасовує рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою.

Стаття 53. Оголошення фізичної особи померлою

1. Фізичну особу суд може оголосити померлою, якщо протягом трьох років у її осідку (місці проживання) немає відомостей про її місце перебування, а якщо фізична особа пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припустити її загибель від певного нещасного випадку, – протягом шести місяців.

2. Фізичну особу, яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями, збройним конфліктом, суд може оголосити померлою після спливу двох років з дня закінчення воєнних дій, збройного конфлікту. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити фізичну особу померлою до спливу зазначеного строку, але не раніше спливу шести місяців.

3. Фізичну особу оголошують померлою з дня набрання чинності відповідним рішенням суду.

4. Фізичну особу, визначену частиною першою або другою цієї статті, може бути оголошено померлою з дня її вірогідної смерті.

5. Порядок оголошення фізичної особи померлою встановлює Цивільний процесуальний кодекс України.

Стаття 54. Юридичні наслідки оголошення фізичної особи померлою

1. У разі оголошення фізичної особи померлою настають такі самі юридичні наслідки, що й у разі смерті фізичної особи.

2. Спадкоємці фізичної особи, оголошеної померлою, не мають права відчужувати нерухоме майно, яке перейшло до них у зв'язку з відкриттям спадщини, протягом п'яти років з дня оголошення особи померлою.

Нотаріус, який видав спадкоємцю свідоцтво про право на спадщину на нерухоме майно, накладає на таке майно заборону відчуження.

Стаття 55. Юридичні наслідки з'явлення фізичної особи, оголошеної померлою

1. Якщо фізична особа, оголошена померлою, з'явилася або якщо одержано відомості про місце її перебування, суд за місцем перебування такої особи або суд, що ухвалив рішення про оголошення такої особи померлою, за її заявою або заявою іншої заінтересованої особи скасовує рішення про оголошення фізичної особи померлою.

2. Фізична особа, оголошена померлою, безвідносно до моменту з'явлення має право вимагати від особи, яка володіє її майном, повернення такого майна, якщо воно збережено та безоплатно перейшло до неї після оголошення фізичної особи померлою, крім майна, набутого за набувальною давністю, грошових коштів та цінних паперів на пред'явника.

3. Особа, до якої майно фізичної особи, оголошеної померлою, перейшло за оплатним договором, зобов'язана повернути його, якщо буде встановлено, що на момент набуття цього майна вона знала, що фізична особа, оголошена померлою, жива.

У разі неможливості повернення майна в натурі фізичній особі, яку було оголошено померлою і яка з'явилася, відшкодовують вартість такого майна.

4. Якщо майно фізичної особи, яку було оголошено померлою і яка з'явилася, перейшло у власність держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади і його реалізовано, такій особі повертають суму, одержану від реалізації зазначеного майна.

Стаття 56. Юридичні наслідки неспроможності фізичної особи виконати свої майнові зобов'язання і погасити борги

1. Стосовно фізичної особи, яка неспроможна виконати свої майнові зобов'язання і погасити борги, може бути відкрито провадження у справі про неплатоспроможність і запроваджено процедуру реструктуризації боргів або таку фізичну особу може бути визнано банкрутом у справі про неплатоспроможність із застосуванням процедури задоволення вимог кредиторів за приписами Кодексу України з процедур банкрутства.

Стаття 57. Акти цивільного стану

1. Акти цивільного стану – це юридичні факти, що нерозривно пов'язані з фізичною особою і створюють, змінюють, зупиняють, поновлюють, припиняють її можливість бути суб'єктом приватних відносин.

2. Актами цивільного стану є народження фізичної особи, встановлення її походження, набуття громадянства, вихід із громадянства та його втрата, досягнення відповідного віку, надання повної цивільної дієздатності, обмеження цивільної дієздатності, визнання особи недієздатною, шлюб, встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя, розірвання шлюбу, поновлення шлюбу, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, зміна імені, інвалідність, смерть тощо.

3. Державній реєстрації підлягають народження фізичної особи, її походження, громадянство, обмеження цивільної дієздатності, визнання фізичної особи недієздатною, шлюб, встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя, розірвання шлюбу у випадках, визначених законом, поновлення шлюбу, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, зміна імені, смерть.

4. Реєстрацію актів цивільного стану вчиняють відповідно до закону.

Відомості про народження фізичної особи та її походження, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, обмеження цивільної дієздатності, визнання фізичної особи недієздатною, шлюб, встановлення та

припинення режиму окремого проживання подружжя, розірвання шлюбу, поновлення шлюбу, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, зміна імені, смерть підлягають обов'язковому внесенню до Державного реєстру актів цивільного стану громадян порядком, що його визначає Кабінет Міністрів України.

Глава 5. Фізична особа – підприємець

Стаття 58. Право фізичної особи на провадження підприємницької діяльності

1. Право на провадження підприємницької діяльності, не забороненої законом, має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

Обмеження права фізичної особи на провадження підприємницької діяльності встановлюють Конституція України та закон.

2. Для здійснення підприємницької діяльності фізична особа має право на ведення фермерського господарства з підстав і порядком, встановлених законом.

3. Фізична особа здійснює своє право на провадження підприємницької діяльності, за умови її державної реєстрації порядком, визначеним законом.

Інформація про державну реєстрацію фізичних осіб – підприємців є відкритою.

4. Якщо фізична особа розпочала провадження підприємницької діяльності без державної реєстрації, уклавши відповідні договори, вона не має права оспорювати ці договори на підставі, що вона не є підприємцем.

Стаття 59. Право фізичної особи – підприємця на провадження незалежної професійної діяльності

1. Фізична особа – підприємець має право провадити незалежну професійну діяльність, яка не є підприємницькою.

2. У разі встановлення законодавством вимоги щодо отримання свідоцтва, сертифіката, дозвільного документа для провадження незалежної професійної діяльності фізична особа – підприємець має право провадити таку діяльність лише після отримання відповідного свідоцтва, сертифіката, дозвільного документа, якщо іншого не визначено законом.

3. Особливості провадження окремих видів незалежної професійної діяльності визначає закон.

Стаття 60. Поширення на підприємницьку діяльність фізичних осіб дії нормативно-правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб

1. На підприємницьку діяльність фізичних осіб поширюють дію нормативно-правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, якщо іншого не визначено законом або не випливає із суті відносин.

Стаття 61. Цивільна відповідальність фізичної особи – підприємця

1. Фізична особа – підприємець несе відповідальність за зобов'язаннями, що пов'язані з її підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, крім майна, на яке не може бути звернено стягнення згідно із законом.

2. Фізична особа – підприємець, яка перебуває у шлюбі або фактичному сімейному союзі, несе відповідальність за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм особистим майном і часткою у спільному майні подружжя або фактичного сімейного союзу після її виділення в натурі.

Стаття 62. Банкрутство фізичної особи – підприємця

1. Фізичну особу – підприємця, не спроможну задовольнити вимоги кредиторів, пов'язані з її підприємницькою діяльністю, може бути визнано банкрутом порядком, встановленим законом.

Стаття 63. Управління майном, що його використовували у підприємницькій діяльності, органом опіки та піклування

1. Якщо фізичну особу – підприємця визнано безвісно відсутньою, зниклою безвісти за особливих обставин, недієздатною чи її цивільну дієздатність обмежено або якщо власником майна, що його використовували у підприємницькій діяльності, стала неповнолітня чи малолітня дитина, орган опіки та піклування може призначити управителя таким майном.

У разі встановлення опіки над майном фізичної особи – підприємця, визнаної безвісно відсутньою або зниклою безвісти за особливих обставин, опікуна особи, визнаної недієздатною, піклувальника особи, цивільну дієздатність якої обмежено, опікуна малолітньої дитини, піклувальника неповнолітньої дитини орган опіки та піклування може призначити управителя майном за заявою відповідного опікуна або піклувальника.

Орган опіки та піклування укладає з управителем договір управління таким майном.

2. Виконуючи повноваження щодо управління майном, управитель діє від свого імені в інтересах фізичної особи, яка є власником майна.

3. Договір управління майном є припиненим, якщо зазнали змін обставини, на підставі яких його уклали.

Глава 6. Опіка та піклування

Стаття 64. Загальні приписи про опіку та піклування

1. Опіку та піклування встановлюють з метою забезпечення цивільних прав та правомірних інтересів малолітніх і неповнолітніх дітей, фізичних осіб, цивільну дієздатність яких обмежено судом, та фізичних осіб, визнаних судом недієздатними.

2. Опіка та піклування над малолітніми і неповнолітніми дітьми є формами влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Стаття 65. Органи опіки та піклування

1. Органами опіки та піклування є районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах (у разі їх створення), селищних, сільських рад.

2. Права і обов'язки органів, на які покладено здійснення опіки та піклування, щодо забезпечення цивільних прав та правомірних інтересів фізичних осіб, які потребують опіки або піклування, визначають цей Кодекс та інші акти законодавства.

Стаття 66. Обов'язок повідомлення про фізичних осіб, які потребують опіки або піклування

1. Особа, якій стало відомо про фізичну особу, яка потребує опіки або піклування, зобов'язана невідкладно повідомити про це орган опіки та піклування.

2. Заклади охорони здоров'я, заклади освіти, соціальні заклади та інші установи, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їхні посадові та/або службові особи, яким у зв'язку з виконанням своїх обов'язків стало відомо про обставини, що є підставою для встановлення над фізичною особою опіки або піклування, зобов'язані невідкладно повідомити про це орган опіки та піклування та сприяти у з'ясуванні фактичних обставин щодо стану такої фізичної особи. Таке повідомлення направляють письмово або викладають усно з обов'язковим фіксуванням часу надходження.

3. Особам, які повідомили орган опіки та піклування про необхідність встановлення над фізичною особою опіки або піклування, відповідно до закону надають гарантії захисту від переслідувань чи негативних наслідків у зв'язку з таким повідомленням.

4. Неповідомлення посадовою або службовою особою закладу, установи чи органу, визначених частиною другою цієї статті, про відомі їй обставини, що є підставою для встановлення над фізичною особою опіки або піклування, тягне відповідальність, встановлену законом.

Стаття 67. Фізичні особи, над якими встановлюють опіку

1. Опіку встановлюють над малолітніми дітьми, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, фізичними особами, що їх визнано судом недієздатними.

Стаття 68. Фізичні особи, над якими встановлюють піклування

1. Піклування встановлюють над неповнолітніми дітьми, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, фізичними особами, цивільну дієздатність яких обмежено.

Стаття 69. Встановлення опіки, піклування судом

1. Суд встановлює опіку над фізичною особою у разі визнання її недієздатною та призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування.

2. Суд встановлює піклування над фізичною особою у разі обмеження її цивільної дієздатності та призначає піклувальника за поданням органу опіки та піклування.

3. Суд встановлює опіку над малолітньою дитиною, якщо під час розгляду справи встановить, що вона позбавлена батьківського піклування, та призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування.

4. Суд встановлює піклування над неповнолітньою дитиною, якщо під час розгляду справи встановить, що вона позбавлена батьківського піклування, та призначає піклувальника за поданням органу опіки та піклування.

Стаття 70. Встановлення опіки, піклування органом опіки та піклування

1. Орган опіки та піклування встановлює опіку над малолітньою дитиною та піклування над неповнолітньою дитиною, крім випадків, визначених частинами першою і другою статті 69 цього Кодексу.

Стаття 71. Місце встановлення опіки або піклування

1. Опіку або піклування встановлюють за осідком (місцем проживання) фізичної особи, яка потребує опіки або піклування, або за осідком (місцем проживання) опікуна або піклувальника.

Стаття 72. Призначення опікуна, піклувальника

1. Опікуна, піклувальника призначає орган опіки та піклування, крім випадків, визначених статтею 69 цього Кодексу.

2. Опікуном або піклувальником може бути повнолітня дієздатна фізична особа, яка має громадянство України та постійно проживає в Україні.

3. Фізичну особу призначають опікуном або піклувальником лише за її згодою, наданою у формі письмової заяви.

4. Опікуна або піклувальника призначають переважно з числа осіб, що перебувають у сімейних, родинних відносинах з фізичною особою, над якою встановлюють опіку або піклування, з урахуванням можливості особи виконувати обов'язки опікуна або піклувальника.

Призначаючи опікуна малолітній дитині та піклувальника неповнолітній дитині, враховують бажання підопічного.

5. Фізичній особі може бути призначено одного чи кількох опікунів або піклувальників.

6. У разі призначення фізичній особі кількох опікунів або піклувальників такі особи письмово укладають між собою договір про розподіл їхніх прав і обов'язків. Договір, визначений цією частиною, підлягає повідомній реєстрації органом опіки та піклування за місцем встановлення опіки або піклування. Договір, укладений з порушенням вимог цієї частини, є нікчемним.

Типовий договір про розподіл прав і обов'язків опікунів або піклувальників, порядок повідомної реєстрації таких договорів затверджує Кабінет Міністрів України.

Умови договору про розподіл прав і обов'язків опікунів або піклувальників, що погіршують становище одного з них порівняно з тим, що встановлено законом або типовим договором, є нікчемними.

Стаття 73. Фізична особа, яка не може бути призначена опікуном або піклувальником

1. Опікуном або піклувальником не може бути призначена фізична особа:

1) дієздатність якої обмежено;

2) яку визнано недієздатною;

3) яку позбавлено батьківських прав, і такі права не були поновлені;

4) яка була опікуном, піклувальником, усиновлювачем, одним із прийомних батьків або батьків-вихователів іншої дитини, але опіку або піклування було припинено, усиновлення скасовано або визнано недійсним, припинено діяльність прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу з її вини;

5) яка має психічні розлади, зокрема внаслідок дії психоактивних речовин, вживання яких установлено на підставах, визначених законом;

6) яка зловживає алкогольними напоями, наркотичними або іншими психоактивними речовинами;

7) яка не має постійного осідку (місця проживання) або постійного заробітку (доходу);

8) яка має захворювання, розлади або стани, перелік яких визначено законом, встановлені за результатами медичного огляду, проведеного порядком, визначеним законом;

9) яка є іноземцем, що не перебуває у шлюбі, крім випадків, якщо іноземець є родичем дитини;

10) яку було засуджено за злочин проти основ національної безпеки України, кримінальне правопорушення проти життя і здоров'я, волі, честі і гідності, статевої свободи і статевої недоторканості особи, проти громадської безпеки, громадського порядку і моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку, або за злочин, визначений статтею 164, 166, 167, 169, 181 або 187 Кримінального кодексу України, або яка має непогашену чи не зняту встановленим законом порядком судимість за вчинення інших кримінальних правопорушень;

11) яка за станом здоров'я потребує постійного стороннього догляду;

12) яка є особою без громадянства;

13) яка перебуває у шлюбі з особою, визначеною пунктами 3-6, 8 і 10 цієї частини;

14) до якої протягом останніх десяти років було застосовано адміністративне стягнення за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі;

15) яка має конфлікт інтересів із підопічним (майнові спори, спадкові претензії тощо).

2. Крім фізичних осіб, визначених частиною першою цієї статті, не можуть бути призначені опікуном або піклувальником фізичні особи, інтереси яких суперечать інтересам дитини.

Стаття 74. Опіка або піклування над фізичною особою, якій не призначено опікуна або піклувальника

1. До встановлення над фізичною особою опіки або піклування і призначення її опікуна або піклувальника опіку або піклування над такою особою здійснює відповідний орган опіки та піклування.

2. Орган опіки та піклування до призначення опікуна або піклувальника зобов'язаний невідкладно вжити заходів для:

1) забезпечення особистих і майнових прав та/або правомірних інтересів підопічного;

2) визначення осідку (місця проживання) або місця тимчасового перебування підопічного;

3) охорони та управління майном підопічного, зокрема з метою запобігання його пошкодженню або відчуженню;

4) надання підопічному соціальної, медичної та іншої необхідної допомоги.

Стаття 75. Опіка або піклування над фізичною особою, яка проживає у спеціальному закладі

1. Якщо над фізичною особою, яка проживає в закладі охорони здоров'я, закладі освіти, закладі соціального захисту населення, не встановлено опіку або піклування, їй не призначено опікуна або піклувальника, опіку або піклування над такою особою здійснює адміністрація закладу, в якому вона проживає.

2. Порядок здійснення опіки або піклування адміністрацією закладу, визначеного частиною першою цієї статті, порядок її взаємодії з органами опіки та піклування визначає Кабінет Міністрів України.

Стаття 76. Права і обов'язки опікуна

1. Опікун зобов'язаний дбати про підопічного, про створення для нього необхідних побутових умов, забезпечення йому догляду і лікування.

Опікун малолітньої дитини зобов'язаний дбати про її виховання, піклуватися про її здоров'я, фізичний, психічний, духовний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти.

2. Опікун не має права перешкоджати спілкуванню дитини з її батьками та іншими родичами, крім випадків, якщо таке спілкування суперечить інтересам дитини.

3. Опікун має право вимагати повернення підопічного від осіб, які тримають його без законної підстави.

4. Опікун вчиняє правочини від імені та в інтересах підопічного.

5. Опікун зобов'язаний вживати заходів для захисту цивільних прав та правомірних інтересів підопічного.

6. Опікун зобов'язаний щороку подавати до органу опіки та піклування звіт про стан здоров'я підопічного, умови його проживання та про правочини, вчинені з майном підопічного.

Стаття 77. Правочини, що їх не може вчиняти опікун

1. Опікун, його дружина, чоловік та близькі родичі (батьки, діти, брати, сестри) не можуть укладати з підопічним договорів, крім передання підопічному майна у власність за договором дарування або в безоплатне користування за договором позички.

2. Опікун не може укладати договір дарування або в інший спосіб брати зобов'язання від імені підопічного, зокрема щодо обтяження майна підопічного.

Стаття 78. Права і обов'язки піклувальника

1. Піклувальник неповнолітньої дитини зобов'язаний дбати про створення для неї необхідних побутових умов, про її виховання, піклуватися про її здоров'я, фізичний, психічний, емоційний, соціальний та духовний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти.

Піклувальник фізичної особи, цивільну дієздатність якої обмежено, зобов'язаний дбати про її лікування, створення для неї необхідних побутових умов.

2. Піклувальник не має права перешкоджати спілкуванню дитини з її батьками та іншими родичами, крім випадків, якщо таке спілкування суперечить інтересам дитини.

3. Піклувальник надає згоду на вчинення підопічним правочинів відповідно до статей 38 і 43 цього Кодексу.

4. Піклувальник зобов'язаний вживати заходів для захисту цивільних прав та правомірних інтересів підопічного.

Стаття 79. Правочини, на вчинення яких піклувальник не може надавати згоду

1. Піклувальник не може надавати згоду на укладення договору між підопічним і своєю дружиною (своїм чоловіком) або своїми близькими родичами (батьки, діти, брати, сестри), крім передання підопічному майна у власність за договором дарування або в безоплатне користування на підставі договору позички.

Стаття 80. Правочини, що їх вчиняють з дозволу органу опіки та піклування

1. Опікун не має права без дозволу органу опіки та піклування:

1) відмовлятися від будь-яких речових прав підопічного;

2) зобов'язуватися від імені підопічного, зокрема щодо обтяження майна підопічного;

3) вчиняти правочини щодо:

нерухомої речі, власником або користувачем якої є підопічний;

відчуження (зокрема у спосіб міни або внесення (передання) до статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) юридичної особи чи як вступного, членського та/або цільового внеску члена кооперативу), поділу, виділу нерухомого майна, об'єкта незавершеного будівництва, майбутнього об'єкта нерухомості, іншого цінного майна, зокрема транспортних засобів, власником яких є підопічний.

2. Піклувальник має право надавати згоду на вчинення правочинів, визначених частиною першою цієї статті, лише з дозволу органу опіки та піклування.

3. Рішення про надання дозволу, визначеного частиною другою цієї статті, орган опіки та піклування ухвалює за результатами перевірки, яку проводить протягом не більш як одного місяця з дня надходження звернення за отриманням дозволу.

Стаття 81. Управління майном фізичної особи, над якою встановлено опіку

1. Опікун зобов'язаний дбати про збереження і використання майна підопічного в інтересах підопічного.

2. Якщо малолітня дитина здатна самостійно визначати свої потреби та інтереси, опікун повинен здійснювати управління її майном з урахуванням її бажання.

3. Опікун самостійно несе витрати на задоволення потреб підопічного за рахунок пенсії, аліментів, відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, призначених підопічному, допомоги на підопічну дитину та інших соціальних виплат, призначених відповідно до законодавства, доходів від майна підопічного тощо.

4. Якщо підопічний є власником нерухомого майна або майна, яке потребує постійного управління, опікун з дозволу органу опіки та піклування може управляти таким майном або передати його в управління іншій особі на підставі договору.

5. Неналежне виконання опікуном своїх обов'язків щодо управління майном підопічного є підставою для покладення на нього обов'язку відшкодування майнової шкоди, завданої підопічному.

6. Опікун зобов'язаний щороку подавати до органу опіки та піклування звіт про використання грошових коштів підопічного.

Стаття 82. Контроль органу опіки та піклування за додержанням прав підопічного, а також прав дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах

1. Орган опіки та піклування контролює умови проживання, лікування підопічного, а також умови виховання і навчання дитини, над якою встановлено опіку або піклування, відповідно до актів цивільного законодавства, визначених статтею 4 цього Кодексу.

2. У разі встановлення над фізичною особою опіки або піклування, влаштування дитини до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, закладу інституційного догляду і виховання або ухвалення рішення про визнання дитини такою, що перебуває у складних життєвих обставинах, орган опіки та піклування надсилає до уповноваженого органу, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, повідомлення про нерухоме майно, право власності або право користування яким відповідно до закону чи договору має підопічний, за місцезнаходженням такого майна.

Стаття 83. Право на оплату послуг опікуна, піклувальника

1. Підстави виникнення права на оплату послуг опікуна, піклувальника, розмір і порядок проведення виплат визначає законодавство.

Стаття 84. Опіка над майном

1. Якщо особі, над якою встановлено опіку або піклування, належить майно, розміщене в іншій місцевості, опіку над таким майном встановлює орган опіки та піклування за місцезнаходженням майна.

Стаття 85. Звільнення опікуна, піклувальника

1. Орган опіки та піклування, що призначив опікуна або піклувальника, звільняє фізичну особу від виконання відповідних повноважень за її особистою заявою і призначає підопічному іншого опікуна або піклувальника. Орган опіки та піклування розглядає таку заяву протягом тридцяти календарних днів з дня її надходження.

Фізична особа виконує повноваження опікуна або піклувальника до ухвалення органом опіки та піклування рішення про звільнення її від виконання відповідних повноважень або до спливу тридцяти календарних днів з дня подання нею заяви, якщо заяву не розглянуто протягом зазначеного строку.

2. Суд, що призначив опікуна або піклувальника, звільняє фізичну особу від виконання відповідних повноважень за її особистою заявою і призначає підопічному іншого опікуна або піклувальника за поданням органу опіки та піклування. Суд розглядає таку заяву протягом тридцяти календарних з дня її надходження.

3. Орган опіки та піклування, що призначив піклувальника, за заявою фізичної особи, над якою встановлено піклування, може звільнити

піклувальника від виконання відповідних повноважень і призначити підопічному іншого піклувальника.

4. Суд, що призначив піклувальника, за заявою фізичної особи, над якою встановлено піклування, може звільнити піклувальника від виконання відповідних повноважень і призначити підопічному іншого піклувальника за поданням органу опіки та піклування.

5. Суд, що призначив опікуна або піклувальника, за заявою органу опіки та піклування може звільнити фізичну особу від виконання відповідних повноважень у разі невиконання нею своїх обов'язків, порушення прав підопічного, а також у разі поміщення підопічного до закладу освіти, закладу охорони здоров'я, закладу соціального захисту і призначити підопічному іншого опікуна або піклувальника за поданням органу опіки та піклування.

Стаття 86. Припинення опіки

1. Опіка є припиненою у разі передання малолітньої дитини батькам або усиновлювачам.

2. Опіка є припиненою після досягнення підопічним чотирнадцятирічного віку. У такому разі фізична особа, яка виконувала обов'язки опікуна, стає піклувальником підопічного без ухвалення окремого рішення.

3. Опіка є припиненою у разі поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яку було визнано недієздатною.

4. Опіка є припиненою у разі смерті підопічного або оголошення його померлим.

5. Опіка є припиненою у разі смерті опікуна або оголошення його померлим.

6. Опіка є припиненою у разі визнання опікуна обмежено дієздатним, недієздатним або безвісно відсутнім.

Стаття 87. Припинення піклування

1. Піклування є припиненим у разі:

1) досягнення дитиною повноліття;

2) реєстрації шлюбу неповнолітньої дитини;

3) надання неповнолітній дитині повної цивільної дієздатності;

4) поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільну дієздатність якої було обмежено;

5) смерті підопічного або оголошення його померлим;

6) смерті піклувальника або оголошення його померлим;

7) визнання піклувальника обмежено дієздатним, недієздатним або безвісно відсутнім;

8) усиновлення підопічного.

2. У разі припинення піклування орган опіки та піклування зобов'язаний невідкладно вирішити питання про подальший захист цивільних прав та правомірних інтересів фізичної особи, над якою було встановлено піклування, зокрема у спосіб призначення іншого піклувальника, передання на усиновлення або застосування інших форм юридичного захисту.

Стаття 88. Надання дієздатній фізичній особі допомоги у здійсненні її прав і виконанні обов'язків

1. Дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки (далі – фізична особа, яка потребує допомоги), має право обрати собі помічника.

Помічником може бути дієздатна фізична особа.

За заявою фізичної особи, яка потребує допомоги, орган опіки та піклування проводить реєстрацію помічника, що підтверджує відповідний документ.

2. Помічник має право на одержання пенсії, аліментів, заробітної плати, поштової кореспонденції, що належать фізичній особі, яка потребує допомоги.

3. Помічник має право вчиняти дрібні побутові правочини в інтересах фізичної особи, яка потребує допомоги, за її дорученням.

4. Помічник представляє фізичну особу, яка потребує допомоги, в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування та у відносинах з юридичними особами, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення.

Помічник може представляти фізичну особу, яка потребує допомоги, в суді лише на підставі довіреності.

5. Помічник зобов'язаний:

1) діяти лише в інтересах фізичної особи, яка потребує допомоги;

2) вести облік фінансових операцій та розпоряджання майном фізичної особи, яка потребує допомоги, за її дорученням;

3) не допускати конфлікту інтересів та будь-яких зловживань.

6. Послуги помічника є оплатними, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

7. Фізична особа, яка потребує допомоги, може у будь-який час відкликати помічника, подавши відповідну заяву до органу опіки та піклування.

Стаття 89. Фахівець із супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб

1. Ветерани війни, члени їхніх сімей, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, інші демобілізовані особи мають право на підтримку фахівця із супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб порядком та на умовах, визначених статтею 88 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

2. Особливості юридичного статусу фахівця із супроводу ветеранів війни і демобілізованих осіб, перелік безоплатних заходів із підтримки, що їх здійснює такий фахівець, визначає законодавство.

Стаття 90. Оскарження дій опікуна, рішень органу опіки та піклування

1. Дії опікуна може оскаржити заінтересована особа, зокрема родич підопічного, до органу опіки та піклування або до суду.

2. Рішення органу опіки та піклування може бути оскаржено до органу, якому підпорядкований орган опіки та піклування, або до суду.

3. На час розгляду скарги суд або орган опіки та піклування може застосувати тимчасові заходи, зокрема тимчасово обмежити повноваження опікуна або піклувальника, якщо існує загроза порушення прав підопічного.

4. Орган опіки та піклування ухвалює мотивоване рішення про задоволення або відмову в задоволенні скарги та обов’язково повідомляє про це скаржнику і особі, над якою встановлено опіку або піклування.

Підрозділ 2. ЮРИДИЧНА ОСОБА

Глава 7. Загальні приписи про юридичну особу

Стаття 91. Поняття юридичної особи

1. Юридична особа – це організація, наділена цивільною правоздатністю і дієздатністю на підставах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 92. Види юридичних осіб

1. Юридичні особи залежно від порядку їх створення та інших критеріїв, установлених цим Кодексом та/або іншим законом, поділяють на юридичних осіб приватного права і юридичних осіб публічного права.

2. Цей Кодекс визначає порядок створення, організаційно-юридичні форми, юридичний статус, а також підстави і порядок припинення юридичних осіб приватного права.

Стаття 93. Організаційно-юридичні форми юридичних осіб приватного права

1. Юридичну особу приватного права створюють у формі товариства або установи.

2. Товариство – це організація, створена через об’єднання осіб (учасників), які мають право участі в ньому. Товариство може створити одна особа, якщо іншого не визначено законом.

Товариства поділяють на підприємницькі та непідприємницькі.

3. Установа – це організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, через об’єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок такого майна.

Особливості юридичного статусу окремих видів установ визначає закон.

4. Приписи цієї глави застосовують до всіх товариств і установ, якщо іншого не визначено законом.

Стаття 94. Підприємницьке товариство

1. Підприємницьке товариство – це товариство, яке провадить підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку і подальшого його розподілу між учасниками.

2. Підприємницьке товариство може бути створено як корпоративне товариство (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство) або як підприємницький кооператив.

3. Вид підприємницького товариства обов’язково зазначається в його найменуванні.

Стаття 95. Непідприємницьке товариство

1. Непідприємницьке товариство – це товариство, діяльність якого спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів і яке не має на меті одержання прибутку з подальшим його розподілом між учасниками.

Учасники непідприємницького товариства не можуть брати участі в розподілі прибутку такого товариства. Виплату дивідендів непідприємницьким товариством заборонено.

2. Особливості корпоративного управління в непідприємницьких товариствах визначають їхні установчі документи з урахуванням приписів цієї статті та інших актів цивільного законодавства.

На непідприємницьке товариство, єдиним учасником (засновником) якого є держава або територіальна громада, поширюють вимоги щодо корпоративного управління, визначені для корпоративних товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

3. Вид непідприємницького товариства обов’язково зазначається в його найменуванні.

4. Особливості юридичного статусу окремих видів непідприємницьких товариств визначає закон.

Стаття 96. Підприємницька діяльність непідприємницьких товариств і установ

1. Непідприємницькі товариства і установи можуть водночас із своєю основною діяльністю провадити підприємницьку діяльність, якщо іншого не визначено законом, за умови що така діяльність відповідає меті, для якої їх створено, та сприяє її досягненню.

Стаття 97. Створення юридичної особи

1. Юридичну особу створюють через об’єднання осіб та/або майна.

2. Для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, викладають їх письмово і підписують усі учасники (засновники), якщо закон не встановив іншого порядку затвердження установчих документів.

3. Установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо іншого не встановлено законом.

Юридичну особу приватного права може бути створено і вона може провадити діяльність на підставі модельного статуту, затвердженого уповноваженим органом державної влади, який після його ухвалення учасниками стає установчим документом.

Товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, який затвердила така особа.

4. Установу створюють на підставі установчого акта, складеного засновником або засновниками (договір, меморандум, протокол, заповіт, розпорядчий акт тощо). До створення установи установчий акт, складений однією або кількома особами, може скасувати засновник (засновники).

5. Юридична особа є створеною з дня її державної реєстрації.

Стаття 98. Вимоги до змісту установчих документів

1. Статут товариства визначає найменування юридичної особи, органи управління товариством, їх компетенцію, порядок ухвалення ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього (крім статуту акціонерного

товариства), якщо додаткові вимоги щодо змісту статуту не встановлено цим Кодексом або іншим законом.

2. Засновницький договір товариства визначає зобов'язання учасників створити товариство, порядок їхньої спільної діяльності щодо його створення, умови передання товариству майна учасників, якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлено цим Кодексом або іншим законом.

Засновницький договір є установчим документом лише для повного товариства і командитного товариства.

3. Установчий акт установи визначає її мету, майно, яке передають установі, необхідне для досягнення цієї мети, структуру управління установи. Якщо в установчому акті, включеному до заповіту, немає окремих із зазначених приписів, їх встановлює орган, що здійснює державну реєстрацію.

Стаття 99. Державна реєстрація юридичної особи

1. Юридична особа підлягає державній реєстрації порядком, що його визначено законом. Дані державної реєстрації вносять до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, відкритого для загального ознайомлення, крім випадків, установлених законом.

2. Підстави для відмови у державній реєстрації юридичної особи визначає закон. Відмову в державній реєстрації юридичної особи з інших підстав, ніж визначені законом, заборонено.

3. Відмову в державній реєстрації, зволікання з проведенням державної реєстрації може бути оскаржено до суду.

4. До Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань вносять відомості про організаційно-юридичну форму юридичної особи, її найменування, осідок (місцезнаходження), органи управління, філії та представництва, мету діяльності установи та інші відомості, визначені законом.

5. Зміни до установчих документів юридичної особи, що зумовлюють зміну відомостей, внесених до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, набирають чинності для третіх осіб з дня їх державної реєстрації. Юридичні особи та їхні учасники не мають права посилатися на відсутність державної реєстрації змін до установчих документів у відносинах з третіми особами, які діяли з урахуванням таких змін.

6. Відомості про державну реєстрацію військових частин, установ, організацій, органів військового управління Збройних Сил України, інших створених відповідно до закону військових формувань, юридичних осіб оборонно-промислового комплексу, що становлять інформацію з обмеженим

доступом, не підлягають оприлюдненню у загальнодоступних відомостях публічних електронних реєстрів (зокрема як відкриті дані).

Стаття 100. Найменування юридичної особи

1. Юридична особа визначає своє найменування, яке містить інформацію про її організаційно-юридичну форму і назву.

Найменування установи має містити інформацію про характер її діяльності.

Юридична особа може мати, крім повного найменування, скорочене найменування.

2. Юридична особа, що є підприємницьким товариством, може мати комерційне найменування.

Комерційне найменування юридичної особи є охоронюваним як об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу.

3. Найменування юридичної особи зазначають у її установчих документах і вносять до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

4. Юридична особа не має права використовувати найменування іншої юридичної особи.

Стаття 101. Цивільна правоздатність юридичної особи

1. Юридична особа здатна мати такі самі цивільні права і обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, що за своєю природою можуть належати лише людині.

2. Цивільну правоздатність юридичної особи може бути обмежено лише за рішенням суду.

3. Юридична особа може провадити окремі види діяльності, перелік яких визначає закон, лише після одержання нею спеціального дозволу (ліцензії).

4. Цивільна правоздатність юридичної особи виникає з дня її створення і є припиненою з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про її припинення.

Стаття 102. Цивільна дієздатність юридичної особи

1. Юридична особа набуває цивільних прав і обов'язків та здійснює і виконує їх через свої органи та/або посадових осіб, які діють відповідно до установчих документів і закону.

Порядок створення органів юридичної особи визначають установчі документи і закон.

2. У випадках, встановлених законом, юридична особа може набувати цивільних прав і обов'язків та здійснювати і виконувати їх через своїх учасників.

3. Орган юридичної особи або особа, яка відповідно до установчих документів чи закону діє від імені юридичної особи, а також особа, яка є членом колегіального виконавчого органу юридичної особи, з моменту вступу на посаду набуває обов'язків щодо такої юридичної особи, зокрема зобов'язана діяти добросовісно і розумно, лише в інтересах юридичної особи, у межах повноважень, визначених статутом юридичної особи і законодавством, у спосіб, який, на її добросовісне переконання, сприятиме досягненню мети діяльності юридичної особи, зокрема із запобіганням виникненню конфлікту інтересів. Члени наглядової ради або ради директорів юридичної особи мають такі самі обов'язки щодо відповідної юридичної особи та повинні діяти в інтересах такої юридичної особи і всіх її власників (акціонерів, учасників).

У відносинах із третіми особами обмеження повноважень щодо представництва юридичної особи не має юридичної сили, крім випадків, якщо юридична особа доведе, що третя особа знала або з урахуванням всіх обставин не могла не знати про такі обмеження.

4. Якщо члени органу юридичної особи та інші особи, які відповідно до закону або установчих документів діють від імені юридичної особи, порушують свої обов'язки щодо представництва, вони несуть солідарну відповідальність за збитки, завдані ними юридичній особі.

5. До випадків представництва юридичної особи її органами або посадовими особами на підставі установчих документів такої юридичної особи не застосовують приписи глави 14 цього Кодексу.

Стаття 103. Осідок (місцезнаходження) юридичної особи

1. Осідком (місцезнаходженням) юридичної особи є фактичне місце провадження діяльності або розташування офісу, з якого нею керують.

Відомості про осідок (місцезнаходження) юридичної особи підлягають державній реєстрації.

2. Відомості про осідок (місцезнаходження) військових частин, установ, організацій, органів військового управління Збройних Сил України, інших створених відповідно до закону військових формувань, юридичних осіб оборонно-промислового комплексу, що становлять інформацію з обмеженим доступом, не підлягають оприлюдненню у загальнодоступних відомостях публічних електронних реєстрів (зокрема як відкриті дані).

Стаття 104. Філія та представництво

1. Філія – це відокремлений підрозділ юридичної особи, розташований поза її осідком (місцезнаходженням), що виконує всі або частину функцій відповідної юридичної особи.

2. Представництво – це відокремлений підрозділ юридичної особи, розташований поза її осідком (місцезнаходженням), що здійснює представництво і захист цивільних прав та/або правомірних інтересів відповідної юридичної особи.

3. Філія, представництво не є юридичною особою. Філія, представництво наділені майном юридичної особи, що їх утворила, і діють на підставі акта відповідної юридичної особи.

4. Керівника філії, представництва призначає юридична особа, він діє на підставі наданих повноважень.

5. Філія, представництво юридичної особи підлягає державній реєстрації порядком, що його встановлено законом.

6. Закон може встановлювати вимоги до створення в Україні філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави.

Створення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства держави, що її визнано відповідно до закону державою-агресором або державою-окупантом, заборонено.

Стаття 105. Відповідальність юридичної особи

1. Юридична особа самостійно несе відповідальність за своїми зобов’язаннями.

2. Юридична особа несе відповідальність за своїми зобов’язаннями всім належним їй майном.

3. Учасник (засновник) юридичної особи не несе відповідальності за зобов’язаннями юридичної особи, а юридична особа не несе відповідальності за зобов’язаннями її учасника (засновника), крім випадків, визначених законом і установчим документом відповідної юридичної особи.

4. Особи, які створюють юридичну особу, несуть солідарну відповідальність за зобов’язаннями, що виникли до державної реєстрації юридичної особи.

Юридична особа несе відповідальність за зобов’язаннями її учасників (засновників), що пов’язані із створенням юридичної особи, лише у разі подальшого схвалення їхніх дій відповідним органом юридичної особи.

Стаття 106. Права учасників юридичної особи

1. Права учасника юридичної особи – це сукупність правоможностей, що належать особі у зв’язку з її участю в юридичній особі відповідно до закону та установчого документа.

2. Особа набуває права учасника юридичної особи з моменту набуття права власності на частку (акцію, пай чи інший об’єкт цивільних прав), що засвідчує участь у юридичній особі.

3. Учасник юридичної особи має право порядком, що його визначено законом і установчим документом:

1) брати участь в управлінні юридичною особою;

2) отримувати інформацію про діяльність юридичної особи;

3) вийти з юридичної особи, крім випадків, визначених законом;

4) отримати ліквідаційну квоту, крім випадків, визначених законом.

4. Учасник юридичної особи може мати й інші права, визначені законом і установчим документом.

5. Закон може визначати обмеження щодо здійснення окремих прав учасника юридичної особи.

Стаття 107. Управління товариством

1. Управління товариством здійснюють його органи або безпосередньо його єдиний учасник – фізична особа в разі ухвалення таким учасником рішення про здійснення управління та після внесення відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

2. Органами управління товариством є загальні збори його учасників і виконавчий орган, якщо іншого не встановлено законом або установчими документами товариства.

3. До складу органів управління товариства не може бути обрано осіб, визнаних за рішенням суду винними у завданні збитків товариству своєю поведінкою, зокрема збитків, що виникли внаслідок невиконання такими особами своїх обов’язків. Таке обмеження застосовують протягом трьох років з дня набрання чинності відповідним рішенням суду.

4. У випадках, визначених законом, функції виконавчого органу товариства може виконувати інша юридична особа.

Стаття 108. Загальні збори учасників товариства

1. Загальні збори учасників товариства мають право ухвалювати рішення з усіх питань діяльності товариства, зокрема з тих, що належать до компетенції інших органів товариства, якщо іншого не встановлено законом.

2. Рішення загальних зборів ухвалюють простою більшістю голосів учасників, якщо іншого не встановлено установчими документами або законом.

Рішення про внесення змін до установчих документів товариства, вчинення значних правочинів та про ліквідацію товариства ухвалюють не менш як трьома четвертими голосів учасників, якщо іншого не встановлено законом.

Під значним правочином у цій статті треба розуміти правочин, якщо ринкова вартість майна, робіт або послуг, що є предметом такого правочину, становить 10 і більше відсотків вартості чистих активів товариства відповідно до останньої затвердженої річної фінансової звітності.

Стаття 109. Виконавчий орган товариства

1. Загальні збори товариства своїм рішенням створюють виконавчий орган (колегіальний або одноосібний) товариства та встановлюють його компетенцію і затверджують кількісний і персональний склад.

2. Порядок створення і функціонування виконавчого органу визначають закон і установчі документи товариства.

3. Повноваження члена виконавчого органу в будь-який час може бути припинено або його може бути тимчасово відсторонено від виконання повноважень.

Стаття 110. Посадова особа товариства

1. Керівник (одноосібний виконавчий орган), голова і члени колегіального виконавчого органу, голова і члени наглядової ради або ради директорів, ліквідатор, голова і члени комісії з припинення (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії), головний бухгалтер, корпоративний секретар, а також голова і члени іншого органу товариства (крім консультативного), якщо утворення такого органу визначено законом або установчим документом товариства, є посадовими особами такого товариства. Установчими документами товариства або законом посадовими особами товариства може бути визнано інших осіб.

2. Посадова особа товариства має обов’язки перед товариством, визначені законом, зокрема щодо належного, добросовісного та ефективного управління товариством (фідуціарні обов’язки).

3. Посадова особа товариства зобов’язана діяти:

1) в інтересах товариства;

2) добросовісно і розумно;

3) у такий спосіб, який, на її добросовісне переконання, сприятиме досягненню мети діяльності товариства;

4) у межах повноважень, визначених законом і установчими документами товариства.

4. Посадова особа несе відповідальність за збитки, завдані нею товариству. Збитки, завдані товариству поведінкою посадової особи, відшкодовують у разі, якщо їх було завдано:

1) діями посадової особи, що їх вчинено з перевищенням або зловживанням службовими повноваженнями;

2) діями посадової особи, що їх вчинено з порушенням порядку їх попереднього погодження або іншої процедури ухвалення рішень щодо вчинення відповідних дій, визначеної законом та/або установчими документами товариства;

3) діями посадової особи, що їх вчинено з дотриманням порядку їх попереднього погодження або іншої процедури ухвалення рішень щодо вчинення відповідних дій, визначеної законом та/або установчими документами товариства, якщо для отримання такого погодження та/або дотримання процедури ухвалення рішень посадова особа товариства подала недостовірну інформацію;

4) бездіяльністю посадової особи у випадку, якщо вона була зобов’язана вчинити певні дії відповідно до покладених на неї обов’язків;

5) іншими винними діями посадової особи.

5. Порядок притягнення посадової особи товариства до відповідальності визначають закон та/або установчі документи товариства.

6. Приписи цієї статті може бути застосовано до керівника філії або представництва юридичної особи, якщо відповідне застереження визначено положенням про філію або представництво.

Стаття 111. Вихід та виключення з товариства

1. Учасник товариства має право вийти з товариства, якщо іншого не визначено законом.

2. Учасник товариства може бути виключений з товариства у випадках і порядком, що їх визначено законом.

Стаття 112. Управління установою

1. Засновник установи не бере участі в управлінні установою.

В установі обов’язково утворюють правління, до якого застосовують приписи статті 109 цього Кодексу.

Установчий акт може визначати необхідність утворення також інших органів, установлювати порядок їх формування та кількісний склад.

2. Нагляд за діяльністю установи здійснює її наглядова рада.

Наглядова рада здійснює нагляд за управлінням майном установи, додержанням установою мети її діяльності та за іншою діяльністю установи відповідно до установчого акта.

Стаття 113. Передання майна установі

1. В установчому акті визначають майно, яке засновник (а в разі його смерті – зобов'язана особа) повинен передати установі після її державної реєстрації.

Стаття 114. Зміна мети діяльності і структури управління установи

1. Якщо досягнення мети діяльності установи стало неможливим або суперечить доброзвичайності, відповідний орган державної влади може звернутися до суду із заявою про визначення іншої мети діяльності установи за погодженням з органами управління установою.

2. Ухвалюючи рішення про зміну мети діяльності установи, суд повинен враховувати наміри засновника і дбати про те, щоб вигоди від використання майна установи передавали тим дестинаторам, яким вони призначені за наміром засновника.

3. Суд може змінити структуру управління установи, якщо це зумовлено зміною мети діяльності установи або іншими поважними причинами.

4. У разі зміни мети діяльності або зміни структури управління установи правління установи зобов'язане письмово повідомити суд про свою позицію з цього питання.

Стаття 115. Припинення юридичної особи

1. Юридична особа припиняється внаслідок передання всього її майна, прав і обов'язків іншим юридичним особам – правонаступникам (через злиття, приєднання, поділ) або її ліквідації.

2. Юридичну особу, яка не має права розподіляти прибуток між учасниками, не може бути припинено через злиття, приєднання або поділ, якщо серед правонаступників є юридична особа, наділена таким правом. Якщо серед правонаступників є юридична особа, яка не має права розподіляти прибуток між учасниками, рішення про припинення товариства, наділеного таким правом, ухвалюють одноголосно загальні збори учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Приписи цієї частини не застосовують до установ, засновником яких є держава.

3. Юридична особа, яка не має права розподіляти майно між учасниками, зокрема у разі ліквідації, не може бути припинена через злиття, приєднання або поділ, якщо серед правонаступників є юридична особа, наділена таким правом. Якщо серед правонаступників є юридична особа, яка не має права розподіляти майно між учасниками, рішення про припинення товариства, наділеного таким правом, ухвалюють одноголосно загальні збори учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства.

Приписи цієї частини не застосовують до установ, засновником яких є держава.

4. Установа може брати участь у злитті, приєднанні або поділі лише з іншими установами.

5. Юридична особа є припиненою з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про її припинення.

6. Порядок припинення юридичної особи у процесі відновлення її платоспроможності або банкрутства визначає закон.

7. Закон може визначати особливості припинення юридичної особи.

Стаття 116. Виконання рішення про припинення юридичної особи

1. Учасники юридичної особи, суд або орган, що ухвалив рішення про припинення юридичної особи, зобов’язані протягом трьох робочих днів з дня ухвалення такого рішення письмово повідомити про це орган державної реєстрації.

2. Учасники юридичної особи, суд або орган, що ухвалив рішення про припинення юридичної особи, відповідно до цього Кодексу призначають комісію з припинення юридичної особи (ліквідаційну комісію), голову комісії або особу, на яку покладають функції такої комісії (далі – ліквідатор), та встановлюють порядок і строк заявлення кредиторами своїх вимог до юридичної особи, яку припиняють.

Виконання функцій комісії з припинення юридичної особи може бути покладено на орган управління юридичної особи.

3. До комісії з припинення юридичної особи (ліквідаційної комісії) або ліквідатора з моменту призначення переходять повноваження щодо управління юридичною особою. Голова комісії, її члени або ліквідатор представляють юридичну особу, яку припиняють, у відносинах з третіми особами та діють у суді від її імені.

4. Строк заявлення кредиторами своїх вимог до юридичної особи, яку припиняють, не може становити менше двох місяців і більше шести місяців з дня оприлюднення рішення про припинення юридичної особи.

5. Комісія з припинення юридичної особи (ліквідаційна комісія) або ліквідатор розглядає кожну окрему вимогу кредитора, зокрема щодо сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових коштів до Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, та ухвалює відповідне рішення, яке надсилають кредиторові не пізніше тридцяти днів з дня отримання юридичною особою, яку припиняють, відповідної вимоги кредитора.

6. Відомості про припинення військових частин, установ, організацій, органів військового управління Збройних Сил України, інших створених відповідно до закону військових формувань, юридичних осіб оборонно-промислового комплексу, які відповідно до закону становлять інформацію з обмеженим доступом, не підлягають оприлюдненню у загальнодоступних відомостях публічних електронних реєстрів (зокрема як відкриті дані).

Стаття 117. Припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави

1. Філію, представництво юридичної особи, створені відповідно до законодавства іноземної держави, припиняють через ліквідацію.

2. Філія, представництво юридичної особи, створені відповідно до законодавства іноземної держави, є припиненими з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про припинення.

3. Юридична особа, створена відповідно до законодавства іноземної держави, що ухвалила рішення про припинення філії, представництва, суд або орган державної влади, що ухвалив рішення про припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, зобов'язані протягом двадцяти робочих днів з дня ухвалення такого рішення письмово повідомити про це орган державної реєстрації.

4. Юридична особа, створена відповідно до законодавства іноземної держави, що ухвалила рішення про припинення філії, представництва, суд або орган державної влади, що ухвалив рішення про припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, призначає комісію з припинення філії, представництва (ліквідаційну комісію), голову комісії або ліквідатора та встановлює порядок і строк заявлення кредиторами своїх вимог до юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, філію, представництво якої припиняють.

5. До комісії з припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави (ліквідаційної комісії), або до ліквідатора з моменту призначення переходять повноваження щодо управління справами філії, представництва. Голова комісії, її члени або ліквідатор філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, представляють філію, представництво у відносинах з третіми особами.

6. Строк заявлення кредиторами своїх вимог до юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, філію, представництво якої припиняють, не може становити менше двох місяців і більше шести місяців з дня оприлюднення рішення про припинення філії, представництва.

Юридичну особу, створену відповідно до законодавства іноземної держави, філію, представництво якої припиняють, вважають такою, що отримала відповідну вимогу кредитора, з дня отримання такої вимоги її філією, представництвом, які припиняють.

7. Комісія з припинення філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави (ліквідаційна комісія), або ліквідатор розглядає кожну окрему вимогу кредитора, зокрема щодо сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, та ухвалює відповідне рішення, яке надсилає кредиторові не пізніше тридцяти днів з дня отримання філією, представництвом, які припиняють, відповідної вимоги кредитора.

Стаття 118. Злиття, приєднання і поділ юридичної особи

1. Злиття, приєднання і поділ юридичної особи проводять за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, визначених законом, – за рішенням суду.

2. Закон може визначати необхідність одержання згоди відповідних органів державної влади на припинення юридичної особи через злиття або приєднання.

Стаття 119. Порядок припинення юридичної особи через злиття, приєднання і поділ

1. Кредитор може вимагати від юридичної особи, яку припиняють, виконання зобов'язань якої не забезпечено, припинення або дострокового виконання зобов'язання, або забезпечення виконання зобов'язання, крім випадків, визначених законом.

2. Після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторів і задоволення або відхилення таких вимог комісія з припинення юридичної

особи (ліквідаційна комісія) складає передавальний акт (у разі злиття або приєднання) чи розподільчий баланс (у разі поділу), який має містити відомості про правонаступництво щодо майна, прав і обов'язків юридичної особи, яку припиняють через поділ, стосовно всіх її кредиторів і боржників, зокрема про зобов'язання, що їх оспорюють сторони.

3. Передавальний акт і розподільчий баланс затверджують учасники юридичної особи або орган, який ухвалив рішення про її припинення, крім випадків, визначених законом.

4. Порушення приписів частин другої і третьої цієї статті є підставою для відмови у внесенні до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про припинення юридичної особи та в державній реєстрації створюваних юридичних осіб – правонаступників.

5. Юридична особа – правонаступник, створена через поділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, яку припиняють, що згідно з розподільчим балансом перейшли до іншої юридичної особи – правонаступника. Якщо юридичних осіб – правонаступників, створених через поділ, дві або більше, вони несуть таку субсидіарну відповідальність солідарно.

6. Якщо правонаступниками юридичної особи є кілька юридичних осіб і неможливо точно визначити правонаступника щодо конкретних обов'язків юридичної особи, яку припинено, такі юридичні особи – правонаступники несуть солідарну відповідальність перед кредиторами юридичної особи, яку припинено. Учасники (засновники) юридичної особи, яку припинено, що відповідно до закону або установчих документів несли відповідальність за її зобов'язаннями, несуть відповідальність за зобов'язаннями правонаступників, що виникли до моменту припинення юридичної особи, у такому самому обсязі, якщо більший обсяг відповідальності учасників (засновників) за зобов'язаннями правонаступників не визначено законом або установчими документами.

Стаття 120. Перетворення юридичної особи

1. Перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-юридичної форми.

2. У разі перетворення до нової юридичної особи переходять усе майно, усі права і обов'язки попередньої юридичної особи.

Перетворення юридичної особи не впливає на обсяг і зміст її прав і обов'язків перед третіми особами.

3. Перетворення юридичної особи проводять за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, визначених законом, –за рішенням суду.

4. Установу не може бути перетворено, крім випадків, визначених законом.

Установу, засновником якої є держава, може бути перетворено в акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю або товариство з додатковою відповідальністю.

Стаття 121. Виділ

1. Виділом є перехід за розподільчим балансом частини майна, прав і обов'язків юридичної особи до однієї або кількох нових юридичних осіб, створюваних через виділ.

2. Після ухвалення рішення про виділ учасники юридичної особи або орган, що ухвалив рішення про виділ, складають і затверджують розподільчий баланс.

Суд, що ухвалив рішення про виділ, визначає учасника юридичної особи або вищий орган юридичної особи (власника), який зобов'язаний скласти та затвердити розподільчий баланс.

3. Юридична особа, створена через виділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями юридичної особи, з якої вчинено виділ, що згідно з розподільчим балансом не перейшли до юридичної особи, створеної через виділ. Юридична особа, з якої вчинено виділ, несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями, що згідно з розподільчим балансом перейшли до юридичної особи, створеної через виділ. Якщо юридичних осіб, які створено через виділ, дві або більше, вони несуть таку субсидіарну відповідальність спільно з юридичною особою, з якої вчинено виділ, солідарно.

4. Якщо після виділу неможливо точно встановити обов'язки юридичної особи за окремим зобов'язанням, яке було в юридичної особи, з якої вчинено виділ, така юридична особа та юридичні особи, створені через виділ, несуть відповідальність за таким зобов'язанням перед кредитором солідарно.

Стаття 122. Ліквідація юридичної особи

1. Юридичну особу ліквідовують:

1) за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, зокрема у зв'язку із закінченням строку, на який було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її створено, а також в інших випадках, визначених установчими документами;

2) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи з причини допущення під час її створення порушень, які неможливо усунути, – за позовом учасника юридичної особи або відповідного органу державної влади;

3) за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи в інших випадках, визначених законом, – за позовом відповідного органу державної влади.

2. Орган (особа), що ухвалив рішення про ліквідацію юридичної особи відповідно до частини першої цієї статті, призначає ліквідаційну комісію (ліквідатора) такої юридичної особи.

У справі про банкрутство небанківської фінансової установи за клопотанням органу державної влади ліквідатором може бути призначено особу з арбітражних керуючих у такій справі.

3. Якщо вартість майна юридичної особи є недостатньою для задоволення вимог кредиторів, юридична особа вчиняє всі необхідні дії, визначені законом.

4. Особливості ліквідації фінансових установ може визначати закон.

Стаття 123. Ліквідація філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави

1. Ліквідацію філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, проводять відповідно до приписів цієї статті, якщо іншого не визначено законом.

2. Філію, представництво юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, ліквідовують:

1) за рішенням юридичної особи, яка створила філію, представництво;

2) за рішенням суду про ліквідацію філії, представництва – за позовом уповноваженого на це органу державної влади;

3) в інших випадках, визначених законом.

3. Якщо з позовом про ліквідацію філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, звернувся орган державної влади, він призначає ліквідатора.

4. До ліквідації філії, представництва юридичної особи, створеної відповідно до законодавства іноземної держави, застосовують приписи цього Кодексу про ліквідацію юридичної особи, якщо іншого не випливає із суті відносин.

Стаття 124. Порядок ліквідації юридичної особи

1. З дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про рішення учасників (засновників) юридичної особи, уповноваженого ними органу або суду про ліквідацію юридичної особи ліквідаційна комісія (ліквідатор) зобов’язана у визначені цим Кодексом строки вжити всіх необхідних заходів для стягнення дебіторської заборгованості юридичної особи, яку ліквідовують, та письмово повідомити кожного з боржників про припинення юридичної особи.

Ліквідаційна комісія (ліквідатор) заявляє вимоги і позови про стягнення заборгованості з боржників юридичної особи.

2. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) зобов’язана повідомити учасників юридичної особи, суд або орган, що ухвалив рішення про припинення юридичної особи, про її участь в інших юридичних особах та/або надати відомості про створені нею корпоративні товариства, дочірні підприємства.

3. Під час проведення заходів з ліквідації юридичної особи до завершення строку пред’явлення вимог кредиторів ліквідаційна комісія (ліквідатор) закриває рахунки, відкриті у фінансових установах, крім рахунку, що його використовують для розрахунків з кредиторами під час ліквідації юридичної особи.

4. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) вживає заходів щодо інвентаризації майна юридичної особи, яку припиняють, майна її філій і представництв, дочірніх підприємств, корпоративних товариств, а також майна, що підтверджує її корпоративні права в інших юридичних особах, виявляє і вживає заходів для повернення майна, що перебуває у третіх осіб.

У випадках, встановлених законом, ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує проведення незалежної оцінки майна юридичної особи, яку припиняють.

5. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) вживає заходів із закриття відокремлених підрозділів юридичної особи (філій, представництв) та відповідно до законодавства про працю проводить звільнення працівників юридичної особи, яку припиняють.

6. Ліцензії, документи дозвільного характеру та інші документи, а також печатки і штампи, які підлягають поверненню органам державної влади, органам місцевого самоврядування, повертає ліквідаційна комісія (ліквідатор).

7. Для проведення перевірок і визначення наявності або відсутності заборгованості зі сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, страхових коштів до Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує своєчасне надання податковим органам і органам Пенсійного фонду України, фондам соціального страхування документів юридичної особи (її філій, представництв), зокрема первинних документів, регістрів бухгалтерського і податкового обліку.

До моменту затвердження ліквідаційного балансу ліквідаційна комісія (ліквідатор) складає і подає до податкових органів, органів Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування звітність за останній звітний період.

8. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) після закінчення строку для пред’явлення вимог кредиторів складає проміжний ліквідаційний баланс, у якому зазначає відомості про склад майна юридичної особи, яку ліквідовують, перелік пред’явлених кредиторами вимог і результат їх розгляду.

Проміжний ліквідаційний баланс затверджує ліквідаційна комісія (ліквідатор) юридичної особи.

9. Виплату грошових сум кредиторам юридичної особи, яку ліквідовують, зокрема за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими зобов'язаннями, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, проводять за черговістю, визначеною статтею 125 цього Кодексу.

У разі недостатності коштів для задоволення вимог кредиторів ліквідаційна комісія (ліквідатор) організовує реалізацію майна юридичної особи, яку ліквідовують.

10. Після завершення розрахунків з кредиторами ліквідаційна комісія (ліквідатор) складає ліквідаційний баланс, забезпечує його затвердження учасниками юридичної особи, органом, що ухвалив рішення про припинення юридичної особи, або судом і подання до податкового органу.

11. Майно юридичної особи, що залишилося після задоволення вимог кредиторів (зокрема за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими зобов'язаннями, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування), передають учасникам юридичної особи, якщо іншого не визначено установчими документами юридичної особи або законом.

12. Документи, що підлягають обов'язковому зберіганню, передають до відповідних архівних установ порядком, що визначений законом.

13. Ліквідаційна комісія (ліквідатор) забезпечує подання публічному реєстраторові документів, визначених законом для державної реєстрації припинення юридичної особи, у визначений законом строк.

Стаття 125. Задоволення вимог кредиторів

1. У разі ліквідації платоспроможної юридичної особи вимоги її кредиторів задовольняють за такою черговістю:

1) у першу чергу – вимоги щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, вимоги кредиторів, забезпечені заставою або в інший спосіб;

2) у другу чергу – вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами, вимоги автора про плату за використання результату його інтелектуальної, творчої діяльності;

3) у третю чергу – вимоги щодо податків, зборів (обов'язкових платежів);

4) у четверту чергу – всі інші вимоги.

Вимоги однієї черги задовольняють домірно сумі вимог, що належать кожному кредиторові цієї черги.

2. Черговість задоволення вимог кредиторів за договорами страхування визначає закон.

3. У разі відмови ліквідаційної комісії (ліквідатора) у задоволенні вимог кредитора або ухилення від їх розгляду кредитор має право протягом одного місяця з дня, коли він дізнався або мав дізнатися про таку відмову, звернутися до суду з позовом до ліквідаційної комісії (ліквідатора). За рішенням суду вимоги кредитора може бути задоволено за рахунок майна, що залишилося після ліквідації юридичної особи.

4. Вимоги кредитора, заявлені після спливу строку, встановленого ліквідаційною комісією (ліквідатором) для їх пред'явлення, задовольняють з майна юридичної особи, яку ліквідовують, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, заявлених своєчасно.

5. Вимоги кредиторів, що їх не визнала ліквідаційна комісія (ліквідатор), якщо кредитор у місячний строк після одержання повідомлення про повну або часткову відмову у визнанні його вимог не звернувся до суду з позовом, вимоги, у задоволенні яких кредиторові відмовлено за рішенням суду, а також вимоги, які не задоволені через відсутність майна юридичної особи, яку ліквідовують, є погашеними.

6. Кошти, одержані від продажу майна у разі ліквідації неплатоспроможної юридичної особи, спрямовують на задоволення вимог кредиторів за черговістю, визначеною законом.

Глава 8. Підприємницькі товариства

§ 1. Корпоративні товариства

Стаття 126. Поняття і види корпоративних товариств

1. Корпоративним товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділено на частки між учасниками.

2. Корпоративне товариство може бути створено у формі повного товариства, командитного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, акціонерного товариства.

Стаття 127. Учасники корпоративного товариства

1. Учасником корпоративного товариства може бути фізична особа або юридична особа.

Обмеження щодо участі в корпоративному товаристві визначає закон.

2. Корпоративне товариство, крім повного товариства і командитного товариства, може створити одна особа, яка стає його єдиним учасником.

Стаття 128. Майно корпоративного товариства

1. Корпоративне товариство є власником:

1) майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу;

2) продукції, виробленої товариством;

3) одержаних доходів;

4) іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом.

2. Вкладом до статутного (складеного) капіталу корпоративного товариства можуть бути грошові кошти, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо іншого не визначено законом.

Перелік видів майна, що не може бути вкладом до статутного (складеного) капіталу корпоративного товариства, визначає закон.

Грошове оцінювання вкладу учасника корпоративного товариства здійснюють за згодою учасників товариства, а також у випадках, встановлених законом, така оцінка підлягає незалежній експертній перевірці.

Стаття 129. Корпоративні права

1. Права учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства (корпоративні права) – це сукупність правоможностей, що належать особі як учасникові підприємницького товариства відповідно до закону та установчого документа.

2. Корпоративних прав набувають одночасно з набуттям частки у статутному (складеному) капіталі товариства, акцій, паїв, якщо іншого не визначено законом.

3. Учасник (акціонер, член підприємницького кооперативу) підприємницького товариства має право:

1) брати участь в управлінні товариством;

2) брати участь у розподілі прибутку товариства і одержувати дивіденди;

3) відчужувати частки, акції, паї порядком, що його визначає закон;

4) одержувати інформацію про діяльність товариства, зокрема щодо фінансової звітності та рішень його органів управління;

5) отримати ліквідаційну квоту в разі ліквідації товариства;

6) у випадках, визначених законом, вийти з товариства;

7) відчужувати частки у статутному (складеному) капіталі, акції, паї порядком, визначеним законом.

4. Учасник (акціонер, член підприємницького кооперативу) підприємницького товариства може мати й інші права, визначені законом та установчим документом.

5. Особливості здійснення корпоративних прав учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства може визначати корпоративний договір.

6. Корпоративні права (усі сукупно або окремі з них) можуть бути передані третій особі з дотриманням обмежень, визначених законом або установчим документом.

7. Володіння корпоративними правами не є підприємницькою діяльністю.

8. Корпоративними відносинами є відносини між учасниками (акціонерами, членами підприємницького кооперативу) підприємницького товариства, а також відносини між підприємницьким товариством і його учасником (акціонером, членом підприємницького кооперативу) щодо виникнення, здійснення, зміни, зупинення, поновлення і припинення корпоративних прав.

9. Учасники, які володіють не менш як 5 відсотками голосів у статутному капіталі товариства, мають право подати від імені та в інтересах товариства похідний позов про відшкодування збитків, що їх завдали товариству його посадові особи, визнання недійсними правочинів, що призвели до завдання збитків товариству або були укладені з порушенням вимог закону, в умовах конфлікту інтересів.

Стаття 130. Корпоративний договір

1. Договір, за яким учасники підприємницького товариства зобов’язані здійснювати права та реалізовувати правоможності певним чином або утримуватися від їх здійснення та реалізації, є корпоративним договором.

2. Стороною корпоративного договору може бути особа, яка не є учасником підприємницького товариства.

Стороною корпоративного договору може бути підприємницьке товариство.

3. Корпоративний договір може встановлювати порядок утримання від здійснення прав та реалізації правоможностей його сторін.

Корпоративний договір може встановлювати обов’язки його сторін, не визначені установчим документом підприємницького товариства та/або законом.

4. Невиконання корпоративного договору не може бути підставою для визнання рішення вищого органу управління підприємницького товариства недійсним.

5. Корпоративний договір не є установчим документом підприємницького товариства.

6. Корпоративний договір може бути укладено до створення підприємницького товариства. У такому разі на сторін корпоративного договору поширюють приписи частини четвертої статті 105 цього Кодексу з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

7. На корпоративний договір поширюють загальні приписи про договори та інші правочини, якщо іншого не визначено законом.

8. Дату укладення та строк дії корпоративного договору визначають у договорі.

9. Корпоративний договір укладають письмово.

10. Зміст корпоративного договору не підлягає розголошенню особам, які не є його сторонами, якщо іншого не визначено законом, установчим документом або корпоративним договором.

Інформацію про укладення корпоративного договору та строк його дії оприлюднюють на веб-сайті підприємницького товариства, надають на запит заінтересованих осіб протягом трьох днів з дня його укладення або з дня отримання підприємницьким товариством письмового запиту (зокрема в електронній формі), якщо іншого не встановлено законом.

11. Особливості корпоративних договорів для окремих видів підприємницьких товариств може визначати закон.

12. Корпоративний договір може визначати підстави припинення підприємницького товариства в разі порушення корпоративних прав його учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу), якщо такий корпоративний договір підписали всі учасники (акціонери, члени підприємницького кооперативу) підприємницького товариства.

Стаття 131. Юридичні наслідки протиправної поведінки учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства

1. Учасник (акціонер, член підприємницького кооперативу) підприємницького товариства або інша особа, які безпосередньо або опосередковано вирішально впливають на його діяльність, не несуть відповідальності за його зобов’язаннями, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Суд може покласти субсидіарну відповідальність за зобов’язаннями підприємницького товариства на його учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) або іншу особу, які безпосередньо або опосередковано вирішально впливають на його діяльність, у виняткових випадках, якщо майна підприємницького товариства недостатньо для задоволення вимог кредиторів і доведено, що їхній вплив на діяльність підприємницького товариства був спрямований на:

1) вчинення протиправних дій з метою завдання шкоди кредиторам або іншим особам;

2) умисне доведення до неплатоспроможності (банкрутства);

3) фактичне використання підприємницького товариства як alter ego особи, яка безпосередньо або опосередковано вирішально впливає на його діяльність.

Добросовісний учасник, який не був обізнаний і не мав можливості вплинути на дії, що спричинили шкоду, не несе субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями підприємницького товариства.

3. Право на звернення до суду з вимогою про покладення субсидіарної відповідальності мають кредитор, арбітражний керуючий, а також у випадках, визначених законом, уповноважений орган державної влади.

4. Під час вирішення питання про застосування юридичних наслідків протиправної поведінки учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства або іншої особи, які безпосередньо або опосередковано вирішально впливали на діяльність підприємницького товариства, суд зобов'язаний виходити з того, що обставини, визначені частиною другою цієї статті, має бути доведено на підставі достатніх і переконливих доказів, а всі сумніви тлумачать на користь дотримання засади обмеженої відповідальності.

5. Особа, яка безпосередньо або опосередковано вирішально впливає на діяльність підприємницького товариства, має право на звернення до суду з позовом в інтересах такого товариства, якщо вона позбавлена можливості здійснити це право через:

1) органи управління товариства;

2) безпосереднє управління товариством;

3) ліквідатора або ліквідаційну комісію.

6. Закон може визначати додаткові підстави та умови застосування юридичних наслідків протиправної поведінки учасника (акціонера, члена підприємницького кооперативу) підприємницького товариства щодо окремих видів підприємницьких товариств.

Стаття 132. Обов'язки учасника корпоративного товариства

1. Учасник корпоративного товариства зобов'язаний:

1) виконувати свої зобов'язання перед товариством, зокрема пов'язані з майновою участю, а також робити вклади (оплачувати акції) у розмірі, порядком і засобами, що їх визначено установчим документом;

2) не розголошувати комерційну таємницю та інформацію з обмеженим доступом про діяльність товариства.

2. Учасник корпоративного товариства може мати й інші обов’язки, визначені законом.

Стаття 133. Повне товариство

1. Повним є товариство, учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов’язаннями усім майном, що їм належить.

2. Особа може бути учасником тільки одного повного товариства.

Учасник повного товариства не може бути повним учасником командитного товариства.

3. Учасник повного товариства не має права без згоди інших учасників вчиняти від свого імені та у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб правочини, що є однотипними з тими, які становлять предмет діяльності товариства.

У разі порушення цього припису товариство має право за своїм вибором вимагати від такого учасника відшкодування завданих товариству збитків або передання товариству усієї вигоди, набутої за такими правочинами.

4. Найменування повного товариства має містити імена (найменування) всіх його учасників та зазначення виду товариства “повне товариство” або ім’я (найменування) одного чи кількох учасників, слова "і компанія" та зазначення виду товариства "повне товариство".

Стаття 134. Засновницький договір повного товариства

1. Повне товариство створюють і воно діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписують усі учасники повного товариства.

2. Засновницький договір повного товариства, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про:

1) розмір і склад складеного капіталу товариства;

2) розмір і порядок зміни часток кожного з учасників у складеному капіталі;

3) розмір, склад і строки внесення вкладів учасниками.

Стаття 135. Управління повним товариством

1. Управління діяльністю повного товариства здійснюють за спільною згодою всіх учасників. Засновницький договір товариства може визначати випадки, у яких рішення ухвалюють більшістю голосів учасників.

2. Кожний учасник повного товариства має один голос, якщо засновницьким договором не встановлено іншого порядку визначення кількості голосів.

3. Кожний учасник повного товариства, безвідносно до того, чи його уповноважено вести справи товариства, має право на ознайомлення з усією документацією щодо ведення справ товариства. Відмова від цього права або його обмеження, зокрема за домовленістю учасників товариства, є нікчемною.

Стаття 136. Ведення справ повного товариства

1. Кожний учасник повного товариства має право діяти від імені товариства, якщо засновницьким договором не визначено, що всі учасники ведуть справи спільно або що ведення справ доручено окремим учасникам.

У разі спільного ведення справ товариства учасниками для вчинення кожного правочину необхідна згода всіх учасників повного товариства. Якщо ведення справ товариства доручено окремим учасникам, інші учасники повного товариства можуть вчиняти правочини від імені товариства за наявності довіреності, виданої учасниками, яким доручено ведення справ товариства.

У відносинах з третіми особами повне товариство не може посилатися на приписи засновницького договору, які обмежують повноваження учасників повного товариства щодо права діяти від імені товариства, крім випадків, якщо буде доведено, що третя особа на момент вчинення правочину знала або могла знати про відсутність в учасника права діяти від імені повного товариства.

2. Учасник повного товариства, що діяв у спільних інтересах, але не мав на це повноважень, має право, якщо його дії не схвалені іншими учасниками, вимагати від товариства відшкодування здійснених ним витрат, якщо доведе, що у зв’язку з його діями товариство зберегло або набуло майно, вартість якого перевищує такі витрати.

3. У разі спору між учасниками повного товариства суд може припинити повноваження на ведення справ товариства, надані одному або кільком учасникам, на вимогу одного або кількох інших учасників, якщо для цього наявні достатні підстави, зокрема внаслідок невиконання учасником, уповноваженим на ведення справ товариства, своїх обов’язків або встановлення його неспроможності до розумного ведення справ. На підставі рішення суду до засновницького договору товариства вносять необхідні зміни.

4. Повноваження учасника повного товариства на ведення справ товариства є припиненими повністю або частково з припиненням самого товариства у зв’язку з відмовою учасника від доручення або скасуванням доручення на вимогу хоча б одного з інших учасників.

Стаття 137. Розподіл прибутку і збитків повного товариства

1. Прибуток і збитки повного товариства розподіляють між його учасниками домірно їхнім часткам у складеному капіталі, якщо іншого не визначено засновницьким договором або домовленістю учасників.

2. Позбавлення учасника повного товариства права на участь у розподілі прибутку або збитків заборонено.

Стаття 138. Відповідальність учасників повного товариства за його зобов'язаннями

1. У разі недостатності у повного товариства майна для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі учасники повного товариства несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, на яке може бути звернене стягнення, солідарно.

2. Учасник повного товариства несе відповідальність за боргами товариства безвідносно до того, виникли ці борги до чи після його вступу до товариства.

3. Учасник повного товариства, який вийшов / виключений / вибув зі складу учасників товариства відповідно до частини першої статті 139 цього Кодексу, несе відповідальність за зобов'язаннями товариства, що виникли до моменту його виходу / виключення /вибуття, рівною мірою з учасниками, що залишилися, протягом трьох років з дня затвердження звіту про діяльність товариства за рік, протягом якого він вийшов / виключений / вибув зі складу учасників товариства.

4. Учасник повного товариства, який повністю сплатив борги товариства, має право на регресну вимогу у відповідній частині до інших учасників, які несуть перед ним відповідальність домірно своїм часткам у складеному капіталі товариства.

Стаття 139. Зміни у складі учасників повного товариства

1. Зміни у складі учасників повного товариства відбуваються у зв'язку з:

1) виходом учасника з повного товариства за власною ініціативою;

2) виключенням зі складу учасників повного товариства;

3) вибуттям зі складу учасників повного товариства з причин, що не залежать від учасника.

2. Порядок і особливості виходу, виключення та вибуття учасників зі складу повного товариства визначають цей Кодекс, інший закон, засновницький договір.

Стаття 140. Вихід учасника з повного товариства за власною ініціативою

1. Учасник повного товариства, створеного на невизначений строк, може в будь-який момент вийти із товариства, заявивши про це не пізніш як за три місяці до фактичного виходу з товариства. Справжність підпису на заяві про вихід із товариства засвідчується нотаріально.

Достроковий вихід учасника з повного товариства, заснованого на певний строк, допустимий лише з поважних причин.

2. Відмова від права виходу з повного товариства є нікчемною.

Стаття 141. Передання учасником частки (її частини) у складеному капіталі повного товариства

1. Учасник повного товариства має право за згодою інших його учасників передати свою частку у складеному капіталі або її частину іншому учасникові товариства або третій особі.

2. У разі передання частки (її частини) новому учасникові до нього переходять повністю або у відповідній частині права, що належали учасникові, який передав частку (її частину). Особа, якій передано частку (її частину), несе відповідальність за зобов'язаннями товариства відповідно до частини другої статті 138 цього Кодексу.

3. У разі передання учасником товариства всієї своєї частки іншій особі участь такого учасника в повному товаристві є припиненою з урахуванням наслідків, визначених частиною третьою статті 138 цього Кодексу.

Стаття 142. Виключення зі складу учасників повного товариства

1. Учасника повного товариства, який систематично не виконує або виконує неналежним чином обов'язки, що їх поклало на нього товариство, або який своєю поведінкою перешкоджає досягненню цілей товариства, може бути виключено зі складу учасників повного з товариства порядком, встановленим засновницьким договором.

2. Рішення про виключення зі складу учасників повного товариства може бути оскаржено до суду.

Стаття 143. Вибуття зі складу учасників повного товариства з причин, що не залежать від учасника

1. Повне товариство може ухвалити рішення про визнання учасника повного товариства таким, що вибув із складу його учасників, у разі:

1) смерті учасника або оголошення його померлим – за відсутності спадкоємців;

2) ліквідації юридичної особи – учасника товариства, зокрема у зв’язку з визнанням її банкрутом;

3) визнання учасника недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім;

4) звернення стягнення на частину майна повного товариства, домірну частці учасника у складеному капіталі товариства.

2. Рішення про визнання учасника повного товариства таким, що вибув із складу його учасників, заінтересовані особи можуть оскаржити до суду.

3. У разі вибуття учасника зі складу учасників повного товариства з підстав, визначених частиною першою цієї статті, товариство може продовжити свою діяльність, якщо іншого не встановлено засновницьким договором повного товариства або домовленістю між учасниками, що залишилися у складі повного товариства.

4. Правонаступник учасника повного товариства має переважне право вступу до товариства.

5. На правонаступника учасника повного товариства поширюють приписи частини другої статті 141 цього Кодексу.

Стаття 144. Розрахунки у разі виходу / виключення /вибуття зі складу учасників повного товариства

1. Учасникові, який вийшов, якого виключено або який вибув зі складу учасників повного товариства з підстав, визначених статтями 140, 142 і 143 цього Кодексу, виплачують вартість частини майна товариства, домірну його частці у складеному капіталі товариства, якщо іншого не встановлено засновницьким договором.

2. Якщо правонаступник учасника повного товариства не вступив до товариства, розрахунки з ним здійснюють відповідно до частини першої цієї статті.

3. Вартість майна, що становить частку учасника повного товариства, розраховують на день смерті спадкодавця або внесення запису про створення юридичної особи – правонаступника. У таких випадках відповідно зменшують розмір майна товариства, зазначений у засновницькому договорі.

4. Порядок визначення вартості частки учасника в майні повного товариства та строки її виплати встановлюють засновницький договір і закон.

Стаття 145. Звернення стягнення на частину майна повного товариства, домірну частці учасника товариства у складеному капіталі

1. Звернення стягнення на частку учасника у складеному капіталі повного товариства за його власними зобов’язаннями допустиме лише у разі недостатності іншого майна для задоволення вимог кредиторів. У разі

недостатності майна учасника повного товариства для виконання його зобов’язань кредитори можуть вимагати встановленим порядком виділу частини майна повного товариства, домірної частці учасника-боржника у складеному капіталі повного товариства.

2. Частину майна повного товариства, домірну частці учасника-боржника у складеному капіталі, виділяють у грошовій формі або в натурі відповідно до балансу, складеного на момент вибуття такого учасника зі складу учасників повного товариства.

Стаття 146. Ліквідація повного товариства

1. Повне товариство ліквідовують на підставах, установлених статтею 122 цього Кодексу, а також у разі, якщо в товаристві залишається один учасник. Такий учасник має право протягом шести місяців з дня, коли він став єдиним учасником товариства, перетворити таке товариство в інше корпоративне товариство порядком, що його встановлено цим Кодексом.

2. У разі виходу учасника з повного товариства, виключення зі складу учасників товариства, смерті учасника товариства, ліквідації юридичної особи – учасника товариства або звернення кредитором одного з учасників стягнення на частину майна, домірну його частці у складеному капіталі, товариство може продовжити свою діяльність, якщо це визначено засновницьким договором товариства або домовленістю між учасниками, що залишаються в товаристві.

Стаття 147. Командитне товариство

1. Командитним є товариство, у якому разом із учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов’язаннями товариства всім своїм майном (повними учасниками), є один або кілька учасників (вкладників), які несуть ризик збитків, пов’язаних з діяльністю товариства, у межах сум зроблених ними вкладів та не беруть участі в діяльності товариства.

2. Найменування командитного товариства має містити імена (найменування) всіх повних учасників та зазначення виду товариства "командитне товариство" або ім’я (найменування) хоча б одного повного учасника з доданням слів "і компанія" та зазначення виду товариства "командитне товариство".

Якщо найменування командитного товариства містить ім’я вкладника, такий вкладник стає повним учасником товариства.

3. До командитного товариства застосовують приписи про повне товариство, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 148. Засновницький договір командитного товариства

1. Командитне товариство створюють і воно діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписують усі повні учасники командитного товариства.

2. Засновницький договір командитного товариства, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про:

1) розмір і склад складеного капіталу товариства;

2) розмір і порядок зміни часток кожного з повних учасників у складеному капіталі;

3) сукупний розмір вкладів вкладників.

3. Якщо внаслідок виходу, виключення чи вибуття зі складу учасників у командитному товаристві залишився один повний учасник, він зобов'язаний замінити засновницький договір на підписану ним заяву (меморандум).

Якщо командитне товариство створює один повний учасник, установчим документом є заява (меморандум), що містить усі відомості, визначені цією статтею для командитного товариства.

Стаття 149. Учасники командитного товариства

1. Юридичний статус повних учасників командитного товариства та їхню відповідальність за зобов'язаннями товариства встановлюють приписи цього Кодексу стосовно учасників повного товариства.

2. Особа може бути повним учасником лише в одному командитному товаристві.

Повний учасник командитного товариства не може бути учасником повного товариства.

Повний учасник командитного товариства не може бути вкладником такого товариства.

3. Сукупний розмір вкладів вкладників не може перевищувати 50 відсотків складеного капіталу повного товариства.

4. Учасники командитного товариства формують (сплачують) складений капітал протягом одного року з дня державної реєстрації товариства.

Стаття 150. Управління командитним товариством

1. Управління командитним товариством здійснюють повні учасники порядком, що його визначено цим Кодексом для повного товариства.

2. Вкладники не мають права брати участі в управлінні командитним товариством та заперечувати проти дій повних учасників щодо управління

товариством. Вкладники командитного товариства можуть діяти від імені товариства лише за довіреністю.

Стаття 151. Права і обов’язки вкладника командитного товариства

1. Вкладник командитного товариства зобов’язаний зробити вклад до складеного капіталу товариства. Внесення вкладів посвідчують свідоцтвом про участь у командитному товаристві.

2. Вкладник командитного товариства має право:

1) одержувати частину прибутку товариства відповідно до його частки у складеному капіталі товариства порядком, що його встановлено засновницьким договором (меморандумом);

2) діяти від імені товариства в разі видання йому довіреності та відповідно до неї;

3) переважного щодо третіх осіб набуття відчужуваної частки (її частини) у складеному капіталі товариства.

Якщо бажання викупити частку (її частину) виявили кілька вкладників, таку частку розподіляють між ними відповідно до їхніх часток у складеному капіталі товариства;

4) вимагати першочергового повернення вкладу в разі ліквідації товариства;

5) ознайомлюватися з річними звітами та балансами товариства;

6) після закінчення фінансового року вийти з товариства та одержати свій вклад порядком, що його встановлено засновницьким договором (меморандумом);

7) передати свою частку (її частину) у складеному капіталі товариства іншому вкладникові або третій особі, повідомивши про це товариство.

Передання вкладником усієї своєї частки іншій особі має наслідком припинення його участі в командитному товаристві.

3. Засновницький договір (меморандум) командитного товариства може визначати й інші права вкладника.

Стаття 152. Відповідальність вкладника командитного товариства

1. Якщо вкладник командитного товариства вчиняє правочин від імені та в інтересах товариства без відповідних повноважень, він не несе відповідальності перед кредиторами за вчинений правочин лише в разі схвалення його дій командитним товариством.

За браком схвалення вкладник відповідає перед третіми особами за вчиненим ним правочином усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернене стягнення.

2. Вкладник командитного товариства, який не вніс вкладу, визначеного засновницьким договором (меморандумом), несе відповідальність перед товариством порядком, що його встановлено засновницьким договором (меморандумом).

Стаття 153. Ліквідація командитного товариства

1. Командитне товариство є ліквідованим, якщо з нього вибули всі вкладники. Повні учасники в разі вибуття всіх вкладників мають право перетворити командитне товариство в повне товариство. Командитне товариство ліквідовують також на підставах, визначених статтею 122 цього Кодексу.

Командитне товариство не є ліквідованим, якщо в ньому залишаються хоча б один повний учасник і один вкладник.

2. У разі ліквідації командитного товариства після розрахунків з кредиторами вкладники мають переважне право стосовно повних учасників на одержання вкладів порядком та на умовах, що їх визначено цим Кодексом, іншим законом, засновницьким договором (меморандумом). За недостатності коштів товариства для повного повернення вкладникам їхніх вкладів наявні кошти розподіляють між вкладниками домірно їхнім часткам у складеному капіталі товариства.

Стаття 154. Товариство з обмеженою відповідальністю

1. Товариством з обмеженою відповідальністю є товариство, статутний капітал якого поділено на частки, розмір яких встановлено статутом.

2. Учасники товариства з обмеженою відповідальністю не несуть відповідальності за його зобов’язаннями, але несуть ризик збитків, пов’язаних з діяльністю товариства, у межах вартості своїх вкладів.

Учасники товариства з обмеженою відповідальністю, які внесли вклад не повністю, солідарно несуть відповідальність за зобов’язаннями товариства у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників.

3. Найменування товариства з обмеженою відповідальністю має містити його назву та зазначення виду товариства "товариство з обмеженою відповідальністю".

Стаття 155. Договір про створення товариства з обмеженою відповідальністю

1. Якщо товариство з обмеженою відповідальністю створюють кілька осіб, такі особи в разі необхідності визначення взаємовідносин між ними щодо створення товариства можуть письмово укласти договір про створення товариства. Договір про створення товариства може встановлювати порядок дій засновників щодо створення товариства, умови вчинення таких дій, розмір статутного капіталу, частку кожного з учасників у статутному капіталі, строки і порядок внесення вкладів та інші умови.

2. Договір про створення товариства з обмеженою відповідальністю не є установчим документом. Подання такого договору для державної реєстрації товариства не є обов'язковим.

3. Договір про створення товариства з обмеженою відповідальністю діє до дня державної реєстрації такого товариства, якщо іншого не визначено договором або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 156. Статут товариства з обмеженою відповідальністю

1. Установчим документом товариства з обмеженою відповідальністю є статут.

Статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про:

1) розмір статутного капіталу;

2) склад і компетенцію органів управління і порядок ухвалення ними рішень;

3) порядок передання (переходу) часток у статутному капіталі.

2. Зміна вартості майна, внесеного учасниками як вклад або додатковий вклад, не впливає на розмір їхніх часток у статутному капіталі, визначений у статуті, якщо іншого не визначено статутом та/або законом.

Стаття 157. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю

1. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю формують за рахунок вкладів учасників товариства. Розмір статутного капіталу дорівнює сумі вартості таких вкладів.

2. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю підлягає сплаті учасниками товариства протягом шести місяців з дня державної реєстрації товариства, якщо іншого не визначено статутом.

3. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю збільшують або зменшують порядком, що його визначено законом.

4. Статут товариства з обмеженою відповідальністю може встановлювати можливість створення додаткового капіталу товариства за рахунок вкладів (внесків) його учасників. Вклади (внески) учасників до додаткового капіталу товариства не змінюють номінальну вартість або розмір статутного капіталу товариства.

Стаття 158. Управління товариством з обмеженою відповідальністю

1. Органами товариства з обмеженою відповідальністю є загальні збори учасників, наглядова рада (у разі її утворення) та виконавчий орган (дворівнева структура управління).

2. Вищим органом товариства з обмеженою відповідальністю є загальні збори учасників.

3. Статут товариства може визначати необхідність утворення наглядової ради. Наглядова рада є колегіальним органом, що забезпечує захист прав усіх учасників товариства і в межах компетенції, визначеної статутом і законом, здійснює управління товариством, а також контролює та регулює діяльність його виконавчого органу.

4. Виконавчий орган товариства здійснює управління його поточною діяльністю.

Стаття 159. Альтернативна структура управління товариства з обмеженою відповідальністю

1. Статут товариства з обмеженою відповідальністю може встановити однорівневу структуру управління, визначену частиною другою статті 172 цього Кодексу.

2. Якщо статутом встановлено однорівневу структуру управління, застосовують приписи цього Кодексу про структуру управління акціонерного товариства, якщо іншого не випливає з юридичної природи товариства з обмеженою відповідальністю або не визначено статутом товариства.

Стаття 160. Перехід частки (її частини) учасника у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю до іншої особи

1. Учасник товариства з обмеженою відповідальністю має право продати або іншим чином відступити свою частку (її частину) у статутному капіталі товариства одному чи кільком учасникам такого товариства або третім особам.

2. Статут товариства може встановити, що відчуження частки (її частини) та надання її в заставу дозволено лише за згодою інших учасників товариства. Учасник товариства має переважне право на придбання частки (її частини) іншого учасника товариства, що її відчужують третім особам.

3. Частка учасника товариства може бути відчужена до повної її сплати лише в тій частині, в якій її вже сплачено.

4. Правочин, спрямований на відчуження частки (її частини) у статутному капіталі товариства, вчиняють письмово. Правочин, спрямований на відчуження частки (її частини) у статутному капіталі товариства, вчинений усно, є нікчемним.

5. У разі придбання товариством частки (її частини) учасника воно зобов'язане відчужити її іншим учасникам або третім особам протягом строку та порядком, що їх визначено статутом та/або законом, або зменшити свій статутний капітал відповідно до статті 144 цього Кодексу.

6. У разі смерті або припинення учасника товариства його частка переходить до його спадкоємця або правонаступника без надання згоди учасниками товариства.

Стаття 161. Вихід учасника із товариства з обмеженою відповідальністю

1. Учасник товариства з обмеженою відповідальністю, частка якого у статутному капіталі товариства становить менше 50 відсотків, може вийти з товариства у будь-який час, без надання згоди іншими учасниками.

Учасник товариства з обмеженою відповідальністю, частка якого у статутному капіталі товариства становить 50 і більше відсотків, може вийти з товариства за згодою інших учасників. Статут товариства може визначити, що учасник товариства, частка якого у статутному капіталі товариства становить 50 і більше відсотків, може вийти з товариства без надання згоди іншими учасниками.

2. Порядок виходу учасника із товариства з обмеженою відповідальністю визначає закон.

Стаття 162. Ліквідація товариства з обмеженою відповідальністю

1. Товариство з обмеженою відповідальністю ліквідовують за рішенням загальних зборів його учасників, а також за рішенням суду у випадках, що їх визначено законом.

2. Товариство з обмеженою відповідальністю може бути перетворено в акціонерне товариство або в підприємницький кооператив.

Стаття 163. Товариство з додатковою відповідальністю

1. Товариством з додатковою відповідальністю є товариство, статутний капітал якого поділено на частки, учасники якого солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями своїм майном у розмірі,

встановленому статутом, що є однаково кратним вартості внесеного вкладу кожним з учасників.

2. У разі визнання банкрутом одного з учасників товариства з додатковою відповідальністю його відповідальність за зобов’язаннями товариства розподіляють між іншими учасниками товариства домірно їхнім часткам у статутному капіталі товариства.

3. Найменування товариства з додатковою відповідальністю має містити його назву та зазначення виду товариства "товариство з додатковою відповідальністю".

4. До товариства з додатковою відповідальністю застосовують приписи цього Кодексу про товариство з обмеженою відповідальністю, якщо іншого не визначено статутом, законом та не випливає із суті відносин.

Стаття 164. Акціонерне товариство

1. Акціонерним товариством є товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчують акціями.

2. Акціонерне товариство самостійно несе відповідальність за своїми зобов’язаннями усім своїм майном. Акціонери не несуть відповідальності за зобов’язаннями товариства, але несуть ризик збитків, пов’язаних з діяльністю товариства, у межах номінальної вартості належних їм акцій, крім випадків, що їх визначено законом.

Акціонери, які не повністю оплатили акції, у випадках, зазначених у статуті, відповідають за зобов’язаннями товариства у межах неоплаченої частини вартості належних їм акцій.

3. Найменування акціонерного товариства має містити його назву та зазначення виду товариства "акціонерне товариство".

4. Особливості юридичного статусу акціонерних товариств, створених під час приватизації державних підприємств, визначає закон.

5. Порядок створення, діяльності та припинення корпоративних інвестиційних фондів визначає закон.

6. Акціонерні товариства за типом поділяють на публічні товариства і приватні товариства. Особливості юридичного статусу публічних і приватних акціонерних товариств визначає закон.

Стаття 165. Створення акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство можуть створити фізичні та/або юридичні особи.

2. Якщо акціонерне товариство створюють кілька осіб, такі особи в разі необхідності визначення взаємовідносин між ними щодо створення товариства можуть укласти договір. Такий договір не є установчим документом акціонерного товариства.

Договір про створення акціонерного товариства укладають письмово. Якщо акціонерне товариство створюють за участю фізичних осіб, справжність підписів на засновницькому договорі засвідчують нотаріально.

3. Засновники акціонерного товариства солідарно несуть відповідальність за зобов'язаннями, пов'язаними із створенням товариства, що виникли до його державної реєстрації.

Акціонерне товариство несе відповідальність за зобов'язаннями засновників, визначеними абзацом першим цієї частини, лише в разі схвалення їхніх дій загальними зборами акціонерів.

4. Акціонерне товариство може бути одноосібним, якщо його створено однією особою або якщо один акціонер придбав усі акції товариства. Відомості про це підлягають опублікуванню порядком, що його визначено законом.

5. Порядок і строки вчинення дій щодо створення акціонерного товариства, зокрема порядок проведення установчих зборів та їхню компетенцію, визначає закон.

Стаття 166. Статут акціонерного товариства

1. Установчим документом акціонерного товариства є його статут.

2. Статут акціонерного товариства, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про права акціонерів, структуру управління товариства, компетенцію його органів управління, порядок ухвалення ними рішень та інші відомості, що їх визначено законом.

Стаття 167. Статутний капітал акціонерного товариства

1. Статутний капітал акціонерного товариства формують за рахунок грошових коштів та іншого майна, що їх вносять як оплату акцій під час їх емісії.

Мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства встановлює закон.

2. Під час створення акціонерного товариства його акції підлягають розміщенню лише серед його засновників. Публічну пропозицію акцій акціонерного товариства може бути вчинено після отримання свідоцтва про реєстрацію першого випуску акцій.

Стаття 168. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства

1. Розмір статутного капіталу акціонерного товариства збільшують через підвищення номінальної вартості акцій або додаткової емісії акцій наявної номінальної вартості.

2. У випадках, визначених статутом акціонерного товариства і законом, може бути встановлено переважне право акціонерів на придбання акцій, що їх додатково випускає акціонерне товариство.

Стаття 169. Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства

1. Розмір статутного капіталу акціонерного товариства зменшують через зниження номінальної вартості акцій або через анулювання раніше викуплених товариством акцій та відповідно зменшення їхньої загальної кількості, якщо це визначено статутом.

Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства допустиме після повідомлення про це всіх його кредиторів порядком, що його встановлено законом. При цьому кредитори товариства мають право вимагати дострокового припинення або виконання акціонерним товариством відповідних зобов'язань і відшкодування збитків.

2. Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства нижче розміру, встановленого законом, має наслідком ліквідацію товариства.

Стаття 170. Дивіденди акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство може виплачувати акціонерам частину свого чистого прибутку з розрахунку на одну акцію певного типу та/або класу. Порядок виплати дивідендів визначає статут та/або закон.

2. Закон може визначати випадки, коли акціонерне товариство не має права ухвалювати рішення про виплату дивідендів та/або проводити їх виплату.

Стаття 171. Загальні збори акціонерів

1. Вищим органом акціонерного товариства є загальні збори акціонерів. На загальних зборах акціонерів мають право бути присутніми всі акціонери безвідносно до кількості та виду належних їм акцій.

Закон може обмежувати право на участь у загальних зборах акціонерів.

Акціонери (їхні представники), які беруть участь у загальних зборах акціонерів, підлягають реєстрації із зазначенням кількості голосів, що їх має кожний акціонер, який бере участь у загальних зборах акціонерів.

2. До виключної компетенції загальних зборів акціонерів належить:

1) визначення основних напрямів діяльності товариства;

2) затвердження та внесення змін до статуту товариства, крім випадків, що їх визначено законом;

3) ухвалення рішення про зміну структури управління акціонерного товариства;

4) обрання та припинення повноважень членів наглядової ради або ради директорів;

5) затвердження річної звітності акціонерного товариства;

6) ухвалення рішення про перетворення, виділ або припинення акціонерного товариства.

До виключної компетенції загальних зборів акціонерів відповідно до статуту та/або закону може також належати вирішення інших питань.

Питання, визначені законом як виключна компетенція загальних зборів акціонерів, не може бути передано ними для вирішення іншим органам товариства.

3. Порядок голосування на загальних зборах акціонерів встановлює закон.

Акціонер має право призначити свого представника для участі в загальних зборах акціонерів. Представник може бути призначений постійно або на певний строк. Акціонер має право в будь-який момент замінити свого представника у вищому органі акціонерного товариства, повідомивши про це виконавчий орган акціонерного товариства.

4. Рішення загальних зборів акціонерів ухвалюють простою більшістю голосів акціонерів, які пройшли реєстрацію для участі в загальних зборах та є власниками акцій для голосування з відповідного питання порядку денного. Статут та/або закон можуть встановлювати більшу кількість голосів, необхідну для ухвалення рішення загальними зборами акціонерів.

5. Порядок скликання, способи і порядок проведення загальних зборів акціонерів встановлюють статут та/або закон.

Стаття 172. Структура управління акціонерного товариства

1. Структура управління акціонерного товариства може бути однорівневою або дворівневою.

2. За однорівневої структури управління органами управління акціонерного товариства є загальні збори акціонерів та рада директорів.

За однорівневої структури управління функції контролю та управління акціонерним товариством виконує єдиний колегіальний орган – рада директорів.

3. За дворівневої структури управління органами управління акціонерного товариства є загальні збори акціонерів, орган, відповідальний за нагляд (наглядова рада), і виконавчий орган (колегіальний або одноособовий).

За дворівневої структури управління мають бути чітко розділені функції з безпосереднього управління поточною (операційною) діяльністю акціонерного товариства, що їх виконує виконавчий орган, та функції контролю за роботою виконавчого органу, інших керівників акціонерного товариства (зокрема керівників підрозділів контролю та внутрішнього аудиту), що їх виконує наглядова рада.

4. Безвідносно до структури управління керівником товариства є голова виконавчого органу товариства.

Стаття 173. Посадові особи акціонерного товариства

1. Голова і члени наглядової ради, голова і члени колегіального виконавчого органу, одноособовий виконавець функції виконавчого органу, корпоративний секретар акціонерного товариства, а також голова і члени іншого органу товариства (крім консультативного), якщо утворення такого органу визначено статутом та/або законом, є посадовими особами акціонерного товариства.

2. Права і обов’язки посадових осіб акціонерного товариства визначають статут, закон та укладений між посадовою особою і акціонерним товариством договір (контракт).

3. У випадках, визначених законом, посадові особи акціонерного товариства несуть відповідальність за збитки, завдані акціонерному товариству своєю поведінкою.

Стаття 174. Аудиторська перевірка фінансової звітності акціонерного товариства

1. Акціонерне товариство у встановлених законом випадках для перевірки та підтвердження правильності річної фінансової звітності щороку залучає незалежного аудитора.

2. Аудиторську перевірку фінансової звітності акціонерного товариства має бути проведено в будь-який час на вимогу акціонерів, які сукупно володіють не менш як 5 відсотками акцій.

Порядок проведення аудиторської перевірки фінансової звітності акціонерного товариства встановлює закон.

§ 2. Підприємницький кооператив

Стаття 175. Підприємницький кооператив

1. Підприємницьким кооперативом є товариство, що його створили фізичні особи на засадах членства для спільної підприємницької діяльності, яка

заснована на їхній особистій трудовій участі та об’єднанні майнових пайових внесків. Статут та/або закон можуть допускати участь інших осіб у діяльності підприємницького кооперативу на засадах членства.

2. Член підприємницького кооперативу несе субсидіарну відповідальність за зобов’язаннями кооперативу в розмірах та порядком, що їх визначено статутом та/або законом.

3. Найменування підприємницького кооперативу має містити його назву та організаційно-юридичну форму "підприємницький кооператив".

4. Юридичний статус підприємницького кооперативу, права і обов’язки члена підприємницького кооперативу визначають цей Кодекс та інші закони.

5. Закон може визначати особливості створення і діяльності окремих видів підприємницьких кооперативів.

Стаття 176. Засади діяльності підприємницького кооперативу

1. Підприємницький кооператив створюють і він провадить свою діяльність на таких засадах:

1) добровільність членства в кооперативі та вільний вихід із нього;

2) особиста трудова участь члена кооперативу в його діяльності;

3) відкритість і доступність членства для того, хто визнає статут кооперативу, бажає брати участь у його діяльності на умовах, визначених статутом;

4) рівні права членів кооперативу в ухваленні рішень;

5) розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їхньої трудової та майнової участі в діяльності кооперативу;

6) контроль члена кооперативу за його діяльністю порядком, що його визначено статутом.

Стаття 177. Статут підприємницького кооперативу

1. Установчим документом підприємницького кооперативу є статут, затверджений загальними зборами членів кооперативу.

2. Статут підприємницького кооперативу, крім відомостей, визначених статтею 98 цього Кодексу, має містити відомості про:

1) розмір пайового внеску члена кооперативу;

2) склад і порядок внесення членом кооперативу пайового внеску, відповідальність за невиконання зобов’язання щодо внесення пайового внеску;

3) характер і порядок трудової участі члена кооперативу в діяльності кооперативу, відповідальність за невиконання зобов'язань щодо особистої трудової участі;

4) порядок розподілу прибутку і збитків кооперативу;

5) розмір і умови субсидіарної відповідальності члена кооперативу за зобов'язаннями кооперативу;

6) склад і компетенцію органів управління кооперативу, порядок ухвалення ними рішень.

3. Кількість членів кооперативу не може становити менше трьох осіб. У разі якщо кількість членів кооперативу є меншою, кооператив ліквідовують або перетворюють у корпоративне товариство.

Стаття 178. Права і обов'язки члена підприємницького кооперативу

1. Член підприємницького кооперативу має право порядком, що його визначено статутом та/або законом:

1) брати участь в управлінні кооперативом;

2) отримувати послуги кооперативу;

3) отримувати кооперативні виплати і частки доходу на пай;

4) отримувати інформацію про діяльність кооперативу;

5) отримувати пай у разі виходу з кооперативу порядком і у строки, що їх визначено статутом.

2. Член кооперативу зобов'язаний додержувати статуту і виконувати рішення органів управління кооперативу.

3. Статут може визначати також інші права і обов'язки члена кооперативу.

4. Кооперативні виплати – це частина доходу кооперативу, що її розподіляють між членами кооперативу з урахуванням їхньої трудової та іншої участі в діяльності кооперативу. За рішенням загальних зборів членів кооперативу виплату часток доходу на паї можуть проводити в грошовій або іншій формі.

Стаття 179. Майно підприємницького кооперативу

1. Майно, що є у власності підприємницького кооперативу, поділяють на паї його членів відповідно до статуту кооперативу.

2. Член підприємницького кооперативу зобов'язаний внести до дня державної реєстрації кооперативу не менше 10 відсотків пайового внеску, а решту – протягом одного року з дня державної реєстрації кооперативу, якщо інший строк не визначено статутом.

3. Член підприємницького кооперативу може передавати як пайовий внесок право користування належною йому земельною ділянкою порядком, що його визначено законом.

За земельну ділянку, передану підприємницькому кооперативу в користування, з кооперативу можуть справляти плату в розмірі, визначеному загальними зборами членів кооперативу.

4. Порядок внесення пайових внесків членами підприємницького кооперативу визначають статут та/або закон.

Розміри пайових внесків до кооперативу встановлюють у рівних частинах та/або домірно очікуваній участі члена кооперативу в діяльності кооперативу.

5. У підприємницькому кооперативі створюють пайовий і неподільний фонди порядком, що його визначено статутом.

Неподільний фонд створюють за рахунок вступних внесків і майна кооперативу (крім права користування земельною ділянкою).

Неподільний фонд не може бути створено за рахунок пайових внесків членів кооперативу.

6. Підприємницький кооператив не має права випускати акції.

7. Прибуток підприємницького кооперативу розподіляють між членами кооперативу відповідно до їхньої трудової участі, якщо іншого порядку не визначено статутом.

8. Майно, що залишилося після ліквідації підприємницького кооперативу та задоволення вимог кредиторів, розподіляють між членами кооперативу відповідно до їхньої трудової участі, якщо іншого порядку не визначено статутом.

Стаття 180. Членство в підприємницькому кооперативі

1. Членом підприємницького кооперативу може бути фізична особа, яка досягла шістнадцятирічного віку.

2. Вступ до підприємницького кооперативу оформлюють на підставі письмової заяви.

Рішення правління (голови) підприємницького кооперативу про прийняття нового члена підлягає затвердженню загальними зборами членів кооперативу порядком, що його визначено статутом.

Член підприємницького кооперативу вносить вступний і пайовий внески порядком, що його визначено статутом.

Стаття 181. Припинення членства в підприємницькому кооперативі, перехід паю

1. Член підприємницького кооперативу має право на вихід із кооперативу. У такому разі йому виплачують вартість паю або видають майно, домірне розміру його паю, а також проводять виплати, визначені статутом.

Видавання паю в натурі, виплату вартості паю та інші виплати членові підприємницького кооперативу, що виходить з кооперативу, проводять порядком, що його визначено статутом та/або законом.

2. Члена підприємницького кооперативу може бути виключено з кооперативу за рішенням загальних зборів членів кооперативу у разі невиконання обов'язків, покладених на нього статутом, припинення без поважної причини трудової участі в діяльності кооперативу, а також в інших випадках, що їх визначено статутом та/або законом.

Член підприємницького кооперативу, якого виключили з кооперативу, має право на одержання паю та інших виплат, визначених статутом, відповідно до частини першої цієї статті.

3. Член підприємницького кооперативу має право передати свій пай (його частину) іншому членові кооперативу, якщо іншого не визначено статутом та/або законом.

Передання паю (його частини) особі, яка не є членом підприємницького кооперативу, допустиме лише за згодою кооперативу. У такому разі інші члени кооперативу мають переважне право на придбання паю (його частини). Порядок відчуження паю (його частини) іншому членові кооперативу або третій особі визначають статут та/або закон.

4. У разі смерті члена підприємницького кооперативу його спадкоємців за їхньою згодою може бути прийнято до кооперативу, якщо іншого не визначено статутом. У разі відмови у прийнятті спадкоємців кооператив виплачує їм вартість паю померлого члена кооперативу.

5. Звернення стягнення на пай члена підприємницького кооперативу за його власними зобов'язаннями допустиме лише в разі недостатності його іншого майна порядком, що його визначено статутом та/або законом.

6. У разі звернення заставодержателем стягнення на переданий у заставу пай члена підприємницького кооперативу застосовують приписи частини третьої цієї статті.

Стаття 182. Управління підприємницьким кооперативом

1. Вищим органом управління підприємницького кооперативу є загальні збори членів кооперативу.

Загальні збори членів підприємницького кооперативу скликають щороку, якщо іншого не визначено статутом та/або законом.

Порядок скликання позачергових загальних зборів членів підприємницького кооперативу визначають цей Кодекс, інший закон та/або статут.

Позачергові загальні збори членів підприємницького кооперативу скликають на вимогу правління (голови) кооперативу або не менш як третини загального складу членів кооперативу порядком, що його визначено статутом.

Якщо вимогу про скликання загальних зборів членів підприємницького кооперативу не виконано, правління (голова) кооперативу або його члени можуть скликати загальні збори членів кооперативу самостійно.

2. Права членів підприємницького кооперативу захищає голова кооперативу, а у випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, – правління кооперативу.

3. У підприємницькому кооперативі може бути створено посаду внутрішнього аудитора.

4. У випадках, визначених статутом, у підприємницькому кооперативі може бути створено спостережну раду.

Внутрішній аудитор підприємницького кооперативу не може входити до складу виконавчого органу або спостережної ради.

Стаття 183. Компетенція загальних зборів членів підприємницького кооперативу

1. Загальні збори членів підприємницького кооперативу можуть вирішувати будь-які питання діяльності кооперативу.

2. До компетенції загальних зборів членів підприємницького кооперативу належить:

1) визначення основних напрямів діяльності кооперативу;

2) затвердження та внесення змін до статуту кооперативу;

3) обрання таємним голосуванням голови кооперативу, членів правління кооперативу, внутрішнього аудитора кооперативу, членів спостережної ради кооперативу;

4) утворення і ліквідація спостережної ради кооперативу та обрання її членів у випадках, визначених статутом;

5) затвердження звіту про діяльність органів управління кооперативу;

6) визначення видів і розмірів фондів кооперативу, порядку їх формування і використання;

7) затвердження річної фінансової звітності кооперативу;

8) затвердження порядку формування і розподілу доходу кооперативу;

9) затвердження рішення правління або голови кооперативу про прийняття нових членів;

10) ухвалення рішення про виділ або припинення кооперативу.

3. Загальні збори членів підприємницького кооперативу правоможні ухвалювати рішення, якщо на них присутні більше половини загального складу членів підприємницького кооперативу.

Рішення з питань, визначених частиною другою цієї статті, ухвалюють більшістю голосів від загального складу членів кооперативу.

Стаття 184. Правління підприємницького кооперативу

1. Якщо кількість членів підприємницького кооперативу становить не менше десяти осіб, у кооперативі створюють правління, яке очолює голова кооперативу.

Правління здійснює управління кооперативом, а також контролює діяльність виконавчого директора кооперативу в межах повноважень, визначених цим Кодексом, іншим законом, статутом.

Правління підпорядковане і підзвітне загальним зборам членів підприємницького кооперативу.

Якщо кількість членів підприємницького кооперативу становить менше десяти осіб, функції правління виконує голова кооперативу одноособово, якщо іншого не визначено статутом.

2. До компетенції правління (голови) підприємницького кооперативу належить:

1) розроблення і внесення на розгляд загальних зборів основних напрямів діяльності кооперативу;

2) скликання загальних зборів членів кооперативу, контроль за виконанням ухвалених ними рішень;

3) внесення на розгляд загальних зборів членів кооперативу рішень про прийняття нових членів та про виключення з кооперативу;

4) вжиття заходів для збереження майна кооперативу;

5) організація незалежної аудиторської перевірки діяльності кооперативу порядком, що його визначено статутом;

6) ухвалення інших рішень, визначених статутом.

3. Правління (голова) підприємницького кооперативу може передати частину своїх повноважень виконавчому директорові кооперативу, якщо іншого не визначено статутом.

4. У разі утворення правління підприємницького кооперативу його очолює голова кооперативу.

5. Голову підприємницького кооперативу обирають на загальних зборах членів кооперативу.

6. Голову підприємницького кооперативу може бути відсторонено загальними зборами членів кооперативу на підставах та порядком, що їх визначено статутом.

7. Члени правління можуть обирати зі свого складу заступника голови та секретаря правління підприємницького кооперативу порядком, що його визначено статутом.

8. Члени правління підприємницького кооперативу не отримують винагороди, якщо іншого не визначено статутом.

9. Періодичність проведення засідань правління підприємницького кооперативу визначає статут. Рішення ухвалюють більшістю голосів членів правління, за умови присутності на засіданні не менше двох третин загального складу правління кооперативу.

Стаття 185. Виконавчий директор підприємницького кооперативу

1. У підприємницькому кооперативі може бути утворено одноосібний виконавчий орган (виконавчий директор) для управління поточною діяльністю кооперативу.

2. Виконавчий директор підприємницького кооперативу не може бути членом кооперативу. Виконавчий директор працює за трудовим договором (контрактом).

3. Виконавчий директор несе відповідальність за свою діяльність перед підприємницьким кооперативом.

Стаття 186. Спостережна рада підприємницького кооперативу

1. Якщо кількість членів підприємницького кооперативу перевищує п’ятдесят осіб, у кооперативі може бути утворено спостережну раду для контролю за діяльністю виконавчого органу кооперативу.

2. Спостережну раду обирають загальні збори з членів підприємницького кооперативу у складі від трьох до п’яти осіб. Член спостережної ради не може бути членом правління або внутрішнім аудитором кооперативу.

3. Порядок обрання голови і членів спостережної ради та порядок діяльності спостережної ради визначає статут.

Стаття 187. Внутрішній аудитор підприємницького кооперативу

1. З метою контролю фінансової діяльності у підприємницькому кооперативі може бути утворено посаду внутрішнього аудитора.

2. Внутрішнього аудитора обирають загальні збори з членів підприємницького кооперативу порядком, що його визначено статутом. Членом ревізійної комісії (ревізором) не може бути член правління або член спостережної ради кооперативу.

3. Внутрішній аудитор підзвітний загальним зборам членів підприємницького кооперативу.

Глава 9. Особливості участі юридичної особи публічного права у приватних відносинах

Стаття 188. Засади участі юридичної особи публічного права у приватних відносинах

1. Юридична особа публічного права діє у приватних відносинах на рівних правах з іншими суб’єктами таких відносин.

2. Юридичну особу публічного права створюють для виконання суспільно значущих функцій розпорядчим актом Президента України, Кабінету Міністрів України, іншого органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, її фінансують за рахунок видатків відповідного бюджету.

Юридична особа публічного права може створювати юридичну особу приватного права лише у випадках, визначених законом.

3. Порядок створення, діяльності та припинення юридичної особи публічного права визначають Конституція України та закон.

4. До юридичної особи публічного права можуть застосовувати приписи цивільного законодавства щодо юридичної особи приватного права, якщо іншого не визначено законом та не випливає із суті відносин.

Стаття 189. Особливості участі держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади у приватних відносинах

1. У приватних відносинах держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада діє як юридична особа публічного права.

2. Особливості участі держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади у приватних відносинах визначають Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон.

Глава 10. Органи і представники, через яких діє держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада у приватних відносинах

Стаття 190. Органи, через які діє держава у приватних відносинах

1. Держава набуває і здійснює цивільні права та набуває і виконує цивільні обов'язки через органи державної влади в межах їхньої компетенції, визначеної законом.

Стаття 191. Органи, через які діє Автономна Республіка Крим у приватних відносинах

1. Автономна Республіка Крим набуває і здійснює цивільні права та набуває і виконує цивільні обов'язки через органи влади Автономної Республіки Крим у межах їхньої компетенції, визначеної законом.

Стаття 192. Органи, через які діє територіальна громада у приватних відносинах

1. Територіальна громада набуває і здійснює цивільні права та набуває і виконує цивільні обов'язки через орган місцевого самоврядування в межах його компетенції, визначеної законом.

Стаття 193. Представники держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади

1. У випадках і порядком, що їх визначено законом, іншими нормативно-правовими актами, від імені держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади за спеціальним дорученням можуть діяти фізичні та юридичні особи, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування.

Глава 11. Відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади і створених ними юридичних осіб

Стаття 194. Відповідальність за зобов'язаннями держави

1. Держава за своїми зобов'язаннями несе відповідальність своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

Стаття 195. Відповідальність за зобов’язаннями Автономної Республіки Крим, територіальної громади

1. Автономна Республіка Крим за своїми зобов’язаннями несе відповідальність своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

2. Територіальна громада за своїми зобов’язаннями несе відповідальність своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

Стаття 196. Розмежування відповідальності за зобов’язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади і створених ними юридичних осіб

1. Держава не несе відповідальності за зобов’язаннями Автономної Республіки Крим, територіальних громад.

2. Автономна Республіка Крим не несе відповідальності за зобов’язаннями держави, територіальних громад.

3. Територіальна громада не несе відповідальності за зобов’язаннями держави, Автономної Республіки Крим, іншої територіальної громади.

4. Юридичні особи, створені державою, Автономною Республікою Крим, територіальною громадою, не несуть відповідальності за зобов’язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади.

5. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада не несуть відповідальності за зобов’язаннями створених ними юридичних осіб, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

6. У випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, на державу, Автономну Республіку Крим, територіальну громаду покладають субсидіарну відповідальність за зобов’язаннями юридичних осіб, створених ними та/або підпорядкованих їм.

7. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада несуть відповідальність за зобов’язаннями створених ними та/або підпорядкованих їм юридичних осіб, якщо такі юридичні особи завдали шкоди життю і здоров’ю фізичної особи або умисно завдали шкоди майну фізичної або юридичної особи.

Розділ ІІІ. ОБ’ЄКТИ

Глава 12. Загальні приписи щодо об’єктів приватних відносин

Стаття 197. Об’єкти приватних відносин

1. Об’єктами приватних відносин є будь-які блага, що мають особисту та/або майнову цінність, зокрема:

1) особисті блага;

2) речі та майно;

3) грошові кошти, валютні цінності, цінні папери та інші фінансові інструменти;

4) інформація;

5) цифрові речі;

6) результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об’єкти права інтелектуальної власності;

8) послуги, результати роботи.

Стаття 198. Особисті блага

1. До особистих благ належать: життя, здоров’я, честь, гідність, недоторканність, безпека, ім’я (найменування), репутація, авторство, свобода творчості, особистий простір (приватність), інші особисті блага.

Стаття 199. Речі та майно

1. Річ – це предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права і цивільні обов’язки.

2. Тіло людини, його частини, анатомічні матеріали не є речами і не можуть бути об’єктом приватних відносин, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Відокремлені частини тіла людини, органи, тканини і біологічні матеріали можуть бути об’єктом цивільних прав лише в межах і порядком, що їх визначено цим Кодексом та/або іншим законом, за умови додержання принципу поваги до людської гідності, права на тілесну недоторканність та заборони його комерціалізації.

3. До тварин застосовують приписи цього Кодексу про речі, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом і за умови, що це не суперечить їхній природі та засадам гуманного поводження з тваринами.

4. Майно – це сукупність речей, майнових прав і обов’язків.

Стаття 200. Грошові кошти, валютні цінності, цінні папери та інші фінансові інструменти

1. Грошові кошти, валютні цінності, цінні папери та інші фінансові інструменти є об’єктами приватних відносин.

2. Особливості юридичного режиму цінних паперів та інших фінансових інструментів визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 201. Інформація

1. Інформація є об’єктом приватних відносин, якщо вона має особисту та/або майнову цінність.

2. Інформацію може бути об’єктивовано в будь-яку прийнятну для сприйняття форму, зокрема як дані в письмовій або усній формі, безвідносно до способу її фіксування, збереження або передання.

3. Юридичний режим інформації, зокрема порядок її набуття, використання, захисту та обмеження доступу до неї, встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

4. Особливості юридичного режиму окремих видів інформації встановлює закон.

Стаття 202. Цифрові речі

1. Цифрова річ – це благо, що створене та наявне лише в цифровому середовищі і має майнову цінність.

2. До цифрових речей належать:

1) віртуальні активи;

2) цифровий контент, бази даних, зображення, зокрема 3D-моделі;

3) доменні імена та облікові записи в цифрових системах;

4) інші об’єкти відповідно до частини першої цієї статті.

3. Особливості юридичного режиму цифрових речей визначає закон. До цифрових речей застосовують приписи цього Кодексу про речі, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або не випливає з природи цифрової речі.

Стаття 203. Результати інтелектуальної, творчої діяльності

1. Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об’єкти права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом, є об’єктами приватних відносин.

Стаття 204. Послуги, результати роботи

1. Дія або діяльність, результат якої є невіддільним від процесу виконання та споживаним у момент їх надання (послуги), а також результат дій, спрямованих на отримання матеріального або іншого відокремленого результату після завершення виконання (робота), є об’єктами приватних відносин.

Стаття 205. Особливості окремих об’єктів приватних відносин

1. Особливості окремих об’єктів приватних відносин, що впливають на зміст, набуття, здійснення, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і цивільних обов’язків, визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 206. Оборотоздатність об’єктів приватних відносин

1. Об’єкти приватних відносин є вільно оборотоздатними, якщо вони:

1) не вилучені з цивільного обороту;

2) не обмежені в цивільному обороті;

3) не є невіддільними від особи.

2. Види об’єктів приватних відносин, перебування яких у цивільному обороті є недопустимим (об’єкти, вилучені з цивільного обороту) або допустимим за наявності спеціального дозволу (об’єкти, обмежено оборотоздатні), а також види об’єктів приватних відносин, що можуть належати лише окремим суб’єктам приватних відносин, визначає закон.

3. Особливості оборотоздатності окремих об’єктів під час дії воєнного або надзвичайного стану визначає закон.

Розділ IV. ДОГОВОРИ ТА ІНШІ ПРАВОЧИНИ. ПРЕДСТАВНИЦТВО

Глава 13. Договори та інші правочини

§ 1. Загальні приписи

Стаття 207. Правочин

1. Правочин – це дія особи, спрямована на набуття, зміну, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і цивільних обов’язків.

Стаття 208. Односторонній правочин

1. Одностороннім правочином є дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами.

Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила.

Односторонній правочин може створювати обов'язки для інших осіб лише у випадках, що їх визначено законом, або за домовленістю з такими особами.

2. До відносин, що виникли з односторонніх правочинів, застосовують загальні приписи про зобов'язання та про договори, якщо це не суперечить актам цивільного законодавства або суті одностороннього правочину.

Стаття 209. Договір як правочин

1. Договір – це домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну, зупинення, поновлення, припинення цивільних прав і цивільних обов'язків.

2. Договір є односторонньо зобов'язальним, якщо одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, а другу сторону наділено лише правом вимоги, без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони.

3. Договір є двосторонньо зобов'язальним, якщо правами та обов'язками наділено всі сторони договору.

4. До договорів, що їх укладають більш як дві сторони (багатосторонні договори), застосовують загальні приписи про договір, якщо це не суперечить багатосторонньому характерові таких договорів.

5. Договір є відплатним, якщо іншого не визначено договором, законом або не випливає із суті договору.

6. Приписи глави 13 цього Кодексу про договори застосовують до інших правочинів, якщо іншого не випливає із закону або суті правочину.

Стаття 210. Свобода договору

1. Відповідно до статті 7 цього Кодексу сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог справедливості та розумності.

2. У договорах за участю споживача враховують вимоги законодавства про захист прав споживачів.

Стаття 211. Зміст договору

1. Зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

Стаття 212. Обов'язковість додержання договору (pacta sunt servanda)

1. Договір є обов'язковим для виконання сторонами.

Стаття 213. Типові та примірні договори

1. Типовий договір підлягає затвердженню законом або актом органу державної влади. Відступ від умов типового договору недопустимий, крім випадків, що їх визначено законом та/або типовим договором.

Сторони мають право конкретизувати умови типового договору, якщо іншого не визначено законом.

2. Примірний договір затверджує або рекомендує орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування.

Договір, укладений на основі примірного договору, може встановлювати зміни його умов, якщо іншого не визначено законом та/або примірним договором.

3. Якщо сторони укладають договір з посиланням на типовий або примірний договір, умови такого договору вносять до змісту договору сторін у частині, що не суперечить індивідуально погодженим умовам і закону.

Стаття 214. Стандартні умови договору

1. Стандартними умовами договору є приписи, підготовлені однією стороною для багаторазового використання та внесені до договору без індивідуального погодження іншою стороною.

2. Стандартні умови вносять до договору, якщо в ньому зазначено про їх застосування та іншій стороні надана можливість ознайомлення з їхнім змістом до укладення договору.

3. У разі невідповідності індивідуально погодженої умови стандартній умові перевагу надають індивідуально погодженій умові.

4. Якщо кожна із сторін посилається на власні стандартні умови, вважають, що договір укладено на узгоджених умовах і на тих стандартних умовах, що подібні за змістом.

Умови, щодо яких сторони не досягли згоди, не є частиною договору.

5. Якщо договір не містить посилання на стандартні умови, їх застосовують як звичай ділового обороту відповідно до статті 8 цього Кодексу.

Стаття 215. Строк договору

1. Строком договору є період, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору.

2. Договір набирає чинності з моменту його укладення, якщо іншого не визначено законом або договором.

3. Сторони можуть встановити, що умови договору застосовують до відносин між ними, які виникли до укладення договору (ex tunc).

4. Закінчення строку договору не звільняє сторін від відповідальності за його невиконання, яке мало місце під час дії договору.

Стаття 216. Ціна

1. Ціну в договорі встановлюють за домовленістю сторін.

У випадках, визначених законом, застосовують ціни (тарифи, ставки тощо), що їх встановлюють або регулюють уповноважені органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування.

2. Зміна ціни після укладення договору допустима лише у випадках і на умовах, встановлених договором або законом.

3. Зміна ціни в договорі після його виконання недопустима.

4. Якщо ціну в договорі не встановлено і не може бути визначено з його умов, її визначають, ґрунтуючись на звичайних цінах на аналогічні товари, роботу або послуги на момент укладення договору.

Стаття 217. Публічний договір

1. Публічним є договір, в якому одна сторона – професіонал бере на себе обов'язок продати товари, виконати роботу або надати послуги кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо).

2. Умови публічного договору встановлюють однаковими для всіх споживачів, крім тих, яким за законом надано відповідні пільги.

3. Професіонал не має права надавати переваги одному споживачеві стосовно іншого щодо укладення публічного договору, якщо іншого не встановлено законом.

4. Професіонал не має права відмовити в укладенні публічного договору за наявності можливості надання споживачеві відповідних товарів (робіт, послуг).

У разі необґрунтованої відмови професіонала від укладення публічного договору він має відшкодувати збитки, завдані споживачеві такою відмовою.

5. Акти цивільного законодавства можуть містити приписи, обов’язкові для сторін щодо укладення і виконання публічного договору.

6. Умови публічного договору, що не відповідають частині другій цієї статті та приписам, обов’язковим для сторін щодо укладення і виконання публічного договору, є нікчемними.

Стаття 218. Договір приєднання

1. Договором приєднання є договір, умови якого встановила одна зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, що може бути укладений лише через приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може пропонувати свої умови договору.

2. Договір приєднання може бути змінено або розірвано на вимогу сторони, що приєдналася, якщо вона втрачає права, які звичайно мала, а також якщо договір унеможливлює або обмежує відповідальність другої сторони за невиконання зобов’язання або містить інші умови, вочевидь обтяжливі для сторони, що приєдналася. Сторона, що приєдналася, має довести, що вона, виходячи зі своїх інтересів, не прийняла б цих умов, якби мала можливість брати участь у визначенні умов договору.

3. Якщо вимогу про зміну або розірвання договору пред’явила сторона, що приєдналася до нього у зв’язку із здійсненням нею підприємницької діяльності, сторона, що надала договір для приєднання, може відмовити в задоволенні таких вимог, якщо доведе, що сторона, що приєдналася, знала або могла знати, на яких умовах вона приєдналася до договору.

Стаття 219. Попередній договір

1. Попереднім є договір, сторони якого беруть зобов’язання протягом певного строку (у певний термін) укласти договір у майбутньому (основний договір) на умовах, визначених попереднім договором.

Закон може встановити обмеження щодо строку (терміну), протягом якого (до якого) має бути укладено основний договір на підставі попереднього договору.

Істотні умови основного договору, що не визначені попереднім договором, погоджують порядком, що його встановили сторони в попередньому договорі, якщо такий порядок не визначено актами цивільного законодавства.

Попередній договір укладають у формі, визначеній для основного договору, а якщо форму основного договору не визначено – письмово.

Попередній договір щодо купівлі-продажу об’єкта незавершеного будівництва або майбутнього об’єкта нерухомості посвідчують нотаріально.

2. Сторона, яка необґрунтовано ухиляється від укладення договору, визначеного попереднім договором, повинна відшкодувати другій стороні

збитки, завдані простроченням, якщо іншого не визначено попереднім договором або актами цивільного законодавства.

3. Зобов'язання, визначене попереднім договором, зникає, якщо основний договір не укладено протягом строку (у термін), визначеного попереднім договором, або якщо жодна зі сторін не подасть другій стороні пропозицію про його укладення.

4. Договір про наміри (протокол про наміри тощо), якщо в ньому немає волевиявлення сторін щодо надання йому сили попереднього договору, не вважають попереднім договором.

5. Будь-які платежі на підтвердження зобов'язання за попереднім договором щодо купівлі-продажу об'єкта незавершеного будівництва або майбутнього об'єкта нерухомості, а також визначення інших фінансових зобов'язань сторін, крім штрафних санкцій, за попереднім договором купівлі-продажу об'єкта незавершеного будівництва або майбутнього об'єкта нерухомості недопустимі.

Стаття 220. Договір на користь третьої особи

1. Договором на користь третьої особи є договір, у якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, що її встановлено або не встановлено в договорі.

2. Виконання договору на користь третьої особи може вимагати особа, яка уклала договір, або третя особа, на користь якої встановлено виконання, якщо іншого не визначено договором, законом або не випливає із суті договору.

3. З моменту вираження третьою особою наміру скористатися своїм правом сторони не можуть розірвати або змінити договір без згоди третьої особи, якщо іншого не визначено договором або законом.

4. Якщо третя особа відмовилася від права, наданого їй на підставі договору, сторона, яка уклала договір на користь третьої особи, може сама скористатися таким правом, якщо іншого не випливає із суті договору.

Стаття 221. Змішаний договір

1. Сторони мають право укласти договір, що містить елементи різних договорів (змішаний договір).

До відносин сторін у змішаному договорі застосовують у відповідних частинах приписи актів цивільного законодавства про договори, елементи яких включені до змішаного договору, якщо іншого не встановлено договором або не випливає із суті змішаного договору.

2. Частини змішаного договору не є самостійними договорами.

Неукладення або недійсність окремої частини змішаного договору має наслідком неукладення або недійсність договору в цілому, лише якщо за відсутності такої частини договір не був би укладеним або дійсним.

Стаття 222. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності договору

1. Зміст договору не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, доброзвичайності.

2. Особа, яка укладає договір, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності.

3. Волевиявлення особи, яка укладає договір, має бути вільним і відповідати її внутрішній волі.

4. Договір укладають у формі, встановленій законом.

5. Договір має бути спрямований на реальне настання юридичних наслідків, що обумовлені ним.

6. Договір, що укладають батьки, не може суперечити цивільним правам та/або правомірним інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх, непрацездатних дітей.

Стаття 223. Форма договору. Способи волевиявлення

1. Договір може бути укладено в будь-якій формі, якщо вимоги щодо форми договору не встановлені законом.

2. Договір, для якого законом не встановлено обов’язкову письмову форму, є укладеним, якщо поведінка сторін засвідчує їхню волю до настання відповідних юридичних наслідків.

3. Якщо сторони домовилися укласти договір у певній формі, такий договір є укладеним з моменту надання йому цієї форми, навіть якщо закон не вимагав цієї форми для договору даного виду.

4. Якщо сторони домовилися укласти письмово договір, щодо якого законом не встановлено письмової форми, такий договір є укладеним з моменту його підписання сторонами.

5. Якщо сторони домовилися про нотаріальне посвідчення договору, щодо якого закон не вимагає нотаріального посвідчення, такий договір є укладеним з моменту його нотаріального посвідчення.

6. Договір є укладеним письмово, якщо його зміст викладений в одному або кількох взаємопов’язаних документах, у листах або повідомленнях, якими обмінялися сторони або які вони надсилали до інформаційно-комунікаційної системи, що її використовують сторони.

7. Вимоги до договору, що укладають у вигляді електронного документа, встановлює закон.

8. У випадках, встановлених договором та/або законом, волю сторони до укладення договору може бути виражено її мовчанням.

Стаття 224. Нотаріальне посвідчення договору

1. У випадках, встановлених законом або домовленістю сторін, договір посвідчують нотаріально.

2. Нотаріальне посвідчення договору здійснює нотаріус або посадова особа, яка відповідно до закону має право на це, за допомогою посвідчувального напису на документі, у якому викладено текст договору.

3. Нотаріальне посвідчення може бути вчинено лише щодо договору, що відповідає вимогам, встановленим статтею 222 цього Кодексу.

Стаття 225. Державна реєстрація договору

1. Договір підлягає державній реєстрації лише у випадках, встановлених законом. Такий договір є укладеним з дня його державної реєстрації.

2. Перелік органів, які здійснюють державну реєстрацію, порядок реєстрації, а також порядок ведення відповідних публічних електронних реєстрів визначає закон.

Стаття 226. Місце вчинення одностороннього правочину, місце укладення договору

1. Якщо в односторонньому правочині не зазначено місця його вчинення, таким місцем є місце вираження волі сторони.

2. Якщо в договорі не зазначено місця його укладення, таким місцем є осідок (місце проживання) фізичної особи або осідок (місцезнаходження) юридичної особи, яка зробила пропозицію про укладення договору, якщо іншого не визначено договором.

Стаття 227. Договори, юридичні наслідки яких пов’язано з настанням певної обставини

1. Особи, які укладають договір, мають право обумовити настання або зміну прав і обов’язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (відкладальна обставина).

2. Особи, які укладають договір, мають право обумовити припинення прав і обов’язків обставиною, щодо якої невідомо, настане вона чи ні (скасувальна обставина).

3. Якщо настанню обставини недобросовісно перешкоджала сторона, якій це невигідно, обставина є такою, що настала.

4. Якщо настанню обставини недобросовісно сприяла сторона, якій це вигідно, обставина є такою, що не настала.

5. Закон може встановлювати особливості укладення і виконання окремих договорів, за якими настання, зміна, зупинення, поновлення або припинення прав і обов'язків обумовлені настанням відкладальних або скасувальних обставин.

Стаття 228. Тлумачення договору

1. Договір можуть витлумачити сторони.

2. На вимогу однієї або обох сторін суд може ухвалити рішення про тлумачення договору.

3. Витлумачуючи договір, зважають на однакове для всього договору значення слів і понять, а також на значення термінів, загальноприйняте у відповідній сфері відносин.

Якщо буквальне значення слів і понять, а також значення термінів, загальноприйняте у відповідній сфері відносин, не дає змоги з'ясувати зміст окремих частин договору, їхній зміст встановлюють порівнянням відповідної частини договору зі змістом інших його частин, з усім його змістом та з намірами сторін.

4. Якщо за приписами частини третьої цієї статті неможливо визначити справжню волю особи, яка уклала договір, зважають на мету договору, зміст попередніх переговорів, усталену практику відносин між сторонами, звичаї ділового обороту, подальшу поведінку сторін та інші обставини, що мають істотне значення.

5. Витлумачуючи договір, можна враховувати приписи типових або примірних договорів, а також стандартні умови договорів, якщо їх застосовують у відповідній сфері ділового обороту, безвідносно до того, чи містить договір посилання на них.

6. Якщо умови договору, що їх запропонувала одна сторона, є незрозумілими, їх витлумачують не на користь цієї сторони (contra proferentem).

7. Умови договору зі споживачем, зміст яких викликає сумнів, підлягають тлумаченню на користь споживача.

Стаття 229. Відмова від одностороннього правочину і договору

1. Особа, яка вчинила односторонній правочин, має право відмовитися від нього, якщо іншого не встановлено законом. Якщо такою відмовою від правочину порушено права іншої особи, такі права підлягають захисту.

2. Особи, які уклали договір, мають право за взаємною згодою сторін, а також у випадках, визначених законом, відмовитися від нього, навіть якщо його умови повністю виконано.

3. Відмову від одностороннього правочину і договору вчиняють у тій самій формі, в якій було вчинено правочин, укладено договір.

4. Юридичні наслідки відмови від одностороннього правочину і договору встановлюють закон або за домовленістю сторін.

§ 2. Недійсність договору

Стаття 230. Недійсність договору

1. Підставою недійсності договору є недодержання стороною (сторонами) вимог, визначених частинами першою – третьою, п’ятою і шостою статті 222 цього Кодексу, в момент укладення договору.

2. Договір є дійсним, якщо іншого не визначено цим Кодексом та/або іншим законом (favor contractus).

3. Недійсним є договір, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний договір).

У такому разі не вимагають визнання договору недійсним судом. Нікчемний договір може бути визнаний судом дійсним у випадках, що їх встановлено цим Кодексом.

4. Якщо недійсність договору не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий договір може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний договір).

5. Сторона договору, яка знала про підстави його недійсності, але, незважаючи на це, одержала за договором певні блага, не може звертатися з вимогою про визнання такого договору недійсним.

6. Сторона договору, яка знала про підстави його недійсності, але визнала його юридичну силу, зокрема у спосіб повного або часткового виконання чи іншої поведінки, не може звертатися з вимогою про визнання такого договору недійсним.

7. У разі якщо вид недійсності договору не встановлений у законі, такий договір є оспорюваним.

Стаття 231. Визнання договору недійсним сторонами

1. Договір, що не відповідає вимогам, встановленим частинами другою і третьою статті 222 цього Кодексу, може бути оспорений стороною, цивільні права та/або правомірні інтереси якої порушено.

2. Сторона, яка має право оспорити договір, може надіслати іншій стороні письмову заяву, в якій зазначає:

1) підстави недійсності договору;

2) волевиявлення вважати договір недійсним.

Заява має бути надіслана протягом розумного строку, але не пізніше одного року з дня, коли сторона дізналася або мала дізнатися про підстави недійсності, та не пізніше трьох років з моменту укладення договору.

3. Договір є недійсним з моменту отримання іншою стороною заяви про оспорювання, якщо протягом розумного строку, але не пізніше шести місяців з дня її отримання, така сторона не заперечила письмово проти недійсності або не звернулася до суду з позовом про визнання договору дійсним.

4. За позовом сторони, яка заперечує оспорювання, суд перевіряє підстави для визнання договору недійсним. Якщо підстави не підтверджені або відпали, суд визнає договір дійсним. Якщо підстави підтверджені, суд визнає договір недійсним з моменту укладення.

5. Сторона, яка має право на оспорювання, може звернутися до суду з позовом про визнання договору недійсним без попереднього надсилання заяви іншій стороні.

6. Право на оспорювання є втраченим, якщо сторона після того, як дізналася про підстави недійсності, або своєю поведінкою підтвердила дійсність договору.

7. Приписи цієї статті не застосовують до договорів за участю споживача.

Стаття 232. Юридичні наслідки недійсності договору

1. Недійсний договір не створює юридичних наслідків, крім тих, що їх визначають цей Кодекс та/або інший закон.

2. У разі недійсності договору кожна зі сторін зобов’язана повернути другій стороні в натурі все, що вона одержала на виконання цього договору, а в разі неможливості повернення, зокрема якщо одержане полягає в користуванні майном, виконаній роботі, наданій послузі, відшкодувати вартість одержаного за цінами станом на день відшкодування.

3. Якщо у зв’язку з укладенням недійсного договору другій стороні або третій особі завдано майнової та/або моральної шкоди, її відшкодовує та/або компенсує сторона, що не виконала договір.

4. Якщо договір є недійсним через порушення публічного порядку, суд може відмовити в поверненні всього, що одержано на виконання договору, та застосувати приписи про безпідставне збагачення.

5. Юридичні наслідки недійсності окремих видів договорів визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 233. Юридичні наслідки часткової недійсності договору

1. Недійсність окремої умови або частини договору не зумовлює недійсність інших його частин або договору в цілому, якщо за браком такої умови договір є можливим для виконання та відповідає справжній волі сторін.

2. Недійсну умову або частину договору вважають невключеною до договору.

Сторони за спільною згодою можуть замінити недійсну умову іншою умовою, що відповідає закону. За браком такої згоди недійсну умову замінюють приписом закону, що регулює відповідні відносини.

3. Якщо недійсна умова або частина договору була істотною для сторін або однієї сторони і без неї договір не був би укладений, договір у цілому може бути визнаний недійсним на вимогу заінтересованої сторони.

Стаття 234. Юридичні наслідки недодержання вимоги закону щодо нотаріального посвідчення одностороннього правочину

1. У разі недодержання вимоги закону щодо нотаріального посвідчення одностороннього правочину такий правочин є нікчемним.

2. Суд може визнати такий правочин дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідав справжній волі особи, яка його вчинила, а нотаріальному посвідченню правочину перешкоджала обставина, яка не залежала від її волі.

Стаття 235. Юридичні наслідки недодержання вимоги закону щодо нотаріального посвідчення договору

1. У разі недодержання сторонами вимоги закону щодо нотаріального посвідчення договору такий договір є нікчемним.

2. Якщо сторони домовилися щодо всіх істотних умов договору, що підтверджено письмовими доказами, та відбулося повне або часткове виконання договору, але одна зі сторін ухилилася від його нотаріального посвідчення, суд може визнати такий договір дійсним. У такому разі наступного нотаріального посвідчення договору не вимагають.

3. Суд може визнати договір дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідав справжній волі сторін, які його уклали, а нотаріальному посвідченню договору перешкоджала обставина, що не залежала від їхньої волі.

Стаття 236. Юридичні наслідки договору, що його уклала малолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності

1. Договір, що його уклала малолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності, у подальшому можуть схвалити її батьки або один із батьків, з яким проживає дитина, або опікун, або інший законний представник.

Вважається, що договір є схваленим, якщо зазначені особи, дізнавшись про його укладення, протягом одного місяця не заявили претензії другій стороні (не оспорили договір).

2. У разі несхвалення відповідно до частини першої цієї статті договір, що його уклала малолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності, є нікчемним.

На вимогу заінтересованої особи суд може визнати такий договір дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідає інтересам малолітньої дитини.

Стаття 237. Юридичні наслідки договору, що його уклала неповнолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності

1. Договір, що його уклала неповнолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності без згоди батьків, піклувальника, у подальшому вони можуть схвалити порядком, що його визначено частиною першою статті 236 цього Кодексу.

2. Договір, що його уклала неповнолітня дитина за межами своєї цивільної дієздатності без згоди батьків, піклувальника, суд може визнати недійсним за позовом заінтересованої особи.

3. Якщо обома сторонами недійсного договору є неповнолітні діти, кожна з них зобов’язана повернути другій стороні все одержане нею в натурі. У разі неможливості повернення вартість одержаного відшкодовують за цінами станом на день відшкодування.

Якщо неповнолітня дитина не має коштів, достатніх для відшкодування, батьки або піклувальник зобов’язані відшкодувати завдані збитки у разі, якщо вони своєю винною поведінкою сприяли укладенню договору або втраті майна, що було предметом договору.

Стаття 238. Юридичні наслідки договору, що його уклала фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, за межами своєї цивільної дієздатності

1. Договір, що його уклала фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, за межами своєї цивільної дієздатності без згоди піклувальника, у подальшому може схвалити піклувальник порядком, що його визначено статтею 236 цього Кодексу.

2. За браком такого схвалення суд може визнати недійсним договір, що його уклала фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, за позовом

піклувальника, якщо буде встановлено, що такий договір суперечить інтересам самого підопічного, членів його сім'ї або осіб, яких він відповідно до закону зобов'язаний утримувати.

Стаття 239. Юридичні наслідки укладення договору без дозволу органу опіки та піклування

1. Договір, укладений без дозволу органу опіки та піклування, якщо відповідний дозвіл є обов'язковим відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону, є нікчемним.

2. На вимогу заінтересованої особи суд може визнати такий договір дійсним, якщо буде встановлено, що він відповідає інтересам фізичної особи, над якою встановлено опіку або піклування.

Стаття 240. Юридичні наслідки договору, що його уклала дієздатна фізична особа, яка в момент його укладення не усвідомлювала значення своєї поведінки та/або не могла керувати нею

1. Договір, що його уклала дієздатна фізична особа, яка в момент його укладення не усвідомлювала значення своєї поведінки та/або не могла керувати нею, суд може визнати недійсним за позовом цієї особи, а в разі її смерті – за позовом інших осіб, чиї цивільні права та/або правомірні інтереси порушено.

2. Якщо фізичну особу, яка уклала договір, пізніше буде визнано недієздатною, позов про визнання недійсним договору може пред'явити опікун такої особи.

3. Сторона, яка знала про стан фізичної особи в момент укладення договору, зобов'язана компенсувати їй моральну шкоду, завдану внаслідок укладення договору.

Стаття 241. Юридичні наслідки договору, що його уклала недієздатна фізична особа

1. Договір, що його уклала недієздатна фізична особа, є нікчемним.

2. Договір, що його уклала недієздатна фізична особа, суд може визнати дійсним на вимогу опікуна, якщо буде встановлено, що його укладено на користь недієздатної фізичної особи.

3. Дієздатна сторона зобов'язана повернути опікунові недієздатної фізичної особи все одержане нею за договором, а в разі неможливості повернення відшкодувати вартість майна за цінами станом на день відшкодування.

Опікун зобов'язаний повернути дієздатній стороні все, що недієздатна фізична особа одержала за недійсним договором. Якщо майно не збережено,

опікун зобов’язаний відшкодувати його вартість, за умови що укладенню договору або втраті майна, що було предметом договору, сприяла винна поведінка опікуна.

4. Дієздатна сторона зобов’язана компенсувати опікунові недієздатної фізичної особи або членам її сім’ї моральну шкоду, якщо буде встановлено, що вона знала про психічний, інший розлад здоров’я другої сторони або могла припустити такий її стан.

Стаття 242. Юридичні наслідки договору, що його уклала юридична особа або фізична особа – підприємець, яка не мала на це права

1. Договір, що його уклала юридична особа або фізична особа – підприємець, укладений без відповідного дозволу (ліцензії), суд може визнати недійсним.

2. Якщо юридична особа або фізична особа – підприємець ввела другу сторону в оману щодо свого права на укладення договору, вона зобов’язана відшкодувати їй шкоду, завдану таким договором.

Стаття 243. Недійсність договору, що порушує публічний порядок

1. Договір є таким, що порушує публічний порядок, якщо його зміст, мета або спосіб виконання грубо суперечить людським правам і основоположним свободам або створює реальну загрозу національній безпеці.

2. Договір, що порушує публічний порядок, є нікчемним.

Стаття 244. Недійсність договору, що порушує імперативні норми закону або суперечить доброзвичайності

1. За заявою заінтересованої особи суд може визнати договір недійсним, якщо його зміст, мета або спосіб виконання порушують імперативні норми закону, суперечать доброзвичайності.

Стаття 245. Юридичні наслідки договору, що його укладено під впливом помилки

1. Якщо особа, яка уклала договір, помилилася щодо обставин, які мають істотне значення, суд може визнати такий договір недійсним.

Істотне значення має помилка щодо природи договору, прав і обов’язків сторін, таких властивостей і якостей майна, які значно знижують його цінність або можливість використання за цільовим призначенням.

2. У разі визнання договору недійсним особа, яка допустила помилку внаслідок свого недбальства, зобов’язана відшкодувати другій стороні завдані їй

збитки, за винятком випадків, якщо друга сторона знала або могла знати про наявність помилки.

Сторона, яка своєю необережною поведінкою сприяла допущенню помилки, зобов'язана відшкодувати другій стороні завдані збитки.

Стаття 246. Юридичні наслідки договору, що його укладено під впливом обману

1. Якщо одна зі сторін договору або її представник умисно ввели другу сторону в оману щодо обставин, які мають істотне значення відповідно до частини першої статті 245 цього Кодексу, суд визнає такий договір нікчемним.

Обманом є заперечення стороною наявності обставин, що можуть перешкодити укладенню договору, або замовчування їх.

2. Сторона, яка застосувала обман, зобов'язана відшкодувати другій стороні завдану майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду.

Стаття 247. Юридичні наслідки договору, що його укладено під впливом насильства

1. Договір, що його уклала особа проти своєї справжньої волі внаслідок застосування до неї фізичного або психічного тиску з боку другої сторони або з боку іншої особи, є нікчемним.

2. Винна сторона (інша особа), яка застосувала фізичний або психічний тиск до другої сторони, зобов'язана відшкодувати їй завдану майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду.

Стаття 248. Юридичні наслідки договору, що його укладено внаслідок зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною

1. Договір, що його укладено внаслідок зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною, є нікчемним.

2. Довіритель має право вимагати від свого представника та другої сторони солідарного відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, що завдані йому у зв'язку з укладенням договору внаслідок зловмисної домовленості між ними.

Стаття 249. Юридичні наслідки договору, що його укладено під впливом тяжкої обставини

1. Договір, що його уклала особа під впливом тяжкої для неї обставини і на вкрай невигідних умовах, суд може визнати недійсним безвідносно до того, хто ініціював укладення договору.

2. Визнаючи такий договір недійсним, застосовують наслідки, визначені статтею 232 цього Кодексу.

Сторона, яка скористалася тяжкою обставиною, зобов'язана відшкодувати другій стороні майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду, завдану у зв'язку з укладенням договору.

Стаття 250. Недійсність фіктивного договору

1. Фіктивним є договір, що його укладено без наміру створення юридичних наслідків, які він спричинив би.

2. Фіктивний договір може бути визнано недійсним.

Стаття 251. Юридичні наслідки удаваного договору

1. Удаваним є договір, що його сторони уклали для приховання іншого договору, який вони насправді уклали.

2. Якщо буде встановлено, що договір сторони уклали для приховання іншого договору, який вони насправді уклали, відносини сторін регулюють приписи щодо договору, який сторони насправді уклали.

Стаття 252. Юридичні наслідки фраудаторного договору

1. Фраудаторним є договір, що його уклав боржник всупереч інтересам кредитора.

2. Фраудаторний договір може бути визнано недійсним.

Стаття 253. Момент недійсності договору та одностороннього правочину

1. Договір, що його суд визнав недійсним, є таким з моменту його укладення, якщо іншого не визначено цим Кодексом, іншим законом або сторонами порядком, що його встановлено статтею 231 цього Кодексу.

2. Якщо за недійсним договором права і обов'язки визначено лише на майбутнє, настання їх у майбутньому є неможливим.

3. Односторонній правочин є недійсним з моменту його вчинення.

Глава 14. Представництво

Стаття 254. Поняття представництва

1. Представництво – це правовідносини, у яких одна сторона (представник) зобов’язана або має право вчинити правочин та/або інші юридичні дії від імені другої сторони, яку вона представляє.

Стаття 255. Правочини, що їх може вчиняти представник

1. Представника може бути уповноважено на вчинення лише тих правочинів, на вчинення яких має право особа, яку він представляє.

2. Представник не може вчиняти правочин, що його відповідно до змісту може вчинити лише особисто особа, яку він представляє.

3. Представник не може вчиняти правочин від імені особи, яку він представляє, у своїх інтересах або в інтересах іншої особи, представником якої він одночасно є, за винятком комерційного представництва, а також щодо інших осіб, визначених законом.

4. Представник зобов’язаний невідкладно інформувати особу, яку він представляє, щодо вчинених ним правочинів та/або інших юридичних дій.

Стаття 256. Юридичні наслідки правочину, що його вчинив представник

1. Вчинені представником правочини та/або інші юридичні дії утворюють, змінюють, зупиняють, поновлюють, припиняють цивільні права і цивільні обов’язки особи, яку він представляє.

Стаття 257. Передоручення

1. Представник зобов’язаний вчиняти правочин за уповноваженням його особисто. Представник може передати своє уповноваження частково або в повному обсязі іншій особі, якщо це визначено договором між ним та особою, яку він представляє, або законом, або якщо представника було змушено до цього з метою захисту інтересів особи, яку він представляє.

2. Представник, який передав своє уповноваження іншій особі, повинен повідомити про це особу, яку він представляє, та надати їй необхідні відомості про особу, якій передано уповноваження (заступника). Невиконання цього обов’язку покладає на особу, яка передала уповноваження, відповідальність за дії заступника як за свої власні.

Правочин, що його вчинила особа, якій передано відповідне уповноваження, утворює, змінює, зупиняє, поновлює, припиняє цивільні права і цивільні обов’язки особи, яку вона представляє.

Стаття 258. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень або без уповноваження

1. Правочин, що його вчинив представник з перевищенням повноважень або особа без уповноваження на це, створює, змінює, зупиняє, поновлює, припиняє цивільні права і цивільні обов'язки особи, яку представляють та/або в інтересах якої вчинено правочин та/або юридично значимі дії, лише за умови подальшого схвалення правочину та/або юридично значимих дій такою особою.

Правочин, визначений цією частиною, є схваленим, зокрема, якщо особа, яку представляють та/або в інтересах якої вчинено правочин та/або юридично значимі дії, вчинила дії, що свідчать про прийняття відповідного правочину та/або відповідних юридично значимих дій до виконання.

2. Подальше схвалення правочину особою, яку представляють та/або в інтересах якої вчинено правочин та/або юридично значимі дії, утворює, змінює, зупиняє, поновлює та припиняє цивільні права і цивільні обов'язки з моменту вчинення відповідного правочину та/або відповідних юридично значимих дій.

3. Якщо особа, яку представляють, відмовила у схваленні правочину, що його вчинив представник з перевищенням повноважень, безвідносно до того, є воно істотним чи неістотним, а також якщо перевищення повноважень має систематичний характер і вчинено не в інтересах особи, яку представляють, такий правочин є нікчемним.

Стаття 259. Представництво за законом

1. Батьки, не позбавлені батьківських прав, є законними представниками своїх малолітніх та неповнолітніх дітей.

2. Повнолітні син, дочка мають право звернутися за захистом цивільних прав та/або правомірних інтересів своїх непрацездатних батьків як їхні законні представники, без спеціального уповноваження, навіть якщо відповідно до закону непрацездатні батьки мають право звернутися за таким захистом.

3. Опікун є законним представником малолітньої дитини, фізичної особи, що її визнано недієздатною.

4. Піклувальник є законним представником неповнолітньої дитини, фізичної особи, дієздатність якої обмежено.

5. Прийомні батьки і батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу є законними представниками малолітніх та неповнолітніх дітей-сиріт і дітей, що їх позбавлено батьківського піклування, які перебувають під їхньою опікою (піклуванням).

6. У випадках, визначених цим Кодексом, сестра, брат, мачуха, вітчим, баба, дід мають право звернутися до органу опіки та піклування або до суду для захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів малолітніх, неповнолітніх

або повнолітніх непрацездатних брата, сестри, пасинка, падчерки, внука, онуки як їхні законні представники, без спеціального уповноваження.

7. Законним представником у випадках, що їх визначено законом, може бути інша особа.

Стаття 260. Комерційне представництво

1. Комерційним представником є особа, яка постійно і самостійно діє як представник професіоналів, які укладають договори у сфері підприємницької діяльності.

2. Комерційне представництво одночасно кількох сторін договору допустиме за згодою таких сторін та в інших випадках, що їх визначено законом.

3. Повноваження комерційного представника підтверджують письмовим договором між ним та особою, яку він представляє, або довіреністю.

4. Особливості комерційного представництва в окремих сферах підприємницької діяльності встановлює закон.

5. Комерційний представник зобов'язаний не розголошувати інформацію, яка стала йому відома у зв'язку з комерційним представництвом, зокрема й після припинення відносин комерційного представництва, за винятком випадків, якщо така інформація не має або втратила конфіденційний характер чи стала загальнодоступною.

Стаття 261. Представництво за довіреністю та/або за договором

1. Представництво може бути здійснено за довіреністю та/або за договором.

2. Підставою представництва за довіреністю може бути акт органу юридичної особи.

3. Довіреність – це письмовий документ, що його видає одна особа іншій особі для представництва перед третіми особами.

Довіреність на вчинення правочину представником може видати особа, яку представляють (довіритель), безпосередньо третій особі.

Стаття 262. Форма довіреності

1. Форма довіреності має відповідати формі, в якій відповідно до закону може вчинятися правочин.

2. Довіреність, що її видають порядком передоручення, підлягає нотаріальному посвідченню, крім випадків, визначених частиною четвертою цієї статті.

3. Довіреність військовослужбовця або іншої особи, яка перебуває на лікуванні в госпіталі, лікарні, санаторії, іншому державному або комунальному закладі охорони здоров'я, може посвідчити керівник (начальник) такого закладу, його заступник з медичної частини, старший або черговий лікар.

Довіреність військовослужбовця, а в пунктах постійної або тимчасової дислокації військової частини, з'єднання, установи, військового навчального закладу, в яких немає нотаріуса або органу, що вчиняє нотаріальні дії, – також довіреність працівника, члена його сім'ї, члена сім'ї військовослужбовця може посвідчити командир (начальник) відповідних військової частини, з'єднання, установи, військового навчального закладу.

Довіреність особи, що її утримують в установі виконання покарань або слідчому ізоляторі, може посвідчити начальник установи виконання покарань або слідчого ізолятора.

Довіреність особи, яка проживає в населеному пункті, в якому немає нотаріуса, може посвідчити уповноважена на це посадова особа органу місцевого самоврядування, крім довіреності на право розпорядження нерухомим майном, довіреності на управління і розпорядження корпоративними правами та довіреності на розпорядження транспортними засобами.

Довіреність суб'єкта права на безоплатну вторинну правничу допомогу, за зверненням якого ухвалено рішення про надання такої допомоги, може посвідчити посадова особа органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги.

Довіреності, посвідчені посадовими особами, зазначеними в цій частині, прирівнюють до нотаріально посвідчених.

4. Довіреність на одержання заробітної плати, стипендії, пенсії, аліментів, інших платежів і поштової кореспонденції (поштових переказів, посилок тощо) може посвідчити посадова особа організації, в якій довіритель працює, здобуває освіту, перебуває на стаціонарному лікуванні, або за його осідком (місцем проживання).

5. Довіреність на право участі та голосування на загальних зборах, яку видала фізична особа, посвідчують порядком, що його визначено законом.

Стаття 263. Довіреність юридичної особи

1. Довіреність від імені юридичної особи видає її орган або інша особа, що її уповноважено на це згідно з установчими документами.

Стаття 264. Строк довіреності

1. Строк довіреності встановлюють у довіреності. Якщо строк довіреності не встановлено, вона зберігає чинність до припинення своєї дії.

2. Строк довіреності, що її видано порядком передоручення, не може перевищувати строку основної довіреності, на підставі якої її видано.

3. Довіреність, у якій не зазначена дата її вчинення, є нікчемною.

Стаття 265. Припинення представництва за довіреністю

1. Представництво за довіреністю припиняють, якщо:

1) сплив строк, на який видано довіреність;

2) довіреність скасовано особою, яка її видала;

3) представник відмовився від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю;

4) юридичну особу, яка видала довіреність, припинено;

5) юридичну особу, якій видана довіреність, припинено;

6) особа, яка видала довіреність, померла, її оголошено померлою, визнано недієздатною або безвісно відсутньою, обмежено її цивільну дієздатність.

У разі смерті особи, яка видала довіреність, представник зберігає своє уповноваження за довіреністю для ведення невідкладних справ або таких дій, невиконання яких може призвести до завдання збитків.

Представник зобов’язаний невідкладно повідомити про наявні в нього представницькі повноваження спадкоємців довірителя, а за їх браком – орган опіки та піклування за останнім осідком (місцем проживання) довірителя, і надати звіт про вчинені ним за довіреністю правочини та/або вчинені інші юридично значимі дії;

7) особа, якій видано довіреність, померла, її оголошено померлою, визнано недієздатною або безвісно відсутньою, обмежено її цивільну дієздатність.

2. З припиненням представництва за довіреністю втрачає чинність передоручення.

3. У разі припинення представництва за довіреністю представник зобов’язаний невідкладно повернути довіреність.

Стаття 266. Скасування довіреності

1. Особа, яка видала довіреність, може в будь-який час скасувати її або передоручення, за винятком безвідкличної довіреності.

2. Особа, яка видала довіреність і згодом скасувала її, повинна невідкладно письмово повідомити про це представника, а також відомих їй третіх осіб, для представництва перед якими було видано довіреність.

3. Права і обов’язки щодо третіх осіб, що виникли внаслідок вчинення правочину представником до того, як він дізнався або міг дізнатися про скасування довіреності, зберігають чинність для особи, яка її видала, та для її правонаступників. Цей припис не застосовують, якщо третя особа знала або могла знати, що дія довіреності припинена.

4. Закон може встановити право особи видавати безвідкличні довіреності на певний час. Безвідкличну довіреність з корпоративних прав видають згідно із законом, що регулює діяльність відповідних корпоративних товариств.

Стаття 267. Відмова представника від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю

1. Представник має право відмовитися від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю.

2. Представник зобов’язаний невідкладно повідомити особу, яку він представляє, про відмову від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю.

3. Представник не може відмовитися від вчинення дій, що їх було визначено за довіреністю, якщо такі дії були невідкладними або такими, що спрямовані на запобігання завданню збитків особі, яку він представляє, або іншим особам.

4. Представник відповідає перед особою, яку він представляє, за завдані їй збитки внаслідок недодержання ним вимог, визначених частинами другою і третьою цієї статті.

Стаття 268. Визнання недійсним правочину, що його вчинив представник

1. Правочин, що його вчинив представник, може бути визнано недійсним внаслідок однієї з обставин, визначених статтями 246-248 цього Кодексу, якщо така обставина вплинула на волю та волевиявлення представника.

Розділ V. СТРОКИ І ТЕРМІНИ. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

Глава 15. Визначення та обчислення строків

Стаття 269. Строк і термін

1. Строк – це період у часі, зі спливом якого пов’язана дія або подія, що має юридичне значення.

2. Термін – це момент у часі, з настанням якого пов’язана дія або подія, що має юридичне значення.

3. Строк і термін може бути визначено актами цивільного законодавства, правочином або рішенням суду.

Стаття 270. Визначення та встановлення строку і терміну

1. Строк визначають, зокрема, у роках, місяцях, тижнях, днях або годинах.

2. Термін встановлюють як календарну дату або як зазначення події, що має неминуче настати.

Стаття 271. Початок і кінець строку

1. Строк, визначений у тижнях, місяцях або роках, починається з першої години дня, наступного після календарної дати, або з моменту настання події, з якою пов'язано його початок, і є закінченим після спливу останньої години останнього дня строку, безвідносно до того, чи цей день збігається з днем тижня або датою початку строку.

2. Якщо у відповідному місяці немає числа, на яке припадає кінець строку, строк є закінченим після спливу останньої години останнього дня того самого місяця.

3. Півріччям є строк у шість місяців, кварталом – у три місяці, півмісяцем – у п'ятнадцять днів.

4. Строк охоплює вихідні, святкові та інші неробочі дні, якщо іншого не визначено договором, законом або якщо строк визначений у робочих днях. Якщо останній день строку припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день у місці вчинення дії, днем закінчення строку є перший після нього робочий день.

5. Строк, визначений у днях, починається з першої години першого дня строку і є закінченим після спливу останньої години останнього дня строку.

6. Строк, визначений у годинах, починається з першої години і є закінченим після спливу останньої години строку.

7. Якщо строк, визначений у годинах або днях, обчислюють від дії або події, годину або день, протягом яких відбулася така дія або подія, не враховують при обчисленні строку.

Стаття 272. Початок перебігу строку для відповіді або вчинення інших дій

1. Якщо в надісланому особі документі встановлено період, протягом якого адресат повинен надати відповідь або вчинити інші дії, але не зазначено, коли цей період буде розпочато, строк обчислюють, якщо немає інших вказівок, з моменту, коли адресат отримав документ.

Стаття 273. Порядок вчинення дій в останній день строку

1. Якщо для вчинення дії встановлено строк, дію може бути вчинено до закінчення останнього дня такого строку.

Якщо дію має бути вчинено в установі, строк спливає тоді, коли в цій установі за встановленими приписами припиняють відповідні операції.

2. Письмові заяви і повідомлення, що їх здано до установи зв'язку до закінчення останнього дня строку, вважають такими, що їх здано своєчасно.

3. Якщо останній день строку, визначеного не в годинах, припадає на вихідний, святковий або інший неробочий день оператора, у якого має бути вчинено дію, строк є закінченим після спливу останньої години наступного робочого дня або тоді, коли в оператора за встановленими приписами припиняють відповідні операції.

Глава 16. Позовна давність

Стаття 274. Загальна позовна давність

1. Тривалість загальної позовної давності – три роки.

Стаття 275. Спеціальна позовна давність

1. Для окремих видів вимог закон може встановлювати спеціальну позовну давність: скорочену або більш тривалу порівняно із загальною позовною давністю.

2. Позовну давність у шість місяців застосовують до вимог про стягнення неустойки (штрафу, пені), зокрема за прострочення сплати аліментів.

3. Позовну давність в один рік застосовують, зокрема, до вимог:

1) про спростування недостовірної інформації, поміщеної в медіа, та/або про здійснення права на відповідь. У такому разі позовну давність обчислюють з дня поміщення таких відомостей у медіа або з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про такі відомості;

2) про переведення на співвласника прав і обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності (стаття 461 цього Кодексу);

3) у зв'язку з недоліками проданого товару (стаття 912 цього Кодексу);

4) про розірвання договору дарування (стаття 955 цього Кодексу);

5) у зв'язку з перевезенням вантажу, пошти (стаття 1150 цього Кодексу);

6) про оскарження дій виконавця заповіту (стаття 1792 цього Кодексу);

7) про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства;

8) чоловіка, який вважає себе батьком дитини, що її народила жінка, яка в момент зачаття або народження дитини перебувала у шлюбі з іншим чоловіком, про визнання його батьківства (стаття 1529 цього Кодексу);

9) жінки, яка народила дитину у шлюбі, про оспорювання батьківства свого чоловіка (стаття 1533 цього Кодексу);

10) жінки, яка вважає себе матір'ю дитини, про визнання материнства стосовно дитини, матір'ю якої записано іншу жінку (стаття 1534 цього Кодексу).

4. Позовну давність у чотири роки застосовують за вимогами про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

5. Позовну давність у п'ять років застосовують за вимогами про визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом насильства, обману або внаслідок зловмисної домовленості однієї сторони з другою стороною.

6. Позовну давність у десять років застосовують за вимогами про застосування юридичних наслідків нікчемного правочину.

7. Позовну давність у тридцять років застосовують за вимогами про відшкодування шкоди, завданої замовникові протиправними діями підрядника за договором будівельного підряду, які призвели до руйнувань або аварій.

Стаття 276. Зміна тривалості позовної давності

1. Позовну давність, встановлену законом, може бути продовжено за домовленістю сторін, але не більш як на тридцять років з початку перебігу позовної давності, визначеного статтею 278 цього Кодексу.

Договір про продовження позовної давності укладають письмово і посвідчують нотаріально.

2. Позовну давність, встановлену законом, не може бути скорочено за домовленістю сторін.

Умова договору про скорочення позовної давності є нікчемною.

Стаття 277. Обчислення позовної давності

1. Позовну давність обчислюють за загальними правилами визначення строків відповідно до статей 271, 273 цього Кодексу.

2. Порядок обчислення позовної давності не може бути змінено за домовленістю сторін.

Стаття 278. Початок перебігу позовної давності

1. Перебіг загальної позовної давності починають з моменту завершення календарного року, в якому особа дізналася або могла дізнатися про порушення

свого цивільного права та/або правомірного інтересу і про особу, яка його порушила.

2. Перебіг спеціальної позовної давності починають з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про порушення свого цивільного права та/або правомірного інтересу і про особу, яка його порушила, якщо іншого не визначено законом.

3. Перебіг позовної давності за вимогами про визнання недійсним правочину, що його вчинено під впливом насильства, починають з дня припинення насильства.

4. Перебіг позовної давності за вимогами про застосування юридичних наслідків недійсності правочину починають з дня початку виконання.

5. У разі порушення цивільного права та/або правомірного інтересу дитини перебіг позовної давності починають з дня набуття нею повної цивільної дієздатності.

6. За зобов'язаннями з визначеним строком виконання перебіг позовної давності починають після спливу строку виконання.

За зобов'язаннями, строк виконання яких не визначено або встановлено як момент вимоги, перебіг позовної давності починають з дня, коли у кредитора виникає право пред'явити вимогу про виконання зобов'язання. Якщо боржникові надано пільговий строк для виконання такої вимоги, перебіг позовної давності починають після спливу такого строку.

7. За регресними зобов'язаннями перебіг позовної давності починають з дня виконання основного зобов'язання.

8. Перебіг позовної давності за вимогами про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави починають з дня набуття оскаржених активів відповідачем.

9. Перебіг позовної давності за вимогами щодо витребування або визнання права щодо нерухомого майна, переданого з державної або комунальної власності у приватну власність, право власності на яке зареєстровано в Державному реєстрі речових, інших майнових прав на нерухоме майно (далі – Державний реєстр прав), починають з дня державної реєстрації права власності першого набувача або дати передання першому набувачеві нерухомого майна, щодо якого на момент такого передання закон не встановив обов'язковість державної реєстрації правочину або реєстрації права власності.

10. Перебіг позовної давності за вимогами про поділ майна жінки і чоловіка, які проживали у фактичному сімейному союзі, починають з дня припинення між ними фактичних шлюбних відносин.

11. Перебіг позовної давності за вимогами, що пов'язані з наявністю шлюбу, починають з дня припинення шлюбу.

12. Перебіг позовної давності за вимогами про визнання батьківства або материнства починають з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися, що є батьком або матір'ю дитини.

13. Перебіг позовної давності за вимогою жінки, яка народила дитину у шлюбі, про оспорювання батьківства свого чоловіка починають з дня реєстрації народження дитини.

14. Винятки з приписів частин першої і другої цієї статті можуть бути встановлені законом.

Стаття 279. Позовна давність у разі заміни осіб у зобов'язанні

1. Заміна кредитора або боржника у зобов'язанні не впливає на порядок обчислення та перебіг позовної давності.

2. Перебіг позовної давності для нового кредитора або боржника продовжують порядком, що його визначено для попереднього кредитора або боржника.

Стаття 280. Зупинення перебігу позовної давності

1. Перебіг позовної давності є зупиненим:

1) якщо пред'явленню позову перешкоджала надзвичайна й невідворотна за даних умов подія (непереборна сила);

2) у разі відстрочення виконання зобов'язання (мораторію) на підставах, визначених законом;

3) у разі зупинення дії закону або іншого нормативно-правового акта, що регулює відповідні відносини;

4) якщо під час дії особливого періоду позивач або відповідач проходить військову службу у Збройних Силах України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях.

2. У разі виникнення обставин, визначених частиною першою цієї статті, перебіг позовної давності є зупиненим на весь час наявності таких обставин.

3. Перебіг позовної давності продовжують з дня припинення обставин, що були підставою для його зупинення, з урахуванням часу, що минув до його зупинення.

Стаття 281. Переривання перебігу позовної давності

1. Перебіг позовної давності переривають, якщо особа вчинила дію, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку.

2. Позовну давність переривають також, якщо:

1) пред'явлено позов до одного з кількох боржників;

2) предметом позову є лише частина вимоги, право на яку має позивач;

3) у відповідному процесі в компетентному суді пред'явлено майнову вимогу до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність);

4) до суду подано заяву про видання судового наказу стосовно боржника;

5) нотаріусом вчинено виконавчий напис;

6) укладено договір про медіацію щодо врегулювання спору, предметом якого є певні вимоги, у частині вимог, що є предметом спору, переданого для врегулювання за допомогою медіації;

7) розпочато арбітражний розгляд у міжнародному комерційному арбітражі;

8) розпочато розгляд спору третейським судом;

9) в інших випадках, що їх визначає закон.

3. Після переривання перебіг позовної давності розпочинають заново.

Час, що минув до переривання перебігу позовної давності, до нового строку не зараховують.

Стаття 282. Перебіг позовної давності у разі залишення позову без розгляду

1. Залишення позову без розгляду не зупиняє перебігу позовної давності.

2. Якщо суд залишив без розгляду позов, пред'явлений у кримінальному провадженні, час від дня пред'явлення позову до набрання чинності судовим рішенням, згідно з яким позов залишено без розгляду, не зараховують до позовної давності.

Якщо частина строку, що залишилася, є меншою за шість місяців, її продовжують до шести місяців.

Стаття 283. Застосування позовної давності до додаткових вимог

1. Зі спливом позовної давності до основної вимоги вважають, що позовна давність спливла й до додаткової вимоги.

Стаття 284. Юридичні наслідки спливу позовної давності

1. Особа, що виконала зобов'язання після спливу позовної давності, не має права вимагати повернення виконаного, навіть якщо вона в момент виконання не знала про сплив позовної давності.

2. Заяву про захист цивільного права та/або правомірного інтересу суд приймає до розгляду безвідносно до спливу позовної давності.

3. Суд застосовує позовну давність лише за заявою сторони у спорі, поданою під час розгляду справи в суді першої інстанції до ухвалення рішення по суті позовних вимог.

4. Сплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови в позові.

5. Якщо суд визнає причини пропущення позовної давності поважними, порушене право підлягає захисту.

Стаття 285. Вимоги, на які позовну давність не поширюють

1. Позовну давність не поширюють на вимогу:

1) що випливає з порушення особистих прав, крім випадків, визначених законом;

2) що випливає із сімейних відносин, зокрема щодо встановлення, визнання або оспорювання батьківства, материнства, крім випадків, визначених цим Кодексом;

3) вкладника до банку (фінансової установи) про видавання вкладу;

4) про відшкодування шкоди, завданої внаслідок каліцтва, іншого ушкодження здоров’я або смерті, крім випадків завдання шкоди внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, зокрема таким, що є складником іншого рухомого або нерухомого майна, як-от електроенергія;

5) страхувальника (застрахованої особи) до страховика про здійснення страхової виплати (страхового відшкодування);

6) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних резервів, стосовно виконання зобов’язань, що випливають із Закону України "Про державні резерви";

7) про визнання недійсним договору, предметом якого є відчуження гуртожитку як об’єкта нерухомого майна та/або його частини, на який поширено Закон України "Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків", про визнання недійсним свідоцтва про право власності на такий гуртожиток як об’єкт нерухомого майна та/або його частини, про визнання недійсним акта передання такого гуртожитку як об’єкта нерухомого майна та/або його частини до статутного капіталу (фонду) товариства (організації), створеного під час приватизації (корпоратизації) колишніх державних (комунальних) підприємств.

2. Закон може визначати також інші вимоги, на які не поширено позовну давність.

КНИГА ДРУГА
ПРАВО ОСОБИСТЕ

Глава 17. Загальні приписи про особисті права

Стаття 286. Поняття особистого права

1. Особисте право є невіддільним від особи правом немайнового характеру, що спрямоване на задоволення фізичних, психічних, психологічних, культурних, соціальних або інших нематеріальних потреб та правомірних інтересів особи.

2. Особисті права належать фізичній особі з моменту її народження або з моменту, визначеного Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Особисті права належать юридичній особі з моменту її створення або з моменту, визначеного цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Невіддільність особистого права від особи полягає в тому, що особа не може відмовитися від свого особистого права, а також не може бути позбавлена такого права.

Надання особою згоди на здійснення окремих її особистих прав іншими особами або реалізацію іншими особами окремих правоможностей таких особистих прав не є їх відчуженням.

5. Немайновий характер особистого права полягає в тому, що воно не має економічного походження та/або змісту, майнової цінності.

6. Особисті права належать фізичній особі до моменту її смерті або до іншого моменту, визначеного Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

7. Особисті права належать юридичній особі до моменту її припинення або до іншого моменту, визначеного цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 287. Види особистих прав

1. Особисті права визначають Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон. Перелік особистих прав, визначений такими нормативно-правовими актами, не є вичерпним.

2. Фізичній особі належать також інші особисті права за умови їх відповідності статті 286 цього Кодексу.

3. Юридична особа може мати також інші особисті права за умови їх відповідності статті 286 цього Кодексу, крім особистих прав, які за своєю природою можуть належати лише людині.

Стаття 288. Зміст особистого права

1. Зміст особистого права полягає в тому, що особа є носієм особистого блага, має змогу вільно, на власний розсуд, використовувати це благо, що включає в себе усі прояви поведінки щодо нього, з метою задоволення власних потреб та правомірних інтересів порядком, у спосіб та в межах, що не суперечать Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності, а також сутності та призначенню такого особистого блага.

2. Особа може надавати згоду на використання свого особистого блага іншими особами, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності, а також сутності та призначенню такого особистого блага.

Особа може відкликати надану згоду на використання свого особистого блага, якщо іншого не визначено Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом або договором.

3. Особа може заборонити іншим особам поведінку, що порушує її особисте благо, вимагати припинення такої поведінки та застосовувати інші визначені законом способи захисту.

Стаття 289. Здійснення особистих прав

1. Особа здійснює особисті права самостійно.

2. Особа може надавати згоду на здійснення свого особистого права або реалізацію його окремих правоможностей іншими особами, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності, а також сутності та призначенню такого особистого права.

3. В інтересах малолітньої дитини, а також фізичної особи, визнаної недієздатною, їхні особисті права здійснюють батьки, опікуни або інші законні представники, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Неповнолітня дитина, а також фізична особа, дієздатність якої обмежена, здійснюють особисті права за згодою батьків, піклувальників або інших законних представників, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

5. Дієздатна фізична особа, яка за станом здоров’я не може самостійно здійснювати свої особисті права, може доручити надання допомоги у їх здійсненні особі, яка визначена її помічником, або іншій особі на умовах договору.

6. Юридична особа здійснює особисті права через її органи, які діють відповідно до установчих документів, цього Кодексу та/або іншого закону.

Стаття 290. Забезпечення здійснення особистих прав

1. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, його посадова та/або службова особа у межах своїх повноважень забезпечують здійснення особою особистих прав.

2. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, його посадова та/або службова особа, юридична особа, її працівник, фізична особа, професійні обов'язки якої стосуються особистих прав особи, зобов'язані утримуватися від рішень, дій або бездіяльності, що порушують або створюють загрозу порушення таких прав.

3. Діяльність фізичних, юридичних осіб, а також інших суб'єктів приватних відносин не може порушувати особисті права особи.

Стаття 291. Обмежування особистих прав

1. Обмежування особистих прав, установлених Конституцією України, а також обмежування у їх здійсненні можливі лише у випадках, визначених Конституцією України.

2. Обмежування особистих прав, установлених цим Кодексом та/або іншим законом, а також обмежування у їх здійсненні можливі лише у випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 292. Захист особистого права

1. Особа має право на захист свого особистого права від протиправних посягань інших осіб або від загрози вчинення таких посягань.

Особисте право захищають у спосіб, визначений главою 3 цього Кодексу та/або іншим законом.

2. Захист особистого права можливий також в інший спосіб з урахуванням змісту такого права, способу його порушення та наслідків, спричинених порушенням.

3. Ніхто не може оспорювати та/або не визнавати наявність у фізичної особи особистого права, спрямованого на охорону особистого блага, що відповідно до статті 3 Конституції України є найвищою соціальною цінністю.

Стаття 293. Право на поновлення порушеного особистого права

1. Орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, його посадова та/або службова особа, юридична особа, її працівник, фізична особа, внаслідок рішення, дії або бездіяльності яких порушено особисте право, зобов'язані відкликати або скасувати таке рішення, припинити дію або бездіяльність, що порушує таке право, або вчинити іншу дію, необхідну для невідкладного поновлення особистого права.

2. Якщо дії, визначені частиною першою цієї статті, необхідні для невідкладного поновлення порушеного особистого права, не вчинено, суд може ухвалити рішення про поновлення порушеного особистого права, компенсацію моральної шкоди, завданої порушенням, а також вжити інших заходів для поновлення порушеного особистого права.

Стаття 294. Право на спростування

1. Особа, особисте право якої порушено внаслідок поширення про неї недостовірної інформації, має право на спростування такої інформації.

2. Недостовірною є інформація, що не відповідає дійсності та/або викладена неправдиво.

Оцінні судження не підлягають спростуванню та/або доведенню їх достовірності.

3. Інформація є поширеною, якщо її повідомлено третій особі.

Повідомлення інформації лише особі, якої вона стосується, не є поширенням інформації.

Повідомлення недостовірної інформації про особу в листах, заявах, скаргах, інших формах звернення до органів правопорядку з метою перевірки такої інформації не є поширенням інформації.

Поширена інформація не може порушувати презумпцію невинуватості.

4. Інформація є такою, що поширена про особу, якщо з неї можливо достеменно встановити, що вона стосується цієї особи.

5. Спростування недостовірної інформації здійснює особа, яка поширила таку інформацію.

Якщо особа, яка поширила недостовірну інформацію, невідома, особа, особисте право якої порушено, може звернутися до суду із заявою про встановлення факту недостовірності інформації та/або про її спростування.

6. Недостовірну інформацію спростовують у той самий спосіб, в який її було поширено.

Якщо спростування недостовірної інформації в той самий спосіб, в який її було поширено, є неможливим, його здійснюють у спосіб, наближений до способу поширення недостовірної інформації, з урахуванням досягнення максимальної ефективності спростування, зокрема охоплення максимальної кількості осіб, які сприйняли поширену недостовірну інформацію.

Спосіб спростування має забезпечувати сприйняття того, що поширена інформація є спростуванням.

Спосіб спростування може визначати закон, суд або домовленість між особою, яка поширила недостовірну інформацію, та особою, особисте право якої порушено поширенням недостовірної інформації.

7. Недостовірну інформацію, викладену в документі, спростовують у спосіб відкликання або скасування такого документа, його подальшого знищення встановленим порядком, а в разі потреби – видання (ухвалення) нового документа, у якому відсутня така недостовірна інформація.

Недостовірну інформацію, наведену в архівному документі, спростовують у спосіб долучення до такого документа письмового спростування, що є його невіддільною частиною.

8. Недостовірну інформацію, розміщену в матеріалах медіа, спростовують у тому самому медіа порядком, встановленим законом.

Якщо спростування у тому самому медіа є неможливим внаслідок його припинення, його здійснюють в іншому медіа, аналогічному за сферою, видом, форматом діяльності та територією мовлення, за рахунок особи, яка поширила недостовірну інформацію.

9. Недостовірну інформацію, поширену в мережі Інтернет, спростовують у спосіб, у який було поширено таку інформацію, або в інший спосіб, що забезпечує доступність спростування для користувачів, які мали доступ до недостовірної інформації, що належить спростувати.

Спростування має бути доступним протягом строку, не меншого ніж строк доступу до недостовірної інформації, що належить спростувати.

10. Недостовірну інформацію спростовують безвідносно до вини особи, яка поширила таку інформацію.

11. Недостовірну інформацію спростовують невідкладно, не пізніше чотирнадцяти днів з моменту отримання вимоги про спростування, крім випадків, визначених законом.

Спростування недостовірної інформації за рішенням суду здійснюють у строк, визначений судом.

Якщо судовим рішенням, яке набуло статусу остаточного, відмовлено у визнанні інформації недостовірною та її спростуванні, особа, яка заявляла вимогу, відшкодовує витрати, пов’язані з таким спростуванням.

12. Особливості спростування недостовірної інформації встановлює закон.

Стаття 295. Право на відповідь

1. Особа, особисте право якої порушено внаслідок поширення стосовно неї інформації, має право на відповідь.

Право на відповідь полягає у можливості висвітлення власної позиції щодо поширеної інформації та обставин порушення особистого права.

2. Відповідь надає особа, особисте право якої порушено внаслідок поширення інформації.

3. Право на відповідь здійснюють у спосіб, визначений статтею 294 цього Кодексу.

4. Право на відповідь здійснюють безвідносно до вини особи, яка поширила інформацію.

5. Право на відповідь здійснюють безвідносно до достовірності інформації, поширенням якої порушено особисте право особи.

6. Право на відповідь здійснюють безвідносно до того, чи було застосоване право на спростування недостовірної інформації.

7. Скорочення або інші зміни у відповіді без згоди особи, яка надає відповідь, заборонені.

8. Відповідь не повинна порушувати особисте право іншої особи, містити висловлювання, що розпалюють ворожнечу або ненависть, або іншу інформацію, поширення якої заборонено Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

9. Особливості здійснення права на відповідь встановлює закон.

Стаття 296. Право на примирення

1. Особа, яка порушила особисті права іншої особи внаслідок поширення недостовірної інформації, може звернутися до такої особи з пропозицією про примирення, зокрема попросити вибачення за свою поведінку або в інший спосіб.

Примирення можливе лише за згодою потерпілої особи.

2. У разі смерті або оголошення померлою фізичної особи, особисте право якої порушено внаслідок поширення стосовно неї недостовірної інформації, особа, яка вчинила таке порушення, може звернутися з пропозицією про примирення до членів сім'ї такої особи, її близьких родичів.

3. Примирення не виключає застосування способів захисту особистих прав, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

4. При розгляді справи про захист особистого права суд враховує примирення як обставину, що має істотне значення.

5. Особливості здійснення права на примирення встановлює закон.

Стаття 297. Право вимагати заборони поширення інформації, що порушує особисте право

1. Якщо особисте право фізичної особи порушено у примірнику друкованого медіа, виданні, фільмі, програмі аудіального або аудіовізуального медіа тощо, які готують до випуску, суд може заборонити поширення такої інформації.

2. Якщо особисте право фізичної особи порушено у примірнику друкованого медіа, виданні, фільмі, програмі аудіального або аудіовізуального медіа тощо, які випущені, суд може заборонити та/або припинити їх розповсюдження до усунення такого порушення, а якщо усунення порушення неможливе – вилучити наклад (тираж) медіа, видання, фільм, програму тощо з метою їх знищення.

3. Особливості здійснення права вимагати заборони поширення інформації, що порушує особисте право, встановлює закон.

Стаття 298. Право на відшкодування майнової шкоди, завданої порушенням особистого права

1. Якщо особі внаслідок порушення її особистого права завдано майнової шкоди, така шкода підлягає відшкодуванню у повному розмірі.

2. Особливості здійснення права на відшкодування майнової шкоди, завданої порушенням особистого права, встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 299. Право на компенсацію моральної шкоди, завданої порушенням особистого права

1. Якщо фізичній особі внаслідок порушення її особистого права завдано моральної шкоди, така шкода підлягає компенсації.

2. У разі якщо моральна шкода завдана фізичній особі протиправним рішенням, дією або бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, його посадової та/або службової особи, суд за вимогою потерпілої особи може зобов’язати особу, яка завдала моральної шкоди, здійснити публічне вибачення.

Публічне вибачення здійснюють від імені органу, посадової, службової особи, воно має бути спрямоване на відновлення порушеного права потерпілої особи.

Суд визначає спосіб оприлюднення публічного вибачення, зокрема через офіційний веб-сайт, офіційне друковане видання, інші публічні ресурси.

Факт публічного вибачення не звільняє орган, посадову, службову особу від обов’язку компенсації завданої моральної шкоди.

3. Особливості здійснення права на компенсацію моральної шкоди, завданої порушенням особистого права, встановлює закон.

Глава 18. Особисті права, що забезпечують природне існування фізичної особи

Стаття 300. Право на життя

1. Фізична особа має невіддільне право на життя.

2. Фізична особа не може бути свавільно позбавлена життя.

3. Задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя, зокрема всі види евтаназії, заходи асистованого самогубства, заборонені.

Стаття 301. Право на гідність

1. Фізична особа має право на гідність.

2. Фізична особа має право вимагати від будь-кого визнання її цінності як людини, а також відповідного ставлення до неї.

3. Фізичну особу не може бути піддано такому, що принижує її гідність, ставленню або покаранню.

4. Фізична особа може звернутися до суду з позовом про захист її гідності, відшкодування, компенсацію завданої шкоди.

Стаття 302. Право на особисту безпеку

1. Фізична особа має право на особисту безпеку.

Фізична особа з власної волі та у власних інтересах визначає рівень особистої безпеки, самостійно визначає допустимий рівень ризику в будь-якій сфері своєї діяльності.

Дієздатна повнолітня фізична особа, за наявності їх поінформованої письмової згоди, може провадити професійну, військову, волонтерську та іншу діяльність, пов’язану з високим рівнем ризику та підвищеною загрозою для особистої безпеки.

2. Фізична особа має право на належні, безпечні, здорові, якісні умови життєдіяльності та довкілля, продукти споживання (харчові продукти та предмети побуту), а також на повну, актуальну, доступну та достовірну інформацію про рівень особистої безпеки, про рівень наявних ризиків та загроз, про безпечність та якість довкілля, харчових продуктів, предметів побуту, умов праці, проживання, навчання тощо.

3. Поведінка суб’єктів приватних відносин, що створює загрозу особистій безпеці фізичної особи та становить ризик для її життя, здоров’я, призводить до забруднення, іншого негативного виливу на довкілля, погіршення умов життєдіяльності, є протиправною та має бути невідкладно припинена на вимогу фізичної особи.

Стаття 303. Право на здоров’я

1. Фізична особа має невіддільне право на здоров’я.

2. Охорону здоров’я фізичної особи забезпечує система заходів, спрямованих на збереження та/або відновлення фізіологічних, психічних, психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності фізичної особи за максимально біологічно можливої індивідуальної тривалості її життя. Зазначену систему заходів охорони здоров’я формують та реалізують органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх службові та посадові особи, заклади охорони здоров’я, інші фізичні, юридичні особи порядком, що його визначено Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

Фізична особа має право на рівний та недискримінаційний доступ до охорони здоров’я.

Стаття 304. Право на медичну та/або реабілітаційну допомогу

1. Фізична особа має право на медичну та/або реабілітаційну допомогу.

Порядок, зміст та обсяг надання медичної та/або реабілітаційної допомоги визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я, відповідно до закону.

2. Медичну та/або реабілітаційну допомогу надають безоплатно, в межах програми медичних гарантій, на підставі та порядком, визначених законом.

3. Медичну та/або реабілітаційну допомогу надають фізичній особі, яка досягла чотирнадцятирічного віку, за наявності її поінформованої письмової згоди.

4. Медичну та/або реабілітаційну допомогу малолітній дитині надають за наявності поінформованої письмової згоди одного з її батьків, опікуна або іншого законного представника. Малолітня дитина має право бути вислуханою, якщо вона здатна сформулювати та висловити власну думку про надання їй медичної та/або реабілітаційної допомоги.

У разі відсутності батьків, опікуна або іншого законного представника медичну та/або реабілітаційну допомогу малолітній дитині надають, за наявності поінформованої письмової згоди члена її сім’ї або родича, у такій пріоритетній послідовності: вітчим, мачуха; повнорідні або неповнорідні повнолітні брат або сестра; дід, баба; прадід, прабаба.

У разі ненадання поінформованої письмової згоди на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги малолітній дитині особами, визначеними абзацом першим цієї частини, за наявності ознак прямої загрози життю дитини, лікар повинен діяти з метою забезпечення найкращих інтересів малолітньої дитини, що полягає у збереженні її життя та здоров’я, а також невідкладно повідомити про це орган опіки та піклування.

У разі відсутності особи, яка може надати письмову поінформовану згоду на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги малолітній дитині, за наявності ознак прямої загрози життю дитини, таку допомогу надають без згоди, а лікар повинен діяти з метою забезпечення найкращих інтересів малолітньої дитини, що полягає у збереженні її життя та здоров'я.

5. Медичну та/або реабілітаційну допомогу недієздатній фізичній особі надають, за наявності письмової поінформованої згоди її опікуна. Недієздатна фізична особа має право бути вислуханою, якщо вона здатна сформулювати та висловити власну думку про надання їй медичної та/або реабілітаційної допомоги.

У разі ненадання опікуном письмової поінформованої згоди на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги недієздатній фізичній особі, за наявності ознак прямої загрози її життю, лікар повинен діяти з метою забезпечення найкращих інтересів недієздатної фізичної особи, що полягає у збереженні її життя та здоров'я, а також невідкладно повідомити про це орган опіки та піклування.

У разі відсутності опікуна, який може надати письмову поінформовану згоду на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги недієздатній фізичній особі, за наявності ознак прямої загрози її життю, таку допомогу надають без згоди, а лікар повинен діяти з метою забезпечення найкращих інтересів недієздатної фізичної особи, що полягає у збереженні її життя та здоров'я.

6. Медичну та/або реабілітаційну допомогу фізичній особі, цивільну дієздатність якої обмежено через психічний розлад, що істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею, надають, за наявності письмової поінформованої згоди фізичної особи та її піклувальника.

У разі недосягнення згоди між фізичною особою, цивільну дієздатність якої обмежено через психічний розлад, що істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею, та піклувальником щодо надання такій особі медичної та/або реабілітаційної допомоги, за наявності ознак прямої загрози її життю, лікар повинен діяти з метою забезпечення найкращих інтересів такої фізичної особи, що полягає у збереженні її життя та здоров'я, а також невідкладно повідомити про це орган опіки та піклування.

У разі якщо фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено через психічний розлад, що істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своєї поведінки та/або керувати нею, не здатна усвідомлено надати письмову поінформовану згоду на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги, таку згоду надає суд.

7. Фізична особа з повною цивільною дієздатністю, яка усвідомлює значення своєї поведінки та може керувати нею, має право відмовитися від надання їй медичної та/або реабілітаційної допомоги або вимагати припинення надання їй медичної та/або реабілітаційної допомоги, що вже розпочалося.

8. За наявності ознак прямої загрози життю фізичної особи їй надають медичну та/або реабілітаційну допомогу без її згоди, за умови неможливості з об’єктивних причин отримати згоду такої особи, її представника або уповноваженої нею особи та за браком попередніх розпоряджень, оформлених відповідно до закону.

Представниками або уповноваженими особами фізичної особи з повною дієздатністю, яка не здатна надати письмову поінформовану згоду на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги, за наявності ознак прямої загрози її життю, є фізичні особи в такій пріоритетній послідовності: довірена особа фізичної особи, яка діє на підставі довіреності та/або договору доручення; довірена особа для повідомлення в разі настання екстреного випадку з фізичною особою, відомості про яку зазначено у Реєстрі пацієнтів в електронній системі охорони здоров’я; другий з подружжя; один із батьків; повнолітні син або донька; повнолітні брат або сестра; особи, які проживають із нею однією сім’єю.

9. Медичну та/або реабілітаційну допомогу надають відповідно до стандартів у сфері охорони здоров’я.

10. Фізична особа, яка звернулася за наданням їй медичної та/або реабілітаційної допомоги, має право на лікаря, фахівця з реабілітації, на вибір закладу охорони здоров’я, реабілітаційного закладу, методів профілактики, діагностики, лікування та/або реабілітації відповідно до рекомендацій лікаря та/або фахівця з реабілітації.

11. Фізична особа, яка перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров’я, має право на допущення до неї іншого медичного працівника, іншого фахівця з реабілітації, члена сім’ї та/або іншої близької особи, опікуна, піклувальника, нотаріуса, адвоката, фізичної особи, визначеної абзацом другим частини восьмої цієї статті, а також на допущення до неї священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду.

12. Допомогу у сфері психічного здоров’я надають фізичній особі відповідно до закону.

13. Медичну допомогу різних видів (екстрена, первинна, спеціалізована, паліативна тощо) надають фізичній особі відповідно до законодавства.

14. Реабілітаційну допомогу різних видів, зокрема у сфері охорони здоров’я, надають фізичній особі відповідно до законодавства.

15. Фізична особа може бути зобов’язана пройти медичний огляд у випадках та порядком, встановлених законом, з дотриманням принципів необхідності і домірності.

Стаття 305. Репродуктивні права

1. Фізична особа має право репродуктивного вибору, зокрема вільно та відповідально ухвалювати рішення щодо планування кількості дітей, інтервалу

між народженням дітей, необхідного для збереження здоров’я матері і дитини. Це право охоплює також право на відмову від материнства, батьківства.

2. Жінка має право на материнство. Чоловік має право на батьківство.

Позбавлення жінки або чоловіка можливості реалізації репродуктивної функції у зв’язку з виконанням нею/ним конституційних, службових, трудових обов’язків або внаслідок протиправної поведінки стосовно неї/нього є підставою для компенсації завданої їй/йому моральної шкоди.

Позбавлення жінки або чоловіка репродуктивної функції у зв'язку із захистом Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є підставою для компенсації державою завданої їй/йому моральної шкоди.

Вагітній жінці мають бути створені умови для збереження її здоров’я та народження здорової дитини.

Матері та/або батькові мають бути створені умови для поєднання материнства/батьківства із здійсненням нею/ним інших прав та виконанням обов’язків.

3. Фізична особа може реалізувати свою репродуктивну функцію, зокрема із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, на умовах та порядком, визначених законодавством.

Програми допоміжних репродуктивних технологій застосовують лише за медичними показаннями та за наявності письмової поінформованої згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи.

Кріоконсервацію та зберігання репродуктивних біологічних матеріалів, ембріонів з метою використання для власних потреб, донорства, використання та розпоряджання анатомічними матеріалами, що мають репродуктивні властивості, здійснюють на умовах та порядком, визначених законом.

Фізична особа має право на таємницю застосування програм допоміжних репродуктивних технологій.

Фізична особа, народжена в результаті застосування програм допоміжних репродуктивних технологій, має право на одержання інформації про своє походження після досягнення повноліття.

4. Фізична особа має право на репродуктивне здоров’я, зокрема на вчинення дій, спрямованих на його поліпшення, підтримання або зміну обсягу репродуктивної функції.

Фізична особа має право на вибір способів та засобів контрацепції.

Стерилізацію може бути проведено лише за наявності письмової поінформованої згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи.

Штучне переривання вагітності, що не перевищує дванадцять тижнів, виконують лише та за наявності письмової поінформованої згоди жінки.

У випадках, визначених законодавством, штучне переривання вагітності може бути виконано у період вагітності від дванадцяти до двадцяти двох тижнів.

Перелік обставин, за яких може бути виконано штучне переривання вагітності після дванадцяти тижнів вагітності, визначає законодавство.

5. Примус у здійсненні репродуктивних прав заборонений.

Стаття 306. Право на усунення небезпеки, що загрожує життю та здоров'ю

1. Фізична особа має право вимагати усунення реальної та істотної небезпеки, що загрожує її життю або здоров'ю, від кожного, чия поведінка створює таку небезпеку.

2. Фізична особа має право захищати та/або вимагати захисту її життя, здоров'я, а також життя, здоров'я інших фізичних осіб від протиправних посягань у будь-який спосіб та будь-якими засобами, не забороненими Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, за умови їх домірності та дотримання легітимної мети.

Стаття 307. Право на свободу природного існування

1. Фізична особа має право на свободу природного існування.

2. Фізична особа може вільно, на власний розсуд, відповідно до власних потреб, інтересів і цілей визначати свою поведінку і ухвалювати рішення у сфері природного існування порядком, у спосіб і в межах, що не суперечать Конституції України, цьому Кодексу та/або іншим законам, доброзвичайності.

3. Фізична особа може вимагати від будь-кого непорушення свого права на свободу природного існування та/або невчинення будь-яких інших дій, що впливають на зміст, обсяг або можливість вільного і самостійного здійснення такого права.

4. Право на свободу природного існування може бути обмежено лише у випадках, визначених Конституцією України, порядком, у спосіб і в межах, встановлених законом.

5. Цькування, залякування, переслідування, будь-які інші форми фізичного, психічного, психологічного та/або іншого тиску на фізичну особу заборонені.

6. Втягування фізичної особи у вживання алкогольних напоїв, наркотичних, психотропних засобів, вчинення інших дій, що призводять до біологічної, психічної, психологічної та/або іншої залежності фізичної особи, заборонені.

Стаття 308. Право на тілесну недоторканність

1. Фізична особа має право на тілесну недоторканність (тілесну автономію), зокрема право вільно і самостійно ухвалювати рішення, що стосуються її тіла, зокрема про медичне, біотехнологічне та/або інше втручання, що їх здійснюють за наявності письмової поінформованої згоди такої особи. Це право охоплює також відмову від будь-якого втручання, крім випадків, визначених законом.

2. Фізична особа має право на надання письмової поінформованої згоди на визначення подальшої долі свого тіла та/або його частин після її смерті, зокрема у спосіб передання після смерті свого тіла та/або його частин науковим, медичним закладам або закладам освіти.

Фізична особа може відкликати надану письмову поінформовану згоду або заборонити будь-яке використання її тіла та/або його частин після її смерті. У такому разі згода членів сім'ї померлої особи, близьких родичів та/або інших заінтересованих осіб щодо визначення долі тіла померлої особи та/або його частин після її смерті є нікчемною.

3. Фізична особа не може бути піддана тортурам, жорстокому, нелюдському поводженню або покаранню.

4. Фізичне покарання батьками, опікунами, піклувальниками, іншими законними представниками, вихователями, а також будь-якими іншими особами малолітніх, неповнолітніх дітей та підопічних заборонено.

У разі жорстокого або такого, що принижує гідність, поводження фізичної особи стосовно іншої фізичної особи, яка перебуває в безпорадному стані, застосовують заходи, встановлені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 309. Право на шанобливе ставлення до тіла померлої особи

1. Кожен зобов'язаний шанобливо ставитися до тіла померлої особи.

2. Кожен зобов'язаний шанобливо ставитися до місця поховання людини.

3. Фізична особа має право на вільне прижиттєве волевиявлення та/або надання іншій особі доручення щодо вирішення питань належного і шанобливого ставлення до її тіла після її смерті, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності, зокрема щодо:

1) надання згоди або заборони на проведення патолого-анатомічного розтину;

2) надання згоди або заборони на вилучення анатомічних матеріалів для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів;

3) поховання у певному місці, за певними звичаями, поруч з певними раніше померлими або щодо кремації;

4) надання згоди або заборони перепоховання;

5) надання згоди або заборони передання її тіла науковим, медичним закладам або закладам освіти;

6) інших питань, що забезпечують охорону доброго імені померлої особи та шанобливе ставлення до її тіла та місця поховання.

Вільне прижиттєве письмове волевиявлення фізичної особи щодо визначених цією частиною питань має пріоритет при здійсненні постмортальних особистих прав іншими особами, якщо іншого не визначено цим Кодексом та/або іншим законом, заповітом, а також якщо це не суперечить доброзвичайності.

4. Фізична особа, яка захищала незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, забезпечувала виконання службових обов'язків і присяги на вірність Українському народові, після її смерті (загибелі) може бути похована на Національному військовому меморіальному кладовищі з військовими почестями на підставах і порядком, визначених законом.

5. У разі вчинення акту глуму над тілом померлого або над місцем його поховання члени його сім'ї та близькі родичі (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, онука, правнук, правнучка, усиновлювач або усиновлений, опікун або піклувальник, фізична особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також фізичні особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі фізичні особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі) мають право на відшкодування майнової та/або компенсацію моральної шкоди.

Стаття 310. Право на психічну недоторканність

1. Фізична особа має право на психічну недоторканність (психічну автономію).

2. Застосування методів безпосереднього психічного впливу (гіпнотична терапія, введення психотропних речовин, які застосовують поза медичною практикою або з порушенням встановлених клінічних протоколів тощо), технологій прихованого психічного впливу, проведення медичних, наукових та інших досліджень, експериментів, процедур, пов'язаних із нейромоніторингом, нейростимуляцією або інструментальною діагностикою психофізіологічного стану особи, а також будь-якого іншого способу медичного, психічного, психологічного, психофізіологічного та іншого втручання у психіку може бути вчинено стосовно фізичної особи лише за наявності її письмової поінформованої згоди або у випадках та порядком, визначених законом.

Фізична особа у будь-який момент може відмовитися від будь-якого втручання, визначеного абзацом першим цієї частини, зокрема і після того, як його розпочато, та вимагати припинення такого втручання.

3. Фізична особа має право на захист від поведінки іншої особи, що спричиняє психологічне насильство, емоційний тиск, маніпулювання свідомістю або інші форми втручання у стан психічного здоров'я.

Стаття 311. Право на участь у медичних, медико-біологічних, наукових та інших дослідженнях або експериментах

1. Повнолітня дієздатна фізична особа має право брати участь у медичних, медико-біологічних, наукових та інших дослідженнях або експериментах лише за умови надання нею письмової поінформованої згоди.

2. Проведення медичних, медико-біологічних, наукових та інших експериментів з людьми можливе лише із суспільно корисною метою, за умови їх наукової обґрунтованості, переваги ймовірного успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров'я та/або життя, відкритості умов та наслідків проведення експерименту, повної поінформованості його учасників та за наявності вільної згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи, яка підлягає експерименту, щодо вимог його застосування, а також за умови збереження медичної таємниці.

Проведення наукового дослідження та/або експерименту з хворими, ув'язненими або військовополоненими, а також терапевтичного експерименту з людьми, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою експерименту та/або дослідження, заборонено.

Стаття 312. Право на донорство

1. Повнолітня дієздатна фізична особа має право бути донором крові, її компонентів, призначених для трансфузії або виробництва медичних засобів для діагностики in vitro, а також донором плазми для подальшого її фракціонування та виробництва препаратів крові (лікарських засобів).

2. Повнолітня дієздатна фізична особа має право бути живим донором парних органів, органів, здатних до самовідтворення, інших анатомічних матеріалів, зокрема репродуктивних клітин, а також кріоконсервованих ембріонів, створених з репродуктивною метою, але не використаних для лікування замовників послуг із застосування допоміжних репродуктивних технологій, у межах, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, а також якщо це не суперечить доброзвичайності.

3. Фізична особа може бути живим донором гемопоетичних стовбурових клітин у межах, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, а також якщо це не суперечить доброзвичайності.

4. Донорство крові, її компонентів, плазми для фракціонування, органів, гемопоетичних стовбурових клітин, інших анатомічних матеріалів, репродуктивних клітин, ембріонів проводять відповідно до закону.

5. Вилучення органів та інших анатомічних матеріалів з тіла померлого заборонено, крім випадків і порядком, що встановлені законом.

6. Повнолітня дієздатна фізична особа може надати письмову поінформовану згоду на вилучення анатомічних матеріалів з її тіла для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів у разі своєї смерті або заборонити таке вилучення.

7. Відомості про особу донора не повідомляються реципієнту, а про особу реципієнта – донорові або його родині, крім випадків, якщо реципієнт і донор перебувають у шлюбі, є близькими родичами або інших випадків, визначених законом.

Стаття 313. Право на сім'ю

1. Фізична особа безвідносно до віку і стану здоров'я має право на сім'ю.

Підстави і порядок створення сім'ї визначає цей Кодекс та/або інший закон.

2. Фізична особа не може бути розлучена з сім'єю проти її волі, крім випадків, визначених законом.

3. Фізична особа має право на контакт і підтримання зв'язків із членами своєї сім'ї та близькими родичами безвідносно до місця її перебування.

4. Ніхто не має права втручатися в сімейне життя фізичної особи, крім випадків, визначених Конституцією України.

5. Фізична особа має право на встановлення свого походження, особи своїх батьків та інших сімейних зв'язків.

Стаття 314. Право на опіку, піклування або помічництво

1. Малолітня дитина, фізична особа, яку визнано недієздатною, має право на опіку.

2. Неповнолітня дитина, фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, має право на піклування.

3. Дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої цивільні права та/або виконувати цивільні обов'язки, має право на помічництво.

Глава 19. Особисті права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи

§1. Особисті права, що забезпечують індивідуалізацію фізичної особи

Стаття 315. Право на ім’я

1. Фізична особа має право на ім’я.

2. Фізична особа має право на транскрибований запис її прізвища та/або власного імені, та/або інших складників імені відповідно до звичаю національної меншини (спільноти), корінного народу, до якого вона належить.

3. Фізична особа, яка досягла шістнадцятирічного віку, має право на власний розсуд змінити своє прізвище та/або власне ім’я, та/або по батькові на підставах і порядком, встановлених законом.

4. Неповнолітня дитина, яка не досягла шістнадцятирічного віку, має право змінити своє прізвище та/або власне ім’я, та/або по батькові за згодою батьків або одного з батьків (якщо другий з батьків помер, визнаний безвісно відсутнім, оголошений померлим, визнаний обмежено дієздатним, недієздатним, позбавлений батьківських прав стосовно цієї дитини або якщо відомості про батька (матір) дитини виключено з актового запису про її народження, або якщо відомості про чоловіка як батька дитини внесено до актового запису про її народження за заявою матері), піклувальника (якщо над неповнолітньою дитиною встановлено піклування) або іншого законного представника.

У разі заперечення одного з батьків або іншого законного представника щодо зміни по батькові дитини питання щодо такої зміни може вирішити орган опіки та піклування або суд. Вирішуючи питання, зважають на виконання батьками своїх обов’язків стосовно дитини та інші обставини, що засвідчують відповідність зміни по батькові найкращим інтересам дитини.

5. Фізична особа має право на зміну свого прізвища у разі:

1) державної реєстрації шлюбу;

2) визнання шлюбу недійсним;

3) розірвання шлюбу;

4) зміни прізвища одним із батьків;

5) зміни прізвища обома батьками;

6) усиновлення;

7) скасування усиновлення або визнання його недійсним;

8) зміни (корекції) статі фізичної особи;

9) застосування до особи, яка бере участь у кримінальному судочинстві, заходів безпеки;

10) в інших випадках, визначених законом.

6. Фізична особа має право на зміну по батькові у разі:

1) зміни її батьком власного імені;

2) усиновлення;

3) скасування усиновлення або визнання його недійсним;

4) визнання батьківства за іншою, ніж її батько, фізичною особою;

5) в інших випадках, визначених законом.

7. Підставами для відмови у зміні імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи є:

1) наявність стосовно заявника кримінального провадження або перебування заявника під адміністративним наглядом;

2) наявність у заявника судимості, яку не погашено або не знято порядком, встановленим законом;

3) офіційне звернення органу правопорядку іноземної держави про оголошення розшуку заявника;

4) надання заявником неправдивих відомостей про себе.

8. Порядок розгляду заяви про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи встановлює законодавство.

9. Фізична особа має право використовувати своє ім’я у всіх сферах своєї діяльності.

10. Фізична особа має право поряд зі своїм прізвищем, власним ім’ям та по батькові використовувати додаткові вирізняльні ознаки, що відображають її родинні, поколіннєві, професійні, військові, політичні або інші індивідуальні особливості, якщо таке використання не суперечить доброзвичайності та не порушує права інших осіб.

Додаткові вирізняльні ознаки не є частиною офіційних записів актів цивільного стану та не замінюють прізвище, власне ім’я, по батькові, але можуть бути використані в особистому, сімейному спілкуванні, літературній, науковій, творчій, професійній або іншій діяльності.

Додаткові вирізняльні ознаки за бажанням фізичної особи можуть бути зазначені в документах, договорах, інших правочинах, якщо це не суперечить вимогам закону.

11. Фізична особа має право на релігійне (церковне) ім’я, яке не є частиною офіційних записів актів цивільного стану та не замінює прізвище, власне ім’я, по батькові, але може бути використане під час богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та у внутрішньому житті релігійних організацій.

12. Фізична особа має право на використання псевдоніма (вигаданого імені, професійного, творчого імені, військового псевдо, спеціального літерального та/або цифрового коду тощо) або ініціалів (скороченого позначення прізвища та/або власного імені, та/або по батькові).

Використання псевдоніма не повинно вводити в оману або порушувати права інших осіб.

13. Використання імені фізичної особи з метою його оприлюднення можливе лише за згодою такої фізичної особи, крім випадків, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

Використання імені фізичної особи з метою висвітлення її діяльності або діяльності організації, в якій вона працює або навчається, що ґрунтується на відповідних документах (звіти, стенограми, протоколи, архівні та інші матеріали в аудіальній, аудіовізуальній, візуальній або текстовій формі тощо), можливе без її згоди.

Ім’я фізичної особи, яку затримано, підозрювано або звинувачено у скоєнні кримінального правопорушення, особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути використано (оприлюднено) лише в разі набрання чинності обвинувальним вироком суду стосовно неї, винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, крім випадків, визначених законом.

Ім’я потерпілого внаслідок правопорушення може бути використано (оприлюднено) лише за його згодою, крім випадків, визначених законом.

Ім’я учасника цивільного спору, що стосується особистого, сімейного життя сторін, може бути використано (оприлюднено) іншими особами лише за його згоди, крім випадків, визначених законом.

14. Використання імені або псевдоніма фізичної особи в літературних, художніх, наукових та інших творах (крім творів документального характеру), торговельних марках, промислових зразках, інших об’єктах права інтелектуальної власності, рекламі можливе лише за її згоди, крім випадків, визначених законом.

Використання початкової літери прізвища фізичної особи в медіа, літературних, художніх, наукових та інших творах не є порушенням її права на ім’я.

15. Використання імені або псевдоніма фізичної особи у найменуванні об’єктів топонімії населених пунктів, інших географічних об’єктів, юридичних осіб, об’єктів права власності можливе лише за її згодою.

Порядок та умови присвоєння об’єктам топонімії населених пунктів, іншим географічним об’єктам, юридичним особам, об’єктам права власності імен або псевдонімів фізичних осіб визначає закон.

16. Використання імені фізичної особи в найменуванні домену в мережі Інтернет здійснюється на засадах добросовісності та чесної ділової практики і без наміру зловживання правом, зокрема у спосіб створення у користувачів мережі Інтернет хибного уявлення про належність такого веб-ресурсу іншій фізичній особі для її дискредитації, шантажу, або лише з метою блокування можливості використання фізичною особою свого права на ім'я.

17. Фізична особа, ім'я якої незаконно використовують інші особи, має право вимагати припинення такого використання, а також відшкодування, компенсації завданої їй шкоди.

18. Фізична особа має право вимагати від інших осіб звертатися до неї відповідно до її імені.

Якщо ім'я фізичної особи спотворено, його має бути виправлено.

Якщо ім'я фізичної особи спотворено в документі, такий документ підлягає заміні.

Стаття 316. Право на підпис

1. Фізична особа має право на підпис.

Підпис – це особиста графічна позначка, форму якої (параф, повне ім'я, ініціали, умовний знак тощо) фізична особа обирає самостійно, якщо іншого не визначено законом.

2. Фізична особа використовує власний підпис як засіб вирізняння та підтвердження своєї особи, а також як засіб підтвердження свого волевиявлення для посвідчення документів, договорів, заяв та інших правочинів, для засвідчення авторства тощо.

Використання підпису є дійсним, якщо фізична особа використовує його особисто або у випадках, визначених законом, через уповноважену нею особу.

3. Порядок використання фізичною особою факсимільного або іншого аналога власноручного підпису, печатки, штампу, електронного, кваліфікованого електронного підпису, електронної печатки, інших засобів вирізняння та підтвердження своєї особи, а також свого волевиявлення особисто або через уповноважену особу визначає закон.

Стаття 317. Право на індивідуальність

1. Фізична особа має право на індивідуальність.

2. Фізична особа має право на формування, збереження та зміну своєї індивідуальності з урахуванням особливостей біологічної, психічної, психологічної, соціальної, культурної, національної, релігійної, мовної та іншої самобутності, а також на вільний вибір форм та способів прояву своєї

індивідуальності, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

3. Дискримінація фізичної особи за ознаками індивідуальності (статтю, віком, станом здоров'я, расою, кольором шкіри, стилем одягу, зовнішністю, видом статури, особливостями будови тіла, наявністю ознак інвалідності, вагою, зростом, голосом, порушенням рухових функцій, манерою поведінки, політичними, релігійними чи іншими переконаннями, етнічним, соціальним походженням, майновим станом тощо) заборонена.

Не є дискримінацією фізичної особи за ознаками індивідуальності встановлення відмінностей, обмежень, привілеїв або вимог у відносинах, якщо вони об'єктивно обґрунтовані, розумні, мають легітимну мету, способи досягнення якої є належними та необхідними, зокрема:

1) забезпечення охорони життя та здоров'я такої фізичної особи або інших фізичних осіб, захист національної безпеки, громадського порядку, запобігання кримінальним правопорушенням, забезпечення охорони здоров'я населення та прав і свобод інших осіб;

2) дотримання встановлених законом санітарно-гігієнічних або екологічних норм і правил;

3) об'єктивна необхідність відповідності особистих якостей, навичок, вмінь, зокрема зовнішнього вигляду, фізичного стану, фізичної особи специфічним професійним вимогам, встановленим законом та/або договором, без якої належне виконання професійних, трудових, службових, військових чи інших обов'язків є неможливим;

4) захист вразливих груп населення, якщо це визначено законом та не спрямовано на приниження їхньої індивідуальності;

5) забезпечення вирізняння працівників або представників юридичної особи, якщо це є істотною складовою надання послуги або виконання функції, а також домірно поширюється на всіх осіб у відповідних відносинах;

6) захист доброзвичайності.

Зазначені відмінності, обмеження, привілеї або вимоги у відносинах повинні бути домірними своїй легітимній меті, а їх встановлення не повинно призводити до повного нівелювання права фізичної особи на індивідуальність.

Фізична особа має право на захист від дискримінації за ознаками індивідуальності, включаючи відшкодування, компенсацію шкоди.

Стаття 318. Право на власне зображення, голос

1. Фізична особа має право на власне зображення, голос.

2. Використання зображення, голосу фізичної особи можливе лише за її згодою, якщо іншого не визначено законом.

3. Фізична особа може фіксувати своє зображення, голос в аудіальному, аудіовізуальному, візуальному або іншому форматі, використовувати їх, надавати дозвіл на їх фіксацію, використання у формі, порядком, у спосіб і в межах, що не суперечать Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

Фіксація та/або використання зображення, голосу фізичної особи з метою їх оприлюднення можливі лише за її згодою, якщо іншого не визначено законом.

Згоду на фіксацію вважають наданою, якщо фіксацію здійснюють відкрито, без приховування, у громадському місці, під час зборів, конференцій, мітингів та інших прилюдних заходів.

Згоду на фіксацію та використання зображення, голосу вважають наданою, якщо фізична особа добровільно позувала фотографу та/або оператору або якщо з обставин зйомки або запису очевидно, що фізична особа знала про них та не заперечувала проти їх проведення.

Згода, надана для одного виду використання зображення, голосу, не є такою, що надана для інших видів використання, зокрема для використання з комерційною метою.

Фіксація та використання зображення, голосу фізичної особи таємно, зокрема з метою їх оприлюднення, без згоди фізичної особи можливі лише у випадках, визначених законом, та в інтересах національної безпеки, для запобігання кримінальним правопорушенням, в інтересах правосуддя, а також у разі потреби захисту прав зазначеної фізичної особи та інших осіб.

Використання зображення, голосу фізичної особи в літературних, художніх, наукових та інших творах (крім документальних), торговельних марках, промислових зразках та інших об’єктах права інтелектуальної власності, рекламі можливе лише за її згодою, якщо іншого не визначено законом.

Фізична особа, яка погодилася на фіксацію та використання свого зображення, голосу за плату, може вимагати припинення їх оприлюднення за умови відшкодування збитків, пов’язаних з таким припиненням, якщо іншого не визначено договором.

4. Фізична особа має право вимагати припинення протиправних дій, спрямованих на фіксацію, використання її зображення, голосу, зокрема з метою їх оприлюднення.

Стаття 319. Право на біометричні дані

1. Фізична особа має право на власні біометричні дані, до яких належать зображення обличчя, відбитки пальців та долонь, сітківка та райдужна оболонка ока, зразок голосу, характеристики ходи, підпису, почерку, їх цифрові відбитки тощо.

2. Обробка біометричних даних фізичної особи, зокрема в цифровому середовищі, включно із застосуванням технологій штучного інтелекту, може бути виконана лише за її згодою, якщо іншого не визначено законом.

Біометричні дані фізичної особи можуть бути використані для наукових, освітніх, медичних або інформаційних цілей лише за її згодою, якщо іншого не визначено законом, або в анонімізованому вигляді, якщо така обробка не дає можливості вирізнити фізичну особу.

3. Особливості обробки біометричних даних визначає закон.

Стаття 320. Право на генетичні дані

1. Фізична особа має право на власні генетичні дані.

2. Генетичні дані фізичної особи є конфіденційною інформацією.

3. Дослідження та/або обробка генетичних ознак фізичної особи можливі лише для наукових, освітніх, медичних або інформаційних цілей на підставі її письмової поінформованої згоди, якщо іншого не визначено законом, і такі дослідження та/або обробка не дають можливості вирізнити фізичну особу.

4. Фізична особа має право на інформацію про свої генетичні дані, отриману в результаті дослідження генетичних ознак, або на відмову від отримання та/або ознайомлення з такою інформацією.

5. Втручання у геном людини можливе лише для профілактичних, діагностичних або лікувальних цілей, якщо воно не має на меті внесення будь-якої видозміни в геном нащадків.

6. Особливості обробки генетичних даних визначає закон.

Стаття 321. Право на цифровий образ

1. Фізична особа має право на власний цифровий образ, що охоплює будь-які форми її представлення та вирізняння в цифровому середовищі, як-от: облікові записи, акаунти, особисті сторінки, персональні дані, аватари, цифрові профілі, зокрема в соціальних мережах, системах електронного урядування, зображення, відеозаписи, звукозаписи, електронні підписи та печатки тощо.

2. Фізична особа має право на вільне створення та/або використання, надання дозволу на створення та/або використання свого цифрового образу, якщо іншого не визначено законом. Фізична особа має право вимагати виправлення, обмеження поширення або видалення недостовірної інформації щодо її цифрового образу.

3. Фізична особа має право на вільний, безпечний та недискримінаційний доступ до свого цифрового образу.

Вільний доступ малолітніх, неповнолітніх дітей, окремих категорій працівників, військовослужбовців, інших фізичних осіб до свого цифрового образу може бути обмежено на підставах і порядком, визначених законом або договором.

4. Створення цифрового контенту, що реалістично імітує зображення, голос, манеру поведінки, інші вирізняльні особливості конкретної фізичної особи, зокрема із застосуванням технологій штучного інтелекту, можливе лише за її згодою, якщо іншого не визначено законом.

Використання контенту, створеного із застосуванням технологій штучного інтелекту, має супроводжувати чітке та видиме маркування щодо його синтетичного походження.

Фізична особа має право вимагати видалення або обмеження доступу до контенту, визначеного абзацом першим цієї частини, якщо він створений та/або використаний без її згоди, якщо іншого не визначено законом.

Стаття 322. Право на цифрове вирізняння

1. Фізична особа має право на цифрове вирізняння.

2. Цифрове вирізняння включає можливість створювати, набувати та використовувати різноманітні засоби цифрової ідентифікації, зокрема адресу електронної пошти, номер абонента електронної комунікаційної мережі, обліковий запис (акаунт), засіб електронної ідентифікації та інші засоби цифрового вирізняння, необхідні для отримання електронних комунікаційних послуг.

Порядок створення, набуття та використання засобів цифрової ідентифікації визначає цей Кодекс та/або інший закон або договір.

3. Фізична особа має право на прижиттєву заборону повторного випуску та подальшого використання належного їй за життя номера абонента електронної комунікаційної мережі порядком, визначеним законом або договором, після її смерті або оголошення померлою.

4. Члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України мають право вимагати в оператора електронних комунікацій та/або інших уповноважених суб’єктів заборони повторного випуску та подальшого використання належного загиблому (померлому) Захиснику та Захисниці України за життя номера абонента електронної комунікаційної мережі. Така електронна комунікаційна послуга надається безоплатно.

Стаття 323. Право на особистий, родовий герб

1. Фізична особа має право на заснування, використання і захист особистого, родового герба як способу вирізняння фізичної особи та/або її належності до певного роду (його окремої лінії).

Особистий, родовий герб повинен мати індивідуальний характер та відповідати усталеним геральдичним правилам. Особистий, родовий герб є таким, що має індивідуальний характер, якщо загальне враження, що він справляє на поінформованого користувача, є відмінним від загального враження, що справляє на такого користувача будь-який інший герб.

Припис абзацу другого цієї частини не застосовують до герба, що історично використовували декілька родів безвідносно до кровної спорідненості.

Особистий, родовий герб може містити графічні зображення, кольорову гаму, символіку, девізи та інші геральдичні елементи.

Особистий, родовий герб може бути створено поєднанням особистих, родових гербів, спадкоємцем яких є фізична особа.

Особистий, родовий герб не може містити символіку, виготовлення, поширення та публічне використання якої в Україні заборонено законом.

2. Використання особистого герба можливе за наявності письмової поінформованої згоди фізичної особи.

Використання родового герба можливе лише з дотриманням прав інших членів родини та культурної спадщини.

Герб, який історично використовували декілька родів, мають право використовувати нащадки усіх таких родів.

Особистий, родовий герб може бути зареєстровано як торговельну марку або як частину торговельної марки або іншого об’єкта права інтелектуальної власності відповідно до законодавства.

3. Фізична особа, особистий, родовий герб якої протиправно використовують інші особи, має право вимагати припинення такого використання.

4. Порядок офіційного визнання, реєстрації та захисту особистого, родового герба визначає закон.

5. Приписи цієї статті не застосовні до родових гербів, що є частиною державної або місцевої символіки, а також якщо герб використовують для забезпечення національної безпеки, збереження культурної спадщини або в інтересах правосуддя, за умови дотримання вимог закону.

Стаття 324. Право на честь, репутацію

1. Фізична особа має право на честь як позитивну соціальну оцінку особи з боку оточуючих, засновану на узгодженості її поведінки з доброзвичайністю.

2. Фізична особа має право на репутацію як набуту особою суспільну оцінку її ділових та/або професійних якостей за результатами виконання трудових, посадових, службових, військових, громадських або інших обов’язків.

3. Фізична особа має право формувати, змінювати та/або використовувати свою репутацію в різних сферах своєї діяльності у спосіб, що не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

4. Фізична особа на визнання її заслуг може бути відзначена, нагороджена або заохочена в інший спосіб. Види відзнак, нагород, інших заохочень, а також підстави та порядок їх застосування визначає законодавство або договір.

Фізична особа може бути відзначена, нагороджена після смерті на підставах, порядком, у спосіб і в межах, встановлених законодавством або договором.

5. Інформацію про честь, репутацію фізичної особи поширюють у спосіб, що не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності та не порушує презумпцію невинуватості.

6. Фізична особа має право звернутися до суду з позовом про захист її честі, репутації, про відшкодування, компенсацію завданої шкоди.

Стаття 325. Постмортальні особисті права

1. Фізична особа, яка є дитиною, вдівцем, вдовою, а в разі їх відсутності – фізична особа, яка є батьком, матір'ю, братом, сестрою померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, має постмортальні особисті права, які виникають у зв'язку зі смертю та в момент смерті фізичної особи або оголошення фізичної особи померлою і спрямовані на захист доброго імені такої фізичної особи та пам'яті про неї.

Постмортальні особисті права має також особа, яку уповноважено щодо них договором або заповітом померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою.

2. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, мають такі постмортальні особисті права:

1) вимагати спростування недостовірної інформації про померлу фізичну особу або фізичну особу, яку оголошено померлою;

2) надавати відповідь на поширену інформацію про померлу фізичну особу або фізичну особу, яку оголошено померлою;

3) вимагати дослідження причин смерті фізичної особи та ознайомлення з висновками щодо причин смерті, а також на оскарження таких висновків до суду;

4) надавати письмове поінформоване волевиявлення щодо поховання тіла померлої фізичної особи;

5) надавати письмове поінформоване волевиявлення щодо належного і шанобливого ставлення до тіла померлої фізичної особи після її смерті, зокрема на згоду або заборону на проведення патолого-анатомічного розтину, згоду або

заборону на вилучення анатомічних матеріалів для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів;

6) надавати письмове поінформоване волевиявлення щодо поховання у певному місці, за певним звичаєм, поруч з певними раніше померлими або щодо кремації;

7) на шанобливе ставлення до місця поховання;

8) надавати письмову поінформовану згоду щодо визначення долі тіла померлої фізичної особи та/або його частин, зокрема щодо перепоховання, передання науковим або медичним закладам, закладам освіти, за умови що фізична особа не заборонила будь-яке використання її тіла та/або його частин після смерті;

9) на поінформованість про ім’я реципієнта у разі імплантації йому органів та інших анатомічних матеріалів від померлого донора;

10) надавати згоду на використання імені померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, в літературних, художніх, наукових та інших творах (крім документальних), торговельних марках, промислових зразках та інших об’єктах права інтелектуальної власності, рекламі протягом двадцяти п’яти років з дня смерті фізичної особи або оголошення її померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

11) надавати згоду на використання імені померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, в найменуванні об’єктів топонімії населених пунктів, інших географічних об’єктів, юридичних осіб, об’єктів права власності протягом двадцяти п’яти років з дня смерті фізичної особи або оголошення її померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

12) надавати згоду на використання зображення, голосу померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, зокрема у спосіб публічного показу, відтворення, розповсюдження фотографій, інших художніх творів, на яких зображено таку фізичну особу або зафіксовано її голос, протягом двадцяти п’яти років з дня смерті фізичної особи або оголошення її померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

13) відкликати згоду померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, щодо використання її зображення, голосу, зокрема у спосіб публічного показу, відтворення, розповсюдження фотографій, інших художніх творів, на яких зображено таку фізичну особу або зафіксовано її голос;

14) вимагати припинення використання зображення, голосу померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, зокрема у спосіб публічного показу, відтворення або розповсюдження фотографій, інших художніх творів, на яких зображено таку фізичну особу або зафіксовано її голос, навіть якщо вона за життя позувала авторові фотографії, іншого художнього

твору за плату або дозволяла фіксування та/або відтворення її голосу за плату, за умови відшкодування шкоди, завданої внаслідок такого припинення;

15) надавати згоду на створення цифрового контенту, що реалістично імітує зображення, голос, манеру поведінки, інші індивідуальні особливості померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, зокрема із застосуванням технологій штучного інтелекту, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке створення;

16) вимагати припинення протиправних дій щодо створення та/або використання цифрового контенту, що реалістично імітує зображення, голос, манеру поведінки, інші індивідуальні особливості померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, в тому числі із застосуванням технологій штучного інтелекту;

17) надавати письмову поінформовану згоду на обробку біометричних, генетичних даних померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таку обробку;

18) надавати згоду на використання, зокрема у спосіб опублікування, особистих нотаток померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання;

19) надавати згоду на використання кореспонденції померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою, за умови що зазначена особа за життя не залишила заборони на таке використання, а також за умови погодження таких дій іншим адресатом кореспонденції.

Перелік визначених цією частиною прав не є вичерпним. Фізична особа може мати й інші постмортальні особисті права, що не суперечать Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

Здійснення постмортальних особистих прав не може обмежувати свободу творчості, історичних досліджень.

Здійснення постмортальних особистих прав може бути обмежено у випадках, визначених законом.

Вільне прижиттєве письмове поінформоване волевиявлення фізичної особи щодо визначених цією частиною питань має пріоритет при здійсненні постмортальних особистих прав іншими особами, якщо іншого не визначено цим Кодексом та/або іншим законом, заповітом, а також якщо це не суперечить доброзвичайності.

3. Якщо особи, зазначені у частині першій цієї статті, не дійшли згоди щодо здійснення постмортальних особистих прав, такі питання вирішує суд з урахуванням інтересів суспільства, доброзвичайності та забезпечення захисту доброго імені померлої фізичної особи або фізичної особи, яку оголошено померлою.

Третю особу, яка отримала згоду щодо здійснення постмортальних особистих прав від однієї з осіб, зазначених у частині першій цієї статті, вважають такою, що діє добросовісно щодо здійснення постмортальних особистих прав, якщо вона не знала або з урахуванням усіх обставин не могла знати про відсутність згоди на це інших осіб, визначених частиною першою цієї статті.

§2. Особисті права, що забезпечують поінформованість фізичної особи (інформаційні права)

Стаття 326. Право на інформацію

1. Фізична особа має право на інформацію.

2. Фізична особа має право вільно створювати, одержувати, збирати, зберігати, використовувати, поширювати та/або захищати інформацію.

Обмежування цього права можливе лише у випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Фізична особа, яка поширює інформацію, зобов'язана переконатися в її достовірності.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел (інформація органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, публічних електронних реєстрів, інформація, розміщена на офіційних сайтах, звіти, стенограми тощо), не зобов'язана перевіряти її достовірність та не несе відповідальності в разі спростування такої інформації.

Фізична особа, яка поширює інформацію, отриману з офіційних джерел, зобов'язана зазначати посилання на відповідне джерело інформації.

Стаття 327. Право на особисту інформацію

1. Фізична особа має право на особисту інформацію, що включає, зокрема, але не лише, інформацію про особу (персональні дані), її особисті блага та їх стан, її особисті права і порядок їх здійснення та/або захисту, а також іншу інформацію про предмети, факти, події, явища та процеси в обсязі, в якому вона створює загрозу для особистої безпеки фізичної особи.

2. Фізична особа може вимагати надання їй у доступній формі повної, достовірної та актуальної інформації про себе, іншої інформації про предмети, факти, події, явища та процеси в обсязі, в якому неотримання відповідної інформації може створити загрозу для її особистої безпеки.

3. Обробка особистої інформації, зокрема отриманої в результаті проведених медичних, наукових та інших досліджень, експериментів, іншого

інформованого добровільного втручання у тілесну, психічну, психологічну, біометричну, генетичну та іншу недоторканність фізичної особи, можлива лише за наявності її письмової поінформованої згоди, якщо іншого не визначено законом, а також лише для цілей національної безпеки, громадського порядку, з метою запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

4. Фізична особа має право на ознайомлення в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, юридичних особах з відомостями про себе, що не є державною або іншою таємницею, яку охороняє закон.

Фізична особа має право вимагати забезпечення повної, достовірної та актуальної інформації про себе у публічних електронних реєстрах.

Фізична особа має право бути поінформованою про кожний випадок запиту на отримання її персональних даних у публічних електронних реєстрах іншими особами, крім випадків, визначених законом.

5. Особливості здійснення права на персональні дані визначає закон.

Стаття 328. Право на забуття

1. Фізична особа має право на забуття.

2. Фізична особа може вимагати вилучення, знеособлення, знищення інформації про себе із загальнодоступних джерел, припинення видачі посилань (деіндексації) на таку інформацію за її іменем, якщо така інформація є недостовірною, неактуальною, неповною, обробленою протиправно або такою, що втратила суспільний інтерес, а її подальша обробка завдає шкоди особистим правам такої особи.

3. Право на забуття фізичної особи не може бути застосовано у випадках, визначених законом, зокрема, якщо персональні дані:

1) необхідні для здійснення права на свободу думки і слова та вільне вираження своїх поглядів і переконань;

2) становлять архівну та/або культурну цінність або є частиною історичних, наукових або статистичних досліджень;

3) стосуються посадової, службової або іншої публічної особи і пов'язані з виконанням нею своїх посадових, службових обов'язків або суспільних функцій;

4) необхідні для цілей охорони здоров'я населення та окремих осіб;

5) необхідні для виконання визначеного законом обов'язку володільця даних з обробки таких персональних даних.

4. Особливості здійснення права на забуття визначає закон.

Стаття 329. Право на медичну інформацію

1. Фізична особа, яка досягла чотирнадцятирічного віку, має право на отримання повної, достовірної та актуальної медичної інформації про себе, інформації про надавача медичної послуги згідно з ліцензією, зокрема про кваліфікацію медичних працівників, яка має бути надана своєчасно, а також на отримання копії та/або ознайомлення з документами, що містять медичну інформацію про неї.

2. Малолітня дитина має право на отримання медичної інформації у формі, доступній для її віку і можливості сприйняття, з урахуванням психофізіологічної зрілості та емоційного стану дитини.

Батьки або інші законні представники мають право на медичну інформацію про свою малолітню дитину (підопічного) до досягнення нею чотирнадцятирічного віку.

У разі якщо письмову поінформовану згоду на надання медичної допомоги малолітній дитині надає інша фізична особа відповідно до приписів цього Кодексу та/або іншого закону за відсутності батьків або інших законних представників, така особа має право на медичну інформацію про малолітню дитину.

3. Право на медичну інформацію про особу, яку визнано недієздатною або обмежено дієздатною, має законний представник такої особи.

Фізична особа, яку визнано недієздатною або обмежено дієздатною, має право на отримання медичної інформації у формі, доступній для її стану і можливості сприйняття.

4. Фізична особа, її законний представник або інша уповноважена особа мають право на запит про отримання копії документів, що відображають медичну інформацію про фізичну особу, зокрема про стан її здоров’я, з дотриманням приписів частин п’ятої і шостої цієї статті та принципу конфіденційності відомостей про третіх осіб. Фізичній особі або її законному представнику копії медичних документів надають безоплатно.

5. Якщо медична інформація про малолітню дитину може негативно вплинути на стан її здоров’я або стан здоров’я фізичних осіб, зазначених у частині другій цієї статті, або перешкоджати процесу надання медичної допомоги, медичні працівники мають право надати їй/їм неповну медичну інформацію, обмежити можливість ознайомлення її/їх з окремими медичними документами.

6. Фізична особа з повною цивільною дієздатністю може письмово відмовитися від отримання медичної інформації про себе або призначити довірену особу для отримання такої інформації у визначеному обсязі.

7. У разі смерті фізичної особи постмортальні особисті права мають особи, визначені частиною першою статті 325 цього Кодексу, зокрема, право бути присутніми під час дослідження причин смерті фізичної особи, на отримання на свій запит копій документів, що містять медичну інформацію про фізичну особу, з дотриманням принципу конфіденційності відомостей про третіх осіб, право на ознайомлення з висновком про причини смерті фізичної особи та право на оскарження такого висновку до суду.

Стаття 330. Право на медичну таємницю

1. Фізична особа має право на медичну таємницю, зокрема на збереження в таємниці медичної інформації про себе та відомостей немедичного характеру, пов'язаних з наданням їй медичної та/або реабілітаційної допомоги, з її особистим, сімейним життям.

2. Вимагати подання за місцем роботи або навчання інформації про фізичну особу, що становить медичну таємницю, заборонено.

3. Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення медичної таємниці, що стала їй відома у зв'язку з виконанням професійних, службових обов'язків або з інших джерел.

Обов'язок, визначений цією частиною, є безстроковим, якщо іншого не визначено законом.

Стаття 331. Право на професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну інформацію та іншу інформацію з обмеженим доступом

1. Фізична особа має право на професійну, зокрема банківську, адвокатську, нотаріальну, лікарську, комерційну, та іншу таємницю.

2. Фізична особа має право визначити таємницю договору, іншого правочину або його окремого припису, якщо іншого не визначено законом.

3. Фізична особа може визначити інформацію конфіденційною або в інший спосіб обмежити доступ до неї, якщо така інформація не є публічною відповідно до закону.

4. Фізична особа, якій стала відома інформація, що становить професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційна, службова або інша інформація з обмеженим доступом у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, зобов'язана утримуватися від її розголошення, крім випадків, якщо:

1) фізична особа надала згоду на розголошення такої інформації;

2) розкриття таємниці необхідне для захисту життя та здоров'я фізичної особи або інших людей;

3) потреба розкриття таємниці визначена законом або рішенням суду.

Стаття 332. Право на особисті нотатки

1. Фізична особа має право на особисті нотатки (документи, записки, замітки, щоденники, особисті архівні матеріали, зображення, аудіо-, відеозаписи, листування в месенджерах, sms- та mms-повідомлення та інші нотатки в паперовій, електронній або іншій формі) і право на конфіденційність інформації, зазначеної в таких нотатках, якщо така інформація не має публічного характеру і не належить до інформації з обмеженим доступом згідно із законом.

2. Фізична особа має право на використання інформації, зазначеної в особистих нотатках, які належать їй, може надавати дозвіл на ознайомлення з особистими нотатками та/або на використання інформації, зазначеної в них, якщо іншого не визначено законом.

3. Поширення інформації, зазначеної в особистих нотатках, можливе лише за згодою фізичної особи, якій належать такі нотатки, якщо іншого не визначено законом.

Для використання та/або поширення відомостей щодо особистого життя іншої фізичної особи потрібна згода такої особи, якщо іншого не визначено законом.

4. Фізична особа може надати згоду на використання її особистих нотаток та/або розпоряджатися своїми особистими нотатками, об'єктивованими у матеріальній формі, на власний розсуд.

Фізична особа може надати згоду на використання її особистих нотаток та/або розпоряджання її особистими нотатками в об'єктивованій формі, зокрема після її смерті.

5. Фізична особа має право вільно ознайомлюватися і використовувати, зокрема у спосіб опублікування, будь-які особисті нотатки, передані до фондів бібліотек або архівів, з урахуванням особливостей здійснення постмортальних особистих прав, визначених статтею 325 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено договором, на підставі якого такі нотатки були передані.

6. Доступ до особистих нотаток фізичної особи можливий за рішенням суду у випадках, визначених законом, з метою запобігання кримінальному правопорушенню або з'ясування істини під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, якщо неможливо одержати інформацію в інший спосіб.

Стаття 333. Право на таємницю кореспонденції

1. Фізична особа має право на таємницю поштової кореспонденції, посилок, інших видів поштових відправлень, телеграм, факсограм, електронних поштових повідомлень (e-mail), телефонних розмов та повідомлень, електронних

текстових, голосових повідомлень, зображень, аудіо-, відеоспілкування в месенджерах, соціальних мережах, під час використання цифрових сервісів, а також інших видів особистих повідомлень, отриманих у спосіб електронних комунікацій.

2. Інформація, що надійшла до фізичної особи засобами поштового зв'язку, електронних комунікацій, радіочастотного спектра, належить лише такій особі, яка може використовувати отриману інформацію вільно, на власний розсуд, якщо іншого не визначено законом.

Використання кореспонденції у спосіб опублікування можливе лише за згодою особи, яка направила таку кореспонденцію, та особи, яка її отримала, якщо іншого не визначено законом.

Для використання кореспонденції щодо особистого, сімейного життя іншої фізичної особи, зокрема у спосіб опублікування, потрібна згода такої особи.

3. У разі смерті адресата та фізичної особи, яка надіслала кореспонденцію, використання такої кореспонденції, зокрема у спосіб опублікування, можливе лише за згодою фізичних осіб, визначених частиною першою статті 325 цього Кодексу.

У разі смерті адресата і фізичної особи, яка надіслала кореспонденцію, а також фізичних осіб, визначених частиною першою статті 325 цього Кодексу, кореспонденцію, яка має наукову, художню, історичну цінність, може бути опубліковано порядком, встановленим законом.

4. Доступ до кореспонденції фізичної особи можливий за рішенням суду у випадках, встановлених законом, з метою запобігання кримінальному правопорушенню або з'ясування істини під час розслідування у кримінальному провадженні, якщо неможливо одержати інформацію в інший спосіб.

§3. Особисті права, що забезпечують особистий простір (приватність) фізичної особи

Стаття 334. Право на особистий простір (приватність)

1. Фізична особа має право на особистий простір (приватність).

2. Фізична особа має право визначати свій особистий простір (приватність) і його межі порядком, у спосіб і в межах, які не суперечать закону, вільно, на власний розсуд, вирішувати, яким чином організовувати і здійснювати свою життєдіяльність у сфері сімейних, побутових, інтимних, інших особистих відносин, не пов'язаних з виконанням покладених на неї публічних функцій.

3. Фізична особа вільно, на власний розсуд, визначає коло осіб, які можуть володіти інформацією про її особистий простір (приватність), а також обсяг та/або зміст такої інформації порядком, у спосіб і в межах, встановлених законом.

4. Втручання в особистий простір (приватність) фізичної особи можливе лише за її згодою.

Фізична особа вільно, на власний розсуд, визначає можливість або неможливість втручання сторонніх осіб в її особистий простір (приватність), а також межі і тривалість такого втручання.

5. Фізична особа має право не розголошувати обставини свого особистого простору (приватності), а також вимагати нерозголошення обставин від інших осіб, які володіють такою інформацією.

6. Підстави та порядок обмежування права на особистий простір (приватність) встановлюють Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 335. Право на недоторканність житла

1. Житло фізичної особи є недоторканним.

2. Проникнення до житла або до іншого володіння фізичної особи, проведення в ньому огляду або обшуку можливе лише за вмотивованим рішенням суду.

3. У невідкладних випадках, пов’язаних із рятуванням життя людей та майна або з безпосереднім переслідуванням осіб, яких підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення, законом може бути встановлено інший порядок проникнення до житла або до іншого володіння фізичної особи, проведення в ньому огляду або обшуку.

4. Фізичну особу не може бути виселено або іншим чином примусово позбавлено житла, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 336. Право на цифровий особистий простір (цифрову приватність)

1. Фізична особа має право на цифровий особистий простір (цифрову приватність).

2. Обробка даних щодо цифрового образу фізичної особи, її особистих цифрових нотаток, цифрової кореспонденції можлива лише за згодою такої фізичної особи та з дотриманням вимог закону.

3. Фізична особа має право на цифровий особистий простір (цифрову приватність) своїх метаданих, історії інтернет-активності, зокрема пошукових запитів, відвіданих веб-ресурсів, інформації про використання цифрових застосунків та сервісів, даних геолокації, даних, згенерованих пристроями, системами штучного інтелекту у зв’язку з використанням особою цифрових сервісів, інших цифрових даних, що в сукупності відображають особисте, сімейне життя фізичної особи у цифровому середовищі.

4. Фізична особа має право на захист свого цифрового особистого простору (цифрової приватності) від протиправного доступу, копіювання, видалення або використання даних свого цифрового образу, кібератак, фішингу, несанкціонованого стеження, шкідливого програмного забезпечення, інших кіберзагроз, зокрема через застосування засобів антивірусного програмного забезпечення, шифрування, інструментів кібергігієни та інших засобів кіберзахисту.

5. Підстави та порядок обмежування права фізичної особи на цифровий особистий простір (цифрову приватність) визначають Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 337. Право на інформаційний спокій

1. Фізична особа, яка виконує роботи, надає послуги, безвідносно до підстав залучення до праці, служби або виконання договірних зобов'язань, має право на інформаційний спокій поза робочим часом або часом, визначеним договором, що включає можливість фізичної особи переривати будь-який зв'язок, зокрема не відповідати на телефонні дзвінки, повідомлення, електронні листи тощо.

2. Здійснення фізичною особою права на інформаційний спокій не може бути підставою для притягнення її до юридичної відповідальності або настання для неї будь-яких інших негативних наслідків.

3. Обмежування права фізичної особи на інформаційний спокій можливе лише у виняткових випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, у разі загрози національній безпеці, необхідності забезпечення громадського порядку, охорони здоров'я населення, запобігання надзвичайним, аварійним ситуаціям, а також у разі завдання шкоди життю та/або здоров'ю інших осіб або у випадках, визначених договором.

§4. Особисті права, що забезпечують свободу соціального буття фізичної особи

Стаття 338. Право на свободу творчості

1. Фізична особа має право на свободу літературної, художньої, наукової, технічної або іншої творчості.

2. Фізична особа має право на вільний вибір сфер, змісту та форм (способів, прийомів) творчості.

Цензура процесу творчості та результатів творчої діяльності заборонена.

3. Фізична особа, яка в результаті творчої діяльності створила об'єкт права інтелектуальної власності, має особисті права, визначені книгою четвертою цього Кодексу та/або іншим законом.

Стаття 339. Право на осідок (місце проживання)

1. Фізична особа має право на осідок (місце проживання).

2. Фізична особа має право на вільний вибір осідку (місця проживання) та його зміну, крім випадків, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 340. Право на свободу вибору роду діяльності

1. Фізична особа має право вільно обирати та змінювати рід своєї діяльності.

2. Обмежування права щодо вільного вибору і зміни роду діяльності фізичної особи або вимогу отримання спеціального дозволу для здійснення такої діяльності може бути встановлено законом.

Фізичній особі може бути заборонено виконувати певну роботу або обіймати певні посади у випадках і порядком, встановлених законом.

3. Використання примусової праці заборонено.

Примусовою працею не вважають військову або альтернативну (невійськову) службу, роботу або службу, що її виконує особа за вироком суду або за іншим рішенням суду, а також роботу або службу у період дії правового режиму воєнного або надзвичайного стану відповідно до закону.

Стаття 341. Право на свободу пересування

1. Фізична особа має право на свободу пересування.

2. Фізична особа, яка досягла чотирнадцятирічного віку, має право на вільне самостійне пересування по території України і на вибір місця перебування.

Фізична особа, яка не досягла чотирнадцятирічного віку, має право пересуватися по території України лише за згодою батьків, опікунів або інших законних представників та в їхньому супроводі або в супроводі осіб, яких вони уповноважили на це.

3. Фізична особа, яка є громадянином України, має право на безперешкодне повернення в Україну.

Фізична особа, яка досягла шістнадцятирічного віку, має право на вільний самостійний виїзд за межі України.

Фізична особа, яка не досягла шістнадцятирічного віку, має право на виїзд за межі України лише за згодою батьків, піклувальників або інших законних представників та в їхньому супроводі або в супроводі осіб, яких вони уповноважили на це, крім випадків, визначених законом.

4. Фізичну особу може бути обмежено у здійсненні права на свободу пересування лише у випадках, визначених законом.

5. Фізичну особу не може бути видворено з обраного нею місця перебування, доступ до якого не заборонено законом.

6. Законом можуть бути встановлені особливі правила доступу до окремих територій, якщо цього потребують інтереси державної безпеки, охорони громадського порядку, життя та здоров'я людей.

Стаття 342. Право на свободу об'єднання

1. Фізичні особи мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські об'єднання.

2. Належність або неналежність фізичної особи до політичної партії або громадського об'єднання не є підставою для обмеження її прав, надання їй пільг або переваг.

Стаття 343. Право на мирні зібрання

1. Фізичні особи мають право вільно сходитися на мирні збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції, засідання, фестивалі тощо.

2. Обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання може встановлювати суд відповідно до закону.

Глава 20. Особисті права юридичної особи

Стаття 344. Право юридичної особи на найменування

1. Юридична особа має право на найменування, що визначає її вирізняльність та самобутність у цивільному обороті. Вимоги до найменування юридичної особи визначають цей Кодекс та/або інший закон.

2. Юридична особа має право використовувати своє найменування у всіх сферах своєї діяльності, крім випадків, визначених законом.

3. Використання найменування юридичної особи іншими особами можливе лише за її згодою. Згоду на комерційне використання найменування юридичної особи надають письмово.

Використання найменування юридичної особи без згоди можливе лише у випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, а також в інформаційних, наукових або освітніх цілях, за умови що це не вводить в оману.

Юридична особа, найменування якої незаконно використовують інші особи, має право вимагати припинення такого використання.

4. Юридична особа має право на зміну свого найменування порядком, визначеним законом.

Стаття 345. Право юридичної особи на цифровий образ

1. Юридична особа має право на власний цифровий образ, що охоплює будь-які форми її представлення в цифровому середовищі: облікові записи, акаунти, персональні сторінки, цифрові профілі, зокрема в соціальних мережах, системах електронного урядування, а також електронні підписи, печатки та інші форми індивідуалізації в цифровому середовищі.

2. Юридична особа має право на вільне створення та/або використання, надання дозволу на створення та/або використання свого цифрового образу, крім випадків, визначених законом. Юридична особа має право вимагати виправлення, обмеження поширення або видалення недостовірної інформації щодо її цифрового образу.

3. Юридична особа має право на вільний, безпечний та недискримінаційний доступ до свого цифрового образу. Обмеження доступу до цифрового образу юридичної особи можливе лише на підставах і порядком, визначених законом або договором.

Стаття 346. Право юридичної особи на символіку

1. Юридична особа має право на власну символіку, зокрема логотип, герб, прапор, корпоративні кольори, гімн, девіз або інші елементи корпоративної ідентичності.

Символіка юридичної особи не може включати символіку, виготовлення, поширення, а також публічне використання якої в Україні заборонено законом.

2. Використання символіки юридичної особи можливе лише за її згодою. Згоду на комерційне використання символіки юридичної особи надають письмово.

Використання символіки юридичної особи без згоди можливе лише у випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом та/або іншим законом, а також в інформаційних, наукових або освітніх цілях, за умови що це не вводить в оману.

Символіку юридичної особи може бути зареєстровано як торговельну марку або як частину торговельної марки чи іншого об’єкта права інтелектуальної власності відповідно до законодавства.

3. Юридична особа, символіку якої протиправно використовує інша особа, має право вимагати припинення такого використання.

Стаття 347. Право держави Україна на державні символи

1. Держава Україна як суб’єкт приватних відносин має право на державні символи України – Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.

2. Опис державних символів України та порядок їх використання встановлюють Конституція та закони України.

Державні символи України у приватних відносинах використовують лише із забезпеченням шанобливого ставлення до них.

Держава Україна має вимагати припинення протиправного або нешанобливого використання державних символів у приватних відносинах.

Стаття 348. Право Автономної Республіки Крим, територіальної громади на символіку

1. Автономна Республіка Крим, територіальна громада як суб’єкти приватних відносин мають право на власну символіку (герб, прапор тощо), що відображає їхні історичні, культурні, соціально-економічні та інші місцеві особливості і традиції.

Символіка Автономної Республіки Крим, територіальної громади не може включати символіку, виготовлення, поширення, а також публічне використання якої в Україні заборонено законом.

2. Зміст, опис та порядок використання символіки Автономної Республіки Крим, територіальної громади визначає закон.

Стаття 349. Право юридичної особи на репутацію

1. Юридична особа має право на репутацію.

2. Юридична особа має право формувати, змінювати та/або використовувати свою репутацію в різних сферах своєї діяльності у спосіб, що не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншим законам, доброзвичайності.

3. Інформацію щодо репутації юридичної особи поширюють у спосіб, що не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

4. Юридична особа має право на звернення до суду з позовом про захист своєї репутації, відшкодування шкоди.

Стаття 350. Право юридичної особи на інформацію

1. Юридична особа має право на інформацію про себе та/або свою діяльність.

2. Юридична особа може вимагати надання їй повної, достовірної та актуальної інформації про себе та/або свою діяльність.

3. Обробка інформації про юридичну особу можлива лише за її згодою, крім інформації, яка відповідно до закону є відкритою, та в інших випадках, визначених законом для забезпечення національної безпеки, громадського порядку, запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню конфіденційної інформації, забезпечення підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

4. Юридична особа має право на ознайомлення в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування з інформацією про себе, що не є державною або іншою таємницею, що її охороняє закон.

Юридична особа має право вимагати забезпечення внесення повної, достовірної та актуальної інформації про себе до публічних електронних реєстрів.

Юридична особа має право бути поінформованою про кожний випадок запиту на отримання інформації про неї з публічних електронних реєстрів іншими особами, крім випадків, визначених законом.

5. Юридична особа має право на створення, ведення, використання, поширення та збереження архівних матеріалів, інформації про історію створення та діяльність такої особи. Використання архівних матеріалів юридичної особи без її згоди заборонено, крім випадків, визначених законом, з метою забезпечення суспільного інтересу, творчої діяльності, історичних досліджень.

Стаття 351. Право юридичної особи на професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом

1. Юридична особа має право на професійну, зокрема банківську, адвокатську, нотаріальну, комерційну, службову, та іншу таємницю.

2. Юридична особа має право визначати таємницю договору, іншого правочину або їхніх окремих умов, якщо іншого не визначено законом.

3. Юридична особа може встановлювати конфіденційний та інший обмежений режим доступу до інформації за родом своєї діяльності, що не є публічною, якщо іншого не визначено законом.

4. Особа, якій стала відома професійна таємниця юридичної особи, таємниця договору, іншого правочину, конфіденційна та інша інформація з обмеженим доступом у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, зобов'язана утримуватися від її розголошення, крім випадків, якщо:

1) юридична особа надала згоду на розголошення такої інформації;

2) розкриття таємниці необхідне для захисту життя та здоров’я людини;

3) розкриття таємниці визначено законом або рішенням суду.

Стаття 352. Право юридичної особи на таємницю кореспонденції

1. Юридична особа має право на таємницю поштової кореспонденції, посилок, інших видів поштових відправлень, телеграм, факсограм, електронних поштових повідомлень (e-mail), телефонних розмов та повідомлень, електронних текстових, голосових повідомлень, зображень, аудіо-, відеоспілкування в месенджерах, соціальних мережах, під час використання цифрових сервісів, а також інших видів особистих повідомлень, отриманих у спосіб електронних комунікацій.

2. Інформація, що надійшла до юридичної особи засобами поштового зв’язку, електронних комунікацій, радіочастотного спектра, належить лише такій особі, яка може використовувати отриману інформацію вільно, на власний розсуд, якщо іншого не визначено законом.

Використання кореспонденції у спосіб опублікування можливе лише за згодою особи, яка направила таку кореспонденцію, та особи, яка її отримала, якщо іншого не визначено законом.

Для використання кореспонденції щодо особистого, сімейного життя фізичної особи, зокрема у спосіб її опублікування, потрібна згода такої особи.

3. Доступ до кореспонденції юридичної особи можливий за рішенням суду у випадках, встановлених законом, з метою запобігання кримінальному правопорушенню або з’ясування істини під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, якщо неможливо одержати інформацію в інший спосіб.

Стаття 353. Право юридичної особи на цифровий особистий простір (цифрову приватність)

1. Юридична особа має право на цифровий особистий простір (цифрову приватність).

2. Обробка даних щодо цифрового образу юридичної особи можлива лише за її згодою та з дотриманням вимог закону.

3. Юридична особа має право на цифровий особистий простір (цифрову приватність) своїх метаданих, історії інтернет-активності, зокрема пошукових запитів, відвіданих веб-ресурсів, інформації про використання цифрових застосунків та сервісів, даних, згенерованих пристроями, системами штучного інтелекту у зв’язку з використанням юридичною особою цифрових сервісів, інших цифрових даних, що в сукупності відображають особистий простір (цифрову приватність) юридичної особи у цифровому середовищі.

4. Юридична особа має право на захист свого цифрового особистого простору (цифрової приватності) від неправомірного доступу, копіювання, видалення або використання даних свого цифрового образу, кібератак, фішингу, несанкціонованого стеження, шкідливого програмного забезпечення, інших кіберзагроз, зокрема через застосування засобів антивірусного програмного забезпечення, шифрування, інструментів кібергігієни та інших засобів кіберзахисту.

5. Підстави та порядок обмежування права юридичної особи на цифровий особистий простір (цифрову приватність) визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 354. Право юридичної особи на осідок (місцезнаходження)

1. Юридична особа має право на осідок (місцезнаходження).

2. Юридична особа має право на вільний вибір осідку (місцезнаходження) та його зміну, крім випадків, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

КНИГА ТРЕТЯ
ПРАВО РЕЧОВЕ

Розділ VI. ЗАГАЛЬНІ ПРИПИСИ ПРО РЕЧОВІ ПРАВА

Глава 21. Підвалини речових прав

§ 1. Поняття, види та засади речових прав

Стаття 355. Поняття речових прав

1. Речовим визнається право (jus in rem), яке дає змогу особі панувати над річчю, зокрема здійснювати безпосередній вплив на неї без сприяння інших осіб.

Стаття 356. Види речових прав

1. Речовими правами є:

1) право власності;

2) обмежені речові права, що їх встановлюють на річ, яку має або матиме в майбутньому власник.

2. Види речових прав, а також речових прав, що підлягають державній реєстрації, встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 357. Засадничі приписи речових прав

1. Речове право обтяжує річ і слідує за нею, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Речові права встановлюють щодо окремих речей і припиняють з моменту знищення речі або припинення її існування як об’єкта цивільних прав, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

3. Речові права є безстроковими, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

4. Втрата володіння річчю не припиняє речового права на неї.

5. Перехід права власності на річ не припиняє інших речових прав на неї, якщо іншого не встановлено законом або договором.

6. Речове право підлягає захисту від його порушення будь-якою особою.

Стаття 358. Об’єкти речових прав

1. Об’єктами речових прав є:

1) речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками, якщо іншого не визначено цим Кодексом або не випливає із суті речі;

2) майнові права як безтілесні речі, якщо такі права визначені як речові цим Кодексом або законом.

2. Коло речей окремих видів речових прав може бути обмежено цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Об’єкти речових прав мають відповідати цьому Кодексу та/або іншому закону щодо їх індивідуалізації (ідентифікації).

Стаття 359. Суб’єкти речових прав

1. Суб’єктами речових прав є особи. У випадках, встановлених цим Кодексом, суб’єктами речових прав можуть бути інші суб’єкти приватних відносин.

Стаття 360. Посідачі речей

1. Посідачами речей, тобто особами, які фактично контролюють речі, можуть бути суб’єкти речових прав, а також особи, які таких прав не мають, але посідають речі на відмінному від речового права юридичному титулі або без юридичного титулу.

Стаття 361. Виникнення та припинення речових прав

1. Речові права виникають та їх припиняють з підстав, визначених статтею 11 цього Кодексу, та порядком, встановленим цим Кодексом та/або іншим законом щодо окремих видів речових прав.

2. Речові права на нерухомі речі виникають з моменту державної реєстрації відповідно до закону, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Умови правочину, що визначають виникнення, перехід, зміну, припинення речового права, яке підлягає державній реєстрації, є чинними у відносинах між сторонами з моменту вчинення такого правочину, якщо іншого не встановлено законом, а для третіх осіб – з моменту державної реєстрації відповідного речового права, його переходу, зміни або припинення.

4. У разі переходу зареєстрованого в публічному електронному реєстрі речового права від одного суб’єкта до іншого державній реєстрації підлягає одночасно виникнення цього права в одного суб’єкта та припинення цього права в іншого суб’єкта.

§ 2. Здійснення та захист речових прав

Стаття 362. Загальні приписи щодо здійснення речових прав

1. Речові права здійснюють відповідно до цього Кодексу та інших джерел приватного права.

2. Зміна встановлених приписів щодо здійснення речових прав за домовленістю сторін допустима у випадках, встановлених цим Кодексом та іншими джерелами приватного права.

3. Речові права, які не мають переваги одне перед одним (виникли або зареєстровані одночасно, не мають забезпечення тощо), здійснюють за принципом рівного задоволення вимог суб'єктів цих речових прав.

Стаття 363. Соціальна функція речових прав

1. Речове право зобов'язує.

2. Здійснюючи речове право, його суб'єкт має дбати про національну безпеку держави, охорону довкілля та/або культурної спадщини.

Стаття 364. Добросусідство

1. Суб'єкт речового права реалізує свої повноваження з дотриманням приписів цього Кодексу та інших джерел приватного права щодо добросусідства.

2. Добросусідство – це правовідносини між володільцями сусіднього нерухомого майна на засадах взаємної поваги і припустимого негативного впливу.

3. Володільці сусідніх земельних ділянок, іншого сусіднього нерухомого майна несуть обов'язок діяти на засадах взаємної поваги, мають сприймати припустимий негативний вплив на своє майно (незначні пошкодження, нависання, посягання на плоди, надбудова тощо), а також діяти обачливо та дбайливо задля уникнення неприпустимого негативного впливу.

4. Сусідніми вважають земельні ділянки або інше нерухоме майно, здійснення прав щодо яких може справляти взаємний вплив.

5. Володілець сусідньої земельної ділянки, іншого нерухомого майна після письмового або усного повідомлення зобов'язаний надати сусідові доступ до майна, якщо це необхідно для утримання сусідського майна. Якщо внаслідок такого доступу сусід, який його надав, зазнав шкоди, він має право на її відшкодування і на відновлення речі в первісному стані.

6. Інші приписи щодо добросусідства визначають земельне, житлове, будівельне, водне, санітарне законодавство та інші джерела приватного права.

Стаття 365. Способи захисту речових прав

1. Речові права підлягають захисту способами, встановленими цим Кодексом, зокрема у спосіб:

1) витребування речі з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов);

2) усунення перешкод у здійсненні речового права, не пов’язаних із позбавленням володіння річчю (негаторний позов);

3) визнання речового права.

2. Особа, яка звертається за захистом речового права, повинна довести наявність у неї речового права та факт його порушення, невизнання, оспорювання.

Стаття 366. Витребування речі з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов)

1. Суб’єкт речового права може витребувати річ від особи, яка незаконно, без відповідної юридичної підстави, заволоділа нею (віндикаційний позов).

2. Власник також має право витребувати річ із чужого незаконного володіння на користь суб’єкта обмеженого речового права, який має повноваження володіння.

3. Власник не має права витребувати річ із володіння суб’єкта обмеженого речового права на цю річ, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

Стаття 367. Витребування речі від добросовісного набувача

1. Якщо річ на оплатних засадах набута в особи, яка не мала права її відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), суб’єкт речового титулу має право витребувати її від набувача у разі, якщо річ:

1) була загублена суб’єктом або особою, якій передано річ;

2) була викрадена у суб’єкта або особи, якій передано річ, або вибула з їхнього володіння всупереч їхній волі.

2. Річ не може бути витребувана від добросовісного набувача, якщо вона перейшла до нього порядком, встановленим для:

1) виконання рішення суду;

2) приватизації державного або комунального майна.

3. Якщо річ набута безоплатно в особи, яка не мала права її відчужувати, суб’єкт речового права може витребувати її від добросовісного набувача у всіх випадках.

4. Гроші та цінні папери на пред’явника (крім колекційних монет та купюр) не можуть бути витребувані від добросовісного набувача, навіть якщо вони вибули з володіння суб’єкта речового права або особи, якій вони були передані у володіння, всупереч їхній волі.

Стаття 368. Розрахунки при витребуванні речі з чужого незаконного володіння

1. У разі витребування речі з чужого незаконного володіння суб’єкт речового права може також вимагати:

1) від особи, яка знала або мала знати, що його володіння незаконне (недобросовісний набувач), – передання або відшкодування всіх доходів, які ця особа одержала або могла одержати за весь час володіння;

2) від добросовісного набувача – передання або відшкодування всіх доходів, які він одержав або міг одержати з моменту, коли дізнався або міг дізнатися про неправомірність володіння або отримав повідомлення про пред’явлення до нього віндикаційного позову.

2. Добросовісний або недобросовісний набувач має право вимагати від суб’єкта речового права відшкодування здійснених необхідних витрат на річ за час добросовісного або недобросовісного володіння.

3. Добросовісний набувач має право залишити собі здійснені ним поліпшення речі, якщо вони можуть бути відокремлені від неї без завдання їй шкоди. Якщо поліпшення не можуть бути відокремлені від речі, добросовісний набувач має право на відшкодування здійснених витрат у сумі, на яку збільшилася її вартість.

4. Суд одночасно із задоволенням позову органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування або прокурора про витребування нерухомої речі від добросовісного набувача на користь держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади вирішує питання про здійснення державою, Автономною Республікою Крим, територіальною громадою компенсації вартості такої речі добросовісному набувачеві.

Суд ухвалює рішення про витребування нерухомої речі від добросовісного набувача на користь держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, за умови попереднього внесення органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування або прокурором вартості такої речі на депозитний рахунок суду. Перерахування грошових коштів як компенсації вартості нерухомої речі з депозитного рахунку суду здійснюють без пред’явлення добросовісним набувачем окремого позову до держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади.

Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада, яка на підставі рішення суду компенсувала добросовісному набувачеві вартість речі,

набуває право вимоги про стягнення виплачених грошових коштів як компенсації вартості речі до особи, з вини якої така річ незаконно вибула з володіння власника. Порядок компенсації, встановлений цією частиною, не застосовують до об'єктів приватизації, визначених Законом України "Про приватизацію державного житлового фонду".

Для цілей цієї статті під вартістю речі розуміють вартість майна, оцінку (експертно-грошову оцінку земельної ділянки) якого здійснено порядком, визначеним законом, чинним на дату подання позовної заяви.

Стаття 369. Усунення перешкод у здійсненні речового права, не пов'язаних із позбавленням володіння річчю (негаторний позов)

1. Суб'єкт речового права може вимагати усунення перешкод у здійсненні ним його права, не пов'язаних із позбавленням володіння річчю (негаторний позов).

2. Суб'єкт речового права може вимагати відшкодування завданих збитків. Вимога про відшкодування збитків може бути пред'явлена також у разі, якщо не пред'явлена вимога про усунення перешкод, зокрема припинення порушення, або якщо виконати таку вимогу неможливо.

3. Правовий акт органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, що не відповідає закону та порушує речове право особи, за позовом такої особи суд визнає протиправним і нечинним.

Якщо речове право особи порушено внаслідок ухвалення правового акта органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, вона має право вимагати відновлення становища, що існувало до видання такого акта. У разі неможливості відновлення становища, що існувало до видання такого акта, особа має право на відшкодування майнової шкоди та компенсацію моральної шкоди.

4. Суб'єкт речового права може вимагати усунення перешкод у здійсненні його прав через заборону можливого втручання у майбутньому, заборону існуючого втручання, а також усунення наслідків втручання.

5. Власник майна має право пред'являти негаторні позови до суб'єктів обмежених речових прав, якщо вони під час здійснення своїх прав виходять за межі своїх повноважень.

6. У разі порушення обмеженого речового права його суб'єкт має право пред'являти негаторні позови до власника або до інших суб'єктів речового права.

7. Набувач за договором, на підставі якого має виникнути речове право, має право пред'явити негаторний позов до власника або до іншого суб'єкта обмеженого речового права, якщо дії таких осіб погіршують умови, на яких має виникнути речове право такого набувача.

8. Негаторний позов не може бути подано, якщо наявні підстави для подання віндикаційного позову.

Стаття 370. Визнання речового права

1. Суб’єкт речового права може пред’явити позов про визнання його речового права, якщо це право оспорює або не визнає інша особа, а також за необхідності усунення будь-якої іншої юридичної невизначеності щодо цього речового права.

2. Відповідачем за позовом про визнання речового права є особа, права якої можуть бути пов’язані з речовим правом позивача.

3. Позов про визнання речового права не може бути подано, якщо наявні підстави для подання віндикаційного позову.

Стаття 371. Захист посідання

1. Захист посідання здійснюють за приписами розділу IX цього Кодексу.

Глава 22. Речі

§ 1. Класифікація речей

Стаття 372. Тілесні і безтілесні речі

1. Тілесні речі – це речі, що мають матеріальну (фізичну) сутність.

2. Безтілесні речі – це явища (феномени), що не мають матеріальної (фізичної) сутності, але можуть бути об’єктом цивільних прав та цивільних обов’язків, можуть перебувати у цивільному обороті.

Стаття 373. Нерухомі і рухомі речі

1. Річ може бути нерухомою або рухомою.

До нерухомих речей (нерухоме майно) належать земельні ділянки, а також об’єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення, зокрема будівлі, споруди, об’єкти незавершеного будівництва.

До нерухомих речей належать житлові та нежитлові приміщення, а також призначені для розміщення транспортних засобів частини будівель або споруд (машиномісця).

До нерухомих речей можуть належати й інші речі, встановлені цим Кодексом та/або іншим законом.

Юридичний режим нерухомої речі може бути поширений законом на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також на інші речі, права на які підлягають державній реєстрації.

2. До рухомих речей належать речі, які можна вільно переміщувати у просторі і які не належать до нерухомих речей. Реєстрації прав на рухомі речі не вимагають, крім випадків, встановлених законом.

Стаття 374. Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно

1. Право власності та обмежені речові права на нерухомі речі, обтяження цих прав, їх виникнення, перехід, припинення підлягають державній реєстрації.

2. Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно є публічною. Інформацію про реєстрацію та зареєстровані права надають порядком, визначеним законом.

3. Відмова у державній реєстрації речового права на нерухоме майно, ухилення від державної реєстрації, відмова від надання інформації про державну реєстрацію можуть бути оскаржені до суду.

4. Порядок проведення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та підстави відмови в державній реєстрації встановлює закон.

Стаття 375. Речі подільні та неподільні

1. Подільною є річ, яку можна поділити без зміни її цільового призначення.

2. Неподільною є річ, яку не можна поділити без втрати її цільового призначення.

3. Заміна одних складників неподільної речі іншими складниками не тягне за собою виникнення іншої речі, якщо при цьому збережені і наявні істотні властивості речі.

4. Стягнення може бути звернено на неподільну річ лише в цілому, якщо законом або рішенням суду не встановлена можливість виділення з речі її складника, зокрема з метою продажу його окремо.

5. Відносини щодо часток у праві власності на неподільну річ регулюють приписи статті 463 цього Кодексу.

Стаття 376. Речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками

1. Річ є визначеною індивідуальними ознаками, якщо вона наділена лише їй властивими ознаками, що вирізняють її з-поміж інших однорідних речей, індивідуалізуючи її. Річ, визначена індивідуальними ознаками, є незамінною.

2. Річ є визначеною родовими ознаками, якщо вона має ознаки, властиві усім речам того самого роду, які вимірюють числом, вагою, мірою. Річ, визначена лише родовими ознаками, є замінною.

Стаття 377. Речі споживні та неспоживні

1. Споживною є річ, яка внаслідок одноразового її використання є знищеною або припиняє існування у первісному вигляді.

2. Неспоживною є річ, призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу.

Стаття 378. Головна річ і приналежність

1. Річ, призначена для обслуговування іншої (головної) речі і пов’язана з нею спільним призначенням, є її приналежністю.

2. Приналежність слідує за головною річчю, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 379. Складники речі

1. Складником речі є все те, що не може бути відокремлено від речі без її пошкодження або істотного знецінення.

2. Під час переходу права на річ її складники не підлягають відокремленню.

Стаття 380. Складні речі

1. Якщо кілька речей утворюють єдине ціле, що дає змогу використовувати його за призначенням, вони є однією річчю (складна річ).

2. Правочин, вчинений щодо складної речі, поширюють на всі її складники, якщо іншого не встановлено законом або договором.

Стаття 381. Продукція, плоди та доходи

1. Продукцією, плодами та доходами є все те, що виробляють, добувають, одержують з речі, або це приносить річ.

2. Продукція, плоди та доходи належать власникові речі, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 382. Публічні та приватні речі

1. Публічною є річ, яка відповідно до Конституції України, цього Кодексу та/або іншого закону належить до публічної сфери у зв’язку з її призначенням

для загального користування, забезпечення здійснення публічних функцій або охорони публічного інтересу.

2. Приватною є річ, яка не є публічною.

3. Підстави та порядок віднесення речей до публічних, зміни їх належності до публічної сфери, а також особливості юридичного режиму окремих видів публічних речей визначають Конституція України, цей Кодекс та/або інший закон.

4. Якщо іншого не встановлено законом, публічні речі не можуть бути відчужені, на них не може бути звернено стягнення, їх юридичний режим не може бути змінений інакше як на підставі закону.

Стаття 383. Рухомі та нерухомі культурні цінності

1. Рухомими та нерухомими культурними цінностями визнають речі, які згідно із законом належать до рухомих і нерухомих об’єктів культурної спадщини, а також речі, які віднесені правом, що підлягає застосуванню, до юридичного режиму відповідної речі згідно з приписами книги восьмої цього Кодексу.

2. Рухомі та нерухомі культурні цінності, що належать державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, відносять до їхніх публічних речей.

3. Юридичний режим рухомих і нерухомих культурних цінностей, а також умови та межі здійснення права власності на них визначають міжнародний договір, однією із сторін якого є держава Україна, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 384. Бізнес як єдиний майновий комплекс

1. Бізнес є єдиним майновим комплексом, що його використовують для провадження підприємницької діяльності.

2. До складу бізнесу входять усі види майна, призначені для його функціонування, як-от: земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировина, продукція, право вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, якщо іншого не визначено договором або законом.

3. Бізнес або його частина можуть бути об’єктом купівлі-продажу, оренди та інших правочинів.

4. Заставу окремих об’єктів цивільних прав, що входять до складу бізнесу, здійснюють відповідно до закону.

5. До відносин щодо бізнесу як єдиного майнового комплексу застосовують приписи цього Кодексу про речі, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 385. Гроші (грошові кошти)

1. Законним платіжним засобом, обов'язковим до приймання за номінальною вартістю на всій території України, є грошова одиниця України – гривня.

2. Іноземну валюту можуть використовувати в Україні порядком, встановленим законом.

Стаття 386. Валютні цінності

1. Види майна, що їх вважають валютними цінностями, та порядок вчинення правочинів з ними встановлює закон.

§ 2. Нерухомі речі

Стаття 387. Земельна ділянка як нерухома річ

1. Земельна ділянка – це просторово обмежена частина земної поверхні, з установленими межами, певним місцем розташування, а також з визначеними щодо неї правами, що має бути зареєстрована у Державному земельному кадастрі та мати присвоєний кадастровий номер.

2. Земельна ділянка є нерухомою річчю.

Стаття 388. Об'єкт, створений у водоймі штучним способом

1. Об'єкт, створений у водоймі внаслідок намиву, відсипки ґрунту, днопоглиблювальних робіт або із застосуванням інших технологій, є нерухомим майном у випадках, встановлених законом.

2. Створення такого об'єкта не змінює юридичного режиму водойми, земель водного фонду та прибережних захисних смуг і не є підставою для набуття речових прав інакше як на умовах та порядком, встановлених законом.

Стаття 389. Будівлі, споруди як нерухомі речі

1. Будівля є покритою дахом спорудою, призначеною для перебування в ній та/або використання майна.

Споруда є розташованим на земельній ділянці архітектурним об'єктом, який призначений для провадження визначеної діяльності.

2. Будівлі, споруди як нерухомі речі створюють внаслідок будівництва існуючої нерухомої речі.

3. Будівлі, споруди можуть бути створені внаслідок поділу нерухомої речі (будівлі, споруди, єдиного нерухомого комплексу, всіх приміщень і машиномісць, розташованих в одній будівлі, споруді).

4. Зміна характеристик будівлі, споруди не тягне за собою створення нової будівлі, споруди, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 390. Приміщення, машиномісця як нерухомі речі

1. Приміщенням є частина будівлі або споруди, що обмежена тривимірним замкненим контуром і придатна для проживання (житлове приміщення) або для не пов'язаного із проживанням використання (нежитлове приміщення).

2. Приміщення, призначене для обслуговування інших приміщень у будівлі, споруді, є спільним майном у такій будівлі, споруді, що належить власникам на праві спільної сумісної власності, та не є самостійною нерухомою річчю, крім випадків, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Машиномісцем є розташований у будівлі, споруді спеціальний майданчик, призначений для стоянки автомобільного чи іншого транспорту. Машиномісце є нерухомим майном.

4. Приміщення, машиномісця як нерухомі речі можуть бути створені, зокрема, внаслідок поділу нерухомої речі (будівлі, споруди, в яких їх створюють, приміщення), об'єднання складних нерухомих речей (приміщень, машиномісць) або внаслідок реконструкції будівлі, споруди, машиномісця як нові нерухомі речі.

5. В одній будівлі, споруді може бути створено не менше двох приміщень та/або машиномісць, якщо іншого не встановлено законом.

6. У разі перепланування приміщення, машиномісця можуть бути створені нові приміщення, машиномісця через об'єднання суміжних приміщень, машиномісць або поділ приміщень, машиномісць. В інших випадках здійснені перепланування приміщення, машиномісця є нерухомими речами, зокрема у змінених межах.

7. Створення приміщень і машиномісць в об'єктах незавершеного будівництва заборонено.

8. Приписи цієї статті про приміщення застосовують до житлових приміщень, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 391. Складники земельної ділянки як нерухомої речі

1. Складниками земельної ділянки як нерухомої речі є ґрунтовий шар, багаторічні насадження, незібраний урожай, відокремлені водойми та інші природні утворення в межах земельної ділянки, які не можуть бути відокремлені від неї без її пошкодження або істотного знецінення, якщо іншого не встановлено законом.

2. Будівлі, споруди, підземні споруди, об’єкти незавершеного будівництва, а також інші речі, розміщені на земельній ділянці, не є її складниками, крім випадків, встановлених законом.

3. Речі, пов’язані із земельною ділянкою для тимчасових цілей, не є її складниками.

4. Юридичний режим будівель, споруд, підземних споруд, об’єктів незавершеного будівництва та прав на земельну ділянку, на якій вони розміщені, визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 392. Складники будівлі, споруди

1. Складником будівлі, споруди є речі, з яких споруджено будівлю, споруду, або такі, що їх не можна відокремити без їх знецінення та зміни їхнього призначення (невідокремлювані поліпшення будівлі, споруди).

Річ, пов’язана з будівлею, спорудою для тимчасових цілей, не є складником будівлі, споруди.

Стаття 393. Одиниця кондомініуму

1. Нерухомою річчю є одиниця кондомініуму разом із відповідною часткою права власності або права суперфіцію на земельну ділянку, іншою частиною будівлі, ніж одиниці кондомініуму, та інше спільне майно кондомініуму.

2. Одиницею кондомініуму є особисте право власності члена кондомініуму на квартиру та/або нежитлове приміщення, що розташовані в кондомініумі.

3. Частку члена кондомініуму у спільному майні кондомініуму становить площа квартири та/або нежитлового приміщення члена кондомініуму у загальній площі всіх квартир та нежитлових приміщень, розташованих у кондомініумі.

4. Кондомініум є єдиним комплексом нерухомого майна об’єднання членів кондомініуму, що містить земельну ділянку у встановлених межах, розташовані на ній будівлю, інші об’єкти нерухомого майна, в якому окремі частини, призначені для житлових або інших цілей (приміщення), перебувають у власності фізичних осіб, юридичних осіб, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, а інші частини (спільне майно) – у спільній частковій власності членів кондомініуму.

5. Спільне майно кондомініуму не може бути поділено між його членами, члени кондомініуму не мають права на виділення в натурі частки із спільного майна кондомініуму.

Одиниця кондомініуму та відповідна частка права спільної сумісної власності на спільне майно не може бути відчужена або обтяжена інакше, ніж спільно.

6. Особливості юридичного режиму одиниці кондомініуму, спільного майна кондомініуму та частки члена кондомініуму на спільне майно кондомініуму встановлює закон.

Стаття 394. Єдині нерухомі майнові комплекси

1. Єдиним нерухомим майновим комплексом як об’єктом цивільних прав є сукупність об’єднаних єдиним призначенням будівель, споруд та інших речей, нерозривно пов’язаних фізично або технологічно, зокрема лінійних об’єктів (залізниці, лінії електропередачі, трубопроводи тощо), або розташованих на одній земельній ділянці, якщо в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно зареєстровано право власності на сукупність зазначених об’єктів як одну нерухому річ.

2. До єдиних нерухомих майнових комплексів застосовують приписи цього Кодексу про неподільні речі, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

Стаття 395. Створення нерухомих речей

1. Заборони або обмеження на створення окремих видів нерухомих речей, умови, з дотриманням яких дозволено створення таких нерухомих речей, можуть бути встановлені цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Обтяження, встановлені щодо первинної нерухомої речі, зберігають щодо всіх створених нерухомих речей, якщо іншого не встановлено цим Кодексом або договором між власником первинної нерухомої речі та особою, на користь якої встановлено обтяження.

3. У разі поділу лінійного об’єкта, зокрема під час здійснення якого не проводять його реконструкцію, може бути створено один або кілька лінійних об’єктів, включаючи лінійний об’єкт, поділ якого здійснено, із зміненими параметрами.

§ 3. Цінні папери

Стаття 396. Поняття цінного папера

1. Цінний папір як об’єкт цивільних прав, форму існування якого встановлює закон, посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) та особи, яка має права на цінний папір, передбачає виконання зобов’язань за таким цінним папером, а також можливість передання іншим особам прав на цінний папір та прав за цінним папером або обмеження такої можливості порядком, визначеним законом.

Стаття 397. Групи та види цінних паперів

1. В Україні у цивільному обороті можуть перебувати такі групи цінних паперів:

1) пайові цінні папери, що засвідчують участь власника таких цінних паперів (інвестора) у статутному капіталі та/або активах емітента (зокрема активах, що перебувають в управлінні емітента) та надають власнику таких цінних паперів (інвестору) право на отримання частини прибутку (доходу), зокрема у вигляді дивідендів, та інші права, встановлені законодавством, а також проспектом цінних паперів або рішенням про емісію цінних паперів;

2) боргові цінні папери, що засвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента сплатити у визначений строк кошти, передати товари або надати послуги відповідно до зобов'язання;

3) деривативні цінні папери – цінні папери, що посвідчують право власника вимагати від емітента порядком, визначеним проспектом (рішенням про емісію цінних паперів), придбання або продажу базового активу та/або реалізації встановлених проспектом (рішенням про емісію цінних паперів) прав щодо базового активу та/або здійснення платежу (платежів) залежно від значення базового показника;

4) товаророзпорядчі цінні папери, що надають держателю таких цінних паперів право розпоряджання зазначеним у них майном.

Закон може визначати також інші групи цінних паперів.

2. Види цінних паперів та порядок їх обігу встановлює закон.

Стаття 398. Права за цінним папером та права на цінний папір

1. До особи, яка набула право на цінний папір, одночасно переходять у сукупності всі права, що посвідчені цінним папером (права за цінним папером).

2. Цінні папери за формою випуску (видачі) можуть бути на пред'явника, іменні або ордерні.

3. Права на цінний папір та права за цінним папером, що існують у паперовій формі, належать:

1) пред'явникові цінного папера (цінний папір на пред'явника);

2) особі, зазначеній у цінному папері (іменний цінний папір);

3) особі, зазначеній у цінному папері, яка може самостійно реалізувати такі права або своїм наказом призначити для цього іншу уповноважену особу (ордерний цінний папір).

Стаття 399. Виконання за цінним папером

1. Особа, яка розмістила (видала) ордерний цінний папір, та індосанти ордерного цінного папера відповідають перед його законним володільцем солідарно, якщо іншого не встановлено законом. У разі задоволення вимоги законного володільця ордерного цінного папера про виконання посвідченого цим папером зобов'язання однією або кількома особами з числа тих, хто є зобов'язаним за цінним папером, вони набувають право зворотної вимоги (регресу) стосовно інших осіб, які є зобов'язаними за цінним папером.

2. Відмова від виконання зобов'язання, посвідченого цінним папером, з посиланням на відсутність підстави виникнення такого зобов'язання або на недійсність правочину, з якого воно виникло, заборонена.

Володілець незаконно виготовленого або підробленого цінного папера має право пред'явити особі, яка передала йому такий папір, вимогу про виконання зобов'язання, посвідченого цим папером, та про відшкодування майнової шкоди.

Розділ VII. ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Глава 23. Загальні приписи про право власності

Стаття 400. Поняття права власності

1. Правом власності є повне панування особи над річчю у межах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 401. Зміст права власності

1. Власник має право на власний розсуд вчиняти щодо належного йому майна все, що не заборонено, та усувати будь-який вплив з боку інших осіб. У встановлених законом випадках власник має право вчиняти лише дії, дозволені законом та/або договором.

Стаття 402. Суб'єкти права власності

1. Суб'єктами права власності є Український народ та інші суб'єкти приватних відносин, визначені статтею 2 цього Кодексу.

2. Усі суб'єкти права власності є рівними перед законом.

Стаття 403. Здійснення права власності

1. Під час здійснення своїх прав та виконання обов'язків власник зобов'язаний додержувати доброзвичайності.

Стаття 404. Обмежування права власності

1. Право власності може бути обмежено порядком, встановленим законом. Жодна особа не може бути позбавлена права власності, якщо лише цього не вимагає публічний інтерес, встановлений законом або на підставі закону, із справедливою компенсацією.

2. Власник має право з метою, що не заборонена, обмежувати або обтяжувати його право.

3. Якщо власник правочином встановить заборону відчужувати нерухоме майно або обтяжувати його, така заборона є чинною щодо третіх осіб, якщо вона зареєстрована в Державному реєстрі прав.

4. Обмеження права власності на рухоме майно з метою забезпечення вимоги є чинним щодо третіх осіб, якщо воно зареєстроване у відповідному публічному електронному реєстрі або якщо третя особа знала або могла знати про це.

Стаття 405. Використання власником свого майна для провадження підприємницької діяльності

1. Власник має право використовувати своє майно для провадження підприємницької діяльності, крім випадків, встановлених законом.

2. Закон може встановлювати умови використання власником свого майна для провадження підприємницької діяльності.

Стаття 406. Непорушність права власності

1. Право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні.

2. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках, визначених законом, і порядком, встановленим законом.

3. Примусове відчуження об’єкта права власності може бути застосоване лише як виняток, з мотивів суспільної необхідності, на підставі, визначеній законом, і порядком, встановленим законом, та за умови попереднього і повного відшкодування його вартості, крім випадків, встановлених частиною другою статті 451 цього Кодексу.

Стаття 407. Тягар утримання майна

1. Власник зобов’язаний утримувати майно, що йому належить, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 408. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження речі

1. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження (псування) речі несе її власник, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Щодо речі, переданої на підставі договору купівлі-продажу або договору підряду із збереженням права власності, договору лізингу чи іншого договору, згідно з яким перехід права власності залежить від відкладальної умови, ризик переходить на набувача в момент прийняття ним володіння річчю, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або договором.

Стаття 409. Права, набуті до передання права власності

1. Зміна власника не впливає на права третіх осіб щодо речі, яку добросовісно набуто до передання права власності.

Стаття 410. Застереження про невідчужуваність речі

1. Договором або заповітом може бути встановлено застереження про невідчужуваність речі на строк, що не перевищує п’ятдесяти років, якщо воно зумовлене істотним і правомірним інтересом.

2. Перебіг строку застереження про невідчужуваність речі розпочинається з дня набуття речі.

3. Набувач має право одержати за рішенням суду дозвіл на розпоряджання річчю, якщо правомірний інтерес, що зумовив застереження про невідчужуваність, відпав або якщо цього вимагає більш істотний правомірний інтерес.

4. Застереження про невідчужуваність може бути встановлено також у договорі, який породжує обов’язок передати річ у власність у майбутньому визначеній особі.

5. Недійсність застереження про невідчужуваність не спричиняє недійсності договору або заповіту, якщо іншого не встановлено договором або не випливає із змісту заповіту.

6. Застереження про невідчужуваність не перешкоджає переходу речі порядком спадкування.

Стаття 411. Протиставність третім особам застереження про невідчужуваність речі

1. Застереження про невідчужуваність речі може бути пред’явлене набувачеві речі або кредиторові власника лише за умови, що воно є чинним щодо третьої особи.

2. Застереження про невідчужуваність речі, право на яку підлягає державній реєстрації, є чинним щодо третіх осіб з моменту його державної реєстрації у відповідному публічному електронному реєстрі.

3. Застереження про невідчужуваність рухомої речі, право на яку не набувають у спосіб державної реєстрації, є чинним щодо третьої особи, якщо вона знала або могла знати про таке застереження.

4. Якщо застереження про невідчужуваність встановлено у договорі, що є підставою безоплатного переходу права власності, воно може бути пред'явлене також кредиторам набувача, вимоги яких виникли до набуття ним речі.

5. Невиконання умов чинності застереження про невідчужуваність щодо третьої особи не позбавляє особу, на користь якої встановлено таке застереження, права вимагати від особи, яка його порушила, відшкодування збитків.

Стаття 412. Юридичні наслідки порушення застереження про невідчужуваність речі

1. У разі відчуження речі з порушенням застереження про невідчужуваність, яке є чинним щодо набувача, особа, на користь якої встановлено таке застереження, а також відчужувач за договором, мають право вимагати визнання недійсним правочину щодо відчуження речі.

2. Якщо річ відчужено з порушенням застереження про невідчужуваність, яке не є чинним щодо набувача або кредитора, особа, на користь якої встановлено таке застереження, має право вимагати від особи, яка його порушила, відшкодування збитків.

3. Якщо застереження про невідчужуваність встановлено у договорі, що є підставою безоплатного переходу права власності, на річ не може бути звернено стягнення тією мірою, якою таке застереження є чинним щодо кредиторів набувача, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 413. Право власності Українського народу

1. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, наявні в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

2. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України.

3. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності Українського народу відповідно до закону.

Стаття 414. Право приватної власності

1. Суб’єктами права приватної власності є фізичні та юридичні особи.

2. Фізичні та юридичні особи можуть бути власниками будь-якого майна, крім окремих видів майна, які відповідно до закону не можуть їм належати.

3. Склад, кількість та вартість майна, що може перебувати у власності фізичних та юридичних осіб, не є обмеженими.

Закон може встановлювати обмеження сукупного розміру земельних ділянок, що можуть перебувати у власності фізичної або юридичної особи.

Стаття 415. Право державної власності

1. У державній власності перебуває майно, зокрема грошові кошти, що належить державі Україна.

2. Від імені та в інтересах держави Україна право власності здійснюють відповідно органи державної влади.

3. Управління майном, що перебуває у державній власності, здійснюють державні органи, а у випадках, встановлених законом, – також інші суб’єкти.

Стаття 416. Право комунальної власності

1. У комунальній власності перебуває майно, зокрема грошові кошти, що належить територіальній громаді.

2. Управління майном, що перебуває у комунальній власності, здійснюють безпосередньо територіальна громада та утворені нею органи місцевого самоврядування.

Глава 24. Набуття права власності

Стаття 417. Підстави набуття права власності

1. Право власності набувають на підставах, не заборонених законом, зокрема із правочинів.

2. Право власності є набутим правомірно, якщо іншого не випливає безпосередньо із закону, а також якщо незаконність набуття права власності чи необґрунтованість активів, що перебувають у власності, не встановлена судом.

Стаття 418. Набуття права власності юридичною особою публічного права

1. Юридична особа публічного права набуває право власності на майно, передане їй у власність, та на майно, набуте нею у власність, на підставах, не заборонених законом.

Стаття 419. Загальні приписи про добросовісне набуття права власності

1. Добросовісний набувач набуває право власності на майно, відчужене особою, яка не мала на це права, у випадках і на умовах, встановлених цим Кодексом.

2. Добросовісність набувача презюмується, якщо не доведено іншого.

Стаття 420. Набуття права власності на новостворене майно та об’єкти незавершеного будівництва

1. Право власності на нову річ, що вироблена (створена) особою, є набутим такою особою, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Особа, яка виробила (створила) річ із своїх матеріалів на підставі договору, є власником цієї речі.

2. Право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будинки, будівлі, споруди тощо) виникає з моменту завершення будівництва (створення майна).

Якщо договором або законом встановлено прийняття нерухомого майна в експлуатацію, право власності виникає з моменту прийняття його в експлуатацію.

Якщо право власності на нерухоме майно відповідно до закону підлягає державній реєстрації, право власності виникає з моменту його державної реєстрації.

3. До завершення будівництва (створення майна) особа є власником матеріалів, обладнання тощо, що були використані у процесі такого будівництва (створення майна).

За потреби особа, визначена абзацом першим цієї частини, може укласти договір щодо об’єкта незавершеного будівництва після проведення державної реєстрації права власності або спеціального майнового права на нього відповідно до закону.

Стаття 421. Недобросовісне набуття новоствореної нерухомої речі

1. Нерухома річ, створена внаслідок формального поділу, прив’язки до вже наявної нерухомої речі з використанням її функціональних елементів, в інших випадках недобросовісної поведінки набувача, не є новоствореною нерухомою річчю.

Стаття 422. Набуття права власності на перероблену річ

1. Переробкою є використання речі (матеріалу), в результаті якого створено нову річ.

2. Особа, яка самочинно переробила чужу річ, не набуває право власності на нову річ і зобов’язана відшкодувати її вартість власникові матеріалу.

3. Право власності на рухому річ, створену особою через переробку з матеріалу, що їй не належить, набуває власник матеріалу за його бажанням, якщо іншого не встановлено договором або законом.

4. Якщо вартість переробки і створеної нової речі істотно перевищує вартість матеріалу, право власності на нову річ набуває за її бажанням особа, яка здійснила таку переробку. У такому разі особа, яка здійснила переробку, зобов’язана компенсувати завдану моральну шкоду власникові матеріалу.

5. Власник матеріалу, який набув право власності на річ, вироблену з матеріалу, зобов’язаний відшкодувати вартість переробки особі, яка її здійснила, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 423. Набуття права власності внаслідок об’єднання та змішування речей

1. У разі об’єднання кількох рухомих речей, що належать різним власникам, кожний із них має право вимагати поділу речей, якщо цим не буде завдано шкоди іншому власнику.

2. Якщо кілька речей, що належать різним власникам, об’єднані таким чином, що їх поділ є неможливим без пошкодження або без невиправдано значних зусиль чи витрат, нова річ належить власнику, який вирішально сприяв створенню речі своєю працею або вартістю первинної (головної) речі. Такий власник зобов’язаний сплатити іншому власнику вартість другорядної речі, яку приєднано до головної речі. Якщо жодна з об’єднаних речей не є головною річчю, їхні власники стають співвласниками нової речі домірно вартості первинних речей на момент об’єднання.

3. Якщо другорядна річ більш цінна за головну річ та приєднана до головної речі без відома її власника, власник другорядної речі має право вимагати поділу та повернення другорядної речі навіть у випадку, якщо поділ може спричинити певне пошкодження головної речі.

4. Якщо річ створена внаслідок змішування кількох речей (матеріалів), що належать різним власникам, і жодна з цих речей (матеріалів) не є головною (змішування), власник, який не знав про змішування, має право вимагати поділу речей (матеріалів), якщо це можливо. Якщо змішані речі (матеріали) неможливо поділити без шкоди, створена річ належить власникам первинних речей (матеріалів) домірно їхній кількості, якості та вартості.

5. Якщо річ (матеріал) одного добросовісного власника перевищує за вартістю та кількістю річ (матеріал) іншого, такий власник має право вимагати передання йому речі (матеріалу) або повернення йому речі (матеріалу) такого самого виду, кількості, ваги, розміру та якості, або виплати йому еквіваленту речі (матеріалу).

6. Приписи цієї статті застосовують, якщо іншого не встановлено законом або договором.

Стаття 424. Привласнення загальнодоступних дарів природи

1. Особа, яка зібрала ягоди, лікарські рослини, виловила рибу або здобула іншу річ у лісі, водоймі тощо, є їх власником, якщо вона діяла відповідно до закону, місцевого звичаю або загального дозволу власника відповідної земельної ділянки.

Стаття 425. Момент набуття права власності за договором

1. Право власності на рухому річ виникає у набувача з моменту передання речі, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Переданням речі є вручення її набувачеві або перевізникові, організації зв'язку тощо для відправлення, пересилання набувачеві речі, відчуженої без зобов'язання доставки.

До передання речі прирівнюють вручення коносамента або іншого товарно-розпорядчого документа на річ.

3. Право власності на річ за договором, що підлягає нотаріальному посвідченню, виникає у набувача з моменту такого посвідчення або з моменту набрання чинності рішенням суду про визнання дійсним договору, не посвідченого нотаріально.

4. Права на нерухому річ, що підлягають державній реєстрації, виникають з моменту державної реєстрації.

5. Якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом, право власності на цифрову річ переходить до набувача за договором з моменту фіксації розпоряджання цим майном у системі реєстрації відповідної цифрової речі.

Право власності на віртуальний актив переходить до набувача за договором з моменту фіксації в системі обігу віртуальних активів операції, внаслідок якої такий актив зараховано (віднесено) на публічну адресу чи інший ідентифікатор набувача, що відповідає волі відчужувача на його відчуження, якщо іншого не встановлено законом або правилами відповідної системи.

Належність права власності на віртуальний актив презюмують за особою, яка відповідно до правил функціонування відповідної системи обігу віртуальних активів правомірно контролює засоби доступу чи авторизації, що надають можливість розпоряджання таким активом.

Зарахування віртуального активу на адресу (ідентифікатор) смарт-контракту з метою виконання договору або забезпечення виконання договору не є зарахуванням (віднесенням) такого активу на публічну адресу чи інший

ідентифікатор набувача, якщо іншого не випливає з умов договору або правил відповідної системи обігу віртуальних активів.

Стаття 426. Багаторазове відчуження

1. За наявності кількох правочинів про відчуження тієї самої рухомої речі особою, яка передає право власності, право власності набуває набувач, який першим вступив у володіння рухомою річчю.

2. Якщо рухома річ не була передана, переважне право має кредитор, на користь якого зобов'язання виникло раніше, а якщо неможливо встановити, на чию користь виникло зобов'язання, переважне право має особа, яка першою подала позов до суду.

3. Приписи цієї статті не застосовують до рухомих речей, право власності на які набувають згідно із законом внаслідок реєстрації в Державному реєстрі прав.

Стаття 427. Добросовісне набуття зареєстрованого права

1. Добросовісний набувач набуває право, що підлягає державній реєстрації, якщо на його користь на підставі відплатного правочину зареєстровано перехід цього права, хоча відчужувач не мав такого права або повноваження на його відчуження, або правочин, на підставі якого зареєстровано перехід права, є недійсним.

2. Добросовісність набувача оцінюють станом на момент подання заяви про державну реєстрацію права.

3. Приписи цієї статті не застосовують, якщо право набуте безоплатно.

Стаття 428. Добросовісний набувач зареєстрованого права

1. Добросовісним набувачем зареєстрованого права є особа, яка набуває право, що підлягає державній реєстрації, покладаючись на відомості публічного електронного реєстру та не знаючи і не маючи обов'язку знати про недостовірність цих відомостей або про відсутність у відчужувача права або повноваження на відчуження такого права.

2. Добросовісність набувача презюмується, якщо не доведено іншого.

3. Юридичні наслідки добросовісного набуття зареєстрованого права встановлює цей Кодекс.

Стаття 429. Добросовісне набуття права власності на рухому річ

1. Добросовісний набувач набуває право власності на рухому річ з моменту вступу у володіння нею, якщо річ передано йому за відплатним правочином

особою, яка не була її власником або не мала повноваження на її відчуження, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

2. Добросовісність набувача оцінюють станом на момент вступу у володіння річчю.

3. Приписи цієї статті не застосовують:

1) до рухомих речей, право власності на які набувають відповідно до закону після державної реєстрації;

2) до рухомих культурних цінностей.

4. Особливості витребування рухомої речі від добросовісного набувача встановлює цей Кодекс.

Стаття 430. Добросовісне набуття права власності на річ, вільну від обмежених речових прав

1. Якщо рухома річ обтяжена обмеженим речовим правом третьої особи і відчужувач не має права або повноваження передати її вільною від такого права, добросовісний набувач, який за відплатним правочином вступив у володіння річчю, набуває право власності на неї вільною від такого обмеженого речового права, якщо він не знав і не міг знати про відсутність у відчужувача такого права або повноваження.

2. Добросовісність набувача оцінюють станом на момент вступу у володіння річчю.

3. Приписи цієї статті не застосовують у випадках, коли цей Кодекс не допускає добросовісного набуття права власності на відповідну річ.

Стаття 431. Вплив добросовісного набуття або набувальної давності на право власності та його обтяження

1. Право власності попереднього власника речі є припиненим з моменту, коли будь-яка особа набула його відповідно до закону через добросовісне набуття або за набувальною давністю.

2. Якщо той, хто набуває право власності через добросовісне набуття або за набувальною давністю, знав або міг знати, що право, яке він набуває, обтяжене обмеженим речовим правом третьої особи, обтяження продовжує існувати відповідно до умов, встановлених цим обтяженням.

3. У разі визнання недійсним договору, на підставі якого власник набув речове право за набувальною давністю, він має право на відмову від обов’язку повернення права з посиланням на набувальну давність відповідно до закону. У такому разі друга сторона договору має право на відмову від обов’язку повернення збагачення, одержаного від володільця за набувальною давністю.

Стаття 432. Припинення прав, що засновані на приписах про безпідставне збагачення та відповідальність за шкоду

1. З моменту, коли особа відповідно до закону набула право через добросовісне набуття або за набувальною давністю, є припиненими всі права попереднього власника щодо вимоги від набувача грошової вартості втраченого права, а також вартості користування цим правом набувачем після спливу набувальної давності, що можуть ґрунтуватися на приписах про безпідставне збагачення або відповідальність за шкоду.

Стаття 433. Набуття права власності на безхазяйну річ

1. Безхазяйною є річ, що не має власника або власник якої невідомий.

2. Безхазяйну нерухому річ бере на облік орган, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, за заявою органу місцевого самоврядування, на території якого вона розміщена. Повідомлення про взяття безхазяйної нерухомої речі на облік публікується у друкованих медіа.

Після спливу одного року з дня взяття на облік безхазяйна нерухома річ за заявою органу, уповноваженого управляти майном відповідної територіальної громади, відповідно до рішення суду може бути передана у комунальну власність.

3. Безхазяйні рухомі речі можуть бути набуті у власність за набувальною давністю, крім випадків, встановлених статтями 434, 436, 439 і 441 цього Кодексу.

4. Особливості набуття організацією водокористувачів права власності на безхазяйні об’єкти меліоративних систем визначає закон.

5. Особливості набуття права власності на безхазяйні гідротехнічні споруди для цілей аквакультури визначає закон.

Стаття 434. Набуття права власності на рухому річ, від якої власник відмовився

1. Особа, яка заволоділа рухомою річчю, від якої власник відмовився (стаття 445 цього Кодексу), набуває право власності на цю річ з моменту заволодіння нею.

Стаття 435. Знахідка

1. Особа, яка знайшла загублену річ, зобов’язана невідкладно повідомити про це особу, яка її загубила, або власника речі і повернути знайдену річ одній із таких осіб.

Особа, яка знайшла загублену річ у приміщенні або транспортному засобі, зобов’язана передати її особі, яка представляє володільця такого приміщення або

транспортного засобу. Особа, якій передано знахідку, набуває прав та обов'язків особи, яка знайшла загублену річ.

2. Якщо особа, яка має право вимагати повернення загубленої речі, або місце перебування такої особи невідомі, особа, яка знайшла загублену річ, зобов'язана заявити про знахідку до органу Національної поліції України чи органу місцевого самоврядування.

3. Особа, яка знайшла загублену річ, має право зберігати її у себе або передати на зберігання до органу Національної поліції України чи органу місцевого самоврядування, або передати знахідку особі, на яку вказав такий орган.

Особа, яка знайшла загублену річ, що швидко псується, або річ, витрати на зберігання якої є недомірно великими порівняно з її вартістю, може продати таку річ з одержанням письмового доказу, що підтверджує суму виторгу. Кошти, одержані від продажу знайденої речі, підлягають поверненню особі, яка має право вимагати її повернення.

4. Особа, яка знайшла загублену річ, несе відповідальність за її втрату, знищення або пошкодження в межах вартості такої речі лише у разі свого умислу або грубої необережності.

Стаття 436. Набуття права власності на знахідку

1. Особа, яка знайшла загублену річ, набуває право власності на неї після спливу шести місяців з моменту заявлення про знахідку до органу Національної поліції України чи органу місцевого самоврядування, якщо:

1) не буде встановлено власника або іншу особу, яка має право вимагати повернення загубленої речі;

2) власник або інша особа, яка має право вимагати повернення загубленої речі, не заявить про своє право на річ особі, яка її знайшла, органу Національної поліції України чи органу місцевого самоврядування.

2. Якщо особа, яка знайшла загублену річ, подасть до органу місцевого самоврядування письмову заяву про відмову від набуття права власності на неї, така річ переходить у власність територіальної громади.

3. Знайдені транспортні засоби передають на зберігання до органу Національної поліції України, повідомлення про це публікується в друкованих медіа.

Якщо протягом шести місяців з дня опублікування такого повідомлення власник або інша особа, яка має право вимагати повернення транспортного засобу, не будуть виявлені або не заявлять про свої права на транспортний засіб, орган Національної поліції України має право продати його, а суму виторгу внести на спеціальний рахунок у банку. Якщо протягом трьох років колишній власник транспортного засобу не вимагатиме передання йому суми виторгу, ця

сума переходить у власність територіальної громади, на території якої знайдено транспортний засіб.

Стаття 437. Право особи, яка знайшла загублену річ, на винагороду та відшкодування витрат, пов’язаних із знахідкою

1. Особа, яка знайшла загублену річ, має право вимагати від особи, якій повернуто таку річ, або особи, яка набула право власності на таку річ, відшкодування необхідних витрат, пов’язаних із знахідкою (зберігання, розшук власника, продаж речі тощо).

2. Особа, яка знайшла загублену річ, має право вимагати від її власника (володільця) винагороду за знахідку в розмірі до двадцяти відсотків вартості речі.

3. Якщо власник (володілець) публічно обіцяв винагороду за знахідку, винагороду виплачують на умовах публічної обіцянки.

4. Право на одержання винагороди не виникає, якщо особа, яка знайшла загублену річ, не заявила про знахідку або вчинила спробу приховати її.

Стаття 438. Бездоглядна домашня тварина

1. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, зобов’язана невідкладно повідомити про це власника і повернути таку тварину. Якщо власник бездоглядної домашньої тварини або місце перебування власника невідомі, особа, яка затримала тварину, зобов’язана протягом трьох днів заявити про це до органу місцевого самоврядування, який вживає заходів для розшуку власника.

2. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, на час розшуку власника може залишити тварину у себе на утриманні та в користуванні або передати іншій особі, яка спроможна забезпечити утримання та догляд за твариною з додержанням ветеринарних правил, або передати тварину до органу місцевого самоврядування.

3. Особа, яка утримує бездоглядну домашню тварину відповідно до частини другої цієї статті, несе відповідальність за її загибель або ушкодження в межах вартості такої тварини лише у разі свого умислу або грубої необережності.

Стаття 439. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину

1. Якщо протягом шести місяців з моменту заявлення про затримання бездоглядної домашньої тварини, що належить до робочих тварин або до великої рогатої худоби, і протягом двох місяців – іншої домашньої тварини не буде виявлено власника тварини або він не заявить про своє право на тварину, право власності на бездоглядну домашню тварину переходить до особи, у якої вона перебувала на утриманні та в користуванні.

2. У разі відмови особи, у якої бездоглядна домашня тварина перебувала на утриманні та в користуванні, від набуття права власності на неї така тварина переходить у власність територіальної громади, на території якої її було виявлено.

Стаття 440. Відшкодування витрат на утримання бездоглядної домашньої тварини та виплата винагороди

1. У разі повернення бездоглядної домашньої тварини власникові особа, яка затримала тварину, та особа, у якої бездоглядна домашня тварина перебувала на утриманні та в користуванні, мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з утриманням тварини, за вирахуванням вигод, отриманих від користування нею.

2. Особа, яка затримала бездоглядну домашню тварину, має право на винагороду відповідно до статті 437 цього Кодексу.

Стаття 441. Набуття права власності на скарб

1. Скарбом є закопані в землі чи приховані в інший спосіб гроші, валютні цінності, інші цінні речі, власник яких невідомий або за законом втратив право власності на них.

2. Особа, яка виявила скарб, набуває право власності на нього.

Якщо скарб був прихований у майні, що належить на праві власності іншій особі, особа, яка виявила скарб, та власник майна, у якому скарб був прихований, набувають у рівних частках право спільної часткової власності на нього.

3. У разі виявлення скарбу особою, яка проводила розкопки чи пошук цінностей, без згоди на це власника майна, в якому скарб був прихований, право власності на скарб набуває власник такого майна.

4. У разі виявлення скарбу, що становить культурну цінність відповідно до закону, право власності на скарб набуває держава.

Особа, яка виявила скарб, що становить культурну цінність, має право на одержання від держави винагороди у розмірі до 20 відсотків його вартості станом на момент виявлення, за умови що вона невідкладно повідомила про скарб до органу Національної поліції України чи органу місцевого самоврядування і передала його відповідному органу державної влади чи органу місцевого самоврядування.

Якщо скарб, що становить культурну цінність, виявлено у майні, що належить іншій особі, особа – власник такого майна та особа, яка виявила скарб, мають право на винагороду в розмірі до 10 відсотків вартості скарбу кожна.

5. Приписи цієї статті не поширюють на осіб, які виявили скарб під час розкопок чи пошуку цінностей, які вони проводили відповідно до своїх трудових або договірних обов'язків.

Стаття 442. Набувальна давність

1. Особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито, безперервно володіти таким нерухомим майном протягом десяти років або рухомим майном – протягом п’яти років, набуває право власності на це майно (набувальна давність), якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

Особливості набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю встановлює закон.

Право власності на нерухоме майно, що підлягає державній реєстрації, виникає за набувальною давністю з моменту державної реєстрації.

2. Особа, яка заявляє про давність володіння, може приєднати до часу свого володіння весь час, протягом якого цим майном володіла особа, чиїм спадкоємцем (правонаступником) вона є.

3. Якщо особа заволоділа майном на підставі договору з його власником, який після закінчення строку договору не пред’явив вимоги про його повернення, така особа набуває право власності за набувальною давністю на таке нерухоме майно через п’ятнадцять років, а на рухоме майно – через п’ять років з моменту спливу позовної давності.

Втрата не з своєї волі майна його володільцем не перериває набувальної давності у разі повернення майна протягом одного року або пред’явлення протягом цього строку позову про витребування майна.

4. Право власності за набувальною давністю на нерухоме майно, транспортні засоби, цінні папери набувають за рішенням суду.

Стаття 443. Набуття права власності у разі приватизації державного майна, майна, що перебуває в комунальній власності

1. Фізична або юридична особа може набути право власності у разі приватизації державного майна, майна, що перебуває в комунальній власності.

У результаті придбання єдиного майнового комплексу державного (комунального) підприємства у процесі приватизації до покупця переходять усі права та обов’язки такого підприємства.

2. Приватизацію здійснюють порядком, встановленим законом.

Глава 25. Припинення права власності

Стаття 444. Підстави припинення права власності

1. Право власності припиняють у разі:

1) відчуження власником свого майна;

2) відмови власника від права власності;

3) припинення права власності на майно, яке за законом не може належати цій особі;

4) знищення майна;

5) викупу пам’ятки культурної спадщини;

6) примусового відчуження земельної ділянки приватної власності, інших об’єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону;

7) звернення стягнення на майно за зобов’язаннями власника;

7) реквізиції;

9) конфіскації;

10) припинення юридичної особи чи смерті власника;

11) визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

2. Право власності може бути припинено також в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 445. Відмова від права власності

1. Особа може відмовитися від права власності на майно, заявивши про це або вчинивши інші дії, які свідчать про її відмову від права власності.

2. У разі відмови від права власності на майно, права на яке не підлягають державній реєстрації, право власності на майно припиняють з моменту вчинення дії, що свідчить про таку відмову.

3. У разі відмови від права власності на майно, права на яке підлягають державній реєстрації, право власності на нього припиняють з моменту внесення за заявою власника відповідного запису до публічного електронного реєстру.

Стаття 446. Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати

1. Якщо з підстав, що не були заборонені законом, особа набула право власності на майно, яке згідно із законом, що набрав чинності пізніше, не може їй належати, таке майно має бути відчужене власником протягом строку, встановленого законом.

Якщо власник не відчужив майно, визначене абзацом першим цієї частини, у строк, встановлений законом, таке майно з урахуванням його характеру і призначення за рішенням суду на підставі заяви відповідного органу державної влади підлягає примусовому продажу.

У разі примусового продажу колишньому власникові майна передають суму виторгу за вирахуванням витрат, пов’язаних з відчуженням майна.

Якщо майно не продано, його за рішенням суду передають у власність держави, а колишньому власникові майна виплачують суму, визначену за рішенням суду.

2. Якщо з підстав, що не були заборонені законом, особа набула право власності на майно, для набуття якого згідно із законом, що набрав чинності пізніше, потрібний особливий дозвіл, і такій особі відмовлено у наданні відповідного дозволу, таке майно підлягає відчуженню порядком, встановленим частиною першою цієї статті.

Стаття 447. Припинення права власності внаслідок знищення майна

1. Право власності на майно припиняють у разі його знищення.

Стаття 448. Викуп земельних ділянок, інших об’єктів нерухомого майна, які на них розміщені, що перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи їх примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності

1. Викуп земельних ділянок, інших об’єктів нерухомого майна, які на них розміщені, що перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи їх примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності здійснюють порядком, встановленим законом.

Стаття 449. Припинення права власності на нерухоме майно у зв’язку з викупом для суспільних потреб чи примусовим відчуженням з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, на якій воно розміщене

1. Право власності на житловий будинок, інші будівлі, споруди, багаторічні насадження може бути припинено за згодою власника у разі викупу земельної ділянки, на якій вони розміщені, для суспільних потреб чи за рішенням суду в разі її примусового відчуження з мотивів суспільної необхідності з обов’язковим попереднім і повним відшкодуванням їхньої вартості.

2. Особа, право власності якої підлягає припиненню, має право вимагати надання їй у межах території, на яку поширені повноваження відповідного органу місцевого самоврядування або органу державної влади, іншої земельної ділянки, вартість якої враховують під час визначення викупної ціни.

3. У разі якщо власник земельної ділянки, що підлягає примусовому відчуженню з мотивів суспільної необхідності, є власником житлового будинку, інших будівель, споруд, багаторічних насаджень, які на ній розміщені, вимогу про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності розглядають разом із вимогою про припинення права власності на такі об’єкти.

4. У разі якщо власник земельної ділянки, що підлягає примусовому відчуженню з мотивів суспільної необхідності, не є власником житлового

будинку, інших будівель, споруд, багаторічних насаджень, які на ній розміщені, питання про відчуження розглядають з кожним власником окремо.

5. До набрання чинності рішенням суду про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності власник має право на власний розсуд розпоряджатися житловим будинком, іншими будівлями, спорудами, багаторічними насадженнями, які розміщені на такій земельній ділянці.

6. Власник земельної ділянки у разі її відчуження на користь іншої особи зобов'язаний попередити таку особу про ухвалене органом державної влади чи органом місцевого самоврядування рішення про викуп земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, які на ній розміщені, для суспільних потреб та в десятиденний строк повідомити орган, що ухвалив таке рішення, про відчуження земельної ділянки на користь іншої особи. Рішення про викуп земельної ділянки для суспільних потреб зберігає чинність для нового власника земельної ділянки.

Стаття 450. Викуп пам'ятки культурної спадщини

1. Якщо в результаті поведінки власника пам'ятці культурної спадщини загрожує пошкодження або знищення, відповідний орган охорони культурної спадщини робить попередження такому власнику.

2. Якщо власник, який одержав попередження, не вживе заходів для збереження пам'ятки культурної спадщини, зокрема у зв'язку з неможливістю створення необхідних для цього умов, суд за позовом відповідного органу охорони культурної спадщини може ухвалити рішення про викуп пам'ятки культурної спадщини.

3. У разі невідкладної необхідності забезпечення умов для збереження пам'ятки культурної спадщини позов про її викуп може бути пред'явлено без попередження.

4. Викуплена пам'ятка культурної спадщини переходить у власність держави.

5. Викупну ціну пам'ятки культурної спадщини визначають за згодою сторін, а в разі спору таку ціну визначає суд.

Стаття 451. Реквізиція

1. У разі стихійного лиха, аварії, епідемії, епізоотії та за інших надзвичайних обставин майно може бути примусово відчужене у власника з метою суспільної необхідності на підставі та порядком, що встановлені законом, за умови попереднього і повного відшкодування його вартості (реквізиція).

2. В умовах воєнного або надзвичайного стану майно може бути примусово відчужене у власника з наступним повним відшкодуванням його вартості.

3. Реквізоване майно переходить у власність держави або підлягає знищенню.

4. Оцінка, за якою попередньому власникові була відшкодована вартість реквізованого майна, може бути оскаржена до суду.

5. У разі реквізиції майна його попередній власник може вимагати надання йому взамін іншого майна, якщо це можливо.

6. Якщо після припинення надзвичайних обставин реквізоване майно є збереженим, особа, якій воно належало, має право вимагати його повернення у судовому порядку.

У разі повернення реквізованого майна особі її право власності на таке майно є поновленим, водночас вона зобов'язана повернути грошові кошти або річ, надану їй взамін, за вирахуванням розумної плати за використання цього майна.

Стаття 452. Конфіскація

1. До особи може бути застосовано позбавлення права власності на майно за рішенням суду як санкція за вчинення правопорушення (конфіскація) у випадках, встановлених законом.

Конфісковане майно переходить у власність держави безоплатно, крім випадків, визначених законом.

2. Обсяг та порядок конфіскації майна встановлює закон.

Глава 26. Право спільної власності

Стаття 453. Поняття і види права спільної власності

1. Майно, що перебуває у власності двох або більше осіб (співвласників), належить їм на праві спільної власності (спільне майно).

2. Майно може належати особам на праві спільної часткової або на праві спільної сумісної власності.

3. Право спільної власності виникає з підстав, не заборонених законом.

4. Спільна власність є частковою, якщо договором або законом не встановлена спільна сумісна власність на майно.

Стаття 454. Право спільної часткової власності

1. Власність двох або більше осіб із визначенням часток кожної з них у праві власності є спільною частковою власністю.

2. Суб’єктами права спільної часткової власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади.

Стаття 455. Спільне майно співвласників приміщень, машиномісць у будівлі або споруді

1. Власникам приміщень, машиномісць належать частки у праві спільної власності на спільне майно. Призначення майна для задоволення спільних потреб власників приміщень, машиномісць може випливати, зокрема, з його розташування та призначення, визначених під час будівництва будівлі або споруди, або з рішення співвласників приміщень, машиномісць про набуття, створення або про формування спільного майна.

2. До спільного майна належать, зокрема, допоміжні приміщення (технічний поверх, горище, технічний підвал, в яких розміщені інженерні комунікації, що обслуговують більше ніж одне приміщення, машиномісця в будівлях або спорудах), дахи, обмежувальні конструкції будівель або споруд, механічне, електричне, санітарно-технічне та інше обладнання, встановлене за межами або всередині приміщень, машиномісць і таке, що обслуговує більше одного приміщення, машиномісця. Особливості віднесення майна до спільного майна встановлює закон.

3. У випадках, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом, земельна ділянка з елементами для її користування також входить до складу спільного майна, належного власникам приміщень, машиномісць, і належить таким власникам на праві спільної часткової власності.

4. Якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом або не випливає з суті відносин, приписи статті 490 цього Кодексу застосовують до спільного майна власників кімнат у комунальній квартирі.

Стаття 456. Визначення часток у праві спільної часткової власності

1. Частки у праві спільної часткової власності є рівними, якщо іншого не встановлено за домовленістю співвласників або законом.

2. Якщо розмір часток у праві спільної часткової власності не встановлений за домовленістю співвласників або законом, його визначають з урахуванням внеску кожного із співвласників у придбання (виробництво, спорудження) майна.

3. Співвласник має право на відповідне збільшення своєї частки у праві спільної часткової власності, якщо поліпшення спільного майна, які неможливо відокремити, він зробив своїм коштом за згодою всіх співвласників, з додержанням встановленого порядку використання спільного майна.

4. Співвласник житлового будинку, іншої будівлі, споруди може за власний рахунок зробити добудову (прибудову) порядком, встановленим законом, без отримання згоди інших співвласників, за умови що це не порушує прав інших співвласників. Така добудова (прибудова) є власністю співвласника, який її зробив, і не змінює розміру часток співвласників у праві спільної часткової власності.

5. Поліпшення спільного майна, які можливо відокремити, є власністю співвласника, який їх зробив, якщо іншого не встановлено за домовленістю співвласників.

Стаття 457. Здійснення права спільної часткової власності

1. Право спільної часткової власності здійснюють співвласники за їхньою згодою.

2. Співвласники можуть домовитися про порядок володіння та користування майном, що перебуває у їхній спільній частковій власності.

3. Кожний із співвласників має право на надання йому у володіння та користування тієї частини спільного майна в натурі, яка відповідає його частці у праві спільної часткової власності. У разі неможливості надання частини спільного майна співвласник має право вимагати від інших співвласників, які володіють і користуються спільним майном, відповідного відшкодування.

4. Якщо договір, укладений між співвласниками, про порядок володіння та користування спільним майном відповідно до їхніх часток у праві спільної часткової власності посвідчений нотаріально, він є обов'язковим і для особи, яка згодом придбає частку у праві спільної часткової власності на таке майно.

Стаття 458. Плоди, продукція та доходи від використання майна, що перебуває у спільній частковій власності

1. Плоди, продукція та доходи від використання майна, що перебуває у спільній частковій власності, надходять до складу спільного майна і їх розподіляють між співвласниками відповідно до їхніх часток у праві спільної часткової власності, якщо іншого не встановлено за домовленістю співвласників.

Стаття 459. Утримання майна, що перебуває у спільній частковій власності

1. Співвласник відповідно до своєї частки у праві спільної часткової власності зобов'язаний брати участь у витратах на управління, утримання та збереження спільного майна, у сплаті податків, зборів (обов'язкових платежів), а також нести відповідальність перед третіми особами за зобов'язаннями, пов'язаними із спільним майном.

Стаття 460. Право співвласника розпоряджатися своєю часткою у праві спільної часткової власності

1. Співвласник має право самостійно розпоряджатися своєю часткою у праві спільної часткової власності.

Стаття 461. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності

1. У разі продажу частки у праві спільної часткової власності співвласник має переважне право перед іншими особами на її купівлю за ціною, оголошеною для продажу, та на інших рівних умовах, крім випадку продажу на публічних торгах.

2. Продавець частки у праві спільної часткової власності зобов'язаний письмово повідомити інших співвласників про намір продати свою частку, зазначивши ціну та інші умови, на яких він її продає.

Якщо інші співвласники відмовилися від здійснення переважного права купівлі чи не здійснять цього права щодо нерухомого майна протягом одного місяця, а щодо рухомого майна – протягом десяти днів з дня отримання ними повідомлення, продавець має право продати свою частку іншій особі.

3. Якщо бажання придбати частку у праві спільної часткової власності виявили кілька співвласників, продавець має право вибору покупця.

4. У разі продажу частки у праві спільної часткової власності з порушенням переважного права купівлі співвласник може пред'явити до суду позов про переведення на нього прав та обов'язків покупця. Водночас позивач зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором повинен сплатити покупець.

До таких вимог застосовують позовну давність в один рік.

5. Передання співвласником свого переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності іншій особі заборонено.

Стаття 462. Момент переходу частки у праві спільної часткової власності до набувача за договором

1. Частка у праві спільної часткової власності переходить до набувача за договором з моменту укладення договору, якщо іншого не встановлено за домовленістю сторін.

2. Частка у праві спільної часткової власності за договором, який підлягає нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, переходить до набувача відповідно до статті 425 цього Кодексу.

Стаття 463. Виділ частки з майна, що перебуває у спільній частковій власності

1. Співвласник має право на виділ у натурі частки з майна, що перебуває у спільній частковій власності.

2. Якщо виділ у натурі частки із спільного майна недопустимий згідно із законом або є неможливим (частина друга статті 375 цього Кодексу), співвласник, який прагне здійснити такий виділ, має право на одержання від інших співвласників відшкодування вартості його частки.

Відшкодування співвласникові може бути надане лише за його згодою.

Право на частку у праві спільної часткової власності співвласника, який отримав відшкодування, є припиненим з дня отримання відшкодування.

3. У разі виділу співвласником у натурі частки із спільного майна право спільної часткової власності на це майно такого співвласника є припиненим. Така особа набуває право власності на виділене майно, яке у випадку, встановленому законом, підлягає державній реєстрації.

4. Договір про виділ у натурі частки з нерухомого спільного майна укладають письмово і посвідчують нотаріально.

Стаття 464. Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників

1. Право особи на частку у спільному майні може бути припинено за рішенням суду на підставі позову інших співвласників, якщо:

1) частка є незначною і не може бути виділена в натурі;

2) річ є неподільною;

3) спільне володіння і користування майном є неможливим;

4) таке припинення не завдасть істотної шкоди інтересам співвласника та членів його сім'ї.

2. Суд ухвалює рішення про припинення права особи на частку у спільному майні, за умови попереднього внесення позивачем вартості такої частки на депозитний рахунок суду.

Стаття 465. Звернення стягнення на частку у майні, що перебуває у спільній частковій власності

1. Кредитор співвласника майна, що належить до спільної часткової власності, у разі недостатності у такого співвласника іншого майна, на яке може бути звернено стягнення, може подати до суду позов про виділ частки із спільного майна в натурі для звернення стягнення на неї.

Якщо виділ у натурі частки із спільного майна має наслідком зміну його призначення або проти такого виділу заперечують інші співвласники, спір вирішує суд.

2. У разі неможливості виділу в натурі частки із спільного майна або наявності заперечень інших співвласників проти такого виділу кредитор має право вимагати продажу боржником своєї частки у праві спільної часткової власності із спрямуванням суми виторгу на погашення боргу.

У разі відмови боржника від продажу своєї частки у праві спільної часткової власності або відмови інших співвласників від придбання частки боржника кредитор має право вимагати продажу цієї частки на публічних торгах або переведення на нього прав і обов'язків співвласника-боржника з проведенням відповідного перерахунку.

Стаття 466. Поділ майна, що перебуває у спільній частковій власності

1. Майно, що перебуває у спільній частковій власності, може бути поділено в натурі між співвласниками за домовленістю між ними.

2. У разі поділу спільного майна між співвласниками право спільної часткової власності на нього є припиненим.

3. Договір про поділ нерухомого майна, що перебуває у спільній частковій власності, укладають письмово і посвідчують нотаріально.

Стаття 467. Право власності фермерського господарства

1. Майно фермерського господарства належить його членам на праві спільної часткової власності.

2. На праві спільної часткової власності членам фермерського господарства належать земельна ділянка, господарські та інші будівлі, меліоративні та інші споруди, продуктивна і робоча худоба, птахи, сільськогосподарська та інша техніка і обладнання, транспортні засоби, інвентар та інше майно, набуте для господарства за спільні кошти його членів.

3. Плоди, продукція і доходи, отримані внаслідок діяльності фермерського господарства, є спільним майном членів фермерського господарства, які його використовують за домовленістю.

Стаття 468. Поділ майна фермерського господарства

1. У разі припинення фермерського господарства у зв'язку з виходом із нього всіх його членів або з інших підстав спільне майно підлягає поділу згідно з приписами статті 466 цього Кодексу.

2. Земельна ділянка та засоби виробництва, що належать фермерському господарству, у разі виходу з господарства одного з його членів не підлягають

поділу. Особа, яка вийшла з фермерського господарства, має право на отримання грошового відшкодування, домірного її частці у праві власності на майно такого господарства.

3. Частки членів фермерського господарства у праві власності на майно господарства є рівними, якщо іншого не встановлено за домовленістю між ними.

Стаття 469. Право спільної сумісної власності

1. Спільна власність двох або більше осіб без визначення часток кожної з них у праві власності є спільною сумісною власністю.

2. Суб'єктами права спільної сумісної власності можуть бути фізичні особи, юридичні особи, а також держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, якщо іншого не встановлено законом.

3. Майно, набуте подружжям під час шлюбу, є спільною сумісною власністю обох із подружжя, права щодо якої здійснюють з урахуванням приписів книги шостої цього Кодексу, якщо іншого не встановлено договором або законом.

4. Майно, набуте в результаті спільної праці та за спільні грошові кошти членів сім'ї, є їхньою спільною сумісною власністю, якщо іншого не встановлено договором, укладеним письмово.

Стаття 470. Здійснення права спільної сумісної власності

1. Співвласники майна, що перебуває у спільній сумісній власності, володіють і користуються таким майном спільно, якщо іншого не встановлено за домовленістю між ними.

2. Розпоряджання майном, що перебуває у спільній сумісній власності, здійснюють за згодою всіх співвласників, якщо іншого не встановлено законом.

У разі вчинення одним із співвласників правочину щодо розпоряджання спільним майном такий правочин є вчиненим за згодою всіх співвласників, якщо іншого не встановлено законом.

Згоду співвласників на вчинення правочину щодо розпоряджання спільним майном, який підлягає нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, викладають письмово і посвідчують нотаріально.

3. Співвласники мають право уповноважити одного з них на вчинення правочинів щодо розпоряджання спільним майном.

4. Правочин щодо розпоряджання спільним майном, вчинений одним із співвласників, суд може визнати недійсним за позовом іншого співвласника, якщо співвласник, який вчинив правочин, не має на це повноважень.

5. Особливості здійснення подружжям права спільної сумісної власності встановлює книга шоста цього Кодексу.

Стаття 471. Виділ частки з майна, що перебуває у спільній сумісній власності

1. Співвласники мають право на виділ у натурі частки з майна, що перебуває у спільній сумісній власності, крім випадків, установлених законом.

2. У разі виділу частки з майна, що перебуває у спільній сумісній власності, частки кожного із співвласників є рівними, якщо іншого не встановлено за домовленістю між ними, законом або рішенням суду.

3. Виділ частки з майна, що перебуває у спільній сумісній власності, здійснюють порядком, встановленим статтею 463 цього Кодексу.

Стаття 472. Звернення стягнення на частку майна, що перебуває у спільній сумісній власності

1. Кредитор співвласника майна, що належить до спільної сумісної власності, у разі недостатності у такого співвласника іншого майна, на яке може бути звернено стягнення, може подати до суду позов про виділ частки із спільного майна в натурі для звернення стягнення на неї, крім випадків, установлених законом.

2. Виділ частки з майна, що є у спільній сумісній власності, для звернення стягнення на неї здійснюють порядком, встановленим статтею 465 цього Кодексу.

Стаття 473. Поділ майна, що перебуває у спільній сумісній власності

1. Майно, що перебуває у спільній сумісній власності, може бути поділено між співвласниками за домовленістю між ними, крім випадків, установлених законом.

2. У разі поділу майна, що перебуває у спільній сумісній власності, частки співвласників є рівними, якщо іншого не встановлено за домовленістю між ними або законом.

За рішенням суду частка співвласника може бути збільшена або зменшена з урахуванням обставин, які мають істотне значення.

3. У разі поділу майна між співвласниками право спільної сумісної власності на нього є припиненим.

4. Договір про поділ нерухомого майна, що є у спільній сумісній власності, укладають письмово і посвідчують нотаріально.

Глава 27. Право власності на землю (земельну ділянку)

Стаття 474. Земля (земельна ділянка) як об’єкт права власності

1. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

2. Право власності на землю гарантує Конституція України.

Право власності на землю набувають і здійснюють відповідно до закону.

3. Право власності на земельну ділянку поширюють на поверхневий (ґрунтовий) шар у межах цієї ділянки, на водні об’єкти, ліси, багаторічні насадження, які на ній розміщені, а також на простір над і під поверхнею ділянки, висотою та глибиною, які необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

4. Власник земельної ділянки має право використовувати її на власний розсуд відповідно до цільового призначення земельної ділянки.

5. Власник земельної ділянки може використовувати на власний розсуд усе, що розміщено над і під поверхнею ділянки, якщо іншого не встановлено законом та якщо це не порушує прав інших осіб.

Стаття 475. Суб’єкти права власності на землю (земельну ділянку)

1. Суб’єктами права власності на землю (земельну ділянку) є фізичні особи, юридичні особи, держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади.

2. Іноземці, особи без громадянства можуть набувати право власності на землю (земельні ділянки) відповідно до закону.

3. Іноземні юридичні особи, іноземні держави та міжнародні організації можуть бути суб’єктами права власності на землю (земельну ділянку) у випадках, встановлених законом.

4. Права та обов’язки суб’єктів права власності на землю (земельну ділянку) встановлює закон.

Стаття 476. Право власника на забудову земельної ділянки

1. Власник земельної ділянки має право зводити на ній будівлі та споруди, створювати закриті водойми, здійснювати перебудову, а також дозволяти іншим особам вести будівництво на своїй ділянці.

2. Власник земельної ділянки набуває право власності на зведені ним будівлі, споруди та інше нерухоме майно.

3. Право на забудову власник здійснює за умови додержання архітектурних, будівельних, санітарних, екологічних та інших норм і правил, а також за умови використання земельної ділянки за її цільовим призначенням.

4. Юридичні наслідки самочинної забудови, здійсненої власником на його земельній ділянці, встановлює стаття 478 цього Кодексу.

Стаття 477. Земельні ділянки загального користування. Доступ до земельної ділянки

1. Фізичні особи мають право без будь-яких дозволів перебувати на земельних ділянках державної або комунальної власності, доступ до яких не обмежений, та використовувати наявні на цих ділянках природні об'єкти в межах, визначених законодавством, а також власником відповідної земельної ділянки.

2. Якщо земельна ділянка, що перебуває у власності фізичної або юридичної особи, не огороджена або її власник в інший спосіб явно не позначив, що вхід на ділянку без його дозволу заборонено, будь-яка особа має право пройти через ділянку, за умови що це не завдає шкоди власнику.

3. Смуга землі уздовж берегової лінії водойми загального користування (берегова смуга) призначена для загального користування. Фізичні особи мають право на вільне використання берегової смуги для пересування та перебування біля водойм загального користування.

Стаття 478. Самочинне будівництво

1. Житловий будинок, будівля, споруда, інше нерухоме майно є самочинно збудованим нерухомим майном, якщо їх збудовано або будують на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без відповідного документа, який дає право виконувати будівельні роботи, або без належно затвердженого проекту, або з істотним порушенням будівельних норм і правил (самочинне будівництво).

2. Особа, яка здійснила або здійснює самочинне будівництво нерухомого майна, не набуває права власності на нього.

3. Право власності на самочинно збудоване нерухоме майно за рішенням суду може бути визнане за особою, яка здійснила самочинне будівництво на земельній ділянці, що не була відведена їй для цієї мети, за умови надання земельної ділянки у встановленому порядку особі під уже збудоване нерухоме майно.

4. Якщо власник (користувач) земельної ділянки заперечує проти визнання права власності на нерухоме майно за особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво на його земельній ділянці, або якщо це порушує права

інших осіб, майно підлягає знесенню особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, або за її рахунок.

5. На вимогу власника (користувача) земельної ділянки суд може визнати за ним право власності на нерухоме майно, яке самочинно збудоване на його земельній ділянці, якщо це не порушує права інших осіб.

6. Особа, яка здійснила самочинне будівництво, має право на відшкодування витрат на будівництво, якщо право власності на нерухоме майно визнано за власником (користувачем) земельної ділянки, на якій воно розміщене.

7. У разі істотного відхилення від проекту, що суперечить суспільним інтересам або порушує права інших осіб, істотного порушення будівельних норм і правил суд за позовом відповідного органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування може ухвалити рішення, яким зобов'язати особу, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, провести відповідну перебудову.

Якщо проведення перебудови є неможливим або особа, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, відмовляється від її проведення, таке нерухоме майно за рішенням суду підлягає знесенню за рахунок особи, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво. Особа, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво, зобов'язана відшкодувати витрати, пов'язані з приведенням земельної ділянки до попереднього стану.

Стаття 479. Перехід права на земельну ділянку у разі набуття права власності на розміщений на ній об'єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва

1. До особи, яка набула право власності на об'єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва, право власності на який зареєстровано у визначеному законом порядку, або частку у праві спільної власності на такий об'єкт, одночасно переходить право власності (частка у праві спільної власності) або право користування земельною ділянкою, на якій розміщений такий об'єкт, без зміни її цільового призначення в обсязі та на умовах, встановлених для відчужувача (попереднього власника) такого об'єкта, у порядку та на умовах, що їх визначає Земельний кодекс України. Істотною умовою договору, що передбачає перехід права власності на об'єкт нерухомого майна (житловий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду), об'єкт незавершеного будівництва, який розміщений на земельній ділянці і перебуває у власності відчужувача, є умова про одночасний перехід права власності на таку земельну ділянку (частку у праві спільної власності на неї) від відчужувача (попереднього власника) до набувача такого об'єкта.

Стаття 480. Набуття права власності на природно створювану земельну ділянку

1. Прирощення земельної ділянки до берегів водойми належить власнику прибережної земельної ділянки лише у разі його поступового утворення. Власник прибережної земельної ділянки набуває також земельну ділянку, яка залишена водоймою, що поступово відійшла від відповідного берега.

2. Власник земельної ділянки, яка оточена ставками, озерами, каналами або іншими водоймами, не стає власником земельних ділянок, що виникли внаслідок тимчасового зменшення рівня цих водойм нижче рівня спуску. Власник таких водойм не набуває будь-яких прав щодо земельної ділянки, затопленої внаслідок тимчасового розливу.

3. Власник земельної ділянки, від якої водойма раптово відокремила частину берега, приєднавши його до земельної ділянки іншого власника, не втрачає права власності на відокремлену частину, за умови її витребування протягом одного року з дня вступу у володіння власника земельної ділянки, до якої приєднана відокремлена частина.

4. Якщо водойма, що створила новий рукав, оточує земельну ділянку власника прибережної ділянки, такий власник є власником створеного таким чином острова.

Стаття 481. Набуття права власності на об’єкт, створений у водоймі штучним способом

1. Право власності на об’єкт, створений у водоймі штучним способом, може бути набуто лише у випадках, на умовах та порядком, встановлених законом.

2. Створення такого об’єкта не є підставою для набуття права власності на нього.

3. Право власності на такий об’єкт виникає з моменту, встановленого законом.

Стаття 482. Припинення права власності на земельну ділянку

1. Право власності особи на земельну ділянку може бути припинене за рішенням суду у випадках, встановлених законом.

Глава 28. Право власності на будівлю або споруду

Стаття 483. Основні приписи про право власності на будівлю або споруду

1. Право власності на будівлю або споруду може належати власникові земельної ділянки, на якій розміщена будівля або споруда, або іншій особі.

2. Право власності на будівлю або споруду виникає на підставах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом, з моменту державної реєстрації, якщо іншого не встановлено законом.

3. Власник будівлі або споруди має право передати у постійне володіння та користування (сервітут) або у тимчасове користування (оренду) частину будівлі або споруди за умови індивідуалізації такої частини в договорі.

Стаття 484. Користування чужою земельною ділянкою власником будівлі або споруди

1. Власник будівлі або споруди, розміщеної на земельній ділянці, що належить іншій особі, користується такою земельною ділянкою на підставі відповідного речового права або договору з власником земельної ділянки на умовах та в обсязі, що випливають із такого права або договору.

2. Власник будівлі або споруди, який не має відповідного речового права або договору з власником земельної ділянки, має право на доступ до будівлі або споруди та на користування земельною ділянкою в обсязі, необхідному для доступу до будівлі або споруди, її утримання, ремонту, реконструкції та відновлення. Власник земельної ділянки має право вимагати домірної плати за таке користування, якщо іншого не встановлено законом.

3. У випадку, визначеному частиною другою цієї статті, власник будівлі або споруди має право вимагати від власника земельної ділянки встановлення сервітуту або укладення договору оренди щодо земельної ділянки чи її частини в обсязі, необхідному для доступу до будівлі або споруди, її утримання, ремонту, реконструкції та відновлення.

4. Перехід права власності на земельну ділянку не є підставою для припинення або зміни речового права або прав за договором щодо такої земельної ділянки, належних власникові будівлі або споруди, якщо іншого не встановлено законом або договором.

5. Власник будівлі або споруди, розміщеної на чужій земельній ділянці, має право володіти, користуватися та розпоряджатися нею на власний розсуд, зокрема зносити, ремонтувати, реконструювати або відновлювати її, якщо це не суперечить закону та умовам користування земельною ділянкою.

6. Пошкодження або знищення будівлі або споруди, розміщеної на чужій земельній ділянці, не зумовлює припинення речового права або прав за договором щодо такої земельної ділянки, якщо власник будівлі або споруди

розпочав її відновлення протягом п’яти років з дня пошкодження або знищення. У разі якщо власник будівлі або споруди не розпочав відновлення у цей строк такі права є припиненими, якщо іншого не встановлено законом або договором.

Стаття 485. Основні приписи про право власності на об’єкт незавершеного будівництва

1. Право власності на об’єкт незавершеного будівництва належить власнику земельної ділянки, якщо іншого не встановлює закон або договір.

2. Право власності на об’єкт незавершеного будівництва виникає з моменту державної реєстрації такого права. Власник має право звернутися із заявою про державну реєстрацію права власності на об’єкт незавершеного будівництва, якщо відповідний об’єкт відповідає ознакам нерухомого майна, визначеним статтею 373 цього Кодексу.

3. Власник об’єкта незавершеного будівництва зобов’язаний у розумний строк завершити будівництво такого об’єкта.

У разі невиконання цього обов’язку орган місцевого самоврядування має право попередити власника про необхідність завершення будівництва об’єкта нерухомості, а також встановити розумний строк для його завершення.

4. Якщо власник без поважних причин не завершить будівництво об’єкта нерухомого майна у встановлений строк, суд за позовом органу місцевого самоврядування може ухвалити рішення про продаж на публічних торгах такого об’єкта незавершеного будівництва з виплатою коштів, отриманих від продажу, за вирахуванням витрат на виконання рішення суду.

Стаття 486. Житловий будинок як об’єкт права власності

1. Житловим будинком є будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, встановлених законодавством, і призначена для постійного у ній проживання.

2. Власник житлового будинку має право використовувати помешкання для особистого проживання, проживання членів своєї сім’ї, інших осіб і не має права використовувати його для промислового виробництва.

Стаття 487. Садиба як об’єкт права власності

1. Садибою є земельна ділянка разом з розміщеними на ній житловим будинком, господарсько-побутовими будівлями, наземними і підземними комунікаціями, багаторічними насадженнями.

2. У разі відчуження житлового будинку відчуженою є вся садиба, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. Особливості юридичного режиму інших житлових будівель може встановлювати закон.

Глава 29. Право власності на приміщення

Стаття 488. Основні приписи про право власності на приміщення

1. Право власності на приміщення виникає з моменту його державної реєстрації.

Державна реєстрація права власності на приміщення у спорудженій будівлі може бути проведена лише після державної реєстрації права власності на будівлю, в якій розміщене це приміщення.

Державна реєстрація права власності на приміщення припиняє право власності на будівлю, в якій розміщене це приміщення.

Державна реєстрація права власності на будівлю за власником всіх приміщень у будівлі припиняє право власності такої особи на приміщення.

2. Власнику приміщення належить частка у праві власності на спільне майно будівлі з моменту державної реєстрації його права власності на приміщення.

3. Власник приміщення володіє, користується та розпоряджається належним йому приміщенням відповідно до призначення приміщення.

4. Приміщення, призначене переважно для обслуговування інших приміщень, є допоміжним.

Стаття 489. Основні приписи про право власності на житлові приміщення

1. Житловим приміщенням є приміщення, призначене для постійного або тимчасового проживання фізичних осіб.

Фізична особа – власник житлового приміщення може використовувати його для особистого проживання та проживання членів своєї сім’ї. Власник може передати житлове приміщення у користування іншим особам для проживання фізичних осіб на підставі договору.

2. До житлового приміщення відносять лише приміщення, придатні для проживання. Придатність приміщення для проживання визначає законодавство.

До житлових приміщень не можуть бути віднесені допоміжні приміщення.

3. Користування житловим приміщенням для цілей, не пов’язаних з проживанням фізичних осіб, дозволено лише після переведення такого приміщення у нежитлове приміщення. Переведення приміщень із житлових у нежитлові проводять порядком, визначеним законодавством.

Стаття 490. Види житлових приміщень

1. Житловими приміщеннями є квартира та кімната.

2. Квартира – це житлове приміщення, що включає одну або кілька кімнат і допоміжні приміщення, має окремий вхід та становить відокремлену частину будівлі. Право власності на квартиру виникає з моменту його державної реєстрації.

Власники квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку є співвласниками на праві спільної сумісної власності спільного майна багатоквартирного будинку. Спільним майном багатоквартирного будинку є приміщення загального користування (у тому числі допоміжні), несучі та огороджувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання, встановлене всередині або за межами будинку, що обслуговує більше одного житлового або нежитлового приміщення, будівлі і споруди, призначені для задоволення потреб усіх співвласників багатоквартирного будинку та розміщені на прибудинковій території, а також права на земельну ділянку, на якій розміщений багатоквартирний будинок та його прибудинкова територія, у разі державної реєстрації таких прав.

3. Кімната – це житлове приміщення, розташоване у квартирі.

Право власності на кімнату виникає з моменту його державної реєстрації. Державна реєстрація права власності на кімнату припиняє право власності на квартиру, в якій розташована ця кімната. Власник квартири не має права вимагати державної реєстрації права власності на розташовані в ній кімнати, якщо іншого не встановлено законом.

4. Квартира, що включає кімнати, щодо яких зареєстровано право власності, є комунальною.

Комунальна квартира не є об’єктом цивільних прав і не може бути предметом правочину.

Допоміжні приміщення комунальної квартири є спільним майном власників кімнат.

Стаття 491. Права членів сім’ї власника житлового приміщення

1. Члени сім’ї власника, який проживає в належному йому житловому приміщенні, мають право користування таким приміщенням на праві соціального узуфрукта.

2. Відчуження житлового приміщення, в якому проживають члени сім’ї власника цього житлового приміщення, які перебувають під його опікою або піклуванням, або позбавлені батьківського піклування неповнолітні члени сім’ї власника (про що відомо органу опіки та піклування), якщо при цьому порушено права або правомірні інтереси зазначених осіб, дозволено лише за згодою органу опіки та піклування.

Стаття 492. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та його членів на квартиру в будинку кооперативу

1. Усі власники (співвласники) квартир та нежитлових приміщень у будинку, спорудженому або придбаному житлово-будівельним (житловим) кооперативом, є співвласниками спільного майна такого будинку на праві спільної сумісної власності.

Спільним майном будинку кооперативу є приміщення загального користування (у тому числі допоміжні), несучі та огороджувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання, встановлене всередині або за межами будинку кооперативу, що обслуговує більше одного житлового або нежитлового приміщення, будівлі і споруди, призначені для задоволення потреб усіх співвласників будинку кооперативу та розміщені на прибудинковій території, а також права на земельну ділянку, на якій розміщений будинок кооперативу та його прибудинкова територія, у разі державної реєстрації таких прав.

2. Член житлово-будівельного (житлового) кооперативу має право володіння і користування, а за згодою кооперативу – і розпоряджання квартирою, яку він займає в будинку кооперативу, якщо він не викупив її.

3. У разі викупу квартири член житлово-будівельного (житлового) кооперативу стає її власником.

4. Управління спільним майном будинку кооперативу здійснюють його співвласники (безвідносно до членства в кооперативі) відповідно до закону.

Установчі документи кооперативу не можуть включати приписи, що обмежують визначені законом права співвласників будинку кооперативу. Приписи установчих документів кооперативу, що обмежують визначені законом права співвласників будинку кооперативу, є нікчемними.

Стаття 493. Об’єднання співвласників багатоквартирного будинку

1. Власники квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку (будинках) для забезпечення експлуатації такого будинку (будинків), користування квартирами і нежитловими приміщеннями та управління, утримання і використання спільного майна багатоквартирного будинку (будинків) можуть створювати об’єднання співвласників багатоквартирного будинку (будинків).

Таке об’єднання є юридичною особою, що створена та діє відповідно до закону та статуту.

Глава 30. Захист права власності

Стаття 494. Засади захисту права власності

1. Держава забезпечує рівний захист прав усіх суб’єктів права власності.

2. Власник має право на захист права власності відповідно до приписів глави 21 цього Кодексу.

3. Власник, права якого порушено, має право на відшкодування завданої йому майнової шкоди та компенсацію моральної шкоди.

Стаття 495. Особливості витребування державного та комунального майна від добросовісного набувача

1. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада, крім випадків, встановлених частиною другою статті 367 цього Кодексу, не може витребувати майно від добросовісного набувача на свою користь, якщо:

1) з моменту реєстрації у Державному реєстрі прав права власності першого набувача на нерухоме майно, передане йому з державної або комунальної власності у приватну власність, безвідносно до виду майна, минуло більше десяти років;

2) з дати передачі першому набувачеві з державної або комунальної власності у приватну власність нерухомого майна, щодо якого на момент такої передачі законодавством не була встановлена необхідність державної реєстрації правочину або реєстрації права власності, минуло більше десяти років.

Зміна першого та подальших набувачів не змінює порядку обчислення та перебігу граничного строку для витребування майна, встановленого цією частиною.

Дію приписів цієї частини не поширюють на випадки, якщо майно на момент вибуття з володіння держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади належало:

а) до об’єктів критичної інфраструктури;

б) до об’єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави;

в) до об’єктів та земель оборони;

г) до об’єктів або територій природно-заповідного фонду, за умови наявності підтвердних документів про статус таких об’єктів (територій) на момент вибуття з володіння;

ґ) до гідротехнічних споруд, за умови наявності підтвердних документів про статус таких об’єктів на момент вибуття з володіння;

д) до пам’яток культурної спадщини, які не підлягали приватизації.

Стаття 496. Особливості захисту права власності держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади

1. Якщо орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, безвідносно до того, чи мав такий орган відповідні повноваження, вчинив будь-які дії, спрямовані на відчуження майна, в результаті яких набувачем такого майна став суб'єкт права приватної власності, спори щодо окремих повноважень права власності на таке майно відповідного органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування вирішують на підставі віндикаційного позову.

Стаття 497. Відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку із зменшенням їхньої цінності

1. Власник земельної ділянки, житлового будинку, іншої будівлі має право на відшкодування у зв'язку із зменшенням цінності таких об'єктів внаслідок діяльності, що призвела до зниження рівня екологічної, шумової захищеності території, погіршення природних властивостей землі.

Розділ VIII. ОБМЕЖЕНІ РЕЧОВІ ПРАВА

Глава 31. Загальні приписи про обмежені речові права

Стаття 498. Види обмежених речових прав

1. Обмеженими речовими правами є:

1) право узуфрукта;

2) право сервітуту;

3) право емфітевзису;

4) право суперфіцію;

5) речове право очікування;

6) право переважної купівлі нерухомої речі;

7) забезпечувальні речові права.

2. Закон може встановити й інші обмежені речові права.

Стаття 499. Спільні обмежені речові права

1. До відносин, пов'язаних із належністю одного обмеженого речового права двом і більше особам, застосовують приписи про спільну власність, якщо

іншого не встановлено цим Кодексом або не випливає із сутності обмеженого речового права.

2. Поділ речі, на яку встановлено обмежене речове право, і виділ із неї частки в натурі за вимогою осіб, яким належить таке право, заборонені, якщо іншого не встановлено законом або договором, або не випливає із суті відповідного обмеженого речового права.

Стаття 500. Здійснення обмежених речових прав

1. Суб'єкт обмеженого речового права реалізує свої повноваження переважно перед відповідними повноваженнями власника.

2. Якщо на одну річ обмежені речові права належать одночасно двом і більше особам, переважно перед іншими здійснює свої повноваження та особа, яка раніше набула обмежене речове право, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

3. Речове право, що має забезпечення (забезпечене право), може бути здійснене позачергово лише тією частиною і в той спосіб, якими воно забезпечене.

Стаття 501. Захист обмежених речових прав

1. Суб'єкт обмеженого речового права має право на захист такого права, зокрема від власника майна, відповідно до приписів глави 21 цього Кодексу.

Глава 32. Узуфрукт

Стаття 502. Поняття узуфрукта

1. Власник речі має право надати таку річ фізичній або юридичній особі (узуфруктарію) у володіння для користування, одержання плодів, продукції і доходів від користування нею на тих самих умовах, що й власник, але з обов'язком збереження призначення речі (узуфрукт).

2. Узуфрукт може бути обмежений забороною окремих видів користування.

3. Узуфрукт можуть встановлювати одночасно або послідовно на користь кількох осіб.

4. Узуфрукт є безоплатним, якщо іншого не встановлено законом, договором або заповітом.

5. На відносини за узуфруктом поширюють загальні приписи цього Кодексу про речові права, якщо іншого не випливає з приписів цієї глави та сутності узуфрукта.

Особливості узуфрукта державного та комунального майна встановлює закон.

Стаття 503. Встановлення узуфрукта

1. Узуфрукт може встановлювати закон, договір або заповіт.

У встановлених законом випадках узуфрукт може встановлювати рішення суду.

2. Узуфрукт може бути встановлено щодо будь-якої неспоживної рухомої або нерухомої речі, єдиного майнового комплексу, що можуть приносити плоди, продукцію, доходи.

Узуфрукт, що входить до складу спадщини дітей, може бути обтяжений на підставі закону іншим узуфруктом в інтересах батьків.

3. Узуфрукт поширюють на всі приналежності речі та інше майно, включене до її складу.

4. Споживна річ, передана на праві узуфрукта, є власністю узуфруктарія. Після припинення узуфрукта узуфруктарій зобов'язаний у розумний строк передати у власність особі, яка встановила узуфрукт, споживну річ такого самого роду, такої самої якості та в такій самій кількості, яку він отримав на праві узуфрукта. Якщо передання речі таких самих роду, якості та кількості є неможливим, узуфруктарій зобов'язаний сплатити вартість переданої йому речі за ціною, яка існує на такі або аналогічні речі станом на день повернення.

Стаття 504. Узуфрукт державного та комунального майна

1. Узуфрукт державного або комунального майна встановлює власник для узуфруктарія – юридичної особи публічного права, створеної державою або територіальною громадою.

2. Узуфрукт державного або комунального майна може бути встановлено на будь-які види рухомого або нерухомого майна, що перебуває у власності держави або територіальної громади.

3. Узуфруктарій зобов'язаний підтримувати цільове призначення, що власник встановив на майно, утримувати передане на праві узуфрукта майно в належному стані, за потреби проводити його поточний ремонт, а за попередньої письмової згоди власника – капітальний ремонт.

4. Узуфруктарій зобов'язаний сплачувати податки, роялті, орендну плату за землю та інші платежі. Узуфруктарій також несе витрати, пов'язані зі зберіганням та звичайним обслуговуванням майна, переданого на праві узуфрукта державного або комунального майна.

5. Узуфруктарій за попередньою письмовою згодою власника може поліпшувати майно, передане на праві узуфрукта державного або комунального майна, без права на вилучення таких поліпшень.

6. Узуфруктарій не може відчужувати майно, передане йому на праві узуфрукта, вносити його до статутного капіталу юридичних осіб, а також вчиняти інші дії, наслідком яких може бути відчуження або зміна призначення майна.

Щодо майна, переданого на праві узуфрукта, узуфруктарій не може встановлювати майнове обтяження. Узуфруктарій не може вносити передане йому майно у спільну власність.

7. Узуфруктарій має право вживати заходів для відшкодування шкоди, завданої третьою особою майну, яким він користується на праві узуфрукта державного або комунального майна.

8. Узуфрукт державного або комунального майна може бути встановлено безстроково або на певний строк, або до настання певної події, або до досягнення певної мети.

9. Узуфрукт державного або комунального майна встановлює договір між власником та узуфруктарієм.

10. На відносини за узуфруктом державного та комунального майна поширюють приписи статті 511 цього Кодексу, якщо іншого не визначено цією статтею.

Стаття 505. Соціальний узуфрукт

1. Соціальний узуфрукт можуть встановлювати для забезпечення соціально значущих інтересів.

2. Коло осіб, стосовно яких можуть встановлювати соціальний узуфрукт, визначає закон.

3. Соціальний узуфрукт діє довічно, якщо іншого не встановлено рішенням суду.

4. На відносини за соціальним узуфруктом поширюють приписи цього Кодексу про сервітут з урахуванням приписів цієї глави та суті соціального узуфрукта.

Стаття 506. Строк узуфрукта

1. Узуфрукт може встановлювати закон, договір, заповіт або рішення суду безстроково або на певний строк.

Стаття 507. Відчуження узуфрукта

1. Відчуження узуфрукта заборонено.

2. Відчуження власником майна, переданого на праві узуфрукта, не припиняє права узуфруктарія на таке майно.

Стаття 508. Визначення стану майна

1. Узуфруктарій приймає речі, інше майно в тому стані, в якому вони є.

2. У разі встановлення узуфрукта щодо сукупності речей узуфруктарій і власник зобов'язані сприяти оформленню інвентарного опису майна.

3. Кожна сторона має право звернутися за оформленням інвентарного опису майна до уповноважених органів державної влади.

Сторона, яка звернулася за оформленням інвентарного опису майна відповідно до приписів цієї статті або за засвідченням підпису на такому описі, несе пов'язані з цим витрати.

Стаття 509. Обтяження і витрати, пов'язані з узуфруктом, права кредиторів

1. Витрати та обтяження, пов'язані з узуфруктом, несе власник, якщо іншого не встановлено законом, договором або заповітом.

2. Кредитори узуфруктарія мають право звернути стягнення на його права з урахуванням прав, що належать власнику.

Кредитори власника мають право звернути стягнення на його права з урахуванням прав, що належать узуфруктарію.

Стаття 510. Права узуфруктарія

1. Узуфруктарій має право на одержання доходів, продукції, плодів, отриманих від користування предметом узуфрукта, якщо іншого не встановлено законом, договором або заповітом.

2. Право власності на доходи, продукцію, плоди виникає в узуфруктарія з моменту їх одержання (вироблення, збирання).

3. Плоди, не зібрані на момент встановлення узуфрукта, належать узуфруктарію, а плоди, не зібрані на момент спливу строку узуфрукта, належать власнику, якщо іншого не встановлено законом, договором або заповітом.

4. Якщо предметом узуфрукта є споживні речі, узуфруктарій має право розпоряджання ними і після спливу строку узуфрукта зобов'язаний повернути власнику речі такої самої якості, вартості, і в тій самій кількості, а якщо це неможливо – відшкодувати їхню вартість на момент припинення узуфрукта.

5. Якщо предметом узуфрукта є насадження (дерева), у разі їх знищення (втрати) узуфруктарій зобов’язаний їх замінити відповідно до умов договору або звичаю.

6. Узуфруктарій користується кар’єрами, що перебувають в експлуатації на момент встановлення узуфрукта, порядком, визначеним законом для власника.

Узуфруктарій має право на розробку родовищ на земельній ділянці, переданій йому на праві узуфрукта.

7. Якщо предметом узуфрукта є неспоживні речі, що підлягають зношенню, узуфруктарій має користуватися ними добросовісно та відповідно до їхнього цільового призначення.

Стаття 511. Обов’язки узуфруктарія

1. Узуфруктарій зобов’язаний користуватися майном, на яке встановлено узуфрукт, добросовісно та відповідно до його цільового призначення.

2. Якщо річ пошкоджена або знищена, або необхідно виконати роботи з її ремонту, здійснити покращення чи провести заходи із запобігання небезпеці, узуфруктарій зобов’язаний невідкладно повідомити про це власника. Узуфруктарій зобов’язаний невідкладно повідомляти власника про будь-який факт незаконних дій щодо земельної ділянки, оспорювання права власності під загрозою стягнення відшкодування завданих у зв’язку з цим збитків.

3. Під час здійснення свого права узуфруктарій зобов’язаний зберігати призначення речі, визначені власником.

Узуфруктарій зобов’язаний сплачувати обов’язкові платежі (податки, мито, збори) за використання узуфрукта.

4. Узуфруктарій зобов’язаний проводити поточний ремонт, необхідний для утримання майна і подальшого користування ним за цільовим призначенням.

5. Капітальний ремонт майна, на яке встановлено узуфрукт, покладають на власника, якщо іншого не визначено законом, договором або заповітом.

6. Якщо узуфруктарій провів роботи, необхідні для утримання майна, що виходять за межі поточного ремонту, та здійснив витрати, він має право вимагати від власника їх відшкодування відповідно до глави 88 цього Кодексу.

Про необхідність проведення таких робіт узуфруктарій зобов’язаний повідомити власника.

7. У разі знищення або істотного руйнування предмета узуфрукта внаслідок природного зношення або з інших причин, що не залежать від сторін, узуфруктарій та власник не зобов’язані відновлювати майно, на яке встановлено узуфрукт.

8. Якщо майно, на яке встановлено узуфрукт, застраховане, у період дії узуфрукта страхові внески сплачує узуфруктарій.

У разі настання страхового випадку право на страхові виплати має узуфруктарій, якщо іншого не встановлено договором страхування або законом.

Стаття 512. Права та обов’язки власника

1. Власник може змінити або через вчинення правочину припинити право узуфрукта лише за згодою узуфруктарія, якщо іншого не встановлено законом, договором або заповітом.

2. Власник має право відчужувати річ або інше майно, на яке встановлено узуфрукт, обтяжувати це майно зобов’язаннями, вживати заходів для захисту права власності, не заборонених законом.

3. Власник зобов’язаний утримуватися від вчинення будь-яких дій, що перешкоджають або порушують здійсненню узуфруктарієм його права, відшкодовувати йому завдані збитки, якщо дії власника призвели до зменшення вартості предмета узуфрукта, убезпечувати узуфруктарія від евікції (стаття 896 цього Кодексу).

4. Якщо узуфруктарій за вимогою кредитора власника сплачує борги з майна або частини майна, щодо якого встановлено узуфрукт, власник зобов’язаний після припинення узуфрукта відшкодувати сплачені авансом суми без процентів.

Якщо узуфруктарій не сплачує борги, визначені абзацом першим цієї частини, власник має право за власним вибором сплатити їх або продати відповідну частину майна, щодо якого встановлено узуфрукт. Якщо такі борги сплачує власник, узуфруктарій зобов’язаний сплатити йому проценти за весь строк узуфрукта.

Якщо борги не сплачено порядком, визначеним абзацами першим і другим цієї частини, кредитори мають право звернути стягнення на майно, щодо якого встановлено узуфрукт.

Стаття 513. Припинення узуфрукта

1. Узуфрукт є припиненим у разі:

1) поєднання в одній особі власника та узуфруктарія речі, обтяженої узуфруктом;

2) смерті фізичної особи – узуфруктарія або ліквідації юридичної особи – узуфруктарія;

3) знищення, втрати або припинення існування речі, на яку встановлено узуфрукт, або погіршення її стану, внаслідок чого вона стала непридатною для використання за цільовим призначенням;

4) закінчення строку, на який встановлено узуфрукт;

5) зловживання узуфруктарієм своїм правом;

6) припинення обов'язку власника житлового приміщення, обтяженого соціальним узуфруктом, щодо надання утримання (сплати аліментів) особам, з якими узуфруктарій проживає однією сім'єю.

Стаття 514. Юридичні наслідки припинення узуфрукта

1. Після припинення узуфрукта узуфруктарій зобов'язаний повернути власнику річ у тому самому стані, в якому її було отримано від власника, з урахуванням нормального зносу, або у стані, визначеному законом, договором або заповітом.

2. У разі знищення, втрати або пошкодження речі, переданої на праві узуфрукта, з вини узуфруктарія він зобов'язаний відшкодувати власнику завдані збитки.

3. Про припинення узуфрукта вносять запис до Державного реєстру прав.

Глава 33. Сервітут

Стаття 515. Поняття і види сервітуту

1. Сервітутом є право користування чужим майном, встановлене щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб, що не можуть бути задоволені в інший спосіб.

2. Земельний сервітут як обмежене речове право встановлюють як обтяження земельної ділянки або іншого нерухомого майна (обтяжене сервітутом нерухоме майно), яке надають (встановлюють) власнику іншого нерухомого майна (домінуюче нерухоме майно), користування яким або потреби якого не можуть бути задоволені в інший спосіб.

3. Особистий сервітут як обмежене речове право може бути надано власнику (володільцю) сусідньої ділянки або іншій конкретно визначеній особі.

4. Сервітутом можуть обтяжувати будівлі, споруди або інше нерухоме майно, обмежене користування яким необхідно поза зв'язком із користуванням земельною ділянкою.

5. На підставі сервітуту власник домінуючого нерухомого майна має право самостійно користуватися нерухомим майном, обтяженим сервітутом, та/або заборонити власнику такого майна користуватися ним у певний спосіб.

Стаття 516. Встановлення сервітуту

1. Сервітут може бути встановлений договором, законом, заповітом, рішенням суду або його можуть набути за набувальною давністю.

2. Сервітут може бути встановлений договором між особою, яка вимагає його надання, та власником (володільцем) нерухомого майна. Сервітут підлягає державній реєстрації порядком, встановленим для державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

3. У разі недосягнення домовленості про встановлення сервітуту та про його умови спір вирішує суд за позовом особи, яка вимагає надання сервітуту.

4. Сервітут можуть набувати за набувальною давністю порядком, встановленим цим Кодексом.

5. На умовах та порядком, що визначені частинами першою – третьою цієї статті, сервітут може бути встановлено також в інтересах і на вимогу особи, якій земельна ділянка надана на праві постійного (безстрокового) користування, або інших осіб у випадках, встановлених законом.

Стаття 517. Зміст сервітуту

1. Сервітут визначає обсяг прав власника домінуючого нерухомого майна щодо користування майном, обтяженим обмеженим речовим правом, та/або встановлює заборону власнику такого майна користуватися ним у певний спосіб.

Сервітут можуть встановлювати для забезпечення проходу та проїзду через сусідню земельну ділянку, будівництва, реконструкції та/або експлуатації лінійних об’єктів, що не перешкоджають використанню земельної ділянки відповідно до умов дозволеного користування, а також інших потреб власника нерухомого майна, що не можуть бути забезпечені без встановлення сервітуту.

2. Сервітут може бути встановлено на певний строк або безстроково.

3. Особа, яка користується сервітутом, зобов’язана вносити плату за користування майном, якщо іншого не встановлено договором, законом, заповітом або рішенням суду.

4. Сервітут не підлягає відчуженню.

5. Сервітут не позбавляє власника майна, щодо якого він встановлений, права володіння, користування та розпоряджання таким майном.

6. Сервітут зберігає чинність у разі переходу до інших осіб права власності на майно, щодо якого він встановлений.

7. Збитки, що їх завдала власнику (володільцю) земельної ділянки або іншого нерухомого майна особа, якій надано сервітут, підлягають відшкодуванню на загальних підставах.

8. Якщо на одне майно встановлено два і більше сервітути або інших обмежених речових прав, що не можуть бути здійснені одночасно (в сукупності

або окремо), кожний із суб'єктів обмежених речових прав може вимагати встановлення такого порядку здійснення прав, який однаковою мірою задовольнить всіх заінтересованих осіб.

Стаття 518. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном

1. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном полягає у можливості проходу, проїзду через чужу земельну ділянку, прокладання та експлуатації ліній електропередачі, зв'язку і трубопроводів, забезпечення водопостачання, меліорації тощо.

2. Особа має право вимагати від власника (володільця) сусідньої земельної ділянки, а в разі необхідності – від власника (володільця) іншої земельної ділянки надання земельного сервітуту.

3. Право користування чужим майном може бути встановлено щодо іншого нерухомого майна (будівлі, споруди тощо).

Стаття 519. Права власника домінуючого нерухомого майна

1. Власник домінуючого нерухомого майна має право вимагати від власника сусідньої земельної ділянки надання сервітуту, якщо він не може користуватися домінуючим нерухомим майном в інший спосіб.

2. Власник домінуючого нерухомого майна має право користуватися сервітутом, вчиняти щодо майна, обтяженого сервітутом, будь-які дії, необхідні та достатні для здійснення права сервітуту.

3. Витрати, пов'язані із вчиненням дій, необхідних і достатніх для здійснення права сервітуту, несе власник домінуючого нерухомого майна, якщо іншого не встановлено законом, договором або заповітом.

Стаття 520. Права та обов'язки власника домінуючого нерухомого майна і власника нерухомого майна, обтяженого сервітутом

1. Власник домінуючого нерухомого майна зобов'язаний дотримувати правомірні інтереси власника майна, обтяженого сервітутом, і здійснювати свої права у такий спосіб, щоб завдавати йому якомога менше незручностей.

2. Власник домінуючого нерухомого майна зобов'язаний належним чином утримувати будівлі, споруди і насадження, які він розмістив на праві сервітуту.

3. Власник домінуючого нерухомого майна зобов'язаний відшкодувати збитки, завдані власнику майна, обтяженого сервітутом.

4. Якщо право сервітуту встановлено на користь двох або більше співвласників домінуючого нерухомого майна, обов'язок утримання будівель, споруд і насаджень, розміщених на праві сервітуту, і відшкодування збитків,

завданих власнику майна, обтяженого сервітутом, покладається на кожного з таких власників домінуючого нерухомого майна домірно отримуваній ними вигоді, якщо іншого не встановлено законом або договором, яким встановлено сервітут.

5. Власник нерухомого майна, обтяженого сервітутом, зобов'язаний утримуватися від будь-яких дій, що обмежують або перешкоджають здійсненню права сервітуту.

6. Власник нерухомого майна, обтяженого сервітутом, має право, якщо іншого не встановлено законом, вимагати від осіб, в інтересах яких встановлено сервітут, домірну плату за користування таким майном.

Стаття 521. Викуп сервітуту на право проходу і проїзду

1. Сервітут на право проходу і проїзду може бути викуплений власником нерухомого майна, обтяженого сервітутом, у разі настання істотних незручностей або знецінення нерухомого майна внаслідок встановлення сервітуту.

2. За наявності спору щодо викупу сервітуту суд може ухвалити рішення про примусовий його викуп. При встановленні ціни викупу враховують тривалість сервітуту і зміну вартості нерухомого майна.

Стаття 522. Припинення сервітуту

1. Сервітут є припиненим у разі:

1) поєднання в одній особі особи, в інтересах якої встановлено сервітут, і власника майна, обтяженого сервітутом;

2) відмови від нього особи, в інтересах якої встановлено сервітут;

3) спливу строку, на який встановлено сервітут;

4) припинення обставини, яка була підставою для встановлення сервітуту;

5) невикористання сервітуту протягом трьох років поспіль;

6) смерті фізичної особи, на користь якої встановлено особистий сервітут.

2. Сервітут може бути припинено за рішенням суду на вимогу власника майна за наявності обставин, що мають істотне значення.

3. Власник земельної ділянки має право вимагати припинення сервітуту, якщо він перешкоджає використанню такої земельної ділянки за її цільовим призначенням.

4. Сервітут може бути припинено в інших випадках, встановлених законом.

Глава 34. Емфітевзис

Стаття 523. Поняття та підстави встановлення емфітевзису

1. Емфітевзисом є право володіння та користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб у повному обсязі, що належить її власнику, якщо це не призводить до знецінення земельної ділянки.

2. Емфітевзис може бути відчужений або переданий порядком спадкування.

3. Емфітевзис встановлюють договором між власником земельної ділянки та особою, яка виявила бажання користуватися цією нерухомою річчю (емфітевтом), або в разі спадкування на підставі заповіту або закону.

4. Емфітевзис, встановлений щодо земельної ділянки державної або комунальної власності, емфітевт не може відчужувати, вносити до статутного капіталу юридичної особи, передавати в заставу, крім випадків, визначених законом.

Стаття 524. Строк емфітевзису

1. Строк емфітевзису встановлюється договором і не може перевищувати п’ятдесят років.

Стаття 525. Права та обов’язки власника земельної ділянки, щодо якої встановлено емфітевзис

1. Власник земельної ділянки має право вимагати від землекористувача, на користь якого встановлено емфітевзис, використання її за призначенням, визначеним у договорі.

2. Власник земельної ділянки має право на одержання плати за користування земельною ділянкою. Розмір плати, її форму, умови, порядок та строки сплати встановлює договір.

3. Власник земельної ділянки зобов’язаний не перешкоджати землекористувачеві у здійсненні ним права емфітевзису.

4. Земельна ділянка, щодо якої укладено договір оренди, не може бути передана її власником іншій особі на праві емфітевзису.

5. Всі покращення, будівлі і споруди, зведені на земельній ділянці, переданій на праві емфітевзису, належать власнику, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 526. Права та обов’язки емфітевта

1. Емфітевт має однакове з власником право користування земельною ділянкою.

Власник земельної ділянки, щодо якої встановлено емфітевзис, не може користуватися такою земельною ділянкою, якщо це перешкоджає емфітевту у здійсненні його права.

Емфітевт не має права проводити зміни в будівлях та спорудах, що розміщені на земельній ділянці на момент встановлення емфітевзису, та вчиняти інші дії, які можуть призвести до зменшення вартості земельної ділянки.

2. Емфітевту належать плоди, доходи, інша продукція, отримані від користування земельною ділянкою, та створені або набуті ним рухомі речі, якщо іншого не встановлено договором.

3. Емфітевт може передавати земельну ділянку та розміщені на ній будівлі і споруди у найм (оренду) на строк, що не перевищує строк емфітевзису, якщо це не заборонено договором емфітевзису.

Така заборона є обтяженням речових прав на земельну ділянку та підлягає державній реєстрації порядком, встановленим законом.

4. Емфітевт зобов’язаний вносити плату за користування земельною ділянкою, а також інші платежі, встановлені законом.

5. Емфітевт зобов’язаний ефективно використовувати земельну ділянку відповідно до її цільового призначення, підвищувати її родючість, застосовувати природоохоронні технології виробництва, утримуватися від дій, що можуть призвести до погіршення екологічної ситуації та природного стану земельної ділянки.

Стаття 527. Право емфітевта на відчуження емфітевзису

1. Емфітевт має право на відчуження емфітевзису, якщо іншого не встановлено законом.

2. У разі продажу емфітевзису власник земельної ділянки, обтяженої емфітевзисом, має переважне право на його придбання за ціною, що оголошена для продажу, та на інших рівних умовах.

3. Емфітевт зобов’язаний письмово повідомити власника земельної ділянки про продаж емфітевзису. Якщо протягом одного місяця власник не надасть письмової згоди на купівлю, емфітевзис може бути продано іншій особі.

4. У разі порушення переважного права придбання настають наслідки, встановлені статтею 461 цього Кодексу.

5. У разі продажу емфітевтом емфітевзису іншій особі власник земельної ділянки має право на одержання частки від ціни продажу (вартості права), встановленої договором.

6. У разі відчуження емфітевтом емфітевзису іншій особі до неї переходять усі права та обов’язки емфітевта з дня державної реєстрації переходу емфітевзису.

Стаття 528. Припинення емфітевзису

1. Емфітевзис є припиненим у разі:

1) поєднання в одній особі власника земельної ділянки та емфітевта;

2) спливу строку, на який встановлено емфітевзис;

3) за згодою сторін договору емфітевзису;

4) викупу земельної ділянки у зв’язку із суспільною необхідністю;

5) ухвалення уповноваженим органом державної влади, органом місцевого самоврядування рішення про використання земельної ділянки державної або комунальної власності для суспільних потреб;

6) припинення дії договору, укладеного в рамках публічно-приватного партнерства (щодо договору емфітевзису, укладеного у межах публічно-приватного партнерства).

Емфітевзис земельної ділянки, що перебуває в заставі (іпотеці), може бути припинено з підстави, визначеної пунктом 3 цієї частини, лише за згодою заставодержателя (іпотекодержателя).

2. Особа, яка використовує земельну ділянку на праві емфітевзису для вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних культур, винограду) та виконує обов’язки за договором, після спливу строку дії договору має переважне право на укладення договору емфітевзису щодо цієї земельної ділянки для вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних культур, винограду) на новий строк порядком, встановленим законом.

3. Емфітевзис може бути припинено за рішенням суду в інших випадках, встановлених законом.

Глава 35. Суперфіцій

Стаття 529. Поняття суперфіцію

1. Суперфіцієм є право володіння і користування чужою земельною ділянкою з метою зведення нової будівлі чи споруди або обслуговування існуючої будівлі чи споруди суперфіціарія.

2. Суперфіцій є обмеженим речовим правом, що може бути передано порядком правонаступництва, зокрема порядком спадкування, крім випадків

використання земельної ділянки, що є об’єктом державної або комунальної власності.

3. Суперфіцій, встановлений щодо земельної ділянки державної або комунальної власності, суперфіціарій не може відчужувати іншим особам (крім випадків переходу права власності на будівлі та споруди, розміщені на такій земельній ділянці), вносити до статутного капіталу юридичної особи, передавати в заставу.

4. Суперфіцій можуть здійснювати лише щодо забудованої площі земельної ділянки та/або площі, на якій планують побудувати будівлю або споруду, а також щодо незабудованої площі, необхідної відповідно до характеру або призначення будівлі чи споруди для забезпечення її нормальної експлуатації, якщо іншого не встановлено договором або законом.

5. Права суперфіціарія щодо користування земельною ділянкою для забудови визначають договір та закон.

Стаття 530. Підстави виникнення суперфіцію

1. Суперфіцій виникає на підставі договору, закону або заповіту і підлягає реєстрації в Державному реєстрі прав.

Стаття 531. Строк суперфіцію

1. Суперфіцій встановлюють на строк, що не може перевищувати п’ятдесят років.

2. Після спливу строку, встановленого договором, суперфіцій може бути продовжено в межах максимального строку суперфіцію, встановленого частиною першою цієї статті.

3. Договір або заповіт, яким встановлено безстроковий суперфіцій або перехід суперфіцію в порядку спадкування або правонаступництва юридичної особи, є нікчемним.

Стаття 532. Здійснення права суперфіцію

1. Суперфіціарій має право вільно розпоряджатися своїм правом суперфіцію. Суперфіціарій має право на відчуження або обтяження іпотекою суперфіцію разом із будівлею або спорудою.

2. У разі продажу будівлі чи споруди суперфіціарієм власник земельної ділянки має переважне право її придбання.

Стаття 533. Права та обов’язки власника земельної ділянки, наданої для забудови

1. Власник земельної ділянки, наданої для забудови, має право на одержання плати за користування нею.

Якщо на земельній ділянці збудовано промисловий об’єкт, договором може бути встановлено право власника земельної ділянки на одержання частки від доходу суперфіціарія.

2. Власник земельної ділянки має право володіти, користуватися такою земельною ділянкою в обсязі, встановленому договором, укладеним із суперфіціарієм.

Перехід права власності на земельну ділянку до іншої особи не впливає на обсяг права власника будівлі (споруди) щодо користування земельною ділянкою.

Стаття 534. Права та обов’язки суперфіціарія

1. Суперфіціарій має право користуватися земельною ділянкою в обсязі, встановленому договором.

2. Суперфіціарій має право власності на будівлі (споруди), споруджені на земельній ділянці, переданій йому для забудови.

3. Особа, до якої перейшло право власності на будівлі (споруди), набуває право користування земельною ділянкою на тих самих умовах і в тому самому обсязі, що й попередній власник будівлі (споруди).

4. Суперфіціарій зобов’язаний вносити плату за користування земельною ділянкою, наданою йому для забудови, а також інші платежі, встановлені законом.

5. Суперфіціарій зобов’язаний використовувати земельну ділянку відповідно до її цільового призначення.

Стаття 535. Припинення суперфіцію

1. Суперфіцій є припиненим у разі:

1) поєднання власника земельної ділянки та суперфіціарія в одній особі;

2) спливу строку права користування або розірвання договору, яким встановлено суперфіцій;

3) відмови суперфіціарія від права користування;

4) невикористання земельної ділянки для забудови протягом трьох років поспіль;

5) знищення (знесення або руйнування) будівлі чи споруди, якщо іншого не встановлено договором.

2. Якщо суперфіціарій не спорудив будівлю чи споруду у строк, визначений договором про встановлення суперфіцію, або порушив обов'язок збереження будівлі чи споруди, власник земельної ділянки має право вимагати припинення суперфіцію.

3. Право користування земельною ділянкою для забудови може бути припинено за рішенням суду в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 536. Юридичні наслідки припинення права користування земельною ділянкою

1. У разі припинення права користування земельною ділянкою, на якій споруджена будівля (споруда), власник земельної ділянки та власник цієї будівлі (споруди) визначають юридичні наслідки такого припинення.

У разі недосягнення домовленості між власником земельної ділянки та власником будівлі (споруди) власник земельної ділянки має право вимагати від власника будівлі (споруди) її знесення та приведення земельної ділянки до стану, в якому вона була до надання її у користування.

2. Якщо знесення будівлі (споруди), розміщеної на земельній ділянці, заборонено законом (житлові будинки, пам'ятки культурної спадщини тощо) або є недоцільним у зв'язку з явним перевищенням вартості будівлі (споруди) порівняно з вартістю земельної ділянки, суд може з урахуванням підстав припинення права користування земельною ділянкою ухвалити рішення про викуп власником будівлі (споруди) земельної ділянки, на якій вона розміщена, або про викуп власником земельної ділянки будівлі (споруди), або визначити умови користування земельною ділянкою власником будівлі (споруди) на новий строк.

Глава 36. Речове право очікування

Стаття 537. Поняття речового права очікування

1. Речовим правом очікування є обмежене речове право, яким суб'єкта наділяють певними правами власника, що засвідчує його правоможність отримати право власності на нерухоме майно або інше обмежене речове право на майно в майбутньому.

2. Особа, наділена речовим правом очікування, має переважне право набути речове право на нерухоме майно в майбутньому.

3. Суб'єктами речового права очікування можуть бути інвестори, забудовники, замовники об'єктів будівництва тощо.

Стаття 538. Об’єкт речового права очікування

1. Речове право очікування може бути встановлено на нерухоме майно, що буде збудовано (придбано, набуто) у майбутньому або існує на момент установлення права очікування.

2. Речове право очікування поширюють на майно в цілому, його складники, а також на всі приналежності, якщо іншого не встановлює закон або не випливає з особливостей майна.

Стаття 539. Підстави встановлення речового права очікування

1. Речове право очікування щодо нерухомого майна може бути встановлено договором або законом.

2. У випадках, визначених законом, речове право очікування може бути встановлено рішенням суду.

Стаття 540. Державна реєстрація речового права очікування

1. Речове право очікування підлягає державній реєстрації.

2. Речове право очікування виникає з моменту внесення відповідного запису до Державного реєстру прав.

3. Підстави та порядок державної реєстрації речового права очікування визначає закон.

Стаття 541. Суб’єкт речового права очікування

1. Суб’єктом речового права очікування є особа, відомості про яку внесені до Державного реєстру прав.

2. Речове право очікування може одночасно належати двом або більше особам, зокрема з визначенням часток у праві, належних кожній з таких осіб.

Стаття 542. Речове право очікування у разі знищення майна, щодо якого воно встановлено

1. Речове право очікування не є припиненим у разі знищення (знесення або руйнування) об’єкта незавершеного будівництва, щодо якого воно зареєстроване.

2. У разі знищення (знесення або руйнування) об’єкта незавершеного будівництва, щодо якого зареєстроване речове право очікування, таке право є припиненим з моменту внесення за заявою його суб’єкта змін до Державного реєстру прав.

Стаття 543. Права та обов’язки суб’єкта речового права очікування

1. Суб’єкт речового права очікування має право:

1) набути право власності або обмежене речове право на нерухоме майно, щодо якого встановлено право очікування, на підставі договору або закону;

2) вимагати закінчення будівництва об’єкта (зокрема об’єкта, складником якого є майбутній об’єкт нерухомості) та прийняття його в експлуатацію з метою набуття такою особою права власності на об’єкт нерухомого майна, що відповідає зазначеним у договорі технічним характеристикам відповідного об’єкта.

2. Суб’єкт речового права очікування зобов’язаний вносити платежі, визначені договором, у зв’язку із спорудженням, набуттям нерухомого майна та інші платежі, встановлені законом.

3. До відчуження речового права очікування застосовують приписи про відступлення права вимоги, якщо іншого не встановлено договором або законом.

4. Відчуження майна, щодо якого встановлено речове право очікування, не припиняє такого права.

Стаття 544. Захист речового права очікування

1. Суб’єкт речового права очікування має право на захист такого права у спосіб, встановлений цим Кодексом.

2. Спеціальними способами захисту речового права очікування є вимоги про:

1) закінчення будівництва об’єкта (зокрема об’єкта, складником якого є майбутній об’єкт нерухомості) та прийняття його в експлуатацію;

2) визнання права власності на нерухоме майно, щодо якого встановлено речове право очікування, після прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об’єкта.

Стаття 545. Припинення речового права очікування

1. Речове право очікування є припиненим у разі:

1) прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об’єкта та державної реєстрації права власності на відповідний об’єкт нерухомого майна, щодо якого встановлено речове право очікування;

2) поєднання в одній особі власника нерухомого майна та особи, яка має речове право очікування на майбутнє нерухоме майно;

3) відмови від такого права особи, яка має речове право очікування на майбутнє нерухоме майно;

4) розірвання договору, яким встановлено речове право очікування.

2. Речове право очікування може бути припинено за рішенням суду та в інших випадках, встановлених законом.

Глава 37. Переважне право купівлі нерухомої речі

Стаття 546. Переважне право купівлі нерухомої речі

1. Переважне право купівлі нерухомої речі є обмеженим речовим правом, яке можуть встановлювати на користь уповноваженої особи у разі відчуження нерухомої речі переважно перед іншими особами на рівних умовах і за ціною, за якою таку річ продають.

2. Переважне право купівлі нерухомої речі може бути встановлено на користь власника іншої земельної ділянки, споруди або будівлі.

Стаття 547. Підстави встановлення переважного права купівлі нерухомої речі

1. Переважне право купівлі нерухомої речі виникає на підставі договору, закону або заповіту.

2. Переважне право купівлі нерухомої речі підлягає реєстрації у Державному реєстрі прав.

3. Переважне право купівлі нерухомої речі виникає з моменту внесення відповідного запису до Державного реєстру прав.

Стаття 548. Здійснення переважного права купівлі нерухомої речі

1. Особа, якій належить переважне право купівлі нерухомої речі (уповноважена особа), має право на її придбання перед іншими особами за ціною, оголошеною для продажу, та на інших рівних умовах, крім випадку продажу речі на публічних торгах.

2. Власник (продавець) нерухомої речі зобов’язаний письмово повідомити уповноважену особу про намір продати нерухому річ, визначивши ціну та інші умови, на яких річ продають.

3. Якщо уповноважена особа відмовиться від здійснення переважного права або не здійснить його протягом одного місяця з дня отримання повідомлення від продавця, продавець має право продати нерухому річ іншій особі.

4. Якщо бажання придбати нерухому річ виявили кілька уповноважених осіб, наділених переважним правом купівлі, продавець має право вибору покупця.

5. У разі порушення права переважної купівлі нерухомої речі уповноважена особа має право подати до суду позов про переведення на неї прав та обов'язків покупця. Водночас позивач зобов'язаний внести на депозитний рахунок суду грошову суму, яку за договором купівлі-продажу нерухомої речі повинен сплатити покупець.

6. Передача права переважної купівлі нерухомої речі заборонена.

Стаття 549. Обтяження частки у праві власності на нерухому річ

1. Частка у праві власності на нерухому річ може бути обтяжена переважним правом купівлі лише у разі, якщо вона є часткою співвласника у праві спільної часткової власності.

2. Право переважної купівлі частки у праві спільної часткової власності здійснюють порядком, встановленим цим Кодексом.

Стаття 550. Застосування права переважної купівлі нерухомої речі до її приналежності

1. Право переважної купівлі нерухомої речі можуть поширювати на її приналежності, які продають разом із нерухомою річчю, якщо іншого не встановлено договором, законом або заповітом.

Стаття 551. Припинення права переважної купівлі нерухомої речі

1. Право переважної купівлі нерухомої речі є припиненим у разі:

1) відмови уповноваженої особи від належного їй права у спосіб подання заяви про виключення відповідного запису з Державного реєстру прав;

2) нездійснення уповноваженою особою права переважної купівлі у строки і порядком, що встановлені цим Кодексом, за умови що продавець належним чином повідомив уповноважену особу про умови продажу нерухомої речі;

3) знищення (знесення або руйнування) нерухомої речі, щодо якої встановлено право переважної купівлі;

4) в інших випадках, встановлених законом.

Глава 38. Забезпечувальні речові права

Стаття 552. Види забезпечувальних речових прав

1. Забезпечувальними речовими правами є:

1) застава рухомих і нерухомих речей;

2) притримання речі.

§ 1. Застава

Стаття 553. Застава та підстави її виникнення

1. Застава є забезпечувальним речовим правом, внаслідок якого кредитор (заставодержатель) має переважне перед іншими кредиторами цього боржника право у разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, а також в інших випадках, встановлених законом, одержати задоволення за рахунок заставленого майна, якщо іншого не встановлено законом (право застави).

2. Заставою може бути забезпечена вимога, що виникне в майбутньому (майбутня вимога).

3. Застава виникає на підставі договору, закону або рішення суду.

4 До застави, що виникає на підставі закону, застосовують приписи цього Кодексу щодо застави, яка виникає на підставі договору, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 554. Окремі види застав

1. Іпотекою є застава нерухомого майна, яке залишають у володінні заставодавця або третьої особи, а також застава об'єкта незавершеного будівництва, застава майбутнього об'єкта нерухомості. Подільний об'єкт незавершеного будівництва може бути переданий в іпотеку лише у випадках, встановлених законом.

2. Застава рухомого майна, яке передають у володіння заставодержателя або за його наказом у володіння третьої особи, є закладом.

3. Приписи про іпотеку землі та інші види застави встановлює закон.

Стаття 555. Предмет застави

1. Предметом застави може бути будь-яке майно (зокрема річ, цінні папери, майнові права), що може бути відчужене заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення.

2. Предметом застави може бути майно, яке заставодавець набуде та/або може набути після виникнення застави (майбутній врожай, приплід худоби тощо).

3. Права заставодержателя (заставні права) на річ, що є предметом застави, поширюють на її приналежності, якщо іншого не встановлено договором. Заставні права поширюють на плоди, продукцію та доходи, одержані від використання заставленого майна, у випадках, встановлених договором.

4. Предметом застави не можуть бути:

1) культурні цінності, що є об’єктом державної чи комунальної власності і внесені чи підлягають внесенню до Державного реєстру національного культурного надбання;

2) пам’ятки культурної спадщини, внесені до Переліку пам’яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації.

5. Предметом застави не можуть бути вимоги, що мають особистий характер, а також вимоги, заставу яких забороняє закон.

6. Заставу окремих видів майна може забороняти або обмежувати закон.

Стаття 556. Форма договору застави

1. Договір застави укладають письмово.

2. Якщо предметом застави є нерухоме майно, об’єкт незавершеного будівництва, майбутній об’єкт нерухомості, а також в інших випадках, встановлених законом, договір застави підлягає нотаріальному посвідченню, крім випадків, встановлених законом.

3. Застава нерухомого майна, об’єкта незавершеного будівництва, майбутнього об’єкта нерухомості підлягає державній реєстрації у випадках та порядком, що їх встановлено законом.

4. Застава рухомого майна може бути зареєстрована на підставі заяви заставодержателя або заставодавця з внесенням відповідного запису до Державного реєстру обтяжень рухомого майна.

5. Моментом реєстрації застави рухомого майна є дата та час внесення відповідного запису до Державного реєстру обтяжень рухомого майна.

Стаття 557. Сторони у договорі застави

1. Заставодавцем може бути боржник або третя особа (майновий поручитель).

2. Заставодавцем може бути власник речі або особа, якій належить майнове право, або особа, якій власник речі або особа, якій належить майнове право, передали річ або майнове право з правом їх застави.

3. Заставу права на чужу річ здійснюють за згодою власника цієї речі, якщо для відчуження цього права відповідно до договору або закону потрібна згода власника.

Стаття 558. Зміст договору застави

1. У договорі застави визначають суть, розмір і строк (термін) виконання зобов’язання, забезпеченого заставою, та/або зазначають посилання на договір чи інший правочин, яким встановлено основне зобов’язання, подають опис

предмета застави, а також визначають інші умови, погоджені сторонами договору.

2. Опис предмета застави у договорі застави може бути поданий у загальній формі (вказівка на вид заставленого майна тощо).

Стаття 559. Користування та розпоряджання предметом застави

1. Заставодавець має право користуватися предметом застави відповідно до його призначення, зокрема одержувати з нього плоди та доходи, якщо іншого не встановлено договором або не випливає із суті застави.

2. Заставодавець має право відчужувати предмет застави, передавати його в користування іншій особі або іншим чином розпоряджатися ним лише за згодою заставодержателя, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. Заставодавець має право заповідати заставлене майно. Правочин, яким обмежують право заставодавця заповідати заставлене майно, є нікчемним.

4. Заставодержатель має право користуватися переданим йому предметом застави лише у випадках, встановлених договором. За договором на заставодержателя може бути покладений обов'язок одержувати з предмета застави плоди та доходи.

Стаття 560. Обов'язки володільця предмета застави

1. Особа, яка володіє предметом застави, якщо іншого не встановлено договором, зобов'язана:

1) вживати заходів, необхідних для збереження предмета застави;

2) утримувати предмет застави належним чином;

3) невідкладно повідомляти другу сторону договору застави про виникнення загрози знищення або пошкодження предмета застави.

2. Заставодавець, який володіє предметом застави, у разі втрати, псування, пошкодження або знищення заставленого майна з його вини зобов'язаний замінити або відновити це майно, якщо іншого не встановлено договором.

3. Заставодержатель, який володіє предметом застави, у разі втрати, псування, пошкодження або знищення заставленого майна з його вини зобов'язаний відшкодувати заставодавцю завдані збитки.

4. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави несе власник майна, якщо іншого не встановлено договором або законом.

5. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета застави заставодавець зобов'язаний на вимогу заставодержателя відновити знищений або пошкоджений предмет застави, а якщо це неможливо – надати рівноцінний предмет.

Стаття 561. Наступна застава

1. Наступну заставу майна, що вже заставлено, допускають, якщо іншого не встановлено попереднім договором застави або законом.

2. Наступна застава майна не припиняє право застави попереднього заставодержателя.

3. Перший заставодержатель має переважне право перед наступними заставодержателями на задоволення своїх вимог за рахунок заставленого майна.

Вимоги наступних заставодержателів задовольняють порядком черговості виникнення права застави, крім випадку, встановленого частиною четвертою цієї статті.

4. Якщо предметом застави є рухоме майно, заставодержатель зареєстрованої застави має переважне право на задоволення вимог із заставленого майна перед заставодержателями незареєстрованих застав та застав, зареєстрованих пізніше.

5. Заставодавець незареєстрованої застави зобов'язаний надати кожному заставодержателю інформацію про всі попередні застави майна порядком, встановленим законом. У разі невиконання цього обов'язку заставодавець відшкодовує збитки, завдані будь-кому із заставодержателів, пов'язані з таким невиконанням.

Стаття 562. Звернення стягнення на предмет застави

1. Звернення стягнення на предмет застави здійснюють за рішенням суду, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Заставодержатель набуває право звернення стягнення на предмет застави у разі невиконання зобов'язання у встановлений строк (термін), якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. У разі ліквідації юридичної особи – заставодавця заставодержатель набуває право звернення стягнення на заставлене майно безвідносно до настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою.

4. У разі схвалення судом відповідно до законодавства про банкрутство плану санації чи реструктуризації боргів боржника за основним зобов'язанням, якщо він відмінний від заставодавця, заставодержатель, який голосував проти схвалення плану санації боржника – юридичної особи чи плану реструктуризації боргів боржника – фізичної особи, набуває право звернення стягнення на заставлене майно безвідносно до настання строку виконання зобов'язання, забезпеченого заставою.

5. У разі часткового виконання боржником зобов'язання, забезпеченого заставою, право звернення на предмет застави є збереженим у первісному обсязі.

6. Якщо предметом застави є дві або більше речей (два або більше прав), стягнення може бути звернене на всі такі речі (права) або на будь-яку з речей (прав) на вибір заставодержателя.

Якщо заставодержатель зверне стягнення на одну річ (одне право), але його вимогу не буде задоволено в повному обсязі, він зберігає право застави на інші речі (права), що є предметом застави.

Стаття 563. Реалізація предмета застави

1. Предмет застави, на який звернене стягнення, реалізують через продаж на публічних торгах, якщо іншого не встановлено договором або законом. Порядок реалізації предмета застави на публічних торгах встановлює закон.

2. Початкову ціну предмета застави для його продажу на публічних торгах визначають порядком, встановленим договором або законом. Якщо звернення стягнення здійснюють за рішенням суду, суд у своєму рішенні може визначити початкову ціну предмета застави.

3. Якщо публічні торги оголошено такими, що не відбулися, предмет застави за згодою заставодержателя та заставодавця може бути переданий у власність заставодержателя за початковою ціною, якщо іншого не встановлено договором або законом.

4. Якщо сума, одержана від реалізації предмета застави, не задовольняє вимогу заставодержателя, він має право отримати суму, якої бракує, з іншого майна боржника порядком черговості відповідно до статті 125 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 564. Дострокове виконання зобов’язання, забезпеченого заставою

1. Заставодержатель має право вимагати дострокового виконання зобов’язання, забезпеченого заставою, у разі:

1) передання заставодавцем предмета застави іншій особі без згоди заставодержателя, якщо одержання такої згоди визначено необхідним;

2) невиконання заставодавцем приписів про заміну предмета застави;

3) втрати предмета застави за обставин, за які заставодержатель не несе відповідальності, якщо заставодавець не замінив або не відновив предмет застави.

2. Заставодержатель має право вимагати дострокового виконання зобов’язання, забезпеченого заставою, а якщо його вимога не буде задоволена – звернути стягнення на предмет застави:

1) у разі невиконання заставодавцем приписів про наступну заставу;

2) у разі невиконання заставодавцем приписів про розпоряджання предметом застави;

3) в інших випадках, встановлених законом або договором.

Стаття 565. Припинення права застави

1. Право застави є припиненим у разі:

1) припинення зобов’язання, забезпеченого заставою;

2) втрати предмета застави, якщо заставодавець не замінив предмет застави;

3) реалізації предмета застави;

4) набуття заставодержателем права власності на предмет застави.

Право застави є припиненим також в інших випадках, встановлених законом.

2. У разі припинення права застави на нерухоме майно відповідні відомості вносять до Державного реєстру прав.

3. У разі припинення права застави внаслідок виконання забезпеченого заставою зобов’язання заставодержатель, у володінні якого перебувало заставлене майно, зобов’язаний негайно повернути його заставодавцеві.

4. Припинення основного зобов’язання внаслідок ліквідації боржника – юридичної особи, що виступає боржником у такому зобов’язанні, не припиняє права застави (іпотеки) на майно, передане в заставу боржником та/або майновим поручителем такого боржника, якщо заставодержатель до ліквідації боржника юридичної особи реалізував своє право щодо звернення стягнення на предмет застави (іпотеки) у спосіб подання позову або пред’явлення вимоги.

§ 2. Притримання

Стаття 566. Загальні приписи про притримання

1. Притримання є обмеженим речовим правом, на підставі якого володілець (притримувач речі), який правомірно володіє річчю, що підлягає переданню ним боржникові або особі, визначеній боржником, у разі невиконання ним у строк зобов’язання щодо оплати цієї речі або відшкодування притримувачу речі пов’язаних з нею витрат та інших збитків має право притримати її у себе до виконання боржником зобов’язання (право притримання).

2. Притриманням речі можуть забезпечувати інші вимоги притримувача речі, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. Притримувач речі має право притримати річ у себе також у разі, якщо права на річ, що виникли після її передачі у володіння притримувача речі, набула третя особа.

4. Право притримання не здійснюють у разі надання боржником притримувачу речі достатнього забезпечення або внесення в депозит витребуваних коштів.

5. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження притриманої речі несе притримувач речі, якщо іншого не встановлено законом.

6. Право притримання не здійснюють у випадку, якщо володіння є наслідком неправомірних дій або якщо предметом притримання є річ, на яку не може бути звернено стягнення.

7. На право притримання не може посилатися недобросовісний володілець, за винятком випадків, встановлених законом.

8. Сплив позовної давності не перешкоджає здійсненню права притримання, якщо позовна давність забезпечуваного права притримувача речі не сплила на момент, коли було б можливе здійснення права притримання.

Стаття 567. Права і обов'язки особи, яка притримує річ

1. Особа, яка притримує річ (притримувач), має право вимагати від боржника, якому вона зобов'язана передати цю річ, належної її оплати.

2. Притримувач зобов'язаний невідкладно повідомити боржника про притримання речі.

3. Притримувач несе відповідальність за втрату, псування або пошкодження речі, яку він притримує, зокрема за збитки, які завдані з його вини.

4. До притримувача не переходить право власності на річ, яку він притримує.

5. Боржник, річ якого притримують, має право розпорядитися нею, повідомивши набувача про притримання речі та про права притримувача.

Розділ IX. ПОСІДАННЯ

Глава 39. Загальні приписи про посідання

§1. Поняття та види посідання

Стаття 568. Поняття посідання

1. Посіданням є здійснення особою фактичного контролю над річчю, що забезпечує їй можливість ефективно панувати над нею, безвідносно до наявності у цієї особи юридичного титулу на річ.

2. Посідання охоплює здійснення фактичного контролю безпосередньо або через іншу особу відповідно до статті 569 цього Кодексу.

3. Фактичні дії щодо речі, які особа вчиняє виключно як представник, працівник чи інша залучена особа від імені іншої особи та в її інтересах, не є самостійним посіданням такої особи.

Стаття 569. Безпосереднє та опосередковане посідання

1. Посідання є безпосереднім, якщо особа сама здійснює фактичний контроль над річчю.

2. Посідання є опосередкованим, якщо особа здійснює його через іншу особу – безпосереднього посідача, який зобов'язаний або уповноважений тримати річ для такої особи на підставі договору або закону.

3. Одна і та сама річ може перебувати у безпосередньому посіданні однієї особи та водночас – в опосередкованому посіданні іншої особи.

Стаття 570. Титульне та безтитульне посідання

1. Якщо посідання здійснюють на підставі юридичного титулу (речового, зобов'язального тощо) та в межах такого титулу, таке посідання є титульним.

2. Якщо посідання здійснюють без юридичного титулу або з виходом за межі титулу, таке посідання є безтитульним.

3. Наявність у посідача правомірної підстави посідання презюмується, якщо не доведено іншого.

Стаття 571. Добросовісне посідання

1. Посідання є добросовісним, якщо на момент його набуття посідач не знав і не повинен був знати, що він не має права на посідання речі або що особа, від якої він набув посідання, не була уповноважена передати річ або надати посідання.

2. Добросовісність презюмують, якщо не доведено іншого.

3. Посідач є недобросовісним з моменту, коли він дізнався або повинен був дізнатися про відсутність у нього права на посідання, зокрема з дня одержання письмової вимоги уповноваженої особи, у якій заперечено його право на посідання речі, або з дня одержання копії позовної заяви чи іншого процесуального документа, з яких випливає така вимога.

§2. Суб'єкти та об'єкти посідання

Стаття 572. Суб'єкти посідання

1. Посідачем є особа, яка здійснює безпосереднє або опосередковане посідання речі. Особа, яка здійснює безпосереднє посідання, є безпосереднім

посідачем, а особа, яка здійснює опосередковане посідання, – опосередкованим посідачем. Якщо кілька осіб посідають річ спільно, вони є співпосідачами.

2. Для рухомих речей безпосередній посідач та кожен його попередник презюмуються такими, що посідають річ як свою, якщо не доведено іншого.

3. Для речей, право власності на які набувається, переходить або припиняється внаслідок державної реєстрації, власником презюмується особа, зазначена у відповідному публічному електронному реєстрі. Сам по собі факт безпосереднього посідання такої речі не породжує презумпції права власності, але презюмує наявність правомірної підстави її тримання, якщо не доведено іншого.

4. Посідач, який не посідає річ як свою, може посилатися на презумпцію того, що особа, від якої він добросовісно отримав посідання, була уповноважена передати йому посідання, якщо не доведено іншого.

5. Якщо особа, яка здійснює посідання, посилається на обмежене речове право, яке за своєю природою може здійснюватися фактично, існування такого права презюмується, якщо не доведено іншого.

6. Якщо посідач передає річ іншій особі для здійснення нею обмеженого речового права, яке за своєю природою може здійснюватися фактично, обидві особи є посідачами речі відповідно до статті 569 цього Кодексу.

7. Посідачем обмеженого речового права, яке за своєю природою може здійснюватися фактично, є особа, яка фактично його здійснює.

Стаття 573. Права та обов’язки добросовісного посідача і власника при поверненні речі

1. Добросовісний посідач зобов’язаний повернути власнику річ у тому стані, в якому вона перебуває на момент повернення, і не відповідає за її випадкове знищення або випадкове пошкодження, що сталися під час звичайного користування річчю, якщо не доведено, що він діяв умисно або з грубою необережністю.

2. Добросовісному посідачеві належать плоди, відокремлені ним під час посідання, а також доходи, фактично одержані від речі за цей період.

3. Власник, який вимагає повернення речі від добросовісного посідача або приймає її, зобов’язаний відшкодувати добросовісному посідачеві необхідні витрати на утримання та збереження речі.

4. Корисні витрати, які збільшили вартість речі або її корисність, відшкодовують в межах збільшення вартості речі на момент її повернення, якщо іншого не встановлено законом або договором.

5. Витрати на поліпшення, що можуть бути відокремлені без шкоди для речі, добросовісний посідач має право вилучити, якщо власник не відшкодовує їх вартість.

6. До моменту відшкодування витрат, визначених частинами третьою–п’ятою цієї статті, добросовісний посідач має право утримувати річ, якщо іншого не встановлено законом.

7. Приписи цієї статті застосовують також до особи, яка добросовісно вважає, що набула право на річ або право на її посідання, але перехід або набуття відповідного речового права ще не настав через невчинення дій, встановлених законом для такого переходу або набуття.

Стаття 574. Права та обов’язки недобросовісного посідача і власника при поверненні речі

1. Недобросовісний посідач зобов’язаний повернути власнику річ, а також усі плоди, відокремлені під час посідання, і всі доходи, одержані або такі, що могли бути одержані за звичайних умов, якщо іншого не встановлено законом.

2. Недобросовісний посідач відповідає за знищення або пошкодження речі, що сталися під час його посідання, крім випадків, коли він доведе, що знищення або пошкодження настали б і за умови перебування речі у власника.

3. Недобросовісний посідач має право вимагати від власника відшкодування лише необхідних витрат на збереження речі в межах, у яких власник збагатився внаслідок таких витрат, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 575. Об’єкти посідання

1. Об’єктами посідання є тілесні речі.

2. Фактичне здійснення обмеженого речового права, яке за своєю природою може здійснюватися фактично, охороняють за приписами цього розділу як посідання такого права.

3. Приписи цього розділу не застосовують до майнових прав, які не можуть здійснюватися фактично.

4. Факт посідання нерухомої речі не підлягає державній реєстрації.

5. Передання ключів, документів, кодів або інших засобів доступу, що забезпечують можливість ефективного контролю над річчю, є способом встановлення або передання посідання цієї речі і не означає, що такі засоби є самостійним об’єктом посідання.

§3. Набуття і втрата посідання

Стаття 576. Набуття посідання

1. Посідання набувають через:

1) первісне встановлення посідання;

2) передання речі або ключів, документів, кодів чи інших засобів доступу (контролю), які забезпечують набувачеві можливість здійснювати ефективний контроль над річчю;

3) надходження речі в посідання набувача в інший спосіб, встановлений законом, договором або такий, що випливає із суті відносин сторін.

2. Набуття посідання може підтверджуватися передавальним актом або іншим документом. Особа, зазначена в такому документі як набувач, презюмується посідачем, якщо не доведено іншого.

3. У випадках, встановлених законом, договором або таких, що випливають із суті відносин сторін, набуття посідання може підтверджуватися переданням ключів, документів, кодів чи інших засобів доступу (контролю), що забезпечують ефективний контроль над річчю.

Стаття 577. Первісне встановлення посідання

1. Посідання набувають шляхом первісного встановлення посідання, коли особа встановлює фактичний контроль над річчю з наміром посідати її для себе.

2. Первісне встановлення посідання є вчиненим, коли дії особи щодо речі з урахуванням характеру речі та обставин свідчать про встановлення ефективного контролю над нею, зокрема:

1) щодо рухомої речі – через фізичне заволодіння або інші дії, що забезпечують ефективний контроль;

2) щодо нерухомої речі – через зайняття, огородження, обробку або інші дії, що забезпечують ефективний контроль;

3) щодо обмеженого речового права, яке може здійснюватися фактично, – через фактичне здійснення такого права.

Стаття 578. Набуття посідання внаслідок передання речі

1. Посідання набувають внаслідок передання речі, коли попередній посідач створює набувачеві можливість здійснювати ефективний контроль над річчю за своєю згодою.

2. Передання може бути здійснене через:

1) фактичне вручення речі;

2) передання ключів, документів, кодів або інших засобів доступу (контролю);

3) передання товаророзпорядчих або інших документів, що дають можливість отримати річ;

4) домовленість сторін про те, що набувач набуває посідання без фактичного переміщення речі, якщо він уже здійснює фактичний контроль над нею;

5) домовленість сторін про те, що попередній посідач надалі тримає річ для набувача на іншій юридичній підставі.

3. Передання є завершеним з моменту, коли набувач отримав реальну можливість здійснювати ефективний контроль над річчю.

Стаття 579. Набуття посідання внаслідок універсального правонаступництва

1. У разі універсального правонаступництва правонаступник набуває посідання в тому стані та з тими юридичними наслідками, які існували у правопопередника на момент переходу.

2. Правонаступник має право на захист посідання, втраченого правопопередником, якщо на момент переходу зберігалося право на такий захист.

3. Для цілей обчислення строку посідання, встановленого законом, правонаступник може включати строк посідання правопопередника, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 580. Презумпція безперервності посідання

1. Якщо особа здійснювала посідання речі на початку і в кінці певного періоду часу, презюмується, що вона здійснювала його безперервно протягом цього періоду, якщо не доведено іншого.

2. Тимчасові перерви у здійсненні фактичного контролю не переривають безперервності, якщо з урахуванням характеру речі та обставин вони не свідчать про остаточну втрату посідання.

Стаття 581. Втрата посідання

1. Посідання є втраченим, коли посідач остаточно втрачає можливість здійснювати ефективний контроль над річчю, зокрема у разі:

1) передання речі іншій особі;

2) відмови від посідання рухомої речі або фактичного припинення здійснення обмеженого речового права, яке може здійснюватися фактично;

3) знищення або втрати речі;

4) позбавлення посідача фактичного контролю третьою особою.

2. Тимчасова неможливість здійснення фактичного контролю не тягне втрати посідання, якщо з урахуванням характеру речі та обставин вона не свідчить про остаточну втрату посідання.

3. Особа, яка була позбавлена посідання проти своєї волі, є такою, що має право на захист посідання відповідно до статей 586–587 цього Кодексу, протягом строку, встановленого частиною другою статті 586 цього Кодексу.

Стаття 582. Набуття права власності у разі здійснення безтитульного посідання

1. У випадках і за умов, встановлених законом, особа, яка здійснює безтитульне посідання речі як своєї, набуває право власності після спливу встановленого законом строку посідання (набувальна давність).

2. Особа, яка виконує вимоги для набуття права власності за набувальною давністю, може включати до строку свого посідання строк посідання правопопередника, якщо посідання правопопередника:

1) було безтитульним того самого характеру;

2) було передане або перейшло до набувача порядком, встановленим цим Кодексом.

3. Особа, яка здійснює безтитульне посідання, не набуває права витребування речі як власник до моменту набуття права власності за набувальною давністю. Вона може захищати посідання порядком, встановленим главою 40 цього Кодексу.

4. У разі втрати посідання до набуття права власності за набувальною давністю особа зберігає право на захист посідання протягом строку, встановленого частиною другою статті 586 цього Кодексу, проти особи, яка неправомірно позбавила її посідання, але не має права вимагати повернення речі від власника або від добросовісного набувача, якщо іншого не встановлено законом.

Глава 40. Захист посідання

Стаття 583. Право на захист посідання

1. Право на захист посідання має будь-який посідач.

2. Захист посідання спрямований на відновлення або збереження фактичного стану та не вирішує спору про право на річ. Подання або розгляд позову про захист посідання не перешкоджає поданню та розгляду позову про право.

3. Не допускається захист посідання проти попереднього посідача або особи, від якої було втрачено посідання, якщо посідання набуте шляхом насильства, таємного заволодіння, зловживання довірою або самовільного зайняття речі.

4. Самовільним зайняттям речі є встановлення посідання щодо речі, яка перебувала у посіданні іншої особи, без її волі та без підстави, встановленої законом або договором.

5. Особа, яка самовільно зайняла земельну ділянку, будівлю, споруду, інше нерухоме майно або їх частину, не користується захистом посідання проти власника, титульного володільця чи особи, за якою зареєстроване речове право на відповідний об’єкт.

6. Для речей, право на які підлягає державній реєстрації, захист посідання застосовують з урахуванням презумпцій, встановлених частиною третьою статті 572 цього Кодексу. Такий захист не може підміняти захист зареєстрованого права і не застосовується для обходу приписів про державну реєстрацію речових прав.

Стаття 584. Способи захисту посідання

1. Посідач може захищати посідання способами, встановленими цим Кодексом для захисту цивільних прав та правомірних інтересів, у тому числі через:

1) вимогу про повернення посідання;

2) вимогу про усунення перешкод у здійсненні посідання;

3) відшкодування шкоди;

4) застосування інших способів захисту, встановлених законом.

2. Особа, яка звертається за захистом посідання, несе тягар доказування факту посідання та факту його порушення.

Стаття 585. Самозахист посідача

1. Посідач має право на самозахист від протиправного втручання у посідання лише у межах необхідних і домірних дій, спрямованих на негайне відвернення посягання або негайне відновлення посідання.

2. Самозахист не може завдавати іншій особі шкоди, що є явно недомірною характеру посягання та обставинам його вчинення.

3. Здійснення самозахисту не позбавляє посідача права на судовий захист.

Стаття 586. Позов про повернення посідання та позов про усунення перешкод

1. Посідач у разі втрати посідання проти його волі або у разі втручання у посідання може подати позов про:

1) повернення посідання;

2) усунення перешкод у здійсненні посідання.

2. Позови, визначені частиною першою цієї статті, можуть бути подані протягом одного року з моменту втрати або порушення посідання, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 587. Повернення посідання

1. Особа, яка неправомірно позбавила іншу особу посідання, зобов'язана повернути об'єкт посідання, навіть якщо вона посилається на наявність у неї права на такий об'єкт.

2. Відповідач не зобов'язаний повертати об'єкт посідання, якщо він доведе наявність хоча б однієї з таких підстав:

1) позивач здійснював посідання для відповідача і був зобов'язаний повернути річ відповідачу;

2) позивач набув посідання у спосіб, який відповідно до частини третьої статті 583 цього Кодексу не користується захистом проти відповідача.

Стаття 588. Спеціальні приписи про повернення рухомої речі, втраченої проти волі посідача

1. Якщо рухома річ була викрадена, загублена або іншим чином вибула з посідання проти волі посідача, попередній посідач має право вимагати її повернення від теперішнього посідача, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

2. Право, встановлене частиною першою цієї статті, не може бути здійснене проти власника, а також проти добросовісного набувача у випадках, коли цей Кодекс не допускає витребування речі від такого набувача.

3. Вимога про повернення рухомої речі у випадках, визначених частиною першою цієї статті, може бути заявлена протягом п'яти років з дня вибуття речі з посідання проти волі посідача.

4. Якщо річ придбано на публічних торгах або у продавця, який як професіонал звичайним порядком здійснює продаж товарів, тотожних з цією річчю, її повернення від добросовісного набувача допускається лише за умови відшкодування йому ціни придбання, якщо іншого не встановлено законом.

5. Готівкові гроші та цінні папери на пред'явника не можуть бути повернуті від добросовісного набувача, якщо іншого не встановлено законом.

6. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу про добросовісне набуття та витребування речі.

Стаття 589. Усунення порушення посідання

1. У разі порушення посідання, не пов’язаного з позбавленням посідання, посідач має право подати позов про:

1) припинення порушення посідання;

2) заборону подальшого порушення;

3) відшкодування шкоди.

2. До позовів, визначених цією статтею, застосовують строк, встановлений частиною другою статті 586 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 590. Встановлення факту посідання

1. Факт набуття, здійснення або втрати посідання може бути встановлений судом порядком, визначеним законом.

2. Встановлення факту посідання не є встановленням або підтвердженням права на річ і не є підставою для державної реєстрації речового права, якщо іншого не встановлено законом.

3. Суд відмовляє у встановленні факту посідання, якщо із заяви або заперечень заінтересованих осіб убачається наявність спору про право на річ.

Стаття 591. Відшкодування шкоди при порушенні посідання

1. Якщо внаслідок порушення посідання посідачеві завдано шкоди, він має право на її відшкодування на підставі приписів глави 91 цього Кодексу.

2. Строк, встановлений частиною другою статті 586 цього Кодексу, не застосовують до вимог про відшкодування шкоди. До таких вимог застосовують загальні приписи про позовну давність, якщо іншого не встановлено законом.

КНИГА ЧЕТВЕРТА
ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Глава 41. Загальні приписи про права інтелектуальної власності

Стаття 592. Поняття та зміст права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об’єкт, визначений цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Право інтелектуальної власності на об’єкт, який є результатом інтелектуальної, творчої діяльності, становлять особисті та майнові права інтелектуальної власності, зміст яких визначає цей Кодекс та/або інший закон.

Право інтелектуальної власності на об’єкт, який не є результатом інтелектуальної, творчої діяльності, становлять майнові права інтелектуальної власності, зміст яких визначає цей Кодекс та/або інший закон. У випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, на об’єкт права інтелектуальної власності, який не є результатом інтелектуальної, творчої діяльності, можуть виникати особисті права інтелектуальної власності, зміст яких визначає цей Кодекс та/або інший закон.

3. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності або обмежений у його здійсненні, крім випадків, визначених законом.

Стаття 593. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності

1. Право інтелектуальної власності та право власності на матеріальний, електронний (цифровий) об’єкт, в якому втілено (зафіксовано) об’єкт права інтелектуальної власності, не залежать одне від одного.

2. Відчуження матеріального, електронного (цифрового) об’єкта, в якому втілено (зафіксовано) об’єкт права інтелектуальної власності, не означає передання (відчуження) майнових прав на об’єкт права інтелектуальної власності і навпаки.

Стаття 594. Об’єкти права інтелектуальної власності

1. До об’єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

1) літературні та художні твори, комп’ютерні програми, оригінальні бази даних, інші твори;

2) виконання;

3) фонограми, відеограми, програми організацій мовлення, преспублікації;

4) винаходи, корисні моделі;

5) промислові зразки;

6) компонування напівпровідникових виробів;

7) сорти рослин, породи тварин;

8) комерційні найменування;

9) торговельні марки;

10) географічні зазначення.

2. Закон може визначати засади юридичної охорони наукових відкриттів, раціоналізаторських пропозицій та інших об’єктів права інтелектуальної власності.

Стаття 595. Об’єкти права особливого роду (sui generis)

1. Об’єктами права особливого роду (sui generis) є, зокрема:

1) неоригінальні бази даних;

2) неоригінальні об’єкти, згенеровані системами штучного інтелекту.

2. До об’єктів права особливого роду (sui generis) застосовують приписи про право інтелектуальної власності, якщо іншого не визначено законом і це не суперечить природі таких об’єктів.

Стаття 596. Комерційна таємниця

1. До нерозкритих ноу-хау та ділової інформації, що становить комерційну таємницю, застосовують приписи про право інтелектуальної власності, якщо іншого не визначено законом і це не суперечить природі таких об’єктів.

2. Юридичну охорону комерційної таємниці здійснюють відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону.

Стаття 597. Суб’єкти права інтелектуальної власності

1. Суб’єктами права інтелектуальної власності є творець (творці) об’єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник та інші), а також інші суб’єкти приватних відносин, які набули право інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

2. Творцем об’єкта права інтелектуальної власності може бути лише фізична особа.

Стаття 598. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності

1. Право інтелектуальної власності виникає (його набувають) з підстав, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, зокрема з правочину.

Стаття 599. Особисті права інтелектуальної власності

1. Особистими правами інтелектуальної власності є:

1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об’єкта права інтелектуальної власності;

2) право на захист від будь-якого посягання на право інтелектуальної власності, що може завдати шкоди честі або репутації творця об’єкта права інтелектуальної власності;

3) інші особисті права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Особисті права інтелектуальної власності належать творцеві об’єкта права інтелектуальної власності.

3. Особисті права інтелектуальної власності не залежать від майнових прав інтелектуальної власності.

4. Особисті права інтелектуальної власності не можуть бути передані чи в інший спосіб відчужені іншій особі, а також надані у використання іншій особі, крім випадків, визначених законом.

5. Після смерті творця захист його особистих прав інтелектуальної власності можуть здійснювати особи, визначені за життя творцем, або його спадкоємці, а в разі їх відсутності – органи державної влади відповідно до закону.

Стаття 600. Майнові права інтелектуальної власності

1. Майновими правами інтелектуальної власності є:

1) виключне право на використання об’єкта права інтелектуальної власності;

2) виключне право дозволяти використання об’єкта права інтелектуальної власності;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об’єкта права інтелектуальної власності, зокрема забороняти таке використання;

4) інші майнові права інтелектуальної власності, визначені законом.

2. Закон може визначати винятки та обмеження у здійсненні майнових прав інтелектуальної власності, за умови що такі винятки та обмеження не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб’єктами таких прав.

3. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договорів застави, управління та інших зобов’язань, а також об’єктом інших приватних відносин.

Стаття 601. Строк чинності прав інтелектуальної власності

1. Особисті права інтелектуальної власності є чинними безстроково.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності визначає цей Кодекс та/або інший закон. У випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом, майнові права інтелектуальної власності є чинними безстроково.

3. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути припинені достроково у випадках, визначених цим Кодексом, іншим законом та/або правочином.

Стаття 602. Використання об’єкта права інтелектуальної власності

1. Способи використання об’єкта права інтелектуальної власності визначає закон.

2. Суб’єкт майнових прав інтелектуальної власності (правоволоділець) може використовувати об’єкт права інтелектуальної власності на власний розсуд з додержанням прав інших осіб.

3. Інша особа може використовувати об’єкт права інтелектуальної власності з дозволу правоволодільця, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, встановлених законом.

4. Умови надання дозволу (видачі ліцензії) на використання об’єкта права інтелектуальної власності можуть бути визначені ліцензійним договором, який укладають з додержанням вимог цього Кодексу та іншого закону.

Стаття 603. Передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності

1. Майнові права інтелектуальної власності можуть бути передані (відчужені) відповідно до закону повністю або частково іншій особі.

2. Умови передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності можуть бути визначені договором, що його укладають відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону.

3. Майнові права інтелектуальної власності переходять до набувача з моменту укладення договору, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Майнові права інтелектуальної власності, набуття яких відповідно до приписів цього Кодексу та/або іншого закону пов’язують із державною

реєстрацією, переходять до набувача з моменту державної реєстрації факту передання майнових прав інтелектуальної власності.

Стаття 604. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам

1. Право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам спільно, здійснюють за договором між такими особами. У разі неукладення такого договору право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам, здійснюють спільно.

Стаття 605. Права інтелектуальної власності на об’єкт, створений у зв’язку з виконанням трудового договору (контракту) або з проходженням публічної служби

1. Особисті права інтелектуальної власності на об’єкт, створений у зв’язку з виконанням трудового договору (контракту) або у зв’язку з виконанням службових обов’язків під час проходження публічної, зокрема військової, служби, належать працівникові (державному службовцеві, військовослужбовцеві), який створив такий об’єкт.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об’єкт, створений у зв’язку з виконанням трудового договору (контракту), належать спільно працівникові, який створив такий об’єкт, та юридичній або фізичній особі, в якій або у якої він працює, якщо іншого не визначено законом, правочином або трудовим договором (контрактом).

3. Майнові права інтелектуальної власності на об’єкт, створений у зв’язку з виконанням службових обов’язків під час проходження публічної служби, належать суб’єкту, визначеному законом.

4. Особливості здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об’єкт, створений у зв’язку з виконанням трудового договору (контракту) або у зв’язку з виконанням службових обов’язків під час проходження публічної служби, можуть бути визначені законом або договором.

Стаття 606. Права інтелектуальної власності на об’єкт, створений за замовленням

1. Особисті права інтелектуальної власності на об’єкт, створений за замовленням, належать творцеві такого об’єкта.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об’єкт, створений за замовленням, належать замовнику, якщо іншого не визначено договором або законом.

Стаття 607. Підстави та порядок захисту права інтелектуальної власності

1. Порушення, невизнання, оспорювання чи створення загрози порушення права інтелектуальної власності є підставами для його захисту.

2. Захист права інтелектуальної власності здійснюють у суді або іншим порядком, що його визначено договором або законом.

Стаття 608. Захист права інтелектуальної власності судом

1. Кожна особа має право звернутися до суду для захисту свого права інтелектуальної власності відповідно до статті 17 цього Кодексу.

2. Способами захисту права інтелектуальної власності, зокрема, є:

1) заборона неправомірного використання об’єкта права інтелектуальної власності у певний спосіб (способи);

2) вилучення з цивільного обороту товарів, вироблених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів за рахунок особи, яка вчинила порушення;

3) вилучення з цивільного обороту матеріалів і знарядь, які використовували переважно для виробництва товарів з порушенням права інтелектуальної власності, або вилучення та знищення таких матеріалів і знарядь за рахунок особи, яка вчинила порушення;

4) застосування разової грошової виплати замість способів захисту права інтелектуальної власності, визначених пунктами 1–3 цієї частини. Разову грошову виплату застосовують за заявою особи, яка вчинила правопорушення, за умови що право інтелектуальної власності порушено такою особою неумисно та що застосування способів захисту, визначених пунктами 1–3 цієї частини, є недомірним шкоді, завданій суб’єкту права інтелектуальної власності. Розмір разової грошової виплати визначає суд у розмірі винагороди, яка мала бути сплачена за надання суб’єктом права інтелектуальної власності дозволу на використання права інтелектуальної власності, щодо якого виник спір, та яка обґрунтовано задовольняє такого суб’єкта;

5) відшкодування збитків, завданих порушенням права інтелектуальної власності, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу або прибутку, отриманого порушником внаслідок порушення ним права інтелектуальної власності, або стягнення компенсації замість відшкодування збитків за неправомірне використання об’єкта права інтелектуальної власності. Розмір компенсації визначають відповідно до закону з урахуванням вини особи, яка вчинила правопорушення, та інших обставин, що мають істотне значення;

6) компенсація моральної шкоди у вигляді душевних страждань, яких фізична особа зазнала внаслідок порушення її права інтелектуальної власності, та/або у вигляді приниження честі та/або ділової репутації фізичної особи, або приниження ділової репутації юридичної особи;

7) опублікування в медіа за заявою суб’єкта права інтелектуальної власності або доведення до загального відома в інший визначений судом спосіб інформації про порушення права інтелектуальної власності та змісту рішення суду щодо такого порушення за рахунок особи, яка вчинила правопорушення;

8) заборона неправомірного використання імені творця або інших знаків індивідуалізації (псевдоніма, авторського знака тощо);

9) інші ефективні способи захисту права інтелектуальної власності.

3. Суд у випадках та порядком, встановленими законом, може ухвалити рішення, зокрема, про:

1) невідкладне застосування заходів для запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюють з порушенням права інтелектуальної власності;

3) застосування інших заходів захисту права інтелектуальної власності, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Глава 42. Право інтелектуальної власності на літературний, художній, інший твір (авторське право)

Стаття 609. Об’єкти авторського права

1. Об’єктами авторського права є твори у сфері літератури, мистецтва, науки, а саме:

1) літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру, зокрема:

романи, поезії, статті та інші письмові твори;

лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

музичні твори (з текстом або без тексту);

драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;

аудіовізуальні твори;

твори живопису, архітектури, скульптури та графіки;

фотографічні твори;

твори ужиткового мистецтва;

ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;

переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або музичних творів;

збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням складових частин є результатом творчої діяльності;

2) комп'ютерні програми;

3) бази даних, якщо вони за добором або упорядкуванням складових частин є результатом творчої діяльності;

4) інші твори.

2. Твір є об'єктом авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо нього та безвідносно до його завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми вираження.

3. Авторське право не поширюють на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі.

Стаття 610. Об'єкти, які не охороняє авторське право

1. Не є об'єктами авторського права:

1) акти органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови, рішення тощо), а також їхні проекти та офіційні переклади;

2) державні символи України, грошові знаки, емблеми тощо, затверджені органами державної влади;

3) повідомлення про новини дня або інші факти, що мають характер звичайної пресінформації;

4) інші об'єкти, визначені законом.

Стаття 611. Суб'єкти авторського права

1. Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. За відсутності доказів іншого автором твору вважають фізичну особу, зазначену у звичайний спосіб як автор на оригіналі або копії твору (презумпція авторства).

2. Суб'єктами авторського права є також інші суб'єкти приватних відносин, які набули право на твір відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 612. Співавторство

1. Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить співавторам спільно, безвідносно до того, становить такий твір нерозривне ціле чи включає частини, кожна з яких може мати ще й самостійне значення. Частину

твору, створеного у співавторстві, визнають такою, що має самостійне значення, якщо вона може бути використана безвідносно до інших частин цього твору.

2. Кожний із співавторів зберігає авторське право на створену ним частину твору, яка має самостійне значення.

3. Відносини між співавторами твору можуть бути визначені договором. У разі неукладення такого договору авторське право на твір здійснюють усі співавтори спільно.

Стаття 613. Виникнення авторського права

1. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Твір вважають створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми.

2. Суб'єкти авторського права для повідомлення про свої майнові права можуть використовувати спеціальний знак, визначений законом.

Стаття 614. Особисті права автора

1. Автору твору належать такі особисті права інтелектуальної власності:

1) право вимагати визнання того, що він є автором відповідного твору (право авторства);

2) право на авторське ім'я та використання інших способів індивідуалізації автора, а також право на анонімність;

3) право на надання твору назви або кількох назв або залишення твору без назви (титулізація);

4) право на присвоєння твору імені автора (номіналізація);

5) право на присвячення твору будь-якій особі, події або даті (сакралізація);

6) право на недоторканність твору;

7) право на репутацію автора твору;

8) інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 615. Забезпечення недоторканності твору

1. Автор має право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, включаючи супроводження твору ілюстраціями, передмовою, післямовою, коментарями тощо без згоди автора.

2. У разі смерті автора недоторканність твору охороняє особа, уповноважена на це автором. За відсутності такого уповноваження

недоторканність твору охороняють спадкоємці автора, а також інші заінтересовані особи.

Стаття 616. Майнові права інтелектуальної власності на твір

1. Майнові права інтелектуальної власності на твір визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права на твір належать його авторові, якщо іншого не визначено правочином та/або законом.

Стаття 617. Здійснення майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Суб'єкти авторського права здійснюють свої майнові права особисто, через представника чи іншу уповноважену особу або через організацію колективного управління відповідно до закону.

Стаття 618. Оприлюднення твору

1. Оприлюдненням твору вважають будь-яку дію, що вперше робить твір доступним для необмеженого кола осіб.

2. Твір не може бути оприлюднений, якщо це порушує права фізичної особи на таємницю її особистого чи сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, фізичному чи моральному здоров'ю населення.

3. У разі смерті автора його спадкоємці мають право на оприлюднення твору, якщо це не суперечить волі автора.

Стаття 619. Використання твору з дозволу суб'єкта авторського права

1. Використання твору або його частини, яка може бути використана самостійно, здійснюють лише з дозволу суб'єкта авторського права або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання твору без такого дозволу, визначених законом, з урахуванням частини другої цієї статті.

2. Відтворення твору, відтворення і вилучення вмісту бази даних, до яких отримано законний доступ, з метою збирання інформації та подальшого проведення глибинного аналізу тексту та даних, у тому числі для тренування систем штучного інтелекту, з урахуванням додаткових умов, визначених законом, здійснюють без дозволу суб'єкта авторського права, безоплатно та без зазначення імені автора і джерела запозичення:

1) наукові установи, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, заклади освіти для наукового дослідження – за умови що такі дії вчинені без безпосередньої чи опосередкованої комерційної мети;

2) інші суб’єкти – якщо відповідне використання твору не було безпосередньо заборонено суб’єктом авторського права, зокрема за допомогою умов використання цифрового контенту, метаданих тощо.

3. Для цілей цієї статті, а також статей 631 і 634 цього Кодексу під глибинним аналізом тексту та даних розуміють будь-який автоматизований аналітичний метод, призначений для аналізу тексту та даних у цифровій формі з метою отримання інформації, яка охоплює, серед іншого, моделі, тенденції та кореляції.

Стаття 620. Публічна ліцензія на використання твору

1. Суб’єкт авторського права може надати дозвіл на використання твору будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія).

2. Особа, яка використовує твір на основі публічної ліцензії, зобов’язана дотримуватися умов, визначених суб’єктом авторського права, на яких надано публічну ліцензію.

Стаття 621. Право на справедливу винагороду за використання твору

1. Автор має невідчужуване право на справедливу винагороду за використання його твору у випадках, розмірі та на умовах, визначених законом. Право на справедливу винагороду належить автору твору, а після його смерті переходить до спадкоємців автора.

Стаття 622. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через сімдесят років, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, який пережив інших співавторів, крім випадків, визначених законом.

Стаття 623. Юридичні наслідки спливу строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір

1. Після спливу строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір такий твір може вільно та безоплатно використовувати будь-яка особа, за умови дотримання особистих прав інтелектуальної власності на такий твір.

Стаття 624. Право слідування

1. Автор має невідчужуване право на одержання справедливої винагороди як частки відрахувань від кожного продажу оригіналу художнього твору,

оригіналу рукопису літературного або музичного твору, наступного за першим відчуженням оригіналу, здійсненим автором (право слідування).

Для цілей цієї статті до оригіналів творів, зазначених у частині першій цієї статті, прирівнюють їхні примірники, виготовлені в обмеженій кількості самим автором або під його керівництвом, які пронумеровані, підписані автором або містять інші позначення, що засвідчують його авторство.

2. Право слідування належить автору, а після його смерті переходить до спадкоємців автора і діє до спливу строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.

3. Умови здійснення права слідування визначає закон.

Глава 43. Право інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму, програму організації мовлення та преспублікацію (суміжні права)

Стаття 625. Об’єкти суміжних прав

1. Об’єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо них та безвідносно до їх призначення, змісту, цінності тощо, а також способу або форми їх вираження є:

1) виконання;

2) фонограма;

3) відеограма;

4) програма організації мовлення;

5) преспублікація.

Стаття 626. Суб’єкти суміжних прав

1. Первинними суб’єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення, видавець преспублікації. За відсутності доказів іншого виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми, видавцем преспублікації вважають осіб, імена (найменування) яких зазначені у фонограмі, відеограмі, преспублікації та їхніх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми.

2. Суб’єктами суміжних прав є також інші суб’єкти приватних відносин, які набули прав на виконання, фонограму, відеограму, програму організації мовлення, преспублікацію відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 627. Виникнення суміжних прав

1. Суміжні права виникають внаслідок факту:

1) кожного здійснення виконання;

2) вироблення фонограми;

3) вироблення відеограми;

4) першої трансляції програми організації мовлення;

5) першого опублікування преспублікації.

2. Суб'єкти суміжних прав на виконання, фонограму, відеограму для повідомлення про свої майнові права на відповідний об'єкт можуть використовувати спеціальний знак, визначений законом.

Стаття 628. Особисті права інтелектуальної власності на об'єкти суміжних прав

1. Виконавцеві твору належать право вимагати визнання того, що він є виконавцем відповідного виконання, та інші особисті права, визначені статтею 599 цього Кодексу та іншим законом.

2. Виробник фонограми, виробник відеограми мають право вимагати зазначення свого імені (найменування) в оригіналі та на кожному примірнику фонограми, відеограми або на її (їхній) упаковці поряд із зазначенням назви твору, імені (імен) автора (авторів), виконавця (виконавців), а також згадування свого імені (найменування) у процесі використання фонограми, відеограми (у разі якщо це практично можливо).

3. Організація мовлення має право зазначати своє найменування у зв'язку з використанням програми організації мовлення.

4. Видавець преспублікації має право на зазначення свого імені (найменування) при кожному використанні преспублікації.

Стаття 629. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав

1. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав належать відповідно виконавцеві, виробнику фонограми, виробнику відеограми, організації мовлення чи видавцю преспублікації, якщо іншого не визначено правочином та/або законом.

Стаття 630. Здійснення майнових прав інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму, програму організації мовлення, преспублікацію

1. Суб’єкти суміжних прав можуть здійснювати свої майнові права інтелектуальної власності особисто, через представника чи іншу уповноважену особу або через організацію колективного управління.

Стаття 631. Використання виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення, преспублікації з дозволу суб’єкта суміжних прав

1. Використання виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення, преспублікації здійснюють виключно з дозволу відповідного суб’єкта суміжних прав або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, визначених законом, з урахуванням частини другої цієї статті.

2. Відтворення записаного виконання, фонограми, відеограми, записаної програми організації мовлення, преспублікації, до яких отримано законний доступ, з метою збирання інформації та подальшого проведення глибинного аналізу тексту та даних, у тому числі для тренування систем штучного інтелекту, з урахуванням додаткових умов, визначених законом, здійснюють без дозволу суб’єкта суміжних прав, безоплатно та без зазначення імені (найменування) суб’єкта суміжних прав і джерела запозичення:

1) наукові установи, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, заклади освіти – за умови що такі дії вчинені без безпосередньої чи опосередкованої комерційної мети;

2) інші суб’єкти – якщо відповідне використання об’єкта суміжних прав не було безпосередньо заборонено суб’єктом суміжних прав, зокрема за допомогою умов використання цифрового контенту, метаданих тощо.

Стаття 632. Публічна ліцензія на використання об’єкта суміжних прав

1. Суб’єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання відповідного об’єкта будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія).

2. Особа, яка використовує об’єкт суміжних прав на основі публічної ліцензії, зобов’язана дотримуватися умов, визначених суб’єктом суміжних прав, на яких надано публічну ліцензію.

Стаття 633. Право на справедливу винагороду за використання виконання, фонограми, відеограми

1. Виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми мають невідчужуване право на справедливу винагороду за використання виконання, фонограми, відеограми у випадках, розмірі та на умовах, визначених законом. Право на справедливу винагороду належить виконавцю, виробнику фонограми,

виробнику відеограми, а після смерті (припинення) таких осіб переходить до їхніх спадкоємців (правонаступників).

Стаття 634. Строки чинності майнових прав інтелектуальної власності на об’єкти суміжних прав

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через п’ятдесят років, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання.

Якщо виконання, зафіксоване у відеограмі, протягом цього строку було правомірно опубліковано, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через п’ятдесят років, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування.

Якщо виконання, зафіксоване у фонограмі, протягом цього строку було правомірно опубліковано, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через сімдесят років, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму, відеограму спливає через п’ятдесят років, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми, відеограми.

Якщо відеограму протягом цього строку було правомірно опубліковано, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через п’ятдесят років, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування.

Якщо фонограму протягом цього строку було правомірно опубліковано, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає через сімдесят років, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком такого опублікування.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на програму організації мовлення спливає через п’ятдесят років, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком першої трансляції програми організації мовлення, безвідносно до використаних технічних засобів.

4. Право інтелектуальної власності на преспублікацію є чинним з моменту її першого опублікування. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на преспублікацію спливає через два роки після її опублікування, що їх відліковують з 1 січня року, наступного за роком опублікування.

5. Після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на об’єкт суміжних прав його можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи, за умови дотримання особистих прав інтелектуальної власності на такий об’єкт.

Глава 44. Право особливого роду (sui generis) на неоригінальну базу даних, неоригінальний об’єкт, згенерований системою штучного інтелекту

Стаття 635. Право особливого роду (sui generis) на неоригінальну базу даних

1. Неоригінальною є база даних, яка за добором та упорядкуванням її складових частин не є результатом творчої діяльності фізичної особи.

2. Суб’єктом права особливого роду (sui generis) на неоригінальну базу даних є виробник бази даних – особа, яка зробила якісно та/або кількісно значний внесок в отримання, перевірку чи подання вмісту такої бази даних.

Суб’єктами права особливого роду (sui generis) на неоригінальну базу даних є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на неї відповідно до договору або закону.

3. Право особливого роду (sui generis) на неоригінальну базу даних виникає внаслідок факту завершення вироблення такої бази даних.

4. Зміст права особливого роду (sui generis) на неоригінальну базу даних та строк його чинності визначає закон.

Стаття 636. Право особливого роду (sui generis) на неоригінальний об’єкт, згенерований системою штучного інтелекту

1. Неоригінальним об’єктом, згенерованим системою штучного інтелекту, є об’єкт, що його вирізняють серед існуючих подібних об’єктів та який утворений у результаті функціонування системи штучного інтелекту, без безпосередньої творчої участі фізичної особи.

2. Суб’єктом права особливого роду (sui generis) на неоригінальний об’єкт, згенерований системою штучного інтелекту, є особа, яка здійснює правомірне використання системи штучного інтелекту, якщо іншого не визначено договором або законом.

3. Право особливого роду (sui generis) на неоригінальний об’єкт, згенерований системою штучного інтелекту, виникає внаслідок факту генерування такого об’єкта та/або з інших підстав, визначених законом.

4. Зміст права особливого роду (sui generis) на неоригінальний об’єкт, згенерований системою штучного інтелекту, та строк його чинності визначає закон.

Стаття 637. Використання неоригінальної бази даних, неоригінального об’єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, з дозволу суб’єкта права особливого роду (sui generis)

1. Використання неоригінальної бази даних, неоригінального об’єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, у спосіб, визначений законом, здійснюють виключно з дозволу суб’єкта права особливого роду (sui generis) або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання неоригінальної бази даних, неоригінального об’єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, без такого дозволу, визначених законом, з урахуванням частини другої цієї статті.

2. Відтворення і вилучення вмісту неоригінальної бази даних, відтворення неоригінального об’єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, до яких отримано законний доступ, з метою збирання інформації та подальшого проведення глибинного аналізу тексту та даних, у тому числі для тренування систем штучного інтелекту, з урахуванням додаткових умов, визначених законом, здійснюють без дозволу суб’єкта права особливого роду (sui generis), безоплатно та без зазначення імені (найменування) суб’єкта права особливого роду (sui generis) і джерела запозичення:

1) наукові установи, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, заклади освіти – за умови що такі дії вчинені без безпосередньої чи опосередкованої комерційної мети;

2) інші суб’єкти – якщо відповідне використання неоригінального об’єкта, згенерованого системою штучного інтелекту, або неоригінальної бази даних не було безпосередньо заборонено суб’єктом права особливого роду (sui generis), зокрема за допомогою умов використання цифрового контенту, метаданих тощо.

Глава 45. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель (патентне право)

Стаття 638. Придатність винаходу для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Винахід є придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він не суперечить публічному порядку, доброзвичайності та відповідно до закону є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним.

2. Об’єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес (спосіб) у будь-якій сфері технологій.

3. Законом можуть бути визначені об’єкти, які не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 639. Придатність корисної моделі для набуття права інтелектуальної власності на неї

1. Корисну модель вважають придатною для набуття права інтелектуальної власності на неї, якщо вона не суперечить публічному порядку, доброзвичайності та відповідає умовам патентоздатності, визначеним законом.

2. Об’єкт корисної моделі визначає закон.

3. Законом можуть бути визначені об’єкти, які не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 640. Суб’єкти права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Суб’єктами права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель є:

1) винахідник;

2) інші суб’єкти приватних відносин, які набули прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 641. Набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель набувають на підставі державної реєстрації такого винаходу, корисної моделі, якщо іншого не визначено законом або міжнародним договором, згоду на обов’язковість якого надала Верховна Рада України.

2. Обсяг юридичної охорони визначають формулою винаходу, корисної моделі.

3. Умови та порядок державної реєстрації винаходу, корисної моделі визначає закон.

Стаття 642. Особисті права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Винахіднику належить право авторства на винахід, корисну модель, а також інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 643. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель належать суб’єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 640 цього Кодексу.

Стаття 644. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель є чинними з дати державної реєстрації винаходу, корисної моделі, за умови підтримання чинності таких прав відповідно до закону.

2. Законом можуть бути визначені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід до набрання ними чинності відповідно до частини першої цієї статті.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід спливає через двадцять років, що їх відліковують від дати подання заявки на винахід у встановленому законом порядку. У випадках, визначених законом, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід може бути продовжений сертифікатом додаткової охорони.

4. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель спливає через десять років, що їх відліковують від дати подання заявки на корисну модель у визначеному законом порядку.

Стаття 645. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, визначених законом.

Стаття 646. Юридичні наслідки припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. У разі припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель відповідний об’єкт можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи, за винятками, визначеними законом.

2. Якщо у зв’язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель завдано збитків особі, якій

було надано дозвіл на використання відповідного об’єкта, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначено договором або законом.

Стаття 647. Відновлення чинності достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель

1. Чинність достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель може бути відновлено у порядку, визначеному законом.

Стаття 648. Визнання недійсною державної реєстрації винаходу, корисної моделі

1. Визнання недійсною державної реєстрації винаходу, корисної моделі здійснюють з підстав та порядком, що визначені законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації винаходу, корисної моделі права інтелектуальної власності на такі винахід, корисну модель вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 649. Право попереднього користувача на винахід, корисну модель

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на винахід, корисну модель, якщо було заявлено пріоритет – до дати пріоритету заявки, в інтересах своєї діяльності добросовісно використала винахід, корисну модель в Україні або здійснила значну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що його визначала зазначена підготовка (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача можуть передавати або воно може переходити до іншої особи лише разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано винахід, корисну модель або здійснено значну підготовку для такого використання.

Глава 46. Право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

Стаття 650. Придатність компонування напівпровідникового виробу для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Компонування напівпровідникового виробу є придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо відповідно до закону воно є оригінальним.

Стаття 651. Суб’єкти права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Суб’єктами права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу є:

1) автор компонування напівпровідникового виробу;

2) інші суб’єкти приватних відносин, які набули прав на компонування напівпровідникового виробу відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 652. Набуття права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу набувають на підставі державної реєстрації такого компонування напівпровідникового виробу.

2. Обсяг юридичної охорони компонування напівпровідникового виробу визначають сукупністю пов’язаних зображень цього компонування на матеріальному носії.

3. Умови та порядок державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу визначає закон.

Стаття 653. Особисті права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Автору належать право авторства на компонування напівпровідникового виробу, а також інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 654. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу належать суб’єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 651 цього Кодексу.

Стаття 655. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Майнові права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу є чинними з дати державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу спливає через десять років, що їх відліковують від більш ранньої з таких дат:

1) закінчення календарного року, в якому компонування було вперше використане на комерційній основі будь-де у світі;

2) закінчення календарного року, в якому подана належним чином оформлена заявка на державну реєстрацію.

Стаття 656. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу може бути припинено достроково за ініціативою особи, якій вони належать, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, визначених законом.

Стаття 657. Юридичні наслідки припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. У разі припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу його можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи, за винятками, визначеними законом.

2. Якщо у зв’язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на його використання, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначено договором або законом.

Стаття 658. Відновлення чинності достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу

1. Чинність достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу може бути відновлено порядком, визначеним законом.

Стаття 659. Визнання недійсною державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу

1. Визнання недійсною державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу здійснюють з підстав та порядком, що визначені законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації компонування напівпровідникового виробу права інтелектуальної власності на таке компонування вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 660. Право попереднього користувача на компонування напівпровідникового виробу

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на компонування напівпровідникового виробу в інтересах своєї діяльності добросовісно використала компонування напівпровідникового виробу в Україні або здійснила значну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що його визначала зазначена підготовка (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача можуть передавати або воно може переходити до іншої особи лише разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано компонування напівпровідникового виробу або здійснено значну підготовку для такого використання.

Глава 47. Право інтелектуальної власності на промисловий зразок

Стаття 661. Придатність промислового зразка для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Промисловий зразок (промисловий дизайн) є придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він не суперечить публічному порядку, доброзвичайності та відповідає критеріям охороноздатності, визначеним законом.

2. Промисловим зразком може бути зовнішній вигляд виробу або його частини, що визначають відповідно до закону.

3. Законом можуть бути визначені об’єкти, що не є придатними для набуття права інтелектуальної власності на них відповідно до цієї статті.

Стаття 662. Суб’єкти права інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Суб’єктами права інтелектуальної власності на промисловий зразок є:

1) автор промислового зразка;

2) інші суб’єкти приватних відносин, які набули прав на промисловий зразок відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 663. Набуття права інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Право інтелектуальної власності на промисловий зразок можуть набувати:

1) на підставі державної реєстрації промислового зразка;

2) на підставі міжнародної реєстрації, що є чинною на території України;

3) на підставі доведення промислового зразка до загального відома.

2. Обсяг юридичної охорони промислового зразка визначають зображенням промислового зразка.

3. Умови та порядок державної реєстрації промислового зразка визначає закон.

Стаття 664. Особисті права інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Автору належать право авторства на промисловий зразок, а також інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та іншим законом.

Стаття 665. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок належать суб’єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 662 цього Кодексу.

Стаття 666. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок, набуті відповідно до пункту 1 частини першої статті 663 цього Кодексу, є чинними з дати державної реєстрації промислового зразка відповідно до закону.

2. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок, набутих відповідно до пункту 1 частини першої статті 663 цього Кодексу, спливає через п’ять років, що обліковуються від дати подання заявки на промисловий зразок у встановленому законом порядку, і може бути продовжений за клопотанням суб’єкта майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок на один або більше п’ятирічних періодів. Загальний строк чинності зазначених прав не може перевищувати двадцять п’ять років з дати подання заявки.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок, набутих відповідно до пункту 3 частини першої статті 663 цього Кодексу, спливає через три роки, що обліковуються від дати його доведення до загального відома на території України.

Стаття 667. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок, набутих відповідно до пункту 1 частини першої статті 663 цього Кодексу, може бути достроково припинено на підставі закону.

Стаття 668. Юридичні наслідки припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. У разі припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок його можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи.

2. Якщо у зв’язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на його використання, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначено договором або законом.

Стаття 669. Відновлення чинності достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок

1. Чинність достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на промисловий зразок може бути відновлено порядком, встановленим законом.

Стаття 670. Визнання недійсною державної реєстрації промислового зразка

1. Визнання недійсною державної реєстрації промислового зразка здійснюють з підстав та порядком, що визначені законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації промислового зразка права інтелектуальної власності на такий промисловий зразок вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 671. Право попереднього користувача на промисловий зразок

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на промисловий зразок, а якщо було заявлено пріоритет – до дати пріоритету заявки, в інтересах своєї діяльності добросовісно використала промисловий зразок в Україні або здійснила значну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що його визначала зазначена підготовка (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача можуть передавати або вони можуть переходити до іншої особи лише разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано промисловий зразок або здійснено значну підготовку для такого використання.

Глава 48. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин

Стаття 672. Придатність сорту рослин для набуття права інтелектуальної власності на нього

1. Сорт рослин є придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він відповідно до закону за проявом ознак, породжених певним генотипом або певною комбінацією генотипів, є новим, відмінним від інших сортів, однорідним та стабільним.

2. Різновидами сорту, на які можуть набувати прав, є клон, інбредна лінія, гібрид першого покоління, популяція.

3. Назва сорту має відповідати вимогам, визначеним законом.

Стаття 673. Суб’єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Суб’єктами права інтелектуальної власності на сорт рослин є:

1) автор сорту рослин, селекціонер сорту рослин;

2) інші суб’єкти приватних відносин, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

Стаття 674. Набуття права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Право інтелектуальної власності на сорт рослин набувають на підставі їх державної реєстрації.

2. Набуття особистих прав інтелектуальної власності на сорт рослин засвідчують свідоцтвом про авторство.

3. Умови та порядок державної реєстрації прав на сорт та державної реєстрації сорту визначає закон.

Стаття 675. Особисті права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Автору належать право авторства на сорт рослин, а також інші особисті права інтелектуальної власності, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 676. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин належать суб'єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 673 цього Кодексу.

Стаття 677. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин є чинними з дати їх державної реєстрації.

2. Законом можуть бути визначені умови тимчасової чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин до набрання ними чинності відповідно до частини першої цієї статті.

3. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин спливає в останній день:

1) тридцятого календарного року, що його відліковують з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації таких прав, – для сортів деревних та чагарникових культур і винограду;

2) двадцять п'ятого календарного року, що його відліковують з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації таких прав, – для всіх інших сортів.

Стаття 678. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин може бути припинено достроково за ініціативою суб'єкта майнових прав інтелектуальної власності, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, визначених законом.

Стаття 679. Юридичні наслідки припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин

1. У разі припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин його можуть вільно та безоплатно використовувати будь-які особи, за винятками, визначеними законом.

2. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на використання відповідного об'єкта, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначено договором або законом.

Стаття 680. Відновлення чинності достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Чинність достроково припинених майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин може бути відновлено порядком, встановленим законом.

Стаття 681. Визнання недійсною державної реєстрації права інтелектуальної власності на сорт рослин

1. Визнання недійсною державної реєстрації права інтелектуальної власності на сорт рослин здійснюють з підстав та порядком, що визначені законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації прав на сорт рослин права інтелектуальної власності вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 682. Право інтелектуальної власності на породу тварин

1. Закон може визначати право інтелектуальної власності на породу тварин.

Глава 49. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування

Стаття 683. Комерційне найменування

1. Комерційним найменуванням є позначення, що дає можливість вирізнити юридичну особу як суб’єкта підприємницької діяльності з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності. Таким позначенням можуть бути слово (слова), літери, а також їх комбінація з цифрою (цифрами).

2. Комерційне найменування може бути частиною найменування юридичної особи, у тому числі її скороченого найменування, або його можуть використовувати самостійно.

3. Юридичні особи можуть мати однакові або схожі до ступеня змішування комерційні найменування, лише якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та/або реалізовують, та послуг, які вони надають, і такі юридичні особи мають різні предмет та/або територію діяльності.

Стаття 684. Суб’єкти права інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Суб’єктами права інтелектуальної власності на комерційне найменування є юридичні особи, що є підприємницькими товариствами.

Стаття 685. Набуття права інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування набувають на підставі факту першого використання цього найменування, без обов’язкового подання заявки на нього або його реєстрації і безвідносно до того, чи є комерційне найменування частиною торговельної марки.

2. Відомості про комерційне найменування вносять до реєстру порядком, визначеним законом.

Стаття 686. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування є:

1) виключне право на використання комерційного найменування;

2) виключне право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, у тому числі забороняти таке використання;

3) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

2. Майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування можуть бути надані іншій юридичній особі відповідно до приписів глави 84 цього Кодексу.

Стаття 687. Припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування припиняють у разі припинення юридичної особи.

Глава 50. Право інтелектуальної власності на торговельну марку

Стаття 688. Торговельна марка

1. Торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, що придатні для вирізняння товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, в тому числі власні імена, графічні зображення, літери, цифри, кольори, звуки, форми товарів або їх паковання.

2. Торговельну марку вважають придатною для набуття права інтелектуальної власності на неї, якщо вона не суперечить публічному порядку, доброзвичайності та якщо немає підстав для відмови в наданні її юридичної охорони, визначених законом.

3. Види позначень, які не можуть бути складовою торговельної марки, визначає закон.

Стаття 689. Суб’єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Суб’єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку є:

1) фізичні та юридичні особи, за якими зареєстровано торговельну марку відповідно до частини першої статті 690 цього Кодексу;

2) інші суб’єкти приватних відносин, які набули прав на торговельну марку відповідно до цього Кодексу, іншого закону або правочину.

2. Право інтелектуальної власності на торговельну марку може належати одночасно кільком фізичним та/або юридичним особам.

Стаття 690. Набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Право інтелектуальної власності на торговельну марку набувають:

1) на підставі державної реєстрації торговельної марки;

2) на підставі міжнародної реєстрації торговельної марки, що є чинною на території України;

3) на інших підставах, визначених законом.

2. Обсяг юридичної охорони торговельної марки визначають представленням торговельної марки та переліком товарів і послуг, внесених до відповідного реєстру.

3. Умови та порядок національної реєстрації торговельної марки встановлює закон.

4. Наслідки недобросовісного набуття майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку визначає закон.

Стаття 691. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку визначає стаття 600 цього Кодексу.

2. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку належать суб’єкту права інтелектуальної власності, визначеному статтею 689 цього Кодексу.

Стаття 692. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку, набутих відповідно до пункту 1 частини першої статті 690 цього Кодексу, спливає через десять років, що їх обліковують від дати подання заявки на торговельну марку, і може бути продовжений за клопотанням суб’єкта майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку на один або більше десятирічних періодів.

Стаття 693. Дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку припиняють порядком, установленим законом, достроково у зв’язку з перетворенням торговельної марки у загальновживану назву в торгівлі для товару чи послуги, щодо яких її було зареєстровано, а також в інших випадках, визначених законом.

2. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку може бути припинено достроково за ініціативою суб'єкта таких прав, якщо це не суперечить умовам договору, а також в інших випадках, визначених законом.

3. Якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на її використання, такі збитки відшкодовує особа, яка надала зазначений дозвіл, якщо іншого не визначено договором або законом.

Стаття 694. Визнання недійсною державної реєстрації торговельної марки

1. Визнання недійсною державної реєстрації торговельної марки здійснюють з підстав та порядком, що визначені законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації торговельної марки права інтелектуальної власності на таку торговельну марку вважають такими, що не набрали чинності.

Стаття 695. Право попереднього користувача на торговельну марку

1. Будь-яка особа, яка до дати подання заявки на торговельну марку, а якщо було заявлено пріоритет – до дати пріоритету заявки, в інтересах своєї діяльності добросовісно використала торговельну марку в Україні або здійснила значну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, що його визначала зазначена підготовка (право попереднього користувача).

2. Право попереднього користувача можуть передавати або воно може переходити до іншої особи лише разом із підприємством чи діловою практикою або з тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано торговельну марку або здійснено значну підготовку для такого використання.

Глава 51. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення

Стаття 696. Географічне зазначення

1. Географічним зазначенням є найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюють на визначеній географічній території.

2. Назва місця походження товару є видом географічного зазначення, який означає найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем

з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюють на визначеній географічній території.

Стаття 697. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є виробники товарів та/або об'єднання таких виробників, які відповідають умовам, визначеним законом.

2. Будь-яка особа, яка виробляє товар у певному географічному місці, може набути право інтелектуальної власності на географічне зазначення, що вже є об'єктом юридичної охорони, за умов і порядком, що визначені законом.

Стаття 698. Набуття права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення набувають на підставі державної реєстрації такого географічного зазначення, якщо іншого не визначено законом або міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надала Верховна Рада України.

2. Обсяг юридичної охорони географічного зазначення визначають характеристиками товару і межами географічного місця його походження, внесеними до відповідного реєстру.

3. Умови та порядок державної реєстрації географічного зазначення визначає закон.

Стаття 699. Майнові права інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Майновими правами інтелектуальної власності на географічне зазначення є:

1) право на використання географічного зазначення;

2) право перешкоджати неправомірному використанню географічного зазначення, у тому числі забороняти таке використання;

3) інші майнові права інтелектуальної власності, визначені законом.

Стаття 700. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Майнові права інтелектуальної власності на географічне зазначення є чинними з дати державної реєстрації географічного зазначення, і їх охороняють безстроково, крім випадків дострокового припинення дії реєстрації географічного зазначення, визначених законом.

Стаття 701. Припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на географічне зазначення

1. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на географічне зазначення припиняють з підстав і порядком, що визначені законом.

Стаття 702. Визнання недійсною державної реєстрації географічного зазначення

1. Визнання недійсною державної реєстрації географічного зазначення здійснюють з підстав та порядком, що визначені законом.

2. У разі визнання недійсною державної реєстрації географічного зазначення майнові права інтелектуальної власності на таке географічне зазначення вважають такими, що не набрали чинності.

Глава 52. Комерційна таємниця

Стаття 703. Поняття комерційної таємниці

1. Комерційною таємницею є інформація, яка відповідає всім таким вимогам:

1) є таємною в тому розумінні, що вона загалом або в певній формі та сукупності її складових не є загальновідомою або легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якої вона належить;

2) має комерційну цінність, оскільки є таємною;

3) була предметом заходів, адекватних існуючим обставинам, щодо збереження її таємності, яких вживала особа, яка правомірно контролює таку інформацію.

2. Види комерційної таємниці:

1) нерозкрите ноу-хау;

2) ділова інформація.

3. Ноу-хау є сукупність практичної інформації, отриманої завдяки досвіду та випробуванням, яка є:

1) таємною в тому розумінні, що вона не є загальновідомою або легкодоступною;

2) істотною в тому розумінні, що вона є важливою та корисною для виробництва продукції;

3) визначеною в тому розумінні, що вона описана достатньо вичерпно, що можливо перевірити її відповідність критеріям таємності та істотності.

4. Види інформації, яка не може бути віднесена до комерційної таємниці, можуть бути визначені законом.

Стаття 704. Права на комерційну таємницю

1. Правами на комерційну таємницю є:

1) право на використання комерційної таємниці;

2) право дозволяти використання комерційної таємниці;

3) право перешкоджати неправомірному отриманню, використанню та розкриттю комерційної таємниці;

4) інші права, визначені законом.

2. Права на комерційну таємницю належать особі, яка законно контролює комерційну таємницю, якщо іншого не визначено законом.

3. Права на комерційну таємницю можуть бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом зобов'язань, а також їх можуть використовувати в інших приватних відносинах.

4. Розпоряджання правами на комерційну таємницю здійснюють відповідно до приписів цього Кодексу та/або іншого закону.

Стаття 705. Охорона комерційної таємниці органами державної влади

1. Органи державної влади зобов'язані охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, що є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль і яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Таку інформацію органи державної влади охороняють від розголошення, крім випадків, якщо розголошення необхідне для забезпечення захисту населення або не вжито заходів для охорони комерційної таємниці від недобросовісного комерційного використання, а також інших випадків, визначених законом.

2. Органи державної влади зобов'язані охороняти комерційну таємницю також в інших випадках, визначених законом.

Стаття 706. Строк чинності прав на комерційну таємницю

1. Строк чинності прав на комерційну таємницю обмежують строком існування сукупності ознак комерційної таємниці, визначених законом.

КНИГА П’ЯТА
ПРАВО ЗОБОВ’ЯЗАНЬ

Розділ X. ЗАГАЛЬНІ ПРИПИСИ ПРО ЗОБОВ’ЯЗАННЯ

Глава 53. Поняття, засади та види зобов’язань

§ 1. Поняття та засади

Стаття 707. Поняття зобов’язання. Сфера застосування загальних приписів про зобов’язання

1. Зобов’язання – це правовідносини, в яких одна сторона (боржник) зобов’язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити грошові кошти тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов’язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов’язку.

2. Приписи цього розділу застосовують до всіх прав і обов’язків, що виникають із зобов’язань, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс, інший закон або не випливає із суті відносин.

Стаття 708. Засади зобов’язань

1. Зміст зобов’язання, його мета та/або спосіб виконання не можуть суперечити публічному порядку, імперативним нормам, доброзвичайності.

2. Сторони у зобов’язанні повинні:

1) діяти добросовісно та відповідно до вимог чесної ділової практики;

2) співпрацювати між собою в обсязі, необхідному для виконання зобов’язання;

3) утримуватися від дій, що можуть завдати шкоди цивільним правам та/або правомірним інтересам іншої сторони, а також суперечать засадам приватного права;

4) надавати іншій стороні інформацію, необхідну для виконання зобов’язання;

5) здійснювати свої права та виконувати обов’язки з урахуванням принципу охорони довкілля та сталого розвитку;

6) зберігати конфіденційність інформації, отриманої на всіх стадіях зобов’язання, якщо іншого не встановлюють договір та/або закон;

7) не допускати дискримінацію у зобов’язаннях, зокрема безпідставно відмовляти іншій стороні у продажу товарів, виконанні робіт, наданні послуг, що їх пропонують невизначеному колу осіб, або встановлювати для неї менш сприятливі умови без достатніх підстав.

Стаття 709. Недопустимість односторонньої відмови від зобов’язання

1. Одностороння відмова від зобов’язання або одностороння зміна його умов заборонена, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 710. Захист слабшої сторони у зобов’язанні

1. Якщо сторони перебувають у нерівному становищі, умови зобов’язання слід тлумачити на користь слабшої сторони, якщо іншого не випливає із суті зобов’язання або засад приватного права.

2. Сторона є слабшою, якщо через свій юридичний статус, економічне становище або обмежений доступ до інформації вона об’єктивно має менший обсяг можливостей під час виникнення або виконання зобов’язання.

3. Під час визначення слабшої сторони враховують, зокрема, нерівність переговорних позицій, ненаявність спеціальних знань, економічну залежність, інформаційну асиметрію.

Обов’язок доведення покладають на сторону, яка стверджує про такий юридичний статус.

Стаття 711. Валюта зобов’язань

1. Зобов’язання має бути виражене у грошовій одиниці України – гривні.

2. Сторони можуть визначити грошовий еквівалент зобов’язання в іноземній валюті.

§ 2. Сторони у зобов’язанні. Множинність осіб

Стаття 712. Сторони у зобов’язанні

1. Сторонами у зобов’язанні є кредитор і боржник.

2. У зобов’язанні на стороні кредитора або боржника може брати участь одна особа або кілька осіб.

3. Якщо сторона у зобов’язанні має права та обов’язки, вона є боржником щодо того, що зобов’язана вчинити на користь другої сторони, і кредитором щодо того, що має право вимагати від неї.

Стаття 713. Зобов’язання на користь третьої особи

1. Зобов’язання не створює обов’язку для третьої особи.

2. У випадках, визначених договором або законом, зобов’язання може встановлювати права на користь третьої особи, яка не є його стороною (stipulatio alteri).

Стаття 714. Множинність осіб у зобов’язанні

1. Якщо у зобов’язанні беруть участь кілька кредиторів або боржників, їхні права та обов’язки визначають договір, цей Кодекс, інший закон або такі права та обов’язки випливають із суті зобов’язання.

2. Множинність осіб у зобов’язанні може бути частковою або солідарною.

3. Якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон, зобов’язання з множинністю осіб є частковим.

Стаття 715. Часткові зобов’язання

1. Частковим є зобов’язання, в якому кожний боржник виконує свою частку у зобов’язанні, а кожний кредитор має право вимагати виконання своєї частки.

2. Частки боржників і кредиторів у зобов’язанні є рівними, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або це не випливає із суті зобов’язання.

3. Виконання боржником своєї частки у зобов’язанні не звільняє інших боржників від виконання їхніх часток.

4. Смерть фізичної особи – боржника або припинення юридичної особи – боржника не зумовлює перехід частки до інших боржників, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 716. Солідарне зобов’язання боржників

1. Солідарне зобов’язання боржників виникає у випадках, встановлених договором, цим Кодексом, іншим законом, а також у разі неподільності предмета зобов’язання.

2. Солідарним є зобов’язання, у якому кредитор має право вимагати виконання у повному обсязі від будь-якого боржника окремо або від усіх боржників разом.

Кредитор, який одержав часткове виконання від одного із солідарних боржників, має право вимагати недоодержане від решти боржників.

3. Солідарний боржник не має права висувати проти вимоги кредитора заперечення, що ґрунтуються на відносинах інших солідарних боржників з кредитором, у яких такий боржник не бере участі.

4. Виконання зобов'язання у повному обсязі одним із боржників звільняє інших боржників від обов'язку перед кредитором.

5. Боржник, який виконав солідарне зобов'язання у повному обсязі або понад свою частку, має право регресної вимоги до інших боржників у межах їхніх часток, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або не випливає із суті зобов'язання.

6. Якщо один із боржників є неплатоспроможним, його частку розподіляють між іншими боржниками домірно їхнім часткам, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 717. Солідарне зобов'язання кредиторів

1. Солідарне зобов'язання кредиторів виникає у випадках, встановлених договором, цим Кодексом, іншим законом, а також у разі неподільності предмета зобов'язання.

2. У солідарному зобов'язанні кредиторів боржник має право виконати зобов'язання у повному обсязі або частково будь-якому з кредиторів на свій розсуд, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Часткове виконання зобов'язання одному з кредиторів не звільняє боржника від обов'язку перед іншими кредиторами у частині недоодержаного.

3. Виконання у повному обсязі одному з кредиторів звільняє боржника від обов'язку перед іншими кредиторами.

4. Кредитор, який отримав виконання, зобов'язаний передати іншим кредиторам належне їм у межах їхніх часток, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або не випливає з суті зобов'язання.

5. Боржник має право висувати проти вимоги будь-кого із солідарних кредиторів усі заперечення, які він мав проти іншого кредитора, крім тих, що ґрунтуються на відносинах між таким кредитором та іншими кредиторами.

§ 3. Види зобов'язань

Стаття 718. Договірні та недоговірні зобов'язання

1. Договірним є зобов'язання, що виникає з договору.

2. Недоговірним є зобов'язання, що виникає з юридичного факту, іншого, ніж договір.

Стаття 719. Альтернативні зобов’язання

1. Альтернативним є зобов’язання, у якому визначено кілька можливих предметів виконання, серед яких підлягає виконанню лише один.

2. Право вибору предмета виконання належить боржнику, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або не випливає із суті зобов’язання.

3. Якщо право вибору предмета виконання належить кредитору, боржник зобов’язаний виконати зобов’язання щодо предмета, визначеного кредитором.

4. Якщо виконання щодо одного з предметів стає неможливим з причин, що не залежать від сторін, зобов’язання зберігає силу щодо іншого предмета, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 720. Факультативні зобов’язання

1. Факультативним є зобов’язання, в якому визначено один предмет виконання, але боржник має право замінити його іншим, якщо це встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або випливає із суті зобов’язання.

2. Заміна предмета виконання є можливою до моменту виконання, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або не випливає із суті зобов’язання.

3. Виконання зобов’язання щодо факультативного предмета прирівняно за юридичними наслідками до виконання зобов’язання щодо основного предмета.

4. Здійснення права на заміну предмета не звільняє боржника від відповідальності за прострочення виконання щодо основного предмета, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 721. Кумулятивні зобов’язання

1. Кумулятивним є зобов’язання, в якому боржник повинен вчинити кілька дій.

Невчинення однієї з дій не звільняє боржника від обов’язку вчинення решти таких дій, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 722. Зустрічні зобов’язання

1. Зустрічним є зобов’язання, в якому виконання однієї сторони обумовлене виконанням іншої сторони.

2. Якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс, інший закон або не випливає із суті зобов’язання, зустрічні зобов’язання сторони виконують одночасно.

Сторона, яка заздалегідь знає, що не зможе виконати свого обов'язку, повинна своєчасно повідомити про це другу сторону.

3. У разі невиконання однією із сторін свого обов'язку у зобов'язанні або за наявності очевидних підстав вважати, що вона не виконає свого обов'язку у встановлений строк (термін) або виконає його не в повному обсязі, друга сторона має право зупинити виконання свого обов'язку, відмовити у його виконанні частково або у повному обсязі.

4. Якщо одна із сторін виконала свій обов'язок у зустрічному зобов'язанні, незважаючи на невиконання другою стороною свого обов'язку, друга сторона повинна виконати свій обов'язок.

Стаття 723. Зобов'язання докладання зусиль та зобов'язання досягнення результату

1. У зобов'язанні докладання зусиль боржник зобов'язаний діяти добросовісно та розумно, докладаючи необхідних зусиль для досягнення мети зобов'язання.

2. У зобов'язанні досягнення результату боржник зобов'язаний досягти результату, визначеного цим Кодексом, іншим законом та/або договором.

Стаття 724. Зобов'язання, що не підлягають примусовому виконанню (obligationes naturales)

1. Зобов'язання, що не підлягає примусовому виконанню, не може бути захищене в судовому або іншому юрисдикційному порядку.

Добровільне виконання такого зобов'язання є дійсним і не підлягає поверненню.

2. До зобов'язань, що не підлягають примусовому виконанню, належать, зокрема:

1) зобов'язання, вимоги за якими не підлягають судовому захисту у зв'язку із закінченням позовної давності, за умови ненаявності підстав для її поновлення;

2) зобов'язання, що випливають із морального обов'язку;

3) інші зобов'язання, встановлені цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Виконане за зобов'язанням, визначеним цією статтею, не підлягає поверненню.

Глава 54. Виникнення зобов’язань

§ 1. Загальні приписи

Стаття 725. Підстави виникнення зобов’язань

1. Зобов’язання виникають з підстав, встановлених статтею 11 цього Кодексу.

2. Перелік підстав виникнення зобов’язань, встановлених статтею 11 цього Кодексу, не є вичерпним.

Стаття 726. Конкуренція підстав у зобов’язаннях

1. Укладення договору не виключає пред’явлення вимог, що ґрунтуються на недоговірних зобов’язаннях, якщо порушення відносять до прав або обов’язків, не встановлених договором.

Стаття 727. Зобов’язання, що виникають з поєднання юридичних фактів

1. Зобов’язання може виникати з поєднання юридичних фактів.

2. Якщо зобов’язання виникає з поєднання юридичних фактів, застосовують норми, що регулюють кожну з підстав виникнення такого зобов’язання.

§ 2. Переддоговірні відносини

Стаття 728. Свобода переговорів

1. Сторони є вільними розпочинати, проводити та припиняти переговори без обов’язку укласти договір.

2. Ведення переговорів не створює для сторін обов’язку укласти договір, якщо іншого не встановлює домовленість між ними або закон.

Стаття 729. Добросовісність під час переговорів

1. Сторони зобов’язані діяти добросовісно під час переговорів, утримуватися від поведінки, що суперечить справедливості та чесній діловій практиці.

2. Недобросовісними діями є, зокрема:

1) вступ у переговори без реального наміру укласти договір;

2) умисне затягування переговорів або ухилення від погодження умов;

3) надання завідомо неправдивої або оманливої інформації;

4) порушення домовленостей про конфіденційність;

5) пропозиція укласти договір на завідомо неприйнятних або вочевидь невигідних умовах з метою зірвання переговорів.

Стаття 730. Переддоговірна відповідальність

1. Сторона, яка вела переговори недобросовісно або без реального наміру укласти договір, зобов'язана відшкодувати іншій стороні реальні збитки, завдані такими діями.

2. Відшкодування включає реальні збитки, пов'язані з підготовкою та проведенням переговорів, зокрема витрати на експертизи, поїздки та інші підготовчі заходи.

3. Вину сторони презюмують, якщо така сторона без обґрунтованих причин припинила переговори після досягнення домовленостей з усіх істотних умов договору.

Стаття 731. Надання інформації під час переговорів та запевнення

1. Кожна сторона зобов'язана надавати іншій стороні достовірну та повну інформацію про обставини, що можуть вплинути на укладення, виконання або припинення договору.

2. Надання неправдивих відомостей або замовчування суттєвих обставин тягне відповідальність за завдані реальні збитки.

3. Сторони договору можуть погодити перелік запевнень, що надаються стороною або сторонами щодо обставин, які мають значення для укладення, виконання або припинення такого договору.

4. Сторона, яка умисно або з необережності надала іншій стороні неправдиві запевнення про обставини, що мають значення для укладення, виконання або припинення договору, зобов'язана відшкодувати стороні, яка покладалася на такі запевнення, збитки, завдані у зв'язку з неправдивістю таких запевнень, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 732. Конфіденційність переговорів

1. Інформація, отримана в процесі переговорів, є конфіденційною, якщо іншого не погоджено сторонами або не випливає з характеру інформації.

2. Сторона, яка розголосила або використала таку інформацію всупереч домовленостям чи звичаям ділового обороту, зобов'язана відшкодувати іншій стороні завдані реальні збитки.

3. Домовленість сторін може встановлювати штраф за розголошення або неправомірне використання конфіденційної інформації, отриманої в процесі переговорів.

Стаття 733. Листи про наміри, меморандуми

1. Листи про наміри, меморандуми про взаєморозуміння та інші документи, підписані під час переговорів, не створюють обов'язку укласти договір, якщо іншого безпосередньо не зазначено у їх тексті.

2. Такі документи можуть визначати засади співпраці, порядок подальших переговорів, конфіденційність та інші переддоговірні домовленості.

Стаття 734. Вирішення переддоговірного спору

1. Сторони можуть встановити в договорі чи окремій домовленості спосіб вирішення переддоговірного спору, зокрема у спосіб медіації чи переговорної процедури.

2. Якщо спір не врегульовано у позасудовий спосіб, він може бути переданий до суду у таких випадках:

1) одна із сторін безпідставно ухилилася від укладення договору, щодо якого досягнуто згоди з усіх істотних умов;

2) одна із сторін порушила обов'язок діяти добросовісно під час переговорів;

3) одна із сторін розголосила або неправомірно використала конфіденційну інформацію.

3. За результатами вирішення переддоговірного спору суд може ухвалити рішення про відшкодування реальних збитків, завданих недобросовісним веденням переговорів, та/або про спонукання укласти договір, якщо встановлено факт досягнення згоди з усіх істотних умов.

4. Якщо розмір реальних збитків неможливо визначити точно, суд може встановити розумну компенсацію.

Стаття 735. Звичаї ділового обороту на етапі переговорів

1. При тлумаченні дій сторін на етапі переговорів враховують звичаї ділового обороту, усталену практику взаємодії та типові умови у відповідній сфері підприємницької діяльності.

2. Якщо сторони до початку переговорів мали попередні договірні відносини, застосовують звичаї та практику, що склалися між ними.

3. Сторона, яка посилається на звичай ділового обороту, зобов'язана довести його існування та можливість застосування до відповідних відносин.

§ 3. Укладення договору

Стаття 736. Укладення договору

1. Договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх його істотних умов.

Істотними умовами договору є умови про його предмет, умови, що визначені законом як істотні для договорів відповідного виду, а також умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди.

2. Договір укладають у спосіб пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною.

3. Під час укладення договору сторони зобов'язані діяти добросовісно.

4. Волевиявлення сторони можуть здійснювати у спосіб використання інформаційних (автоматизованих) систем, якщо це встановлює домовленість сторін або закон.

Повідомлення або інші дані, сформовані інформаційною (автоматизованою) системою відповідно до таких умов, прирівнюють до дій сторони, яка її застосувала, і є підставою для виникнення у такої сторони цивільних прав та обов'язків.

Стаття 737. Момент укладення договору

1. Договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила оферту, відповіді про її прийняття, якщо іншого не встановлює закон або не випливає зі змісту оферти.

2. Якщо для укладення договору необхідні передання майна та/або вчинення іншої дії, договір є укладеним з моменту передання відповідного майна або вчинення відповідної дії.

3. Договір, що нотаріально посвідчують, є укладеним з моменту такого посвідчення.

4. Договір, що підлягає державній реєстрації, є укладеним з моменту такої реєстрації.

5. Для договорів, укладених в електронній формі, момент укладення визначають за приписами цієї глави з урахуванням підтвердження акцепту, здійсненого в інформаційній (автоматизованій) системі.

Стаття 738. Оферта

1. Оферта має бути чітко визначеною, містити істотні умови та виражати намір особи, яка її направила, вважати себе зобов'язаною у разі її акцепту.

2. Пропозиції, оприлюднені у відкритому доступі, зокрема в мережі Інтернет, можуть бути офертою, якщо з їхнього змісту випливає намір укласти договір з кожним, хто звернеться.

3. Реклама або інші пропозиції, адресовані невизначеному колу осіб, є запрошенням робити оферти, якщо іншого не зазначено у рекламі або інших пропозиціях.

4. Оферта може бути відкликана до моменту або в момент її одержання адресатом, якщо іншого не випливає з її змісту.

5. У разі формування оферти за допомогою інформаційної (автоматизованої) системи її відкликання може бути обмежене згідно з умовами цієї системи або законом.

Стаття 739. Акцепт

1. Акцепт є повною та безумовною згодою на прийняття оферти.

2. Мовчання та/або бездіяльність не є акцептом, крім випадків, встановлених договором або звичаєм ділового обороту.

3. Виконання фактичних дій (відвантаження товарів, надання послуг, виконання робіт, сплата грошей тощо) є акцептом, якщо іншого не встановлено в оферті, не випливає із суті правочину або звичаїв ділового обороту.

4. Акцепт може бути відкликаний, якщо повідомлення про його відкликання надійшло до особи, яка зробила оферту, не пізніше моменту, з якого акцепт починає діяти.

Стаття 740. Укладення договору за офертою зі строком для відповіді

1. Якщо в оферті вказано строк для відповіді, договір є укладеним, якщо особа, яка зробила оферту, одержала акцепт протягом цього строку.

2. Для електронних оферт момент одержання акцепту підтверджують даними інформаційної (автоматизованої) системи, якщо іншого не встановлює закон або це не випливає із змісту оферти.

Стаття 741. Укладення договору за офертою без строку для відповіді

1. Якщо оферту викладено усно і в ній не зазначено строк для відповіді, договір є укладеним, якщо особа, якій було зроблено оферту, негайно заявила про акцепт.

2. Якщо оферту викладено письмово і в ній не зазначено строк для відповіді, договір є укладеним, якщо особа, яка зробила оферту, одержала акцепт протягом розумного строку.

Стаття 742. Акцепт, одержаний із запізненням

1. Якщо акцепт одержано із запізненням, особу, яка зробила оферту, звільняють від обов'язку укласти договір.

2. Якщо акцепт було відправлено своєчасно, але одержано із запізненням, особу, яка зробила оферту, звільняють від обов'язку укласти договір, якщо вона негайно повідомила особу, якій було направлено оферту, про одержання акцепту із запізненням.

Акцепт, одержаний із запізненням, є новою офертою.

3. За згодою особи, яка зробила оферту, договір може бути укладено безвідносно до того, що акцепт було відправлено та/або одержано із запізненням.

Стаття 743. Акцепт на інших умовах

1. Акцепт на умовах, відмінних від викладених в оферті, є відмовою від первісної оферти та новою офертою (контрофертою).

Стаття 744. Договір та правові акти органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування

1. Договір, укладений на підставі правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, обов'язкового для сторін (сторони) договору, має відповідати цьому акту.

2. Особливості укладення договору, встановленого частиною першою цієї статті, визначає закон.

Стаття 745. Особливості укладення договорів на організованих ринках капіталу, організованих товарних ринках, аукціонах (публічних торгах), конкурсах

1. Особливості укладення договорів на організованих ринках капіталу, організованих товарних ринках, аукціонах (публічних торгах), конкурсах тощо встановлює закон.

§ 4. Інші підстави виникнення зобов'язання

Стаття 746. Публічна обіцянка винагороди

1. Зобов'язання виникає з публічної обіцянки винагороди, доведеної до відома невизначеного або визначеного кола осіб і такої, що містить умови вчинення визначеної дії або досягнення визначеного результату.

Стаття 747. Публічний конкурс

1. Зобов’язання виникає з моменту оголошення про проведення публічного конкурсу, за результатами якого засновник публічного конкурсу є зобов’язаним надати переможцю винагороду.

Стаття 748. Ведення чужих справ без доручення

1. Зобов’язання виникає внаслідок вчинення особою без доручення в інтересах іншої особи дій щодо ведення її справ.

Стаття 749. Рятування життя, здоров’я, майна

1. Зобов’язання виникає у разі завдання шкоди особі, яка добровільно рятувала життя, здоров’я фізичної особи або майно фізичної особи, юридичної особи.

Стаття 750. Створення загрози життю, здоров’ю, майну

1. Зобов’язання виникає у разі створення загрози завдання шкоди життю, здоров’ю фізичної особи або майну фізичної особи, юридичної особи.

Стаття 751. Завдання шкоди

1. Зобов’язання виникає внаслідок завдання іншій особі майнової або моральної шкоди.

Стаття 752. Безпідставне збагачення

1. Зобов’язання виникає з одержання однією особою майнової вигоди (збагачення) за рахунок іншої особи без юридичної підстави, у тому числі якщо така підстава ненаявна, не виникла або відпала.

Глава 55. Заміна сторін зобов’язання

§ 1. Загальні приписи

Стаття 753. Підстави та загальний порядок заміни сторін зобов’язання

1. Кредитор або боржник у зобов’язанні може бути замінений на підставі договору або з інших підстав, встановлених законом.

2. Заміна кредитора або боржника не змінює змісту, предмета і підстави зобов’язання, якщо іншого не встановлюють договір, закон або не випливає із суті зобов’язання.

3. Заміну кредитора у зобов’язанні здійснюють без згоди боржника, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Заміна боржника є допустимою лише за згодою кредитора, крім випадків, встановлених законом.

5. Порядок переходу прав, що забезпечують виконання зобов’язання (акцесорних прав), чинність способів забезпечення виконання зобов’язання, а також здійснення боржником заперечень новому кредиторові визначає цей Кодекс.

Стаття 754. Заборона заміни сторони зобов’язання

1. Заміна сторони зобов’язання заборонена, якщо виконання необхідно здійснювати особисто або якщо право чи обов’язок нерозривно пов’язані з особою кредитора або боржника.

2. Умови договору, що встановлюють заборону або обмеження заміни сторони зобов’язання, застосовують лише в межах їх безпосереднього змісту і не підлягають розширеному тлумаченню. Наслідки невиконання таких умов визначають цей Кодекс та/або договір.

Стаття 755. Форма правочину щодо заміни сторони зобов’язання

1. Правочин щодо заміни кредитора або боржника вчиняють у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов’язання, якщо іншого не встановлює закон.

2. Якщо правочин, на підставі якого виникло зобов’язання, підлягає нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, правочин щодо заміни кредитора або боржника має бути відповідно нотаріально посвідчений та/або зареєстрований порядком, встановленим для реєстрації такого правочину, якщо іншого не визначає закон.

Стаття 756. Визначення моменту заміни сторони зобов’язання

1. Кредитор є заміненим у відносинах між первісним і новим кредитором з моменту вчинення правочину або виникнення відповідної підстави, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Заміна кредитора обов’язкова для боржника з моменту отримання ним належного повідомлення, якщо іншого не встановлює закон. До отримання повідомлення виконання, надане первісному кредиторові, звільняє боржника в обсязі виконаного.

Обов’язок повідомлення боржника про заміну кредитора покладають на нового або первісного кредитора. За ненаявності домовленості між новим та первісним кредитором презюмують, що повідомлення здійснює новий кредитор. Повідомлення має містити інформацію про сторони, зобов’язання та обсяг переданих прав. Факт і дату отримання повідомлення боржником має бути зафіксовано у спосіб, що дає змогу їх підтвердити.

3. Боржник є заміненим для кредитора і боржника з моменту надання кредитором згоди, якщо іншого не встановлює договір або закон.

§ 2. Відступлення права вимоги (цесія)

Стаття 757. Поняття та підстави відступлення права вимоги

1. Кредитор (цедент) має право відступити (передати) за договором іншій особі (цесіонарію) своє право існуючої або майбутньої вимоги до боржника повністю або частково, якщо іншого не встановлюють договір, закон або не випливає із суті зобов’язання.

Кредитор не може передати більше прав, ніж має сам.

2. Договірні обмеження відступлення права вимоги (pactum de non cedendo) діють у межах, визначених цим Кодексом.

3. Відступлення права вимоги не може погіршувати становище боржника порівняно з умовами первісного зобов’язання і зумовлювати для нього обов’язку виконання зобов’язання в іншому місці, в інший спосіб або раніше строку, визначеного умовами зобов’язання, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено з боржником.

Стаття 758. Юридичні наслідки відступлення права вимоги для боржника

1. Разом із правом вимоги до нового кредитора переходять усі пов’язані з вимогою права, зокрема права на забезпечення виконання зобов’язання, відсотки, неустойку, відшкодування шкоди та інші належні платежі, в обсязі, в якому вони існували на момент переходу права вимоги, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо право вимоги або обтяження, що забезпечує виконання зобов’язання, підлягають державній реєстрації, такі права або обтяження переходять до третіх осіб з моменту внесення відповідного запису до публічного електронного реєстру.

3. Відступлення права вимоги не створює для боржника нових або більш обтяжливих обов’язків, ніж ті, що існували до відступлення. Зміна умов виконання можлива лише у випадках, встановлених законом, або за згодою боржника.

Стаття 759. Забезпечення дійсності вимоги при її відступленні

1. Первісний кредитор гарантує новому кредитору дійсність відступленої вимоги на момент її переходу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Первісний кредитор не відповідає за виконання вимоги боржником, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 760. Перехід прав, що забезпечують виконання зобов'язання (акцесорних прав), при заміні кредитора

1. Разом із правом вимоги переходять права, що забезпечують виконання зобов'язання (акцесорні права), зокрема права заставодержателя та інші пов'язані права, якщо іншого не встановлюють договір, закон або не випливає із суті забезпечення.

2. Речові забезпечення, встановлені щодо майна боржника (застава, притримання), зберігають при заміні кредитора, і вони переходять до нового кредитора у межах відступленої вимоги.

3. Персональні забезпечення, що ґрунтуються на довірі до особи кредитора (зокрема порука), зберігають при заміні кредитора лише за згодою особи, що надала відповідне забезпечення, якщо іншого не встановлює закон або не визначено умовами забезпечення.

4. У разі відступлення частини вимоги забезпечення зберігають тією мірою, якою воно може забезпечувати відступлену частину. Розподіл задоволення з предмета забезпечення між кількома кредиторами здійснюють домірно розміру вимог, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено сторонами з дотриманням прав третіх осіб.

Якщо за своєю суттю забезпечення є неподільним або не допускає окремої реалізації щодо часток вимоги, забезпечення реалізують як єдине ціле, а отримані кошти розподіляють між кредиторами домірно розміру їхніх вимог, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 761. Часткове відступлення права вимоги

1. Право вимоги може бути відступлене в частині, яка є визначеною або такою, що може бути визначена, якщо це не суперечить закону, договору або суті зобов'язання.

2. У разі переходу частини права вимоги боржник зобов'язаний виконати зобов'язання кожному кредиторові домірно його вимозі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Якщо поділ виконання істотно ускладнює або робить неможливим виконання, боржник має право виконати зобов'язання одному з кредиторів із подальшим розподілом між кредиторами отриманого, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Забезпечення зберігає чинність щодо відступленої частини вимоги в межах установленого забезпечення. Перехід частини вимоги не створює для боржника або для особи, яка надала забезпечення, більших обтяжень, ніж існували до відступлення, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено такою особою.

Якщо право вимоги відступлено кільком кредиторам, права, що забезпечують виконання зобов'язання, діють на користь кожного з них домірно обсягу його вимоги, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено між усіма заінтересованими особами з додержанням прав третіх осіб.

5. Часткове відступлення не змінює для боржника строк, місце та спосіб виконання, валюту та порядок розрахунків, умови нарахування відсотків, неустойки та інших платежів, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено з боржником.

6. Якщо іншого не встановлює договір або закон, кожний з кредиторів, якому належить частка вимоги, має право на одержання виконання в межах своєї частки. Боржник має право виконати зобов'язання кожному з кредиторів домірно його частці, внести виконання у депозит нотаріуса або на рахунок ескроу порядком, встановленим законом.

7. Якщо вимога є неподільною за своєю природою або договором визначено єдине місце, спосіб чи строк виконання, боржник має право вимагати від кредиторів визначення уповноваженого представника для прийняття виконання. До визначення уповноваженого представника боржник не є таким, що прострочив.

8. Якщо один кредитор відступив одну частину вимоги кільком особам, пріоритет має набувач, про відступлення на користь якого боржника було повідомлено раніше. Щодо третіх осіб пріоритет визначають за часом внесення відомостей до відповідного публічного електронного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії.

9. Боржник має право заявити новому кредиторові заперечення та зарахування зустрічних однорідних вимог у межах відступленої частини на підставах і порядком, що встановлені цим Кодексом.

Стаття 762. Відступлення майбутніх та умовних вимог

1. Майбутня або умовна вимога може бути відступлена, якщо вона індивідуально визначена або визначена за родовими ознаками таким чином, що може бути встановлена на момент її виникнення, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті зобов'язання.

2. Право вимоги, що виникне в майбутньому, переходить до нового кредитора з моменту настання підстави для його виникнення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Договір відступлення майбутньої або умовної вимоги надає набувачеві право очікування (expectatio) до виникнення такої вимоги.

Права набувача на таку вимогу виникають з моменту її виникнення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Відступлення вимог, що виникатимуть у межах триваючих зобов'язань, а також відступлення сукупності існуючих і майбутніх грошових вимог є дійсним за наявності у договорі критеріїв для їх ідентифікації.

Щодо кожної вимоги перехід прав відбувається з моменту її виникнення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Відступлення майбутньої або умовної вимоги є обов'язковим для боржника з моменту отримання ним повідомлення. Щодо третіх осіб таке відступлення є чинним з моменту внесення відомостей до відповідного публічного електронного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії. Пріоритет набувачів визначають за часом вчинення відповідних дій.

6. Відступлення майбутньої або умовної вимоги не може погіршувати становище боржника, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено боржником.

Договірні застереження про заборону або обмеження такого відступлення діють у межах, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Перехід прав, що забезпечують виконання зобов'язання, і наслідки часткового відступлення майбутніх вимог визначає цей Кодекс.

Стаття 763. Договірні обмеження відступлення права вимоги (pactum de non cedendo)

1. Сторони можуть встановити у договорі заборону або обмеження відступлення права вимоги, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті зобов'язання.

2. Порушення заборони або обмеження відступлення права вимоги тягне відповідальність сторони, яка його допустила, перед іншою стороною і не впливає на дійсність відступлення між цедентом і набувачем, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Договірні заборона або обмеження є обов'язковими для набувача, якщо на момент відступлення він знав або повинен був знати про них. Якщо набувач не знав і не повинен був знати про них, відступлення є обов'язковим для боржника з моменту, визначеного цим Кодексом, а наслідки порушення виникають лише між сторонами первісного договору.

4. У підприємницьких відносинах повна заборона відступлення грошових вимог є нікчемною, якщо іншого не встановлює закон. Обмеження, що істотно ускладнюють або роблять економічно неможливим таке відступлення, прирівнюють до заборони. Обмеження відступлення негрошових вимог

можливі, якщо вони є розумними, домірними меті договору та не суперечать імперативним нормам.

Стаття 764. Відповідальність цедента перед цесіонарієм

1. Цедент відповідає перед цесіонарієм за дійсність і належність йому відступленого права вимоги на момент переходу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо іншого не встановлює договір, цедент не відповідає за платоспроможність боржника та фактичне одержання виконання цесіонарієм. Така відповідальність можлива лише у разі безпосереднього застереження із визначенням її обсягу та строку.

3. Цедент відповідає за:

1) ненаявність порушення встановленої договором заборони або обмеження відступлення;

2) ненаявність раніше вчинених відступлень тієї самої вимоги або її частини;

3) ненаявність прав третіх осіб на вимогу, що перешкоджають її використанню набувачем, якщо набувач не знав і не повинен був знати про такі права;

4) передання набувачеві документів та інформації, що посвідчують вимогу, у розумний строк.

4. Якщо відступлена вимога є спірною або обтяженою запереченнями боржника, цедент відповідає перед цесіонарієм лише у межах гарантій, безпосередньо визначених договором або законом. Замовчування цедентом відомих йому істотних заперечень боржника є недобросовісним і тягне за собою обов’язок відшкодування збитків.

5. Гарантія дійсності вимоги охоплює існування вимоги, її обсяг і належність цедентові. У разі повної або часткової недійсності права вимоги або її ненаявності у цедента на момент відступлення цедент відшкодовує цесіонарію збитки в межах такої гарантії.

6. У разі відступлення частини вимоги або кількох вимог відповідальність цедента визначають щодо кожної відступленої вимоги або її частини окремо, якщо іншого не встановлює договір.

7. Умова договору про звільнення цедента від відповідальності за дійсність відступленої вимоги є нікчемною, крім випадків, якщо цесіонарій знав або повинен був знати про ненаявність або дефект вимоги на момент відступлення.

Стаття 765. Належний кредитор

1. У разі виникнення спору щодо особи належного кредитора боржник має право вимагати від особи, яка заявляє про заміну кредитора, належні докази її прав. До моменту отримання таких доказів прострочення боржника не настає.

2. У разі виникнення спору або невизначеності щодо особи належного кредитора боржник має право внести виконання у депозит нотаріуса або на рахунок ескроу порядком, встановленим законом. З моменту внесення виконання боржник є таким, що виконав свій обов'язок у відповідному обсязі.

3. Якщо у повідомленні про заміну кредитора зазначено недостовірні реквізити для виконання, відповідальність за наслідки такої недостовірності покладають на особу, яка надіслала повідомлення. Виконання, здійснене боржником добросовісно відповідно до таких реквізитів, звільняє боржника від обов'язку в обсязі виконаного.

4. Якщо чинність переходу права вимоги щодо третіх осіб залежить від внесення запису до відповідного публічного електронного реєстру, боржник має право покладатися на дані такого реєстру на момент здійснення виконання.

§ 3. Переведення боргу

Стаття 766. Поняття та умови переведення боргу

1. Переведення боргу є заміною боржника у зобов'язанні іншою особою, до якої переходить обов'язок перед кредитором у тому самому обсязі, якщо іншого не встановлюють договір, закон або не випливає із суті зобов'язання.

2. Переведення боргу здійснюють на підставі договору між первісним і новим боржником за згодою кредитора.

3. Згода кредитора може бути надана заздалегідь, одночасно з укладенням договору про переведення боргу або після його укладення. Згода має індивідуалізувати зобов'язання та особу нового боржника. Мовчання не є згодою, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Згода кредитора може бути викладена письмово або в інший спосіб, що достовірно свідчить про волю кредитора. Прийняття кредитором виконання від нового боржника після отримання повідомлення про переведення боргу є згодою, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. До надання згоди кредитора первісного боржника не звільняють від зобов'язання. З моменту надання згоди первісний боржник не є боржником, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено сторонами.

6. Переведення боргу не може погіршувати становище кредитора порівняно з умовами зобов'язання до переведення, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено кредитором.

Стаття 767. Юридичні наслідки переведення боргу для забезпечень і третіх осіб

1. Забезпечення, встановлені боржником щодо його майна, зберігають після переведення боргу в межах зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір або закон і якщо обсяг зобов'язання не змінено.

2. Персональні забезпечення, надані третіми особами, зберігають лише за їх згодою, наданою до, під час або після переведення боргу. За ненаявності такої згоди забезпечення є припиненим, якщо іншого не встановлює закон.

3. Речові забезпечення, надані третіми особами, зберігають за згодою відповідної особи. За ненаявності такої згоди забезпечення є припиненим, якщо іншого не встановлює закон.

4. Якщо внаслідок переведення боргу змінюють умови зобов'язання, що збільшує обсяг або відповідальність особи, яка надала забезпечення, або іншим чином погіршує її становище, забезпечення зберігають лише за згодою такої особи.

5. Гарантію зберігають відповідно до її умов та закону. Якщо гарантія надана щодо конкретного боржника, заміна боржника потребує згоди гаранта, якщо іншого не встановлює закон або не випливає з умов гарантії.

6. Переведення боргу не може порушувати права інших кредиторів, у тому числі пріоритети щодо забезпечених вимог. Внесення відомостей до відповідних публічних електронних реєстрів здійснюють у випадках і порядком, що їх встановлює закон. Невнесення таких відомостей не впливає на дійсність переведення боргу між його сторонами, але може не мати сили щодо добросовісних третіх осіб у випадках, визначених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 768. Часткове переведення боргу, зворотна вимога та взаємні розрахунки

1. Борг може бути переведено в частині, якщо така частина є визначеною або такою, що може бути визначена, і це не суперечить закону або суті зобов'язання.

2. У разі часткового переведення боргу первісний і новий боржники відповідають перед кредитором кожний у межах своєї частки, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено з кредитором. Солідарна відповідальність можлива за згодою кредитора або у випадках, встановлених законом.

3. Зміна співвідношення часток між боржниками без згоди кредитора не впливає на обсяг і порядок виконання перед кредитором.

4. Боржник, який виконав зобов’язання понад належну йому частку, має право зворотної вимоги до іншого боржника в обсязі сплаченого понад частку, а також у межах нарахованих відсотків, неустойки та необхідних витрат, пов’язаних із виконанням, якщо іншого не встановлює договір між боржниками або закон.

5. Заперечення проти вимоги кредитора та зарахування зустрічних однорідних вимог після часткового переведення боргу здійснюють за приписами цього Кодексу. Взаємні розрахунки між боржниками проводять на загальних підставах.

6. Якщо часткове переведення боргу унеможливлює прийняття виконання без надмірних витрат або ризику для кредитора, кредитор має право вимагати від боржників визначення уповноваженого представника для прийняття виконання. До визначення такого представника кредитор не є таким, що прострочив прийняття виконання.

§ 4. Суброгація

Стаття 769. Загальні приписи про суброгацію

1. Суброгація є переходом до особи, яка виконала зобов’язання замість боржника або за боржника, прав кредитора у тому обсязі, в якому здійснено виконання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Суброгація виникає на підставі договору або закону. Згоду боржника не вимагають, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Суброгація не змінює змісту зобов’язання і не встановлює для боржника нових обов’язків. Боржник може заявити новому кредиторові всі заперечення, які мав проти первісного кредитора на момент виконання, якщо іншого не встановлює закон.

4. Особа, яка виконала зобов’язання, набуває прав кредитора разом з додатковими вимогами та правами, що забезпечують виконання зобов’язання, у межах здійсненого виконання, якщо іншого не встановлює договір або закон або не випливає із суті відповідного забезпечення.

5. Первісний кредитор зобов’язаний передати новому кредиторові документи, інформацію, відомості, що посвідчують право вимоги, та видати підтвердження отримання виконання із зазначенням його обсягу. Порядок передання документів та інформації визначає цей Кодекс.

6. Договірні заборони або обмеження відступлення права вимоги не застосовують до переходу прав унаслідок суброгації, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

7. У разі часткового виконання права кредитора переходять у частині виконаного. Перехід прав є обов’язковим для боржника з моменту одержання ним повідомлення про виконання за боржника, а щодо третіх осіб – з моменту внесення відомостей до відповідного публічного електронного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії. Пріоритет між кількома набувачами прав визначають відповідно до приписів цього Кодексу.

Стаття 770. Випадки законної суброгації

1. Права кредитора переходять до особи, яка виконала зобов’язання замість боржника або за боржника, у силу закону, зокрема, якщо:

1) страховик виплатив страхове відшкодування за договором майнового страхування;

2) поручитель, гарант або інша особа, яка надала персональне забезпечення, виконала зобов’язання за боржника;

3) солідарний боржник виконав зобов’язання понад належну йому частку;

4) заставодавець або інша особа, на майно якої може бути звернено стягнення для задоволення вимоги кредитора, виконала зобов’язання з метою збереження свого права;

5) третя особа виконала зобов’язання за згодою боржника або з повідомленням кредитора про виконання за боржника з метою відвернення істотної шкоди боржникові;

6) особа відшкодувала шкоду замість особи, відповідальної за її завдання, у випадках, визначених законом;

7) виконання зобов’язання здійснено за рахунок коштів, наданих спеціально для цієї мети особою, яка має інтерес у збереженні прав боржника (зокрема учасником юридичної особи), якщо іншого не встановлює договір або закон;

8) в інших випадках, встановлених законом.

2. У випадках, встановлених пунктами 1–4 частини першої цієї статті, суброгація виникає безвідносно до згоди боржника. У випадках, встановлених пунктами 5–7 частини першої цієї статті, суброгація виникає, якщо виконання не суперечить договору, закону та не погіршує становища боржника.

3. Перехід прав відповідно до закону можливий в межах фактично здійсненого виконання разом з належними на момент виконання додатковими вимогами та правами, що забезпечують виконання зобов’язання, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 771. Межі переходу прав і пріоритет при конкуренції вимог

1. Особа, яка набула прав кредитора внаслідок суброгації, набуває їх у межах фактично здійсненого виконання включно з належними на момент виконання додатковими вимогами і правами, що забезпечують виконання зобов'язання, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті забезпечення.

2. У разі часткового виконання вимогу первісного кредитора зберігають у частині, що не виконана. Якщо забезпечення або предмет задоволення є недостатніми, задоволення вимог первісного кредитора і нового кредитора здійснюють домірно розміру їхніх вимог, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено особами, права яких забезпечують.

3. Пріоритет між кількома особами, до яких перейшли права кредитора, визначає цей Кодекс з урахуванням моменту, з якого перехід прав є обов'язковим для боржника, та дій, визначених законом для набрання чинності щодо третіх осіб, у тому числі внесення відомостей до відповідного публічного електронного реєстру.

4. Якщо кілька осіб виконали зобов'язання послідовно, перевагу має особа, щодо якої відповідні дії, необхідні для набрання чинності переходом прав, були вчинені раніше, якщо іншого не встановлює цей Кодекс або не випливає із суті забезпечення.

5. Суброгація не позбавляє боржника права заявляти новому кредиторові заперечення і зарахування зустрічних однорідних вимог на підставах і порядком, що встановлені цим Кодексом.

6. Питання щодо доказування обсягу виконання і переходу прав вирішують за загальними приписами цього Кодексу. Первісний кредитор зобов'язаний сприяти реалізації набутого права у спосіб передання документів та інформації новому кредиторові відповідно до цього Кодексу.

§ 5. Правонаступництво

Стаття 772. Універсальне правонаступництво

1. Універсальним правонаступництвом є перехід до іншої особи всіх прав і обов'язків у зобов'язаннях або визначеної законом їх сукупності, що належали правопопереднику, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті окремих прав чи обов'язків.

2. Універсальне правонаступництво виникає, зокрема, у разі реорганізації юридичної особи, спадкування, а також в інших випадках, встановлених законом.

3. Права та обов’язки, нерозривно пов’язані з особою кредитора або боржника, а також права та обов’язки, що відповідно до закону не можуть бути передані іншим особам, не переходять до правонаступника.

4. Момент переходу прав і обов’язків при універсальному правонаступництві визначає закон. З цього моменту правонаступник стає стороною відповідних зобов’язань, якщо іншого не встановлює закон.

5. Разом із правами та обов’язками переходять права, що забезпечують виконання зобов’язань, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті відповідного забезпечення.

6. Заміна особи у зобов’язанні внаслідок універсального правонаступництва є обов’язковою для боржника з моменту, встановленого законом. Щодо третіх осіб така заміна має силу з моменту внесення відомостей до відповідного публічного електронного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії.

7. Правопопередник або особа, яка зберігає документи та інформацію щодо зобов’язань, що перейшли, зобов’язана передати їх правонаступникові порядком, встановленим цим Кодексом.

8. Заміна боржника внаслідок універсального правонаступництва не потребує окремої згоди кредитора, якщо іншого не встановлює закон. Наслідки для прав, що забезпечують виконання зобов’язань, і третіх осіб визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 773. Сингулярне правонаступництво

1. Сингулярним правонаступництвом є перехід до іншої особи окремих прав або обов’язків у зобов’язанні в силу закону, рішення суду або іншого юридичного факту без укладення між попереднім і новим суб’єктом правочину щодо такого переходу.

2. Сингулярне правонаступництво виникає у випадках, встановлених законом.

3. До набувача переходять лише ті права або обов’язки, які визначені законом або випливають із характеру юридичного факту, що зумовив перехід, а також права, що забезпечують виконання зобов’язання, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті забезпечення.

4. Згоди іншої сторони зобов’язання на перехід прав або обов’язків внаслідок сингулярного правонаступництва не вимагають, якщо іншого не встановлює закон. Така сторона має право вимагати підтвердження підстави та обсягу переходу, зокрема у спосіб передання документів та інформації.

5. Момент переходу прав або обов’язків визначає закон або рішення суду. Щодо третіх осіб перехід має силу з моменту внесення відомостей до

відповідного публічного електронного реєстру або вчинення іншої визначеної законом дії.

6. Перехід окремих прав або обов'язків унаслідок сингулярного правонаступництва не може погіршувати становище контрагента порівняно з умовами зобов'язання до переходу, якщо іншого не встановлює закон або не погоджено з таким контрагентом.

7. Передання документів та інформації, необхідних для реалізації прав, що перейшли, здійснюють порядком, встановленим цим Кодексом. Заперечення та зарахування зустрічних однорідних вимог боржник може заявити новому кредиторові на підставах і порядком, що встановлені цим Кодексом.

§ 6. Заперечення, зарахування зустрічних однорідних вимог, передання документів та інформації

Стаття 774. Передання документів та інформації

1. Сторона, яку замінюють, зобов'язана у розумний строк передати правонаступникові документи та інформацію, необхідні для здійснення прав і виконання обов'язків у зобов'язанні. Передають, зокрема, договір і додатки, правочини про зміну/розірвання, акти звірки, платіжні документи, документи щодо забезпечень та відомості з відповідних публічних електронних реєстрів, а також наявні судові та виконавчі документи.

2. Документи можуть бути передані в електронній формі, якщо іншого не випливає з їхньої природи або з вимог закону. Оригінали передають, якщо без них неможливе здійснення права або внесення відомостей до відповідного публічного електронного реєстру.

3. Якщо перехід прав або заміна боржника підлягає відображенню у відповідному публічному електронному реєстрі, особа, яка здійснює передання, зобов'язана сприяти внесенню відповідних відомостей. Невнесення таких відомостей не впливає на дійсність переходу між сторонами, але у випадках, встановлених законом, може не мати сили щодо добросовісних третіх осіб.

4. До одержання документів та інформації, без яких неможливе здійснення права, правонаступник має право призупинити виконання своїх обов'язків перед особою, яка здійснює передання, у частині, що залежить від такого передання, та вимагати відшкодування збитків, завданих простроченням. У договорі про відступлення права вимоги набувач має право утримувати оплату або її частину до отримання визначеного переліку документів.

5. Передання інформації здійснюють в обсязі, необхідному для досягнення мети зобов'язання, з додержанням вимог щодо охорони комерційної або банківської таємниці, персональних даних та іншої інформації з обмеженим доступом.

6. Особа, яка здійснює передання, зобов’язана за запитом правонаступника забезпечити необхідне сприяння, зокрема видати довідки, підтвердити залишок заборгованості, засвідчити копії документів, надати пояснення та повідомити осіб, які надали забезпечення, про заміну кредитора за наявності забезпечень.

7. Звичайні витрати на підготовку та передання документів несе особа, яка здійснює передання. Додаткові витрати, пов’язані з формуванням спеціальних витягів або відновленням втрачених документів, несе правонаступник, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 775. Заперечення боржника та зарахування зустрічних однорідних вимог після заміни сторони

1. Після заміни кредитора боржник має право заявити новому кредиторові всі заперечення, які він мав проти первісного кредитора на момент одержання повідомлення про заміну кредитора, у тому числі щодо недійсності, припинення, часткового виконання, позовної давності та розміру вимоги.

2. Боржник має право заявити новому кредиторові зарахування зустрічної однорідної вимоги до первісного кредитора, якщо:

1) підстава для зарахування виникла до одержання боржником повідомлення про заміну кредитора;

2) така зустрічна вимога випливає з того самого договору, що й вимога нового кредитора, безвідносно до часу її виникнення;

3) можливість зарахування після заміни кредитора погоджена новим кредитором, встановлена цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Після одержання боржником повідомлення про заміну кредитора виконання, надане первісному кредиторові, не звільняє боржника, крім випадків, установлених цим Кодексом. У разі виникнення спору щодо особи належного кредитора боржник має право внести виконання у депозит нотаріуса або на рахунок ескроу порядком, встановленим законом.

4. Новий кредитор пов’язаний дефектами та запереченнями, притаманними самій вимозі, а також імперативними приписами щодо захисту прав споживача. Умови договору, що обмежують заперечення споживача, є нікчемними в частині такого обмеження.

5. У разі заміни боржника кредитор зберігає всі належні йому заперечення проти нового боржника, що випливають із зобов’язання. Новий боржник може заявляти кредиторові заперечення, що випливають із змісту зобов’язання та відносин між кредитором і первісним боржником, але не може посилатися на особисті заперечення первісного боржника, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс, інший закон або не погоджено з кредитором.

6. Обов’язок доведення факту та моменту повідомлення про заміну кредитора покладають на особу, яка на нього посилається. Обов’язок доведення підстав і розміру зустрічної вимоги для зарахування покладають на боржника.

Глава 56. Виконання зобов’язання

§ 1. Загальні приписи

Стаття 776. Засади виконання зобов’язання

1. Виконанням зобов’язання є вчинення боржником на користь кредитора дій, визначених змістом зобов’язання, або утримання від дій, якщо це встановлює договір або закон.

2. Зобов’язання слід виконувати відповідно до його умов, цього Кодексу, іншого закону та засад приватного права.

3. Якщо умови виконання не визначені, його здійснюють на користь кредитора або іншої особи, уповноваженої прийняти виконання, у розумний строк, у встановленому місці, у спосіб, що відповідає суті зобов’язання.

4. Прийняття кредитором виконання без застережень підтверджує, що боржник виконав зобов’язання в обсязі прийнятого виконання, якщо іншого не встановлюють договір, цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 777. Об’єкт, спосіб і межі виконання зобов’язання

1. Об’єктом виконання є дія (передача речі, сплата грошей, виконання робіт, надання послуг, утримання від дій тощо) або результат такої дії.

2. Зобов’язання виконують в натурі, якщо іншого не випливає із його змісту, договору або закону.

3. Подільне зобов’язання можуть виконувати частинами за згодою кредитора, а також якщо це встановлює договір або закон. Неподільне зобов’язання виконують повністю.

4. Якщо спосіб виконання не визначений, застосовують спосіб, що відповідає суті зобов’язання та звичаям ділового обороту.

5. Межі виконання визначають предметом, кількістю, якістю, комплектністю, а також вимогами безпеки та належної професійної дбайливості.

Стаття 778. Зупинення зустрічного виконання зобов’язання (exceptio non adimpleti contractus)

1. У взаємному зобов’язанні сторона має право зупинити своє виконання до надання іншою стороною виконання у частині, що повинна бути надана одночасно або раніше.

2. Якщо виконання однієї сторони має передувати виконанню іншої, остання може зупинити своє виконання до одержання попереднього виконання.

3. Якщо інша сторона надала виконання частково, зупинення можливе лише в домірній частині, якщо іншого не випливає із суті зобов’язання, умов договору або не зумовлено істотністю невиконання.

4. Сторона, що зупиняє виконання, зобов’язана діяти добросовісно та без зволікань повідомити іншу сторону письмово із зазначенням підстав і обсягу зупинення. На період правомірного зупинення прострочення цієї сторони не настає.

5. Зупинення заборонено, якщо:

1) інше встановлює договір або закон;

2) із суті зобов’язання випливає обов’язок виконання без зволікань (зокрема для запобігання недомірній шкоді);

3) затримка створює невідворотну небезпеку для життя або здоров’я;

4) невиконання іншої сторони є незначним і не впливає на очікуваний результат.

6. Правомірне зупинення не перешкоджає стороні використати інші способи захисту, встановлені цим Кодексом або договором.

7. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням спеціальних норм цього Кодексу.

Стаття 779. Строк (термін) виконання зобов’язання

1. Зобов’язання підлягає виконанню у строк (термін), встановлений договором або законом. Якщо строк визначено періодом, виконання може бути здійснено у будь-який момент цього періоду, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо строк визначено вказівкою на подію, що неминуче має настати, зобов’язання підлягає виконанню з настанням такої події.

3. Якщо строк не визначено або визначено моментом пред’явлення вимоги, кредитор має право вимагати виконання у будь-який час, а боржник зобов’язаний виконати у розумний строк після одержання вимоги. За ненаявності доказів іншого презюмують, що розумний строк становить сім днів, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті зобов’язання.

4. Дострокове виконання можливе, якщо іншого не встановлюють договір, закон або не випливає із суті зобов’язання.

5. Боржник є таким, що прострочив, якщо він не приступив до виконання зобов’язання або не виконав його у строк, встановлений договором або законом. На боржникові лежить ризик випадкової неможливості виконання після прострочення. Юридичні наслідки прострочення визначають цей Кодекс та договір.

6. Прострочення боржника не настає, якщо зобов’язання не може бути виконане внаслідок прострочення кредитора.

Стаття 780. Місце виконання зобов’язання

1. Місце виконання визначають у договорі. Якщо місце виконання не визначено у договорі, його визначає закон, звичаї ділового обороту або воно випливає із суті зобов’язання.

2. Грошове зобов’язання виконують за осідком (місцем проживання або місцезнаходженням) кредитора на момент платежу, якщо іншого не встановлює договір або закон. Якщо кредитор до моменту платежу змінив осідок (місце проживання або місцезнаходження) і повідомив про це боржника, виконання провадять за новим осідком (місцем проживання або місцезнаходженням), а додаткові витрати, спричинені зміною місця, несе кредитор, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

3. Передання нерухомого майна здійснюють за осідком (місцезнаходженням) такого майна.

4. Передання товару (майна) за договором перевезення здійснюють за місцем здавання товару (майна) першому перевізникові, якщо іншого не встановлює договір.

5. Передання товару (майна) за іншими правочинами здійснюють за місцем виготовлення або зберігання товару (майна), відомим кредиторові на момент виникнення зобов’язання, якщо іншого не встановлює договір.

6. Виконання робіт або надання послуг здійснюють у місці, де має бути виконана робота чи надана послуга.

7. Електронне (цифрове) передання результату (цифровий контент, дані, ліцензійні ключі, доступ до інформаційної (автоматизованої) системи) здійснюють через кінцеву точку приймання, визначену кредитором у договорі або повідомленні. За ненаявності такого визначення місцем виконання є осідок (місце проживання або місцезнаходження) кредитора на момент надання доступу або передання.

8. Інші зобов’язання виконують за осідком (місцем проживання або місцезнаходженням) боржника, якщо іншого не встановлюють закон, звичаї ділового обороту або не випливає із суті зобов’язання.

9. Якщо місце виконання змінено з причин, залежних від кредитора, він відшкодовує боржнику необхідні додаткові витрати, пов’язані з такою зміною, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

§ 2. Прийняття виконання та обов’язки кредитора

Стаття 781. Обов’язок кредитора прийняти виконання

1. Кредитор зобов’язаний прийняти виконання, що відповідає умовам зобов’язання.

2. Неприйняття виконання без поважних причин є простроченням кредитора. Наслідки такого прострочення визначає цей Кодекс.

3. Кредитор зобов’язаний вчинити дії, необхідні для прийняття виконання, визначені статтею 782 цього Кодексу.

Стаття 782. Обов’язок кредитора сприяти виконанню

1. Сторони зобов’язані добросовісно і своєчасно взаємодіяти для виконання зобов’язання.

Кредитор зобов’язаний вчинити дії, без яких виконання є неможливим або істотно ускладненим, зокрема:

1) надати платіжні реквізити або інші ідентифікатори отримувача;

2) надати необхідні інформацію та документи;

3) затвердити специфікації, технічні вимоги, зразки або інші погодження, визначені договором;

4) узгодити графіки для прийняття виконання;

5) визначити місце прийняття виконання відповідно до статті 780 цього Кодексу;

6) забезпечити доступ боржника до відповідного місця або інформаційної (автоматизованої) системи у погоджені дні та години;

7) визначити уповноважену особу для прийняття та посвідчення виконання;

8) у разі електронного передання надати або погодити технічні вимоги, формат і порядок обміну, необхідні для прийняття виконання.

2. Якщо виконання залежить від попередніх дій кредитора, боржник має право зупинити перебіг строку виконання (відстрочити виконання) на період до вчинення таких дій, за умови повідомлення кредитора у розумний строк письмово. На час такого зупинення прострочення боржника не настає.

3. Невиконання кредитором обов’язку сприяти виконанню звільняє боржника від юридичних наслідків прострочення у частині, що спричинена таким невиконанням, та надає боржнику право на відшкодування необхідних і розумних додаткових витрат, спричинених затримкою кредитора. Боржник також має право вчинити дії, визначені цим Кодексом щодо випадків прострочення кредитора, зокрема депонувати виконання або застосувати інші засоби захисту, якщо це встановлює договір або закон.

4. Сторона, яка посилається на невиконання обов’язку сприяти виконанню, зобов’язана довести обставини такого невиконання та причинний зв’язок з неможливістю або затримкою виконання.

5. Якщо невиконання кредитором обов’язку сприяти виконанню є істотним і триває після надання йому боржником додаткового розумного строку, боржник має право застосувати визначені законом способи захисту, зокрема розірвання договору у випадках і порядком, що встановлені цим Кодексом.

Стаття 783. Прострочення кредитора (mora creditoris)

1. Кредитор є таким, що прострочив, якщо без поважних причин не прийняв виконання або не вчинив дій, необхідних для його прийняття, а також у випадках, встановлених цим Кодексом.

2. На час прострочення кредитора перебіг строку виконання зобов’язання є зупиненим у частині, що залежить від дій кредитора. Прострочення боржника у цій частині не настає.

3. З моменту прострочення кредитора ризик випадкової загибелі чи псування предмета виконання, а також звичайні витрати на зберігання покладають на кредитора, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Кредитор зобов’язаний відшкодувати боржнику необхідні і розумні витрати, спричинені своїм простроченням.

5. Прострочення кредитора не звільняє боржника від обов’язку належного збереження предмета виконання до передання або депонування.

6. За грошовим зобов’язанням відсотки за користування сумою та відсотки за прострочення не нараховують за період прострочення кредитора, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 784. Підтвердження прийняття виконання

1. На вимогу боржника кредитор видає розписку, акт приймання-передачі або інший документ, що підтверджує прийняття виконання повністю або частково. Електронне підтвердження прийняття виконання, сформоване відповідно до погоджених правил інформаційної (автоматизованої) системи, прирівнюють до розписки.

2. Якщо боржник видав кредиторові борговий документ і такий документ перебуває у кредитора, кредитор під час прийняття виконання зобов'язаний повернути цей документ боржникові або проставити на ньому позначку про виконання.

У разі неможливості повернення або проставлення позначки кредитор у підтвердженні виконання зазначає причини та реквізити такого документа, і з цього моменту документ є погашеним, а ризик його подальшого пред'явлення несе кредитор.

Якщо для окремих видів боргових документів законом визначено спеціальний порядок погашення або анулювання, застосовують такий порядок.

3. Наявність у боржника боргового документа, виданого кредитором, презюмує виконання зобов'язання у відповідній частині, якщо не доведено іншого.

4. У разі відмови кредитора без поважних причин видати підтвердження або повернути борговий документ боржник має право зупинити подальше виконання або депонувати виконання, повідомивши кредитора про таке зупинення, у такому разі настає прострочення кредитора.

Стаття 785. Електронне виконання

1. Виконання можуть здійснювати у спосіб використання інформаційних (автоматизованих) систем, якщо це встановлює договір або закон (зокрема у спосіб електронного передання результату, надання доступу або здійснення платежу).

2. Якщо виконання не відбулося внаслідок збою платіжної або інформаційної інфраструктури, наслідки визначає стаття 810 цього Кодексу, інший закон або договір.

3. Правила користування інформаційними (автоматизованими) системами встановлює законодавство.

§ 3. Виконання зобов'язання у спосіб депонування та ескроу у разі прострочення кредитора

Стаття 786. Виконання зобов'язання у спосіб депонування

1. Якщо кредитор відсутній у місці виконання, відмовляється без поважних причин прийняти виконання, перебуває у простроченні, його осідок (місце проживання або місцезнаходження) невідомий або відсутній представник недієздатного кредитора, боржник має право виконати зобов'язання у спосіб внесення належних кредиторові грошей або цінних паперів у депозит нотаріуса або нотаріальної контори, а також у спосіб передання предмета виконання депозитарію або іншій уповноваженій законом особі. Виконання може бути

здійснено також у спосіб розміщення грошей або майна в ескроу відповідно до статті 787 цього Кодексу.

2. Виконання, здійснене у спосіб депонування, є таким з моменту прийняття предмета виконання депозитарієм відповідно до умов депонування та закону.

3. З моменту депонування ризики випадкової загибелі або псування предмета виконання, звичайні витрати на зберігання та подальше утримання, а також ризик подвійного пред'явлення вимоги переходять до кредитора, якщо іншого не визначає закон.

4. Боржник зобов'язаний у розумний строк повідомити кредитора про здійснене депонування у спосіб, що забезпечує отримання повідомлення, якщо таке повідомлення є можливим з урахуванням обставин.

5. Видачу предмета депозиту кредиторові здійснюють за наявності підстав, визначених законом або умовами депонування, та за належної ідентифікації кредитора або його уповноваженого представника. У разі виникнення спору щодо права на одержання предмета депозиту видачу не здійснюють до вирішення спору установленим порядком, якщо іншого не визначає закон.

6. Порядок внесення та обліку цінних паперів у бездокументарній формі визначає законодавство про депозитарну систему України. Для документарних цінних паперів застосовують передання сертифіката або інший визначений законом спосіб їх внесення до депозиту.

7. Виплату винагороди депозитарію (нотаріусу, іншій уповноваженій особі) та інші необхідні і розумні витрати, пов'язані з депонуванням, покладають на кредитора, якщо іншого не встановлює договір або закон.

8. Боржник відповідає за вибір депозитарія або іншої уповноваженої особи в межах звичайної обачності.

Стаття 787. Ескроу як спосіб виконання

1. За домовленістю сторін платежі або майно можуть передати кредиторові на погоджених умовах у спосіб розміщення грошових коштів на рахунку умовного зберігання (ескроу) відповідно до глави 80 цього Кодексу або з використанням іншого механізму ескроу, встановленого законом.

2. У разі використання рахунку ескроу права та обов'язки сторін визначають, зокрема, приписи глави 80 цього Кодексу. У разі використання іншого механізму ескроу, визначеного законом, права та обов'язки сторін встановлює договір або закон.

3. Зобов'язання є виконаним у частині, на яку поширюють ескроу, з моменту передання предмета кредиторові згідно з умовами ескроу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Невиконання погоджених умов ескроу тягне за собою повернення предмета володільцю рахунку або боржнику відповідно до договору або закону.

5. Винагороду банку за договором рахунку умовного зберігання (ескроу) визначають згідно з главою 80 цього Кодексу. Витрати, пов'язані з ескроу, визначають домовленістю сторін. За браком домовленості сторін такі витрати підлягають розподілу у рівних частках між сторонами.

Стаття 788. Повідомлення кредитора про депонування та ескроу

1. Боржник повідомляє кредитора про здійснене депонування або розміщення предмета виконання в ескроу у розумний строк письмово, якщо таке повідомлення є можливим з урахуванням обставин.

2. Неповідомлення кредитора не впливає на дійсність депонування або ескроу, якщо повідомлення є неможливим, але не звільняє сторону, яка допустила безпідставну затримку повідомлення, від обов'язку відшкодувати іншій стороні необхідні і розумні витрати, завдані такою затримкою.

3. Повідомлення має містити відомості, достатні для ідентифікації предмета виконання, місця та способу його одержання.

Стаття 789. Юридичні наслідки депонування та ескроу під час виконання зобов'язання

1. У разі депонування зобов'язання є виконаним з моменту прийняття предмета виконання депозитарієм відповідно до умов депонування та закону, якщо іншого не встановлює договір або закон. У разі розміщення предмета виконання в ескроу зобов'язання є виконаним у частині, на яку поширюють ескроу, з моменту передання предмета виконання кредиторові згідно з умовами ескроу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Подальше одержання кредитором предмета виконання від депозитарія або за умовами ескроу не впливає на момент виконання зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

§ 4. Особливості виконання негрошових зобов'язань

Стаття 790. Загальні умови виконання негрошових зобов'язань

1. Приписи цього параграфа застосовують до виконання негрошових зобов'язань з урахуванням їх виду: передання речей, виконання робіт, надання послуг, утримання від дій.

2. Зобов'язання, визначені частиною першою цієї статті, виконують в натурі, якщо іншого не встановлюють договір, закон або не випливає із суті зобов'язання.

3. Якщо специфікації, зразки, технічні вимоги або інші параметри предмета виконання потребують уточнення, сторони добросовісно погоджують їх у розумний строк. Невиправдане зволікання сторони, від дій якої залежить погодження, тягне за собою наслідки, встановлені цим Кодексом для прострочення кредитора.

4. До негрошових зобов'язань застосовують приписи цього Кодексу щодо місця, часу та способу виконання, прийняття виконання, обов'язку кредитора сприяти виконанню, підтвердження прийняття виконання та використання інформаційних (автоматизованих) систем, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або не випливає із суті зобов'язання.

5. Приписи цього параграфа застосовують, якщо іншого не встановлюють приписи цього Кодексу та/або іншого закону щодо відповідних видів договорів.

Стаття 791. Утримання від вчинення дій

1. Зобов'язання, змістом якого є утримання від вчинення певних дій, є виконаним, якщо боржник не вчиняє визначених договором або законом дій упродовж встановленого строку або безстроково, залежно від змісту зобов'язання.

2. Боржник зобов'язаний утримуватися також від вчинення дій, спрямованих на ухилення від дотримання встановленої заборони або досягнення того самого результату в інший спосіб, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. У разі невиконання такого зобов'язання кредитор має право вимагати негайного його виконання, відшкодування збитків, а також застосування інших способів захисту, визначених цим Кодексом, іншим законом або договором.

4. Якщо невиконання є триваючим, кредитор має право на звернення до суду з вимогою про заборону вчинення відповідних дій на майбутнє або зобов'язання утриматися від їх вчинення.

5. Спеціальні наслідки невиконання зобов'язань щодо неконкуренції, нерозголошення конфіденційної інформації, невчинення перешкод та інших подібних зобов'язань визначає договір або закон.

Стаття 792. Надання доступу та сприяння у вчиненні дій

1. За зобов'язанням надати доступ до речі, приміщення, обладнання, мережі або інформаційної (автоматизованої) системи для вчинення визначених договором дій кредитором чи третьою особою боржник зобов'язаний не перешкоджати та у розумний строк здійснити організаційні заходи, необхідні для надання такого доступу, відповідно до договору або закону, зокрема:

1) визначити дату, час і місце надання доступу;

2) призначити уповноважену особу для організації та прийняття виконання;

3) забезпечити пропускний режим і безпечні умови доступу;

4) надати засоби ідентифікації та/або авторизації, у тому числі тимчасові ідентифікатори;

5) за потреби забезпечити супровід під час доступу.

2. Якщо доступ надається в інформаційній (автоматизованій) системі, застосовують приписи цього Кодексу щодо ідентифікації, авторизації, фіксації дій та підтвердження виконання.

3. У разі невиконання зобов'язання кредитор має право зупинити перебіг строку власного виконання на період прострочення боржника, утримати домірну частину зустрічного надання, а також вимагати усунення перешкод, надання доступу та відшкодування необхідних і розумних витрат і збитків, завданих простроченням боржника, за умови повідомлення боржника у розумний строк письмово.

4. Якщо невиконання є істотним і триває після надання боржнику додаткового розумного строку, кредитор має право застосувати інші способи захисту, встановлені цим Кодексом, іншим законом або договором.

5. Надання доступу здійснюють з дотриманням вимог щодо безпеки, охорони праці, охорони інформації та захисту персональних даних. Витрати, пов'язані із звичайними заходами надання доступу, несе сторона, на яку покладено обов'язок щодо такого доступу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 793. Належність предмета і результату виконання

1. Предмет виконання має відповідати вимогам, встановленим договором, цим Кодексом, іншим законом та звичаєм ділового обороту.

2. У зобов'язаннях щодо передання речей предмет виконання має відповідати вимогам щодо якості, комплектності, тари та упаковки, встановленим договором або законом. За браком конкретних вимог якість повинна бути не нижчою за звичайну для такого роду речей і придатною для звичайної або спеціальної мети, доведеної до відома боржника.

3. У зобов'язаннях щодо виконання робіт або надання послуг результат виконання має відповідати встановленим договором і законом вимогам щодо якості, функціональної придатності, безпеки та професійних стандартів. За браком конкретних вимог результат має бути придатним для мети, що звичайно переслідують для відповідного виду робіт чи послуг, або для спеціальної мети, доведеної до відома боржника.

4. Невідповідність предмета або результату виконання встановленим вимогам надає кредиторові права, визначені цим Кодексом, іншим законом або договором.

Стаття 794. Виконання за зразком, специфікацією або стандартом

1. Якщо виконання мають здійснювати за зразком, специфікацією, технічними умовами, стандартом або іншими погодженими документами, такі умови є невід'ємною частиною договору.

2. У разі суперечності між загальними умовами договору та специфікацією пріоритет має специфікація, якщо іншого не встановлює договір.

3. У разі суперечності між описом властивостей предмета виконання та погодженим зразком (еталонним екземпляром) пріоритет має зразок, якщо іншого не встановлює договір.

4. Посилання у договорі на стандарт, технічні умови або типові (стандартні) умови зумовлює їх застосування у відповідній частині. Якщо у договорі не вказано версію такого документа, застосовують редакцію, чинну на момент укладення договору.

5. Документи, зазначені у цій статті, можуть ідентифікувати у спосіб посилання на їх найменування, номер, дату, редакцію, а також електронний ідентифікатор або адресу інформаційної (автоматизованої) системи, що забезпечує доступ до їх змісту.

6. Відхилення від зразка, специфікації, технічних умов або стандарту можливе лише за згодою сторін або у межах допусків, визначених договором чи відповідним документом.

Стаття 795. Огляд, приймання і повідомлення про невідповідність

1. Кредитор зобов'язаний у розумний строк після одержання предмета або результату виконання провести огляд у межах, звичайних для відповідного виду негрошового зобов'язання, та перевірити його на відповідність договору і закону.

2. Кредитор зобов'язаний у розумний строк повідомити боржника про виявлену невідповідність. Неповідомлення у розумний строк позбавляє кредитора права посилатися на явну невідповідність, якщо боржник доведе, що її можна було виявити під час звичайного огляду.

3. У разі виявлення прихованих недоліків кредитор повинен повідомити боржника у розумний строк з моменту їх виявлення.

4. Порядок і способи приймання (у тому числі проведення випробувань, тестів, операцій з приймання і здавання) визначає договір або закон.

5. Повідомлення про невідповідність здійснюють письмово. Таке повідомлення має містити відомості, достатні для ідентифікації предмета або результату виконання і характеру невідповідності.

6. Приймання предмета або результату виконання без застережень не позбавляє кредитора права посилатися на приховані недоліки, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 796. Усунення недоліків (право на виправлення)

1. У разі невідповідності предмета або результату виконання кредитор має право вимагати від боржника усунення недоліків або заміни у розумний строк, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Боржник має право запропонувати усунення недоліків або повторне виконання у розумний строк, якщо це не завдає кредиторові недомірної шкоди і не позбавляє його істотного очікуваного результату.

3. Кредитор може відмовити у наданні боржнику можливості усунути недоліки, якщо недоліки є істотними або такими, що виникли внаслідок грубої недбалості чи умислу боржника, або якщо усунення об’єктивно неможливе чи втратило інтерес для кредитора.

4. Надання боржнику можливості усунути недоліки не позбавляє кредитора права на відшкодування необхідних і розумних витрат, завданих невідповідністю, та застосування інших способів захисту у частині, що не усунута через виправлення.

5. Якщо боржник у наданий йому розумний строк не усунув недоліки або не здійснив заміну, кредитор має право застосувати інші способи захисту, встановлені цим Кодексом або договором, зокрема вимагати зменшення зустрічного надання, відшкодування збитків або здійснити відмову від договору у випадках, установлених договором або законом.

6. На час усунення недоліків кредитор має право утримувати домірну частину зустрічного надання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

7. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу та/або іншого закону щодо відповідних видів договорів.

Стаття 797. Часткове та поетапне виконання

1. Часткове або поетапне виконання можливе, якщо це встановлено договором або не суперечить суті негрошового зобов’язання.

2. Кожний етап є прийнятим з моменту оформлення акта приймання відповідного етапу, у тому числі в електронній формі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Результат виконання передають у погодженій сторонами формі разом із документацією та інструкціями, необхідними для його використання. За потреби боржник передає вихідні матеріали, відомості, облікові дані або ідентифікатори доступу, достатні для експлуатації результату відповідно до договору.

4. Матеріали, надані кредитором для виконання (сировина, обладнання, дані тощо), боржник зобов'язаний зберігати належним чином і використовувати лише для виконання зобов'язання. Після завершення виконання такі матеріали повертають кредиторові, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. У разі поетапного виконання зустрічне надання здійснюють щодо прийнятих етапів, якщо іншого не встановлює договір або закон.

6. Часткове або поетапне приймання не позбавляє кредитора права посилатися на приховані недоліки на підставі приписів цього Кодексу щодо огляду, приймання та повідомлення про невідповідність.

7. Питання переходу або надання прав інтелектуальної власності на результат виконання визначає договір або закон.

Стаття 798. Документи, що супроводжують виконання

1. Разом із предметом або результатом виконання боржник передає документи, визначені договором або законом, зокрема сертифікати відповідності, технічні паспорти, інструкції, протоколи випробувань, гарантійні талони, документи про походження, ліцензійні ключі та інші засоби доступу, якщо такі документи є необхідними для використання предмета або результату виконання.

2. Документи можуть надавати в електронній формі, якщо це встановлює договір або закон. Документи, надані в електронній формі, та електронні засоби підтвердження прийняття перевіряють на підставі приписів цього Кодексу щодо використання інформаційних (автоматизованих) систем.

3. Непередання документів, без яких використання предмета або результату виконання є неможливим або істотно ускладненим, прирівнюють до невиконання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Якщо документи видають треті особи (суб'єкти оцінки відповідності, виробники, правоволодільці тощо), боржник передає їх оригінали або копії або забезпечує доступ до них у спосіб, що дає змогу ознайомитися з їх змістом, якщо іншого не встановлює договір або закон. За браком таких документів кредитор має право відстрочити прийняття виконання на розумний строк для їх надання.

5. У разі невідповідності або ненаявності документів кредитор має право вимагати їх передання, заміни або виправлення, а також застосувати інші способи захисту, визначені цим Кодексом, іншим законом або договором.

6. Якщо іншого не встановлює договір або закон, документи, необхідні для використання предмета або результату виконання на території України, надають

українською мовою або супроводжують перекладом, достатнім для їх належного розуміння та використання.

7. У разі передання документів, що містять персональні дані або інформацію з обмеженим доступом, сторони зобов'язані дотримуватися вимог законодавства про захист персональних даних та інформації з обмеженим доступом. Переданню підлягають лише відомості, необхідні та достатні для належного використання предмета або результату виконання, із забезпеченням конфіденційності та безпеки їх оброблення.

Стаття 799. Виконання зобов'язання за рахунок боржника

1. Якщо боржник у розумний строк після отримання повідомлення кредитора відповідно до статті 795 цього Кодексу не усунув недоліки або не здійснив виконання, кредитор має право виконати зобов'язання власними силами або організувати його виконання через третю особу за рахунок боржника, якщо іншого не встановлює договір або закон. Кредитор завчасно повідомляє боржника про намір здійснити виконання за його рахунок, крім випадків, якщо зволікання може завдати недомірної шкоди або призвести до втрати результату.

2. Кредитор зобов'язаний діяти добросовісно, обирати спосіб і обсяг дій, що є розумними та економічно обґрунтованими, та мінімізувати витрати. На вимогу боржника кредитор надає обґрунтований розрахунок і документи, що підтверджують здійснені витрати.

3. Необхідні і розумні витрати кредитора, понесені у зв'язку з виконанням зобов'язання власними силами або через третю особу (у тому числі вартість матеріалів, оплата робіт або послуг, транспортні та інші пов'язані витрати), підлягають відшкодуванню боржником, якщо іншого не встановлює договір або закон. Кредитор має право на відшкодування збитків у частині, що не покрита такими витратами, у межах, визначених цим Кодексом.

4. Здійснення виконання за рахунок боржника не позбавляє кредитора права застосувати інші способи захисту, встановлені цим Кодексом, іншим законом або договором, у частині, що не усунута зазначеними діями.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу та/або іншого закону щодо відповідних видів договорів.

Стаття 800. Юридичні наслідки припинення договору під час виконання негрошового зобов'язання

1. У разі припинення договору під час виконання негрошового зобов'язання сторони повертають одна одній отримані матеріали, речі, документи, електронні носії, засоби та ідентифікатори доступу, а також інші надані для виконання ресурси, якщо іншого не встановлює договір або закон. За наявності копій матеріалів та даних сторони забезпечують їх повернення або видалення порядком, визначеним договором або законом.

2. Боржник передає кредиторові наявні проміжні результати виконання у частині, в якій це об’єктивно можливо та необхідно, для збереження чи відновлення становища, що існувало до виконання, або для використання результатів у межах правомірної мети договору у формі та форматі, що забезпечують їх подальше використання за призначенням.

3. Питання набуття, обсягу та належності прав інтелектуальної власності на створені проміжні результати та права їх використання визначає договір або закон. За браком відповідних умов кредитор має право на невиключну ліцензію у межах, необхідних для завершення робіт чи використання результату для цілей, очевидно визначених договором, за справедливою компенсацією боржнику, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті зобов’язання.

4. Припинення договору не звільняє сторони від обов’язку зберігати конфіденційність та дотримуватися вимог законодавства про захист персональних даних та інформації з обмеженим доступом щодо матеріалів і документів, одержаних у зв’язку з виконанням. Сторони утримуються від подальшого використання таких відомостей для цілей, що не визначені договором, та забезпечують їх належне видалення або повернення, якщо іншого не встановлює закон.

5. Остаточні розрахунки сторін здійснюють з урахуванням прийнятих результатів (етапів) виконання, повернутих матеріалів і документів, а також понесених необхідних і розумних витрат. Наслідки припинення договору, не врегульовані цією статтею, визначають приписи цього Кодексу про припинення зобов’язань, повернення виконаного та безпідставне збагачення, а також приписи щодо відповідних видів договорів.

§ 5. Особливості виконання грошового зобов’язання

Стаття 801. Загальні приписи про виконання грошових зобов’язань

1. Цей параграф містить спеціальні приписи щодо виконання грошового зобов’язання.

2. Загальні приписи про виконання зобов’язання застосовують до грошового зобов’язання, якщо іншого не встановлює цей параграф або не випливає із суті грошового зобов’язання.

Стаття 802. Валюта виконання грошового зобов’язання

1. Грошове зобов’язання виконують у національній валюті України, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Якщо розмір грошового зобов’язання визначено в іноземній валюті або із застосуванням валютного еквівалента чи іншого погодженого показника, суму

до сплати у гривнях обчислюють за курсом або показником, визначеним договором або законом.

3. Платіж в іноземній валюті на території України можливий у випадках та порядком, що встановлені законом, і за умови його визначення у договорі.

4. Визначення курсу іноземної валюти, дату його застосування та порядок конвертації, а також правила округлення сум у гривнях визначає договір, а за браком відповідних умов – закон та нормативно-правові акти Національного банку України.

Стаття 803. Форма та спосіб платежу

1. Грошове зобов'язання виконують у спосіб безготівкового переказу коштів на рахунок, зазначений кредитором, якщо іншого не встановлює закон. Готівковий платіж можливий у випадках, визначених законом, з видачею документа, що підтверджує його прийняття.

2. Кредитор надає платіжні реквізити або інший ідентифікатор отримувача, придатний для здійснення платежу. До надання належних реквізитів прострочення боржника не настає. Наслідки помилкових або неповних реквізитів, наданих кредитором, покладають на кредитора.

3. Платіж здійснюють через банк або іншого надавача платіжних послуг із застосуванням визначених законом платіжних інструментів, у тому числі електронних платіжних засобів, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Зарахування платежу на користь третьої особи можливе за вказівкою кредитора або у випадках, встановлених законом.

5. Використання платіжних ідентифікаторів, віртуальних рахунків, платіжних посилань або інших технічних засобів, визначених кредитором, є наданням належних реквізитів, за умови можливості ідентифікації платежу.

6. Здійснення платежу через іноземні платіжні системи або на рахунки за межами України можливе у випадках і порядком, що встановлені законом, і за умови визначення у договорі.

Стаття 804. Момент виконання грошового зобов'язання

1. За безготівковим розрахунком грошове зобов'язання є виконаним з моменту зарахування коштів на рахунок кредитора або з моменту надання йому коштів у розпоряджання відповідно до правил надання платіжних послуг.

2. За готівковим розрахунком грошове зобов'язання є виконаним з моменту прийняття коштів кредитором. Якщо прийняття виконання є неможливим внаслідок прострочення кредитора, зобов'язання є виконаним з моменту належного внесення коштів у депозит відповідно до закону або з моменту розміщення в ескроу згідно з договором та/або законом.

3. Платіж є своєчасним, якщо боржник у межах встановленого строку здійснив дії, необхідні для ініціювання переказу відповідно до правил надання платіжних послуг. Затримка переказу з підстав, що не залежать від боржника, не зумовлює прострочення боржника. Юридичні наслідки перерви або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури визначають цей Кодекс, інший закон або договір.

4. Якщо кредитор визначив платіжні реквізити або інший ідентифікатор отримувача, платіж є вчиненим з моменту надходження коштів на вказаний рахунок або їх належної ідентифікації за таким ідентифікатором. Юридичні наслідки помилкових або неповних реквізитів, наданих кредитором, покладають на кредитора.

Стаття 805. Належний платіж та витрати, пов’язані з платежем

1. Боржник зобов’язаний сплатити суму, що підлягає виконанню за зобов’язанням, у повному обсязі. Сплата комісій, тарифів або інших зборів платіжних посередників не зменшує розмір належного кредиторові платежу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Витрати, пов’язані з ініціюванням платежу, несе платник. Витрати, пов’язані з прийняттям платежу, несе одержувач, якщо іншого не встановлює закон або домовленість сторін.

3. Якщо під час переказу коштів здійснено утримувальну або автоматичну комісію, що не встановлена договором або законом, боржник зобов’язаний доплатити суму нестачі. Кредитор має право вимагати довнесення суми до повного розміру належного платежу.

4. Валютно-обмінні витрати несе сторона, яка вимагає обміну валюти. Якщо для виконання потрібен обмін валюти, боржник забезпечує такий обмін і несе пов’язані витрати, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Сторони можуть встановити інший розподіл витрат, зокрема визначити порядок сплати без зменшення суми, за яким боржник забезпечує зарахування на користь кредитора повної суми, визначеної договором.

6. Якщо законом або договором встановлено обов’язок сплачувати державні збори, податки чи інші обов’язкові платежі, пов’язані з виконанням грошового зобов’язання, їх сплачує сторона, на яку покладено такий обов’язок за законом або договором.

Стаття 806. Зарахування платежу та черговість погашення у разі недостатності платежу

1. Боржник під час здійснення платежу зазначає його призначення, тобто у рахунок якого з кількох однорідних грошових зобов’язань перед цим кредитором зараховують платіж.

2. За браком визначення боржником призначення платежу його зараховують у рахунок зобов'язання, строк виконання якого настав раніше, а якщо строки однакові – у рахунок зобов'язання, що виникло раніше. Якщо неможливо встановити таку черговість, платіж розподіляють домірно між відповідними зобов'язаннями.

3. Якщо сума платежу є недостатньою для повного виконання одного грошового зобов'язання, погашення здійснюють за такою черговістю:

1) узгоджені та належно підтверджені витрати, пов'язані із здійсненням і прийняттям платежу;

2) нараховані відсотки та інші належні платежі, визначені договором або законом;

3) основна сума боргу.

4. Сторони можуть встановити інший порядок зарахування платежу або іншу черговість погашення, якщо це не суперечить закону.

5. У документі, що підтверджує прийняття платежу, зазначають призначення платежу, зобов'язання, у рахунок якого його зараховано, а також розподіл суми за складовими, якщо іншого не випливає з характеру платежу.

6. Якщо платіж здійснюють у зв'язку з договором на користь третьої особи після набуття нею права вимоги, призначення та черговість погашення не можуть змінювати у спосіб, що безпідставно погіршує становище такої третьої особи, з урахуванням статті 817 цього Кодексу.

Стаття 807. Зміна платіжних реквізитів та юридичні наслідки неповідомлення про зміну реквізитів

1. Кредитор зобов'язаний завчасно повідомити боржника про зміну платіжних реквізитів або іншого ідентифікатора отримувача у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. Повідомлення має містити відомості, достатні для здійснення платежу.

2. Зміна платіжних реквізитів набирає чинності для боржника з моменту отримання повідомлення та після спливу розумного строку для технічного та організаційного внесення змін, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Платіж, здійснений боржником за реквізитами, що діяли до їх зміни, до моменту набрання чинності зміною відповідно до частини другої цієї статті, є належним. Юридичні наслідки неповного або помилкового повідомлення про зміну реквізитів покладають на кредитора.

4. Якщо боржник після отримання належного повідомлення здійснив платіж за реквізитами, що діяли до їх зміни, і кошти не надійшли кредиторові, зобов'язання не є виконаним. У такому разі боржник зобов'язаний здійснити платіж повторно за належними реквізитами після повернення помилково

перерахованих коштів або отримання підтвердження про їх ненадходження, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Витрати, пов'язані з перенаправленням або поверненням коштів, зумовлені несвоєчасним, неповним або неналежним повідомленням про зміну реквізитів, несе кредитор. Витрати, зумовлені здійсненням боржником платежу за реквізитами, що діяли до їх зміни, після належного повідомлення, несе боржник.

6. Якщо платіж здійснюють з використанням платіжного ідентифікатора, віртуального рахунку або платіжного посилання, наданих кредитором, їх вважають належними платіжними реквізитами, за умови можливості ідентифікації платежу. Зміна таких ідентифікаторів підлягає повідомленню боржника за приписами цієї статті.

Стаття 808. Підтвердження здійснення платежу

1. На вимогу боржника кредитор видає документ, що підтверджує одержання платежу повністю або частково. Документ видають у паперовій або електронній формі.

2. Електронні повідомлення, квитанції, банківські виписки та інші підтвердження, сформовані відповідно до правил надання платіжних послуг або інформаційної (автоматизованої) системи, є належними доказами здійснення та одержання платежу, якщо забезпечено можливість перевірки їх цілісності та автентичності.

3. Якщо боржник передав кредиторові борговий документ, кредитор під час одержання платежу повертає його або проставляє на ньому позначку про виконання. Якщо повернення або проставлення позначки є неможливими, кредитор зазначає про це у підтвердженні платежу із зазначенням реквізитів такого документа і з моменту такого зазначення документ є погашеним.

4. У підтвердженні прийняття платежу зазначають призначення платежу, у рахунок якого зобов'язання його зараховано, а також суми, спрямовані на погашення витрат, відсотків та основного боргу, якщо це має значення для визначення обсягу виконання.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу про підтвердження прийняття виконання та використання інформаційних (автоматизованих) систем під час виконання зобов'язань.

Стаття 809. Дострокове виконання грошового зобов'язання

1. Дострокове виконання грошового зобов'язання можливе, якщо іншого не встановлюють договір, закон або не випливає із суті зобов'язання.

2. Суму, сплачену достроково, зараховують у рахунок виконання зобов'язання з моменту її зарахування на рахунок кредитора або з моменту

надання її у розпоряджання кредитора. Нарахування відсотків та інших періодичних платежів на достроково сплачену суму є припиненим з моменту такого зарахування. Нараховані до дати такого зарахування відсотки та встановлені договором витрати підлягають сплаті.

3. Якщо зобов'язання підлягає виконанню частинами, боржник має право здійснити дострокову сплату всієї суми або її частини. Боржник під час здійснення платежу визначає порядок його зарахування. За браком такого визначення суму зараховують насамперед на зменшення основної суми боргу з відповідним перерахунком майбутніх платежів і періодичних нарахувань.

4. Встановлення плати за дострокове виконання заборонено, крім випадків, якщо така плата є відшкодуванням необхідних і розумних витрат кредитора, визначених договором або законом. Розмір відшкодування не може перевищувати фактично понесені витрати та підлягає доведенню кредитором.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням спеціальних приписів цього Кодексу та іншого закону щодо окремих видів договорів.

Стаття 810. Юридичні наслідки перерви або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури під час виконання грошових зобов'язань

1. Якщо платіж не здійснено або здійснено із затримкою внаслідок перерви або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури, прострочення боржника не настає, за умови що він у межах встановленого строку вчинив дії, необхідні для ініціювання переказу відповідно до правил надання платіжних послуг.

2. Сторона, яка дізналася про перерву або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури, невідкладно повідомляє іншу сторону та вживає розумних заходів для мінімізації наслідків і відновлення проведення платежу.

3. Після усунення перерви або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури платіж здійснюють без зволікання. Якщо платіж неможливо провести первісним способом, сторони добросовісно узгоджують альтернативний спосіб платежу. За браком узгодження боржник має право здійснити виконання у спосіб внесення коштів у депозит або розміщення їх в ескроу відповідно до цього Кодексу.

4. Витрати, необхідні для повторного або альтернативного здійснення платежу, несе сторона, у якої виникла перерва або порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури чи в межах контролю якої вони сталися. Сторона може бути звільнена від таких витрат, якщо доведе ненаявність своєї вини та вжиття належних запобіжних заходів.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу щодо виконання із застосуванням інформаційних (автоматизованих) систем та спеціальних законів у сфері надання платіжних послуг.

Стаття 811. Відсотки як плата за користування грошовими коштами

1. За користування грошовими коштами боржник сплачує відсотки у розмірі та порядком, що визначені договором або законом.

2. Відсотки нараховують на фактичний залишок основної суми боргу за період користування коштами. Період користування обчислюють з дня, наступного за днем надання коштів, до дня, що передує дню їх повернення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Нарахування і сплату відсотків здійснюють у валюті зобов'язання. Якщо виконання здійснюють у гривнях за валютним еквівалентом або іншим погодженим показником, порядок перерахунку відсотків визначає договір або закон з урахуванням приписів цього параграфа щодо курсу та дати його застосування.

4. Капіталізація відсотків можлива лише у разі, якщо це встановлює договір або закон. За браком такої умови відсотки не включають до основної суми боргу і вони не утворюють базу для подальшого нарахування.

5. Частковий платіж зараховують порядком, встановленим статтею 806 цього Кодексу, якщо іншого порядку не встановлює договір або закон.

6. Нарахування відсотків є припиненим в частині сплаченої суми з моменту належного зарахування коштів на рахунок кредитора або з моменту надання коштів у його розпоряджання відповідно до правил надання платіжних послуг.

7. Відсотки за користування грошовими коштами нараховують безвідносно до наявності прострочення. Юридичні наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання, у тому числі нарахування відсотків за прострочення або неустойки, визначають цей Кодекс, інший закон та/або договір.

Стаття 812. Перерахунок періодичних грошових виплат фізичній особі

1. Якщо розмір періодичної грошової виплати фізичній особі визначено законом або договором у твердій сумі, прив'язаній до нормативно встановленого базового розрахункового показника, така виплата підлягає домірному перерахунку у разі зміни відповідного показника, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Перерахунок, визначений частиною першою цієї статті, застосовують, зокрема, до виплат на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, та до виплат за договором довічного утримання (догляду), якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Якщо внаслідок перерахунку сторона, яка зобов’язана здійснювати виплати, доведе істотне порушення балансу інтересів, вона має право вимагати зміни або розірвання договору відповідно до статті 822 цього Кодексу.

Стаття 813. Повернення помилково або надмірно сплачених коштів

1. Кошти, сплачені помилково або понад належний розмір, підлягають поверненню платникові у розумний строк з дня отримання вимоги про повернення або з дня, коли платник в інший спосіб обґрунтовано заявив про помилку чи надмірність у платежі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Кредитор має право утримати з суми до повернення належні та належно підтверджені суми, що підлягають зарахуванню у рахунок інших вимог до платника, за наявності підстав, встановлених цим Кодексом або договором.

3. На суму коштів, що підлягають поверненню, нараховують відсотки за користування чужими грошовими коштами з дня, наступного за днем отримання кредитором вимоги про повернення, до дня фактичного повернення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Якщо повернення коштів неможливе у спосіб, в який здійснювався платіж, сторони добросовісно узгоджують альтернативний спосіб повернення. За браком узгодження повернення здійснюють безготівковим переказом на рахунок, визначений платником.

5. Повернення помилково зарахованих коштів через платіжні або розрахункові системи здійснюють з урахуванням правил надання відповідних платіжних послуг.

6. Повернення коштів не позбавляє сторони права на відшкодування збитків у частині, що не покрита нарахованими відсотками, та застосування інших способів захисту, встановлених цим Кодексом, іншим законом або договором.

Стаття 814. Призначення платежу та його виправлення

1. Під час здійснення грошового платежу платник зазначає призначення платежу. Призначення має давати можливість ідентифікувати зобов’язання, у рахунок якого здійснюють платіж, та складники суми.

2. Якщо призначення платежу ненаявне або не дає можливості ідентифікувати зобов’язання, застосовують приписи цього Кодексу щодо зарахування платежу та черговості погашення у разі недостатності платежу.

3. Помилка у призначенні платежу може бути виправлена за згодою сторін у спосіб обміну заявами у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. У разі технічної помилки, підтвердженої надавачем платіжних послуг, призначення може бути уточнено на підставі відповідного підтвердження.

4. Виправлення помилки у призначенні платежу не змінює моменту здійснення платежу та не впливає на обсяг виконання, якщо кредитор отримав суму, що підлягає сплаті за відповідним зобов'язанням.

5. Якщо з призначення платежу неможливо визначити зобов'язання або складники суми, його тлумачать відповідно до умов договору та звичаїв ділового обороту. За браком достатніх підстав застосовують приписи цього Кодексу щодо зарахування платежу та черговості погашення.

Стаття 815. Відстрочення та розстрочення виконання грошового зобов'язання

1. Відстрочення або розстрочення виконання грошового зобов'язання можливе за домовленістю сторін або у випадках, встановлених законом чи рішенням суду.

2. У разі відстрочення строк виконання переносять. У разі розстрочення виконання здійснюють частинами за графіком із визначенням строків та розмірів платежів, погоджених сторонами або встановлених судом.

3. Відстрочення або розстрочення не змінює приписів щодо валюти зобов'язання, способу розрахунків та визначення моменту виконання, встановлених цим Кодексом або договором, якщо іншого не встановлює договір, закон або рішення суду.

4. За час відстрочення або розстрочення на основну суму боргу нараховують відсотки як плату за користування грошовими коштами, якщо іншого не встановлює договір або закон. Відсотки за прострочення не нараховують щодо частин зобов'язання, строк виконання яких не настав.

5. Невиконання умов відстрочення або графіка розстрочення тягне за собою юридичні наслідки, визначені договором або законом. Кредитор має право вимагати сплати прострочених сум та інших належних платежів, а у випадках, встановлених договором або законом, – дострокового виконання невиконаного залишку.

6. Домовленість про відстрочення або розстрочення оформлюють письмово, якщо іншої форми не встановлює договір або закон. Така домовленість має містити строк або графік платежів, порядок нарахування відсотків, юридичні наслідки невиконання та інші істотні умови.

Стаття 816. Особливості зарахування зустрічних грошових вимог

1. Зарахування можливе щодо зустрічних грошових вимог між тими самими сторонами, якщо вимоги є однорідними та строк їх виконання настав або визначений моментом пред'явлення вимоги, якщо іншого не встановлює цей Кодекс або договір.

Зарахування зустрічних грошових вимог може бути повним або частковим.

2. Зарахування зустрічних грошових вимог, виражених у різних валютах, можливе за домовленістю сторін або у випадках, встановлених законом. У такому разі суми перераховують у грошову одиницю України за курсом, визначеним договором або законом, а за браком такого визначення – за офіційним курсом гривні до відповідної іноземної валюти, встановленим Національним банком України на день зарахування.

3. Якщо іншого не встановлює договір або закон, зарахування в межах одного зобов'язання, у якому сторони мають взаємні грошові вимоги, здійснюють за такою черговістю:

1) нараховані відсотки та інші платежі, визначені договором або законом;

2) основна сума боргу.

4. Заяву про зарахування оформлюють письмово, якщо іншого не встановлює договір або закон. Зарахування є здійсненим з моменту одержання іншою стороною такої заяви, за наявності умов, визначених законом.

5. Зарахування заборонено у випадках, встановлених законом або договором, а також якщо із суті відповідного зобов'язання випливає недопустимість зарахування.

6. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням загальних приписів про зарахування, встановлених цим Кодексом.

7. Зарахування зустрічних грошових вимог за договором на користь третьої особи здійснюють з урахуванням статті 817 цього Кодексу:

1) зарахування зустрічної грошової вимоги боржника до кредитора можливе, якщо на момент одержання боржником заяви третьої особи про набуття права вимоги були наявні умови для зарахування, встановлені цим Кодексом;

2) після набуття третьою особою права вимоги зарахування вимоги боржника до кредитора заборонено у частині, що безпідставно погіршує становище такої третьої особи;

3) зарахування між боржником і третьою особою здійснюють відповідно до цього Кодексу.

§ 6. Спеціальні режими виконання

Стаття 817. Виконання в інтересах третьої особи

1. За договором, що встановлює виконання на користь третьої особи, боржник здійснює виконання такій третій особі у межах та на умовах договору. До набуття третьою особою права вимоги кредитор має право вимагати від боржника виконання або усунення недоліків невиконання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Третя особа набуває право вимоги до боржника з моменту подання заяви до кредитора або боржника про прийняття виконання на свою користь у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. Договір може встановлювати інший момент набуття такого права (зокрема настання умови або строку).

3. До набуття третьою особою права вимоги кредитор може змінити або відкликати визначене договором виконання на користь третьої особи, якщо іншого не встановлює договір або закон або не випливає із суті зобов'язання. Після набуття третьою особою права вимоги зміна або відкликання можливі лише за її згодою, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Боржник має право висувати проти вимоги третьої особи всі заперечення, які він мав би проти кредитора за цим договором на момент одержання заяви, зазначеної в частині другій цієї статті, у тому числі щодо недійсності, припинення, виконання, прострочення, а також інші заперечення, що випливають із договору або закону.

5. Виконання, здійснене третій особі після набуття нею права вимоги, звільняє боржника в обсязі такого виконання. До набуття третьою особою права вимоги боржник може виконати зобов'язання кредиторові, якщо іншого не встановлює договір або закон.

6. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням спеціальних приписів цього Кодексу.

Стаття 818. Виконання альтернативного та факультативного зобов'язання

1. В альтернативному зобов'язанні право вибору предмета виконання здійснюють відповідно до статті 719 цього Кодексу. Вибір є здійсненим з моменту одержання іншою стороною повідомлення про вибір у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. З цього моменту зобов'язання є таким, що має один визначений предмет.

2. У факультативному зобов'язанні заміну предмета виконання здійснюють відповідно до статті 720 цього Кодексу. Повідомлення боржника про заміну предмета подають у формі, визначеній договором, а за її браком – письмово. Виконання щодо факультативного предмета припиняє зобов'язання.

3. Якщо виконання зобов'язання щодо одного з альтернативних предметів стало неможливим з причин, що не залежать від сторін, виконання здійснюють щодо іншого предмета відповідно до статті 719 цього Кодексу. Якщо неможливість виконання щодо одного з альтернативних предметів настала з вини боржника, кредитор має право обрати інший предмет або вимагати відшкодування збитків. Якщо сторона, якій належить право вибору, не здійснила його у розумний строк після одержання вимоги іншої сторони, інша сторона має право здійснити вибір або звернутися до суду для його визначення.

4. У факультативному зобов'язанні неможливість виконання щодо факультативного предмета до повідомлення боржника про заміну предмета не

впливає на існування зобов'язання. Якщо після такого повідомлення виконання щодо факультативного предмета стало неможливим з вини боржника, застосовують наслідки невиконання.

Стаття 819. Виконання при множинності осіб

1. Виконання зобов'язання за участю кількох кредиторів або боржників здійснюють відповідно до приписів параграфа 2 глави 53 цього Кодексу.

2. У солідарному зобов'язанні кредиторів виконання, належним чином здійснене одному з кредиторів, припиняє обов'язок боржника перед усіма кредиторами в обсязі такого виконання. У частковому зобов'язанні кредиторів виконання одному кредиторові припиняє обов'язок боржника лише в межах частки такого кредитора.

3. У солідарному зобов'язанні боржників виконання у повному обсязі, здійснене одним із боржників, припиняє обов'язок усіх боржників перед кредитором. Боржник, який виконав солідарне зобов'язання у повному обсязі або понад свою частку, має право регресної вимоги до інших боржників у межах їхніх часток відповідно до статті 716 цього Кодексу.

4. У частковому зобов'язанні боржників виконання одним боржником припиняє обов'язок лише в межах його частки.

5. Кредитор, який одержав виконання, видає боржнику підтвердження прийняття виконання із зазначенням обсягу припинення зобов'язання з урахуванням приписів статті 784 цього Кодексу. У солідарному зобов'язанні кредиторів кредитор, який одержав виконання, діє відповідно до статті 717 цього Кодексу.

6. У разі конкуренції вимог кількох осіб, які заявляють себе кредиторами, або за наявності спору щодо належного кредитора боржник має право здійснити виконання у спосіб депонування відповідно до цього Кодексу або застосувати інший визначений цим Кодексом спосіб прийняття виконання у разі прострочення кредитора.

7. У субсидіарному зобов'язанні кредитор до пред'явлення вимоги особі, яка погодилась бути додатковим боржником, повинен пред'явити вимогу до основного боржника.

Якщо основний боржник відмовився задовольнити вимогу кредитора або кредитор не одержав від нього в розумний строк відповіді на пред'явлену вимогу, кредитор може пред'явити вимогу в повному обсязі до додаткового боржника.

8. Додатковий боржник до задоволення вимоги, пред'явленої йому кредитором, має повідомити про це основного боржника, а у разі пред'явлення позову – подати клопотання про залучення основного боржника до участі у справі.

У разі недотримання таких вимог основний боржник має право висунути проти регресної вимоги додаткового боржника заперечення, що він мав проти кредитора.

§ 7. Підтвердження виконання

Стаття 820. Докази виконання

1. Сторона, яка посилається на виконання, прострочення кредитора або інші обставини, що впливають на обсяг чи момент виконання, повинна довести наявність відповідних обставин, якщо іншого не встановлює цей Кодекс або закон.

2. Доказами виконання є, зокрема, документи та відомості, визначені цим Кодексом для підтвердження прийняття виконання і здійснення платежів, у тому числі акти приймання, розписки, повернуті або погашені боргові документи, електронні повідомлення і квитанції, банківські виписки, технічні записи інформаційної (автоматизованої) системи.

3. Прийняття виконання без застережень є підтвердженням виконання, якщо не доведено іншого, з урахуванням приписів статті 776 цього Кодексу. Наявність у боржника боргового документа, виданого кредитором, є підтвердженням виконання у відповідній частині, якщо не доведено іншого, з урахуванням приписів статті 784 цього Кодексу. Електронне підтвердження, сформоване відповідно до погоджених правил інформаційної (автоматизованої) системи, є належним доказом виконання.

4. Спір щодо виконання вирішують з урахуванням засад приватного права та приписів цього Кодексу щодо прийняття виконання і використання інформаційних (автоматизованих) систем.

Стаття 821. Юридичні наслідки прийняття виконання без застережень

1. Прийняття виконання без застережень не позбавляє кредитора права посилатися на приховані недоліки у межах, визначених цим Кодексом або договором, з урахуванням приписів статті 795 цього Кодексу.

2. Прийняття виконання без застережень не впливає на право кредитора на неустойку або відсотки за прострочення, нараховані до моменту прийняття, якщо іншого не встановлює договір або закон, з урахуванням приписів цього Кодексу щодо грошових зобов’язань.

3. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням спеціальних приписів цього Кодексу щодо окремих видів зобов’язань.

§ 8. Ускладнення під час виконання

Стаття 822. Зміна обставин

1. Сторона договору або іншого правочину повинна виконувати свої обов’язки навіть у випадку, якщо виконання для неї стало більш обтяжливим, зокрема через зростання його вартості або зменшення цінності зустрічного виконання.

2. Якщо внаслідок зміни обставин виконання обов’язку стає надмірно обтяжливим для однієї із сторін, така сторона має право звернутися до іншої сторони з проханням про проведення переговорів з метою відновлення балансу їхніх інтересів або припинення зобов’язання (розірвання договору), за умови що:

1) зміна обставин відбулася після вчинення правочину;

2) зміну обставин не можна було розумно врахувати під час вчинення правочину;

3) обставини перебувають поза контролем такої сторони;

4) така сторона не взяла на себе ризик настання таких обставин.

3. Якщо сторони не досягнуть згоди протягом розумного строку, суд може:

1) змінити умови договору з метою відновлення економічної рівноваги сторін;

2) припинити зобов’язання (розірвати договір) із визначенням дати та умов припинення, у тому числі розподілу витрат і наслідків припинення.

Стаття 823. Юридичні наслідки зміни або припинення зобов’язання (розірвання договору) через зміну обставин

1. Якщо іншого не встановлює договір або закон, зобов’язання є зміненим або припиненим:

1) у разі згоди сторін – з моменту досягнення домовленості про зміну або припинення зобов’язання, якщо домовленістю не встановлено іншого;

2) у разі рішення суду – з моменту набрання таким рішенням чинності, якщо іншого не встановлює таке рішення або закон.

2. Сторони не мають права вимагати повернення того, що було виконане ними за зобов’язанням до моменту його зміни або припинення, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Приписи цієї статті не перешкоджають застосуванню приписів про повернення виконаного за недійсним договором або про істотне невиконання.

Глава 57. Забезпечення виконання зобов’язань

§ 1. Загальні приписи про забезпечення виконання зобов’язання

Стаття 824. Способи забезпечення виконання зобов’язання

1. Виконання зобов’язання забезпечують, зокрема, неустойкою, порукою, гарантією, завдатком, депонуванням, відступленням права вимоги з метою забезпечення виконання зобов’язання, заставою, притриманням.

2. Договір або закон може встановлювати інші способи забезпечення виконання зобов’язання.

3. Способи забезпечення можуть встановлювати щодо існуючих, майбутніх та умовних зобов’язань. Забезпечення майбутньої вимоги є дійсним, за умови визначення кредитора і боржника, виду зобов’язання, що його забезпечують, та порядку встановлення його розміру. Якщо забезпечення поширюють на вимоги одного боржника перед тим самим кредитором, що можуть виникати або змінюватися за розміром у межах рамкового договору чи тривалих договірних відносин, у договорі встановлюють максимальну суму забезпечення, якщо іншого не встановлює закон.

4. До речових способів забезпечення виконання зобов’язання застосовують відповідні приписи книги третьої цього Кодексу.

Стаття 825. Форма договору про забезпечення виконання зобов’язання

1. Договір про забезпечення виконання зобов’язання укладають письмово. Порушення вимог щодо письмової форми має наслідком нікчемність такого договору.

2. Договір або закон може встановлювати необхідність нотаріального посвідчення та/або державної реєстрації для окремих способів забезпечення виконання зобов’язання.

Стаття 826. Загальні умови забезпечення виконання зобов’язання

1. Виконання зобов’язання забезпечують у випадках, установлених договором або законом.

2. Правочин щодо забезпечення виконання зобов’язання є залежним від основного зобов’язання (вимоги), якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

Якщо правочин, з якого виникає основне зобов’язання (вимога), є недійсним або якщо з іншої підстави основне зобов’язання (вимога) не виникло, правочин щодо забезпечення є недійсним, якщо іншого не встановлено цим Кодексом.

3. Недійсність правочину щодо забезпечення виконання зобов’язання не зумовлює недійсності правочину, з якого виникає основне зобов’язання (вимога), та не впливає на основне зобов’язання (вимогу), що виникло з іншої підстави.

4. Часткове виконання зобов’язання не припиняє забезпечення в частині невиконаної суми (обсягу), якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 827. Право зупинення виконання до надання забезпечення

1. Сторона договору, яка з огляду на об’єктивні обставини та інформацію, що стала їй відома, має достатні підстави вважати, що інша сторона не виконає істотну частину зобов’язання, має право вимагати надання належного забезпечення виконання і зупинити своє виконання до надання такого забезпечення.

2. Вимогу про надання забезпечення та повідомлення про зупинення виконання заявляють без зволікання після виникнення обґрунтованої загрози невиконання. У вимозі зазначають обґрунтування та встановлюють розумний строк для надання забезпечення.

3. У разі надання другою стороною належного забезпечення у визначений строк сторона, яка зупиняла виконання, зобов’язана невідкладно відновити виконання зобов’язання.

4. Якщо забезпечення не надано у встановлений строк, сторона, яка зупиняла виконання, має право на відмову від договору у випадках, визначених договором або законом, та вимагати відшкодування збитків, а також застосовувати інші способи захисту, встановлені договором або законом.

5. Обсяг зупинення виконання має бути домірним ризику невиконання. У разі зобов’язань з поетапним або частковим виконанням можливе зупинення тієї частини виконання, що відповідає ризику невиконання.

6. Під час вирішення спору щодо застосування такого способу забезпечення суд враховує достатність і своєчасність наданого забезпечення, добросовісність сторін та інші істотні обставини. Обов’язок доведення наявності підстав для зупинення виконання покладають на сторону, яка його застосувала.

7. Належним є забезпечення, що з урахуванням характеру зобов’язання та обставин справи розумно покриває ризик невиконання і може бути оперативно реалізоване. Вид забезпечення визначається договором або законом. За браком відповідної умови сторона, яка вимагає забезпечення, зобов’язана прийняти інший розумний вид забезпечення, запропонований другою стороною.

8. Безпідставне зупинення виконання або невідновлення виконання після надання належного забезпечення має наслідком прострочення боржника.

9. Зупинення виконання до надання забезпечення здійснюють з урахуванням відповідних приписів статті 778 цього Кодексу.

§ 2. Неустойка

Стаття 828. Поняття та види неустойки

1. Неустойкою (штрафом, пенею) є визначені договором або законом грошова сума або інше майно, що підлягає переданню кредиторові у разі невиконання зобов’язання.

2. Штрафом є неустойка, розмір якої встановлюють у фіксованій сумі або обчислюють у відсотках від суми невиконаного зобов’язання.

3. Пенею є неустойка, розмір якої обчислюють у відсотках від суми простроченого грошового зобов’язання за кожний день прострочення. Договором може бути визначено інший порядок обчислення розміру пені, якщо іншого не встановлює закон.

4. Розмір неустойки можуть визначати у фіксованій сумі, у відсотках або у спосіб їх поєднання. Договором можуть встановлювати мінімальний або максимальний розмір неустойки, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 829. Підстави виникнення права на неустойку

1. Право кредитора на неустойку виникає безвідносно до наявності та розміру збитків, завданих невиконанням зобов’язання.

2. Неустойку сплачують порядком і у строки, встановлені договором або законом. За браком таких умов неустойка підлягає сплаті після пред’явлення вимоги кредитора.

3. Відсотки на неустойку не нараховують, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Кредитор не має права на неустойку, якщо невиконання зобов’язання має виправдання відповідно до статті 875 цього Кодексу.

Стаття 830. Предмет і розмір неустойки

1. Предметом неустойки є грошова сума або інше майно.

2. Розмір неустойки встановлює договір або закон. Розмір неустойки, встановлений законом, може бути змінений у договорі, якщо іншого не встановлює закон.

3. Суд може зменшити розмір неустойки, якщо він є вочевидь недомірний наслідкам невиконання зобов’язання, з урахуванням ступеня виконання зобов’язання, тривалості прострочення та інших обставин, що мають істотне значення.

4. Якщо у договорі встановлено мінімальний або максимальний розмір неустойки, суд при вирішенні питання про його зменшення враховує такі межі

та керується принципами домірності та добросовісності. Суд може відступити від установлених меж, якщо їх застосування призводить до вочевидь несправедливого результату.

5. Якщо предметом неустойки є майно, у разі неможливості його передання кредиторові неустойку стягують у грошовому еквіваленті, визначеному договором, а за браком відповідних умов – за звичайною ціною на момент задоволення вимоги.

Стаття 831. Юридичні наслідки сплати (передання) неустойки

1. Сплата (передання) неустойки не звільняє боржника від виконання зобов'язання в натурі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Сплата (передання) неустойки не позбавляє кредитора права на відшкодування збитків, завданих невиконанням зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Якщо іншого не встановлює договір або закон, збитки відшкодовують у частині, що не покрита неустойкою.

§ 3. Порука

Стаття 832. Договір поруки

1. За договором поруки поручитель поручається перед кредитором за виконання боржником свого обов'язку.

Поручитель відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником у межах, встановлених договором поруки та законом.

2. Порука може забезпечувати виконання зобов'язання у повному обсязі або частково.

3. Поручителем можуть бути одна особа або кілька осіб, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 833. Юридичні наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого порукою

1. У разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою, боржник і поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники, якщо договором поруки не встановлено додаткову (субсидіарну) відповідальність поручителя.

2. Поручитель відповідає перед кредитором у тому самому обсязі, що і боржник, включаючи сплату основного боргу, відсотків, неустойки, відшкодування збитків, якщо іншого не встановлює договір поруки.

3. Особи, які за одним чи за декількома договорами поруки поручилися перед кредитором за виконання боржником одного і того самого зобов'язання, відповідають перед кредитором солідарно, якщо іншого не встановлює договір поруки.

Стаття 834. Права та обов'язки поручителя у разі пред'явлення до нього вимоги

1. У разі одержання вимоги кредитора поручитель зобов'язаний негайно повідомити про це боржника, а в разі пред'явлення до нього позову – подати клопотання про залучення боржника до участі у справі.

Якщо поручитель не повідомив боржника про вимогу кредитора і виконав зобов'язання, боржник має право висунути проти вимоги поручителя всі заперечення, що він мав проти вимоги кредитора.

2. Поручитель має право висунути проти вимоги кредитора заперечення, які міг би висунути боржник, якщо такі заперечення не пов'язані з особою боржника. Поручитель має право висунути ці заперечення також у разі відмови боржника від них або визнання ним боргу.

Стаття 835. Права поручителя, який виконав зобов'язання

1. Після виконання поручителем зобов'язання кредитор зобов'язаний передати поручителю документи, що підтверджують обов'язок боржника.

2. До поручителя, який виконав зобов'язання, переходять усі права кредитора у такому зобов'язанні, у тому числі права, що забезпечували його виконання.

3. Якщо зобов'язання виконали кілька поручителів, до кожного з них переходять права кредитора у розмірі частини обов'язку, що виконана ним.

Стаття 836. Повідомлення поручителя про виконання зобов'язання боржником

1. Боржник, який виконав зобов'язання, забезпечене порукою, повинен негайно повідомити про таке виконання поручителя.

2. Поручитель, який виконав зобов'язання, забезпечене порукою, у зв'язку з ненадсиланням йому боржником повідомлення про виконання ним свого зобов'язання, має право стягнути з кредитора безпідставно одержане або пред'явити зворотну вимогу до боржника.

Стаття 837. Оплата послуг поручителя

1. Поруку можуть надавати за плату або безоплатно.

2. Розмір і порядок оплати встановлюють у договорі поруки.

3. За браком умови про оплату порука є безоплатною. Поручитель має право на відшкодування необхідних витрат, понесених у зв'язку з виконанням поруки.

Стаття 838. Припинення поруки

1. Порука є припиненою з припиненням забезпеченого нею зобов'язання. У разі зміни зобов'язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшився обсяг відповідальності боржника, поручитель несе відповідальність у межах, що існували до такої зміни.

2. Порука є припиненою, якщо після настання строку виконання зобов'язання кредитор відмовився прийняти виконання, запропоноване боржником або поручителем.

3. Порука є припиненою у разі переведення боргу на іншу особу, якщо поручитель не погодився забезпечувати виконання зобов'язання іншим боржником у договорі поруки або під час переведення боргу.

4. Порука є припиненою після закінчення строку, встановленого договором поруки.

Якщо такий строк не встановлено, порука є припиненою у разі виконання основного зобов'язання у повному обсязі або якщо кредитор протягом трьох років з дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить позову до поручителя.

Якщо строк виконання основного зобов'язання не встановлено або встановлено моментом пред'явлення вимоги, порука є припиненою, якщо кредитор протягом трьох років з дня укладення договору поруки не пред'явить позову до поручителя.

Для зобов'язань, виконання яких здійснюють частинами, строк поруки обчислюють окремо за кожною частиною зобов'язання, починаючи з дня закінчення строку або настання терміну виконання відповідної частини.

5. Ліквідація боржника як юридичної особи не припиняє поруку, якщо до дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про припинення боржника кредитор звернувся до суду з позовом до поручителя у зв'язку з невиконанням зобов'язання.

§ 4. Гарантія

Стаття 839. Поняття гарантії

1. За гарантією банк або інша фінансова установа (гарант) зобов’язуються перед кредитором (бенефіціаром) сплатити грошову суму відповідно до умов гарантії у разі невиконання боржником (принципалом) зобов’язання.

Гарант відповідає перед кредитором у межах та на умовах, визначених гарантією і цим Кодексом.

Стаття 840. Строк дії гарантії

1. Гарантія є чинною з дня її видачі, якщо в ній не встановлено іншого.

2. Гарантія діє протягом строку, на який вона видана.

3. Гарантія не може бути відкликана гарантом, якщо в ній не встановлено іншого.

Стаття 841. Безвідносність гарантії щодо основного зобов’язання

1. Зобов’язання гаранта перед кредитором не залежить від основного зобов’язання, зокрема від його припинення, а також від недійсності правочину, з якого виникло основне зобов’язання, або від того, що з іншої підстави основне зобов’язання не виникло, навіть якщо гарантія містить посилання на основне зобов’язання.

Стаття 842. Юридичні наслідки невиконання боржником зобов’язання, забезпеченого гарантією

1. У разі невиконання боржником зобов’язання, забезпеченого гарантією, гарант зобов’язаний сплатити кредиторові грошову суму відповідно до умов гарантії.

2. Вимогу кредитора до гаранта про сплату грошової суми відповідно до виданої ним гарантії пред’являють письмово.

Вимогу подають у спосіб, у місці та в строки, визначені гарантією.

До вимоги додають документи, визначені гарантією.

3. У вимозі до гаранта або у доданих до неї документах кредитор повинен зазначити, у чому полягає невиконання боржником основного зобов’язання, забезпеченого гарантією, якщо іншого не встановлює гарантія.

4. Кредитор може пред’явити вимогу до гаранта у межах строку, встановленого у гарантії, на який її видано.

5. Кредитор не може передавати іншій особі право вимоги до гаранта, якщо іншого не встановлює гарантія.

6. Кредитор має право пред'явити кілька вимог у межах строку дії гарантії та невикористаного розміру суми гарантії, якщо іншого не встановлює гарантія.

Стаття 843. Обов'язки гаранта під час розгляду вимоги кредитора

1. Після одержання вимоги кредитора гарант повинен негайно повідомити про це боржника і передати йому копії вимоги разом із доданими до неї документами.

2. Гарант повинен розглянути вимогу кредитора разом із доданими до неї документами в установлені у гарантії строки, а у разі їх ненаявності – у розумний строк, і встановити відповідність вимоги та доданих до неї документів умовам гарантії.

Перевірку здійснюють за зовнішніми ознаками поданих документів, без дослідження фактичного виконання основного зобов'язання, якщо іншого не встановлює гарантія або закон.

Стаття 844. Право гаранта на відмову в задоволенні вимоги кредитора

1. Гарант має право на відмову від задоволення вимоги кредитора, якщо вимога або додані до неї документи не відповідають умовам гарантії або якщо вони подані гарантові після закінчення строку дії гарантії.

2. Гарант повинен негайно повідомити кредитора про відмову від задоволення його вимоги із зазначенням усіх підстав відмови.

3. Якщо гарант після пред'явлення до нього вимоги кредитора дізнався про недійсність правочину, з якого виникає основне зобов'язання, або про припинення основного зобов'язання, він повинен негайно повідомити про це кредитора і боржника.

Повторна вимога кредитора, одержана гарантом після такого повідомлення, підлягає задоволенню.

4. Гарант має право відмовити у задоволенні вимоги бенефіціара також у разі, якщо встановлено, що вимога є завідомо недобросовісною, не пов'язаною з порушенням боржника (принципала). Відмова гаранта на цій підставі можлива лише за наявності очевидних доказів протиправної поведінки бенефіціара.

Стаття 845. Обов'язок гаранта

1. Обов'язок гаранта перед кредитором обмежують сплатою суми, на яку видано гарантію.

2. У разі невиконання гарантом свого обов’язку його відповідальність перед кредитором не обмежують сумою, на яку видано гарантію, якщо іншого не встановлює гарантія.

3. Гарант не має права зараховувати свої зустрічні вимоги до кредитора при виконанні зобов’язань за гарантією, якщо іншого не встановлює гарантія або закон.

Стаття 846. Оплата послуг гаранта

1. Гарант має право на оплату послуг, наданих ним боржникові.

Стаття 847. Припинення гарантії

1. Зобов’язання гаранта перед кредитором є припиненим у разі:

1) сплати кредиторові суми, на яку видано гарантію, або зменшення суми гарантії до нуля, у тому числі внаслідок здійснених виплат;

2) закінчення строку дії гарантії;

3) відмови кредитора від своїх прав за гарантією у спосіб повернення її гарантові або у спосіб подання гаранту письмової заяви про звільнення його від обов’язків за гарантією;

4) в інших випадках, встановлених гарантією або законом.

2. Гарант, якому стало відомо про припинення гарантії, повинен негайно повідомити про це боржника.

Стаття 848. Право гаранта на зворотну вимогу до боржника

1. Гарант має право на зворотну вимогу (регрес) до боржника в межах суми, сплаченої ним за гарантією кредиторові, якщо іншого не встановлює договір між гарантом і боржником.

2. Гарант не має права на зворотну вимогу (регрес) до боржника у разі, якщо сума, сплачена гарантом кредиторові, не відповідає умовам гарантії, якщо іншого не встановлює договір між гарантом і боржником.

§ 5. Завдаток

Стаття 849. Поняття завдатку

1. Завдатком є грошова сума або рухоме майно, що їх передає кредиторові боржник у рахунок належних з нього за договором платежів на підтвердження зобов’язання і на забезпечення його виконання.

2. Якщо не встановлено, що сума або майно, передані в рахунок платежів, є завдатком, вони є авансом.

3. Завдаток зараховують у рахунок виконання зобов'язання, якщо іншого не встановлює договір.

Стаття 850. Юридичні наслідки невиконання або припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком

1. Якщо зобов'язання не виконане боржником, завдаток залишають кредитору.

Якщо зобов'язання не виконане кредитором, він зобов'язаний повернути боржникові завдаток та додатково сплатити суму у розмірі завдатку або його вартості.

2. Сторона, яка не виконала зобов'язання, відшкодовує другій стороні збитки в частині, що перевищує розмір (вартість) завдатку, якщо іншого не встановлює договір.

3. У разі припинення зобов'язання до початку його виконання або внаслідок неможливості його виконання завдаток підлягає поверненню.

У разі припинення зобов'язання за домовленістю сторін завдаток підлягає поверненню, якщо іншого не встановлює домовленість сторін.

4. Якщо зобов'язання виконано частково, наслідки, визначені частинами першою – третьою цієї статті, застосовують домірно невиконаній частині, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Якщо предметом завдатку є майно і його повернення є неможливим, сплаті підлягає його грошовий еквівалент, визначений договором. За браком відповідної умови предмет завдатку сплачують за звичайною ціною на момент задоволення вимоги.

6. Встановлення завдатку не перешкоджає застосуванню неустойки або відшкодуванню збитків. Якщо за те саме невиконання встановлено неустойку, суму завдатку зараховують у рахунок неустойки, якщо іншого не визначає договір.

§ 6. Депонування

Стаття 851. Поняття депонування

1. За договором депонування боржник або третя особа передає грошові кошти, цінні папери, документи або інше майно утримувачеві депонованого майна з метою забезпечення виконання зобов'язання. Утримувач депонованого майна зберігає майно та видає його кредиторові або повертає боржнику після настання визначених у договорі умов.

2. Утримувачем депонованого майна може бути банк, фінансова установа, нотаріус або інша особа у межах, встановлених законом. Утримувач діє неупереджено та не набуває права власності на депоноване майно.

3. Якщо депонування здійснюють у спосіб розміщення грошових коштів на рахунку умовного зберігання (ескроу), застосовують приписи параграфа 2 глави 80 цього Кодексу.

Стаття 852. Договір депонування

1. За договором депонування одна сторона (депонент), якою може бути боржник або інша особа, передає утримувачеві депонованого майна грошові кошти, цінні папери, документи або інше майно на умовне зберігання з метою забезпечення виконання зобов'язання, а утримувач депонованого майна повинен зберігати це майно та видати його кредиторові (бенефіціарові) або повернути депонентові відповідно до умов договору.

2. Договір депонування укладають письмово.

Договір депонування повинен містити:

1) опис майна (грошових коштів, документів, іншого майна), що його передають на умовне зберігання;

2) умови, за яких утримувач депонованого майна має видати майно кредиторові або повернути його боржнику;

3) права та обов'язки утримувача депонованого майна, порядок підтвердження настання умов, порядок обліку доходів від предмета депонування (щодо грошових коштів – відсотків);

4) порядок оплати послуг утримувача депонованого майна.

3. Депоноване майно не може бути звернене на погашення вимог третьої особи до боржника або кредитора. Можливе звернення стягнення на права вимоги сторін до утримувача депонованого майна за договором депонування.

4. Після настання умов, визначених договором, утримувач депонованого майна зобов'язаний видати майно кредиторові (якщо така умова встановлена) або повернути його боржнику порядком, визначеним договором депонування.

5. Утримувач депонованого майна відповідає за його втрату або пошкодження у межах, встановлених договором або законом.

6. Витрати, пов'язані з депонуванням, несуть сторони порядком, визначеним договором.

7. Особливості депонування грошових коштів на рахунку умовного зберігання (ескроу) визначає параграф 2 глави 80 цього Кодексу.

§ 7. Відступлення права вимоги з метою забезпечення виконання зобов’язання

Стаття 853. Поняття та форма відступлення права вимоги з метою забезпечення виконання зобов’язання

1. За договором відступлення права вимоги з метою забезпечення виконання зобов’язання одна сторона передає іншій стороні, яка є кредитором за основним зобов’язанням, право вимоги до третьої особи повністю або частково для забезпечення виконання основного зобов’язання. Відступлення може охоплювати наявні та майбутні вимоги, визначені родовими ознаками, з урахуванням статті 824 цього Кодексу.

2. Відступлення є вчиненим з метою забезпечення виконання зобов’язання, якщо це встановлює договір. Таке відступлення не є відчуженням права вимоги на оплатній основі та не припиняє юридичного зв’язку особи, яка передає право вимоги, з відступленою вимогою до настання підстав для звернення стягнення.

3. Договір відступлення права вимоги з метою забезпечення виконання зобов’язання вчиняють письмово. Істотними умовами такого договору є визначення основного зобов’язання, що його забезпечують, обсяг відступленого права вимоги, порядок користування і розпоряджання ним.

4. До відступлення вимоги з метою забезпечення виконання зобов’язання застосовують приписи глави 55 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює цей параграф або не випливає з його суті.

Стаття 854. Виконання боржником за відступленою вимогою та одержання виконання

1. До одержання повідомлення про відступлення права вимоги боржник відступленої вимоги виконує своє зобов’язання особі, яка передає право вимоги. Після одержання такого повідомлення виконання здійснюють кредиторові, якому передано право вимоги, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Боржник відступленої вимоги має право висувати кредиторові, якому передано право вимоги, заперечення та здійснювати зарахування зустрічних однорідних вимог у межах і на умовах, визначених главою 55 цього Кодексу.

3. До настання підстав для звернення стягнення за основним зобов’язанням права за відступленою вимогою здійснює особа, яка передала право вимоги, якщо іншого не встановлює договір. Одержане за відступленою вимогою підлягає перерахуванню кредиторові, якому передано право вимоги, для зарахування на погашення основного зобов’язання порядком, визначеним договором. Надлишок повертають особі, яка передала право вимоги.

4. Договором може бути встановлено, що інкасацію відступленої вимоги здійснює кредитор, якому передано право вимоги, з обов’язком обліку

отриманих сум, їх зарахування на погашення основного зобов'язання та повернення надлишку особі, яка передала право вимоги.

Стаття 855. Звернення стягнення на відступлену вимогу, розподіл сум та припинення забезпечення

1. У разі невиконання боржником основного зобов'язання кредитор має право звернути стягнення на відступлену вимогу у спосіб її стягнення з боржника або її відчуження третій особі порядком, визначеним договором або законом.

2. За рахунок сум, одержаних від реалізації відступленої вимоги, кредитор задовольняє свою вимогу у розмірі, визначеному на момент фактичного задоволення, включаючи відсотки, неустойку та необхідні витрати, пов'язані з інкасацією та реалізацією, якщо іншого не встановлює договір. Сума перевищення підлягає поверненню особі, яка передала вимогу, без зволікання після завершення розрахунків.

3. Після повного виконання основного зобов'язання кредитор зобов'язаний без зволікання повернути особі, яка передала право вимоги, право вимоги в первісному обсязі та передати документи, що його підтверджують, а якщо це зробити неможливо – вчинити дії, необхідні для відновлення юридичного становища особи, яка передала право вимоги, у тому числі повідомити боржника відступленої вимоги про припинення дії відступлення.

Глава 58. Припинення зобов'язання

Стаття 856. Загальні підстави припинення зобов'язання

1. Зобов'язання є припиненим повністю або частково внаслідок:

1) виконання;

2) передання відступного;

3) зарахування;

4) домовленості сторін;

5) прощення боргу;

6) неможливості виконання;

7) смерті фізичної особи;

8) ліквідації юридичної особи;

9) інших підстав, встановлених договором або законом.

2. Припинення зобов'язання на вимогу однієї сторони можливе лише у випадках, встановлених договором або законом.

3. Договором або законом може бути встановлено неможливість припинення зобов’язання на певних підставах.

4. Сплив позовної давності не припиняє права вимоги. Така вимога може бути використана для зарахування зустрічних однорідних вимог, якщо боржник не заявив про застосування позовної давності до моменту здійснення зарахування.

5. Сторони можуть погодити застосування приписів цієї глави до інших відносин, якщо це не суперечить їхній суті та змісту.

Стаття 857. Припинення зобов’язання виконанням

1. Зобов’язання припиняють виконанням належними сторонами у спосіб, у строк і у місці, що визначені договором або законом.

Часткове виконання припиняє зобов’язання у відповідній частині.

2. Вимоги до виконання визначає глава 56 цього Кодексу.

Стаття 858. Припинення зобов’язання переданням відступного

1. Сторони можуть домовитися про припинення зобов’язання у спосіб передання боржником кредиторові відступного (грошей, іншого майна тощо). Розмір, строк і порядок передання відступного визначає договір.

2. Зобов’язання є припиненим з моменту прийняття кредитором відступного порядком, визначеним договором, а за браком такого визначення – з моменту фактичного одержання кредитором відступного.

Зобов’язання є припиненим в обсязі, визначеному договором, а за браком такого визначення – у межах вартості отриманого відступного.

Права, що забезпечують виконання зобов’язання, є припиненими у відповідній частині з моменту прийняття відступного.

3. Відступне може бути передане третьою особою або за допомогою інформаційної (автоматизованої) системи, у тому числі за допомогою смарт-контракту, за згодою кредитора. Кредитор підтверджує отримання відступного порядком, встановленим главою 56 цього Кодексу.

4. Третя особа, яка передала відступне за боржника, набуває право зворотної вимоги (регресу) до боржника у розмірі переданого відступного та необхідних і розумних витрат, якщо іншого не встановлює договір або закон. У випадках, встановлених законом, до такої особи переходять права кредитора (суброгація) в обсязі відступного.

5. До моменту передання відступного первісне зобов’язання зберігають. У разі невиконання домовленості про відступне кредитор має право вимагати первісного виконання або відступного, а також відшкодування збитків у межах, встановлених договором або законом.

6. Договір про передання відступного укладають у такій самій формі, що і основний договір, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 859. Припинення зобов’язання зарахуванням

1. Зобов’язання є припиненим зарахуванням зустрічних однорідних вимог.

2. Зарахування зустрічних вимог можуть здійснювати за заявою однієї із сторін.

Стаття 860. Підстави та умови зарахування

1. Зарахування можливе за наявності у сукупності таких умов:

1) обидві вимоги підлягають виконанню. Вимога є такою, що підлягає виконанню, якщо строк її виконання настав, не визначений або визначений моментом пред’явлення;

2) вимоги є визначеними. У разі спору їх розмір встановлюють без недомірної шкоди для іншої сторони.

2. Якщо вимоги виражені в різних валютах, зарахування можливе, якщо іншого не встановлює договір або закон. Перерахунок сум здійснюють відповідно до частини другої статті 816 цього Кодексу.

3. У разі переходу права вимоги боржник має право зарахувати проти вимоги нового кредитора:

1) зустрічні вимоги до первісного кредитора, що існували на момент одержання боржником повідомлення про відступлення;

2) зустрічні вимоги, що випливають з того самого зобов’язання, безвідносно до часу їх виникнення. Якщо боржник не одержав повідомлення про відступлення, він має право зарахувати зустрічні вимоги, що виникли до пред’явлення вимоги новим кредитором. Зарахування здійснюють з дотриманням умов, визначених цією статтею.

4. Зарахування припиняє взаємні вимоги в обсязі меншої з них і набирає чинності з моменту отримання іншою стороною заяви, за наявності умов, визначених цією статтею, а за їх браком – з моменту настання останньої з них.

5. Зарахування може бути повним або частковим. До зарахування зустрічних грошових вимог застосовують приписи глави 56 цього Кодексу.

Стаття 861. Заборона та обмеження зарахування зустрічних вимог

1. Заборонено зарахування зустрічних вимог:

1) про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров’я або смертю;

2) якщо із суті відповідного зобов’язання випливає обов’язок виконання в натурі, що не може бути замінений однорідною вимогою;

3) якщо зарахування безпідставно погіршує становище третьої особи, на користь якої встановлено виконання;

4) про сплату аліментів;

5) щодо довічного утримання (догляду);

6) за зобов’язаннями, стороною яких є неплатоспроможний банк, крім випадків, установлених законом;

7) в інших випадках, встановлених договором або законом.

2. Сплив позовної давності не перешкоджає зарахуванню, якщо право на зарахування існувало до спливу строку і до моменту зарахування боржник не заявив про сплив позовної давності.

3. Сторони у договорі можуть встановити обмеження або заборону зарахування, якщо це не суперечить цьому Кодексу, іншому закону та доброзвичайності.

Договір може встановлювати можливість зарахування між кількома зобов’язаннями між тими самими сторонами, якщо таке зарахування не порушує прав третіх осіб.

Стаття 862. Юридичні наслідки зарахування

1. Зарахування припиняє взаємні вимоги в обсязі меншої з них. Частину вимоги, що перевищує суму зарахування, зберігають.

2. Момент припинення вимог внаслідок зарахування визначають відповідно до статті 859 цього Кодексу. З цього моменту є припиненим нарахування відсотків та інших періодичних платежів на припинену частину. Права сторін на неустойку, відсотки за прострочення та відшкодування збитків за період до цього моменту зберігають, якщо іншого не встановлює договір або закон.

3. Якщо у сторони, яка подає заяву про зарахування, є кілька однорідних вимог до іншої сторони, вона зазначає, які з них зараховують і в якому обсязі. За браком такого зазначення порядок зарахування визначають за приписами глави 56 цього Кодексу щодо призначення платежу та черговості погашення з урахуванням приписів статті 859 цього Кодексу.

Стаття 863. Припинення зобов’язання за домовленістю сторін

1. Зобов’язання може бути припинене за домовленістю сторін повністю або частково, у тому числі у спосіб заміни первісного зобов’язання новим між тими самими сторонами (новація).

У випадках, встановлених договором або законом, новацію можуть здійснювати щодо декількох первісних зобов'язань.

2. Новація припиняє первісне зобов'язання, а також пов'язані з ним додаткові права кредитора і способи забезпечення виконання, якщо іншого не встановлює договір або закон. Якщо забезпечення надане третьою особою, його зберігають лише за її згодою, якщо іншого не встановлює закон.

3. Новація заборонена щодо зобов'язань про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, щодо сплати аліментів, довічного утримання, а також в інших випадках, встановлених законом.

4. Сторони можуть погодити часткове припинення зобов'язання. Новація частини зобов'язання не змінює іншої його частини, якщо іншого не встановлює договір про новацію.

5. Домовленість про припинення зобов'язання, у тому числі про новацію, вчиняють у формі, встановленій для правочину, що є підставою виникнення зобов'язання. Якщо для такого правочину обов'язковим є нотаріальне посвідчення та/або державна реєстрація, такі вимоги застосовують і до домовленості про припинення, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 864. Припинення зобов'язання прощенням боргу

1. Зобов'язання є припиненим внаслідок звільнення кредитором боржника від виконання повністю або в частині (прощення боргу), якщо це не порушує права третіх осіб щодо майна кредитора.

2. Звільнення боржника від виконання (прощення боргу) здійснюють письмово.

Стаття 865. Припинення зобов'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі

1. Зобов'язання є припиненим у разі поєднання боржника і кредитора в одній особі.

2. З моменту поєднання боржника і кредитора в одній особі є припиненими нарахування відсотків, неустойки та інших періодичних платежів, а також способи забезпечення виконання, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Права третіх осіб, набуті до поєднання, зберігають.

3. Якщо поєднання боржника і кредитора в одній особі охоплює лише частину вимоги або частину боргу, зобов'язання є припиненим у відповідній частині. У зобов'язанні з кількома кредиторами або кількома боржниками поєднання прав і обов'язків в одній особі припиняє зобов'язання в межах частки такої особи або в межах її відповідальності, якщо іншого не встановлює договір або закон.

4. Подальше роз’єднання прав кредитора і обов’язків боржника не відновлює припинене зобов’язання, якщо іншого не встановлює договір або закон до настання поєднання.

Стаття 866. Припинення зобов’язання неможливістю його виконання

1. Зобов’язання є припиненим у частині, якої це стосується, якщо після його виникнення виконання стало остаточно неможливим внаслідок обставини, що спричинена не сторонами.

2. Неможливість виконання має бути об’єктивною. Фінансова неспроможність, звичайні комерційні труднощі або брак у боржника необхідних ресурсів не є неможливістю виконання.

3. Тимчасова перешкода зупиняє перебіг строку виконання на час її існування. Якщо перешкода не усунута у розумний строк і виконання втратило для сторони інтерес, зобов’язання є припиненим у відповідній частині за заявою такої сторони або за рішенням суду.

4. Сторона, яка дізналася про перешкоду виконанню, невідкладно повідомляє іншу сторону та вживає розумних заходів для її усунення і мінімізації наслідків.

5. Порушення функціонування платіжної або розрахункової інфраструктури не припиняє грошового зобов’язання. Юридичні наслідки таких перешкод визначає стаття 810 цього Кодексу.

6. Істотна зміна обставин, що робить виконання надмірно обтяжливим, не є неможливістю виконання. У такому разі застосовують приписи статті 822 цього Кодексу.

7. Якщо неможливість виконання спричинена стороною, зобов’язання не є припиненим. У такому разі застосовують наслідки невиконання, встановлені договором та/або цим Кодексом.

Стаття 867. Припинення зобов’язання смертю фізичної особи

1. Зобов’язання є припиненим у разі смерті боржника, якщо його виконання має особистий характер і не може бути здійснене іншою особою.

2. Смерть кредитора припиняє зобов’язання лише у разі, якщо виконання було призначене лише для нього особисто і не може бути прийняте іншою особою. Майнові вимоги кредитора входять до складу спадщини і переходять до спадкоємців, а за їх браком – порядком, встановленим законом.

3. Якщо зобов’язання має особистий характер лише в частині, воно є припиненим у відповідній частині.

Стаття 868. Припинення зобов’язання ліквідацією юридичної особи

1. Зобов’язання є припиненим у разі ліквідації юридичної особи (боржника або кредитора), крім випадків, якщо договором або законом не встановлено перехід прав та обов’язків юридичної особи, що її ліквідують, до інших суб’єктів.

Глава 59. Невиконання зобов’язання та способи захисту

§ 1. Загальні приписи

Стаття 869. Поняття невиконання зобов’язання

1. Невиконанням зобов’язання є будь-яке відхилення від виконання обов’язку (невиконання), зокрема повне або часткове невиконання, несвоєчасне виконання, виконання неналежної якості або з порушенням інших умов зобов’язання.

Стаття 870. Юридичні наслідки невиконання зобов’язання

1. У разі невиконання кредитор (потерпіла сторона) може застосувати будь-який спосіб захисту, визначений цим Кодексом.

2. Якщо невиконання було виправданим згідно зі статтею 875 цього Кодексу, кредитор може застосувати будь-який спосіб захисту, за винятком вимоги про виконання зобов’язання в натурі та відшкодування збитків або компенсації моральної шкоди.

3. Способи захисту при невиконанні можуть поєднувати, якщо вони є сумісними. Зокрема, сторона, яка здійснює своє право на застосування будь-якого способу захисту, не позбавлена права на відшкодування збитків.

Застосування одного способу захисту не перешкоджає застосуванню іншого щодо невиконаних частин або додаткових збитків, за умови що це не призводить до подвійного задоволення вимог. Усе одержане кредитором внаслідок застосування одного способу захисту зараховують при визначенні обсягу задоволення його вимог в інший спосіб.

4. Сторона не може застосовувати будь-який спосіб захисту тією мірою, якою її дії спричинили невиконання іншою стороною.

Стаття 871. Виправлення невиконання

1. Боржник може запропонувати кредитору виправити будь-яке невиконання, якщо:

1) у розумний строк повідомить кредитора про спосіб і строки виправлення;

2) виправлення є прийнятним за даних обставин;

3) кредитор не має правомірного інтересу відмовити у виправленні (стаття 796 цього Кодексу);

4) виправлення здійснюють негайно.

2. Право на виправлення не є припиненим через повідомлення кредитора про відмову від зобов'язання або розірвання договору. Після повідомлення про виправлення права кредитора, несумісні з виправленням, зупиняють до спливу строку виправлення.

3. Кредитор може зупинити виконання до завершення виправлення та має право вимагати відшкодування втрат, завданих простроченням або недоліками, навіть після виправлення.

Стаття 872. Додатковий строк для виконання

1. Якщо невиконане через прострочення зобов'язання не втратило для кредитора інтерес, він може встановити боржнику додатковий розумний строк для виконання, повідомивши про наслідки його спливу.

2. Протягом такого строку кредитор може зупинити власне виконання та вимагати відшкодування збитків, але не вправі застосовувати інші способи захисту.

3. Якщо боржник не виконає свого обов'язку у додатковий строк, кредитор може застосувати будь-який доступний спосіб захисту, зокрема, припинити зобов'язання або розірвати договір.

4. Кредитор може відмовити у прийнятті виконання, що втратило для нього інтерес, та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 873. Істотне невиконання

1. Невиконання є істотним, якщо:

1) невиконання значною мірою позбавляє потерпілу сторону того, на що вона обґрунтовано розраховувала під час виникнення зобов'язання та при цьому не передбачала і не могла розумно передбачити такого результату;

2) суворе дотримання обов'язку є суттю невиконаного зобов'язання;

3) невиконання було умисним;

4) невиконання дає потерпілій стороні обґрунтовані підстави для сумніву у подальшому виконанні;

5) припинення зобов'язання спричинить для боржника недомірно значні втрати, пов'язані з виконанням ним свого обов'язку.

Стаття 874. Способи захисту в разі невиконання зобов’язання

1. У разі невиконання зобов’язання кредитор має право у випадках і порядком, що встановлені цим Кодексом, іншим законом або договором, вимагати:

1) виконання зобов’язання;

2) зміни або припинення зобов’язання;

3) відшкодування шкоди;

4) сплати неустойки;

5) застосування інших способів захисту.

2. Кредитор має право застосувати способи захисту, встановлені цим Кодексом, іншим законом або договором, у разі невиконання зобов’язання, підставою виникнення якого є договір, у всіх випадках безвідносно до вини боржника, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або договір.

3. Обов’язок боржника відшкодувати шкоду, завдану невиконанням зобов’язання, підставою виникнення якого не є договір, виникає за наявності його вини, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або договір.

4. Вина боржника наявна, якщо з урахуванням встановлених обставин справи його поведінка не відповідає стандарту належної обачності та дбайливості, що можна було розумно очікувати від нього, і боржник міг та повинен був діяти інакше, щоб виконати зобов’язання та запобігти завданню шкоди.

5. Вина боржника ненаявна, якщо він доведе, що вжив усіх залежних від нього заходів, яких за конкретних обставин можна було розумно очікувати, для виконання зобов’язання та запобігання завданню шкоди.

6. Обов’язок доведення браку своєї вини покладають на боржника, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

7. Для осіб, які здійснюють професійну, підприємницьку або іншу діяльність, що вимагає спеціальних знань або пов’язана з підвищеним ризиком, стандарт належної поведінки у виконанні зобов’язань визначають з урахуванням спеціальних вимог закону, ліцензійних умов, професійних правил та загальновизнаних стандартів практики.

8. Особливості врахування віку, стану здоров’я, обсягу цивільної дієздатності та інших індивідуальних особливостей особи під час визначення її вини встановлює цей Кодекс.

9. Умова правочину, що встановлює повне або часткове звільнення боржника від обов’язку відшкодувати шкоду та/або сплатити неустойку у разі умисного невиконання зобов’язання, є нікчемною.

Стаття 875. Перешкода, що виправдовує невиконання

1. Невиконання є виправданим, якщо боржник доведе, що воно зумовлене перешкодою поза його контролем, що не можна було передбачити на момент виникнення зобов'язання або на момент настання строку (терміну) його виконання і наслідків якої не можна було уникнути або подолати за умови докладання розумних зусиль (непереборна сила).

2. Якщо перешкода є лише тимчасовою, звільнення від відповідальності діє протягом строку, необхідного для усунення її наслідків.

3. Боржник зобов'язаний негайно повідомити кредитора про перешкоду та її вплив на виконання. У разі несвоєчасного повідомлення боржник зобов'язаний відшкодувати додаткові збитки, яких можна було уникнути за умови своєчасного повідомлення кредитора.

4. Приписи цієї статті не позбавляють кредитора права зупинити виконання, здійснити відмову від зобов'язання або розірвати договір у випадках, встановлених договором або законом.

Непереборна сила не є підставою звільнення боржника від виконання грошового зобов'язання та не перешкоджає нарахуванню відсотків з несплачених сум грошей.

§ 2. Право на виконання в натурі

Стаття 876. Право на примусове виконання грошового зобов'язання

1. Кредитор має право вимагати сплати належної йому суми грошей. Боржник не може посилатися на неможливість виконання ним грошового зобов'язання.

Стаття 877. Право на примусове виконання негрошового зобов'язання

1. У негрошовому зобов'язанні боржника, який сплатив неустойку і відшкодував збитки, завдані невиконанням, не звільняють від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, якщо іншого не встановлює договір або закон.

2. Вимога про виконання не може бути заявлена, якщо:

1) виконання є неможливим у силу закону або фактичних обставин;

2) примусове виконання є вочевидь недомірним інтересу кредитора з огляду на витрати або обтяжливість;

3) виконання може бути розумно одержане кредитором від третьої особи;

4) зобов'язання має особистий характер;

5) кредитор не звернувся з вимогою про виконання у розумний строк після того, як йому стало відомо про невиконання.

3. Боржника звільняють від обов’язку виконати зобов’язання в натурі у разі передання відступного, відмови кредитора від зобов’язання або розірвання договору.

4. Право на виконання включає право вимагати усунення недоліків, заміни або іншого виправлення невиконання.

Стаття 878. Невиконання обов’язку передати річ, визначену індивідуальними ознаками

1. У разі невиконання боржником обов’язку передати кредиторові у власність або у користування річ, визначену індивідуальними ознаками, кредитор має право витребувати цю річ у боржника та вимагати її передання відповідно до умов зобов’язання.

2. Кредитор втрачає право на витребування у боржника речі, визначеної індивідуальними ознаками, у разі якщо ця річ вже передана третій особі у власність або в користування.

Якщо річ, визначену індивідуальними ознаками, ще не передано, переважне право на її одержання має той з кредиторів, зобов’язання на користь якого виникло раніше, а якщо це неможливо визначити – кредитор, який першим пред’явив позов.

Стаття 879. Невиконання негативного зобов’язання

1. У разі порушення боржником негативного зобов’язання кредитор безвідносно до сплати неустойки та/або відшкодування збитків і компенсації моральної шкоди має право вимагати припинення дії, від вчинення якої боржник зобов’язався утриматися, якщо це не суперечить змісту зобов’язання. Таку вимогу кредитор може пред’явити і в разі виникнення реальної загрози невиконання такого зобов’язання.

Стаття 880. Судова неустойка (астрент)

1. Судову неустойку (астрент) застосовують для спонукання до виконання рішення суду, яким на боржника у негрошовому зобов’язанні покладено обов’язок вчинити певні дії або утриматися від вчинення дій.

2. Астрент установлює суд на користь кредитора у фіксованій сумі за кожний день, тиждень або інший визначений період прострочення, а також може встановити у фіксованій одноразовій сумі за кожний факт порушення.

3. Астрент не застосовують до грошових зобов’язань.

4. Сплата астренту не звільняє боржника від обов’язку виконати рішення суду та не позбавляє кредитора права на відшкодування збитків і застосування інших способів захисту, якщо іншого не встановлює закон.

5. Розмір астренту визначають з урахуванням значення зобов’язання для кредитора, поведінки сторін, тривалості порушення та засад добросовісності і домірності.

6. Нарахування астренту триває з дня, визначеного у рішенні суду, до дня фактичного виконання відповідного обов’язку або до зміни судом умов астренту.

7. За заявою заінтересованої сторони суд може змінити розмір астренту, зупинити його нарахування або звільнити від сплати частково, якщо цього вимагають обставини справи, зокрема якщо затримка у виконанні зумовлена обставинами поза контролем боржника або боржник добросовісно і без зволікань усунув порушення. Зміна астренту не впливає на вже нараховані суми, якщо іншого не встановлює суд з огляду на зловживання правом.

8. Суми астренту підлягають стягненню безвідносно до доведення розміру збитків та не замінюють виконання основного зобов’язання.

§ 3. Зменшення ціни

Стаття 881. Зменшення ціни

1. Кредитор, який прийняв виконання, що не відповідає встановленим умовам, може зменшити ціну. Зменшення ціни має бути домірним зниженню вартості на момент одержаного виконання порівняно з вартістю виконання, що його повинен був одержати кредитор.

2. Якщо боржник вже сплатив суму, що перевищує зменшену ціну, він має право вимагати повернення різниці.

3. Кредитор, який зменшив ціну, не може повторно вимагати відшкодування збитків у частині, що вже відшкодована зменшенням ціни, але має право на відшкодування будь-яких майбутніх збитків.

§ 4. Відмова від зобов’язання, зміна і розірвання договору

Стаття 882. Відмова від зобов’язання та договору через істотне невиконання

1. У разі істотного невиконання кредитор має право здійснити односторонню відмову від зобов’язання у повному обсязі або частково, якщо іншого не встановлює договір або не випливає із суті зобов’язання.

2. У разі істотного невиконання договірного зобов’язання потерпіла сторона має право здійснити відмову від договору, що має наслідком його зміну або розірвання.

3. У разі прострочення кредитор має право на відмову після безрезультатного спливу додаткового розумного строку, наданого боржнику відповідно до статті 872 цього Кодексу.

Стаття 883. Відмова від зобов’язання та договору з інших підстав, пов’язаних з невиконанням

1. Відмова від зобов’язання та договору може також ґрунтуватися на передбачуваному істотному невиконанні або на браку достатніх гарантій виконання у майбутньому.

Стаття 884. Повідомлення про відмову

1. Право на відмову здійснюють у спосіб повідомлення боржника.

Стаття 885. Втрата права на відмову через істотне невиконання

1. Кредитор втрачає право на відмову, якщо не повідомить про нього у розумний строк після того, як дізнався або повинен був дізнатися про невиконання.

2. Право на відмову не може бути здійснено:

1) протягом строку для виправлення, наданого відповідно до статті 871 цього Кодексу, якщо виправлення є прийнятним за відповідних обставин;

2) якщо кредитор діяв недобросовісно, перешкоджав виправленню або сам спричинив невиконання.

Стаття 886. Юридичні наслідки відмови від зобов’язання та договору через істотне невиконання

1. Якщо іншого не встановлює договір або закон, відмова від зобов’язання та договору через істотне невиконання звільняє сторони від подальших обов’язків, крім тих, що виникли до відмови, а також обов’язків, що за своєю природою зберігають чинність після відмови.

2. Виконане підлягає взаємному поверненню, якщо іншого не встановлює договір або закон.

§ 5. Збитки, неустойка, відсотки за невиконання

Стаття 887. Відшкодування збитків та компенсація моральної шкоди, завданих невиконанням

1. Невиправдане невиконання надає кредитору право на повне відшкодування збитків та компенсацію моральної шкоди відповідно до статей 25 і 26 цього Кодексу окремо або у поєднанні з іншими способами захисту.

Стаття 888. Достовірність шкоди та визначення розміру відшкодування

1. Відшкодуванню підлягають лише збитки, що їх можна встановити з розумним ступенем достовірності.

2. Збитки, розмір яких доводить кредитор, визначають за ринковими цінами станом на день добровільного виконання або на день пред'явлення позову. Суд може враховувати ціни на день ухвалення рішення.

3. Якщо розмір відшкодування та/або компенсації не може бути встановлений з розумним ступенем достовірності, оцінку шкоди здійснює суд на власний розсуд.

Стаття 889. Зменшення розміру збитків та неустойки

1. Якщо невиконання або його наслідки частково спричинені поведінкою кредитора або іншою подією, за яку кредитор несе ризик, розмір збитків та неустойки зменшують тією мірою, якою ці фактори сприяли невиконанню або завданню шкоди.

Стаття 890. Відсотки за прострочення грошового зобов'язання

1. У разі прострочення грошового зобов'язання боржник сплачує, крім суми боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції, відсотки річних від простроченої суми за весь час прострочення. Розмір відсотків визначають обліковою ставкою Національного банку України, що діяла у період, за який сплачують відсотки, якщо іншого розміру відсотків не встановлює договір або закон.

2. За наявності вагомих обставин розмір відсотків, встановлений договором, може бути зменшений за рішенням суду, але не менше ніж до суми, визначеної частиною першою цієї статті.

3. Відсотки, встановлені цією статтею, не нараховують, якщо домовленістю сторін визначена неустойка за невиконання грошового зобов'язання.

4. Якщо збитки перевищують суму відсотків, що нараховані за приписами цієї статті, кредитор має право стягнути збитки, що не покриті відсотками.

§ 6. Узгоджений платіж, не пов'язаний з невиконанням

Стаття 891. Узгоджений платіж, не пов'язаний з невиконанням

1. Сторони договору можуть встановити в ньому обов'язок однієї сторони відшкодувати іншій стороні майнові втрати, що виникли внаслідок настання зазначених у договорі обставин, не пов'язаних з невиконанням (зокрема збитків

у разі неможливості виконання). У договорі має бути визначено розмір відшкодування таких збитків або порядок його визначення.

2. Приписи цієї статті не застосовують до договорів за участю споживача.

Розділ XI. ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 60. Купівля-продаж

§ 1. Загальні приписи про купівлю-продаж

Стаття 892. Договір купівлі-продажу

1. За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Стаття 893. Предмет договору купівлі-продажу

1. Предметом договору купівлі-продажу може бути майно (товар), яке є у продавця на момент укладення договору або буде створене (придбане, набуте) продавцем у майбутньому.

Особливості купівлі-продажу об'єктів незавершеного будівництва та майбутніх об'єктів нерухомості визначає закон.

2. Предметом договору купівлі-продажу можуть бути майнові права. До договору купівлі-продажу майнових прав застосовують загальні приписи про купівлю-продаж, якщо іншого не випливає із змісту або характеру таких прав.

3. Предметом договору купівлі-продажу може бути право вимоги, якщо вимога не має особистого характеру. До договору купівлі-продажу права вимоги застосовують приписи про відступлення права вимоги, якщо іншого не встановлено договором або законом.

4. До договору купівлі-продажу, який укладають на організованих ринках капіталу та організованих товарних ринках, конкурсах, аукціонах (публічних торгах), договору купівлі-продажу валютних цінностей, договору купівлі-продажу фінансових інструментів, укладеного поза організованим ринком, застосовують загальні приписи про купівлю-продаж, якщо іншого не встановлює закон про такі види договорів купівлі-продажу або не випливає з їхньої суті.

5. Особливості договору купівлі-продажу окремих видів майна може встановлювати закон.

Стаття 894. Форма окремих видів договорів купівлі-продажу

1. Договір купівлі-продажу земельної ділянки, єдиного майнового комплексу, житлового будинку (квартири) або іншого нерухомого майна укладають письмо. Такий договір підлягає нотаріальному посвідченню, крім договорів купівлі-продажу майна, що перебуває в податковій заставі.

Стаття 895. Право продажу товару

1. Право продажу товару, крім примусового продажу та інших випадків, встановлених законом, належить власникові товару. Якщо продавець товару не є його власником, покупець набуває право власності лише у випадку, якщо власник не має права вимагати повернення товару.

Стаття 896. Обов'язок продавця попередити покупця про права третіх осіб на товар

1. Продавець зобов'язаний попередити покупця про всі права третіх осіб на товар, що підлягає продажу (право наймача, право застави, право довічного користування тощо). У разі невиконання цієї вимоги покупець має право вимагати зниження ціни або розірвання договору купівлі-продажу, якщо він не знав і не міг знати про права третіх осіб на товар.

2. Якщо третя особа на підставах, що виникли до продажу товару, пред'явить до покупця позов про витребування товару, покупець повинен повідомити про це продавця та подати клопотання про залучення його до участі у справі. Продавець повинен вступити у справу на стороні покупця.

3. Якщо покупець не повідомив продавця про пред'явлення третьою особою позову про витребування товару та не подав клопотання про залучення продавця до участі у справі, продавець не несе відповідальності перед покупцем, якщо доведе, що, за умови участі у справі, міг би запобігти відібранню проданого товару у покупця.

4. Якщо продавець був залучений до участі у справі, але ухилявся від участі в її розгляді, він не має права доводити неправильність ведення справи покупцем.

5. У разі вилучення за рішенням суду товару у покупця на користь третьої особи на підставах, що виникли до продажу товару, продавець має відшкодувати покупцеві завдані йому збитки, якщо покупець не знав або не міг знати про наявність таких підстав.

6. Правочин щодо звільнення продавця від відповідальності або щодо її обмеження у разі витребування товару у покупця третьою особою є нікчемним.

Стаття 897. Обов’язок продавця передати товар покупцеві

1. Продавець зобов’язаний передати покупцеві товар у строк, визначений договором купівлі-продажу, а якщо зміст договору не дає змоги визначити цей строк – відповідно до приписів статті 779 цього Кодексу.

2. Продавець повинен одночасно з товаром передати покупцеві приналежності товару та документи (технічний паспорт, сертифікат якості тощо), що стосуються товару та підлягають переданню разом із товаром відповідно до договору купівлі-продажу або акта цивільного законодавства.

Стаття 898. Момент виконання обов’язку продавця передати товар

1. Обов’язок продавця передати товар покупцеві вважається виконаним у момент:

1) вручення товару покупцеві, якщо договором встановлено обов’язок продавця доставити товар;

2) надання товару в розпорядження покупця, якщо товар має бути переданий покупцеві за місцезнаходженням товару.

Договором купівлі-продажу може бути встановлено інший момент виконання продавцем обов’язку передати товар.

Товар вважається наданим у розпорядження покупця, якщо у строк, визначений договором, він готовий до передання покупцеві у належному місці і покупець поінформований про це. Готовий до передання товар має бути відповідним чином ідентифіковано для цілей цього договору, зокрема у спосіб маркування.

2. Якщо з договору купівлі-продажу не випливає обов’язок продавця доставити товар або передати товар за місцезнаходженням товару, обов’язок продавця передати товар покупцеві вважається виконаним у момент передання товару перевізникові або організації зв’язку для доставки покупцеві.

Стаття 899. Юридичні наслідки відмови продавця передати товар, приналежності товару та документи

1. У разі відмови продавця передати проданий товар покупець має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

2. Якщо продавець відмовився передати річ, визначену індивідуальними ознаками, покупець має право пред’явити продавцеві вимогу відповідно до статті 878 цього Кодексу.

3. Якщо продавець не передає покупцеві приналежності товару та документи, що стосуються товару та підлягають переданню разом з товаром відповідно до договору купівлі-продажу або акта цивільного законодавства,

покупець має право відмовитися від договору купівлі-продажу та повернути товар продавцеві.

Стаття 900. Обов’язок продавця зберігати проданий товар

1. Якщо право власності переходить до покупця до передання товару, продавець зобов’язаний до передання зберігати товар, не допускаючи його погіршення. Необхідні для цього витрати покупець зобов’язаний відшкодувати продавцеві, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 901. Перехід ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження товару

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту передання йому товару, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару, проданого під час його транспортування, переходить до покупця з моменту укладення договору купівлі-продажу, якщо іншого не встановлено договором або звичаєм ділового обороту.

3. Умову договору купівлі-продажу про те, що ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження товару переходить до покупця з моменту передання товару першому перевізникові, на вимогу покупця суд може визнати недійсною, якщо в момент укладення договору продавець знав або міг знати, що товар знищено або пошкоджено, але не повідомив про це покупця.

Стаття 902. Кількість товару

1. Кількість товару, що продається, визначають у договорі купівлі-продажу у відповідних одиницях виміру або у грошовому вираженні.

2. Умову щодо кількості товару може бути погоджено через встановлення у договорі купівлі-продажу порядку визначення кількості товару.

Стаття 903. Асортимент товару

1. Продавець зобов’язаний передати покупцеві товар в асортименті, погодженому сторонами, якщо за договором товар підлягає переданню у певному співвідношенні за видом, моделлю, розміром, кольорами або іншими ознаками (в асортименті).

2. Якщо договором купівлі-продажу асортимент товару не встановлено або асортимент товару не визначено порядком, встановленим договором, але із суті зобов’язання випливає, що товар підлягає переданню покупцеві в асортименті, продавець має право передати покупцеві товар в асортименті відповідно до

потреб покупця, про які було відомо продавцеві на момент укладення договору, або відмовитися від договору.

Стаття 904. Юридичні наслідки невиконання умов договору щодо кількості та асортименту товару

1. Якщо продавець передав покупцеві меншу кількість товару або товар в асортименті, що не відповідає умовам договору купівлі-продажу, покупець має право вимагати передання кількості товару, якої бракує, або відмовитися від переданого товару та його оплати, а якщо товар оплачений – вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

2. Якщо продавець передав покупцеві більшу кількість товару, ніж встановлено договором купівлі-продажу, покупець зобов'язаний повідомити про це продавця. Якщо в розумний строк після одержання такого повідомлення продавець не розпорядився товаром, покупець має право прийняти весь товар, якщо іншого не встановлено договором.

3. Якщо покупець прийняв більшу кількість товару, ніж встановлено договором купівлі-продажу, він зобов'язаний оплатити додатково прийнятий товар за ціною, встановленою для товару, прийнятого відповідно до договору, якщо інша ціна не встановлена за домовленістю сторін.

4. Якщо продавець передав покупцеві частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору купівлі-продажу, і частину – що не відповідає, покупець має право за власним вибором:

1) прийняти частину товару, асортимент якого відповідає умовам договору, і відмовитися від решти товару;

2) відмовитися від усього товару;

3) вимагати заміни частини товару, асортимент якого не відповідає умовам договору, товаром в асортименті, встановленому договором;

4) прийняти весь товар.

5. Товар, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу, є прийнятим, якщо покупець у розумний строк після його одержання не повідомив продавця про свою відмову від нього.

6. У разі відмови від товару, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу, або пред'явлення вимоги про заміну товару покупець має право відмовитися від оплати такого товару, а якщо товар оплачений – вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми.

Якщо покупець не відмовився від товару, асортимент якого не відповідає умовам договору, він зобов'язаний оплатити товар за ціною, погодженою з продавцем.

Якщо продавець не вжив необхідних заходів для погодження ціни в розумний строк, покупець оплачує товар за ціною, яка на момент укладення договору купівлі-продажу застосовувалася для аналогічного товару.

Стаття 905. Якість товару

1. Продавець повинен передати покупцеві товар, якість якого відповідає умовам договору купівлі-продажу.

2. У разі невизначення договором купівлі-продажу умов щодо якості товару продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, придатний для мети, з якою товар такого роду звичайно використовують.

Якщо покупець при укладенні договору купівлі-продажу повідомив продавця про конкретну мету придбання товару, продавець повинен передати покупцеві товар, придатний для використання відповідно до цієї мети.

3. У разі продажу товару за зразком та/або за описом продавець повинен передати покупцеві товар, який відповідає зразку та/або опису.

4. Якщо законом встановлено вимоги щодо якості товару, продавець зобов'язаний передати покупцеві товар, який відповідає таким вимогам.

Продавець і покупець можуть домовитися про передання товару підвищеної якості порівняно з вимогами, встановленими законом.

5. Відповідність товару вимогам законодавства підтверджують у спосіб та порядком, що встановлені законом.

Стаття 906. Гарантії якості товару

1. Товар, який продавець передає або зобов'язаний передати покупцеві, має відповідати вимогам щодо якості в момент його передання покупцеві, якщо інший момент визначення відповідності товару вимогам щодо якості не встановлено договором купівлі-продажу.

2. Договором або законом може бути встановлено строк, протягом якого продавець гарантує якість товару (гарантійний строк).

3. Гарантія якості товару поширюється на всі комплектуючі вироби, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 907. Обчислення гарантійного строку

1. Гарантійний строк обчислюється з моменту передання товару покупцеві, якщо іншого не встановлює договір купівлі-продажу.

2. Гарантійний строк, встановлений договором купівлі-продажу, продовжують на час, протягом якого покупець не міг використовувати товар у

зв’язку з настанням обставин, що залежать від продавця, до усунення їх продавцем.

Гарантійний строк продовжують на час, протягом якого покупець не міг використовувати товар у зв’язку з виявленими в ньому недоліками, за умови повідомлення про це продавця порядком, встановленим статтею 688 цього Кодексу.

3. Гарантійний строк на комплектуючий виріб дорівнює гарантійному строку на основний виріб і обчислюється одночасно з ним.

4. У разі заміни товару (комплектуючого виробу) неналежної якості на товар (комплектуючий виріб), що відповідає умовам договору купівлі-продажу, гарантійний строк обчислюється з моменту заміни.

Стаття 908. Строк придатності товару

1. Законом або іншим нормативно-правовим актом може бути встановлено строк, зі спливом якого товар вважають непридатним для використання за призначенням (строк придатності).

2. Строк придатності товару визначають періодом часу, який обчислюють з дня виготовлення товару і протягом якого товар є придатним для використання, або терміном (датою), до настання якого товар є придатним для використання.

3. Продавець зобов’язаний передати покупцеві товар, на який встановлено строк придатності, з таким розрахунком, щоб його можливо було використати за призначенням до спливу такого строку.

Стаття 909. Юридичні наслідки передання товару неналежної якості

1. Покупець, якому передано товар неналежної якості, має право, безвідносно до можливості використання товару за призначенням, вимагати від продавця за власним вибором:

1) домірного зменшення ціни;

2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;

3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару.

2. У разі істотного порушення вимог щодо якості товару (виявлення недоліків, які неможливо усунути, або усунення яких пов’язано з недомірними витратами чи затратами часу, або які неодноразово були виявлені чи виявлені повторно після їх усунення) покупець має право за власним вибором:

1) відмовитися від договору і вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми;

2) вимагати заміни товару.

3. Якщо продавець товару неналежної якості не є його виробником, вимоги щодо заміни товару, безоплатного усунення недоліків товару і відшкодування збитків можуть бути пред’явлені до продавця або виробника товару.

4. Приписи цієї статті застосовують, якщо іншого не встановлено цим Кодексом або законом.

Стаття 910. Недоліки товару, за які несе відповідальність продавець

1. Продавець несе відповідальність за недоліки товару, якщо покупець доведе, що недоліки виникли до передання йому товару або з причин, які існували до моменту передання.

2. Продавець, який надав гарантії щодо якості товару, несе відповідальність за недоліки товару, якщо не доведе, що недоліки виникли після передання товару покупцеві внаслідок:

1) порушення покупцем правил користування чи зберігання товару;

2) дій третіх осіб;

3) обставин непереборної сили.

Стаття 911. Строки виявлення недоліків і пред’явлення вимоги у зв’язку з недоліками проданого товару

1. Покупець має право пред’явити вимогу у зв’язку з недоліками товару, за умови що недоліки виявлено у строк, визначений цією статтею, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Якщо на товар не встановлено гарантійний строк або строк придатності, вимогу у зв’язку з недоліками товару може бути пред’явлено покупцем, якщо недоліки виявлено протягом розумного строку, що не може перевищувати два роки, а щодо нерухомого майна – три роки з дня передання товару покупцеві, якщо більший строк не встановлено договором або законом.

Якщо встановити день передання нерухомого майна неможливо або якщо покупець володів нерухомим майном до укладення договору, строки виявлення недоліків і пред’явлення вимоги у зв’язку з недоліками товару обчислюють з дня укладення договору.

Строк виявлення недоліків товару, який перевозили або відправили поштою, обчислюють з дня одержання товару в місці призначення.

3. Якщо на товар встановлено гарантійний строк, покупець має право пред’явити вимогу у зв’язку з недоліками товару, які виявлено протягом гарантійного строку.

Якщо на комплектуючий виріб встановлено гарантійний строк меншої тривалості, ніж гарантійний строк на основний виріб, покупець має право

пред’явити вимогу у зв’язку з недоліками комплектуючого виробу, якщо недоліки виявлено протягом гарантійного строку на основний виріб.

Якщо на комплектуючий виріб встановлено гарантійний строк більшої тривалості, ніж гарантійний строк на основний виріб, покупець має право пред’явити вимогу у зв’язку з недоліками комплектуючого виробу, якщо недоліки виявлено протягом гарантійного строку на нього, безвідносно до спливу гарантійного строку на основний виріб.

4. Покупець має право пред’явити вимогу у зв’язку з недоліками товару, на який встановлено строк придатності, якщо недоліки виявлено протягом строку придатності товару.

5. У разі виявлення покупцем недоліків товару після спливу гарантійного строку або строку придатності продавець несе відповідальність за недоліки товару, якщо покупець доведе, що недоліки виникли до передання йому товару або з причин, які існували до моменту передання.

Стаття 912. Позовна давність, що застосовується до вимог у зв’язку з недоліками проданого товару

1. До вимог у зв’язку з недоліками проданого товару застосовують позовну давність в один рік, яку обчислюють з дня виявлення недоліків у межах строків, встановлених статтею 911 цього Кодексу, а якщо на товар встановлено гарантійний строк (строк придатності) – з дня виявлення недоліків у межах гарантійного строку (строку придатності).

Стаття 913. Юридичні наслідки відкликання товару у покупця

1. У разі якщо виробник товару відповідно до закону відкликає його у покупця, покупець має право вимагати від продавця або виробника за власним вибором:

1) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк;

2) повернення сплаченої за товар грошової суми;

3) заміни товару на такий самий або аналогічний товар, наявний у продавця (виробника).

2. Сплачену за товар грошову суму, що підлягає поверненню покупцеві у разі відкликання товару, визначають виходячи з ціни товару на момент відкликання, а в разі зниження ціни – на момент придбання товару покупцем.

3. Виробник повертає покупцеві грошову суму, сплачену за товар, у момент фактичного повернення покупцем такого товару виробнику чи іншій особі, уповноваженій виробником, або в інший строк за домовленістю з покупцем.

4. До відносин, пов’язаних з юридичними наслідками відкликання товару у покупця, не врегульованих цією статтею, застосовують приписи цього параграфа та законодавства про захист прав споживачів.

Стаття 914. Комплектність товару

1. Продавець зобов’язаний передати покупцеві товар, що відповідає умові договору купівлі-продажу щодо комплектності товару як сукупності складових частин єдиного виробу.

2. Якщо договором купівлі-продажу не встановлено умови щодо комплектності товару, продавець зобов’язаний передати покупцеві товар, комплектність якого визначають відповідно до звичаїв ділового обороту або інших звичайних вимог.

Стаття 915. Комплект товару

1. Якщо договором купівлі-продажу встановлено обов’язок продавця передати покупцеві певний набір товару у комплекті (комплект товару), зобов’язання є виконаним з моменту передання продавцем усього товару, що входить до комплекту.

2. Продавець зобов’язаний передати весь товар, що входить до комплекту, одночасно, якщо іншого не встановлено договором або не випливає із суті зобов’язання.

Стаття 916. Юридичні наслідки передання некомплектного товару

1. У разі передання некомплектного товару покупець має право вимагати від продавця за власним вибором:

1) домірного зменшення ціни;

2) доукомплектування товару в розумний строк.

2. Якщо продавець у розумний строк не доукомплектував товар, покупець має право за власним вибором:

1) вимагати заміни некомплектного товару комплектним;

2) відмовитися від договору купівлі-продажу і вимагати повернення сплаченої грошової суми.

3. Наслідки, передбачені частинами першою і другою цієї статті, застосовують також у разі порушення продавцем обов’язку передати покупцеві комплект товару (стаття 915 цього Кодексу), якщо іншого не встановлено договором або не випливає із суті зобов’язання.

Стаття 917. Тара та упаковка за договором купівлі-продажу

1. Продавець зобов’язаний передати покупцеві товар у тарі та/або в упаковці, якщо іншого не встановлює договір купівлі-продажу або не випливає із суті зобов’язання.

Обов’язок передання товару у тарі та/або в упаковці не поширюється на товари, які за своїм характером не потребують застосування тари та/або упакування.

2. Товар має бути переданий у тарі та/або в упаковці, упакований у звичайний для такого товару спосіб, а за їх відсутності – у спосіб, що забезпечує збереження такого товару за звичайних умов зберігання і транспортування, якщо договором купівлі-продажу не встановлено вимог щодо тари та/або упаковки.

3. Продавець, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов’язаний передати покупцеві товар у тарі та/або в упаковці, що відповідають вимогам, встановленим актами цивільного законодавства.

4. Якщо продавець передав покупцеві товар без тари та/або упаковки чи в неналежних тарі та/або упаковці, покупець має право вимагати від продавця передання товару у належних тарі та/або упаковці або заміни неналежних тари та/або упаковки, якщо іншого не випливає із суті зобов’язання чи виду товару, або пред’явити до продавця інші вимоги, що випливають із передання товару неналежної якості (стаття 909 цього Кодексу).

Стаття 918. Перевірка додержання продавцем умов договору купівлі-продажу

1. Перевірку додержання продавцем умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності, тари та/або упаковки товару та інших умов проводять у випадках та порядком, що встановлені договором або актом цивільного законодавства.

2. Якщо порядок проведення перевірки додержання продавцем умов договору купівлі-продажу не визначено відповідно до частини першої цієї статті, перевірку проводять відповідно до звичаїв ділового обороту або вимог, що звичайно пред’являються в таких випадках.

3. Обов’язок перевіряти відповідність товару умовам договору купівлі-продажу може бути покладено на продавця, якщо це встановлено договором або законом.

У такому разі продавець повинен на вимогу покупця надати йому докази проведення такої перевірки.

4. Перевірка додержання умов договору купівлі-продажу щодо предмета договору проводиться продавцем і покупцем на одних умовах.

Стаття 919. Повідомлення продавця про невиконання умов договору купівлі-продажу

1. Покупець зобов’язаний повідомити продавця про невиконання умов договору купівлі-продажу щодо кількості, асортименту, якості, комплектності, тари та/або упаковки товару у строк, встановлений договором або актами цивільного законодавства, а якщо такий строк не встановлено – у розумний строк після того, як порушення могло бути виявлено відповідно до характеру і призначення товару.

У разі невиконання покупцем цього обов’язку продавець має право частково або в повному обсязі відмовитися від задоволення відповідних вимог покупця, якщо продавець доведе, що невиконання покупцем обов’язку щодо повідомлення продавця про невиконання умов договору купівлі-продажу спричинило неможливість задоволення його вимог або спричинить для продавця витрати, що перевищують його витрати у разі своєчасного повідомлення про невиконання умов договору.

2. Якщо продавець знав або міг знати про те, що переданий покупцеві товар не відповідає умовам договору купівлі-продажу, він не має права посилатися на те, що не одержав від покупця повідомлення про невиконання умов договору, та на наслідки невиконання покупцем цього обов’язку, встановлені частиною першою цієї статті.

Стаття 920. Обов’язок покупця прийняти товар

1. Покупець зобов’язаний прийняти товар, крім випадків, якщо він має право вимагати заміни товару або має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

2. Покупець зобов’язаний вчинити дії, які відповідно до вимог, що звичайно пред’являють, необхідні з його боку для забезпечення передання та одержання товару, якщо іншого не встановлює договір або акти цивільного законодавства.

Стаття 921. Зберігання товару, не прийнятого покупцем

1. Якщо покупець (одержувач) відмовився від прийняття товару, переданого продавцем, він зобов’язаний забезпечити збереження такого товару, невідкладно повідомивши про це продавця.

2. Продавець зобов’язаний забрати (вивезти) товар, не прийнятий покупцем (одержувачем), або розпорядитися ним у розумний строк.

Якщо продавець не розпорядиться товаром у розумний строк, покупець має право реалізувати товар або повернути його продавцеві.

3. Витрати покупця у зв’язку із зберіганням товару, його реалізацією або поверненням продавцеві підлягають відшкодуванню продавцем. При цьому

грошові кошти, одержані від реалізації товару, передають продавцеві за вирахуванням сум, що належать покупцеві.

4. Якщо покупець без достатніх підстав зволікає з прийняттям товару або відмовився його прийняти, продавець має право вимагати від нього прийняття та оплати товару або має право відмовитися від договору купівлі-продажу.

Стаття 922. Ціна товару

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар за ціною, встановленою договором купівлі-продажу, а якщо ціна не встановлена договором і не може бути визначена з його умов – за ціною, визначеною відповідно до статті 216 цього Кодексу, а також вчинити за власний рахунок дії, які відповідно до договору, актів цивільного законодавства або вимог, що звичайно пред'являються, необхідні для здійснення платежу.

2. Якщо ціну встановлено залежно від ваги товару, ціну визначають за вагою нетто, якщо іншого не встановлено договором купівлі-продажу.

3. Якщо договором купівлі-продажу встановлено, що ціна товару підлягає зміні залежно від показників, що визначають ціну товару (собівартість, затрати тощо), але при цьому не визначено способу її перегляду, ціну визначають, зважаючи на співвідношення таких показників на момент укладення договору і на момент передання товару.

Якщо продавець прострочив виконання обов'язку щодо передання товару, ціну визначають, зважаючи на співвідношення таких показників на момент укладення договору і на момент передання товару, встановлений договором, а якщо такий день не встановлено договором – на день, визначений відповідно до статті 779 цього Кодексу.

Приписи цієї частини про визначення ціни товару застосовують, якщо іншого не встановлюють акти цивільного законодавства або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 923. Оплата товару

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття або прийняття товаророзпорядчих документів на товар, якщо договором або актами цивільного законодавства не встановлено іншого строку оплати товару.

2. Покупець зобов'язаний сплатити продавцеві повну ціну переданого товару. Договором купівлі-продажу може бути передбачено розстрочення платежу.

3. У разі прострочення оплати товару продавець має право вимагати від покупця оплати товару та сплати відсотків за користування чужими грошовими коштами.

4. Якщо покупець відмовився прийняти та оплатити товар, продавець має право за власним вибором вимагати оплати товару або відмовитися від договору купівлі-продажу.

5. Якщо продавець зобов'язаний передати покупцеві, крім неоплаченого товару, також інший товар, він має право зупинити передання такого товару до повної оплати всього раніше переданого товару, якщо іншого не встановлює договір або акти цивільного законодавства.

Стаття 924. Попередня оплата товару

1. Якщо договором встановлено обов'язок покупця частково або повністю оплатити товар до його передання продавцем (попередня оплата), покупець повинен здійснити оплату у строк, встановлений договором купівлі-продажу, а якщо такий строк не встановлено – у строк, визначений відповідно до статті 779 цього Кодексу.

У разі невиконання покупцем обов'язку щодо попередньої оплати товару застосовують приписи статті 722 цього Кодексу.

2. Якщо продавець, який одержав суму попередньої оплати товару, не передав товар у встановлений строк, покупець має право вимагати передання оплаченого товару або повернення суми попередньої оплати.

3. На суму попередньої оплати нараховують відсотки відповідно до статті 811 цього Кодексу з дня, коли товар мав бути переданий, до дня фактичного передання товару покупцеві або повернення йому суми попередньої оплати. Договором може бути встановлено обов'язок продавця сплачувати відсотки на суму попередньої оплати з дня одержання попередньої оплати від покупця.

Стаття 925. Продаж товару в кредит

1. Договором купівлі-продажу може бути передбачено продаж товару в кредит з відстроченням або з розстроченням платежу.

Істотними умовами договору про продаж товару в кредит з відстроченням або з розстроченням платежу є ціна товару, порядок здійснення, строки і розміри платежів.

2. Товар продають у кредит за ціною, що діє на день продажу. Зміна ціни на товар, проданий у кредит, не є підставою для проведення перерахунку, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. У разі невиконання продавцем обов'язку щодо передання товару, проданого в кредит, застосовують приписи статті 899 цього Кодексу.

4. Якщо покупець прострочив оплату товару, проданого в кредит, продавець має право вимагати повернення неоплаченого товару.

5. Якщо покупець прострочив оплату товару, на прострочену суму нараховують відсотки відповідно до статті 811 цього Кодексу з дня, коли товар мав бути оплачений, до дня його фактичної оплати, крім випадків, визначених частиною третьою статті 935 цього Кодексу.

Договором купівлі-продажу може бути визначено обов'язок покупця сплачувати відсотки на суму, що відповідає ціні товару, проданого в кредит, починаючи з дня передання товару продавцем.

6. З моменту передання товару, проданого в кредит, і до його оплати продавцю належить право застави на цей товар.

Стаття 926. Страхування товару

1. Договором може бути встановлено обов'язок продавця або покупця страхувати товар.

2. Якщо сторона, яка зобов'язана страхувати товар, не застрахувала його, друга сторона має право на власний розсуд застрахувати товар і вимагати відшкодування витрат на страхування або відмовитися від договору.

Стаття 927. Збереження права власності за продавцем

1. Договором може бути встановлено, що право власності на переданий покупцеві товар зберігається за продавцем до повної оплати товару або настання інших обставин. У такому разі покупець не має права розпоряджання товаром до переходу до нього права власності на товар, якщо іншого не встановлює договір, закон або не випливає із призначення та властивостей товару.

2. Якщо покупець прострочив оплату товару, продавець має право вимагати від нього повернення товару.

Продавець має право вимагати від покупця повернення товару також у разі ненастання обставин, за яких право власності на товар мало перейти до покупця.

§ 2. Роздрібна купівля-продаж

Стаття 928. Договір роздрібної купівлі-продажу

1. За договором роздрібної купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, бере зобов'язання передати покупцеві товар, що звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець – зобов'язання прийняти товар і оплатити його.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу є публічним.

3. До відносин за договором роздрібної купівлі-продажу за участю покупця – фізичної особи, не врегульованих цим Кодексом, застосовують законодавство про захист прав споживачів.

4. Умови договору, що обмежують права покупця – фізичної особи порівняно з правами, встановленими цим Кодексом та законодавством про захист прав споживачів, є нікчемними.

5. Покупець має право на відшкодування збитків, завданих йому продавцем внаслідок використання ним переваг свого становища у виробничій або торговельній діяльності.

Стаття 929. Публічна пропозиція про укладення договору купівлі-продажу

1. Пропозиція товару в рекламі, каталогах, а також в інших описах товару, звернена до невизначеного кола осіб, є публічною пропозицією про укладення договору, якщо вона містить усі істотні умови договору.

2. Презентація товару, демонстрація його зразків або надання відомостей про товар (описів, каталогів, фотознімків тощо) у місцях його продажу є публічною пропозицією про укладення договору купівлі-продажу безвідносно до того, чи зазначені ціна та інші істотні умови договору купівлі-продажу, крім випадків, якщо продавець явно визначив, що відповідний товар не призначений для продажу.

Стаття 930. Надання покупцеві інформації про товар

1. Продавець зобов’язаний надати покупцеві необхідну і достовірну інформацію про товар, який пропонують до продажу. Інформація має відповідати вимогам закону та правилам роздрібної торгівлі щодо її змісту і способів надання.

2. Покупець має право до укладення договору купівлі-продажу оглянути товар, вимагати проведення в його присутності перевірки властивостей товару або демонстрації користування товаром, якщо це не виключено характером товару і не суперечить правилам роздрібної торгівлі.

3. Якщо покупцеві не надано можливості невідкладно одержати повну і достовірну інформацію про товар у місці його продажу, покупець має право вимагати відшкодування збитків, завданих необґрунтованим ухиленням від укладення договору купівлі-продажу, а якщо договір укладено – у розумний строк відмовитися від договору, вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми, відшкодування збитків і компенсації моральної шкоди.

4. Продавець, який не надав покупцеві можливості одержати повну і достовірну інформацію про товар, несе відповідальність за недоліки товару, які виникли після передання його покупцеві, якщо покупець доведе, що вони виникли у зв’язку з відсутністю у нього такої інформації.

Стаття 931. Договір з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк

1. Сторони можуть укласти договір купівлі-продажу з умовою про прийняття покупцем товару у строк, встановлений договором. У такому разі протягом цього строку продавець не може передати товар іншому покупцеві.

2. Якщо покупець не з'явився або не вчинив інших необхідних дій для прийняття товару у встановлений строк, вважають, що покупець відмовився від договору, якщо іншого не встановлено договором.

3. Додаткові витрати продавця на забезпечення передання товару покупцеві у встановлений строк включають до ціни товару, якщо іншого не встановлює договір або акти цивільного законодавства.

Стаття 932. Продаж товару за зразком

1. Сторони можуть укласти договір купівлі-продажу товару на підставі ознайомлення покупця із зразком товару (за описом, каталогом тощо).

2. Договір купівлі-продажу товару за зразком є виконаним з моменту доставки товару у місце передання товару, визначене договором, а якщо місце передання товару не визначено договором – з моменту доставки товару до осідку (місця проживання) фізичної особи – покупця або осідку (місцезнаходження) юридичної особи – покупця, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. Покупець до передання товару має право відмовитися від договору, за умови відшкодування продавцеві витрат, пов'язаних із вчиненням дій щодо виконання договору.

Стаття 933. Продаж товару з використанням автомату

1. Якщо продаж товару здійснюють з використанням автомату, володілець автомату зобов'язаний довести до покупців інформацію про продавця товару через розміщення на автоматі або надання покупцям в інший спосіб відомостей про найменування продавця, його осідок (місцезнаходження), режим роботи, а також про дії, які має вчинити покупець для одержання товару.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу з використанням автомату є укладеним з моменту вчинення покупцем дій, необхідних для одержання товару.

3. У разі ненадання покупцеві оплаченого товару продавець повинен на вимогу покупця невідкладно надати товар або повернути сплачену покупцем грошову суму.

4. У разі використання автомату для розміну грошей, придбання платіжних засобів або обміну валюти застосовують приписи про роздрібну купівлю-продаж, якщо іншого не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 934. Договір з умовою про доставку товару покупцеві

1. Якщо договір роздрібної купівлі-продажу укладено з умовою про доставку товару покупцеві, продавець зобов'язаний у встановлений договором строк доставити товар за місцем передання товару, зазначеним покупцем, а якщо місце передання товару покупець не зазначив – за осідком (місцем проживання) фізичної особи – покупця або осідком (місцезнаходженням) юридичної особи – покупця.

2. Договір роздрібної купівлі-продажу з умовою про доставку товару покупцеві є виконаним з моменту вручення товару покупцеві, а в разі його відсутності – особі, яка пред'явила квитанцію або інший документ, що засвідчує укладення договору або оформлення доставки товару, якщо іншого не встановлює договір, акти цивільного законодавства або інше не випливає із суті зобов'язання.

3. Якщо договором не встановлено строк доставки товару для вручення його покупцеві, товар має бути доставлено у розумний строк після одержання вимоги покупця.

Стаття 935. Ціна та оплата товару за договором роздрібної купівлі-продажу

1. Покупець зобов'язаний оплатити товар за ціною, оголошеною продавцем у момент укладення договору, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із суті зобов'язання.

2. Якщо договором встановлено умову про попередню оплату товару (стаття 924 цього Кодексу), прострочення покупцем оплати товару є відмовою покупця від договору купівлі-продажу, якщо іншого не встановлено таким договором.

3. До договору роздрібної купівлі-продажу товару в кредит, у тому числі з розстроченням платежу, не застосовують приписи абзацу першого частини п'ятої статті 925 цього Кодексу.

4. Покупець має право повністю оплатити товар у будь-який час протягом встановленого договором періоду розстрочення оплати товару.

Стаття 936. Обмін товару

1. Покупець має право протягом чотирнадцяти днів з дня придбання непродовольчого товару належної якості (без урахування дня купівлі), якщо триваліший строк не оголошено продавцем, обміняти його у місці купівлі або іншому місці, оголошеному продавцем, на аналогічний товар інших розміру, форми, габариту, фасону, комплектації тощо. У разі різниці в ціні покупець повинен провести необхідний перерахунок з продавцем.

Якщо продавець не має необхідного для обміну товару, покупець має право повернути придбаний товар продавцеві та одержати грошову суму, сплачену за товар.

Вимога покупця про обмін або повернення товару підлягає задоволенню, якщо товар не був у споживанні, збережені його товарний вигляд, споживчі властивості та наявні докази придбання товару у цього продавця.

2. Перелік товарів, що не підлягають обміну або поверненню у випадках, визначених цією статтею, встановлюють нормативно-правовим актом.

Стаття 937. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості

1. У разі виявлення покупцем протягом гарантійного або іншого строку, встановленого як обов'язковий для сторін правилами чи договором, недоліків товару, про які не застеріг продавець, або фальсифікації товару покупець має право за власним вибором:

1) вимагати від продавця або виробника безоплатного усунення недоліків товару або відшкодування витрат, здійснених покупцем чи третьою особою для їх усунення;

2) вимагати від продавця або виробника заміни товару на аналогічний товар належної якості або на такий самий товар іншої моделі з відповідним перерахунком у разі різниці в ціні;

3) вимагати від продавця або виробника відповідного зменшення ціни;

4) відмовитися від договору купівлі-продажу і вимагати повернення грошової суми, сплаченої за товар.

2. Покупець, який придбав непродовольчий товар, що вже був у користуванні і реалізований через роздрібне комісійне торговельне підприємство, про що його поінформував продавець, має право пред'явити вимоги, визначені частиною першою цієї статті, якщо придбаний товар мав істотні недоліки, про які не застеріг продавець.

Стаття 938. Порядок і строки задоволення вимоги покупця про заміну товару або усунення недоліків

1. Продавець або виробник (уповноважені ними представники) зобов'язані прийняти товар неналежної якості від покупця і задовольнити його вимогу про заміну товару або усунення недоліків. У такому разі доставку товару продавцеві та його повернення покупцеві здійснює продавець або виробник, а в разі невиконання ними цього обов'язку чи відсутності продавця або виробника у населеному пункті за осідком (місцезнаходженням) покупця повернення товару може бути здійснено покупцем за рахунок продавця або виробника.

2. Вимога покупця про заміну товару підлягає задоволенню невідкладно, за потреби проведення перевірки якості товару – протягом чотирнадцяти днів або в інший строк за домовленістю сторін.

У разі відсутності необхідного товару вимога покупця про заміну товару підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту подання відповідної заяви.

Якщо задовольнити вимогу покупця про заміну товару у строки, визначені цією частиною, неможливо, покупець за власним вибором має право пред'явити продавцеві або виробнику інші вимоги відповідно до статті 708 цього Кодексу.

3. Вимога покупця про безоплатне усунення недоліків товару підлягає задоволенню продавцем або виробником протягом чотирнадцяти днів або в інший строк за домовленістю сторін. На вимогу покупця на час ремонту йому має бути надано у користування аналогічний товар, безвідносно до моделі, з доставкою.

4. У разі усунення недоліків товару у спосіб заміни комплектуючого виробу або складової частини товару, на які встановлено гарантійний строк, гарантійний строк на новий комплектуючий виріб або складову частину обчислюють з дня надання покупцеві товару після усунення недоліків.

5. За кожний день прострочення продавцем або виробником усунення недоліків товару і невиконання вимоги про надання покупцеві в користування аналогічного товару на час усунення недоліків продавець сплачує покупцеві неустойку в розмірі 1 відсотка вартості товару.

Стаття 939. Відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни і повернення товару неналежної якості

1. У разі заміни товару з недоліками на товар належної якості продавець не має права вимагати відшкодування різниці між ціною товару, встановленою договором купівлі-продажу, і ціною товару, яка існує на момент заміни товару або ухвалення судом рішення про заміну товару.

2. У разі заміни товару неналежної якості на аналогічний, але інший за розміром, фасоном, сортом тощо товар належної якості відшкодуванню підлягає різниця між ціною заміненого товару і ціною товару належної якості станом на момент заміни товару або ухвалення судом рішення про заміну товару.

3. У разі пред'явлення вимоги про відповідне зменшення ціни товару для розрахунку береться ціна товару на момент пред'явлення такої вимоги, а якщо продавець добровільно не задовольнив вимогу покупця – на момент ухвалення судом рішення про відповідне зменшення ціни товару.

4. У разі відмови покупця від договору купівлі-продажу та повернення продавцю товару неналежної якості покупець має право вимагати відшкодування різниці між ціною товару, встановленою договором, і ціною відповідного товару на момент добровільного задоволення вимоги покупця,

а якщо продавець добровільно не задовольнив вимогу покупця – на момент ухвалення судом рішення про відшкодування різниці в ціні.

5. Якщо на час виконання рішення суду про відшкодування різниці в ціні у разі заміни товару, зменшення ціни або повернення товару неналежної якості підвищилася ціна на такий товар, покупець може заявити додаткові вимоги до продавця з цієї підстави.

Стаття 940. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товару

1. Шкода, завдана майну покупця, та шкода, завдана ушкодженням здоров’я або смертю у зв’язку з придбанням товару, що має недолік, відшкодовується відповідно до приписів глави 91 цього Кодексу.

§ 3. Поставка

Стаття 941. Договір поставки

1. За договором поставки продавець (постачальник), який провадить підприємницьку діяльність, бере зобов’язання передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов’язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець бере зобов’язання прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

2. До договору поставки застосовують загальні приписи цього Кодексу про купівлю-продаж, якщо іншого не встановлює договір, закон або не випливає з характеру відносин сторін.

3. Закон може встановлювати особливості укладення та виконання договорів поставки, у тому числі договору поставки товару для державних потреб.

§ 4. Контрактація сільськогосподарської продукції

Стаття 942. Договір контрактації сільськогосподарської продукції

1. За договором контрактації сільськогосподарської продукції виробник сільськогосподарської продукції зобов’язаний виробити сільськогосподарську продукцію, визначену договором, і передати її у власність заготівельникові (контрактанту) або визначеному ним одержувачеві, а заготівельник зобов’язаний прийняти таку продукцію та оплатити її за встановленою ціною відповідно до умов договору.

2. До договору контрактації застосовують загальні приписи цього Кодексу про купівлю-продаж та приписи про договір поставки, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. Закон може встановлювати особливості укладення та виконання договорів контрактації сільськогосподарської продукції.

§ 5. Постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу

Стаття 943. Договір постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу

1. За договором постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу одна сторона (постачальник) зобов'язана надавати другій стороні (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси, визначені договором, а споживач (абонент) зобов'язаний оплачувати вартість отриманих ресурсів, дотримуватися режиму їх використання, визначеного договором, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання.

2. До договору постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу застосовують загальні приписи цього Кодексу про купівлю-продаж, приписи про договір поставки, якщо іншого не встановлено законом або не випливає із суті відносин сторін.

3. Закон може встановлювати особливості укладення та виконання договору постачання енергетичних та інших ресурсів.

§ 6. Міна

Стаття 944. Договір міни

1. За договором міни (бартеру) кожна із сторін зобов'язана передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар.

2. Кожна із сторін договору міни є продавцем товару, який вона передає в обмін, і покупцем товару, який вона одержує.

3. Договором може бути встановлено доплату за товар більшої вартості, що обмінюють на товар меншої вартості.

4. Право власності на обмінювані товари переходить до сторін одночасно після виконання зобов'язань щодо передання товару обома сторонами, якщо іншого не встановлено договором або законом.

5. Договір може визначати обмін майна на роботи чи послуги.

6. Закон може встановлювати особливості укладення та виконання договору міни.

7. До договору міни застосовують загальні приписи цього Кодексу про купівлю-продаж, приписи про інші договори, окремі умови яких містяться в договорі міни, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Глава 61. Договір дарування

Стаття 945. Договір дарування

1. За договором дарування одна сторона (дарувальник) безоплатно передає або бере зобов'язання передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) майно (дарунок) у власність.

2. Договір, що встановлює обов'язок обдаровуваного вчинити на користь дарувальника будь-яку дію майнового або немайнового характеру, не є договором дарування.

Стаття 946. Предмет договору дарування

1. Дарунком можуть бути рухомі речі, зокрема гроші, цінні папери тощо, або нерухомі речі.

2. Дарунком можуть бути майнові права, якими дарувальник володіє або які можуть виникнути у нього в майбутньому.

Стаття 947. Форма договору дарування

1. Договір дарування укладають у формі, встановленій цим Кодексом.

2. Договір дарування нерухомої речі укладають письмово та посвідчують нотаріально.

3. Договір дарування майнового права, договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому укладають письмово. У разі недотримання вимоги щодо письмового укладення такий договір є нікчемним.

4. Договір дарування рухомої речі, яка має особливу цінність, укладають письмово. Передання такої речі за усним договором є правомірним, якщо суд не встановить, що обдаровуваний заволодів річчю незаконно.

Стаття 948. Сторони у договорі дарування

1. Сторонами у договорі дарування можуть бути фізичні особи або юридичні особи.

2. Батьки, опікуни не мають права дарувати майно дітей, підопічних.

3. Підприємницькі товариства можуть укладати договір дарування між собою, якщо право здійснювати дарування безпосередньо встановлено установчим документом дарувальника. Цей припис не поширюють на право юридичної особи на укладення договору пожертви.

4. Договір дарування від імені дарувальника може укласти його представник. Доручення на укладення договору дарування, в якому не встановлено ім'я обдаровуваного, є нікчемним.

Стаття 949. Обов'язки дарувальника

1. Якщо дарувальникові відомо про недоліки або особливі властивості речі, що є дарунком, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб, дарувальник зобов'язаний повідомити обдаровуваному про такі недоліки або властивості.

2. Дарувальник, якому було відомо про недоліки або особливі властивості подарованої речі і який не повідомив про них обдаровуваному, зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану майну, та шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок володіння чи користування дарунком.

Стаття 950. Прийняття дарунка

1. Право власності обдаровуваного на дарунок виникає з моменту його прийняття.

2. Дарувальник, який передав річ іншій особі (зокрема особі, яка надає послуги у сфері транспорту та/або зв'язку) для вручення її обдаровуваному, має право відмовитися від договору дарування до моменту вручення речі обдаровуваному.

3. Якщо дарунок направлено обдаровуваному без його попередньої згоди, дарунок є прийнятим, якщо обдаровуваний невідкладно не заявить про відмову від його прийняття.

4. Прийняття обдаровуваним документів, що посвідчують право власності на річ, інших документів, що посвідчують належність дарувальникові предмета договору, або символів речі (ключів, макетів тощо) є прийняттям дарунка.

Стаття 951. Договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому

1. Договором дарування може бути встановлено обов'язок дарувальника передати дарунок обдаровуваному в майбутньому через певний строк (у певний термін) або у разі настання відкладальної обставини.

2. У разі настання строку (терміну) або відкладальної обставини, визначених договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому,

обдаровуваний має право вимагати від дарувальника передання дарунка або відшкодування його вартості.

3. Якщо до настання строку (терміну) або відкладальної обставини, визначеної договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, настане смерть дарувальника або обдаровуваного, договір дарування припиняється.

4. Якщо до настання строку (терміну) або відкладальної обставини, встановленої договором дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, юридична особа – дарувальник або юридична особа – обдаровуваний буде ліквідована, договір дарування припиняється.

Стаття 952. Одностороння відмова від договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому

1. Дарувальник має право відмовитися від передання дарунка у майбутньому, якщо після укладення договору дарування його майновий стан істотно погіршився.

2. Обдаровуваний має право у будь-який час до прийняття дарунка на підставі договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому відмовитися від нього.

Стаття 953. Обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи

1. Договором дарування може бути встановлено обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення.

2. Дарувальник має право вимагати від обдаровуваного виконання покладеного на нього обов'язку на користь третьої особи.

У разі смерті дарувальника, оголошення його померлим, визнання безвісно відсутнім, недієздатним чи ліквідації юридичної особи виконання обов'язку на користь третьої особи має право вимагати від обдаровуваного особа, на користь якої встановлено такий обов'язок.

3. У разі невиконання обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування і повернення дарунка, а якщо таке повернення неможливе – відшкодування його вартості.

Стаття 954. Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника

1. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування нерухомої речі чи іншого особливо цінного майна, якщо обдаровуваний умисно вчинив кримінальне правопорушення проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей.

Якщо обдаровуваний вчинив умисне вбивство дарувальника, спадкоємці дарувальника мають право вимагати розірвання договору дарування.

2. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо обдаровуваний створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність.

3. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо внаслідок недбалого ставлення обдаровуваного до речі, що становить культурну цінність, така річ може бути знищена або істотно пошкоджена.

4. Дарувальник має право вимагати розірвання договору дарування, якщо на момент пред'явлення вимоги дарунок є збереженим.

5. У разі розірвання договору дарування обдаровуваний зобов'язаний повернути дарунок у натурі.

Стаття 955. Позовна давність, що застосовується до вимог про розірвання договору дарування

1. До вимог про розірвання договору дарування застосовується позовна давність в один рік.

Стаття 956. Договір пожертви

1. За договором пожертви одна сторона (пожертвувач) безоплатно передає або бере зобов'язання передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) майно (пожертву) у власність.

2. Пожертвою є дарування нерухомої речі або рухомої речі, зокрема грошей, цінних паперів тощо, особам, визначеним частиною першою статті 948 цього Кодексу, для досягнення ними певної наперед обумовленої мети.

3. Договір пожертви є укладеним з моменту прийняття пожертви.

4. До договору пожертви застосовують приписи цього Кодексу про договір дарування, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 957. Права пожертвувача

1. Пожертвувач має право здійснювати контроль за використанням пожертви відповідно до мети, визначеної договором пожертви.

2. Якщо використання пожертви за призначенням неможливе, пожертву можуть використовувати за іншим призначенням лише за згодою пожертвувача, а в разі його смерті чи ліквідації юридичної особи – за рішенням суду.

3. Пожертвувач або його правонаступники мають право вимагати розірвання договору пожертви, якщо пожертву використовують не за призначенням.

Глава 62. Рента

Стаття 958. Договір ренти

1. За договором ренти одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього бере зобов’язання періодично виплачувати одержувачеві ренту у формі певної грошової суми або в іншій формі.

2. Договором ренти може бути встановлено обов’язок виплати ренти безстроково (безстрокова рента) або протягом певного строку.

Стаття 959. Форма договору ренти

1. Договір ренти укладається письмово.

2. Договір ренти та договір про передачу нерухомого майна під виплату ренти посвідчуються нотаріально.

Стаття 960. Сторони у договорі ренти

1. Сторонами у договорі ренти можуть бути фізичні або юридичні особи.

Стаття 961. Передання майна під виплату ренти

1. Договором ренти може бути встановлено, що одержувач ренти передає майно у власність платника ренти за плату або безоплатно.

2. Якщо договором ренти встановлено, що одержувач ренти передає майно у власність платника ренти за плату, до відносин сторін щодо передання майна застосовують загальні приписи цього Кодексу про купівлю-продаж, а якщо майно передається безоплатно – приписи про договір дарування, якщо це не суперечить суті договору ренти.

Стаття 962. Забезпечення виплати ренти

1. У разі передання під виплату ренти земельної ділянки або іншого нерухомого майна одержувач ренти набуває право застави на таке майно.

2. Платник ренти має право відчужувати майно, передане йому під виплату ренти, лише за згодою одержувача ренти.

У разі відчуження нерухомого майна іншій особі до неї переходять обов’язки платника ренти.

3. Виплата ренти може бути забезпечена у спосіб встановлення обов’язку платника ренти застрахувати ризик невиконання ним своїх обов’язків за договором ренти.

Стаття 963. Відповідальність за прострочення виплати ренти

1. За прострочення виплати ренти платник ренти сплачує проценти одержувачеві ренти.

Стаття 964. Спосіб виплати і розмір ренти

1. Ренту виплачують у грошовій формі або у спосіб передання речей, виконання робіт або надання послуг. Спосіб виплати ренти визначають у договорі ренти.

2. Розмір ренти встановлюють у договорі ренти.

Якщо одержувач ренти передав у власність платника ренти грошову суму, розмір ренти встановлюють у розмірі облікової ставки Національного банку України, якщо більшого розміру не встановлено договором ренти.

Розмір ренти змінюють відповідно до зміни розміру облікової ставки Національного банку України, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 965. Строк виплати ренти

1. Ренту виплачують після закінчення кожного календарного кварталу, якщо іншого не встановлено договором ренти.

Стаття 966. Право платника безстрокової ренти на відмову від договору ренти

1. Платник безстрокової ренти має право відмовитися від договору ренти.

Умова договору, відповідно до якої платник безстрокової ренти не може відмовитися від договору ренти, є нікчемною.

2. Договір ренти може визначати умови здійснення платником безстрокової ренти відмови від договору ренти.

3. Договір ренти є припиненим після спливу трьох місяців з дня одержання одержувачем ренти письмової відмови платника безстрокової ренти від договору ренти, за умови повного розрахунку між ними.

Стаття 967. Право одержувача безстрокової ренти на розірвання договору ренти

1. Одержувач безстрокової ренти має право вимагати розірвання договору ренти у разі, якщо:

1) платник безстрокової ренти прострочив її виплату більш як на один рік;

2) платник безстрокової ренти не виконав своїх зобов’язань щодо забезпечення виплати ренти;

3) платника безстрокової ренти визнано неплатоспроможним або виникли інші обставини, які явно свідчать про його неспроможність виплати ренти у розмірі та в строки, визначені договором.

2. Одержувач безстрокової ренти має право вимагати розірвання договору ренти також в інших випадках, встановлених договором ренти.

Стаття 968. Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору ренти

1. Якщо договором ренти не встановлено юридичних наслідків розірвання договору ренти, розрахунки проводять безвідносно до того, передано майно у власність платника ренти за плату чи безоплатно.

2. Якщо майно передано у власність платника ренти безоплатно, у разі розірвання договору ренти одержувач ренти має право вимагати від платника ренти виплати річної суми ренти.

3. Якщо майно передано у власність платника ренти за плату, одержувач ренти має право вимагати від платника ренти виплати річної суми ренти та вартості переданого майна.

Стаття 969. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого за договором безстрокової ренти

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого безоплатно за договором безстрокової ренти, несе платник ренти.

2. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого за плату за договором безстрокової ренти, платник ренти має право вимагати відповідно припинення зобов’язання щодо виплати ренти або зміни умов виплати ренти.

Стаття 970. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого за договором ренти на певний строк

1. У разі випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого за договором ренти на певний строк, платник ренти зобов’язаний забезпечити її виплату до закінчення строку виплати ренти на умовах, встановлених договором ренти.

Глава 63. Довічне утримання (догляд)

Стаття 971. Поняття договору довічного утримання та/або догляду

1. За договором довічного утримання та/або догляду одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок,

квартиру або їх частину, інше нерухоме майно або рухоме майно, яке має значну цінність, а набувач бере зобов'язання забезпечувати утримання та/або догляд відчужувача довічно.

Стаття 972. Форма договору довічного утримання та/або догляду

1. Договір довічного утримання та/або догляду укладають письмово та посвідчують нотаріально.

Стаття 973. Сторони в договорі довічного утримання та/або догляду

1. Відчужувачем у договорі довічного утримання та/або догляду може бути фізична особа безвідносно до її віку та стану здоров'я.

2. Набувачем у договорі довічного утримання та/або догляду може бути повнолітня дієздатна фізична особа або юридична особа.

3. Якщо набувачами за договором довічного утримання та/або догляду є кілька фізичних осіб, вони несуть обов'язок перед відчужувачем солідарно.

Якщо набувачами за договором довічного утримання та/або догляду є кілька фізичних осіб, вони стають співвласниками майна, переданого їм за таким договором, на праві спільної сумісної власності.

4. Договір довічного утримання та/або догляду може бути укладено відчужувачем на користь третьої особи.

Стаття 974. Особливості укладення договору довічного утримання та/або догляду щодо майна, що перебуває у спільній сумісній власності

1. Майно, що належить співвласникам на праві спільної сумісної власності, зокрема майно, що належить подружжю, може бути відчужено ними на підставі договору довічного утримання та/або догляду.

У разі смерті одного із співвласників майна, що було відчужено ними на підставі договору довічного утримання та/або догляду, обсяг зобов'язання набувача відповідно зменшується.

2. Якщо відчужувачем є один із співвласників майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, договір довічного утримання та/або догляду може бути укладено після визначення частки цього співвласника у спільному майні або визначення порядку користування таким майном співвласниками.

Стаття 975. Момент виникнення у набувача права власності на майно, передане за договором довічного утримання та/або догляду

1. Набувач набуває право власності на майно, передане йому за договором довічного утримання та/або догляду, відповідно до статті 425 цього Кодексу.

Стаття 976. Обов’язки набувача за договором довічного утримання та/або догляду

1. У договорі довічного утримання та/або догляду можуть бути визначені всі види матеріального забезпечення, а також усі види догляду (опікування), якими набувач має забезпечувати відчужувача.

2. Якщо обов’язки набувача не були конкретно визначені договором довічного утримання та/або догляду або якщо виникла потреба забезпечити відчужувача іншими видами матеріального забезпечення та догляду, спір вирішують на засадах справедливості та розумності.

3. У разі смерті відчужувача набувач зобов’язаний здійснити його поховання, навіть якщо це не було передбачено договором довічного утримання та/або догляду.

Якщо частина майна відчужувача перейшла до його спадкоємців, витрати на його поховання мають бути справедливо розподілені між спадкоємцями та набувачем.

Стаття 977. Обов’язок набувача щодо забезпечення відчужувача житлом

1. Набувач може бути зобов’язаний забезпечити відчужувача та/або третю особу житлом у будинку або квартирі, які йому передані за договором довічного утримання та/або догляду.

У такому разі в договорі довічного утримання та/або догляду конкретно визначають приміщення, в яких відчужувач та/або третя особа мають право проживати.

Стаття 978. Грошова оцінка матеріального забезпечення відчужувача

1. Матеріальне забезпечення, яке щомісяця набувач буде надавати відчужувачу, підлягає грошовій оцінці. Така оцінка підлягає індексації порядком, встановленим законом.

Стаття 979. Заміна набувача за договором довічного утримання та/або догляду

1. У разі неможливості подальшого виконання фізичною особою обов’язків набувача за договором довічного утримання та/або догляду з підстав, що мають істотне значення, такі обов’язки можуть бути передані за згодою відчужувача члену сім’ї набувача або іншій особі за згодою такої особи та відчужувача.

2. Відмова відчужувача у наданні згоди на передання обов’язків набувача за договором довічного утримання та/або догляду іншій особі може бути оскаржена до суду. У такому разі суд бере до уваги тривалість виконання

договору довічного утримання та/або догляду та інші обставини, які мають істотне значення.

Стаття 980. Заміна майна, переданого набувачеві за договором довічного утримання та/або догляду

1. Набувач та відчужувач можуть домовитися про заміну речі, переданої за договором довічного утримання та/або догляду, іншою річчю.

У такому разі обсяг обов'язків набувача може бути змінено за домовленістю сторін або залишено незмінним.

Стаття 981. Забезпечення виконання договору довічного утримання та/або догляду

1. Набувач не має права до смерті відчужувача продавати, дарувати, міняти майно, передане йому за договором довічного утримання та/або догляду, укладати щодо такого майна договір застави, передавати його у власність іншій особі на підставі іншого правочину.

2. На майно, передане набувачу за договором довічного утримання та/або догляду, не може бути звернено стягнення протягом життя відчужувача.

3. Втрата (знищення), пошкодження майна, переданого набувачеві за договором довічного утримання та/або догляду, не є підставою для припинення чи зменшення обсягу його обов'язків перед відчужувачем.

Стаття 982. Припинення договору довічного утримання та/або догляду

1. Договір довічного утримання та/або догляду може бути розірваний за рішенням суду:

1) на вимогу відчужувача або третьої особи, на користь якої укладено договір, у зв'язку з невиконанням набувачем обов'язків за договором безвідносно до його вини;

2) на вимогу набувача.

2. Договір довічного утримання та/або догляду припиняється з моменту смерті відчужувача.

Стаття 983. Юридичні наслідки розірвання договору довічного утримання та/або догляду

1. У разі розірвання договору довічного утримання та/або догляду у зв'язку з невиконанням набувачем обов'язків за договором відчужувач набуває право власності на майно, яке було ним передано, і має право вимагати його повернення.

У такому разі витрати, здійснені набувачем для утримання та/або догляду відчужувача, не підлягають поверненню.

2. У разі розірвання договору довічного утримання та/або догляду у зв'язку з неможливістю його подальшого виконання набувачем з підстав, що мають істотне значення, суд може залишити за набувачем право власності на частину майна з урахуванням тривалості часу, протягом якого набувач належно виконував свої обов'язки за договором.

Стаття 984. Юридичні наслідки смерті набувача

1. Обов'язки набувача за договором довічного утримання та/або догляду переходять до спадкоємців, до яких перейшло право власності на майно, передане відчужувачем за договором.

Якщо спадкоємець за заповітом відмовився від прийняття майна, переданого відчужувачем, право власності на таке майно може перейти до спадкоємця за законом.

2. Якщо набувач не має спадкоємців або вони відмовилися від прийняття майна, переданого відчужувачем, відчужувач набуває право власності на таке майно. У такому разі договір довічного утримання та/або догляду є припиненим.

Стаття 985. Юридичні наслідки припинення юридичної особи – набувача

1. У разі припинення юридичної особи – набувача з визначенням правонаступників до них переходять права та обов'язки за договором довічного утримання та/або догляду.

2. У разі ліквідації юридичної особи – набувача право власності на майно, передане за договором довічного утримання та/або догляду, переходить до відчужувача.

Якщо внаслідок ліквідації юридичної особи – набувача майно, передане за договором довічного утримання та/або догляду, перейшло до її засновника (учасника), до нього переходять права та обов'язки набувача за договором довічного утримання та/або догляду.

Глава 64. Спадковий договір

Стаття 986. Поняття спадкового договору

1. За спадковим договором одна сторона (набувач) бере зобов'язання виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі смерті відчужувача набуває право власності на його майно.

Стаття 987. Сторони у спадковому договорі

1. Відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя, один із подружжя або інша фізична особа.

2. Набувачем у спадковому договорі може бути фізична або юридична особа.

Стаття 988. Форма спадкового договору

1. Спадковий договір укладають письмово та посвідчують нотаріально. Спадковий договір підлягає реєстрації у Спадковому реєстрі порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Стаття 989. Обов'язки набувача за спадковим договором

1. У спадковому договорі визначають зобов'язання набувача вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до моменту смерті відчужувача або після його смерті.

Стаття 990. Особливості спадкового договору за участю подружжя

1. Предметом спадкового договору може бути майно, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності, а також майно, яке є особистою власністю одного з подружжя.

2. Спадковим договором може бути встановлено, що у разі смерті одного з подружжя його право у спільній сумісній власності на майно переходить до другого з подружжя, а в разі смерті другого з подружжя – до набувача за договором.

Стаття 991. Забезпечення виконання спадкового договору

1. Щодо майна, визначеного у спадковому договорі, нотаріус, який посвідчив такий договір, накладає заборону відчуження до моменту смерті відчужувача та виконання зобов'язань за спадковим договором.

2. Заповіт, який відчужувач склав щодо майна, визначеного у спадковому договорі, після укладення спадкового договору, є нікчемним.

3. Відчужувач має право призначити особу, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору після його смерті, за письмовою згодою такої особи.

У разі відсутності такої особи контроль за виконанням спадкового договору здійснює нотаріус за місцем відкриття спадщини.

Стаття 992. Розірвання спадкового договору

1. Спадковий договір може бути розірвано сторонами за взаємною згодою, а також судом – на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень.

2. Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу набувача у разі неможливості виконання ним розпоряджень відчужувача.

Глава 65. Найм (оренда)

§ 1. Загальні приписи про найм (оренду)

Стаття 993. Договір найму (оренди)

1. За договором найму (оренди) наймодавець передає або бере зобов’язання передати наймачеві майно у володіння та користування за плату на певний строк.

2. Закон може встановлювати особливості укладення та виконання договору найму (оренди).

3. Особливості найму (оренди) державного і комунального майна встановлює Закон України "Про оренду державного та комунального майна".

Стаття 994. Предмет договору найму (оренди)

1. Предметом договору найму (оренди) може бути річ, визначена індивідуальними ознаками, яка зберігає свій первісний вигляд у разі неодноразового використання (неспоживна річ).

Закон може визначати види майна, що не можуть бути предметом договору найму (оренди).

2. Предметом договору найму (оренди) є майнові права.

3. Особливості найму (оренди) окремих видів майна встановлюють цей Кодекс та інший закон.

Стаття 995. Право передання майна у найм (оренду)

1. Право передання майна у найм (оренду) має власник речі або особа, якій належать майнові права.

2. Наймодавцем може бути також особа, уповноважена на укладення договору найму (оренди).

Стаття 996. Плата за найм майна

1. За найм майна з наймача справляють плату, розмір якої визначений договором найму.

Якщо розмір плати за найм майна не визначений договором найму, його визначають з урахуванням споживчої якості речі та інших обставин, що мають істотне значення.

2. Плату за найм майна вносять у грошовій або натуральній формі за домовленістю сторін. Форму внесення плати за найм майна визначають договором найму.

3. Договором найму або законом може бути визначено потребу періодичного перегляду, зміни (індексації) розміру плати за найм майна.

4. Наймач має право вимагати зменшення плати за найм майна, якщо через обставини, за які він не несе відповідальності, можливість користування майном істотно зменшилася.

5. Плату за найм майна вносять щомісяця, якщо іншого не визначено договором найму.

6. Наймача звільняють від плати за найм майна за весь час, протягом якого він не міг використовувати майно через обставини, за які він не несе відповідальності.

Стаття 997. Строк договору найму

1. Договір найму укладають на строк, встановлений таким договором.

2. Якщо строк найму майна не встановлений, договір найму є укладеним на невизначений строк.

Кожна із сторін договору найму, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від такого договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону за один місяць, а в разі найму нерухомого майна – за три місяці. Договором найму або законом може бути встановлено інший строк для попередження про відмову від договору найму, укладеного на невизначений строк.

3. Закон може встановлювати максимальний (граничний) строк найму окремих видів майна.

Якщо до спливу встановленого законом максимального (граничного) строку найму майна жодна із сторін не відмовилася від договору найму, укладеного на невизначений строк, такий договір є припиненим зі спливом максимального (граничного) строку найму.

Договір найму, строк якого перевищує встановлений законом максимальний (граничний) строк, є укладеним на строк, що відповідає максимальному (граничному) строку.

Стаття 998. Юридичні наслідки продовження володіння та/або користування майном після спливу строку договору найму

1. Якщо наймач продовжує володіти та/або користуватися майном після спливу строку договору найму, за браком заперечень наймодавця, які можуть бути заявлені протягом одного місяця з дня спливу строку договору найму такий договір є поновленим на строк, який був визначений договором, якщо іншого не встановленого законом.

Стаття 999. Передання майна наймачеві

1. Наймодавець зобов’язаний передати наймачеві майно невідкладно або у строк, встановлений договором найму.

Стаття 1000. Юридичні наслідки непередання майна наймачеві

1. Якщо наймодавець не передає наймачеві майно, невідкладно має право за власним вибором:

1) вимагати від наймодавця передання майна і відшкодування збитків, завданих затримкою;

2) відмовитися від договору найму і вимагати відшкодування завданих йому збитків.

Стаття 1001. Якість речі, переданої у найм

1. Наймодавець зобов’язаний передати наймачеві річ у комплекті та у стані, що відповідає умовам договору найму та призначенню речі.

2. Наймодавець зобов’язаний повідомити наймача про недоліки або особливі властивості речі, які йому відомі і можуть становити небезпеку для життя, здоров’я, майна наймача або інших осіб або призвести до пошкодження самої речі під час володіння та/або користування нею.

3. Наймач зобов’язаний у присутності наймодавця перевірити справність речі. Якщо наймач у момент передання речі в його володіння не перевірив її справність, річ є такою, що передана наймачеві в належному стані.

Стаття 1002. Гарантія якості речі, переданої у найм

1. Наймодавець може гарантувати якість речі, переданої у найм, протягом строку, встановленого договором найму.

2. Якщо у речі, переданій наймачеві з гарантією якості, виявлено недоліки, що перешкоджають її використанню відповідно до договору, наймач має право за власним вибором вимагати:

1) заміни речі, якщо це можливо;

2) відповідного зменшення розміру плати за найм речі;

3) безоплатного усунення недоліків речі або відшкодування витрат на їх усунення;

4) розірвання договору найму і відшкодування завданих збитків.

Стаття 1003. Права третіх осіб на річ, передану у найм

1. Передання речі у найм не припиняє та не змінює прав на річ третіх осіб, зокрема права застави.

2. Під час укладення договору найму наймодавець зобов’язаний повідомити наймачу про всі права третіх осіб на річ, передану у найм.

Якщо наймодавець не повідомив наймачу про всі права третіх осіб на річ, передану у найм, наймач має право вимагати зменшення розміру плати за найм речі або розірвання договору найму та відшкодування завданих збитків.

Стаття 1004. Правонаступництво у разі зміни власника речі, переданої у найм

1. У разі зміни власника речі, переданої у найм, до нового власника переходять права та обов’язки наймодавця.

2. Сторони можуть встановити у договорі найму, що у разі відчуження наймодавцем речі договір найму є припиненим.

Стаття 1005. Страхування речі, переданої у найм

1. Передання у найм речі, застрахованої наймодавцем, не припиняє чинності договору страхування.

2. Договором або законом може бути встановлено обов’язок наймача щодо укладення договору страхування речі, переданої у найм.

3. У разі невиконання наймачем обов’язку щодо укладення договору страхування речі, переданої у найм, наймодавець має право відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі.

Стаття 1006. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження речі

1. Наймач, який затримав повернення речі наймодавцеві, несе ризик її випадкового знищення або випадкового пошкодження.

Стаття 1007. Володіння та/або користування річчю, переданою у найм

1. Наймач зобов’язаний володіти та/або користуватися річчю відповідно до її призначення та умов договору.

2. Якщо наймач володіє та/або користується річчю, переданою йому у найм, не за призначенням або з порушенням умов договору найму, наймодавець має право вимагати розірвання договору найму та відшкодування завданих збитків.

3. Наймач має право змінювати стан речі, переданої йому у найм, лише за згодою наймодавця.

Стаття 1008. Піднайм

1. Передання наймачем речі у володіння та користування іншій особі (піднайм) можливе лише за згодою наймодавця, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Строк договору піднайму не може перевищувати строк договору найму.

3. До договору піднайму застосовують приписи цього Кодексу про договір найму.

Стаття 1009. Право власності на плоди, продукцію, доходи, одержані від користування річчю, переданою у найм

1. Наймачеві належить право власності на плоди, продукцію, доходи, одержані ним у результаті користування річчю, переданою у найм.

Стаття 1010. Ремонт речі, переданої у найм

1. Поточний ремонт речі, переданої у найм, проводить наймач за власний рахунок, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Капітальний ремонт речі, переданої у найм, проводить наймодавець за власний рахунок, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Капітальний ремонт речі, переданої у найм, проводять у строк, встановлений договором. Якщо строк не встановлений договором або ремонт зумовлений невідкладною потребою, капітальний ремонт має бути проведений у розумний строк.

3. Якщо наймодавець не провів капітальний ремонт речі, переданої у найм, що перешкоджає її використанню відповідно до призначення та умов договору, наймач має право за власним вибором:

1) відремонтувати річ із зарахуванням вартості ремонту в рахунок плати за найм або вимагати відшкодування вартості ремонту;

2) вимагати розірвання договору найму та відшкодування завданих збитків.

Стаття 1011. Переважні права наймача

1. Наймач, який належно виконує свої обов’язки за договором найму, після спливу строку такого договору має переважне право на укладення договору найму на новий строк, якщо іншого не встановлено законом.

Наймач, який має намір скористатися переважним правом на укладення договору найму на новий строк, зобов’язаний повідомити про це наймодавця у строк, визначений договором, але до спливу строку договору найму, а якщо такий строк не визначений договором – у розумний строк.

Умови договору найму, який укладають на новий строк, встановлюють за домовленістю сторін. У разі недосягнення домовленості щодо плати та інших умов договору найму переважне право наймача на укладення договору є припиненим.

2. Наймач, який належно виконує свої обов’язки за договором найму, у разі продажу речі, переданої у найм, має переважне право на її придбання, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1012. Поліпшення наймачем речі, переданої у найм

1. Наймач може поліпшити річ, що є предметом договору найму, лише за згодою наймодавця.

2. Якщо поліпшення можуть бути відокремлені від речі без її пошкодження, наймач має право на їх вилучення.

3. Якщо поліпшення речі зроблено за згодою наймодавця, наймач має право на відшкодування відповідних витрат або на їх зарахування у рахунок плати за найм.

4. Якщо в результаті поліпшення, зробленого за згодою наймодавця, створено нову річ, наймач стає її співвласником. Частка наймача у праві власності на річ відповідає витратам, здійсненим наймачем для поліпшення речі, якщо іншого не встановлено договором або законом.

5. Якщо наймач без згоди наймодавця зробив поліпшення, які неможливо відокремити без шкоди для речі, він не має права на відшкодування відповідних витрат.

Стаття 1013. Наслідки погіршення речі, переданої у найм

1. Наймач зобов’язаний усунути погіршення речі, що сталися з його вини.

2. У разі неможливості відновлення речі наймодавець має право вимагати відшкодування завданих йому збитків.

3. Наймач не відповідає за погіршення речі, якщо це сталося внаслідок нормального її зношення або з вини наймодавця.

Стаття 1014. Відповідальність за шкоду, завдану у зв’язку з володінням та/або користуванням річчю, переданою у найм

1. Шкоду, завдану третім особам у зв’язку з володінням та/або користуванням річчю, переданою у найм, відшкодовує наймач на загальних підставах.

2. Шкоду, завдану у зв’язку з володінням та/або користуванням річчю, відшкодовує наймодавець, якщо буде встановлено, що шкоду завдано внаслідок недоліків або особливих властивостей речі, про наявність яких наймодавець не повідомив наймача і про які наймач не знав і не міг знати.

Умова договору найму про звільнення наймодавця від відповідальності за шкоду, завдану внаслідок недоліків або особливих властивостей речі, про наявність яких наймодавець не повідомив наймача і про які наймач не знав і не міг знати, є нікчемною.

Стаття 1015. Припинення договору найму

1. Договір найму є припиненим у разі смерті фізичної особи – наймача, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Договір найму є припиненим у разі ліквідації юридичної особи, що була наймачем або наймодавцем.

Стаття 1016. Право наймодавця відмовитися від договору найму

1. Наймодавець має право відмовитися від договору найму і вимагати повернення речі, якщо наймач не вносить плату за найм речі протягом трьох місяців поспіль.

Плату за найм (оренду) майна вносять щомісяця, якщо іншого не встановлено договором.

2. У разі відмови наймодавця від договору найму такий договір є розірваним з моменту одержання наймачем повідомлення наймодавця про відмову від договору найму.

Стаття 1017. Розірвання договору найму на вимогу наймодавця

1. Наймодавець має право вимагати розірвання договору найму, якщо:

1) наймач володіє та/або користується річчю всупереч договору найму або призначенню речі;

2) наймач без дозволу наймодавця передав річ у володіння та/або користування іншій особі;

3) наймач своєю недбалою поведінкою створює загрозу пошкодження речі;

4) наймач не почав проводити капітальний ремонт речі – якщо обов'язок щодо проведення капітального ремонту покладено на наймача.

Стаття 1018. Розірвання договору найму на вимогу наймача

1. Наймач має право вимагати розірвання договору найму, якщо:

1) наймодавець передав річ, якість якої не відповідає умовам договору найму та призначенню речі;

2) наймодавець не виконує обов'язку щодо проведення капітального ремонту речі.

Стаття 1019. Обов'язки наймача у разі припинення договору найму

1. У разі припинення договору найму наймач зобов'язаний невідкладно повернути наймодавцеві річ у стані, в якому її одержав наймач, з урахуванням нормального зношення, або у стані, який обумовлено договором найму.

2. Якщо наймач не виконує обов'язку щодо повернення речі, наймодавець має право вимагати сплати неустойки у розмірі подвійної плати за найм речі за час прострочення.

Стаття 1020. Позовна давність, що застосовується до вимог, які випливають із договору найму

1. До вимоги про відшкодування збитків у зв'язку з пошкодженням речі, переданої у найм, вимоги про відшкодування витрат на поліпшення речі застосовується позовна давність в один рік.

2. Перебіг позовної давності щодо вимог наймодавця починається з моменту повернення речі наймачем, а щодо вимог наймача – з моменту припинення договору найму.

§ 2. Прокат

Стаття 1021. Договір прокату

1. За договором прокату наймодавець, який провадить підприємницьку діяльність з надання речей у найм, передає або бере зобов'язання передати рухому річ наймачеві у володіння та користування за плату на певний строк.

2. Договір прокату є договором приєднання. Наймодавець може визначати типові умови договору прокату. Типові умови договору прокату не можуть порушувати права наймачів, встановлені законом.

Умови договору прокату, які погіршують становище наймача порівняно з визначеними типовими умовами договору прокату, є нікчемними.

3. Договір прокату є публічним договором.

Стаття 1022. Предмет договору прокату

1. Предметом договору прокату є рухома річ, яку використовують для задоволення побутових невиробничих потреб.

2. Предмет договору прокату може бути використаний для виробничих потреб, якщо це встановлено договором.

Стаття 1023. Плата за прокат речі

1. Плату за прокат речі встановлюють за тарифами наймодавця.

Стаття 1024. Право наймача на відмову від договору прокату

1. Наймач має право відмовитися від договору прокату і повернути річ наймодавцеві у будь-який час.

2. Плату за прокат речі, сплачену наймачем за весь строк договору, зменшують відповідно до тривалості фактичного володіння та/або користування річчю.

Стаття 1025. Особливості договору прокату

1. Наймач за договором прокату не має права на укладення договору піднайму.

2. Наймач не має переважного права на придбання речі у разі її продажу наймодавцем.

3. Капітальний і поточний ремонт речі здійснює наймодавець за власний рахунок, якщо він не доведе, що пошкодження речі сталося з вини наймача.

§ 3. Найм земельної ділянки

Стаття 1026. Договір найму земельної ділянки

1. За договором найму земельної ділянки наймодавець бере зобов’язання передати наймачеві земельну ділянку у володіння та користування за плату на встановлений договором строк.

Земельна ділянка може бути передана у найм разом з насадженнями, будівлями, спорудами, водоймами, що розташовані на ній, або без таких об’єктів.

2. Відносини щодо найму земельної ділянки регулює закон.

§ 4. Найм будівлі або іншої капітальної споруди

Стаття 1027. Форма договору найму будівлі або іншої капітальної споруди

1. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) укладають письмово.

2. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), укладений на строк не менше трьох років, посвідчують нотаріально.

Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), що перебуває у державній або комунальній власності, підлягає нотаріальному посвідченню у разі, якщо він укладений на строк більше п’яти років.

Стаття 1028. Державна реєстрація права користування нерухомим майном, що виникає на підставі договору найму будівлі або іншої капітальної споруди

1. Право користування нерухомим майном, що виникає на підставі договору найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), укладеного на строк не менше трьох років, підлягає державній реєстрації відповідно до закону, крім випадку, визначеного частиною другою статті 1027 цього Кодексу, якщо договір укладений за результатами електронного аукціону, предметом якого є майно державної або комунальної власності.

Стаття 1029. Підтвердження передання будівлі або іншої капітальної споруди у найм

1. Передання наймачеві будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) та/або повернення їх наймачем оформлюється відповідним документом, який підписують сторони договору.

2. Дія договору найму бере початок та/або є припиненою з моменту підписання відповідного документа.

Стаття 1030. Надання наймачеві права користування земельною ділянкою

1. Одночасно з правом найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) наймачеві надається право користування земельною ділянкою, на якій вони розташовані, а також право користування земельною ділянкою, що прилягає до будівлі або споруди, у розмірі, необхідному для досягнення мети найму.

2. У договорі найму сторони можуть визначити розмір земельної ділянки, яку передають наймачеві. Якщо розмір земельної ділянки у договорі не визначений, наймачеві надається право користування усією земельною ділянкою, якою володів наймодавець.

3. Якщо наймодавець не є власником земельної ділянки, вважають, що власник земельної ділянки погодився на надання наймачеві права користування земельною ділянкою, якщо іншого не встановлено договором наймодавця з власником земельної ділянки.

Стаття 1031. Плата за користування

1. Плата, яку справляють з наймача будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), включає плату за користування будівлею і плату за користування земельною ділянкою.

§ 5. Найм транспортного засобу

Стаття 1032. Предмет договору найму

1. За договором найму транспортного засобу наймачеві можуть бути передані повітряні, морські, річкові судна, а також наземні самохідні транспортні засоби тощо.

2. Договором найму транспортного засобу може бути встановлено, що транспортний засіб передано у найм з екіпажем, який його обслуговує.

3. Сторони можуть домовитися про надання наймодавцем наймачеві комплексу послуг для забезпечення нормального використання транспортного засобу.

Стаття 1033. Форма договору найму транспортного засобу

1. Договір найму транспортного засобу укладають письмово.

2. Договір найму транспортного засобу за участю фізичної особи посвідчують нотаріально.

Стаття 1034. Діяльність наймача транспортного засобу

1. Наймач самостійно використовує транспортний засіб у своїй діяльності і має право без згоди наймодавця укладати від свого імені договори перевезення, інші договори відповідно до призначення транспортного засобу.

Стаття 1035. Витрати, пов’язані з використанням транспортного засобу

1. Наймач зобов’язаний підтримувати транспортний засіб у належному технічному стані.

2. Витрати, пов’язані з використанням транспортного засобу, у тому числі із сплатою податків та інших платежів, несе наймач.

Стаття 1036. Страхування транспортного засобу

1. Страхування транспортного засобу здійснює наймодавець.

2. Порядок страхування відповідальності наймача за шкоду, що може бути завдана іншій особі у зв’язку з використанням транспортного засобу, встановлює закон.

Стаття 1037. Юридичні наслідки пошкодження транспортного засобу

1. Наймач зобов’язаний відшкодувати збитки, завдані у зв’язку із втратою або пошкодженням транспортного засобу, якщо не доведе, що це сталося не з його вини.

Стаття 1038. Юридичні наслідки завдання шкоди іншій особі у зв’язку з використанням транспортного засобу

1. Наймач зобов’язаний відшкодувати шкоду, завдану іншій особі у зв’язку з використанням транспортного засобу, відповідно до глави 91 цього Кодексу.

Стаття 1039. Особливості найму транспортного засобу з екіпажем, який його обслуговує

1. Управління та технічну експлуатацію транспортного засобу, переданого у найм з екіпажем, провадить його екіпаж. Екіпаж не припиняє трудових відносин з наймодавцем, витрати на утримання екіпажу несе наймодавець.

2. Екіпаж транспортного засобу зобов’язаний відмовитися від виконання розпоряджень наймача, якщо вони суперечать умовам договору найму, умовам використання транспортного засобу, а також якщо вони можуть бути небезпечними для екіпажу, транспортного засобу, прав інших осіб.

3. Закон може встановлювати також інші особливості договору найму транспортного засобу з екіпажем.

§ 6. Лізинг

Стаття 1040. Договір лізингу

1. За договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов’язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у володіння та користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і набуте ним без попередньої домовленості з лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі).

2. До договору лізингу застосовують загальні приписи цього Кодексу про найм (оренду) з урахуванням особливостей, встановлених цим параграфом та законом.

До відносин, пов’язаних з лізингом, застосовують загальні приписи цього Кодексу про купівлю-продаж та приписи про договір поставки, якщо іншого не встановлено законом.

3. Особливості окремих видів і форм лізингу встановлює закон.

Стаття 1041. Предмет договору лізингу

1. Предметом договору лізингу може бути майно, визначене індивідуальними ознаками, що відповідає критеріям основних засобів відповідно до законодавства.

2. Не можуть бути предметом договору лізингу земельні ділянки та інші природні об’єкти, а також інші речі, визначені законом.

Стаття 1042. Юридичні наслідки порушення продавцем умов договору

1. Якщо відповідно до договору непрямого лізингу вибір продавця речі, переданої у лізинг, здійснив лізингоодержувач, продавець відповідає перед лізингоодержувачем за порушення зобов’язання щодо якості, комплектності, справності, доставки, заміни, безоплатного усунення недоліків речі, монтажу та запуску в експлуатацію тощо. Якщо вибір продавця здійснив лізингодавець, продавець та лізингодавець несуть перед лізингоодержувачем солідарну відповідальність за зобов’язанням щодо продажу речі за договором лізингу.

2. Ремонт і технічне обслуговування речі здійснює продавець на підставі договору між лізингоодержувачем та продавцем.

Стаття 1043. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого у лізинг

1. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого у лізинг, несе лізингоодержувач, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Якщо лізингодавець або продавець прострочили передання майна лізингоодержувачу або лізингоодержувач прострочив повернення майна лізингодавцю, ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна несе сторона, яка допустила прострочення.

Стаття 1044. Наслідки визнання договору лізингу недійсним

1. У разі визнання договору лізингу недійсним або віднесення до нікчемного лізингоодержувач зобов’язаний невідкладно повернути лізингодавцю предмет договору лізингу у стані, в якому він був одержаний, з урахуванням нормального зношення, або у стані, обумовленому договором. При цьому лізингові платежі, сплачені на момент визнання договору лізингу недійсним або віднесення до нікчемного, поверненню не підлягають.

Суд, визнаючи договір лізингу недійсним або встановлюючи його нікчемність, за заявою лізингодавця накладає арешт на предмет такого договору.

2. Якщо лізингоодержувач користувався або продовжує користуватися предметом договору лізингу до та/або після дати визнання договору недійсним, лізингоодержувач зобов’язаний відшкодувати лізингодавцю суми лізингових платежів за весь період користування.

Глава 66. Найм (оренда) житла

Стаття 1045. Договір найму житла

1. За договором найму житла одна сторона – власник житла (наймодавець) передає або бере зобов’язання передати другій стороні (наймачеві) житло для проживання у ньому на певний строк за плату.

Житлом є придатне для постійного проживання помешкання, зокрема житловий будинок або його частина, квартира або її частина, кімната або її частина.

2. Підстави, умови, порядок укладення та припинення договору найму житла, що є об’єктом права державної або комунальної власності, встановлює закон.

3. До договору найму житла, крім найму житла, що є об’єктом права державної або комунальної власності, застосовують приписи цього Кодексу, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1046. Форма договору найму житла

1. Договір найму житла укладають письмово.

Стаття 1047. Предмет договору найму житла

1. Предметом договору найму житла можуть бути приміщення, зокрема житловий будинок або його частина, квартира або її частина.

2. Приміщення має бути придатним для постійного проживання у ньому.

3. Наймач житла у багатоквартирному будинку має право користування майном, що обслуговує будинок.

Стаття 1048. Сторони договору найму житла

1. Сторонами договору найму житла можуть бути фізичні особи або юридичні особи.

2. Якщо наймачем є юридична особа, вона може використовувати житло лише для проживання у ньому фізичних осіб.

Стаття 1049. Правонаступництво у разі зміни власника житла, яке передано у найм

1. У разі зміни власника житла, яке передано у найм, до нового власника переходять права та обов’язки наймодавця.

Стаття 1050. Обов’язки наймача житла

1. Наймач зобов’язаний використовувати житло лише для проживання у ньому, забезпечувати збереження житла та підтримувати його в належному стані.

2. Наймач не має права проводити перевлаштування та реконструкцію житла без згоди наймодавця.

3. Наймач зобов’язаний своєчасно вносити плату за найм житла.

Наймач зобов’язаний самостійно оплачувати комунальні послуги, якщо іншого не визначено договором найму.

Стаття 1051. Наймач та особи, які проживають разом з ним

1. У договорі найму житла зазначають осіб, які проживатимуть разом із наймачем. Такі особи набувають рівних з наймачем прав та обов’язків щодо володіння та користування житлом.

2. Наймач несе відповідальність перед наймодавцем за невиконання умов договору особами, які проживають разом з ним.

3. Якщо наймачами житла є кілька осіб, їхні обов'язки за договором найму житла є солідарними.

4. Порядок володіння та користування житлом наймачем та особами, які проживають разом з ним, визначають за домовленістю між такими особами, а в разі виникнення спору – за рішенням суду.

Стаття 1052. Право наймача та осіб, які проживають разом з ним, на вселення інших осіб у житло

1. Наймач та особи, які проживають разом з ним, мають право за їхньою взаємною згодою та за згодою наймодавця вселити у житло інших осіб для проживання у ньому.

2. Особи, які вселилися у житло відповідно до частини першої цієї статті, набувають рівних з іншими особами прав володіння та користування житлом, якщо іншого не було встановлено при їх вселенні.

Стаття 1053. Тимчасові мешканці

1. Наймач та особи, які проживають разом з ним, за їхньою взаємною згодою та з попереднім повідомленням наймодавця можуть дозволити тимчасове проживання у помешканні іншої особи (осіб) (тимчасові мешканці) без стягнення з таких осіб плати за найм житла.

2. Тимчасові мешканці не мають самостійного права володіння та користування житлом.

3. Тимчасові мешканці повинні звільнити житло після спливу погодженого з ними строку проживання, але не пізніше семи днів з дня вимоги наймача або наймодавця про звільнення приміщення.

Стаття 1054. Ремонт житла, переданого у найм

1. Поточний ремонт житла, переданого у найм, проводить наймач, якщо іншого не визначено договором.

2. Капітальний ремонт житла, переданого у найм, проводить наймодавець, якщо іншого не визначено договором.

3. Переобладнання житлового будинку, в якому розташоване житло, передане у найм, якщо таке переобладнання істотно змінить умови володіння та/або користування житлом, проводять лише за згодою наймача.

Стаття 1055. Плата за найм житла

1. Розмір плати за найм житла встановлюють у договорі найму житла.

Якщо законом встановлено максимальний розмір плати за найм житла, плата, визначена договором, не може перевищувати такий максимальний розмір.

2. Одностороння зміна розміру плати за найм житла не допускається, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. Наймач вносить плату за найм житла у строк, визначений договором найму житла.

Якщо строк внесення плати за найм житла не визначений договором, наймач вносить плату щомісяця.

Стаття 1056. Строк договору найму житла

1. Договір найму житла укладають на строк, визначений договором. Якщо у договорі строк не визначений, договір є укладеним на п’ять років.

2. До договору найму житла, укладеного на строк до одного року (короткостроковий найм), не застосовують приписи частини першої статті 1051, статей 1053, 1057–1059 цього Кодексу.

Стаття 1057. Переважні права наймача житла

1. У разі спливу строку договору найму житла наймач має переважне право на укладення договору найму житла на новий строк.

Не пізніше ніж за три місяці до спливу строку договору найму житла наймодавець може запропонувати наймачеві укласти договір на новий строк на таких самих або інших умовах чи повідомити наймачу про відмову від укладення договору на новий строк. Якщо наймодавець не повідомив наймачу про відмову, а наймач не звільнив приміщення, договір найму житла є укладеним на таких самих умовах і на такий самий строк.

Якщо наймодавець відмовився від укладення договору на новий строк, але протягом одного року уклав договір найму житла з іншою особою, наймач має право вимагати переведення на нього прав наймача та/або відшкодування збитків, завданих відмовою від укладення договору на новий строк.

2. У разі продажу житла, яке було предметом договору найму, наймач має переважне право на його придбання.

Стаття 1058. Договір піднайму житла

1. За договором піднайму житла наймач за згодою наймодавця передає на певний строк частину або все винайняте ним приміщення у володіння та

користування піднаймачеві. Піднаймач не набуває самостійного права володіння та самостійного права користування житлом.

2. Договір піднайму житла є оплатним. Розмір плати за піднайм житла визначають договором піднайму.

3. Строк договору піднайму не може перевищувати строку договору найму житла.

4. У разі дострокового припинення договору найму житла водночас є припиненим договір піднайму.

5. До договору піднайму не застосовують припис статті 1057 цього Кодексу про переважне право на укладення договору найму житла на новий строк.

Стаття 1059. Заміна наймача у договорі найму житла

1. На вимогу наймача та інших осіб, які проживають разом з ним, та за згодою наймодавця наймач у договорі найму житла може бути замінений однією з повнолітніх осіб, яка проживає разом з ним.

2. У разі смерті наймача або вибуття його з житла наймачами можуть стати усі повнолітні особи, які проживали разом з колишнім наймачем, або, за погодженням з наймодавцем, одна або кілька таких осіб. У такому разі договір найму житла є чинним на попередніх умовах.

Стаття 1060. Розірвання договору найму житла

1. Наймач житла має право за згодою інших осіб, які проживають разом з ним, у будь-який час відмовитися від договору найму, письмово попередивши про це наймодавця за три місяці.

Якщо наймач звільнив помешкання без попередження, наймодавець має право вимагати від нього плату за найм житла за три місяці, якщо доведе, що він не міг укласти договір найму житла на таких самих умовах з іншою особою.

Наймач має право відмовитися від договору найму житла, якщо житло стало непридатним для постійного проживання у ньому.

2. Договір найму житла може бути розірваний за рішенням суду на вимогу наймодавця у разі:

1) невнесення наймачем плати за найм житла за шість місяців, якщо договором не визначений більш тривалий строк, а при короткостроковому наймі – більше двох платежів;

2) руйнування або псування житла наймачем або іншими особами, за дії яких він несе відповідальність.

За рішенням суду наймачеві може бути надано строк для відновлення житла, але не більше одного року.

Якщо протягом строку, визначеного судом, наймач не усуне допущених порушень, суд за повторним позовом наймодавця ухвалює рішення про розірвання договору найму житла. На прохання наймача суд може відстрочити виконання такого рішення не більше ніж на один рік.

3. Договір найму частини будинку, квартири, кімнати (частини кімнати) може бути розірваний на вимогу наймодавця у разі необхідності використання житла для проживання самого наймодавця та членів його сім'ї.

Наймодавець повинен повідомити наймачу про розірвання договору найму житла не пізніше ніж за два місяці.

4. Якщо наймач житла або інші особи, за дії яких він несе відповідальність, використовують житло не за призначенням або систематично порушують права та інтереси сусідів, наймодавець може попередити наймача про необхідність усунення таких порушень.

Якщо наймач або інші особи, за дії яких він несе відповідальність, після попередження продовжують використовувати житло не за призначенням або порушувати права та інтереси сусідів, наймодавець має право вимагати розірвання договору найму житла.

Стаття 1061. Юридичні наслідки розірвання договору найму житла

1. У разі розірвання договору найму житла наймач та інші особи, які проживали у помешканні, підлягають виселенню з житла на підставі рішення суду, без надання їм іншого житла.

Глава 67. Позичка

Стаття 1062. Договір позички

1. За договором позички одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або бере зобов'язання передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку.

2. Користування річчю є безоплатним, якщо сторони домовилися про це або якщо це випливає із суті відносин між ними.

3. До договору позички застосовують приписи глави 65 цього Кодексу.

Стаття 1063. Форма договору позички

1. Договір позички речі побутового призначення між фізичними особами можуть укладати усно.

2. Договір позички між юридичними особами, а також між юридичною особою та фізичною особою укладають письмово.

3. Договір позички будівлі, іншої капітальної споруди (їх окремих частин) укладають у формі, визначеній відповідно до статті 1027 цього Кодексу.

4. Договір позички транспортного засобу (крім наземних самохідних транспортних засобів), в якому хоча б однією стороною є фізична особа, укладають письмово і посвідчують нотаріально.

Стаття 1064. Позичкодавець

1. Позичкодавцем може бути фізична особа або юридична особа.

Особа, яка здійснює управління майном, може бути позичкодавцем за згодою власника.

2. Юридична особа, що провадить підприємницьку діяльність, не може передавати речі у безоплатне користування особі, яка є засновником, учасником, керівником, членом органу управління або органу контролю такої юридичної особи.

Стаття 1065. Юридичні наслідки невиконання обов’язку щодо передання речі у користування

1. Якщо позичкодавець не виконує обов’язку щодо передання речі у користування, друга сторона має право відмовитися від договору позички та вимагати відшкодування завданих збитків.

Стаття 1066. Строк договору позички

1. Якщо сторони не встановили строк користування річчю, його визначають відповідно до мети користування.

Стаття 1067. Право позичкодавця на відчуження речі

1. Позичкодавець має право на відчуження речі, яка передана ним у користування. До набувача речі переходять права і обов’язки позичкодавця.

2. Користувач не має переважного права на купівлю речі, переданої йому у користування.

Стаття 1068. Обов’язки користувача

1. Користувач несе звичайні витрати щодо підтримання у належному стані речі, переданої йому в користування.

2. Користувач зобов’язаний:

1) користуватися річчю за її призначенням або відповідно до мети, визначеної у договорі;

2) користуватися річчю особисто, якщо іншого не встановлено договором;

3) повернути річ після закінчення строку договору в такому самому стані, в якому була річ на момент її передання, з урахуванням нормального зношення, або у стані, обумовленому договором.

Стаття 1069. Розірвання договору позички

1. Користувач має право повернути річ, передану йому у користування, в будь-який час до спливу строку договору. Якщо річ потребує особливого догляду або зберігання, користувач зобов’язаний повідомити позичкодавця про відмову від договору позички не пізніш як за сім днів до повернення речі.

2. Позичкодавець має право вимагати розірвання договору і повернення речі у разі, якщо:

1) у зв’язку з непередбаченими обставинами річ стала потрібною йому самому;

2) користування річчю не відповідає її призначенню та умовам договору;

3) річ самочинно передано у користування іншій особі;

4) річ може бути знищена або пошкоджена внаслідок недбалого поводження з нею.

3. Особа, яка стала власником речі, переданої у користування, має право вимагати розірвання договору позички, укладеного без визначення строку. Про розірвання договору користувач має бути повідомлений заздалегідь, у строк, що відповідає меті позички.

Стаття 1070. Припинення договору позички

1. Договір позички є припиненим у разі смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи, якій річ передано в користування, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 1071. Юридичні наслідки неповернення речі після закінчення строку користування нею

1. Якщо після припинення договору позички користувач не повертає річ, позичкодавець має право вимагати її примусового повернення, а також відшкодування завданих збитків.

Глава 68. Підряд

§ 1. Загальні приписи про підряд

Стаття 1072. Договір підряду

1. За договором підряду одна сторона (підрядник) бере зобов’язання на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник бере зобов’язання прийняти та оплатити виконану роботу.

2. Договір підряду укладають на виробництво, оброблення, перероблення, ремонт речі або на виконання іншої роботи з переданням її результату замовникові.

3. Для виконання окремих видів робіт, визначених законом, підрядник (субпідрядник) зобов’язаний одержати спеціальний дозвіл.

4. До окремих видів договорів підряду, визначених параграфами 2–4 цієї глави, приписи цього параграфа застосовуються, якщо іншого не встановлено приписами цього Кодексу про такі види договорів.

5. До окремих видів договорів підряду, визначених параграфами 3–4 цієї глави, сторони мають право використовувати міжнародні форми договорів, звичаї та рекомендації міжнародних та вітчизняних організацій відповідно до законодавства України.

Стаття 1073. Генеральний підрядник і субпідрядник

1. Підрядник має право без погодження із замовником, якщо іншого не встановлено договором, залучити до виконання роботи інших осіб (субпідрядників) і несе відповідальність перед замовником за результат їхньої роботи.

2. Генеральний підрядник несе відповідальність перед субпідрядником за невиконання замовником своїх обов’язків за договором підряду, а перед замовником – за невиконання обов’язку субпідрядником.

Замовник і субпідрядник не мають права пред’являти один одному вимоги, пов’язані з невиконанням договорів, укладених кожним з них з генеральним підрядником, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 1074. Засоби та матеріали для виконання робіт

1. Підрядник виконує роботу, визначену договором підряду, із свого матеріалу і своїми засобами, якщо іншого не встановлює договір.

2. Якщо робота виконується частково або в повному обсязі з матеріалів замовника, підрядник зобов’язаний використовувати матеріали відповідно до

визначених сторонами норм витрат, строків повернення залишків матеріалів та основних відходів. Підрядник зобов'язаний надати замовникові звіт про використання матеріалів.

3. Підрядник несе відповідальність за неналежну якість наданих ним матеріалів та устаткування, а також за надання матеріалів або устаткування, обтяженого правами третіх осіб.

4. Підрядник несе відповідальність за допущені порушення під час виконання роботи, спричинені недоліками матеріалів, наданих замовником, якщо не доведе, що такі недоліки не могли бути ним виявлені у випадку належного приймання матеріалів.

5. Підрядник зобов'язаний вживати всіх заходів для збереження матеріалів та устаткування, наданих йому замовником, та несе відповідальність за втрату або пошкодження такого майна.

6. Підрядник має право не розпочинати роботу або зупинити розпочату роботу, якщо замовник не надав матеріалів, устаткування або речі, що підлягає переробленню, і в такий спосіб зумовив неможливість виконання договору підрядником.

7. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження (псування) матеріалів до настання терміну передання результату робіт несе сторона, яка надала матеріали, а після настання такого терміну – сторона, яка не передала результати робіт у строк, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 1075. Ціна роботи

1. У договорі підряду визначають ціну роботи або спосіб її визначення.

2. Якщо у договорі підряду не визначено ціну роботи або спосіб її визначення, ціну роботи встановлюють за рішенням суду на основі цін, які звичайно застосовують за аналогічні роботи, з урахуванням необхідних витрат, визначених сторонами.

3. Ціна роботи за договором підряду включає відшкодування витрат підрядника та плату за виконану роботу.

Стаття 1076. Кошторис

1. Ціну роботи за договором підряду може бути визначена у кошторисі.

2. Кошторис на виконання робіт може бути приблизним або твердим. Кошторис є твердим, якщо іншого не встановлено договором.

3. Зміни до твердого кошторису вносять лише за згодою сторін договору.

У разі перевищення твердого кошторису усі пов'язані з цим витрати несе підрядник, якщо іншого не встановлено законом.

4. Якщо виникла потреба проведення додаткових робіт і внаслідок цього – істотне перевищення визначеного приблизного кошторису, підрядник зобов’язаний своєчасно повідомити про це замовника. Замовник, який не погодився на перевищення кошторису, має право відмовитися від договору підряду. У такому разі підрядник може вимагати від замовника оплати виконаної частини роботи.

Підрядник, який своєчасно не повідомив замовника про перевищення приблизного кошторису, зобов’язаний виконати договір підряду за ціною, встановленою договором.

5. У разі істотного зростання після укладення договору підряду вартості матеріалів, устаткування, які мали бути надані підрядником, а також вартості послуг, які надають йому інші особи, підрядник має право вимагати збільшення кошторису. У разі відмови замовника від збільшення кошторису підрядник має право вимагати розірвання договору.

Стаття 1077. Ощадливість підрядника

1. Підрядник має право на ощадливе ведення робіт, за умови забезпечення їх належної якості.

2. Якщо фактичні витрати підрядника були меншими, ніж були передбачені при визначенні ціни (кошторису), підрядник має право на оплату роботи за ціною, встановленою договором підряду, якщо замовник не доведе, що отримане підрядником заощадження призвело до погіршення якості роботи.

3. Сторони можуть погодити порядок розподілу між ними заощадження, отриманого підрядником.

Стаття 1078. Строки виконання роботи

1. Строки виконання роботи або її окремих етапів встановлюють у договорі підряду.

2. Якщо у договорі підряду не встановлено строки виконання роботи, підрядник зобов’язаний виконати роботу, а замовник має право вимагати її виконання у розумний строк, відповідно до суті зобов’язання, характеру та обсягів роботи та звичаїв ділового обороту.

Стаття 1079. Обставини, про які підрядник зобов’язаний повідомити замовнику

1. Підрядник зобов’язаний своєчасно повідомити замовнику про:

1) недоброякісність або непридатність матеріалу, одержаного від замовника;

2) неможливість додержання вказівок замовника;

3) наявність інших обставин, що не залежать від підрядника, які загрожують якості або придатності результату роботи.

2. Якщо замовник, незважаючи на своєчасне повідомлення підрядника, у відповідний строк не замінить недоброякісний або непридатний матеріал, не змінить вимог щодо способу виконання роботи або не усуне інших обставин, що загрожують якості або придатності результату роботи, підрядник має право відмовитися від договору підряду та право на відшкодування збитків.

3. Якщо використання недоброякісного або непридатного матеріалу чи додержання вимог замовника загрожує життю та здоров'ю людей чи призводить до порушення екологічних, санітарних правил, правил безпеки людей та інших вимог, підрядник зобов'язаний відмовитися від договору підряду та має право на відшкодування збитків.

Стаття 1080. Права замовника під час виконання роботи

1. Замовник має право у будь-який час перевірити хід виконання і якість роботи, не втручаючись у діяльність підрядника.

2. Якщо підрядник своєчасно не розпочав роботу або виконує її настільки повільно, що закінчення роботи у строк вочевидь стає неможливим, замовник має право відмовитися від договору підряду та вимагати відшкодування збитків.

3. Якщо під час виконання роботи вочевидь стає зрозуміло, що роботу не буде виконано належним чином, замовник має право призначити підрядникові строк для усунення недоліків, а в разі невиконання підрядником цієї вимоги – відмовитися від договору підряду та вимагати відшкодування збитків або доручити виправлення роботи іншій особі за рахунок підрядника.

4. Замовник має право у будь-який час до передання результату робіт відмовитися від договору підряду, виплативши підрядникові плату за виконану частину роботи та відшкодувавши йому збитки, завдані розірванням договору.

Стаття 1081. Сприяння замовника

1. Замовник зобов'язаний сприяти підрядникові у виконанні роботи у випадках, обсязі та порядком, що встановлені договором підряду.

У разі невиконання замовником цього обов'язку підрядник має право вимагати відшкодування завданих збитків, включаючи додаткові витрати, зумовлені простоєм, перенесенням строків виконання роботи, або підвищення ціни роботи.

2. Якщо виконання роботи за договором підряду стало неможливим внаслідок дій або недогляду замовника, підрядник має право на сплату йому встановленої ціни роботи з урахуванням плати за виконану частину роботи, за вирахуванням сум, які підрядник одержав або міг одержати у зв'язку з невиконанням замовником договору підряду.

Стаття 1082. Права замовника у разі порушення підрядником договору підряду

1. Якщо підрядник відступив від умов договору підряду, що вплинуло на якість результату робіт, або допустив інші недоліки в роботі, замовник має право за власним вибором вимагати:

1) безоплатного виправлення недоліків у роботі в розумний строк;

2) виправлення недоліків у роботі за власний рахунок з правом на відшкодування своїх витрат на виправлення недоліків чи відповідного зменшення плати за роботу, якщо іншого не встановлено договором.

2. За наявності істотного відступлення від умов договору підряду або інших істотних недоліків у роботі замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

Стаття 1083. Обов'язок замовника прийняти результат роботи

1. Замовник зобов'язаний прийняти результат роботи, виконаної підрядником відповідно до договору підряду, оглянути його і в разі виявлення істотного відступлення від умов договору підряду або інших істотних недоліків у роботі невідкладно заявити про них підрядникові.

Якщо замовник не зробить такої заяви, він втрачає право у подальшому посилатися на таке відступлення від умов договору підряду або на виявлені недоліки в роботі.

2. Замовник, який прийняв результат роботи без перевірки, втрачає право посилатися на недоліки, які могли бути встановлені у разі звичайного прийняття роботи (явні недоліки).

3. Якщо після прийняття результату роботи замовник виявив відступлення від умов договору підряду або інші недоліки в роботі, які не могли бути встановлені у разі звичайного прийняття роботи (приховані недоліки), зокрема умисно приховані підрядником, замовник зобов'язаний невідкладно повідомити про це підрядника.

4. У разі виникнення між замовником і підрядником спору з приводу недоліків у роботі або їх причин на вимогу будь-кого з них призначають експертизу. Витрати на проведення експертизи несе підрядник, крім випадку, якщо експертиза не встановить наявність порушень договору підряду або причинного зв'язку між діями підрядника та виявленими недоліками. У такому разі витрати на проведення експертизи несе сторона, яка вимагала її призначення, а якщо експертизу призначено за погодженням сторін – обидві сторони порівну.

5. Якщо замовник протягом одного місяця ухиляється від прийняття результату роботи, підрядник має право після дворазового повідомлення продати результат роботи, а суму виторгу, за вирахуванням усіх належних йому

платежів, внести в депозит нотаріуса, нотаріальної контори на ім’я замовника, якщо іншого не встановлено договором.

6. Якщо ухиляння замовника від прийняття результату роботи спричинило зміну строків виконання роботи, вважають, що право власності на вироблену (перероблену) річ перейшло до замовника у момент, коли мало відбутися її передання.

Стаття 1084. Порядок оплати

1. Якщо договором підряду не передбачено попередньої оплати виконаної роботи або окремих її етапів, замовник зобов’язаний сплатити підрядникові обумовлену ціну роботи після прийняття результату роботи, за умови що роботу виконано належним чином і передано в погоджений термін або, за згодою замовника, – достроково.

2. Підрядник має право вимагати виплати йому авансу або завдатку лише у випадках та в розмірі, що встановлені договором.

Стаття 1085. Розрахунки між сторонами у разі випадкового знищення результату роботи або неможливості закінчення роботи

1. Якщо результат роботи до передання його замовникові було випадково знищено або закінчення роботи стало неможливим без вини сторін, підрядник не має права вимагати плати за роботу.

Підрядник має право на одержання плати за роботу, якщо знищення результату роботи або неможливість закінчення роботи сталися через недоліки матеріалу, наданого замовником, чи внаслідок його вимог щодо способу виконання роботи або якщо таке знищення чи неможливість закінчення роботи сталися після пропущення замовником строку прийняття результату роботи.

Стаття 1086. Право підрядника на притримання

1. Якщо замовник не сплатив встановленої ціни роботи або іншої суми, належної підрядникові у зв’язку з виконанням договору підряду, підрядник має право притримати результат роботи, а також устаткування, залишок невикористаного матеріалу та інше майно замовника, наявне у підрядника.

Стаття 1087. Якість результату роботи

1. Результат роботи, переданий замовнику, має відповідати умовам договору підряду, а в разі невизначеності або неповноти таких умов – вимогам, що звичайно висувають до роботи відповідного характеру.

2. Результат роботи в межах розумного строку має бути придатним для використання відповідно до договору підряду або для звичайного використання.

Стаття 1088. Юридичні наслідки порушення підрядником умов договору підряду щодо якості результату роботи

1. Якщо підрядник виконав роботу з відступленням від умов договору підряду, які зумовили погіршення результату роботи, або з іншими недоліками, які роблять результат роботи непридатним для використання відповідно до договору або для звичайного використання, замовник має право, якщо іншого не встановлено договором або законом, за власним вибором вимагати від підрядника:

1) безоплатного усунення недоліків результату роботи в розумний строк;

2) домірного зменшення ціни;

3) відшкодування своїх витрат на усунення недоліків, якщо таке право замовника встановлено договором.

2. Підрядник має право замість усунення недоліків результату роботи, за які він несе відповідальність, безоплатно виконати роботу заново з відшкодуванням замовникові збитків, завданих простроченням виконання. У такому разі замовник зобов'язаний повернути раніше переданий йому результат роботи підрядникові, якщо таке повернення можливе.

3. Якщо відступлення від умов договору підряду або інші недоліки результату роботи є істотними і такими, що не можуть бути усунені, або не були усунені у встановлений замовником розумний строк, замовник має право відмовитися від договору підряду та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 1089. Гарантія якості результату роботи

1. Якщо договором або законом встановлено можливість надання підрядником замовникові гарантії якості результату роботи, підрядник зобов'язаний передати замовникові результат роботи, який має відповідати вимогам цієї статті протягом усього гарантійного строку.

2. Гарантія якості поширюється на все, що становить результат роботи, якщо іншого не встановлено договором підряду.

3. Перебіг гарантійного строку починається з моменту, коли результат роботи було прийнято або мало бути прийнято замовником, якщо іншого не встановлено договором підряду.

4. До обчислення гарантійного строку за договором підряду застосовують приписи статті 907 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 1090. Обов'язок підрядника щодо надання інформації замовникові

1. Підрядник зобов'язаний передати замовникові разом з результатом роботи інформацію про його експлуатацію або інше використання, якщо це

визначено договором підряду або якщо без такої інформації використання результату роботи не можливе для цілей, визначених договором підряду.

2. У разі невиконання підрядником обов'язку щодо надання інформації замовник має право вимагати розірвання договору підряду та відшкодування збитків.

3. Якщо сторона у договорі підряду внаслідок виконання договору одержала від другої сторони інформацію про нові рішення і технічні знання, зокрема не захищені законом, а також відомості, що можуть становити комерційну таємницю, вона не має права повідомляти таку інформацію іншим особам без згоди другої сторони.

Стаття 1091. Позовна давність, що застосовується до вимог щодо неналежної якості результату роботи

1. До вимог щодо неналежної якості результату роботи, виконаної за договором підряду, застосовується позовна давність в один рік.

2. До вимог щодо неналежної якості результату роботи, виконаної за договором будівельного підряду, застосовується така позовна давність:

1) один рік – щодо недоліків некапітальних конструкцій, а якщо такі недоліки не могли бути виявлені за звичайного прийняття результату роботи – два роки;

2) три роки – щодо недоліків капітальних конструкцій, а якщо такі недоліки не могли бути виявлені за звичайного способу прийняття – десять років;

3) тридцять років – щодо відшкодування збитків, завданих замовникові протиправними діями підрядника, які призвели до аварій чи руйнувань.

3. Якщо договором підряду або законом встановлено гарантійний строк, і заява про недоліки в роботі зроблена у межах гарантійного строку, перебіг позовної давності починається з дня висловлення заяви про недоліки.

4. Якщо відповідно до договору результат роботи прийнято замовником частинами, перебіг позовної давності починається з дня прийняття результату роботи в цілому.

§ 2. Побутовий підряд

Стаття 1092. Договір побутового підряду

1. За договором побутового підряду підрядник, який провадить підприємницьку діяльність, бере зобов'язання виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб, а замовник – прийняти та оплатити виконану роботу.

2. Договір побутового підряду є публічним договором.

3. До відносин за договором побутового підряду, не врегульованих цим Кодексом, застосовують законодавство про захист прав споживачів.

Стаття 1093. Форма договору побутового підряду

1. Договір побутового підряду є укладеним у належній формі, якщо підрядник видав замовникові квитанцію або інший документ, що підтверджує укладення договору.

Ненаявність у замовника такого документа не позбавляє його права залучати свідків для підтвердження факту укладення договору або його умов.

Стаття 1094. Гарантії прав замовника

1. Підрядник не має права нав’язувати замовникові включення до договору побутового підряду додаткових оплатних робіт або послуг. У разі порушення цієї вимоги замовник має право відмовитися від оплати відповідних робіт або послуг.

2. Замовник має право у будь-який час до передання йому результату роботи відмовитися від договору побутового підряду, сплативши підрядникові частину встановленої ціни домірно роботі, фактично виконаній до повідомлення про відмову від договору, та відшкодувавши йому витрати, здійснені до цього моменту з метою виконання договору, якщо вони не включені до ціни роботи, що підлягає сплаті. Умови договору, що позбавляють замовника такого права, є нікчемними.

Стаття 1095. Надання замовникові інформації про роботу та її результат

1. Підрядник зобов’язаний до укладення договору побутового підряду надати замовникові необхідну та достовірну інформацію про види та особливості запропонованих робіт, про особливості експлуатації їх результату, про вартість та строки виконання роботи, а також на прохання замовника повідомити йому інші відомості, що стосуються договору.

2. При переданні результату роботи замовникові підрядник зобов’язаний повідомити йому про вимоги, які мають бути додержані для ефективного та безпечного використання результату роботи, а також про можливі для замовника або інших осіб наслідки недодержання відповідних вимог.

3. Замовник має право вимагати розірвання договору побутового підряду та відшкодування збитків, якщо внаслідок неповноти або недостовірності інформації, наданої підрядником, результат роботи не має тих властивостей, які мав на увазі замовник.

Стаття 1096. Права замовника у разі істотного порушення підрядником договору побутового підряду

1. Якщо підрядник допустив істотне відступлення від умов договору побутового підряду або інші істотні недоліки результату роботи, виконаного з матеріалу замовника, він має право вимагати за власним вибором:

1) виготовлення іншої речі з однорідного матеріалу такої самої якості;

2) розірвання договору побутового підряду та відшкодування збитків.

2. У разі виявлення інших відступлень від умов договору побутового підряду або інших недоліків у результаті роботи замовник має право за власним вибором вимагати безоплатного усунення таких недоліків у розумний строк або відшкодування його витрат на усунення недоліків чи відповідного зменшення плати за роботу.

3. Вимога про безоплатне усунення недоліків результату роботи, виконаної за договором побутового підряду, які можуть становити небезпеку для життя або здоров'я замовника та інших осіб, може бути пред'явлена замовником або його правонаступником протягом десяти років з моменту прийняття результату роботи, якщо у встановленому законом порядку не визначено більш тривалий строк (строк експлуатації). Таку вимогу може бути пред'явлено безвідносно від того, коли виявлено такі недоліки, зокрема і після спливу гарантійного строку.

У разі невиконання підрядником вимоги, визначеної цією частиною, замовник має право протягом такого самого строку вимагати повернення частини ціни, сплаченої за роботу, або відшкодування його витрат на усунення недоліків.

Стаття 1097. Розмір плати за договором побутового підряду

1. Вартість робіт, виконаних за договором побутового підряду, визначають за згодою сторін, якщо іншого не визначено у встановленому порядку прейскурантами (цінниками), тарифами тощо.

2. Робота оплачується замовником після передання її результату підрядником. За згодою замовника робота може бути оплачена ним під час укладення договору побутового підряду у спосіб видачі авансу або у повному обсязі.

Стаття 1098. Юридичні наслідки нез'явлення замовника за одержанням результату роботи

1. У разі нез'явлення замовника за одержанням результату роботи або іншого ухиляння замовника від його прийняття підрядник має право, направивши письмове повідомлення замовнику, через два місяці з дня направлення повідомлення продати результат роботи за розумну ціну, а суму

виторгу, за вирахуванням усіх належних підрядникові платежів, внести у депозит нотаріуса, нотаріальної контори на ім’я замовника.

2. Підрядник має право у випадках, визначених частиною першою цієї статті, замість продажу результату роботи притримати його або вимагати відшкодування.

§ 3. Будівельний підряд

Стаття 1099. Договір будівельного підряду

1. За договором будівельного підряду підрядник бере зобов’язання збудувати і здати у встановлений строк об’єкт або передати результати інших будівельних робіт відповідно до проектно-кошторисної документації, а замовник – надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проектно-кошторисну документацію, якщо цей обов’язок не покладено на підрядника, прийняти об’єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх.

2. Договір будівельного підряду укладають на проведення нового будівництва, капітального ремонту, реконструкції, виконання монтажних, пусконалагоджувальних та інших робіт, нерозривно пов’язаних з місцезнаходженням об’єкта.

3. До договору будівельного підряду застосовують приписи цього Кодексу, типові форми договорів FIDIC, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1100. Право власності на об’єкт будівництва

1. Власником об’єкта будівництва або результату інших будівельних робіт є замовник, якщо іншого не визначено законом або договором.

Стаття 1101. Проектно-кошторисна документація

1. Підрядник зобов’язаний виконати усі роботи, визначені у проектній документації та в кошторисі (проектно-кошторисній документації), якщо іншого не визначено договором будівельного підряду.

2. У договорі будівельного підряду визначають, яка із сторін і в який строк зобов’язана надати відповідну документацію.

3. Підрядник, який виявив у ході будівництва не враховані проектною документацією роботи, потребу проведення додаткових робіт і збільшення кошторису, зобов’язаний повідомити про це замовника.

У разі неодержання від замовника в розумний строк відповіді на таке повідомлення підрядник зобов’язаний зупинити відповідні роботи з віднесенням

збитків, завданих зупиненням, на рахунок замовника. Замовник звільняється від відшкодування таких збитків, якщо доведе, що у проведенні додаткових робіт немає необхідності.

4. Якщо підрядник не виконав обов'язку повідомлення замовника, визначеного частиною третьою цієї статті, він не має права вимагати від замовника плату за виконані додаткові роботи і права на відшкодування завданих цим збитків, якщо не доведе, що його невідкладні дії були необхідними в інтересах замовника, зокрема у зв'язку з тим, що зупинення роботи могло призвести до знищення або пошкодження об'єкта будівництва.

5. Зміни до проектно-кошторисної документації вносять до початку будівельних робіт або під час їх виконання, за умови що додаткові роботи, зумовлені такими змінами, за вартістю не перевищують 10 відсотків визначеної кошторисом ціни і не змінюють характеру робіт, визначених договором.

6. Внесення до проектно-кошторисної документації змін, що потребують проведення додаткових робіт, вартість яких перевищує 10 відсотків визначеної у кошторисі ціни, допускають лише за згодою підрядника. У такому разі підрядник має право відмовитися від договору та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 1102. Забезпечення будівництва та оплати робіт

1. Матеріально-технічне забезпечення будівництва покладають на підрядника, якщо іншого не встановлює договір будівельного підряду.

2. Підрядник, який зобов'язаний здійснювати матеріально-технічне забезпечення будівництва, несе ризик неможливості використання наданого ним матеріалу (деталей, конструкцій) або устаткування без погіршення якості робіт.

3. У разі неможливості використання матеріалу (деталей, конструкцій) або устаткування, наданого замовником, без погіршення якості виконуваних робіт підрядник має право відмовитися від договору та вимагати від замовника сплати ціни роботи домірно виконаній частині, а також відшкодування збитків, не покритих цією сумою.

4. Оплату робіт проводять після прийняття замовником збудованого об'єкта або результату інших будівельних робіт, якщо інший порядок розрахунків не визначено за згодою сторін.

5. У разі руйнування або пошкодження об'єкта будівництва внаслідок дії обставин непереборної сили до спливу строку передання об'єкта, встановленого договором будівельного підряду, а також у разі неможливості завершення будівництва (будівельних робіт) з інших причин, що не залежать від замовника, підрядник не має права вимагати від замовника плату за роботу або оплату витрат, якщо іншого не встановлено договором.

6. У разі необхідності консервації будівництва з незалежних від сторін обставин замовник зобов’язаний оплатити підрядникові виконані до консервації роботи та відшкодувати йому витрати, пов’язані з консервацією.

Стаття 1103. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження об’єкта будівництва або результату інших будівельних робіт

1. Покладення ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження об’єкта будівництва, результату інших будівельних робіт на замовника або підрядника до прийняття об’єкта будівництва замовником здійснюють відповідно до вимог закону, крім випадків, якщо це сталося внаслідок обставин, що залежали від замовника.

Стаття 1104. Страхування об’єкта будівництва або результату інших будівельних робіт

1. Страхування об’єкта будівництва або результату інших будівельних робіт здійснює підрядник або замовник відповідно до законодавства.

Сторона, на яку покладено обов’язок щодо страхування, має надати другій стороні в порядку, встановленому договором, докази укладення нею договору страхування, зокрема відомості про страхувальника, розмір страхової суми та застраховані ризики.

Стаття 1105. Передання та прийняття результату будівельних робіт

1. Замовник, який одержав повідомлення підрядника про готовність до передання результату будівельних робіт, якщо це передбачено договором – етапу робіт, зобов’язаний невідкладно розпочати їх прийняття.

2. Замовник організовує та здійснює прийняття результату будівельних робіт за власний рахунок, якщо іншого не встановлено договором. У прийнятті результату будівельних робіт мають брати участь представники органів державної влади та органів місцевого самоврядування у випадках, встановлених законом або іншим нормативно-правовим актом.

3. Замовник, який попередньо прийняв окремі етапи робіт, несе ризик їх знищення або пошкодження не з вини підрядника, в тому числі у випадках, якщо договором будівельного підряду визначено виконання робіт на ризик підрядника.

4. Передання результату будівельних робіт підрядником і прийняття їх замовником оформлюють актом, який підписують обидві сторони. У разі відмови однієї сторони від підписання акта про це зазначають в акті, який підписує друга сторона.

Акт, підписаний однією стороною, може бути визнаний судом недійсним лише у разі, якщо мотиви відмови другої сторони від підписання акта визнані судом обґрунтованими.

5. Прийняття результату будівельних робіт може бути здійснено після попереднього випробування, якщо це передбачено договором будівельного підряду або випливає з характеру робіт.

6. Замовник має право відмовитися від прийняття результату будівельних робіт у разі виявлення недоліків, які виключають можливість використання об’єкта для мети, зазначеної в договорі, та не можуть бути усунені підрядником, замовником або третьою особою.

Стаття 1106. Юридичні наслідки порушення підрядником договору будівельного підряду

1. Підрядник несе відповідальність за недоліки результату будівельних робіт, за прострочення передання його замовникові та за інші порушення договору будівельного підряду (недосягнення проектної потужності, інших проектних показників тощо), якщо не доведе, що такі порушення сталися не з його вини.

2. За порушення обов’язків за договором будівельного підряду підрядник сплачує неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки в повному обсязі.

3. Суми неустойки (пені), сплачені підрядником за порушення строків виконання окремих робіт, повертають підрядникові у разі закінчення всіх робіт до встановленого договором граничного терміну.

Стаття 1107. Гарантії якості

1. Підрядник гарантує досягнення результатом будівельних робіт показників, визначених у проектно-кошторисній документації, і можливість їх експлуатації відповідно до договору протягом гарантійного строку, якщо іншого не встановлено договором будівельного підряду. Гарантійний строк становить десять років з дня прийняття результату будівельних робіт замовником, якщо більший гарантійний строк не встановлено договором або законом.

2. Підрядник несе відповідальність за дефекти, виявлені у межах гарантійного строку, якщо не доведе, що вони сталися внаслідок:

1) природного зношення об’єкта або його частин;

2) неправильної його експлуатації або неправильності інструкцій щодо його експлуатації, розроблених самим замовником або залученими ним третіми особами;

3) неналежного ремонту об’єкта, проведеного замовником або залученими ним третіми особами.

3. Гарантійний строк продовжується на час, протягом якого об’єкт не підлягав експлуатації внаслідок недоліків, за які несе відповідальність підрядник.

4. У разі виявлення недоліків протягом гарантійного строку замовник повинен заявити про них підрядникові в розумний строк після їх виявлення.

5. Договором будівельного підряду може бути встановлено право замовника сплатити визначену договором частину ціни роботи, визначеної в кошторисі, після спливу гарантійного строку.

Стаття 1108. Усунення недоліків

1. Недоліки робіт або використовуваного для робіт матеріалу, допущені з вини підрядника (субпідрядника), мають бути усунені підрядником за його рахунок.

2. Договір будівельного підряду може передбачати обов’язок підрядника усувати на вимогу замовника та за його рахунок недоліки, за які підрядник не несе відповідальності.

Підрядник має право відмовитися від виконання такого обов’язку, якщо усунення недоліків не пов’язано безпосередньо з предметом договору або не може бути здійснено підрядником з незалежних від нього причин.

3. Замовник має право з метою здійснення контролю та нагляду за будівництвом і прийняття від свого імені відповідних рішень укласти договір про надання такого виду послуг із спеціалізованою організацією або спеціалістом. У такому разі в договорі будівельного підряду визначають функції та повноваження такого спеціаліста.

Стаття 1109. Юридичні наслідки порушення договору будівельного підряду замовником

1. У разі порушення замовником обов’язків за договором будівельного підряду він сплачує підрядникові неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки у повному обсязі, якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини.

§ 4. Підряд на пошукові та/або проектні роботи

Стаття 1110. Договір підряду на проведення пошукових робіт

1. За договором підряду на проведення пошукових робіт підрядник бере зобов’язання за завданням замовника провести пошукові роботи та передати їхній результат замовникові, а замовник – передати технічне завдання та інші вихідні дані підрядникові, прийняти та оплатити результат пошукових робіт.

2. До договору підряду на проведення пошукових робіт застосовують приписи цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1111. Договір підряду на проведення проектних робіт

1. За договором підряду на проведення проектних робіт підрядник бере зобов'язання за завданням замовника розробити проектну або іншу технічну документацію, а замовник – передати технічне завдання та інші вихідні дані підрядникові, прийняти та оплатити результат проектних робіт.

2. До договору підряду на проведення проектних робіт застосовують приписи цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1112. Вихідні дані для проведення пошукових та/або проектних робіт

1. За договором підряду на проведення пошукових робіт замовник зобов'язаний передати підрядникові технічне завдання на проведення пошукових робіт. Технічне завдання на проведення пошукових робіт може бути підготовлене підрядником за дорученням замовника. У такому разі технічне завдання стає обов'язковим для сторін договору з моменту затвердження замовником.

2. За договором підряду на проведення проектних робіт замовник зобов'язаний передати підрядникові завдання на проектування, а також інші вихідні дані, необхідні для складання проектно-кошторисної документації. Завдання на проектування може бути підготовлене підрядником за дорученням замовника. У такому разі завдання стає обов'язковим для сторін договору з моменту затвердження замовником.

3. Підрядник зобов'язаний додержувати вимог, що містяться у завданні та інших вихідних даних для проектування і технічному завданні на проведення пошукових робіт, та має право відступати від них лише за згодою замовника.

Стаття 1113. Обов'язки замовника

1. Замовник зобов'язаний, якщо іншого не встановлено договором підряду на проведення пошукових та/або проектних робіт:

1) прийняти результати пошукових та/або проектних робіт у строки, погоджені сторонами, за умови недопущення відступлення від умов договору або інших недоліків;

2) сплатити підрядникові визначену ціну після завершення усіх робіт або частинами після завершення окремих етапів робіт, або в іншому порядку, встановленому договором або законом;

3) використовувати результати пошукових робіт та/або проектно-кошторисну документацію, одержані від підрядника, лише для цілей, встановлених договором;

4) не передавати результати пошукових робіт та/або проектно-кошторисну документацію іншим особам і не розголошувати відомості, що містяться у них, без згоди підрядника;

5) повторно використовувати результати пошукових робіт та/або проектно-кошторисну документацію лише за згодою підрядника;

6) надавати послуги підрядникові у проведенні пошукових та/або проектних робіт в обсязі та на умовах, встановлених договором;

7) разом із підрядником брати участь у погодженні готової проектно-технічної документації та/або результатів пошукових робіт з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

8) відшкодувати підрядникові додаткові витрати, пов’язані із зміною вихідних даних для проведення проектних та/або пошукових робіт внаслідок обставин, що не залежать від підрядника;

9) залучити підрядника до участі у справі за позовом, пред’явленим до замовника іншою особою у зв’язку з недоліками складеної проектно-кошторисної документації та/або результатів пошукових робіт.

Стаття 1114. Обов’язки підрядника

1. Підрядник зобов’язаний:

1) виконувати роботи відповідно до технічного завдання та вихідних даних для проведення пошукових та/або проектних робіт та згідно з договором;

2) погоджувати готову проектно-кошторисну документацію та/або результати пошукових робіт із замовником, а за необхідності – також з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

3) передати замовникові готову проектно-кошторисну документацію та/або результати пошукових робіт;

4) повторно використовувати проектно-кошторисну документацію та/або результати пошукових робіт лише за згодою замовника;

5) не передавати без згоди замовника проектно-кошторисну документацію та/або результати пошукових робіт іншим особам;

6) гарантувати замовникові ненаявність у інших осіб права перешкоджати або обмежувати виконання робіт на основі підготовленої за договором проектно-кошторисної документації та/або результатів пошукових робіт.

Стаття 1115. Юридичні наслідки порушення підрядником умов договору

1. Підрядник несе відповідальність за недоліки результатів пошукових та/або проектних робіт, зокрема виявлені під час будівництва, а також у процесі експлуатації об’єкта, створеного на основі результатів пошукових та/або проектних робіт.

2. У разі виявлення недоліків у результатах пошукових та/або проектних робіт підрядник на вимогу замовника зобов’язаний безоплатно виправити такі недоліки, а також відшкодувати завдані збитки, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. За порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища підрядник несе відповідальність відповідно до законодавства.

Стаття 1116. Юридичні наслідки порушення замовником умов договору

1. У разі порушення замовником обов’язків за договором підряду на проведення пошукових та/або проектних робіт замовник зобов’язаний відшкодувати підряднику завдані збитки, якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини.

Глава 69. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт

Стаття 1117. Договір про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт

1. За договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт виконавець бере зобов’язання за завданням замовника провести науковий пошук, дослідження, розробити нове положення чи підхід, зразок нового виробу та конструкторську документацію на нього, нову технологію тощо, а замовник – прийняти та оплатити виконану роботу.

Договір може охоплювати весь цикл проведення наукових досліджень, розроблення та виготовлення зразків або його окремі етапи.

2. Особливості укладення та виконання договору про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт може встановлювати закон.

Стаття 1118. Форма договору про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт

1. Договір про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт укладають письмово.

Стаття 1119. Ціна робіт

1. У договорі про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт визначають ціну робіт або спосіб її визначення.

2. Ціну за договором про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт може бути визначено кошторисом.

Стаття 1120. Виконання робіт

1. Виконавець зобов’язаний провести наукові дослідження особисто, якщо іншого не встановлено договором про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт.

Виконавець має право залучати до виконання науково-дослідних робіт інших осіб лише за згодою замовника.

Виконавець має право залучати інших осіб (субвиконавців) до виконання дослідно-конструкторських і технологічних робіт, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 1121. Передання, прийняття та оплата робіт

1. Виконавець зобов’язаний передати, а замовник – прийняти та оплатити повністю завершені науково-дослідні або дослідно-конструкторські і технологічні роботи. Договором може бути визначено прийняття та оплату окремих етапів робіт або інший спосіб оплати.

2. Плата за виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт і технологічних робіт, встановлена договором, може бути зменшена замовником залежно від фактично одержаних результатів порівняно з результатами, визначеними договором, якщо це не залежало від замовника, а можливість такого зменшення та його межі були визначені за домовленістю сторін.

Стаття 1122. Конфіденційність відомостей про договір

1. Виконавець і замовник зобов’язані забезпечити конфіденційність відомостей щодо предмета договору про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт, ходу його виконання та

одержаних результатів, якщо іншого не встановлено договором. Обсяг відомостей, що належать до конфіденційної інформації, встановлює договір.

Стаття 1123. Права сторін на результати робіт

1. Замовник за договором про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт має право використовувати передані йому результати робіт у межах і на умовах, встановлених договором.

2. Виконавець має право використати одержаний ним результат робіт також для власних цілей, якщо іншого не встановлено договором.

Договором може бути визначено право виконавця передавати результати робіт іншим особам.

Стаття 1124. Обов'язки виконавця

1. Виконавець за договором про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт зобов'язаний:

1) виконати роботи відповідно до погодженої із замовником програми (техніко-економічних показників) або тематики і передати замовникові результат у строк, встановлений договором;

2) додержувати вимог, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності;

3) утримуватися від оприлюднення науково-технічних результатів, одержаних при виконанні робіт без згоди замовника;

4) вживати заходів для захисту результатів, що підлягають юридичній охороні, одержаних при виконанні робіт, та інформувати про це замовника;

5) власними силами та за власний рахунок усувати допущені з його вини недоліки в технічній документації, які можуть спричинити відступлення від техніко-економічних показників, визначених у технічному завданні замовника або в договорі;

6) невідкладно інформувати замовника про виявлену неможливість одержання очікуваних результатів або про недоцільність продовження робіт.

Стаття 1125. Обов'язки замовника

1. Замовник за договором про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт зобов'язаний:

1) надати виконавцеві технічне завдання та погодити з ним програму (техніко-економічні показники) або тематику робіт;

2) передати виконавцеві інформацію, необхідну для виконання робіт;

3) прийняти виконані роботи та оплатити їх.

Стаття 1126. Наслідки неможливості досягнення результату

1. Якщо під час виконання науково-дослідних робіт буде виявлено неможливість досягнення очікуваних результатів внаслідок обставин, що не залежать від виконавця, замовник зобов’язаний оплатити роботи, проведені до виявлення такої неможливості, але не більше відповідної частини ціни робіт, визначеної договором.

2. Якщо під час виконання дослідно-конструкторських і технологічних робіт буде виявлено неможливість досягнення очікуваних результатів внаслідок обставин, що виникли не з вини виконавця, замовник зобов’язаний відшкодувати витрати виконавця.

Стаття 1127. Відповідальність виконавця за невиконання договору

1. Виконавець несе відповідальність перед замовником за невиконання договору про виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт, якщо не доведе, що порушення договору сталося не з його вини.

2. Виконавець зобов’язаний відшкодувати замовникові реальні збитки у межах ціни робіт, в яких виявлено недоліки, якщо договором встановлено, що вони підлягають відшкодуванню в межах загальної ціни робіт за договором.

Упущена вигода підлягає відшкодуванню у випадках, встановлених законом.

Глава 70. Послуги. Загальні приписи

Стаття 1128. Договір про надання послуг

1. За договором про надання послуг одна сторона (виконавець) бере зобов’язання за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається у процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник – оплатити виконавцеві надану послугу, якщо іншого не встановлено договором.

2. Приписи цієї глави можуть застосовувати до всіх договорів про надання послуг, якщо це не суперечить суті зобов’язання.

Стаття 1129. Виконання договору про надання послуг

1. Виконавець повинен надати послугу особисто.

2. У випадках, встановлених договором, виконавець має право покласти виконання договору про надання послуг на іншу особу, при цьому виконавець

несе відповідальність перед замовником у повному обсязі за порушення договору.

Стаття 1130. Плата за договором про надання послуг

1. Якщо договором передбачено надання послуг за плату, замовник зобов'язаний оплатити надану йому послугу в розмірі, у строки та в порядку, що встановлені договором.

2. У разі неможливості виконання договору про надання послуг, що виникла не з вини виконавця, замовник зобов'язаний сплатити виконавцеві розумну плату. Якщо неможливість виконання договору виникла з вини замовника, він зобов'язаний сплатити виконавцеві плату в повному обсязі, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 1131. Відшкодування виконавцеві фактичних витрат за договором про безоплатне надання послуг

1. За договором про безоплатне надання послуг замовник зобов'язаний відшкодувати виконавцеві усі фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

2. Приписи частини першої цієї статті застосовують також у випадках, якщо неможливість виконання договору про безоплатне надання послуг виникла з вини замовника або внаслідок дії обставин непереборної сили.

Стаття 1132. Юридичні наслідки порушення виконавцем договору про надання послуг

1. Збитки, завдані замовникові через невиконання договору про надання послуг за плату, за наявності вини виконавця підлягають відшкодуванню виконавцем у повному обсязі, якщо іншого не встановлено договором. Виконавець, який не виконав договір про надання послуг за плату під час здійснення ним підприємницької діяльності, несе відповідальність за таке невиконання, якщо не доведе, що виконання виявилося неможливим внаслідок дії обставин непереборної сили, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Збитки, завдані невиконанням договору про безоплатне надання послуг, підлягають відшкодуванню виконавцем у розмірі, що не перевищує двох мінімальних прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених на рік виконання договору, якщо іншого розміру відповідальності виконавця не визначено договором.

Глава 71. Перевезення

Стаття 1133. Договір перевезення

1. За договором перевезення одна сторона (перевізник) бере зобов’язання за завданням іншої сторони (замовника) надати транспортну послугу з перевезення вантажу, пасажирів, багажу тощо, а замовник – оплатити перевізникові надану послугу, якщо іншого не встановлено договором.

2. Загальні умови перевезення визначають цей Кодекс, інші закони, транспортні кодекси (статути), інші нормативно-правові акти та видані відповідно до них правила.

Умови перевезення вантажу, пасажирів і багажу окремими видами транспорту встановлює договір, якщо іншого не встановлено законом, транспортним кодексом (статутом) та виданими відповідно до них правилами.

Стаття 1134. Договір перевезення вантажу

1. За договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) бере зобов’язання доставити довірений їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник – сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

2. Укладення договору перевезення вантажу підтверджують складенням транспортної накладної (коносамента або іншого документа, встановленого транспортним кодексом (статутом).

3. Перевізник і власник (володілець) вантажу за потреби систематичного здійснення перевезень можуть укласти довгостроковий договір.

Стаття 1135. Договір перевезення пасажира та багажу

1. За договором перевезення пасажира одна сторона (перевізник) бере зобов’язання перевезти другу сторону (пасажира) до пункту призначення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир – сплатити встановлену плату за проїзд, а в разі здавання багажу – також за провезення багажу.

2. Укладення договору перевезення пасажира та багажу підтверджують наданням квитка (у паперовій або електронній формі) та багажної квитанції, вимоги до яких визначають відповідно до законодавства.

Стаття 1136. Права пасажира

1. Пасажир має право на:

1) місце у транспортному засобі згідно з придбаним квитком;

2) безоплатне перевезення однієї дитини віком до шести років без надання дитині окремого місця, при здійсненні перевезення повітряним транспортом – на безоплатне перевезення однієї дитини віком до двох років;

3) придбання дитячого квитка за пільговою ціною для дітей віком від шести до чотирнадцяти років;

4) безоплатне перевезення ручної поклажі у межах норм, встановлених транспортним кодексом (статутом);

5) одну зупинку в дорозі з подовженням строку чинності проїзного документа (квитка) не більш як на десять діб, а в разі хвороби пасажира або члена його родини, що подорожує разом з ним на транспортному засобі, – на весь час хвороби;

6) відмову від поїздки, повернення квитка і одержання назад повної або часткової вартості квитка – залежно від строку здавання квитка згідно з правилами, встановленими транспортним кодексом (статутом);

7) своєчасне отримання повної інформації про час та місце відправлення транспортного засобу за маршрутом, зазначеним у транспортному документі (квитку).

2. Пасажир може мати також інші права, встановлені цим Кодексом, іншим законом, транспортним кодексом (статутом), іншим нормативно-правовим актом та виданими відповідно до них правилами.

Стаття 1137. Договір чартеру (фрахтування)

1. За договором чартеру (фрахтування) одна сторона (фрахтівник) бере зобов’язання надати другій стороні (фрахтувальникові) за плату всю або частину місткості в одному чи кількох транспортних засобах на один або кілька рейсів для перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти або з іншою метою, що не суперечить закону та іншим нормативно-правовим актам.

2. Порядок укладення договору чартеру (фрахтування), а також форму такого договору встановлює транспортний кодекс (статут).

Стаття 1138. Мультимодальні перевезення

1. Перевезення вантажу, багажу, пошти здійснюють кількома видами транспорту з використанням документа мультимодального перевезення.

2. Перевезення пасажирів може бути здійснено кількома видами транспорту за єдиним транспортним документом або за документом мультимодального перевезення. Відносини організацій, підприємств транспорту, що здійснюють мультимодальні перевезення, визначають за домовленістю між ними.

3. Відносини організацій, підприємств транспорту, що здійснюють мультимодальні перевезення, перевезення пасажирів, визначають Закон України "Про мультимодальні перевезення" та інші акти цивільного законодавства.

Стаття 1139. Довгостроковий договір

1. Перевізник і власник (володілець) вантажу за потреби систематичного здійснення перевезень можуть укласти довгостроковий договір.

2. За довгостроковим договором перевізник бере зобов'язання у встановлені строки приймати, а власник (володілець) вантажу – передавати для перевезення вантаж у встановленому обсязі. У довгостроковому договорі про перевезення вантажу встановлюють обсяг, строки та інші умови надання транспортних засобів і передання вантажу для перевезення, порядок розрахунків, а також інші умови перевезення.

Стаття 1140. Перевезення транспортом загального користування

1. Перевезення, яке здійснює юридична особа, вважають перевезенням транспортом загального користування, якщо із закону, інших нормативно-правових актів або ліцензії, виданої такій юридичній особі, випливає, що вона повинна здійснювати перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти за зверненням будь-якої особи.

2. Договір перевезення транспортом загального користування є публічним договором.

Стаття 1141. Провізна плата

1. За перевезення вантажу, пасажирів, багажу стягується провізна плата у розмірі, який визначають за домовленістю сторін, якщо іншого не встановлено законом або іншим нормативно-правовим актом. Якщо розмір провізної плати не визначено, стягується розумна плата.

2. Плату за перевезення вантажу, пасажирів, багажу, яке здійснюють транспортом загального користування, визначають за домовленістю сторін, якщо вона не встановлена тарифами, затвердженими у встановленому порядку.

Пільгові умови перевезення вантажу, пасажирів, багажу транспортом загального користування можуть встановлювати організація, підприємство транспорту за власний рахунок, а в разі встановлення пільгових умов законом або іншим нормативно-правовим актом – за рахунок відповідного бюджету.

3. Послуги, які надають на вимогу пасажира чи відправника вантажу, не передбачені тарифами, оплачують окремо за домовленістю сторін.

4. Перевізник має право притримати переданий йому для перевезення вантаж з метою забезпечення внесення провізної плати та інших платежів, якщо іншого не встановлено законом, іншим нормативно-правовим актом або не випливає із суті зобов'язання.

Стаття 1142. Надання транспортних засобів, передання вантажу для перевезення

1. Перевізник зобов'язаний надати транспортні засоби під завантаження у строк, встановлений договором.

Відправник вантажу має право відмовитися від наданого транспортного засобу, якщо він є непридатним для перевезення такого вантажу.

2. Відправник повинен надати у встановлений строк вантаж, що підлягає перевезенню, у належних тарі та/або упакованні, з маркуванням відповідно до встановлених вимог.

3. Перевізник має право відмовитися від прийняття вантажу, який переданий у тарі та/або упакованні, що не відповідають встановленим вимогам, а також у разі неналежного маркування або браку маркування вантажу.

Стаття 1143. Завантаження та вивантаження вантажу

1. Завантаження (вивантаження) вантажу здійснює організація, підприємство транспорту або відправник (одержувач) вантажу порядком, визначеним договором, із додержанням правил, встановлених транспортним кодексом (статутом), іншим нормативно-правовим актом та виданими відповідно до них правилами.

2. Завантаження (вивантаження) вантажу, що здійснює відправник (одержувач) вантажу, має проводитися у строк, визначений договором, якщо такий строк не встановлено транспортним кодексом (статутом), іншим нормативно-правовим актом та виданими відповідно до них правилами.

Стаття 1144. Строк доставки вантажу, пасажира, багажу, пошти

1. Перевізник зобов'язаний доставити вантаж, пасажира, багаж, пошту до пункту призначення у строк, встановлений договором, якщо інший строк не встановлено транспортним кодексом (статутом), іншим нормативно-правовим актом або виданими відповідно до них правилами, а в разі невизначення такого строку – у розумний строк.

2. Вантаж, не виданий одержувачеві на його вимогу протягом тридцяти днів після спливу строку доставки, якщо більш тривалий строк не встановлено договором, транспортним кодексом (статутом), є втраченим.

Одержувач вантажу повинен прийняти вантаж, що прибув після спливу строку доставки, і повернути суму, виплачену йому перевізником за втрату вантажу, якщо іншого не встановлено договором, транспортним кодексом (статутом).

Стаття 1145. Відповідальність за зобов'язаннями, що випливають із договору перевезення

1. У разі порушення зобов'язань, що випливають із договору перевезення, сторони несуть відповідальність, визначену за домовленістю сторін, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом, транспортним кодексом (статутом).

Стаття 1146. Відповідальність перевізника за ненадання транспортного засобу, відповідальність відправника за невикористання наданого транспортного засобу

1. Перевізник за ненадання транспортного засобу для перевезення вантажу, а відправник – за ненадання вантажу або невикористання наданого транспортного засобу з інших причин несуть відповідальність, встановлену договором, якщо іншого не встановлено транспортним кодексом (статутом).

2. Перевізника і відправника вантажу звільняють від відповідальності, якщо ненадання транспортного засобу або невикористання наданого транспортного засобу сталося не з їхньої вини, зокрема у разі припинення (обмеження) перевезення вантажу у певних напрямках, встановленого у випадках і порядку, визначених транспортними кодексами (статутами).

Стаття 1147. Юридичні наслідки затримки відправлення пасажира, порушення строку доставлення пасажира до пункту призначення

1. За затримку у відправленні транспортного засобу, що перевозить пасажира, або запізнення у прибутті такого транспортного засобу до пункту призначення перевізник сплачує пасажирові штраф у розмірі, встановленому за домовленістю сторін або транспортним кодексом (статутом), якщо перевізник не доведе, що такі порушення сталися внаслідок дії обставин непереборної сили, усунення несправності транспортного засобу, що загрожувала життю або здоров'ю пасажирів, або інших обставин, що не залежали від перевізника.

2. У разі відмови пасажира від перевезення з причини затримки відправлення транспортного засобу перевізник зобов'язаний повернути пасажиру провізну плату.

3. Якщо поїздка пасажира з пункту пересадки не відбулася внаслідок запізнення транспортного засобу, який доставив його у цей пункт, перевізник зобов’язаний відшкодувати пасажирові завдані збитки.

Стаття 1148. Юридичні наслідки прострочення доставки вантажу

1. У разі прострочення доставки вантажу перевізник зобов’язаний відшкодувати другій стороні збитки, завдані порушенням строку перевезення, якщо інших форм відповідальності не встановлено договором, транспортним кодексом (статутом).

Стаття 1149. Юридичні наслідки втрати, нестачі, псування або пошкодження вантажу, багажу, пошти

1. Перевізник несе відповідальність за збереження вантажу, багажу, пошти з моменту прийняття їх до перевезення та до видачі одержувачеві, якщо не доведе, що втрата, нестача, псування або пошкодження вантажу, багажу, пошти сталися внаслідок обставин, яким перевізник не міг запобігти та усунення яких від нього не залежало.

2. Перевізник несе відповідальність за втрату, нестачу, псування або пошкодження прийнятих до перевезення вантажу, багажу, пошти у розмірі фактичної шкоди, якщо не доведе, що це сталося не з його вини.

3. Граничну межу відповідальності оператора мультимодальних перевезень визначає Закон України "Про мультимодальні перевезення".

Стаття 1150. Подання претензій і позовів, що випливають із договору перевезення

1. До пред’явлення перевізникові позову, що випливає з договору перевезення вантажу, пошти, можливо подати йому претензію у порядку, встановленому законом, транспортним кодексом (статутом).

2. Позов до перевізника може бути пред’явлений відправником вантажу або його одержувачем у разі повної або часткової відмови перевізника у задоволенні претензії або неодержання від перевізника відповіді на претензію у місячний строк.

3. До вимог, що випливають із договору перевезення вантажу, пошти, застосовують позовну давність в один рік з моменту, який визначають відповідно до транспортного кодексу (статуту).

4. Позовну давність, порядок подання позовів у спорах, пов’язаних з перевезеннями у закордонному сполученні, встановлюють міжнародні договори України, транспортні кодекси (статути).

Стаття 1151. Страхування вантажу, пасажира і багажу

1. Страхування вантажу, пасажира і багажу проводять відповідно до закону.

Стаття 1152. Відповідальність перевізника за шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю пасажира

1. Відповідальність перевізника за шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю пасажира, визначають відповідно до глави 91 цього Кодексу, якщо договором або законом не встановлена відповідальність перевізника безвідносно до вини.

Глава 72. Транспортне експедирування

Стаття 1153. Договір транспортного експедирування

1. За договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) бере зобов'язання за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) надати або організувати надання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Договором транспортного експедирування може бути встановлено обов'язок експедитора організувати перевезення вантажу транспортом і за маршрутом, вибраним експедитором або клієнтом, зобов'язання експедитора укласти від свого імені або від імені клієнта договір перевезення вантажу, забезпечити відправку і одержання вантажу, а також інші зобов'язання, пов'язані з перевезенням.

Договором транспортного експедирування може бути передбачено надання додаткових послуг, необхідних для доставки вантажу (перевірка кількості та стану вантажу, його завантаження та вивантаження, сплата мита, зборів і витрат, покладених на клієнта, зберігання вантажу до його одержання у пункті призначення, одержання необхідних для експорту та імпорту документів, виконання митних формальностей тощо).

2. Приписи цієї глави поширюють також на випадки, якщо обов'язки експедитора виконує перевізник.

3. Умови договору транспортного експедирування визначають за домовленістю сторін, якщо іншого не встановлюють закон, інші нормативно-правові акти.

Стаття 1154. Істотні умови договору транспортного експедирування

1. Істотними умовами договору транспортного експедирування є вид транспортно-експедиторської послуги, вид та найменування вантажу, розмір

плати експедиторові, пункти відправлення та призначення вантажу, строк (термін) виконання договору, а також усі умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди.

Стаття 1155. Плата за договором транспортного експедирування

1. Розмір плати експедиторові визначають у договорі транспортного експедирування, якщо іншого не встановлено законом. Якщо розмір плати експедиторові не встановлено, клієнт повинен сплатити експедиторові плату на основі звичайних цін, що склалися на аналогічні послуги на момент укладення договору.

Стаття 1156. Виконання договору транспортного експедирування

1. Експедитор має право залучити до виконання своїх обов'язків інших осіб.

2. У разі залучення експедитором до виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування інших осіб експедитор несе відповідальність перед клієнтом за невиконання договору.

Стаття 1157. Документи та інша інформація, які надають експедиторові

1. Клієнт зобов'язаний надати експедиторові документи та іншу інформацію про властивості вантажу, умови його перевезення, а також інформацію, необхідну для виконання експедитором обов'язків, встановлених договором.

2. Експедитор повідомляє клієнту про виявлені недоліки в одержаній інформації, а в разі її неповноти – запитує у клієнта необхідну додаткову інформацію.

3. У разі ненадання клієнтом документів та необхідної інформації експедитор має право відкласти виконання своїх обов'язків за договором транспортного експедирування до надання документів та інформації в повному обсязі.

4. Клієнт несе відповідальність за збитки, завдані експедиторові у зв'язку з порушенням обов'язку щодо надання документів та інформації, визначених частиною першою цієї статті.

Стаття 1158. Юридичні наслідки порушення експедитором умов договору

1. За порушення обов'язків за договором транспортного експедирування до експедитора застосовують юридичні наслідки, встановлені главою 59 цього Кодексу.

Стаття 1159. Відмова від договору транспортного експедирування

1. Клієнт або експедитор має право відмовитися від договору транспортного експедирування, повідомивши про це другу сторону в розумний строк. Сторона, яка заявила про відмову, зобов'язана відшкодувати другій стороні збитки, завдані їй внаслідок розірвання договору.

Глава 73. Охорона фізичної особи та/або майна

Стаття 1160. Договір охорони фізичної особи

1. За договором охорони фізичної особи одна сторона (охоронець, суб'єкт охоронної діяльності) за домовленістю з другою стороною (замовник охоронних послуг, клієнт, підохоронна особа) бере зобов'язання вчиняти превентивні, інформаційні, організаційно-технічні та інші заходи, обумовлені договором і характером потенційних загроз для здоров'я та життя замовника охоронних послуг чи третіх осіб, з метою виявлення відповідних загроз, недопущення їх негативного впливу на здоров'я та життя замовника охоронних послуг чи третіх осіб (безвідносно до того, чи є відповідні загрози результатом цілеспрямованої діяльності інших осіб або подій) та припинення такого впливу, а замовник охоронних послуг – сплачувати охоронцю плату за надані послуги в порядку, встановленому договором або законом.

2. Договір охорони фізичної особи може встановлювати обов'язок охоронця щодо організації охорони фізичної особи за її осідком (місцем проживання), тимчасовим осідком (місцем перебування) чи місцем роботи.

3. Превентивні, інформаційні, організаційно-технічні та інші заходи, обумовлені договором, можуть включати забезпечення недоторканності замовника охоронних послуг та/або третьої особи, їх перевезення, надання медичної допомоги, консультування щодо забезпечення недоторканності здоров'я та життя тощо.

4. До договору охорони фізичної особи застосовують загальні приписи цього Кодексу про зберігання або інші договори, елементи яких містяться в договорі охорони фізичної особи, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

5. Охоронець надає послуги з охорони в порядку здійснення права на самозахист суб'єктивних цивільних прав замовника охоронних послуг або третіх осіб, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1161. Сторони договору охорони фізичної особи

1. Замовником охоронних послуг та охоронцем за договором охорони фізичної особи може бути фізична особа з необхідним обсягом дієздатності або юридична особа.

Стаття 1162. Форма договору охорони фізичної особи

1. Договір охорони фізичної особи укладають письмово.

Стаття 1163. Істотні умови договору охорони фізичної особи

1. Істотними умовами договору охорони фізичної особи є умови про предмет договору, заходи, яких необхідно вжити для забезпечення недоторканності фізичної особи, а також розмір плати за охоронні послуги.

Стаття 1164. Обов’язок охоронця на користь третьої особи

1. Договір охорони фізичної особи може встановлювати обов’язок охоронця забезпечити недоторканність третьої особи.

Виконання охоронцем обов’язку на користь третьої особи може бути здійснено без одержання згоди такої особи, якщо надання охоронних послуг не порушує її цивільних прав і не передбачає втручання в її приватне життя.

2. Замовник охоронних послуг має право вимагати від охоронця виконання обов’язку на користь третьої особи.

Стаття 1165. Юридичні наслідки невиконання охоронцем обов’язку на користь третьої особи

1. У разі невиконання охоронцем обов’язку на користь третьої особи замовник охоронних послуг має право вимагати розірвання договору, повернення оплати послуг у сумі, що відповідає обсягу невиконання обов’язку, а також інших витрат, здійснених у зв’язку з укладенням договору, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1166. Строк дії договору охорони фізичної особи

1. Договір охорони фізичної особи укладають на строк, визначений таким договором.

2. Якщо строк договору охорони фізичної особи не визначено, договір вважають укладеним на невизначений строк.

Стаття 1167. Виконання охоронцем обов’язків за договором охорони фізичної особи

1. Охоронець зобов’язаний виконувати обов’язки, покладені на нього договором, особисто, якщо іншого не встановлює договір або закон.

Стаття 1168. Пролонгація договору охорони фізичної особи

1. Якщо за п’ятнадцять днів до завершення строку дії договору охорони фізичної особи, укладеного на визначений строк, жодна із сторін не поінформує іншу сторону про небажання продовжувати дію договору, договір охорони фізичної особи вважають поновленим на строк, який раніше був встановлений договором.

Стаття 1169. Розірвання договору охорони фізичної особи

1. Замовник охоронних послуг має право у будь-який час відмовитися від договору охорони фізичної особи, виплативши охоронцю плату за фактично надані послуги та відшкодувавши йому збитки, завдані розірванням договору.

2. Охоронець має право вимагати розірвання договору охорони фізичної особи, якщо замовник охоронних послуг:

1) не оплатив охоронні послуги протягом двох місяців поспіль або прострочував оплату охоронних послуг п’ять чи більше разів;

2) систематично порушує встановлені договором правила особистої безпеки, що унеможливлює забезпечення охоронцем його недоторканності.

Охоронець має право вимагати розірвання договору охорони фізичної особи, укладеного на користь третьої особи, якщо через обставини, що не залежать від охоронця, надання визначених договором послуг стало неможливим.

Стаття 1170. Припинення договору охорони фізичної особи

1. Договір охорони фізичної особи припиняють у разі смерті фізичної особи – замовника охоронних послуг або фізичної особи, на користь якої надають послуги з охорони за договором, якщо договір укладено на користь третьої особи.

У разі смерті фізичної особи, на користь якої надають послуги з охорони за договором, безвідносно до того, є така особа стороною договору або третьою особою, охоронець зобов’язаний вжити всіх невідкладних заходів для забезпечення поваги до тіла такої особи.

Стаття 1171. Забезпечення конфіденційності

1. Охоронцю заборонено розголошувати умови договору охорони фізичної особи, а також інформацію про заходи, яких вживали, вживають або планують вживати для виконання умов договору.

Охоронцю заборонено розголошувати будь-які відомості, отримані під час виконання договору охорони фізичної особи, зокрема відомості про особисте життя особи, на користь якої надають охоронні послуги.

Не є порушенням обов’язку охоронця щодо нерозголошення відповідних відомостей пред’явлення іншим особам документів, що посвідчують право охороняти замовника охоронних послуг або третіх осіб, за умови що це необхідно для виконання обов’язків, визначених умовами договору охорони фізичної особи.

Стаття 1172. Наслідки невиконання договору охорони фізичної особи

1. Охоронець зобов’язаний відшкодувати збитки, пов’язані зі смертю фізичної особи, на користь якої надавали охоронні послуги за договором охорони фізичної особи, у розмірі та порядку, визначених умовами договору або законом, якщо смерть такої особи стала наслідком невиконання охоронцем умов договору охорони фізичної особи.

Стаття 1173. Договір охорони майна

1. За договором охорони майна охоронець, який є суб’єктом підприємницької діяльності, бере зобов’язання забезпечити недоторканність майна, що охороняється. Володілець такого майна зобов’язаний виконувати визначені договором правила майнової безпеки і сплачувати охоронцю встановлену плату у спосіб, визначений договором або законом.

2. Укладення договору охорони майна не перешкоджає володільцю майна володіти, користуватися та розпоряджатися таким майном, якщо іншого не встановлено умовами договору.

Стаття 1174. Сторони договору охорони майна

1. Замовником охоронних послуг за договором охорони майна може бути фізична особа з необхідним обсягом дієздатності або юридична особа.

Замовником охоронних послуг може бути особа, яка має чинне речове право на предмет охорони.

2. Охоронцем за договором охорони майна може бути фізична або юридична особа – суб’єкт підприємницької діяльності.

Стаття 1175. Форма договору охорони майна

1. Договір охорони майна укладають письмово.

Стаття 1176. Істотні умови договору охорони майна

1. Істотними умовами договору охорони майна є умови про предмет договору, строк дії договору, заходи, яких необхідно вжити для забезпечення недоторканності майна, а також розмір плати за охоронні послуги.

Стаття 1177. Обов’язок охоронця на користь третьої особи

1. Договір охорони майна може встановлювати обов’язок охоронця забезпечити доступ до охоронюваного майна третіх осіб.

2. Договір охорони майна може встановлювати обов’язок охоронця забезпечити недоторканність майна, що належить третій особі, за умови що це не створюватиме такій особі перешкод у володінні, користуванні та розпоряджанні відповідним майном.

Стаття 1178. Строк договору охорони майна

1. Договір охорони майна укладають на строк, визначений таким договором.

2. Якщо строк договору охорони майна не визначено, договір вважають укладеним на невизначений строк.

Стаття 1179. Виконання охоронцем обов’язків за договором охорони майна

1. Охоронець зобов’язаний виконувати обов’язки, покладені на нього договором, особисто, якщо іншого не встановлено умовами договору або законом.

Стаття 1180. Пролонгація договору охорони майна

1. Якщо за п’ятнадцять днів до завершення строку дії договору охорони майна, укладеного на визначений строк, жодна із сторін не поінформує іншу сторону про небажання продовжувати дію договору, договір охорони майна вважають поновленим на строк, який раніше був встановлений договором.

Стаття 1181. Розірвання договору охорони майна

1. Замовник охоронних послуг має право вимагати розірвання договору охорони майна, якщо охоронець:

1) не виконує своїх обов’язків за договором, що підвищує ризик незабезпечення недоторканності майна, переданого під охорону;

2) своїми діями чи бездіяльністю створює загрозу знищення або пошкодження майна, переданого під охорону;

3) розголосив відомості про особисте життя володільця майна, переданого під охорону, які стали йому відомі у зв’язку з виконанням договору охорони майна;

4) розголосив відомості, збереження яких у таємниці є необхідним для забезпечення недоторканності майна, переданого під охорону;

5) допустив невиконання умов договору, внаслідок чого майно, передане під охорону, зазнало пошкоджень або знищено.

2. Охоронець має право вимагати розірвання договору охорони майна, якщо замовник охоронних послуг:

1) не оплатив охоронні послуги протягом двох місяців поспіль або прострочував оплату охоронних послуг три і більше разів;

2) систематично порушує встановлені договором правила безпеки, що перешкоджає забезпеченню охоронцем недоторканності майна, переданого під охорону.

3. Кожна із сторін договору охорони майна має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши про це другу сторону не менш як за тридцять календарних днів, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін.

Стаття 1182. Припинення договору охорони майна

1. Договір охорони майна припиняється у разі смерті фізичної особи – замовника охоронних послуг.

У разі смерті володільця майна, переданого під охорону, охоронець зобов’язаний вжити всіх невідкладних заходів для забезпечення збереження майна, переданого під охорону, і має право на відшкодування здійснених ним у зв’язку з цим витрат.

2. Договір охорони майна припиняється у разі ліквідації юридичної особи – охоронця.

Глава 74. Зберігання

§ 1. Загальні приписи про зберігання

Стаття 1183. Договір зберігання

1. За договором зберігання одна сторона (зберігач) бере зобов’язання зберігати річ, передану їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути її поклажодавцеві у схоронності.

2. Договором зберігання, згідно з яким зберігачем є особа, що здійснює зберігання речей на засадах підприємницької діяльності (професійний зберігач), може бути встановлено обов’язок зберігача зберігати річ, яка буде передана зберігачеві в майбутньому.

3. Договір зберігання є публічним, якщо зберігання речей здійснює суб'єкт підприємницької діяльності на складах (у камерах, приміщеннях) загального користування.

Стаття 1184. Форма договору зберігання

1. Договір зберігання, згідно з яким зберігач бере зобов'язання прийняти річ на зберігання в майбутньому, укладають письмово, безвідносно до вартості речі, яка буде передана на зберігання. Вимога про письмове укладення договору є дотриманою, якщо прийняття речі на зберігання посвідчене розпискою, квитанцією або іншим документом, підписаним зберігачем.

2. Прийняття речі на зберігання у разі виникнення пожежі, повені, епідемічної ситуації або інших надзвичайних ситуацій може бути підтверджено свідченнями свідків.

3. Прийняття речі на зберігання може підтверджуватися видачею поклажодавцеві номерного жетона, іншого знака, що посвідчує прийняття речі на зберігання, якщо це встановлено законом, іншим актом цивільного законодавства або є звичним для цього виду зберігання.

Стаття 1185. Строк зберігання

1. Зберігач зобов'язаний зберігати річ протягом строку, визначеного договором зберігання.

2. Якщо строк зберігання у договорі зберігання не визначено і не може бути визначено з умов договору, зберігач зобов'язаний зберігати річ до пред'явлення поклажодавцем вимоги про її повернення.

3. Якщо строк зберігання речі визначений моментом пред'явлення поклажодавцем вимоги про її повернення, зберігач має право зі спливом звичайного за таких обставин строку зберігання вимагати від поклажодавця забрати цю річ протягом розумного строку.

Стаття 1186. Юридичні наслідки відмови поклажодавця від передання речі на зберігання

1. Зберігач, який зобов'язався прийняти в майбутньому річ на зберігання, не має права вимагати її передання на зберігання.

2. Поклажодавець, який не передав річ на зберігання, зобов'язаний відшкодувати зберігачеві збитки, завдані йому у зв'язку з тим, що зберігання не відбулося, якщо поклажодавець не попередив зберігача у розумний строк про відмову від договору зберігання.

3. Якщо поклажодавець попередив зберігача у розумний строк про відмову від його послуг, але зберігач уже здійснив витрати, поклажодавець зобов'язаний

їх відшкодувати. У такому разі зберігач має обґрунтувати необхідність здійснених ним витрат.

Стаття 1187. Обов’язок щодо прийняття речі на зберігання

1. Професійний зберігач, який зберігає речі на складах (у камерах, приміщеннях) загального користування, не має права відмовити в укладенні договору зберігання, за наявності у нього можливості забезпечити зберігання.

2. Зберігач звільняється від обов’язку щодо прийняття речі на зберігання, якщо у зв’язку з обставинами, що мають істотне значення, він не може забезпечити схоронності речі.

Якщо річ мала бути передана на зберігання в майбутньому, зберігач звільняється від обов’язку прийняття речі на зберігання, якщо у зв’язку з обставинами, що мають істотне значення, він не може забезпечити схоронності речі.

Стаття 1188. Зберігання речей, визначених родовими ознаками

1. За згодою поклажодавця зберігач має право змішати речі одного роду та однієї якості, які передані на зберігання.

2. Знищення речей, визначених родовими ознаками, під час їх зберігання не є підставою для припинення договору зберігання.

Стаття 1189. Обов’язок зберігача щодо забезпечення схоронності речі

1. Зберігач зобов’язаний вживати всіх заходів, встановлених договором, законом, іншим актом цивільного законодавства, визначеним статтею 4 цього Кодексу, для забезпечення схоронності речі.

2. Якщо зберігання здійснюють безоплатно, зберігач зобов’язаний піклуватися про річ, як про свою власну.

Стаття 1190. Виконання договору зберігання

1. Зберігач зобов’язаний виконувати свої обов’язки за договором зберігання особисто.

2. Зберігач має право передати річ на зберігання іншій особі у разі, якщо він вимушений це зробити в інтересах поклажодавця і не має можливості отримати його згоду.

Про передання речі на зберігання іншій особі зберігач зобов’язаний своєчасно повідомити поклажодавця.

3. У разі передання зберігачем речі на зберігання іншій особі умови договору зберігання є чинними і первісний зберігач несе відповідальність за дії особи, якій він передав річ на зберігання.

Стаття 1191. Користування річчю, переданою на зберігання

1. Зберігач не має права без згоди поклажодавця користуватися річчю, переданою йому на зберігання, а також передавати її у користування іншій особі.

Стаття 1192. Зміна умов зберігання

1. Зберігач зобов'язаний невідкладно повідомити поклажодавця про необхідність зміни умов зберігання речі і отримати його відповідь.

У разі небезпеки втрати, нестачі або пошкодження речі зберігач зобов'язаний змінити спосіб, місце та інші умови її зберігання, не чекаючи на відповідь поклажодавця.

2. Якщо річ пошкоджена або виникли реальна загроза її пошкодження чи інші обставини, що не дають змоги забезпечити її схоронність, а вжиття заходів з боку поклажодавця очікувати неможливо, зберігач має право продати річ або її частину.

Якщо зазначені обставини виникли з причин, незалежних від зберігача, за які зберігач не несе відповідальності, він має право відшкодувати свої витрати з суми виторгу, одержаної від продажу речі. Тягар доказування наявності обставин, визначених цією частиною, покладають на зберігача.

Стаття 1193. Плата за зберігання

1. Плату за зберігання та строки її внесення визначають у договорі зберігання.

2. Якщо зберігання припинилося достроково через обставини, незалежні від зберігача, він має право на домірну частину плати. Договір зберігання є розірваним або зміненим з моменту отримання зберігачем від поклажодавця повідомлення про односторонню відмову від виконання договору повністю або частково, якщо іншого строку розірвання або зміни договору не визначено у повідомленні або за згодою сторін.

3. Якщо поклажодавець після закінчення строку договору зберігання не забрав річ, він зобов'язаний внести плату за весь фактичний час її зберігання.

4. Установчим документом юридичної особи або договором може бути визначено безоплатне зберігання речі.

Стаття 1194. Відшкодування витрат на зберігання

1. Витрати зберігача на зберігання речі можуть бути включені до плати за зберігання.

2. Витрати, які сторони не могли передбачити під час укладення договору зберігання, відшкодовують понад плату, що належить зберігачеві.

3. У разі безоплатного зберігання поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві здійснені ним витрати на зберігання речі, якщо іншого не встановлено договором або законом.

Стаття 1195. Обов'язок поклажодавця забрати річ після спливу строку зберігання

1. Поклажодавець зобов'язаний забрати річ від зберігача після спливу строку зберігання.

2. Річ, яку поклажодавець не забрав протягом одного року після спливу строку зберігання, може бути продана зберігачем порядком, визначеним законом.

Зберігач має право відшкодувати свої витрати та плату за зберігання з суми виторгу, одержаної від продажу речі, а решту повернути поклажодавцеві або покласти на депозит нотаріуса на ім'я поклажодавця.

Стаття 1196. Обов'язок зберігача повернути річ

1. Зберігач зобов'язаний повернути поклажодавцеві річ, яка була передана на зберігання, або відповідну кількість речей такого самого роду і такої самої якості.

2. Річ має бути повернена поклажодавцю в тому стані, в якому вона була прийнята на зберігання, з урахуванням зміни її природних властивостей.

Зберігач зобов'язаний передати поклажодавцеві плоди та доходи, одержані від речі.

3. Тотожність речі, прийнятої на зберігання, і речі, повернутої поклажодавцеві, може бути підтверджене свідченнями свідків.

Стаття 1197. Відшкодування збитків, завданих поклажодавцеві

1. Збитки, завдані поклажодавцеві втратою (нестачею) або пошкодженням речі, відшкодовує зберігач:

1) у разі втрати (нестачі) речі – у розмірі її вартості;

2) у разі пошкодження речі – у розмірі суми, на яку зменшилася вартість речі.

2. Якщо внаслідок пошкодження речі її якість змінилася настільки, що вона не може бути використана за первісним призначенням, поклажодавець має право відмовитися від речі і вимагати від зберігача відшкодування її вартості.

Стаття 1198. Відшкодування збитків, завданих зберігачеві

1. Поклажодавець зобов'язаний відшкодувати зберігачеві збитки, завдані властивостями речі, переданої на зберігання, якщо зберігач, приймаючи річ на зберігання, не знав і не міг знати про такі властивості.

Стаття 1199. Повернення речі на вимогу поклажодавця

1. Зберігач зобов'язаний повернути річ поклажодавцю на першу його вимогу, навіть якщо строк її зберігання не закінчився.

Стаття 1200. Зберігання за законом

1. Приписи цієї глави застосовуються до зберігання, яке здійснюють на підставі закону, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1201. Застосування загальних приписів про зберігання до окремих видів зберігання

1. Приписи параграфа 1 цієї глави застосовують до окремих видів зберігання, якщо іншого не встановлено приписом цього Кодексу про окремі види зберігання або законом.

§ 2. Зберігання на товарному складі

Стаття 1202. Поняття товарного складу

1. Товарним складом є особа, яка зберігає товар та надає послуги, пов'язані зі зберіганням, на засадах підприємницької діяльності.

2. Товарний склад є складом загального користування, якщо відповідно до закону, іншого нормативно-правового акта або дозволу (ліцензії) він зобов'язаний приймати на зберігання товари від будь-якої особи.

Стаття 1203. Договір зберігання на товарному складі

1. За договором зберігання на товарному складі одна сторона (товарний склад) бере зобов'язання за плату зберігати товар, переданий їй другою стороною (поклажодавцем), і повернути цей товар у схоронності, а поклажодавець – оплатити надану послугу та забрати товар у визначений строк.

2. Договір зберігання на товарному складі, укладений складом загального користування, є публічним договором.

3. Договір зберігання на товарному складі укладають письмово. Вимога про письмове укладення договору є дотриманою, якщо прийняття товару на товарний склад посвідчене складським документом.

Стаття 1204. Зберігання речей, визначених родовими ознаками, з правом розпоряджання ними

1. Якщо товарний склад має право розпоряджатися речами, визначеними родовими ознаками, до відносин сторін застосовують приписи про договір позики, а час та місце повернення товарів визначають загальними приписами цього Кодексу про зберігання.

Стаття 1205. Огляд товару

1. Товарний склад зобов'язаний за власний рахунок оглянути товар під час прийняття його на зберігання для визначення кількості та зовнішнього стану товару.

2. Товарний склад зобов'язаний надавати поклажодавцеві можливість оглянути товар або зразки товару протягом усього часу зберігання, а якщо предметом зберігання є речі, визначені родовими ознаками, – також брати проби та вживати заходів, необхідних для забезпечення схоронності товару.

3. Товарний склад або поклажодавець під час повернення товару має право вимагати його огляду та перевірки якості. Витрати, пов'язані з оглядом речей, несе сторона, яка вимагала огляду та перевірки.

Якщо товар при поверненні не був оглянутий або перевірений спільно товарним складом та поклажодавцем, поклажодавець може заявити письмово про нестачу або пошкодження товару одночасно з одержанням товару, а про нестачу та пошкодження, які не могли бути виявлені у разі застосування звичайної процедури повернення товару, – протягом трьох днів після одержання товару. У разі неподання заяви поклажодавцем вважають, що товарний склад повернув товар відповідно до умов договору.

Стаття 1206. Зміна умов зберігання та стан товару

1. Якщо для забезпечення схоронності товару потрібна невідкладна зміна умов його зберігання, товарний склад зобов'язаний самостійно вжити невідкладних заходів та повідомити про них поклажодавця.

2. У разі виявлення пошкоджень товару склад зобов'язаний невідкладно скласти акт і того самого дня повідомити про це поклажодавця.

Стаття 1207. Складські документи

1. Товарний склад на підтвердження прийняття товару видає поклажодавцеві один із таких складських документів:

1) складська квитанція;

2) просте складське свідоцтво;

3) подвійне складське свідоцтво.

2. Товар, прийнятий на зберігання за простим або подвійним складським свідоцтвом, може бути предметом застави протягом строку зберігання товару на підставі застави відповідного свідоцтва.

Стаття 1208. Подвійне складське свідоцтво

1. Подвійне складське свідоцтво має дві частини – складське свідоцтво та заставне свідоцтво (варант), які можуть бути відокремлені одна від одної.

2. У кожній з двох частин подвійного складського свідоцтва однаково зазначають:

1) найменування та осідок (місцезнаходження) товарного складу, що прийняв товар на зберігання;

2) номер свідоцтва за реєстром товарного складу;

3) найменування юридичної особи або ім’я фізичної особи, від якої прийнято товар на зберігання, її осідок (місцезнаходження або місце проживання);

4) найменування і кількість прийнятого на зберігання товару – число одиниць та/або товарних місць, та/або міра (вага, об’єм) товару;

5) строк, на який прийнято товар на зберігання, або зазначене про те, що товар прийнято на зберігання до запитання;

6) розмір плати за зберігання або тарифи, на підставі яких обчислюється плата за зберігання, порядок її сплати;

7) дата видачі свідоцтва.

Кожна з двох частин подвійного складського свідоцтва має також містити ідентичні підписи уповноваженої особи товарного складу.

3. Документ, що не відповідає вимогам цієї статті, не є подвійним складським свідоцтвом.

Стаття 1209. Права володільця складського та заставного свідоцтв

1. Володілець складського та заставного свідоцтв має право розпоряджатися товаром, що зберігається на товарному складі.

2. Володілець лише складського свідоцтва має право розпоряджатися товаром, але товар не може бути забраний з товарного складу до погашення кредиту, виданого за заставним свідоцтвом.

3. Володілець лише заставного свідоцтва має право застави на товар на суму відповідно до суми кредиту та процентів за користування ним. У разі застави товару позначка про це робиться на складському свідоцтві.

Стаття 1210. Передання складського та заставного свідоцтв

1. Складське та заставне свідоцтва можуть передаватися разом або окремо за передавальним написом.

Стаття 1211. Передання простого та подвійного складського свідоцтв

1. Володілець одночасно з переданням іншій особі простого складського свідоцтва, подвійного складського свідоцтва або складського свідоцтва як частини подвійного складського свідоцтва зобов'язаний перевести на таку особу свій обов'язок щодо сплати товарному складу плати за зберігання товару, зазначеного у свідоцтві, що передається, а також передати інші пов'язані з товаром права і обов'язки за договором складського зберігання відповідно до приписів глави 55 цього Кодексу.

Стаття 1212. Просте складське свідоцтво

1. Просте складське свідоцтво видається на пред'явника.

2. Просте складське свідоцтво має містити відомості, визначені пунктами 1, 2, 4, 7 та абзацом дев'ятим частини другої статті 1208 цього Кодексу, а також зазначення про те, що воно видане на пред'явника.

3. Документ, що не відповідає вимогам цієї статті, не є простим складським свідоцтвом.

Стаття 1213. Видача товару за подвійним складським свідоцтвом

1. Товарний склад видає товар володільцеві складського та заставного свідоцтв (подвійного складського свідоцтва) лише в обмін на обидва свідоцтва разом.

2. Володільцеві складського свідоцтва, який не має заставного свідоцтва, але сплатив суму боргу за ним, товарний склад видає товар в обмін на складське свідоцтво та квитанцію про сплату всієї суми боргу за заставним свідоцтвом.

Товарний склад, що видав товар володільцеві складського свідоцтва, який не має заставного свідоцтва та не сплатив суму боргу за ним, несе

відповідальність перед володільцем заставного свідоцтва за сплату всієї суми, забезпеченої заставним свідоцтвом.

3. Володілець складського та заставного свідоцтв має право вимагати видачі товару частинами. При цьому в обмін на первісні свідоцтва йому видають нові свідоцтва на товар, що залишається на товарному складі.

§ 3. Спеціальні види зберігання

Стаття 1214. Зберігання речей у ломбарді

1. Договір зберігання речі, прийнятої ломбардом від фізичної особи, оформляють наданням іменної квитанції.

2. Ціну речі, прийнятої на зберігання, визначають за домовленістю сторін.

3. Ломбард зобов’язаний за власний рахунок страхувати на користь поклажодавця речі, прийняті на зберігання, відповідно до повної суми їх оцінки.

Стаття 1215. Продаж речі, яку поклажодавець не забрав з ломбарду

1. Річ, яку поклажодавець не забрав із ломбарду після спливу трьох місяців з дня закінчення строку зберігання, ломбард може продати порядком, встановленим законом.

2. Із суми виторгу, одержаної від продажу речі, вираховують плату за зберігання та інші платежі, які належить зробити ломбардові. Залишок суми виторгу повертають поклажодавцеві.

Стаття 1216. Зберігання цінностей у банку

1. Банк може прийняти на зберігання документи, цінні папери, дорогоцінні метали, каміння, інші коштовності та цінності.

3. Укладення договору зберігання цінностей у банку засвідчують наданням банком поклажодавцеві іменного документа, пред’явлення якого є підставою для повернення цінностей поклажодавцеві.

Стаття 1217. Договір про надання індивідуального банківського сейфа під охороною банку

1. Банк може передати поклажодавцеві індивідуальний банківський сейф (його частину або спеціальне приміщення) для зберігання у ньому цінностей та роботи з ними.

2. Банк видає поклажодавцеві ключ від сейфа, картку, що ідентифікує поклажодавця, інший знак або документ, що посвідчує право пред'явника на доступ до сейфа та одержання з нього цінностей.

3. Банк приймає від поклажодавця цінності, контролює їх поміщення у сейф та одержання їх із сейфа.

Стаття 1218. Договір про надання індивідуального банківського сейфа без охорони банку

1. До договору про надання особі банківського сейфа без відповідальності банку за вміст сейфа застосовують приписи цього Кодексу про майновий найм (оренду).

Стаття 1219. Зберігання речей у камерах схову організацій, підприємств транспорту

1. До камер схову загального користування, створених організаціями, підприємствами транспорту, приймають на зберігання речі пасажирів та інших осіб безвідносно до наявності у них проїзних документів.

2. На підтвердження прийняття речі на зберігання до камери схову (крім автоматичних камер) поклажодавцеві надають квитанцію або номерний жетон.

3. Збитки, завдані поклажодавцеві внаслідок втрати, нестачі або пошкодження речі, переданої до камери схову, відшкодовують протягом однієї доби з моменту пред'явлення вимоги про відшкодування у розмірі суми оцінки речі, здійсненої під час передання її на зберігання.

4. Строк, протягом якого річ зберігають у камері схову, визначають правилами, зарвердженими відповідно до транспортного кодексу (статуту), або за домовленістю сторін. Річ, не забрану з камери схову у встановлений строк, зберігають протягом трьох місяців. Після спливу зазначеного строку річ може бути продана порядком, встановленим законом.

5. У разі втрати квитанції або номерного жетона річ, передану до камери схову, видають поклажодавцеві, за умови надання доказу належності йому цієї речі.

6. До договору про зберігання речі в автоматичних камерах схову застосовують приписи цього Кодексу про майновий найм (оренду).

Стаття 1220. Зберігання речей у гардеробі організації

1. Зберігачем речі, зданої до гардероба організації, є така організація.

Зберігач речі, зданої до гардероба, безвідносно до того, здійснюється зберігання за плату чи безоплатно, зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів для забезпечення схоронності речі.

2. Приписи цієї статті застосовують щодо зберігання верхнього одягу, головних уборів у спеціально відведених для цього місцях в закладах охорони здоров'я та інших закладах.

Стаття 1221. Зберігання речей пасажира під час його перевезення

1. Перевізник зобов'язаний забезпечити схоронність валізи (сумки), особистих речей пасажира (крім дорогоцінностей та грошей), які пасажир перевозить, у відведеному місці.

2. Порядок, строк та умови зберігання речей пасажира під час його перевезення визначають транспортним кодексом (статутом) та відомчими нормативно-правовими актами перевізника.

Стаття 1222. Зберігання речей у готелі

1. Готель несе відповідальність за схоронність речей, внесених до готелю особою, яка проживає у ньому. Річ є такою, що внесена до готелю, якщо вона передана працівникам готелю або перебуває у приміщенні, винайнятому особою.

2. Готель несе відповідальність за втрату грошей, інших цінностей (цінних паперів, коштовностей) лише за умови, що вони були окремо передані готелю на зберігання.

3. У разі втрати чи пошкодження речі особа зобов'язана негайно повідомити про це готель.

Якщо до закінчення строку проживання особа не пред'явила вимоги до готелю, вважають, що її речі не були втрачені чи пошкоджені.

4. Приписи цієї статті застосовують до зберігання речей фізичних осіб у гуртожитках, мотелях, будинках відпочинку, пансіонатах, санаторіях та інших організаціях, у приміщеннях яких особа тимчасово проживає.

Стаття 1223. Зберігання речей, що є предметом спору (секвестр)

1. Дві або більше осіб, між якими виник спір про право на річ (поклажодавці), можуть передати таку річ третій особі (зберігачу), яка бере на себе обов'язок після вирішення спору повернути річ особі, визначеній рішенням суду або за згодою усіх осіб, між якими існував спір щодо відповідної речі.

2. Річ, яка є предметом спору, може бути передана на зберігання за рішенням суду.

Зберігачем у такому разі може бути особа, призначена судом, або особа, визначена за домовленістю сторін, між якими існує спір. Річ передають на зберігання іншій особі за згодою такої особи, якщо іншого не встановлює закон. Зберігач має право на плату за зберігання речі за рахунок сторін, між якими існує спір.

Стаття 1224. Повернення речей, що є предметом спору

1. Зберігач, який зберігає річ, що є предметом спору, передану йому на зберігання поклажодавцями, зобов'язаний повернути таку річ особі, визначеній за взаємною згодою поклажодавців.

Зберігач, який зберігає річ, що є предметом спору, передану йому на зберігання за рішенням суду, зобов'язаний повернути таку річ особі, визначеній судом, навіть якщо така особа не є поклажодавцем.

Зберігач також повертає річ особі, визначеній судом, якщо річ передана на зберігання особами, між якими виник спір, вирішений у судовому порядку.

Особа є такою, якій річ, що перебуває на зберіганні у зберігача, підлягає поверненню, якщо рішенням суду, що набрало чинності, визначено необхідність повернення відповідної речі саме цій особі або якщо судом встановлено право цієї особи володіти відповідною річчю.

2. У разі розірвання договору зберігання речі, що є предметом спору, річ повертається поклажодавцеві, який є фактичним володільцем речі на момент її передачі на зберігання, або правонаступнику такої особи, якщо іншої особи не визначено за згодою усіх поклажодавців.

Стаття 1225. Зберігання автотранспортних засобів

1. Якщо зберігання автотранспортних засобів здійснює суб'єкт підприємницької діяльності, такий договір зберігання є публічним.

2. За договором зберігання автотранспортного засобу в боксі, гаражі, на спеціальній стоянці зберігач бере зобов'язання не допускати проникнення до таких приміщень сторонніх осіб і надати автотранспортний засіб за першою вимогою поклажодавця.

Договір зберігання автотранспортного засобу поширюється також на відносини гаражно-будівельних, гаражних кооперативів та їхніх членів, якщо іншого не встановлено законом або статутом кооперативу.

Прийняття автотранспортного засобу на зберігання посвідчують квитанцією (номером, жетоном).

Глава 75. Страхування

Стаття 1226. Договір страхування

1. За договором страхування одна сторона (страховик) бере зобов'язання прийняти ризик на страхування та у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату (страхове відшкодування) другій стороні (страхувальникові) або третій особі у межах страхової суми, а страхувальник – сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

2. Договір страхування укладають відповідно до цього Кодексу, Закону України "Про страхування", інших законодавчих актів.

3. Законом може бути встановлено обов’язок фізичної або юридичної особи укласти договір страхування (обов’язкове страхування).

4. Законом може бути встановлена вимога щодо обов’язкової наявності договору страхування за окремими класами страхування/категоріями страхових ризиків.

Стаття 1227. Предмет договору страхування

1. Предметом договору страхування є передання страхувальником за плату ризику, пов’язаного з об’єктом страхування, страховику на умовах, визначених договором страхування або законодавством.

Об’єктом страхування можуть бути:

1) життя, здоров’я, працездатність та/або пенсійне забезпечення;

2) майно на праві володіння, користування і розпорядження та/або можливі збитки чи витрати;

3) відповідальність за шкоду, завдану особі або її майну.

Якщо законом встановлений обов’язок фізичної особи або юридичної особи укласти договір страхування (обов’язкове страхування), об’єкт страхування визначають відповідно до вимог закону.

Договір страхування, в якому не визначено об’єкт страхування, є нікчемним.

Стаття 1228. Форма договору страхування

1. Договір страхування укладають письмово: у паперовій формі – з дотриманням вимог до письмової форми правочину, встановлених цим Кодексом, в електронній формі – з дотриманням вимог, визначених Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг", або порядком, встановленим законодавством про електронну комерцію.

Факт укладення договору страхування може посвідчувати страховий поліс (сертифікат).

2. У разі недотримання вимоги щодо письмового укладення договору страхування такий договір є нікчемним.

Стаття 1229. Істотні умови договору страхування

1. Істотними умовами договору страхування є предмет договору страхування, об’єкт страхування, страховий випадок, розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов’язаний здійснити страхову виплату (страхове

відшкодування) у разі настання страхового випадку (страхова сума), розмір страхового платежу (страхова премія) і строки його сплати, строк договору та інші умови, встановлені актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу.

Стаття 1230. Момент набрання чинності договором страхування

1. Договір страхування набирає чинності з моменту, передбаченого таким договором або законодавством.

2. Дія договору страхування не поширюється на події, що мають ознаки страхового випадку, які настали до набрання чинності договором страхування (крім випадку застосування ретроактивної дати).

Стаття 1231. Сторони договору страхування

1. Сторонами договору страхування є страховик та страхувальник.

2. Страховиком є юридична особа, яка спеціально створена для здійснення страхової діяльності та одержала встановленим порядком ліцензію на здійснення страхової діяльності.

Вимоги до страховика, порядок ліцензування страхової діяльності та здійснення державного нагляду за страховою діяльністю встановлює закон.

Страхувальником може бути дієздатна фізична особа, фізична особа – підприємець, юридична особа, яка наділена страховим інтересом та уклала із страховиком договір страхування або є страхувальником відповідно до законодавства.

Ненаявність у страхувальника страхового інтересу є підставою для визнання договору страхування недійсним.

Стаття 1232. Укладення договору страхування на користь третьої особи

1. Страхувальник має право укласти із страховиком договір страхування на користь третьої особи.

У договорі страхування страхувальник може визначити застраховану особу – фізичну особу, життя, здоров’я, працездатність та/або пенсійне забезпечення якої є об’єктом страхування.

Закон може встановлювати обов’язок страхувальника щодо забезпечення страхування третьої особи.

Страхувальник, якщо іншого не встановлено договором страхування та/або законом, має право до настання страхового випадку змінити застраховану особу за згодою страховика у спосіб ініціювання внесення змін до договору страхування.

У договорі страхування страхувальник може визначити іншу особу (вигодонабувача), яка відповідно до такого договору або закону має право на страхову виплату.

Страхувальник, якщо іншого не встановлено договором страхування та/або законом, має право до настання страхового випадку змінити вигодонабувача у спосіб ініціювання внесення змін до договору страхування.

Особливості укладення договору страхування на користь третьої особи встановлює закон.

Стаття 1233. Співстрахування

1. Об’єкт страхування може бути застрахований за одним договором страхування кількома страховиками (співстрахування) з визначенням прав і обов’язків кожного із страховиків.

2. За погодженням співстраховиків і страхувальника один із співстраховиків може представляти всіх інших співстраховиків у відносинах із страхувальником. При цьому такий співстраховик несе перед страховиком відповідальність, домірну своїй частці.

3. Вимоги, встановлені законом для укладення договору страхування, поширюють на укладення договору співстрахування.

Стаття 1234. Договір перестрахування

1. За договором перестрахування страховик, який уклав договір страхування, страхує в іншого страховика (перестраховика) ризик виконання частини своїх обов’язків перед страхувальником.

2. Страховик, який уклав договір перестрахування, несе відповідальність перед страхувальником у повному обсязі відповідно до договору страхування.

Стаття 1235. Відповідальність страховика

1. Страховик у разі нездійснення страхової виплати (страхового відшкодування) страхувальникові або іншій особі відповідно до умов договору страхування або закону зобов’язаний сплатити неустойку в розмірі, визначеному договором страхування або законом.

Стаття 1236. Перехід до страховика права вимоги до особи, відповідальної за завдані збитки

1. До страховика, який здійснив страхову виплату (страхове відшкодування) за договором страхування майна, у межах фактичних витрат переходить право вимоги страхувальника або іншої особи, яка одержала

страхову виплату (страхове відшкодування), до особи, відповідальної за завдані збитки.

Стаття 1237. Заміна страхувальника – фізичної особи у договорі страхування

1. У разі смерті страхувальника – фізичної особи, який уклав договір страхування майна, права і обов'язки страхувальника переходять до осіб, які одержали таке майно у спадщину та/або у випадку, встановленому цим Кодексом, є такими, що прийняли спадщину.

2. У разі смерті страхувальника, який уклав договір страхування життя та здоров'я на користь третіх осіб, його права і обов'язки можуть перейти до таких осіб або до осіб, на яких відповідно до закону покладено обов'язок щодо охорони прав і законних інтересів застрахованих осіб.

3. В інших випадках права і обов'язки страхувальника можуть перейти до третіх осіб лише за згодою страховика, якщо іншого не встановлено договором страхування.

Стаття 1238. Наслідки припинення юридичної особи – страхувальника

1. Якщо юридична особа – страхувальник є припиненою і встановлено її правонаступники, права і обов'язки страхувальника переходять до правонаступників.

Стаття 1239. Наслідки визнання страхувальника – фізичної особи недієздатною або обмеження її цивільної дієздатності

1. Права і обов'язки страхувальника – фізичної особи, яка визнана судом недієздатною, здійснює її опікун з моменту визнання особи недієздатною.

Договір страхування, за яким застрахована відповідальність фізичної особи, яка визнана судом недієздатною, є припиненим з моменту визнання особи недієздатною.

2. Страхувальник – фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена судом, здійснює свої права і обов'язки страхувальника лише за згодою піклувальника.

Стаття 1240. Припинення договору страхування

1. Договір страхування є припиненим у випадках, встановлених договором страхування та законом.

Дія договору страхування може бути достроково припинена на вимогу страхувальника або страховика, якщо така можливість визначена умовами такого договору.

Дія договору страхування не може бути припинена страховиком достроково, якщо на це не надав згоди страхувальник, який виконує всі умови договору страхування, та якщо іншого не встановлено умовами такого договору та законом.

Про намір достроково припинити дію договору страхування будь-яка сторона зобов'язана повідомити другу сторону не пізніш як за 30 календарних днів до дати припинення дії договору страхування, якщо іншого не встановлено договором страхування.

Закон може визначати випадки, у яких дія договору страхування не може бути достроково припинена, зокрема якщо:

1) обов'язковість укладення договору страхування визначена законом;

2) укладення договору страхування є реалізацією інших відносин.

Стаття 1241. Обов'язкове страхування

1. Закон може встановлювати обов'язок фізичної особи або юридичної особи здійснити страхування життя, здоров'я, майна або відповідальності перед іншими особами за власний рахунок або за рахунок заінтересованої особи (обов'язкове страхування).

2. До відносин, що випливають із обов'язкового страхування, застосовують приписи цього Кодексу, якщо іншого не встановлюють акти цивільного законодавства.

Глава 76. Доручення

Стаття 1242. Договір доручення

1. За договором доручення одна сторона (повірений) бере зобов'язання вчинити певні юридичні дії від імені та за рахунок другої сторони (довірителя).

2. Договором доручення може бути встановлено виключне право повіреного на вчинення від імені та за рахунок довірителя всіх або частини юридичних дій, визначених договором. У договорі може бути визначено строк дії такого доручення та/або територію, у межах якої є чинним виключне право повіреного.

Стаття 1243. Строк договору доручення

1. Договір доручення може визначати строк, протягом якого повірений має право діяти від імені довірителя.

2. Якщо строк, визначений у довіреності, виданій на підставі договору доручення, менший за строк, визначений договором доручення, довіритель зобов'язаний видати нову довіреність.

Стаття 1244. Право повіреного на плату

1. Повірений має право на плату за виконання свого обов'язку за договором доручення, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Якщо договором доручення не визначено розмір плати повіреному або порядок її сплати, таку плату сплачують після виконання доручення відповідно до звичайних цін на такі послуги.

3. Повірений не має права на плату, якщо буде встановлено, що він діяв не в інтересах довірителя.

Стаття 1245. Зміст доручення

1. У договорі доручення або довіреності, виданій на підставі такого договору, чітко визначають юридичні дії, що належить вчинити повіреному. Дії, що належить вчинити повіреному, мають бути правомірними, конкретними та здійсненними.

Стаття 1246. Виконання доручення

1. Повірений зобов'язаний вчиняти дії відповідно до змісту наданого йому доручення.

Повірений може відступити від змісту доручення, якщо цього вимагають інтереси довірителя і повірений не міг попередньо запитати довірителя або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит. У такому разі повірений повинен повідомити довірителя про допущені відступлення від змісту доручення, як тільки це стане можливим.

2. Повіреному, який діє як комерційний представник відповідно до статті 260 цього Кодексу, довіритель може надати право відступати від змісту доручення у його інтересах без попереднього запиту про це. Комерційний представник повинен повідомити довірителя про допущені відступлення від його доручення в розумний строк, якщо іншого не встановлено договором доручення.

Стаття 1247. Особисте виконання договору доручення

1. Повірений повинен виконати надане йому доручення особисто. Якщо представник не може особисто виконати надане йому доручення, він зобов’язаний невідкладно повідомити про це довірителя.

Стаття 1248. Обов’язки повіреного

1. Повірений зобов’язаний:

1) повідомляти довірителеві на його вимогу всі відомості про хід виконання його доручення;

2) після виконання доручення або в разі припинення договору доручення до його виконання невідкладно повернути довірителеві довіреність, строк дії якої не закінчився, і надати звіт про виконання доручення та підтвердні документи, якщо цього вимагають умови договору та характер доручення;

3) невідкладно передати довірителеві все одержане у зв’язку з виконанням доручення.

Стаття 1249. Обов’язки довірителя

1. Довіритель зобов’язаний видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій, визначених договором доручення.

2. Довіритель зобов’язаний, якщо іншого не встановлено договором:

1) забезпечити повіреного засобами, необхідними для виконання доручення;

2) відшкодувати повіреному витрати, пов’язані з виконанням доручення.

3. Довіритель зобов’язаний невідкладно прийняти від повіреного все одержане ним у зв’язку з виконанням доручення.

4. Довіритель зобов’язаний сплатити повіреному плату, якщо вона йому належить відповідно до статті 1244 цього Кодексу.

Стаття 1250. Припинення договору доручення

1. Договір доручення є припиненим на загальних підставах припинення договору, а також у разі:

1) відмови довірителя або повіреного від договору;

2) визнання довірителя або повіреного недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім;

3) смерті довірителя або повіреного;

4) в інших випадках, визначених статтею 265 цього Кодексу.

2. Довіритель або повірений має право у будь-який час відмовитися від договору доручення. Відмова від права на відмову від договору доручення є нікчемною.

3. Якщо повірений діє як підприємець, сторона, яка відмовилася від договору доручення, повинна повідомити про відмову другу сторону не пізніш як за один місяць до припинення такого договору, якщо триваліший строк не встановлено договором.

У разі припинення юридичної особи, яка діє як комерційний представник, довіритель має право відмовитися від договору доручення без попереднього повідомлення повіреного.

Стаття 1251. Наслідки припинення договору доручення

1. Якщо договір доручення припинений до того, як доручення було повністю виконане повіреним, довіритель повинен відшкодувати повіреному витрати, пов'язані з виконанням доручення, а якщо повіреному належить плата відповідно до статті 1244 цього Кодексу – також сплатити йому плату домірно виконаній ним роботі. Цей припис не застосовується до виконання повіреним доручення після того, як він довідався або міг довідатися про припинення договору доручення.

2. Відмова довірителя від договору доручення не є підставою для відшкодування збитків, завданих повіреному припиненням договору, крім випадку припинення договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

3. Відмова повіреного від договору доручення не є підставою для відшкодування збитків, завданих довірителеві припиненням договору, крім випадку відмови повіреного від договору за умов, якщо довіритель позбавлений можливості інакше забезпечити свої інтереси, а також відмови від договору, за яким повірений діяв як комерційний представник.

Стаття 1252. Обов'язки спадкоємця повіреного та ліквідатора юридичної особи – повіреного

1. У разі смерті повіреного його спадкоємці повинні повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, зокрема забезпечити збереження його речей, документів та передати їх довірителеві.

2. У разі ліквідації юридичної особи – повіреного ліквідатор повинен повідомити довірителя про припинення договору доручення та вжити заходів, необхідних для охорони майна довірителя, забезпечити збереження його речей, документів та передати їх довірителеві.

Глава 77. Комісія

Стаття 1253. Договір комісії

1. За договором комісії одна сторона (комісіонер) бере зобов’язання за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента.

Стаття 1254. Умови договору комісії

1. Договір комісії укладають на визначений строк або без визначення строку, з визначенням або без визначення території його виконання, з умовою чи без умови щодо асортименту товарів, які є предметом комісії.

2. Комітент може бути зобов’язаний утримуватися від укладення договору комісії з іншими особами.

3. Істотними умовами договору комісії, за якими комісіонер зобов’язується продати або купити майно, є умови про це майно та його ціну.

Стаття 1255. Комісійна плата

1. Комітент повинен сплатити комісіонерові плату в розмірі та порядком, що встановлені договором комісії.

2. Якщо комісіонер поручився за виконання договору третьою особою, він має право на додаткову плату.

3. Якщо договором комісії розмір плати комісіонерові не визначений, таку плату сплачують після виконання договору комісії відповідно до звичайних цін на такі послуги.

4. Якщо договір комісії не виконаний з причин, що залежали від комітента, комісіонер має право на комісійну плату в розмірі та порядком, що встановлені договором комісії.

5. У разі розірвання або односторонньої відмови від договору комісії комісіонер має право на плату за фактично вчинені дії.

Стаття 1256. Виконання договору комісії

1. Комісіонер зобов’язаний укласти договір на умовах, найбільш вигідних для комітента, і відповідно до вказівок комітента. Якщо договор комісії не містить вказівок комітента, комісіонер зобов’язаний укласти договір купівлі або продажу майна відповідно до звичаїв ділового обороту або звичайних вимог.

2. Якщо комісіонер уклав договір на умовах більш вигідних, ніж були визначені комітентом, додатково одержана вигода належить комітентові.

Стаття 1257. Субкомісія

1. За згодою комітента комісіонер має право укласти договір субкомісії з третьою особою (субкомісіонером). При цьому комісіонер несе відповідальність перед комітентом за дії субкомісіонера.

За договором субкомісії комісіонер набуває щодо субкомісіонера прав і обов'язків комітента.

2. У виняткових випадках, якщо цього вимагають інтереси комітента, комісіонер має право укласти договір субкомісії без згоди комітента.

3. Комітент не має права вступати у відносини з субкомісіонером без згоди комісіонера.

Стаття 1258. Виконання договору, укладеного комісіонером з третьою особою

1. Комітент зобов'язаний забезпечити комісіонера усім необхідним для виконання обов'язку перед третьою особою.

2. За договором, укладеним з третьою особою, комісіонер набуває права навіть за умови, що комітент зазначений у договорі або прийняв від третьої особи виконання договору.

3. Комісіонер не несе відповідальності перед комітентом за невиконання третьою особою договору, укладеного з нею за рахунок комітента, крім випадків, якщо комісіонер був необачним при виборі такої особи або поручився за виконання договору (делькредере).

4. У разі порушення третьою особою договору, укладеного з нею комісіонером, комісіонер зобов'язаний невідкладно повідомити про це комітента, зібрати та забезпечити необхідні докази. Комітент має право вимагати від комісіонера відступлення права вимоги до третьої особи.

Стаття 1259. Відступлення від вказівок комітента

1. Комісіонер має право відступити від вказівок комітента, якщо цього вимагають інтереси комітента і комісіонер не міг попередньо запитати комітента або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит. У такому разі комісіонер повинен повідомити комітента про допущені відступлення від його вказівок, як тільки це стане можливим.

2. Комісіонерові, який є підприємцем, комітент може надати право відступати від своїх вказівок без попереднього запиту про це, але з обов'язковим повідомленням комітента про допущені відступлення.

3. Комісіонер, який продав майно за нижчою ціною, повинен сплатити різницю комітентові, якщо не доведе, що він не мав можливості продати майно

за погодженою ціною, а продаж за нижчою ціною запобіг виникненню більших збитків.

Якщо для відступлення від вказівок комітента договором була визначена необхідність попереднього запиту, комісіонер повинен довести, що він не міг попередньо запитати комітента або одержати відповідь на свій запит у розумний строк.

4. Якщо комісіонер купив майно за вищою ціною, ніж була погоджена, комітент має право не прийняти його, заявивши про це комісіонерові в розумний строк після отримання від нього повідомлення про таке придбання.

Якщо комітент не надішле комісіонерові повідомлення про відмову від купленого для нього майна, таке майно є прийнятим комітентом.

5. Якщо комісіонер при купівлі майна сплатив різницю у ціні, комітент не має права відмовитися від прийняття виконання договору.

Стаття 1260. Право власності комітента

1. Майно, придбане комісіонером за рахунок комітента, є власністю комітента.

Стаття 1261. Право комісіонера на притримання речі

1. Комісіонер має право для забезпечення своїх вимог за договором комісії притримати річ, яка має бути передана комітентові.

2. У разі оголошення комітента банкрутом комісіонер є заставодержателем притриманої ним речі.

Стаття 1262. Право комісіонера на відрахування з грошових коштів, що належать комітентові

1. Комісіонер має право відраховувати належні йому за договором суми з усіх грошових коштів, що надійшли до нього для комітента, якщо інші кредитори комітента не мають переважного перед ним права на задоволення своїх вимог із грошових коштів, що належать комітентові.

Стаття 1263. Обов’язок комісіонера зберігати майно комітента

1. Комісіонер несе відповідальність перед комітентом за втрату, нестачу або пошкодження майна комітента.

2. Якщо під час прийняття майна, що надійшло від комітента, або майна, що надійшло для комітента, комісіонер виявить нестачу або пошкодження майна, а також у разі завдання шкоди майну комітента комісіонер повинен

невідкладно повідомити про це комітента і вжити заходів для охорони його прав та інтересів.

3. Комісіонер, який не застрахував майно комітента, несе відповідальність за втрату, нестачу, пошкодження майна комітента, якщо він був зобов'язаний застрахувати майно за рахунок комітента відповідно до договору або звичаїв ділового обороту.

Стаття 1264. Звіт комісіонера

1. Після укладення за дорученням комітента договору купівлі або продажу майна комісіонер повинен надати комітентові звіт і передати йому все одержане за договором комісії.

2. Комітент, який має заперечення щодо звіту комісіонера, повинен повідомити його про це протягом тридцяти днів з дня отримання звіту. У разі ненадходження заперечень комітента звіт комісіонера є прийнятим.

Стаття 1265. Прийняття комітентом виконання за договором комісії

1. Комітент зобов'язаний:

1) прийняти від комісіонера все виконане за договором комісії;

2) оглянути майно, придбане для нього комісіонером, і невідкладно повідомити комісіонера про виявлені у цьому майні недоліки.

Стаття 1266. Право комісіонера на відшкодування витрат, здійснених ним у зв'язку з виконанням договору комісії

1. Комісіонер має право на відшкодування витрат, здійснених ним у зв'язку з виконанням своїх обов'язків за договором комісії, зокрема у випадку, якщо він або субкомісіонер вжив усіх заходів для укладення договору купівлі або продажу майна, але не міг його виконати через обставини, які від нього не залежали.

Стаття 1267. Право комітента на відмову від договору комісії

1. Комітент має право відмовитися від договору комісії.

2. Якщо договір комісії укладено без визначення строку, комітент повинен повідомити комісіонера про відмову від договору не пізніше ніж за тридцять днів.

3. У разі відмови комітента від договору комісії він повинен у строк, визначений договором, а якщо такий строк не визначений – невідкладно, розпорядитися своїм майном, що перебуває у комісіонера. У разі невиконання комітентом цього обов'язку комісіонер має право передати таке майно на

зберігання за рахунок комітента або продати за найвигіднішою для комітента ціною.

4. У разі відмови комітента від договору комісії комісіонер має право на відшкодування витрат, здійснених ним у зв'язку з виконанням договору.

Стаття 1268. Право комісіонера на відмову від договору комісії

1. Комісіонер має право відмовитися від договору комісії лише за умови, що договір комісії укладено без визначення строку. Комісіонер повинен повідомити комітента про відмову від договору не пізніше ніж за тридцять днів.

Комісіонер, який відмовився від договору комісії, повинен вжити заходів, необхідних для збереження майна комітента.

2. У разі відмови комісіонера від договору комісії комітент повинен розпорядитися своїм майном, яке перебуває у комісіонера, протягом п'ятнадцяти днів з дня отримання повідомлення про відмову комісіонера від договору. У разі невиконання комітентом цього обов'язку комісіонер має право передати таке майно на зберігання за рахунок комітента або продати за найвигіднішою для комітента ціною.

Стаття 1269. Наслідки смерті фізичної особи – комісіонера або припинення юридичної особи – комісіонера

1. У разі смерті фізичної особи – комісіонера або ліквідації юридичної особи – комісіонера договір комісії є припиненим.

2. Якщо юридична особа – комісіонер є припиненою і встановлені її правонаступники, права і обов'язки комісіонера переходять до правонаступників, якщо протягом строку, встановленого для заявлення кредиторами своїх вимог, комітент не повідомить про відмову від договору.

Стаття 1270. Наслідки смерті фізичної особи – комітента або припинення юридичної особи – комітента

1. У разі смерті фізичної особи – комітента або ліквідації юридичної особи – комітента і встановлення її правонаступників права і обов'язки комітента переходять до правонаступників.

Стаття 1271. Особливості окремих видів комісії

1. Закон може встановлювати особливості договору комісії щодо окремих видів майна.

Глава 78. Управління майном

Стаття 1272. Договір управління майном

1. За договором управління майном одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) майно в управління на певний строк, а друга сторона бере зобов'язання за плату здійснювати від власного імені управління таким майном в інтересах установника управління або зазначеної ним особи (вигодонабувача).

2. Договір управління майном може посвідчувати виникнення в управителя права довірчої власності на отримане в управління майно.

Довірча власність на отримане в управління нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості виникає з моменту її державної реєстрації у Державному реєстрі прав.

Закон чи договір управління майном може встановлювати обмеження права довірчої власності управителя.

Стаття 1273. Об'єкти управління

1. Об'єктами, щодо яких здійснюють управління, є єдиний майновий комплекс, нерухома річ, цінні папери, майнові права та інше майно.

2. Не можуть бути об'єктом управління грошові кошти, крім випадків, якщо право здійснювати управління грошовими коштами прямо встановлено законом.

3. Майно, передане в управління, має бути відокремлено від іншого майна установника управління та від майна управителя.

Майно, передане в управління, обліковують в управителя на окремому балансі, щодо нього ведуть окремий облік.

Розрахунки, пов'язані з управлінням майном, здійснюють на окремому банківському рахунку.

4. Майно, набуте управителем внаслідок управління майном, включають до складу майна, отриманого в управління.

Стаття 1274. Форма договору управління майном

1. Договір управління майном укладають письмово.

2. Договір управління нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва, майбутнім об'єктом нерухомості посвідчують нотаріально.

Стаття 1275. Установник управління

1. Установником управління є власник майна.

2. Якщо власником майна є фізична особа, місце перебування якої невідоме або яку визнано безвісно відсутньою, установником управління є орган опіки та піклування.

3. Якщо власником майна є малолітня дитина або фізична особа, визнана недієздатною, установником управління може бути її опікун або орган опіки та піклування.

4. Якщо власником майна є неповнолітня дитина, установником управління є така особа за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальника.

5. Якщо власником майна є особа, цивільна дієздатність якої обмежена, установником управління є її піклувальник.

6. У випадках, встановлених законом, установником управління може бути Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

7. У разі переходу права власності на майно, що є об’єктом управління, від установника управління до іншої особи договір управління не є припиненим, крім випадків, якщо право власності на майно переходить внаслідок звернення на нього стягнення.

Стаття 1276. Управитель

1. Управителем може бути суб’єкт підприємницької діяльності.

2. Управителем не може бути орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування, якщо іншого не встановлено законом.

3. Вигодонабувач не може бути управителем.

4. Управитель діє без довіреності.

5. Управитель, якщо це визначено договором про управління майном, є довірчим власником такого майна, а також здійснює володіння, користування і розпоряджання ним відповідно до закону та договору управління майном. Договір управління майном не тягне за собою переходу права власності до управителя на майно, передане в управління.

Стаття 1277. Особа, яка набуває вигоди від майна, переданого в управління (вигодонабувач)

1. Вигоди від майна, переданого в управління, належать установникові управління.

2. Установник управління може визначити в договорі особу, яка має право набувати вигоди від майна, переданого в управління (вигодонабувача).

Стаття 1278. Істотні умови договору управління майном

1. Істотними умовами договору управління майном є:

1) перелік майна, що передається в управління;

2) розмір і порядок внесення плати за управління майном.

Стаття 1279. Строк управління майном

1. Строк управління майном визначають у договорі управління майном.

Якщо сторони не визначили такий строк у договорі управління майном, такий договір є укладеним на п’ять років.

2. У разі неподання стороною заяви про припинення або зміну договору управління майном після спливу строку управління майном такий договір є продовженим на такий самий строк і на таких самих умовах.

Стаття 1280. Права та обов’язки управителя

1. Управитель здійснює управління майном відповідно до умов договору управління майном. Управитель може відчужувати майно, передане йому в управління, укладати щодо такого майна договір застави лише за згодою установника управління.

2. Управитель має право вимагати усунення будь-яких порушень його прав на майно, передане йому в управління, відповідно до статті 501 цього Кодексу.

Стаття 1281. Здійснення управління майном

1. Управитель здійснює управління майном особисто, крім випадків, визначених статтею 1284 цього Кодексу.

2. Управитель, вчиняючи фактичні та юридичні дії, пов’язані з управлінням майном, зобов’язаний повідомляти осіб, з якими він вчиняє правочини, про те, що він є управителем, а не власником майна.

3. У правочині щодо майна, переданого в управління, вчиненого письмово, зазначають про те, що правочин вчинено управителем майна. У разі нездійснення такого зазначення управитель несе відповідальність перед третіми особами особисто.

Стаття 1282. Передання в управління майна, що перебуває в заставі

1. Майно, що перебуває в заставі, може бути передано в управління.

2. Установник управління зобов’язаний повідомити управителя про те, що майно, яке передається в управління, перебуває в заставі.

Якщо установник управління не повідомив управителя, а управитель не знав і не міг знати про те, що майно, передане в управління, перебуває в заставі, управитель має право вимагати розірвання договору та виплати належної йому за договором плати відповідно до строку управління таким майном.

Стаття 1283. Звернення стягнення на майно, передане в управління, за вимогою кредитора установника управління

1. Звернення стягнення на майно, передане в управління, за вимогою кредитора установника управління не допускають, крім випадку визнання установника управління банкрутом або звернення стягнення на вимогу заставодержателя на майно, що є предметом договору застави. У разі визнання установника управління банкрутом договір управління таким майном є припиненим, а майно включається до ліквідаційної маси.

Стаття 1284. Передання права управління майном іншій особі

1. Управитель може передати іншій особі право вчиняти від його імені дії, необхідні для управління майном, якщо це передбачено договором управління майном або цього вимагають інтереси установника управління або вигодонабувача у разі неможливості отримати відповідні вказівки установника управління у розумний строк. Управитель несе відповідальність за дії залученої до управління особи тією мірою, як за свої власні дії.

Стаття 1285. Право управителя на плату

1. Управитель має право на плату, встановлену договором, а також на відшкодування необхідних витрат, здійснених ним у зв’язку з управлінням майном.

2. Управитель майном, якщо це передбачено законом або укладеним відповідно до нього договором, має право відраховувати грошові суми, належні йому відповідно до частини першої цієї статті, безпосередньо з доходів від використання майна, переданого в управління.

Стаття 1286. Юридичні наслідки порушення управителем умов договору

1. Управитель, який під час управління майном не дбав належним чином про інтереси установника управління або вигодонабувача, зобов’язаний

відшкодувати установникові управління завдані збитки, а вигодонабувачеві – упущену вигоду.

Управитель не несе відповідальності за завдані збитки, якщо доведе, що вони виникли внаслідок дії обставин непереборної сили, винних дій установника управління або вигодонабувача.

2. Управитель несе субсидіарну відповідальність за боргами, що виникли у зв'язку із здійсненням ним управління майном, якщо вартості майна, переданого йому в управління, недостатньо для задоволення вимог кредиторів.

3. Субсидіарна відповідальність управителя, визначена частиною другою цієї статті, настає також у разі вчинення правочинів з перевищенням наданих йому повноважень або встановлених обмежень, якщо треті особи, які беруть участь у правочині, доведуть, що вони не знали і не могли знати про перевищення управителем повноважень або встановлених обмежень. У такому разі установник управління може вимагати відшкодування збитків, завданих управителем.

Стаття 1287. Припинення договору управління майном

1. Договір управління майном є припиненим у разі:

1) знищення майна, переданого в управління;

2) припинення договору за заявою однієї із сторін у зв'язку із закінченням строку управління майном;

3) смерті фізичної особи – вигодонабувача або ліквідації юридичної особи – вигодонабувача, якщо іншого не встановлено договором;

4) відмови вигодонабувача від одержання вигоди за договором, якщо іншого не встановлено договором;

5) визнання управителя недієздатним, безвісно відсутнім, обмеження його цивільної дієздатності або смерті;

6) відмови управителя або установника управління від договору у зв'язку з неможливістю управителя здійснювати управління майном;

7) відмови установника управління від договору з іншої причини, ніж зазначена в пункті 6 цієї частини, за умови сплати управителеві плати, визначеної договором;

8) визнання банкрутом фізичної особи – установника управління;

9) завершення його виконання сторонами договору;

10) дострокового припинення управління майном, якщо це передбачено таким договором, або за рішенням суду.

2. У разі відмови однієї сторони від договору управління майном вона повинна повідомити про це другу сторону за три місяці до припинення договору, якщо договором не встановлений інший строк.

3. У разі припинення договору управління майном майно, що було передане в управління, або майно, набуте від такого управління, передається установникові управління у порядку, визначеному договором.

Стаття 1288. Особливості управління цінними паперами

1. Особливості управління цінними паперами встановлює закон.

Глава 79. Позика. Кредит. Банківський вклад

§ 1. Позика

Стаття 1289. Договір позики

1. За договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник бере зобов'язання повернути позикодавцеві таку саму суму грошових коштів (суму позики) або таку саму кількість речей того самого роду і такої самої якості.

Договір позики є укладеним з моменту передання грошей або інших речей, визначених родовими ознаками.

Стаття 1290. Форма договору позики

1. Договір позики укладають письмово, якщо його сума не менш як у десять разів перевищує встановлений законом розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, а у випадках, якщо позикодавцем є юридична особа, – безвідносно до суми.

2. На підтвердження укладення договору позики та його умов може бути надана розписка позичальника або інший документ, що підтверджує передання йому позикодавцем визначеної грошової суми або визначеної кількості речей.

Стаття 1291. Відсотки за договором позики

1. Позикодавець має право на одержання від позичальника відсотків суми позики, якщо іншого не встановлено договором або законом. Розмір і порядок сплати відсотків встановлюють договором. Якщо договором не визначено розмір відсотків, такий розмір визначають на рівні облікової ставки Національного банку України.

У разі невстановлення іншого за домовленістю сторін відсотки виплачують щомісяця до дня повернення позики.

2. Договір позики є безвідсотковим, якщо:

1) його укладено фізичними особами на суму, що не перевищує п’ятдесятикратного розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, і такий договір не пов’язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін;

2) позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками.

Стаття 1292. Обов’язок позичальника щодо повернення позики

1. Позичальник зобов’язаний повернути позикодавцеві позику (грошові кошти у такій самій сумі або речі, визначені родовими ознаками, у такій самій кількості, того самого роду і такої самої якості, що були передані йому позикодавцем) у строк та порядком, що встановлені договором.

Якщо договором не встановлений строк повернення позики або цей строк визначений моментом пред’явлення вимоги, позика має бути повернена позичальником протягом тридцяти днів з дня пред’явлення позикодавцем вимоги про це, якщо іншого не встановлено договором.

2. Позика, надана за договором безвідсоткової позики, може бути повернена позичальником достроково, якщо іншого не встановлено договором.

3. Позика є поверненою в момент передання позикодавцеві речей, визначених родовими ознаками, або зарахування грошової суми, що позичалася, на його банківський рахунок.

Стаття 1293. Наслідки порушення договору позичальником

1. Якщо позичальник своєчасно не повернув суму позики, він зобов’язаний сплатити грошову суму відповідно до статті 890 цього Кодексу. Якщо позичальник своєчасно не повернув речі, визначені родовими ознаками, він зобов’язаний сплатити неустойку відповідно до статей 828–831 цього Кодексу, яка нараховується з дня, коли речі мали бути повернені, до дня їх фактичного повернення позикодавцеві, безвідносно до сплати відсотків, належних йому відповідно до статті 1048 цього Кодексу.

2. Якщо договором встановлений обов’язок позичальника повернути позику частинами (з розстроченням), у разі прострочення повернення чергової частини позикодавець має право вимагати дострокового повернення частини позики, що залишилася, та сплати відсотків, належних йому відповідно до статті 1291 цього Кодексу.

Стаття 1294. Оспорювання договору позики

1. Позичальник має право оспорити договір позики, якщо грошові кошти або речі насправді не були одержані ним від позикодавця або були одержані у меншій кількості, ніж встановлено договором.

Якщо договір позики має бути укладений письмово, рішення суду не може ґрунтуватися на свідченнях свідків на підтвердження того, що гроші або речі насправді не були одержані позичальником від позикодавця або були одержані у меншій кількості, ніж встановлено договором. Цей припис не застосовують до випадків, якщо договір був укладений під впливом обману, насильства, зловмисної домовленості представника позичальника з позикодавцем або під впливом тяжкої обставини.

Стаття 1295. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником

1. У разі невиконання позичальником обов'язку щодо повернення позики, встановленого договором позики, а також у разі втрати забезпечення виконання зобов'язання або погіршення його умов внаслідок обставин, за які позикодавець не несе відповідальності, позикодавець має право вимагати від позичальника дострокового повернення позики та сплати відсотків, належних йому відповідно до статті 1291 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 1296. Новація боргу у позикове зобов'язання

1. За домовленістю сторін борг, що виник із договорів купівлі-продажу, найму майна або з іншої підстави, може бути замінений позиковим зобов'язанням (новація боргу).

2. Новацію боргу проводять з додержанням вимог про новацію у формі, визначеній для договору позики статтею 1290 цього Кодексу.

§ 2. Кредит

Стаття 1297. Кредитний договір

1. За кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) бере зобов'язання надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник – повернути кредит та сплатити відсотки.

2. До відносин за кредитним договором застосовують приписи параграфа 1 цієї глави, якщо іншого не встановлено цим параграфом і не випливає із суті кредитного договору.

3. Особливості регулювання відносин за договором про надання споживчого кредиту встановлює закон.

Стаття 1298. Форма кредитного договору

1. Кредитний договір укладають письмово.

2. У разі недодержання вимоги щодо письмового укладення кредитного договору такий договір є нікчемним.

Стаття 1299. Відмова від надання або одержання кредиту

1. Кредитодавець має право відмовитися від надання позичальникові кредиту, визначеного кредитним договором, частково або в повному обсязі у разі порушення процедури визнання позичальника банкрутом або за наявності інших обставин, які вочевидь свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений.

2. Позичальник має право відмовитися від одержання кредиту, визначеного кредитним договором, частково або в повному обсязі, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку надання кредиту, якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. У разі порушення позичальником обов'язку цільового використання кредиту, встановленого кредитним договором, кредитодавець має право також відмовитися від подальшого кредитування позичальника за договором.

Стаття 1300. Відсотки за кредитним договором

1. Відсоткова ставка за кредитом може бути фіксованою або змінюваною. Тип відсоткової ставки визначають кредитним договором.

2. Розмір відсотків, тип відсоткової ставки (фіксована або змінювана) та порядок їх сплати за кредитним договором визначають у договорі залежно від кредитного ризику, наданого забезпечення, попиту і пропозицій, які склалися на кредитному ринку, строку користування кредитом, розміру облікової ставки та інших чинників на дату укладення договору.

3. Фіксована відсоткова ставка є незмінною протягом усього строку кредитного договору. Встановлений договором розмір фіксованої відсоткової ставки не може бути збільшено кредитодавцем в односторонньому порядку. Умова договору про право кредитодавця змінювати розмір фіксованої відсоткової ставки в односторонньому порядку є нікчемною.

4. Якщо іншого не встановлено законом, у разі застосування змінюваної відсоткової ставки кредитодавець самостійно, з визначеною у кредитному договорі періодичністю, має право збільшувати та зобов'язаний зменшувати відсоткову ставку відповідно до умов і порядком, що встановлені кредитним договором. Кредитодавець зобов'язаний письмово повідомити позичальника, а в разі збільшення відсоткової ставки – також поручителя та інших зобов'язаних за

договором осіб про зміну відсоткової ставки протягом п’ятнадцяти календарних днів, що настають за днем, з якого застосовують нову ставку.

У разі незгоди із збільшенням відсоткової ставки позичальник зобов’язаний погасити заборгованість за договором у повному обсязі протягом тридцяти календарних днів з дня отримання повідомлення про збільшення відсоткової ставки. З дня погашення заборгованості за кредитним договором у повному обсязі зобов’язання сторін за таким договором припиняються. При цьому до моменту повного погашення заборгованості, але не більше тридцяти календарних днів з дати отримання повідомлення про збільшення відсоткової ставки, застосовують попередній розмір відсоткової ставки.

У кредитному договорі встановлюють порядок розрахунку змінюваної відсоткової ставки із застосуванням погодженого сторонами індексу. Порядок розрахунку змінюваної відсоткової ставки має забезпечувати точне визначення розміру відсоткової ставки за кредитом на будь-який момент часу протягом строку дії кредитного договору. Кредитодавець не має права змінювати встановлений кредитним договором порядок розрахунку змінюваної відсоткової ставки без згоди позичальника.

5. Індекс, що використовують для розрахунку змінюваної відсоткової ставки, має відповідати таким вимогам:

1) поточне значення індексу періодично, не менше одного разу на місяць, оприлюднюють у медіа або через інші загальнодоступні регулярні джерела інформації. У кредитному договорі зазначають посилання на джерело інформації про відповідний індекс;

2) індекс розраховують на основі об’єктивних індикаторів фінансової сфери, що дають змогу визначити ринкову вартість кредитних ресурсів;

3) значення індексу визначає незалежна установа з визнаною діловою репутацією на ринку фінансових послуг.

6. У разі застосування змінюваної відсоткової ставки у кредитному договорі визначають максимальний розмір відсоткової ставки, що може бути застосований.

7. Особливості застосування змінюваної відсоткової ставки за договором про надання споживчого кредиту встановлює закон.

Стаття 1301. Комерційний кредит

1. Договір, виконання якого пов’язане з переданням у власність другій стороні грошових коштів або речей, визначених родовими ознаками, може визначати надання кредиту як авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг (комерційний кредит), якщо іншого не встановлено законом.

2. До комерційного кредиту застосовують приписи статей 1297–1299 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено приписами про договір, з якого виникло відповідне зобов'язання, і не випливає із суті такого зобов'язання.

Стаття 1302. Юридичні наслідки недійсності кредитного договору

1. У разі визнання недійсним кредитного договору суд за заявою сторони в обов'язковому порядку застосовує наслідки недійсності правочину та визначає грошову суму, яка має бути повернена кредитодавцю.

2. Визнаючи недійсним кредитний договір, у якому виконання зобов'язання позичальника забезпечено заставою майна позичальника або поручителя, суд за заявою кредитодавця накладає арешт на таке майно.

3. Арешт на майно підлягає зняттю, якщо протягом тридцяти днів з дня набрання чинності рішенням суду про визнання недійсним кредитного договору кредитодавцю повернені кошти у розмірі, визначеному судом. Якщо у зазначений строк зобов'язання повернути кошти не виконано, кредитодавець має право звернутися до суду з позовом про звернення стягнення на арештоване майно.

4. Арешт на майно, накладений відповідно до частини другої цієї статті, підлягає зняттю після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю кошти у розмірі, визначеному судом.

5. Визнаючи недійсним договір застави, у якому виконання зобов'язання позичальника за кредитним договором забезпечено заставою майна позичальника або поручителя, суд за заявою кредитодавця накладає арешт на майно, яке було предметом застави. Такий арешт підлягає зняттю після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю кошти за кредитним договором, а у разі визнання кредитного договору недійсним – після виконання зобов'язання повернути кредитодавцю кошти в розмірі, визначеному судом відповідно до частини першої цієї статті.

§ 3. Банківський вклад

Стаття 1303. Договір банківського вкладу

1. За договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), яка прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму, що надійшла (вклад), зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та відсотки на неї або дохід в іншій формі на умовах та порядком, що визначені договором.

2. Договір банківського вкладу, в якому вкладником є фізична особа, є публічним договором.

3. До відносин банку та вкладника за рахунком, на який внесений вклад, застосовуються приписи про договір банківського рахунку (глава 80 цього

Кодексу), якщо іншого не встановлює ця глава або не випливає із суті договору банківського вкладу.

4. Приписи цього параграфа, крім частини третьої цієї статті, абзацу другого частини першої статті 1304, частини другої статті 1305, статті 1308 цього Кодексу, застосовують до відносин, що виникають під час здійснення кредитною спілкою діяльності із залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню.

Стаття 1304. Форма договору банківського вкладу

1. Договір банківського вкладу укладають письмово.

Вимога щодо письмового укладення договору банківського вкладу є додержаною, якщо внесення грошової суми підтверджено договором банківського вкладу з видачею ощадної книжки або сертифіката чи іншого документа, що відповідає вимогам, встановленим законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері банківської діяльності (банківськими правилами) та звичаями ділового обороту.

2. У разі недодержання вимоги щодо письмового укладення договору банківського вкладу такий договір є нікчемним.

Стаття 1305. Види банківських вкладів

1. Договір банківського вкладу укладають на умовах видачі вкладу на першу вимогу (вклад на вимогу) або на умовах повернення вкладу зі спливом строку, визначеного договором (строковий вклад).

Договір може визначати внесення грошової суми (вкладу) на інших умовах повернення.

2. За договором банківського вкладу на вимогу банк зобов’язаний видати вклад або його частину на першу вимогу вкладника.

Умова договору банківського вкладу на вимогу про відмову від права на одержання вкладу на першу вимогу є нікчемною.

3. За договором банківського строкового вкладу банк зобов’язаний видати вклад та нараховані відсотки за цим вкладом із спливом строку, визначеного договором банківського вкладу.

Повернення банківського строкового вкладу та нарахованих відсотків за ним на вимогу вкладника до спливу строку або до настання інших обставин, визначених договором, можливе лише у випадках, якщо це передбачено умовами договору банківського строкового вкладу.

4. Якщо вкладник не вимагає повернення суми строкового вкладу зі спливом строку, визначеного договором банківського вкладу, або повернення суми вкладу, внесеного на інших умовах повернення, після настання визначених

договором обставин договір є продовженим на умовах вкладу на вимогу, якщо іншого не встановлено договором.

Стаття 1306. Відсотки на банківський вклад

1. Банк виплачує вкладникові відсотки на суму вкладу в розмірі, встановленому договором банківського вкладу.

Якщо договором не встановлений розмір відсотків, банк зобов'язаний виплачувати відсотки у розмірі облікової ставки Національного банку України.

2. Банк має право змінити розмір відсотків, які виплачує на вклади на вимогу, якщо іншого не встановлено договором.

У разі зменшення банком розміру відсотків на вклади на вимогу новий розмір відсотків застосовують до вкладів, внесених до повідомлення вкладників про зменшення відсотків, із спливом одного місяця з моменту відповідного повідомлення, якщо іншого не встановлено договором.

3. Встановлений договором розмір відсотків на строковий вклад або на вклад, внесений на умовах його повернення у разі настання визначених договором обставин, не може бути односторонньо зменшений банком, якщо іншого не встановлено законом.

4. Умова договору щодо права банку змінювати розмір відсотків на строковий вклад в односторонньому порядку є нікчемною.

5. Відсотки на банківський вклад нараховують з дня, наступного за днем надходження вкладу у банк, до дня, що передує дню повернення вкладу вкладникові або списанню з рахунку вкладника з інших підстав.

6. Відсотки на банківський вклад виплачують вкладникові на його вимогу із спливом кожного кварталу окремо від суми вкладу, а невитребувані у цей строк відсотки збільшують суму вкладу, на яку нараховують відсотки, якщо іншого не встановлено договором банківського вкладу.

У разі повернення вкладу банк виплачує всі нараховані до цього моменту відсотки.

Стаття 1307. Внесення грошових коштів на рахунок вкладника іншою особою

1. На рахунок за банківським вкладом зараховують грошові кошти, які надійшли до банку на ім'я вкладника від іншої особи, якщо договором банківського вкладу не встановлено іншого. При цьому вважають, що вкладник погодився на одержання грошових коштів від іншої особи, надавши їй необхідні дані про рахунок за вкладом.

2. Кошти, помилково зараховані на рахунок вкладника, підлягають поверненню відповідно до приписів глави 92 цього Кодексу.

Стаття 1308. Договір банківського вкладу на користь третьої особи

1. Фізична або юридична особа може укласти договір банківського вкладу (зробити вклад) на користь третьої особи. Така особа набуває права вкладника з моменту пред'явлення нею до банку першої вимоги, що випливає з прав вкладника, або виявлення нею в інший спосіб наміру скористатися такими правами.

До набуття особою, на користь якої зроблено банківський вклад, прав вкладника такі права належать особі, яка зробила вклад.

Визначення імені фізичної особи (стаття 34 цього Кодексу) або найменування юридичної особи (стаття 100 цього Кодексу), на користь якої зроблено вклад, є істотною умовою договору банківського вкладу.

2. Якщо особа, на користь якої зроблено вклад, відмовилася від нього, особа, яка уклала договір банківського вкладу на користь третьої особи, має право вимагати повернення вкладу або перевести його на своє ім'я.

Глава 80. Банківський рахунок

§1. Договір банківського рахунку

Стаття 1309. Договір банківського рахунку

1. За договором банківського рахунку банк зобов'язаний приймати і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунку), грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунку та проведення інших операцій за рахунком.

2. Банк має право використовувати грошові кошти на рахунку клієнта, гарантуючи його право безперешкодно розпоряджатися такими коштами.

3. Банк не має права визначати та контролювати напрями використання грошових коштів клієнта та визначати інші обмеження його права щодо розпоряджання грошовими коштами, не встановлені законом, договором між банком і клієнтом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

4. Приписи цієї глави застосовують до кореспондентських рахунків та інших банківських рахунків, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1310. Укладення договору банківського рахунку

1. Договір банківського рахунку укладають письмово для відкриття клієнтові або визначеній ним особі рахунку в банку на умовах, погоджених сторонами.

2. Банк зобов’язаний укласти договір банківського рахунку з клієнтом, який звернувся з пропозицією відкрити рахунок на оголошених банком умовах, що відповідають закону та банківським правилам.

Банк не має права відмовити у відкритті рахунку, вчинення відповідних операцій за яким визначено законом, установчими документами банку та наданою йому ліцензією, крім випадків, якщо банк не має змоги прийняти на банківське обслуговування або якщо таку відмову допускають закон або банківські правила.

У разі необґрунтованого ухиляння банку від укладення договору банківського рахунку клієнт має право на захист своїх прав відповідно до цього Кодексу.

Стаття 1311. Операції за рахунком, що виконує банк

1. Банк зобов’язаний вчиняти для клієнта операції, визначені для рахунків даного виду законом, банківськими правилами та звичаями ділового обороту, якщо іншого не встановлено договором банківського рахунку.

2. Банк зобов’язаний зарахувати грошові кошти, що надійшли на рахунок клієнта, в день надходження до банку відповідної платіжної інструкції, якщо іншого строку не встановлено договором банківського рахунку або законом.

3. Банк зобов’язаний за розпорядженням клієнта видати або перерахувати з його рахунку грошові кошти в день надходження до банку відповідної платіжної інструкції, якщо іншого строку не встановлено договором банківського рахунку або законом.

4. Клієнт зобов’язаний сплачувати плату за виконання банком операцій за рахунком клієнта, якщо це встановлено договором.

Стаття 1312. Кредитування рахунку

1. Якщо відповідно до договору банківського рахунку банк здійснює платежі з рахунку клієнта, незважаючи на брак (недостатність) грошових коштів (кредитування рахунку), банк є таким, що надав клієнтові кредит на відповідну суму з дня здійснення такого платежу.

2. Права та обов’язки сторін, пов’язані з кредитуванням рахунку, визначають приписами про позику та кредит (параграфи 1 і 2 глави 79 цього Кодексу), якщо іншого не встановлено договором або законом.

3. Розмір плати за використання клієнтом коштів банку, яке не визначено договором, не може перевищувати подвійну облікову ставку Національного банку України.

Стаття 1313. Відсотки за користування коштами, що є на рахунку

1. За користування грошовими коштами, що є на рахунку клієнта, банк сплачує відсотки, сума яких зараховується на рахунок, якщо іншого не встановлює договір банківського рахунку або закон.

Сума відсотків зараховується на рахунок клієнта у строки, встановлені договором, а якщо такі строки не встановлені договором – зі спливом кожного кварталу.

2. Відсотки, визначені частиною першою цієї статті, банк сплачує у розмірі, встановленому договором, а якщо відповідні умови не встановлені договором – у розмірі, який звичайно сплачує банк за вкладом на вимогу.

Стаття 1314. Підстави списання грошових коштів з рахунку

1. Банк може списати грошові кошти з рахунку клієнта на підставі його розпорядження.

2. Грошові кошти можуть бути списані з рахунку клієнта без його розпорядження на підставі рішення суду, а також у випадках, встановлених законом, договором між банком і клієнтом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

Стаття 1315. Черговість списання грошових коштів з рахунку

1. Банк виконує платіжні інструкції відповідно до черговості їх надходження та лише в межах залишку грошових коштів на рахунку клієнта, якщо іншого не встановлено договором між банком і клієнтом.

2. У разі одночасного надходження до банку кількох платіжних інструкцій, на підставі яких здійснюють списання грошових коштів, банк списує кошти з рахунку клієнта у такій черговості:

1) у першу чергу списують грошові кошти на підставі рішення суду для задоволення вимог про відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я або смертю, а також вимог про стягнення аліментів;

2) у другу чергу списують грошові кошти на підставі рішення суду для розрахунків щодо виплати вихідної допомоги та оплати праці особам, які працюють за трудовим договором (контрактом), а також виплати за авторським договором;

3) у третю чергу списують грошові кошти на підставі інших рішень суду;

4) у четверту чергу списують грошові кошти за платіжними інструкціями про сплату платежів до бюджету;

5) у п’яту чергу списують грошові кошти за іншими платіжними інструкціями в порядку їх послідовного надходження.

У разі одночасного надходження до банку платіжної інструкції, наданої відповідно до умов обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку, та іншої платіжної інструкції, на підставі якої проводять списання грошових коштів, банк списує кошти з рахунку клієнта позачергово за платіжною інструкцією, наданою відповідно до умов такого обтяження. У разі одночасного надходження до банку кількох платіжних інструкцій, наданих відповідно до умов обтяжень, предметом яких є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку, банк списує кошти з рахунку клієнта за такими платіжними інструкціями згідно з пріоритетом відповідних обтяжень.

3. У разі браку (недостатності) грошових коштів на рахунку клієнта банк не веде облік платіжних інструкцій, якщо іншого не встановлено договором між банком і клієнтом.

Стаття 1316. Юридичні наслідки невиконання банком операцій за рахунком клієнта

1. У разі несвоєчасного зарахування на рахунок грошових коштів, що надійшли клієнтові, безпідставного списання банком грошових коштів з рахунку клієнта або порушення банком розпорядження клієнта про перерахування грошових коштів з його рахунку банк повинен невідкладно після виявлення порушення зарахувати відповідну суму на рахунок клієнта або належного отримувача, сплатити відсотки та відшкодувати завдані збитки, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1317. Обмеження права розпоряджання рахунком

1. Обмежування прав клієнта щодо розпоряджання грошовими коштами, що є на його рахунку, не допускається, крім випадків обмежування права розпоряджання рахунком за рішенням суду або в інших випадках, встановлених законом або умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на рахунку, а також у разі зупинення фінансових операцій, які можуть бути пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, замороження активів, що пов’язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, встановлених законом. Банк не має права встановлювати заборону на встановлення обтяження, але може встановлювати розумну винагороду.

2. Клієнт не має права без письмової згоди обтяжувача надавати банку розпорядження, а банк не має права їх виконувати, якщо в результаті розмір грошових коштів на рахунку буде меншим за розмір, визначений згідно з умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на відповідному банківському рахунку.

3. Після отримання банком письмового повідомлення обтяжувача про наявність підстав для звернення стягнення на предмет обтяження, яким є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку, клієнт за відповідним договором банківського рахунку не вправі без письмової згоди обтяжувача надавати банку розпорядження, а банк не вправі їх виконувати, якщо в результаті розмір грошових коштів на рахунку буде меншим за розмір забезпеченої обтяженням вимоги обтяжувача. Банк не перевіряє наявність підстав, зазначених у повідомленні, отриманому від обтяжувача.

4. Якщо на момент отримання розпорядження клієнта банк, письмово повідомлений клієнтом про існування обтяження, порушив вимоги частин другої і третьої цієї статті, такий банк несе відповідальність перед обтяжувачем у розмірі грошових коштів, списаних ним з рахунку на виконання розпорядження клієнта.

5. Згода обтяжувача, визначена частинами другою і третьою цієї статті, може бути викладена в загальній формі та/або містити умови, за яких така згода є наданою. Згода обтяжувача може бути включена до умов договору, яким встановлено обтяження майнових прав на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

Стаття 1318. Розірвання договору банківського рахунку

1. Договір банківського рахунку розривають за заявою клієнта у будь-який час.

Банк не має права за заявою клієнта розривати договір банківського рахунку чи вчиняти інші дії, що мають наслідком припинення договору, якщо грошові кошти, що є на відповідному рахунку, заморожені відповідно до Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

Клієнт не має права без згоди обтяжувача за домовленістю з банком чи односторонньо, зокрема у спосіб односторонньої відмови від виконання зобов’язання, розривати договір банківського рахунку чи вчиняти інші дії, що мають наслідком припинення договору, якщо майнові права на грошові кошти, що є на відповідному рахунку, є предметом обтяження, якщо іншого не встановлено умовами обтяження.

Правочини, вчинені з порушенням вимоги цієї частини, є нікчемними.

Згода обтяжувача може бути викладена в загальній формі та/або містити умови, за яких така згода є наданою. Згода обтяжувача може бути включена до умов договору, яким встановлено обтяження майнових прав на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

2. Банк має право вимагати розірвання договору банківського рахунку:

1) якщо сума грошових коштів, що є на рахунку клієнта, залишилася меншою за мінімальний розмір, визначений банківськими правилами або договором, якщо така сума не буде відновлена протягом одного місяця з дня попередження банком про це;

2) у разі непроведення операцій за таким рахунком протягом одного року, якщо іншого не встановлено договором;

3) у випадках, встановлених законодавством, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

4) в інших випадках, встановлених договором або законом.

3. Залишок грошових коштів на рахунку банк видає клієнтові або за його вказівкою чи порядком, визначеним законом, перераховує на інший рахунок у строки, встановлені банківськими правилами.

4. Банк може відмовитися від договору банківського рахунку та закрити рахунок клієнта у разі:

1) непроведення операцій за рахунком клієнта протягом трьох років поспіль та ненаявності залишку грошових коштів на такому рахунку;

2) наявності підстав, встановлених Законом України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення";

3) наявності підстав, встановлених Податковим кодексом України.

Залишок грошових коштів на рахунку клієнта повертають клієнтові.

Стаття 1319. Внесення змін до договору банківського рахунку, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження

1. Будь-які зміни до договору банківського рахунку, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження (крім змін, зазначених у частині другій цієї статті), вносять лише за умови попереднього надання письмової згоди обтяжувачам на такі зміни.

Згода обтяжувача може бути викладена в загальній формі та/або містити умови, за яких така згода є наданою. Згода обтяжувача може бути включена до

умов договору, яким встановлено обтяження майнових прав на грошові кошти, що є на банківському рахунку.

2. Зміни до договору банківського рахунку, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження, можуть бути внесені без згоди обтяжувача, якщо такі зміни не обмежують права обтяжувача, що виникають на підставі обтяження. У разі виникнення спору обов'язок доказування того, що відповідні зміни до договору банківського рахунку не обмежують права обтяжувача, покладають на клієнта.

3. У разі порушення вимог цієї статті клієнт зобов'язаний відшкодувати обтяжувачу збитки, завдані таким порушенням. Якщо на момент внесення відповідних змін банк був письмово повідомлений клієнтом про існування обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на відповідному рахунку, обов'язок відшкодування збитків банк та клієнт несуть солідарно.

Стаття 1320. Банківська таємниця

1. Банк гарантує таємницю банківського рахунку, операцій за рахунком і відомостей про клієнта.

Відомості про операції та рахунки можуть бути надані лише самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, зокрема органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані лише у випадках та порядком, що встановлені Законом України "Про банки і банківську діяльність".

2. У разі розголошення банком відомостей, що становлять банківську таємницю, клієнт має право вимагати від банку відшкодування завданих збитків та компенсації моральної шкоди.

3. Банк зобов'язаний за письмовою вимогою обтяжувача за обтяженням, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що є на банківському рахунку, надавати йому інформацію про залишок коштів на відповідному рахунку, операції за ним, обтяження, щодо яких до банку надійшли повідомлення та/або які взяті банком на облік, інші обмеження права розпоряджання рахунком у строк, за який така інформація надається клієнту, якщо право обтяжувача на отримання відповідної інформації визначено правочином, на підставі якого виникає таке обтяження.

§ 2. Договір ескроу

Стаття 1321. Договір ескроу

1. За договором ескроу банк зобов'язаний приймати та зараховувати на рахунок, відкритий клієнту (володільцю рахунку), грошові кошти, отримані від

володільця рахунку та/або від третіх осіб, та перераховувати такі кошти особі (особам), зазначений володільцем рахунку (бенефіціару або бенефіціарам), а в разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – особі (особам), зазначеній бенефіціаром, якщо це передбачено відповідним договором, або повернути такі кошти володільцю рахунку згідно з умовами договору.

2. Якщо іншого не встановлено договором ескроу, банк має право використовувати грошові кошти, що є на рахунку, гарантуючи вчасне перерахування таких коштів бенефіціару (бенефіціарам), а в разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – особі (особам), зазначеній бенефіціаром, якщо це визначено відповідним договором, або повернення таких коштів володільцю рахунку згідно з умовами договору.

3. До відносин сторін, пов'язаних з відкриттям, обслуговуванням та закриттям рахунку ескроу, застосовують приписи параграфа 1 цієї глави, якщо іншого не встановлено цим параграфом та не випливає із змісту відносин між банком, володільцем рахунку та бенефіціаром.

Стаття 1322. Операції за рахунком ескроу

1. За рахунком ескроу виконують лише операції із зарахування банком отриманих від володільця рахунку та/або від третіх осіб грошових коштів, які за настання підстав, визначених договором ескроу, призначені для перерахування бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній бенефіціаром особі, якщо це визначено відповідним договором), а також операції з перерахування таких коштів бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній бенефіціаром особі, якщо це визначено відповідним договором) або повернення їх володільцю рахунку відповідно до умов договору ескроу. У випадках, встановлених статтею 1326 цього Кодексу, за рахунком ескроу також виконують операції, пов'язані із зверненням стягнення на майнові права на грошові кошти, що є на рахунку, або на права вимоги володільця рахунку чи бенефіціара до банку відповідно до договору ескроу.

2. Зарахування грошових коштів на рахунок здійснюють одноразово або періодично порядком, встановленим договором.

3. За настання підстав, визначених договором, банк зобов'язаний у встановлений договором строк (за його ненаявності – протягом п'яти робочих днів з дня настання відповідних підстав) перерахувати суму, що є на рахунку, бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній бенефіціаром особі, якщо це визначено відповідним договором). Договором ескроу може бути визначено перерахування бенефіціару або зазначеній ним особі суми, що є на рахунку, частинами за настання визначених у договорі підстав.

4. Договір ескроу може визначати підстави, за настання яких усю суму, що є на рахунку, або її частину повертають володільцю рахунку.

Стаття 1323. Перевірка підстав для перерахування коштів з рахунку

1. У разі якщо договір ескроу передбачає надання банку документів, що підтверджують настання підстав для перерахування бенефіціару або зазначеній ним особі грошових коштів, що є на рахунку, або повернення таких коштів володільцю рахунку, банк перевіряє такі документи на відповідність умовам договору ескроу лише за зовнішніми ознаками, якщо іншого не встановлено законом або договором.

2. Якщо банк вважає, що документи, надані для перерахування коштів, що є на рахунку, не відповідають за зовнішніми ознаками умовам договору ескроу або іншим вимогам, встановленим договором, він зобов’язаний відмовити відповідній особі у перерахуванні грошових коштів з надсиланням письмового повідомлення із зазначенням причин відмови протягом п’яти робочих днів з дня отримання документів, якщо іншого не встановлює договір.

3. Договором ескроу на банк може бути покладений обов’язок щодо перевірки настання підстав для перерахування коштів бенефіціару або зазначеній ним особі або для повернення коштів володільцю рахунку.

4. Договором ескроу обов’язок щодо перевірки настання підстав для перерахування коштів бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній бенефіціаром особі) або повернення коштів володільцю рахунку може бути покладено на будь-яку третю особу. У такому разі договір встановлює порядок, обставини та умови надання банку такою третьою особою інформації про настання умов для перерахування коштів.

Стаття 1324. Обмеження щодо розпоряджання коштами, що є на рахунку

1. Якщо іншого не визначено договором ескроу, ні володілець рахунку, ні бенефіціар не мають права розпоряджатися грошовими коштами, що є на рахунку.

2. У разі якщо договором ескроу передбачена можливість розпоряджання грошовими коштами, що є на рахунку, володільцем рахунку або бенефіціаром, сторони можуть встановити у договорі обмеження щодо такого розпоряджання.

Стаття 1325. Винагорода банку за договором ескроу

1. Договір ескроу може передбачати винагороду банку за послуги, пов’язані з обслуговуванням рахунку та здійсненням операцій за ним.

2. Винагорода банку не утримується з грошових коштів, що є на рахунку, якщо іншого не встановлює договір ескроу.

Стаття 1326. Юридичний режим грошових коштів, що є на рахунку ескроу

1. Звернення стягнення та/або накладення арешту на грошові кошти, що є на рахунку, за зобов'язаннями банку, в якому відкрито рахунок (зокрема у разі його ліквідації), не допускається, крім суми грошових коштів, що є на рахунку, яку банк має право утримати як винагороду станом на дату звернення стягнення або накладення арешту згідно з договором ескроу.

2. Звернення стягнення та/або накладення арешту на грошові кошти, що є на рахунку, за зобов'язаннями володільця рахунку або бенефіціара (зокрема у разі його ліквідації) не допускається. При цьому допускається звернення стягнення та/або накладення арешту на право вимоги володільця рахунку або бенефіціара до банку на підставі договору ескроу, зокрема на право вимоги виплати грошових коштів (або їх частини), що є на рахунку, за настання підстав, що їх встановлює договір ескроу.

Стаття 1327. Внесення змін до договору ескроу

1. Зміни до договору ескроу, крім зазначених у частині другій цієї статті, вносять лише за умови надання письмової згоди на такі зміни бенефіціара безвідносно до того, чи є бенефіціар стороною договору.

2. Якщо бенефіціар не є стороною договору ескроу, без його згоди до такого договору вносять зміни, які не обмежують права бенефіціара, що виникають на підставі договору ескроу. У разі виникнення спору обов'язок доказування, що зміни до договору ескроу не обмежують права бенефіціара, покладають на банк.

3. Зміни, внесені до договору ескроу з порушенням вимог цієї статті, є нікчемними.

Стаття 1328. Припинення договору ескроу та закриття рахунку

1. Договір ескроу є припиненим зі спливом строку дії договору.

2. Договір ескроу є припиненим у разі ліквідації банку, в якому відкрито рахунок.

3. Договір ескроу може бути розірвано у будь-який час за заявою володільця рахунку і лише за умови отримання письмової згоди бенефіціара на розірвання договору. Договір є розірваним з моменту отримання банком останніх таких документів: заяви володільця рахунку та письмової згоди бенефіціара на розірвання договору, а якщо заява володільця рахунку та письмова згода бенефіціара містяться в одному документі – з моменту отримання банком такого документа.

4. У разі припинення або розірвання договору ескроу банк закриває рахунок і грошові кошти, що є на рахунку, повертає володільцю рахунку. За настання на момент припинення або розірвання договору підстав, визначених

договором, такі кошти (або їх частина, якщо це визначено договором) перераховують бенефіціару або зазначеній ним особі у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку.

У разі розірвання договору ескроу за заявою володільця рахунку та письмовою згодою бенефіціара володілець рахунку та бенефіціар можуть спільно зазначити у відповідній заяві та письмовій згоді, що грошові кошти (або їх частина) перераховують володільцю рахунку та/або бенефіціару (у разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – зазначеній бенефіціаром особі) чи зазначеній ним особі безвідносно до настання підстав, що їх встановлює договір ескроу.

5. Приписи статті 1318 цього Кодексу не застосовують до договору ескроу.

§ 3. Договір платіжного рахунку

Стаття 1329. Договір платіжного рахунку

1. За договором платіжного рахунку небанківський надавач платіжних послуг зобов’язаний зараховувати на платіжний рахунок, відкритий користувачу платіжних послуг, кошти, що йому надходять, здійснювати видачу з рахунку коштів у готівковій формі та інші платіжні операції, які він має право здійснювати згідно з наданою йому ліцензією на надання платіжних послуг.

2. Небанківський надавач платіжних послуг не має права використовувати платіжні рахунки для залучення вкладів (депозитів) або надання фінансової послуги із залучення коштів із зобов’язанням щодо їх повернення.

Небанківський надавач платіжних послуг не має права нараховувати відсотки на залишок коштів на платіжному рахунку користувача.

3. До відносин сторін, пов’язаних з відкриттям, обслуговуванням та закриттям платіжного рахунку, застосовують приписи параграфа 1 цієї глави, якщо іншого не встановлено цим параграфом та не випливає із змісту відносин між небанківським надавачем платіжних послуг та користувачем платіжних послуг.

Стаття 1330. Операції за платіжним рахунком, що виконує небанківський надавач платіжних послуг

1. Небанківський надавач платіжних послуг зобов’язаний виконувати для користувача платіжних послуг платіжні операції відповідно до законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України.

2. Небанківський надавач платіжних послуг зобов’язаний зарахувати кошти, що надійшли на рахунок користувача платіжних послуг, у день надходження до небанківського надавача платіжних послуг відповідної

платіжної інструкції, якщо інший строк не встановлено договором платіжного рахунку або законодавством України.

3. Небанківський надавач платіжних послуг зобов'язаний за розпорядженням користувача платіжних послуг видати або перерахувати з платіжного рахунку кошти в день надходження до небанківського надавача платіжних послуг відповідної платіжної інструкції, якщо інший строк не встановлено договором платіжного рахунку або законодавством України.

4. Користувач платіжних послуг зобов'язаний сплатити плату за виконання небанківським надавачем платіжних послуг операцій за платіжним рахунком користувача платіжних послуг відповідно до договору.

Глава 81. Факторинг

Стаття 1331. Поняття договору факторингу

1. За договором факторингу одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити своє право грошової вимоги до боржника.

Стаття 1332. Предмет договору факторингу

1. Предметом договору факторингу може бути право грошової вимоги, строк платежу за якою настав (наявна вимога), а також право вимоги, яке виникне в майбутньому (майбутня вимога).

2. Майбутня вимога вважається переданою фактору з дня виникнення права вимоги до боржника. Якщо передання права грошової вимоги обумовлене певною подією, таке право вважається переданим з моменту настання такої події.

У такому разі додаткове оформлення відступлення права грошової вимоги не вимагають.

Стаття 1333. Сторони у договорі факторингу

1. Сторонами у договорі факторингу є фактор і клієнт.

2. Клієнтом у договорі факторингу може бути фізична або юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності.

3. Фактором у договорі факторингу можуть бути банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції.

Стаття 1334. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги

1. Договір факторингу є дійсним безвідносно до наявності домовленості між клієнтом і боржником про заборону відступлення права грошової вимоги або його обмеження.

Відтак клієнт не звільняється від зобов'язань або відповідальності перед боржником у зв'язку з порушенням умови про заборону або обмеження відступлення права грошової вимоги.

Глава 82. Розрахунки

§ 1. Загальні приписи про розрахунки

Стаття 1335. Форми розрахунків

1. Розрахунки за участю фізичних осіб, не пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, можуть провадити у готівковій або безготівковій формі.

2. Розрахунки між юридичними особами, а також розрахунки за участю фізичних осіб, пов'язані із здійсненням ними підприємницької діяльності, провадять в безготівковій формі. Розрахунки між такими особами можуть провадити також у готівковій формі, якщо іншого не встановлено законом.

3. Граничні суми розрахунків у готівковій формі для фізичних та юридичних осіб, а також для фізичних осіб – підприємців відповідно до цієї статті встановлює Національний банк України.

Стаття 1336. Види безготівкових розрахунків

1. Під час здійснення безготівкових розрахунків допускається застосування платіжних інструкцій, передбачених законодавством України, банківськими правилами та звичаями ділового обороту.

2. Сторони у договорі мають право обрати будь-який вид безготівкових розрахунків на свій розсуд.

3. Безготівкові розрахунки здійснюють через банки, небанківських надавачів платіжних послуг, в яких відкрито відповідні рахунки, якщо іншого не встановлено законом та не обумовлено видом безготівкових розрахунків.

4. Порядок здійснення безготівкових розрахунків регулюють цей Кодекс, закон та банківські правила.

§ 2. Розрахунки за акредитивом

Стаття 1337. Акредитив

1. У разі розрахунків за акредитивом банк (банк-емітент) за дорученням клієнта (платника) – заявника акредитива і відповідно до його вказівок або від свого імені бере зобов'язання здійснити платіж на умовах, визначених акредитивом, або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити такий платіж на користь одержувача грошових коштів або визначеної ним особи – бенефіціара.

2. У разі відкриття покритого акредитива грошові кошти платника бронюють на окремому рахунку в банку-емітенті або виконуючому банку.

У разі відкриття непокритого акредитива банк-емітент гарантує оплату за акредитивом за рахунок банківського кредиту у разі тимчасової ненаявності коштів на рахунку платника.

Стаття 1338. Відкличний акредитив

1. Відкличний акредитив може бути змінений або анульований банком-емітентом у будь-який час без попереднього повідомлення одержувача грошових коштів. Відкликання акредитива не створює зобов'язань банку-емітенту перед одержувачем грошових коштів.

2. Виконуючий банк здійснює платіж або інші операції за відкличним акредитивом, якщо на момент їх здійснення не одержав повідомлення про зміну умов або про анулювання акредитива.

Стаття 1339. Безвідкличний акредитив

1. Безвідкличний акредитив може бути анульований або змінений лише за згодою одержувача грошових коштів.

2. На прохання банку-емітента виконуючий банк може підтвердити безвідкличний акредитив у спосіб прийняття додатково до зобов'язання банку-емітента зобов'язання здійснити платіж відповідно до умов акредитива.

Безвідкличний акредитив, підтверджений виконуючим банком, не може бути змінений або анульований без згоди виконуючого банку.

Стаття 1340. Виконання акредитива

1. Для виконання акредитива одержувач грошових коштів подає до виконуючого банку документи, визначені умовами акредитива, що підтверджують виконання всіх умов акредитива.

У разі порушення хоча б однієї з таких умов виконання акредитива не провадять.

2. Виконуючий банк у разі прийняття рішення про відмову у прийнятті документів, які не відповідають за зовнішніми ознаками умовам акредитива, невідкладно повідомляє про таке рішення одержувача грошових коштів і банк-емітент із зазначенням причини відмови.

3. Якщо банк-емітент вважає, що прийняті виконуючим банком документи не відповідають за зовнішніми ознаками умовам акредитива, він має право відмовитися від їх прийняття і вимагати від виконуючого банку суму, сплачену одержувачеві грошових коштів з порушенням умов акредитива.

Стаття 1341. Відповідальність банку, що виконує акредитив

1. У разі необґрунтованої відмови у виплаті або неправильної виплати грошових коштів за акредитивом внаслідок порушення виконуючим банком умов акредитива виконуючий банк несе відповідальність перед банком-емітентом.

У разі порушення виконуючим банком умов покритого акредитива або підтвердженого ним безвідкличного акредитива відповідальність перед платником може бути за рішенням суду покладена на виконуючий банк.

Стаття 1342. Закриття акредитива

1. Акредитив закривається у разі:

1) спливу строку дії акредитива;

2) відмови одержувача грошових коштів від використання акредитива до спливу строку його дії, якщо це передбачено умовами акредитива;

3) повного або часткового відкликання акредитива платником, якщо таке відкликання передбачене умовами акредитива.

Про закриття акредитива виконуючий банк повідомляє банк-емітент.

2. У разі закриття акредитива виконуючий банк невідкладно повертає банку-емітенту невикористану суму покритого акредитива. Банк-емітент зараховує повернену суму на рахунок платника.

§ 3. Розрахунки з використанням розрахункових чеків

Стаття 1343. Загальні приписи про розрахунки із застосуванням розрахункових чеків

1. Розрахунковим чеком (чеком) є документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку переказати зазначену в чеку грошову суму одержувачеві (чекодержателю).

2. Платником за чеком може бути лише банк, в якому чекодавець має грошові кошти на рахунку, якими він може розпоряджатися.

3. Відкликання чека до спливу строку для його подання заборонено.

4. Видача чека не погашає грошового зобов'язання, на виконання якого виданий чек.

5. Порядок та умови використання чека встановлюють цей Кодекс, закон та банківські правила.

6. Чек має містити всі реквізити, передбачені банківськими правилами. Чек, в якому ненаявний хоча б один із реквізитів або до якого внесені виправлення, є нікчемним.

7. Форму чека та порядок його заповнення встановлюють закон і банківські правила.

Стаття 1344. Оплата чека

1. Чек оплачується за рахунок грошових коштів чекодавця.

Порядок та умови бронювання грошових коштів на рахунку для розрахунків із застосуванням чека встановлюють банківські правила.

2. Чек підлягає оплаті платником за чеком, за умови подання його до оплати у строк, встановлений банківськими правилами.

3. Платник за чеком повинен всіма можливими способами перевірити справжність чека, а також те, чи пред'явник чека є уповноваженою особою.

4. Збитки, завдані у зв'язку з оплатою підробленого, викраденого або втраченого чека, покладають на платника за чеком або чекодавця – залежно від того, з чиєї вини були завдані такі збитки.

Стаття 1345. Інкасування чека

1. Подання чека до банку чекодержателя на інкасо для одержання платежу є поданням чека до платежу.

2. Зарахування коштів за інкасованим чеком на рахунок чекодержателя провадять після одержання платежу від платника, якщо іншого не встановлено договором між чекодержателем і банком.

Стаття 1346. Повідомлення про несплату чека

1. Чекодержатель повідомляє чекодавця про неплатіж протягом двох робочих днів, наступних за днем вчинення протесту або рівнозначного акта.

2. Особа, яка не надіслала повідомлення у зазначений строк, не втрачає свої права. Така особа відшкодовує збитки, яких може бути завдано внаслідок

неповідомлення про несплату чека, у розмірі, що не може перевищувати суму чека.

Стаття 1347. Наслідки несплати чека

1. У разі відмови платника в оплаті чека чекодержатель має право звернутися з позовом до суду. Чекодержатель має право вимагати, крім оплати суми чека, відшкодування понесених ним витрат на одержання оплати, а також відсотки.

2. До вимог чекодержателя про оплату чека застосовується позовна давність в один рік.

Глава 83. Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності

Стаття 1348. Загальні приписи про правочини щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності

1. Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності здійснюють на підставі таких правочинів:

1) ліцензія на використання об’єкта права інтелектуальної власності;

2) ліцензійний договір;

3) договір творчого замовлення;

4) договір про передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності;

5) інший правочин щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

2. Правочин щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності укладають письмово, якщо іншого не встановлено законом.

3. Приписи цієї глави застосовують також до договорів щодо розпоряджання правами особливого роду (sui generis), правами на комерційну таємницю, якщо іншого не встановлює закон і якщо це не суперечить суті таких прав.

Стаття 1349. Ліцензія на використання об’єкта права інтелектуальної власності

1. Особа, яка має виключне право дозволяти використання об’єкта права інтелектуальної власності (ліцензіар), може надати іншій особі (ліцензіату) дозвіл на використання такого об’єкта в певній обмеженій сфері (ліцензія на використання об’єкта права інтелектуальної власності).

Ліцензіат не має права використовувати об’єкт права інтелектуальної власності в іншій сфері, ніж визначено ліцензією на використання об’єкта права інтелектуальної власності.

2. Ліцензія на використання об’єкта права інтелектуальної власності може бути оформлена як окремий документ або бути складовою частиною ліцензійного договору.

3. Ліцензія на використання об’єкта права інтелектуальної власності може бути виключною, одиничною, невиключною, а також іншого виду, що не суперечить закону.

Виключна ліцензія видається лише одному ліцензіату і виключає можливість використання ліцензіаром об’єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена такою ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об’єкта у зазначеній сфері.

Одинична ліцензія видається лише одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об’єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена такою ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром такого об’єкта у зазначеній сфері.

Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об’єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена такою ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання такого об’єкта у зазначеній сфері.

4. За згодою ліцензіара, наданою у письмовій формі, ліцензіат може видати письмове повноваження на використання об’єкта права інтелектуальної власності іншій особі (субліцензію).

Стаття 1350. Ліцензійний договір

1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) право на використання об’єкта права інтелектуальної власності у конкретний спосіб (способи) на певній території протягом визначеного строку (ліцензію), а ліцензіат зобов’язується сплачувати плату за використання такого об’єкта.

2. У випадках, передбачених ліцензійним договором, може бути укладений субліцензійний договір, за яким ліцензіат надає іншій особі (субліцензіату) субліцензію на використання об’єкта права інтелектуальної власності. Відтак відповідальність перед ліцензіаром за дії субліцензіата несе ліцензіат, якщо іншого не встановлює ліцензійний договір.

3. Істотними умовами ліцензійного договору є умови про об’єкт права інтелектуальної власності та способи його використання ліцензіатом, розмір та/або способи визначення розміру плати за використання об’єкта права

інтелектуальної власності, а також інші умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди.

Цим Кодексом та іншим законом може бути передбачено також інші істотні умови ліцензійного договору.

4. Вважається, що за ліцензійним договором надається невиключна ліцензія, якщо іншого не встановлює ліцензійний договір.

5. Права на використання об'єкта права інтелектуальної власності та способи його використання, які не визначені ліцензійним договором, вважаються такими, що не надані ліцензіату.

6. У разі ненаявності в ліцензійному договорі умови про територію, на яку поширюються надані права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, дія ліцензії поширюється на територію України.

7. Ліцензіат за ліцензійним договором про надання виключної чи одиничної ліцензії має право надавати дозвіл на використання об'єкта іншим особам та звертатися з вимогою про захист майнових прав інтелектуальної власності у разі неправомірного використання об'єкта іншими особами, якщо іншого не встановлює ліцензійний договір.

8. Умови ліцензійного договору, які погіршують становище творця порівняно з тим, що передбачено законом, є нікчемними.

Стаття 1351. Строк ліцензійного договору

1. Ліцензійний договір укладають на строк, встановлений договором, який повинен спливати не пізніше спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності.

2. У разі ненаявності у ліцензійному договорі умови про строк договору договір є укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років. Якщо за шість місяців до спливу зазначеного п'ятирічного строку жодна із сторін не повідомить письмово другу сторону про відмову від договору, договір є продовженим на невизначений час. Відтак кожна із сторін може в будь-який час відмовитися від договору, письмово повідомивши про це другу сторону за шість місяців до розірвання договору, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін.

Стаття 1352. Плата за використання об'єкта права інтелектуальної власності

1. Розмір плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності та/або способи його визначення встановлює ліцензійний договір за домовленістю сторін.

Якщо ліцензіаром є творець об’єкта права інтелектуальної власності, встановлений ліцензійним договором розмір плати за використання такого об’єкта не може бути меншим ніж мінімальні розміри плати, встановлені актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу.

2. Плата за використання об’єкта права інтелектуальної власності може бути встановлена у формі фіксованого платежу (паушальний платіж), частки від величини доходу чи іншого показника господарської діяльності ліцензіата, пов’язаної з використанням об’єкта права інтелектуальної власності (роялті), чи в інший спосіб, що не суперечить закону.

3. Якщо плата за використання об’єкта права інтелектуальної власності встановлена у формі паушального платежу, ліцензіар має право на плату безвідносно до результатів діяльності ліцензіата, зокрема пов’язаної з використанням об’єкта права інтелектуальної власності.

Якщо в ліцензійному видавничому договорі винагорода встановлена у формі паушального платежу, в договорі має бути встановлений максимальний тираж твору.

4. Якщо плата за використання об’єкта права інтелектуальної власності встановлена у формі роялті, ліцензіат зобов’язаний надавати ліцензіару достовірну інформацію про показники своєї діяльності, пов’язаної з використанням об’єкта права інтелектуальної власності, необхідну для визначення величини роялті. Умова ліцензійного договору, яка звільняє ліцензіата від такого обов’язку, є нікчемною.

Якщо плата за використання об’єкта права інтелектуальної власності встановлена у формі роялті і ліцензіат протягом встановленого ліцензійним договором строку, а за його ненаявності – протягом розумного строку, не використовував об’єкт права інтелектуальної власності, ліцензіар має право відмовитися від ліцензійного договору та вимагати відшкодування збитків.

Стаття 1353. Договір творчого замовлення

1. За договором творчого замовлення одна сторона (творець – автор, виконавець) зобов’язана за замовленням другої сторони (замовника) створити об’єкт права інтелектуальної власності і передати замовникові оригінал та/або примірник такого об’єкта у встановлений строк за плату.

Приписи цієї статті застосовують також до відносин за договором про створення за замовленням об’єкта права інтелектуальної власності, що укладає замовник з юридичною особою, якщо іншого не встановлено законом і не випливає із суті відносин за таким договором.

2. Замовник набуває майнових прав інтелектуальної власності на об’єкт, створений за замовленням, з моменту створення такого об’єкта, якщо іншого не встановлено договором.

Договором творчого замовлення може бути передбачено, що майнові права інтелектуальної власності на об’єкт, створений за замовленням, належать творцеві. У такому разі замовник має право використовувати об’єкт права інтелектуальної власності на умовах, визначених договором творчого замовлення.

3. Оригінал твору образотворчого мистецтва, створеного за замовленням, переходить у власність замовника.

4. Якщо створений об’єкт права інтелектуальної власності не відповідає умовам договору творчого замовлення, творець на вимогу замовника зобов’язаний усунути недоліки у строк, встановлений договором творчого замовлення, а за його ненаявності – у розумний строк.

У разі невиконання творцем вимог замовника про усунення недоліків створеного об’єкта права інтелектуальної власності замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

5. Замовник зобов’язаний сплатити творцеві плату (винагороду) за створення об’єкта права інтелектуальної власності після передання замовникові оригіналу та/або примірника створеного об’єкта права інтелектуальної власності. Розмір плати (винагороди) визначається у договорі творчого замовлення і не може бути меншим ніж мінімальний розмір, встановлений актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу.

6. Договором творчого замовлення може бути передбачено попередню плату за створення об’єкта права інтелектуальної власності повністю або частково (аванс).

У разі невиконання творцем обов’язку з передання замовникові оригіналу та/або примірника створеного об’єкта права інтелектуальної власності у встановлений строк або невиконання творцем вимог замовника щодо усунення недоліків такого об’єкта сума отриманої попередньої плати підлягає поверненню.

Стаття 1354. Договір про передання майнових прав інтелектуальної власності

1. За договором про передання майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (правоволоділець) передає (відчужує) другій стороні (набувачеві) частково або в повному складі такі права, а набувач зобов’язується, якщо іншого не встановлює договір, сплатити за набуття зазначених прав встановлену договором плату.

Приписи цієї статті застосовують також до договорів про передання (відчуження) права на подання заявки на державну реєстрацію майнових прав інтелектуальної власності та/або прав заявника за поданою заявкою, якщо іншого не встановлює закон і не випливає із суті відносин за таким договором.

2. Умови договору про передання майнових прав інтелектуальної власності на інший строк, ніж визначено законом, або які погіршують становище творця відповідного об’єкта або його спадкоємців порівняно із становищем, передбаченим цим Кодексом та іншим законом, чи обмежують право творця на створення інших об’єктів, є нікчемними.

3. Укладення договору про передання майнових прав інтелектуальної власності не впливає на ліцензійні, субліцензійні договори, укладені раніше.

У разі укладення договору про передання майнових прав інтелектуальної власності правоволоділець зобов’язаний надати набувачеві відомості про наявність ліцензійних, субліцензійних договорів та інших прав і зобов’язань щодо прав, які передаються. У разі невиконання правоволодільцем такої вимоги набувач має право вимагати відповідного зменшення ціни договору або відмовитися від договору та вимагати повернення внесеної плати за набуття майнових прав інтелектуальної власності.

4. У разі визнання недійсною державної реєстрації переданих майнових прав інтелектуальної власності набувач має право відмовитися від договору та вимагати повернення внесеної плати за набуття майнових прав інтелектуальної власності.

Стаття 1355. Державна реєстрація договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності

1. Договори щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності не підлягають обов’язковій державній реєстрації.

Державну реєстрацію таких договорів здійснюють на вимогу сторони порядком, встановленим актами цивільного законодавства, визначеними статтею 4 цього Кодексу.

Ненаявність державної реєстрації не впливає на чинність прав, наданих за ліцензією або іншим договором, та інших прав на відповідний об’єкт права інтелектуальної власності, зокрема на право ліцензіата на звернення до суду за захистом свого права.

Глава 84. Договір франчайзингу

Стаття 1356. Договір франчайзингу

1. За договором франчайзингу одна сторона (франчайзер) зобов’язана надати іншій стороні (франчайзі) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних їй прав з метою виготовлення та/або продажу певного виду товару та/або надання послуг.

Відносини, пов’язані з наданням права користування комплексом прав, регулюють цей Кодекс та інші закони.

Стаття 1357. Предмет договору франчайзингу

1. Предметом договору франчайзингу є право на використання об’єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів тощо), об’єктів права особливого роду (sui generis), комерційних таємниць, комерційного досвіду та ділової репутації.

Стаття 1358. Форма договору франчайзингу

1. Договір франчайзингу укладають письмово.

У разі недодержання вимоги щодо укладення договору франчайзингу письмово такий договір є нікчемним.

Стаття 1359. Договір субфранчайзингу

1. У випадках, передбачених договором франчайзингу, франчайзі може укласти договір субфранчайзингу, за яким він надає іншій особі (субфранчайзі) право користування наданим йому франчайзером комплексом прав або частиною комплексу прав на умовах, погоджених із франчайзером або визначених договором франчайзингу.

2. До договору субфранчайзингу застосовують приписи про договір франчайзингу, що їх встановлює цей Кодекс або інший закон, якщо іншого не випливає з особливостей субфранчайзингу.

3. Франчайзі та субфранчайзі відповідають перед франчайзером за завдану йому шкоду солідарно.

4. Визнання недійсним договору франчайзингу має наслідком недійсність договору субфранчайзингу.

Стаття 1360. Обов’язки франчайзера

1. Франчайзер зобов’язаний надати франчайзі технічну та комерційну документацію та іншу інформацію, необхідну для здійснення прав, наданих йому за договором франчайзингу, а також поінформувати франчайзі та його працівників з питань, пов’язаних із здійсненням таких прав.

2. Франчайзер зобов’язаний, якщо іншого не встановлює договір франчайзингу:

1) надавати франчайзі постійне технічне та консультативне сприяння, включаючи сприяння у навчанні та підвищенні кваліфікації працівників;

2) контролювати якість товарів (робіт, послуг), що виробляють (виконують, надають) франчайзі на підставі договору франчайзингу;

3) у разі припинення або непродовження дії договору франчайзингу викупити у франчайзі за вартістю сплаченої ціни за вирахуванням амортизації

усі інвентар, матеріали, обладнання, меблі тощо, придбані франчайзі для провадження франчайзингової діяльності.

Стаття 1361. Обов’язки франчайзі

1. З урахуванням характеру та особливостей діяльності, що здійснює франчайзі за договором франчайзингу, франчайзі зобов’язаний:

1) використовувати торговельну марку та інші позначення франчайзера у спосіб, визначений договором;

2) забезпечити відповідність якості товарів (робіт, послуг), що виробляють (виконують, надають) відповідно до договору франчайзингу, якості аналогічних товарів (робіт, послуг), що виробляє (виконує, надає) франчайзер;

3) дотримуватися інструкцій та вказівок франчайзера щодо забезпечення відповідності характеру, способів та умов здійснення комплексу наданих прав здійсненню таких прав франчайзером;

4) надавати покупцям (замовникам) додаткові послуги, на які вони могли б розраховувати, купуючи (замовляючи) товари (роботи, послуги) безпосередньо у франчайзера;

5) інформувати покупців (замовників) у найбільш очевидний для них спосіб про використання ним торговельної марки та інших позначень франчайзера за договором франчайзингу;

6) не розголошувати таємницю виробництва франчайзера, іншу одержану від нього конфіденційну інформацію.

Стаття 1362. Право франчайзі на укладення договору франчайзингу на новий строк

1. Франчайзі, який належним чином виконував свої обов’язки, має право на укладення договору франчайзингу на новий строк на таких самих умовах.

2. Франчайзер може відмовитися від укладення договору франчайзингу на новий строк, якщо:

франчайзер надає дозвіл франчайзі продати свій бізнес покупцеві, який відповідає поточним вимогам франчайзера до нових франчайзі;

франчайзі і франчайзер погоджуються не продовжувати договір франчайзингу;

франчайзер і франчайзі не дійшли згоди щодо змін або доповнень до договору франчайзингу, якщо такі зміни або доповнення матимуть наслідком поновлення договору франчайзингу на таких самих умовах, на яких франчайзер надає право продовжити договір франчайзингу.

3. У разі неправомірної відмови у пролонгації договору франчайзингу франчайзі має право вимагати від франчайзера відшкодування завданих цим збитків.

Стаття 1363. Припинення договору франчайзингу

1. Кожна із сторін у договорі франчайзингу, строк якого не встановлений, має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши про це другу сторону не менш як за шість місяців, якщо більший строк не встановлений договором.

2. Договір франчайзингу є припиненим у разі:

1) припинення права франчайзера на торговельну марку чи інше позначення, визначене в договорі, без його заміни аналогічним правом;

2) оголошення франчайзера або франчайзі неплатоспроможним (банкрутом).

Стаття 1364. Збереження чинності договору франчайзингу в разі зміни сторін

1. Перехід виключного права на об’єкт права інтелектуальної власності, визначений у договорі франчайзингу, від франчайзера до іншої особи не є підставою для зміни або розірвання договору франчайзингу.

2. У разі смерті франчайзера його права і обов’язки за договором франчайзингу переходять до спадкоємця, за умови що він зареєстрований або протягом шести місяців з дня відкриття спадщини зареєструється як суб’єкт підприємницької діяльності або передасть свої права і обов’язки особі, яка має право провадити підприємницьку діяльність.

3. У разі смерті франчайзі його права і обов’язки за договором франчайзингу переходять до спадкоємця, за умови що він зареєстрований або протягом шести місяців з дня відкриття спадщини зареєструється як суб’єкт підприємницької діяльності або передасть свої права і обов’язки особі, яка має право провадити підприємницьку діяльність.

Здійснення прав і виконання обов’язків особи, яка померла, до переходу їх відповідно до цієї частини до спадкоємця чи іншої особи здійснює особа, яка управляє спадщиною і призначена відповідно до статті 1285 цього Кодексу.

Стаття 1365. Наслідки зміни торговельної марки чи іншого позначення франчайзера

1. У разі зміни торговельної марки чи іншого позначення франчайзера, права на використання яких входять до комплексу прав, наданих франчайзі за договором франчайзингу, такий договір зберігає чинність щодо нового

позначення франчайзера, якщо франчайзі не вимагає розірвання договору і відшкодування збитків.

У разі продовження чинності договору франчайзі має право вимагати відповідного зменшення належної франчайзерові плати.

Стаття 1366. Наслідки припинення права, користування яким надано за договором франчайзингу

1. Якщо в період дії договору франчайзингу припинено право, користування яким надано за таким договором, дія договору не є припиненою, крім тих його приписів, що стосуються права, яке припинено, а франчайзі має право вимагати відповідного зменшення належної франчайзеру плати, якщо іншого не встановлює договір.

У разі припинення права франчайзера на торговельну марку чи інше позначення настають наслідки, що їх передбачає цей Кодекс.

Глава 85. Спільна діяльність

§ 1. Загальні приписи про спільну діяльність

Стаття 1367. Спільна діяльність. Партнерство як форма спільної діяльності.

1. Спільна діяльність є формою взаємодії (співпраці, узгоджених і злагоджених дій) двох і більше осіб, що здійснюють на засадах рівноправності та взаємної вигоди для досягнення певної мети, що не суперечить закону.

2. Спільну діяльність можуть здійснювати на основі об’єднання вкладів учасників (просте товариство) або без об’єднання вкладів учасників.

3. Спільну діяльність можуть здійснювати у формі партнерства між двома або більше сторонами (партнерами), які зобов’язані спільно діяти для досягнення певної мети, що не суперечить закону, та несуть відповідальність за невиконання зобов’язань.

Повним партнерством є партнерство, учасники (партнери) якого мають рівні права і обов’язки щодо організаційної та майнової участі відповідно до умов укладеного договору чи установчого документа партнерства.

Обмеженим партнерством є партнерство, в якому, крім повних партнерів, зобов’язаних брати організаційну та майнову участь у партнерстві з несенням відповідальності за зобов’язаннями партнерства усім своїм майном, беруть участь один або кілька учасників, обов’язки яких обмежені лише майновою участю в партнерстві без права участі в управлінні справами партнерства та ризиком збитків у межах сплачених вкладів.

Партнерство можуть здійснювати через договір про спільну діяльність або через створення юридичної особи.

Партнерство за участю держави (держав) та суб'єктів підприємництва регулює спеціальний закон.

Стаття 1368. Договір про спільну діяльність

1. За договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язані спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить закону.

2. Договір про спільну діяльність укладають письмово.

3. Умови договору про спільну діяльність, зокрема координація спільних дій учасників або ведення їхніх спільних справ, юридичний статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їхня участь у результатах спільних дій та інші умови визначають за домовленістю сторін, якщо іншого не встановлює закон про окремі види спільної діяльності.

§ 2. Просте товариство

Стаття 1369. Договір простого товариства

1. За договором простого товариства сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети.

Стаття 1370. Вклади учасників

1. Вкладом учасника є все те, що він вносить у спільну діяльність (спільне майно), у тому числі грошові кошти, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки.

2. Вклади учасників вважаються рівними за вартістю, якщо іншого не випливає з договору простого товариства або фактичних обставин. Грошову оцінку вкладу учасника провадять за погодженням між учасниками.

Стаття 1371. Спільне майно учасників

1. Внесене учасниками майно, яким вони володіли на праві власності, а також вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є спільною частковою власністю учасників, якщо іншого не встановлює договір простого товариства або закон.

Внесене учасниками майно, яким вони володіли на підставах інших, ніж право власності, використовується в інтересах усіх учасників і є їхнім спільним майном.

2. Учасники можуть доручити ведення бухгалтерського обліку спільного майна одному з учасників.

3. Користування спільним майном учасників здійснюється за їхньою спільною згодою, а в разі недосягнення згоди – порядком, встановленим за рішенням суду.

4. Обов'язки учасників щодо утримання спільного майна та порядок відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням таких обов'язків, встановлює договір простого товариства.

Стаття 1372. Ведення спільних справ учасників

1. Під час ведення спільних справ кожний учасник має право діяти від імені всіх учасників, якщо договором простого товариства не встановлено, що ведення справ здійснюється окремими учасниками або спільно всіма учасниками договору простого товариства.

У разі спільного ведення справ для вчинення кожного правочину потрібна згода всіх учасників.

2. У відносинах із третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства.

3. У відносинах із третіми особами учасники не можуть посилатися на обмеження прав учасника, який вчинив правочин, щодо ведення спільних справ учасників, крім випадків, якщо вони доведуть, що на момент вчинення правочину третя особа знала або могла знати про наявність таких обмежень.

4. Учасник, який вчинив від імені всіх учасників правочин, щодо якого його право на ведення спільних справ учасників було обмежене, або вчинив в інтересах усіх учасників правочин від свого імені, може вимагати відшкодування здійснених ним за свій рахунок витрат, якщо вчинення такого правочину було необхідним в інтересах усіх учасників. Учасники, яким внаслідок вчинення таких правочинів було завдано збитків, мають право вимагати їх відшкодування.

5. Рішення щодо ведення спільних справ учасників приймають учасники за спільною згодою, якщо іншого не встановлює договір простого товариства.

Стаття 1373. Право учасника на інформацію

1. Кожний учасник договору простого товариства має право ознайомлюватися з усіма документами щодо ведення спільних справ учасників. Відмова від такого права або його обмеження, зокрема за погодженням учасників, є нікчемною.

Стаття 1374. Спільні витрати і збитки учасників

1. Порядок відшкодування витрат і збитків, пов’язаних із спільною діяльністю учасників, встановлюється домовленістю між учасниками. У разі ненаявності такої домовленості кожний учасник несе витрати та збитки домірно вартості його вкладу у спільне майно.

Умова, за якою учасник повністю звільняється від участі у відшкодуванні спільних витрат або збитків, є нікчемною.

Стаття 1375. Відповідальність учасників за спільними зобов’язаннями

1. Якщо договір простого товариства не пов’язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, кожний учасник відповідає за спільними договірними зобов’язаннями усім своїм майном домірно вартості його вкладу у спільне майно. За спільними зобов’язаннями, що виникли не з договору, учасники відповідають солідарно.

2. Якщо договір простого товариства пов’язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, учасники відповідають солідарно за всіма спільними зобов’язаннями безвідносно до підстав їх виникнення.

Стаття 1376. Розподіл прибутку

1. Прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їхньої спільної діяльності, розподіляється домірно вартості вкладів учасників у спільне майно, якщо іншого не встановлено договором простого товариства або іншою домовленістю між учасниками.

Умова про позбавлення або відмову учасника від права на частину прибутку є нікчемною.

Стаття 1377. Виділ частки учасника на вимогу його кредитора

1. Кредитор учасника договору простого товариства має право пред’явити вимогу про виділ частки учасника у спільному майні відповідно до приписів цього Кодексу.

Стаття 1378. Припинення договору простого товариства

1. Договір простого товариства є припиненим у разі:

1) визнання учасника недієздатним, безвісно відсутнім, обмеження його цивільної дієздатності, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

2) оголошення учасника банкрутом, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

3) смерті фізичної особи – учасника або ліквідації юридичної особи – учасника договору простого товариства, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників або заміщення учасника, який помер (ліквідованої юридичної особи), його спадкоємцями (правонаступниками);

4) відмови учасника від подальшої участі у договорі простого товариства або розірвання договору на вимогу одного з учасників, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

5) спливу строку договору простого товариства;

6) виділу частки учасника на вимогу його кредитора, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;

7) досягнення мети товариства або настання обставин, за яких досягнення мети товариства стало неможливим.

2. У разі припинення договору простого товариства речі, передані у спільне володіння та/або користування учасників, повертають учасникам, які їх надали, без винагороди, якщо іншого не встановлено домовленістю між учасниками.

Поділ майна, що є у спільній власності учасників, і спільних прав вимоги, які виникли у них, здійснюється порядком, встановленим цим Кодексом.

Учасник, який вніс у спільну власність річ, визначену індивідуальними ознаками, має право у разі припинення договору простого товариства вимагати в судовому порядку повернення йому такої речі, за умови додержання інтересів інших учасників і кредиторів.

3. З моменту припинення договору простого товариства його учасники несуть солідарну відповідальність за невиконаними спільними зобов’язаннями щодо третіх осіб.

Стаття 1379. Відмова учасника від подальшої участі в договорі простого товариства та розірвання договору

1. Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства не пізніш як за три місяці до виходу з договору.

Умова про обмеження права на відмову від безстрокового договору простого товариства є нікчемною.

2. Учасник договору простого товариства, укладеного на визначений строк, або договору, в якому досягнення мети визначено як скасувальна умова, має право вимагати розірвання договору у відносинах з іншими учасниками через поважну причину з відшкодуванням іншим учасникам реальних збитків, завданих розірванням договору.

3. Якщо договір простого товариства не припинено за заявою учасника про відмову від подальшої участі у ньому або у разі розірвання договору на вимогу одного з учасників, учасник, участь якого в договорі припинилася, відповідає перед третіми особами за спільними зобов'язаннями, які виникли в період його участі в договорі простого товариства як учасника договору.

Розділ XII. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Глава 86. Публічна обіцянка винагороди

Стаття 1380. Право на публічну обіцянку винагороди

1. Особа має право публічно пообіцяти винагороду за передання їй відповідної інформації, знайденої речі, відомостей про місце перебування фізичної особи або іншого результату, визначеного у сповіщенні.

2. Обіцянка винагороди є публічною, якщо вона доведена до відома невизначеного кола осіб у спосіб поширення у медіа, мережі Інтернет, на цифрових платформах або в інший спосіб, що забезпечує можливість ознайомлення з нею будь-якій особі.

3. У сповіщенні про публічну обіцянку винагороди мають бути визначені завдання, строк та, за потреби, місце його виконання, а також форма і розмір винагороди.

Стаття 1381. Відповідність завдання публічному порядку, імперативним нормам закону

1. Публічна обіцянка винагороди не призводить до виникнення прав та обов'язків у частині завдання, виконання якого або одержання результату порушує публічний порядок, імперативні норми закону та/або суперечить доброзвичайності.

Стаття 1382. Зміст завдання

1. Завдання, визначене у публічній обіцянці винагороди, може полягати у вчиненні особою одноразової дії або невизначеної кількості однорідних дій або у досягненні відповідного результату.

Стаття 1383. Строк (термін) виконання завдання

1. Для виконання завдання, визначеного у сповіщенні про публічну обіцянку винагороди, може бути встановлено строк (термін). Якщо іншого не встановлено у сповіщенні, перебіг строку обчислюють з дня його оприлюднення.

2. Якщо строк (термін) не встановлено і він не випливає з мети або характеру завдання, публічна обіцянка винагороди діє протягом розумного строку з урахуванням мети, характеру та умов виконання завдання.

3. Виконання завдання після спливу встановленого строку (терміну) не надає права на винагороду, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

Стаття 1384. Зміна умов публічної обіцянки винагороди

1. Особа, яка публічно пообіцяла винагороду, може змінити завдання та умови її надання у спосіб опублікування сповіщення про зміну порядком, яким було оприлюднено первісне сповіщення. Зміна набирає чинності з дня оприлюднення відповідного сповіщення, якщо у ньому не встановлено іншої дати, і не поширюється на виконання, завершене до її оприлюднення.

2. Особа, яка розпочала виконання завдання до оприлюднення зміни, має право на відшкодування збитків, завданих зміною завдання або умов надання винагороди, крім випадку, визначеного частиною третьою цієї статті.

3. Якщо у зв’язку із зміною умов надання винагороди особа, яка розпочала виконання завдання до зміни, втратила інтерес до виконання завдання, така особа має право на відшкодування понесених нею необхідних і розумних витрат.

Витрати, понесені особою після того, як вона дізналася або повинна була дізнатися про зміну завдання або умов надання винагороди, не відшкодовуються, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

Стаття 1385. Юридичні наслідки виконання завдання

1. У разі виконання завдання і, за потреби, передання його результату особа, яка публічно пообіцяла винагороду, зобов’язана її виплатити у розмірі та формі, що визначені у сповіщенні.

2. Якщо завдання полягає у вчиненні одноразової дії або досягненні разового результату, право на винагороду має особа, яка першою виконала завдання (досягла результату) відповідно до умов, визначених у сповіщенні.

Якщо таке завдання виконали одночасно кілька осіб, винагорода розподіляється між ними порівну, якщо іншого не встановлено у сповіщенні. У разі неподільності винагороди отримувача визначають порядком, встановленим у сповіщенні.

3. Якщо у сповіщенні встановлено необмежену кількість однорідних дій, право на винагороду виникає за кожне вчинення такої дії, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

Стаття 1386. Повідомлення про виконання та перевірка виконання

1. Особа, яка заявляє право на винагороду, повідомляє особу, яка публічно пообіцяла винагороду, про виконання завдання у спосіб, що дає змогу ідентифікувати виконання, та подає докази виконання, якщо іншого не встановлено у сповіщенні про публічну обіцянку винагороди.

2. Особа, яка публічно пообіцяла винагороду, має право з дня одержання повідомлення у розумний строк перевірити виконання. Зволікання з виплатою, необхідне для такої перевірки, не є простроченням виконання обов'язку з виплати винагороди, якщо іншого не встановлено у сповіщенні про публічну обіцянку винагороди.

Стаття 1387. Припинення чинності публічної обіцянки винагороди

1. Чинність публічної обіцянки винагороди є припиненою у разі:

1) закінчення строку виконання завдання;

2) виконання завдання і, за потреби, передання його результату особою, яка першою виконала завдання відповідно до умов, визначених у сповіщенні;

3) оприлюднення сповіщення про припинення завдання порядком, яким було оприлюднено первісне сповіщення.

2. Припинення чинності публічної обіцянки винагороди не припиняє права на винагороду за завдання, виконання якого було завершено до оприлюднення сповіщення про припинення чинності.

3. Особа, яка розпочала виконання завдання до оприлюднення сповіщення про припинення чинності, має право на відшкодування понесених нею необхідних і розумних витрат, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

4. Витрати, понесені особою після того, як вона дізналася або повинна була дізнатися про оприлюднення сповіщення про припинення чинності публічної обіцянки винагороди, не відшкодовують, якщо іншого не встановлено у сповіщенні.

Глава 87. Публічний конкурс

Стаття 1388. Право на оголошення публічного конкурсу

1. Фізична особа або юридична особа (засновник публічного конкурсу) має право оголосити публічний конкурс.

Публічний конкурс може бути відкритим (для невизначеного кола осіб) або закритим (для осіб, запрошених засновником).

2. Відкритий публічний конкурс оголошується у спосіб сповіщення, доведеного до відома невизначеного кола осіб через медіа, мережу Інтернет,

цифрові платформи або в інший спосіб, що забезпечує можливість ознайомлення з ним будь-якій особі. Закритий публічний конкурс проводиться у спосіб персональних запрошень.

3. Оголошення про публічний конкурс здійснюється у спосіб та у формі, що дають змогу ідентифікувати засновника, умови участі та порядок визначення переможця.

Стаття 1389. Умови публічного конкурсу

1. Оголошення про публічний конкурс має містити такі істотні умови:

1) предмет публічного конкурсу (результат діяльності або дія, що підлягає оцінюванню);

2) критерії оцінювання, порядок визначення переможця (переможців), кількість призових місць;

3) вид і розмір нагороди (призу) або інший спосіб заохочення за кожне призове місце;

4) строк (термін) подання конкурсних робіт, результатів діяльності або виконання дії.

2. Оголошення про публічний конкурс може додатково містити:

1) умови участі (вимоги до учасників) та підстави відмови в участі або дискваліфікації;

2) умови щодо прав інтелектуальної власності на подані та відзначені роботи (обсяг передання прав або надання ліцензії);

3) склад, повноваження та порядок роботи комісії (журі);

4) порядок подання робіт або матеріалів (зокрема в електронній формі) та, за потреби, місце подання;

5) порядок оприлюднення результатів;

6) інші умови проведення публічного конкурсу.

3. Оголошення про публічний конкурс, що не містить істотних умов, визначених частиною першою цієї статті, не призводить до виникнення цивільних прав і обов’язків та не зумовлює юридичних наслідків оголошення публічного конкурсу.

4. Шкоду, завдану особі недостовірністю, неповнотою або суперечливістю умов, що містить оголошення про публічний конкурс, відшкодовує особа, яка його оприлюднила, порядком, встановленим цим Кодексом.

Стаття 1390. Зміна умов публічного конкурсу

1. Засновник публічного конкурсу може змінити його умови до початку перебігу строку (терміну), встановленого в оголошенні для подання конкурсних матеріалів, вчинення дій або досягнення результату. Після початку перебігу такого строку (терміну) зміна умов публічного конкурсу не допускається.

2. Повідомлення про зміну умов публічного конкурсу оприлюднюють порядком, яким оприлюднено оголошення про публічний конкурс.

3. Якщо у зв'язку зі зміною умов особа, яка розпочала підготовку до участі, втратила інтерес до участі у публічному конкурсі або позбавлена можливості взяти у ньому участь, вона має право на відшкодування понесених нею необхідних і розумних витрат.

4. Витрати, понесені особою після того, як вона дізналася або повинна була дізнатися про зміну умов, не відшкодовують, якщо іншого не встановлено в оголошенні.

Стаття 1391. Відмова від проведення публічного конкурсу

1. Засновник публічного конкурсу має право відмовитися від його проведення до початку перебігу строку (терміну), встановленого в оголошенні для подання конкурсних матеріалів, вчинення дій або досягнення результату.

Повідомлення про відмову від проведення публічного конкурсу оприлюднюють порядком, яким оприлюднено оголошення про публічний конкурс.

2. Відмова від проведення публічного конкурсу після початку перебігу зазначеного строку (терміну) допускається лише з причин, що не залежать від засновника і унеможливлюють проведення конкурсу.

3. У разі відмови з причин, що не залежать від засновника, витрати учасників відшкодовуються у частині, визначеній в оголошенні.

4. У разі відмови від проведення публічного конкурсу з інших підстав учасник, який розпочав підготовку до участі, має право на відшкодування понесених ним необхідних і розумних витрат.

5. Витрати, понесені учасником після того, як він дізнався або повинен був дізнатися про оприлюднення повідомлення про відмову від проведення публічного конкурсу, не відшкодовують, якщо іншого не встановлено в оголошенні.

Стаття 1392. Переможець публічного конкурсу

1. Переможцем публічного конкурсу є учасник, чия робота (результат, дія) визнана найкращою за критеріями, визначеними в оголошенні про публічний конкурс.

2. Переможець публічного конкурсу визначається засновником публічного конкурсу, журі (комісією) або в інший спосіб, встановлений в оголошенні.

3. Результати публічного конкурсу оприлюднюють порядком, яким було оприлюднено оголошення про публічний конкурс.

4. У разі рівності оцінок або результатів переможець публічного конкурсу визначається порядком, встановленим в оголошенні. Якщо за результатами оцінювання жодна робота (результат, дія) не відповідає умовам або меті публічного конкурсу, переможець публічного конкурсу не визначається, якщо іншого не встановлено в оголошенні.

5. Результати публічного конкурсу можуть бути оскаржені заінтересованою особою до суду порядком, встановленим законом.

Стаття 1393. Оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, поданих на публічний конкурс

1. За наслідками оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, поданих на публічний конкурс, засновник публічного конкурсу або журі (комісія) може ухвалити рішення про:

1) присудження всіх призових місць і нагород, визначених в оголошенні про публічний конкурс;

2) присудження окремих призових місць і нагород, якщо їх було встановлено декілька;

3) відмову у присудженні призових місць і нагород, якщо подані роботи не відповідають умовам або меті публічного конкурсу;

4) присудження заохочувальних відзнак або нагород, якщо це встановлено в оголошенні про публічний конкурс.

2. Умови публічного конкурсу можуть визначати інші рішення, що можуть бути ухвалені за результатами оцінювання, якщо вони не суперечать суті конкурсу та не порушують прав учасників.

Стаття 1394. Права переможця публічного конкурсу

1. Переможець публічного конкурсу має право вимагати від його засновника надання нагороди (призу) на умовах, визначених в оголошенні про публічний конкурс.

2. Якщо предметом публічного конкурсу був результат інтелектуальної, творчої діяльності, подальше використання такого результату засновником публічного конкурсу допускається лише за згоди переможця публічного конкурсу, якщо іншого не встановлено законом або не визначено в оголошенні про публічний конкурс.

3. Засновник публічного конкурсу має переважне право перед іншими особами на укладення з переможцем публічного конкурсу договору про використання предмета публічного конкурсу.

Переважне право на укладення договору здійснюється протягом строку, встановленого в оголошенні про публічний конкурс, а за ненаявності – протягом розумного строку після оприлюднення результатів публічного конкурсу.

Стаття 1395. Повернення речі, поданої на публічний конкурс

1. Подання учасником речі на публічний конкурс не припиняє його права власності на цю річ.

Засновник публічного конкурсу зобов'язаний зберігати річ та повернути її учаснику після завершення публічного конкурсу, якщо іншого не встановлено договором або законом.

2. Умова оголошення про публічний конкурс або інша умова участі, за якою річ, подана на публічний конкурс, не підлягає поверненню учаснику, є нікчемною, крім випадків, якщо учасник погодив передання речі у власність засновника або інше розпорядження нею на підставах, встановлених договором або законом.

3. Повернення речі здійснюється у порядку, визначеному в оголошенні про публічний конкурс, а за його ненаявності – протягом розумного строку після оприлюднення результатів у місці подання речі або в іншому погодженому місці. Витрати на повернення (зокрема транспортування) речі покладають на засновника публічного конкурсу, якщо іншого не встановлено умовами публічного конкурсу.

4. Засновник конкурсу відповідає за втрату, нестачу або пошкодження речі під час її перебування у нього, якщо не доведе, що це сталося внаслідок непереборної сили, властивостей речі або поведінки учасника.

5. Якщо учасник протягом одного місяця з дня оприлюднення результатів публічного конкурсу не заявив вимоги про повернення речі, засновник має право продовжувати володіння нею та вимагати відшкодування необхідних і розумних витрат на зберігання.

Право власності на таку річ може бути набуто засновником на загальних підставах, визначених цим Кодексом.

Глава 88. Ведення чужих справ без доручення

Стаття 1396. Право на ведення чужих справ без доручення

1. Якщо правомірним інтересам іншої особи загрожує реальна небезпека завдання шкоди або настання інших істотних негативних наслідків, а також якщо

виникла потреба невідкладно виконати обов’язок, зволікання з виконанням якого може призвести до таких наслідків, будь-яка особа (далі – гестор) має право без доручення вчиняти фактичні та юридичні дії, спрямовані на їх запобігання, усунення або зменшення, якщо з обставин не випливає іншого волевиявлення особи, в інтересах якої такі дії вчиняють (далі – домінус).

2. Гестор зобов’язаний за першої нагоди повідомити домінуса про свої дії та дотримуватися його вказівок у межах можливого.

Схвалення домінусом дій гестора має наслідком застосування до подальших відносин сторін приписів відповідного договору, якщо іншого не випливає із змісту схвалення.

Схвалення дій гестора не позбавляє домінуса права на відшкодування шкоди, завданої порушенням гестором обов’язків, встановлених цією главою.

3. Якщо гестор не має можливості своєчасно повідомити домінуса про свої дії, він зобов’язаний діяти добросовісно, з належною обачністю, вживати розумних заходів для запобігання, усунення або зменшення негативних наслідків для домінуса та виконувати обов’язки, пов’язані з вчиненням дій, зокрема щодо вчинення правочинів.

4. Приписи цієї глави не застосовують, якщо особа діяла на підставі договору, закону, рішення суду, акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, у зв’язку з виконанням покладених на неї посадових, службових, інших встановлених законом обов’язків, зокрема щодо рятування життя, здоров’я, майна, або в межах виконання власного зобов’язання перед третьою особою.

Стаття 1397. Обґрунтована підстава ведення чужих справ без доручення

1. Обґрунтованою підставою для ведення чужих справ без доручення є наявність обставин, за яких розумна та добросовісна особа на місці гестора могла вважати, що без невідкладного втручання існує реальна небезпека завдання шкоди або настання інших істотних негативних наслідків для правомірних інтересів домінуса.

2. Обґрунтована підстава для ведення чужих справ без доручення ненаявна, якщо:

1) гестор знав або за обставинами повинен був знати, що домінус заперечує проти відповідних дій;

2) гестор без поважних причин не вжив розумних заходів для своєчасного з’ясування волі домінуса, хоча мав реальну можливість це зробити;

3) гестор діяв переважно у власних інтересах або в інтересах третьої особи і лише побічно – в інтересах домінуса.

3. Ведення чужих справ без доручення є таким, що має обґрунтовану підставу, якщо гестор невідкладно виконав обов’язок домінуса, зволікання з

виконанням якого могло призвести до завдання шкоди або інших істотних негативних наслідків для правомірних інтересів домінуса або до невиконання покладеного на домінуса обов'язку перед третіми особами.

Стаття 1398. Обов'язки гестора

1. Гестор зобов'язаний діяти добросовісно, розумно, з належною обачністю та в інтересах домінуса з урахуванням характеру загрози правомірним інтересам домінуса і обставин, за яких розпочато ведення чужих справ без доручення.

2. Гестор повинен, наскільки це можливо, своєчасно інформувати домінуса про свої вчинені та заплановані дії, пов'язані з ними витрати та ризики, погоджувати такі дії з домінусом та утримуватися від дій, які не відповідають його правомірним інтересам.

3. Гестор зобов'язаний діяти відповідно до дійсної або обґрунтовано очікуваної волі домінуса.

4. Гестор не має права без поважних причин припинити ведення чужих справ у спосіб, що істотно погіршує становище домінуса порівняно з тим, яке існувало до початку втручання.

Гестор зобов'язаний продовжувати вчиняти необхідні дії до моменту, коли домінус або інша уповноважена ним особа зможе самостійно захистити свої правомірні інтереси, якщо іншого не випливає з обставин справи.

Стаття 1399. Відповідальність гестора

1. Гестор відповідає за шкоду, завдану домінусу внаслідок порушення обов'язків, встановлених цією главою, якщо така шкода є наслідком ризику, створеного або істотно збільшеного його діями.

2. Під час визначення розміру відповідальності гестора суд враховує характер і мотиви втручання, терміновість захисту правомірних інтересів домінуса, ступінь ризику, на який об'єктивно погоджувався гестор, а також інші обставини і може зменшити обсяг відповідальності або звільнити гестора від відповідальності, якщо покладення на нього відповідальності у повному обсязі було б вочевидь несправедливим.

3. Якщо гестор діяв переважно з метою відвернення шкоди життю, здоров'ю, честі, гідності, діловій репутації або майну домінуса в умовах реальної небезпеки, його відповідальність за завдану домінусу шкоду обмежують випадками, якщо шкоди завдано внаслідок його умислу або грубої необережності, якщо іншого не встановлює закон.

4. До відповідальності гестора застосовують загальні приписи цього Кодексу про відшкодування шкоди, якщо іншого не встановлено цією главою.

Стаття 1400. Звіт гестора та передання одержаного

1. Після припинення ведення чужих справ без доручення гестор зобов’язаний без зволікання надати домінусу звіт про свої дії, понесені витрати, отримані вигоди та результати ведення чужих справ без доручення, а також передати домінусу все одержане у зв’язку з таким веденням.

2. Якщо гестор діяв одночасно в інтересах домінуса та у власних інтересах або в інтересах третьої особи, він зобов’язаний, наскільки це можливо, відокремити те, що належить домінусу, і зазначити це у звіті.

3. Якщо домінус без поважних причин відмовляється прийняти звіт гестора або безпідставно ухиляється від його прийняття, обов’язок гестора щодо надання звіту є виконаним з моменту, коли звіт було надано домінусу у спосіб, що відповідає обставинам справи.

Стаття 1401. Відшкодування витрат гестора

1. Домінус зобов’язаний відшкодувати гестору необхідні та розумні витрати, фактично понесені у зв’язку з веденням чужих справ без доручення, якщо таке ведення мало обґрунтовану підставу і було спрямоване на захист правомірних інтересів домінуса.

2. Витрати гестора відшкодовують безвідносно до того, чи було досягнуто очікуваного результату, якщо з огляду на обставини, що існували на момент вчинення дій, такі витрати були необхідними та розумними.

3. Якщо гестор діяв одночасно у власних інтересах або в інтересах третьої особи та в інтересах домінуса, домінус зобов’язаний відшкодувати лише витрати, які були необхідними та розумними для захисту його правомірних інтересів.

4. Якщо гестор порушив обов’язки, встановлені цією главою, зокрема обов’язок своєчасно повідомити домінуса про ведення чужих справ без доручення або дотримуватися його волі, суд може зменшити розмір відшкодування витрат або відмовити у їх відшкодуванні, якщо таке порушення призвело до негативних наслідків для домінуса.

Суд враховує, зокрема, розмір одержаної домінусом вигоди, частину витрат, понесених в інтересах гестора або третьої особи, можливість домінуса одержати відшкодування витрат від третьої особи, а також майновий стан домінуса.

Стаття 1402. Винагорода гестора

1. Гестор не має права на винагороду за ведення чужих справ без доручення, якщо іншого не встановлено законом, не погоджено між гестором і домінусом або не випливає з обставин справи.

2. Якщо ведення чужих справ без доручення здійснюється гестором у межах його звичайної професійної або підприємницької діяльності, що не пов'язана з виконанням посадових, службових, інших публічних функцій, мало обґрунтовану причину, було розумним та принесло домінусові істотну майнову користь або відвернуло істотну шкоду його правомірним інтересам, домінус зобов'язаний сплатити гесторові справедливу винагороду.

3. Розмір винагороди визначається за домовленістю сторін, а за її ненаявності – з урахуванням обсягу, характеру та результатів ведення чужих справ без доручення.

4. Винагорода не підлягає стягненню, якщо з обставин справи очевидно випливає, що гестор діяв із наміром надати домінусові безоплатну допомогу, якщо іншого не встановлює закон.

5. Суд може зменшити розмір винагороди або відмовити у її наданні, якщо з урахуванням усіх обставин, зокрема розміру одержаної домінусом вигоди, наявності та характеру власного інтересу гестора, можливості домінуса одержати такі послуги від іншої особи на звичайних умовах та його майнового стану, надання гестору винагороди у повному обсязі призвело б до вочевидь несправедливого або неспівмірного для домінуса результату.

Стаття 1403. Відшкодування шкоди, завданої гестору

1. Якщо під час ведення чужих справ без доручення, яке мало обґрунтовану підставу та здійснювалося відповідно до вимог цієї глави, завдано шкоди життю, здоров'ю або майну гестора, домінус зобов'язаний відшкодувати таку шкоду в обсязі, в якому вона є наслідком ризику, на який гестор міг об'єктивно погодитися, здійснюючи захист правомірних інтересів домінуса.

2. Якщо шкода, завдана гестору, підлягає відшкодуванню третьою особою відповідно до глави 91 цього Кодексу, домінус, який відшкодував шкоду гестору, має право зворотної вимоги до такої третьої особи в обсязі здійсненого відшкодування.

3. Гестор не має права на відшкодування шкоди, завданої внаслідок його умислу або грубої необережності, а також у частині, в якій шкода є наслідком дій, що вочевидь виходять за межі необхідного для захисту правомірних інтересів домінуса.

4. Приписи цієї статті не обмежують права гестора вимагати відшкодування шкоди на інших підставах, встановлених цим Кодексом.

Стаття 1404. Відносини гестора з третіми особами

1. Юридичні наслідки правочинів та інших юридичних дій, вчинених гестором у зв'язку з веденням чужих справ без доручення від імені домінуса, визначають відповідно до приписів цього Кодексу про представництво, якщо іншого не встановлено цією главою.

2. Якщо третя особа одержала майно або іншу вигоду внаслідок ведення чужих справ без доручення за ненаявності юридичних підстав для збереження одержаного, до таких відносин застосовують приписи глави 92 цього Кодексу.

Глава 89. Рятування життя, здоров'я та майна

Стаття 1405. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням життя або здоров'я фізичної особи

1. Шкоду, завдану життю, здоров'ю, майну фізичної особи, яка рятувала життя або здоров'я іншої фізичної особи без відповідних повноважень та за наявності обґрунтованої підстави вважати, що існує реальна небезпека для життя або здоров'я такої особи, відшкодовує держава у повному обсязі порядком, встановленим законом.

2. Приписи цієї статті не застосовують, якщо особа здійснює рятування у зв'язку з виконанням покладених на неї посадових, службових або інших встановлених законом обов'язків або на підставі договору, закону чи іншого акта, що встановлює інший порядок відшкодування шкоди.

3. До інших прав та обов'язків особи, що виникають у зв'язку з рятуванням життя або здоров'я фізичної особи, у частині, не врегульованій цією статтею, застосовують приписи глави 88 цього Кодексу.

Стаття 1406. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи

1. Шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, яка рятувала майно, що має істотну цінність, іншої особи без відповідних повноважень та за наявності обґрунтованої підстави вважати, що існує реальна небезпека істотного пошкодження чи знищення майна такої особи, відшкодовує держава в повному обсязі порядком, встановленим законом.

2. У разі якщо фізична особа діяла за умов, визначених частиною першою цієї статті, шкоду, завдану її майну у зв'язку з рятуванням майна іншої особи, яке має істотну цінність, відшкодовує власник (володілець) такого майна з урахуванням його майнового стану. Розмір відшкодування такої шкоди не може перевищувати вартість майна, яке рятувалося.

3. Приписи цієї статті не застосовують, якщо особа здійснює рятування у зв'язку з виконанням покладених на неї посадових, службових або інших встановлених законом обов'язків або на підставі договору, закону чи іншого акта, що встановлює інший порядок відшкодування шкоди.

4. До інших прав та обов'язків особи, що виникають у зв'язку з рятуванням майна, у частині, не врегульованій цією статтею, застосовують приписи глави 88 цього Кодексу.

Глава 90. Створення загрози життю, здоров’ю та майну

Стаття 1407. Усунення загрози

1. Якщо внаслідок поведінки іншої особи створено реальну загрозу життю, здоров’ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, заінтересована особа має право вимагати від особи, яка створює таку загрозу, її усунення у спосіб припинення відповідних дій, усунення джерела загрози або вжиття інших необхідних і розумних заходів.

2. Право вимагати усунення загрози здійснюють з урахуванням характеру діяльності, її суспільної користі, вимог закону, а також принципу домірності заходів, що вживають, характеру і ступеня загрози.

3. Якщо особа, яка створює загрозу, не усуває загрозу протягом розумного строку або відмовляється її усунути, заінтересована особа має право звернутися до суду з вимогою про усунення загрози, зокрема про:

1) зобов’язання припинити діяльність, що створює загрозу;

2) зобов’язання усунути джерело небезпеки або змінити спосіб діяльності;

3) заборону вчинення певних дій, які створюють або можуть створити загрозу.

4. Приписи цієї статті застосовують, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 1408. Юридичні наслідки неусунення загрози

1. У разі неусунення загрози життю, здоров’ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи заінтересована особа має право вимагати від особи, яка створила таку загрозу:

1) вжиття невідкладних заходів щодо усунення загрози;

2) відшкодування шкоди, завданої внаслідок реалізації загрози;

3) відшкодування необхідних і розумних витрат, понесених нею або третьою особою для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру (превентивні витрати).

2. Витрати, понесені заінтересованою особою або третьою особою для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру, підлягають відшкодуванню особою, яка створила загрозу, якщо такі витрати були необхідними і розумними з урахуванням характеру загрози та обставин справи.

Такі витрати належать до превентивних витрат у розумінні статті 25 цього Кодексу.

3. Якщо витрати на запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру були понесені при веденні чужих справ без доручення, до таких відносин у частині, не врегульованій цією статтею, застосовують приписи глави 88 цього Кодексу.

4. Звернення з вимогами, визначеними цією статтею, не позбавляє заінтересовану особу права на відшкодування шкоди відповідно до глави 91 цього Кодексу.

Стаття 1409. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози

1. Шкоду, завдану внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, відшкодовують відповідно до глави 91 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює закон.

2. При визначенні підстав відповідальності та розміру відшкодування шкоди суд враховує, зокрема:

1) характер, ступінь та тривалість загрози;

2) можливість і розумність її усунення з урахуванням обставин справи;

3) поведінку особи, яка створила загрозу, і заінтересованої особи;

4) вжиті особою, яка створила загрозу, і заінтересованою особою заходи для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру.

Глава 91. Відповідальність за шкоду

§ 1. Загальні приписи

Стаття 1410. Засади відповідальності за шкоду

1. Особа, якій завдано майнової та/або моральної шкоди внаслідок порушення її цивільного права та/або правомірного інтересу, має право на відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди в повному обсязі, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

2. Обов'язок відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду покладають на особу, яка завдала такої шкоди умисно або з необережності або відповідає за її завдання на інших підставах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

3. Шкоду, завдану правомірними діями, відшкодовують у випадках, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Особу, яка завдала шкоди, звільняють від обов'язку відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, якщо вона доведе, що

шкоду завдано не з її вини, крім випадків, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

5. Приписи цієї глави застосовують до відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, завданої порушенням будь-якого цивільного права та/або правомірного інтересу, безвідносно до підстави виникнення зобов'язання, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або не випливає із змісту відносин.

6. Цей Кодекс та/або інший закон можуть встановлювати спеціальні правила відшкодування шкоди, зокрема шкоди, завданої подіями, що мають характер непереборної сили, безвідносно до вини певних осіб або за рахунок спеціальних компенсаційних механізмів.

Стаття 1411. Право на запобігання завданню шкоди

1. Особа, якій реально загрожує завдання шкоди внаслідок поведінки іншої особи, має право вимагати від такої особи (потенційного завдавача шкоди) вжиття розумних, необхідних і домірних заходів для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру.

2. Якщо потенційний завдавач шкоди відмовляється або є неспроможним вжити таких заходів, особа, якій реально загрожує завдання шкоди, має право самостійно вчинити дії, необхідні для усунення небезпеки, запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру, за рахунок потенційного завдавача шкоди, якщо такі дії були необхідними та домірними за обставин справи та не могли бути відкладені.

3. Суд за заявою особи, якій реально загрожує завдання шкоди, може зобов'язати потенційного завдавача шкоди вчинити певні дії або утриматися від вчинення певних дій для запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру.

4. Витрати, понесені особою у зв'язку із вчиненням дій, спрямованих на запобігання завданню шкоди або зменшення її розміру, підлягають відшкодуванню за приписами цієї книги, якщо вони були розумними, необхідними та домірними за обставин справи та визнаються збитками (превентивними витратами) у розумінні статті 25 цього Кодексу.

5. Приписи цієї статті застосовують безвідносно до вини потенційного завдавача шкоди.

Покладення обов'язку відшкодувати превентивні витрати не позбавляє особу, якій реально загрожувало завдання шкоди, права на відшкодування шкоди, якщо її завдано.

6. До звернення до суду або вчинення дій, визначених частиною другою цієї статті, особа, якій реально загрожує завдання шкоди, зобов'язана, наскільки це є розумно і можливим за обставин справи, повідомити потенційного завдавача шкоди про загрозу та надати йому розумний строк для вжиття відповідних заходів, крім випадків, якщо зволікання очевидно збільшує ризик завдання

шкоди, робить запобігання завданню шкоди неможливим або потребує негайного втручання.

Неповідомлення потенційного завдавача шкоди без поважних причин може бути підставою для зменшення розміру відшкодування превентивних витрат у частині, в якій воно спричинило їх надмірність.

7. Приписи цієї статті застосовують до відносин, пов'язаних із запобіганням завданню шкоди, якщо іншого не встановлено главою 90 цього Кодексу.

Стаття 1412. Обов'язок потерпілого запобігати збільшенню шкоди

1. Потерпілий зобов'язаний вживати розумних заходів для запобігання збільшенню шкоди після того, як він дізнався або повинен був дізнатися про її завдання.

2. Якщо потерпілий без поважних причин не вжив таких заходів або відмовився від пропозиції завдавача шкоди усунути наслідки порушення чи зменшити шкоду, суд може зменшити розмір відшкодування на суму, на яку шкоду могло бути зменшено.

3. На потерпілого не можуть покладати обов'язки, що виходять за розумні та домірні межі у конкретних обставинах.

Стаття 1413. Причинний зв'язок

1. Шкода підлягає відшкодуванню, якщо встановлено причинний зв'язок між поведінкою особи та шкодою.

2. Якщо шкоду завдано внаслідок взаємопов'язаних дій або бездіяльності кількох осіб, кожна з них відшкодовує шкоду в межах тієї її частини, що зумовлена її поведінкою. За неможливості належним чином визначити таку частину шкоди такі особи зобов'язані відшкодувати шкоду солідарно, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або не випливає з характеру порушення, внаслідок якого завдано шкоди.

3. Суд може визнати причинний зв'язок наявним, якщо з урахуванням обставин справи є достатні підстави вважати, що поведінка особи істотно збільшила ризик настання шкоди відповідного виду, а завдана шкода є типовим наслідком такої поведінки.

4. Якщо з огляду на конкретні обставини неможливо належним чином визначити, у якій частині шкода є наслідком поведінки завдавача, а в якій – обставин, пов'язаних із станом здоров'я потерпілого, його віком чи іншими індивідуальними особливостями, а також з особливими властивостями майна, суд розподіляє між сторонами наслідки такої невизначеності з урахуванням імовірності кожної з можливих причин та засад розумності і справедливості.

Стаття 1414. Вина особи, яка завдала шкоди

1. Якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом, шкоду відшкодовують за наявності вини особи, яка її завдала.

2. Вину особи, яка завдала шкоди, визначають відповідно до статті 874 цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених цією главою.

3. До обставин, які можуть свідчити про ненаявність вини особи, належать, зокрема, непереборна сила та інші надзвичайні та невідворотні за даних умов обставини, що не залежать від волі такої особи, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1415. Врахування поведінки потерпілого під час відшкодування шкоди

1. Якщо завдання шкоди зумовлене і поведінкою особи, яка її завдала, і поведінкою потерпілого, суд зменшує розмір відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди з урахуванням ступеня вини кожного з них та значення їхньої поведінки для завдання шкоди. Якщо поведінка потерпілого була єдиною або переважною причиною завдання шкоди, у відшкодуванні шкоди може бути відмовлено повністю або частково.

2. Не беруть до уваги необережність потерпілого, яка не має істотного значення для настання шкоди. Зменшення розміру відшкодування шкоди або відмова в її відшкодуванні не допускається у разі умисного завдання шкоди, крім випадків, якщо поведінка потерпілого була умисною або характеризувалася грубою необережністю, і, зважаючи на конкретні обставини, вочевидь несправедливо покладати на особу, яка завдала шкоди, обов’язок щодо її повного відшкодування.

3. Згода потерпілого на поведінку, яка зазвичай пов’язана з ризиком завдання шкоди, звільняє особу від відповідальності за завдану шкоду, якщо така згода була добровільною, усвідомленою, ґрунтувалася на достатній поінформованості про ризики та не суперечила закону і засадам справедливості, добросовісності, розумності.

4. Якщо потерпілий добровільно прийняв на себе підвищений ризик завдання шкоди або без поважних причин нехтував розумними заходами безпеки, суд може зменшити розмір відшкодування залежно від ступеня такого ризику, характеру та наслідків поведінки потерпілого.

5. Застосовуючи приписи цієї статті, суд враховує, зокрема, вік, стан здоров’я та/або життєвий досвід потерпілого, характер і ступінь ризику, наявність у потерпілого можливості діяти інакше без надмірних витрат та/або ризику для нього самого чи третіх осіб, а також поведінку потерпілого після завдання шкоди, зокрема виконання ним обов’язку, встановленого статтею 1412 цього Кодексу, та інші істотні обставини.

Стаття 1416. Шкода, завдана під час правомірного захисту

1. Шкоду, завдану особою під час здійснення права на самозахист від протиправних посягань, зокрема у стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі, не відшкодовують.

2. У разі перевищення меж самозахисту від протиправних посягань, зокрема меж необхідної оборони, шкоду відшкодовують на підставах, встановлених цією главою.

При визначенні розміру відшкодування суд враховує, зокрема характер і ступінь небезпеки посягання, спосіб самозахисту, вік, стан здоров'я, інші індивідуальні особливості особи, яка здійснювала самозахист, а також інші істотні обставини.

Стаття 1417. Шкода, завдана у стані крайньої необхідності

1. Шкоду, завдану у стані крайньої необхідності, за умови що завдана шкода є меншою, ніж небезпека, якій запобігали, відшкодовують з урахуванням засад справедливості, розумності та домірності.

Суд може покласти обов'язок відшкодувати шкоду на особу, яка її завдала, на особу, в інтересах якої вона діяла, або на обох таких осіб у визначених частках, а також повністю або частково звільнити їх від відшкодування шкоди.

2. Якщо особа, діючи у стані крайньої необхідності, переважно в інтересах іншої особи, відшкодувала завдану шкоду, вона має право зворотної вимоги (регресу) до такої особи у тій частині завданої шкоди, обов'язок відшкодування якої з урахуванням вигоди, одержаної від відвернення небезпеки, та інших істотних обставин має покладатися на цю особу.

3. Під час вирішення питання про розподіл обов'язку відшкодувати шкоду, завдану у стані крайньої необхідності, суд враховує, зокрема, характер та ступінь небезпеки, якій запобігали, співвідношення між завданою шкодою та відверненою небезпекою, мотиви та поведінку особи, яка діяла у стані крайньої необхідності, а також її майновий стан та майновий стан особи, в інтересах якої вона діяла.

4. Приписи цієї статті застосовують, якщо іншого не встановлено главами 88–90 цього Кодексу, іншими приписами цієї глави або законом.

Стаття 1418. Відповідальність за шкоду, завдану спільно кількома особами

1. У відносинах між особами, які відповідно до цієї глави зобов'язані відшкодувати ту саму майнову шкоду та/або компенсувати ту саму моральну шкоду, розмір частки у відшкодуванні кожної з них визначають з урахуванням ступеня їх вини, характеру та значення їхньої поведінки для завдання шкоди, одержаної ними вигоди та інших істотних обставин.

2. Якщо, зважаючи на конкретні обставини, неможливо належним чином визначити частку кожної з таких осіб у завданні шкоди, вважають, що вони відшкодовують шкоду в рівних частках, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або домовленістю між ними.

3. Особа, яка відшкодувала шкоду понад частку, визначену відповідно до частини першої або другої цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до інших осіб у межах сплаченої понад її частку суми згідно із статтею 1419 цього Кодексу.

Стаття 1419. Право зворотної вимоги (регресу)

1. Особа, яка відповідно до цієї глави відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду замість особи, відповідальної за її завдання, має право зворотної вимоги (регресу) до такої особи у розмірі здійснених відшкодування та/або компенсації, якщо іншого розміру або інших умов здійснення права зворотної вимоги (регресу) не встановлено цим Кодексом, іншим законом або договором.

2. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, юридичні особи, які відшкодували витрати на лікування особи, яка потерпіла від кримінального правопорушення, мають право зворотної вимоги (регресу) до фізичної особи, винної у вчиненні такого кримінального правопорушення, у розмірі понесених витрат, якщо іншого не встановлено законом.

3. Держава, відшкодувавши майнову шкоду та/або компенсувавши моральну шкоду відповідно до статті 1436 цього Кодексу, має право зворотної вимоги (регресу) до особи, відповідальної за завдану шкоду, якщо іншого не встановлено законом.

4. Держава, відшкодувавши шкоду, завдану посадовою чи службовою особою органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, має право зворотної вимоги (регресу) до такої особи лише у разі встановлення в її діях складу кримінального правопорушення обвинувальним вироком суду щодо неї, який набирає чинності.

5. Держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, які відшкодували шкоду, завдану посадовою чи службовою особою внаслідок незаконного рішення, дії або бездіяльності відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, мають право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, крім виплат, пов’язаних із трудовими відносинами, та компенсації моральної шкоди, якщо іншого не встановлено законом.

6. Батьки, опікун, піклувальник, а також заклад або особа, які відповідно до цього Кодексу зобов’язані відшкодувати шкоду, завдану малолітньою чи неповнолітньою дитиною або недієздатною фізичною особою, не мають права зворотної вимоги (регресу) до неї.

7. Особливості виникнення, обсягу та здійснення права зворотної вимоги (регресу), зокрема щодо окремих категорій кредиторів і боржників, може встановлювати закон.

Стаття 1420. Співвідношення договірних і недоговірних вимог про відшкодування шкоди

1. Якщо шкода завдана під час виконання або у зв'язку з виконанням договірного зобов'язання, потерпілий має право вимагати її відшкодування за приписами цієї глави або за приписами, що регулюють юридичні наслідки невиконання відповідного зобов'язання, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або не випливає із змісту зобов'язання.

2. Шкоду, завдану життю, здоров'ю, тілесній недоторканності фізичної особи під час виконання або у зв'язку з виконанням нею договірних зобов'язань, відшкодовують за приписами цієї глави, а у випадках, визначених статтею 1429 цього Кодексу, – також з урахуванням приписів цієї статті, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом або договором на користь потерпілого.

3. Реалізація потерпілим права вибору способу захисту відповідно до частини першої цієї статті не може призводити до подвійного відшкодування однієї й тієї самої шкоди.

§ 2. Шкода, що підлягає відшкодуванню

Стаття 1421. Види шкоди, що підлягає відшкодуванню

1. Відшкодуванню відповідно до цієї глави підлягає шкода, завдана:

1) особистому благу;

2) майну;

3) навколишньому природному середовищу;

4) правомірному інтересу, що підлягає захисту відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону.

2. Майнову шкоду у вигляді збитків, не пов'язаних безпосередньо з порушенням особистих прав або з пошкодженням чи знищенням майна потерпілого (чисті економічні збитки), відшкодовують, якщо така шкода є наслідком порушення приписів цього Кодексу, іншого закону або в інших випадках, встановлених договором.

3. Не підлягають відшкодуванню втрати, які безпосередньо випливають з діяльності потерпілого або пов'язаного з нею інтересу, що є протиправними та/або не суперечать доброзвичайності, якщо іншого не встановлено законом.

4. Вирішуючи питання про можливість та обсяг захисту певного права чи правомірного інтересу за приписами цієї глави, суд враховує, зокрема, характер і значення такого права чи інтересу для потерпілого, ступінь його визначеності у законі або договорі, а також необхідність забезпечення розумного балансу між правами потерпілого, правами та інтересами інших осіб та інтересами суспільства і держави.

Стаття 1422. Особиста шкода

1. Особистою є шкода, завдана життю, здоров'ю чи тілесній недоторканності фізичної особи.

2. У разі завдання особистої шкоди відшкодуванню підлягають необхідні та розумні витрати на лікування, реабілітацію, протезування, догляд, відновлення життєзабезпечення, а також заробіток (дохід), втрачений внаслідок повної або часткової втрати працездатності, та інші витрати, безпосередньо пов'язані із завданням такої шкоди.

3. Завдання особистої шкоди є підставою для компенсації моральної шкоди, зокрема у разі завдання фізичного болю, інших фізичних страждань, психічного болю, душевних страждань, якщо іншого не встановлено законом.

Компенсація моральної шкоди не залежить від наявності майнових втрат.

Стаття 1423. Шкода, завдана близьким особам у зв'язку із завданням тяжкої особистої шкоди потерпілому або його смертю

1. Особи, які перебували на утриманні або мали право на утримання від потерпілого, члени його сім'ї, інші близькі особи мають право на відшкодування майнової та/або компенсацію моральної шкоди, безпосередньо спричиненої завданням потерпілому тяжкої особистої шкоди або його смертю.

2. У разі смерті потерпілого відшкодуванню підлягають, зокрема, необхідні та розумні витрати на поховання, втрата засобів існування (утримання), витрати на догляд за особами, які потребують сторонньої допомоги, та інші збитки, безпосередньо пов'язані зі смертю потерпілого.

3. У разі завдання потерпілому тяжкої особистої шкоди відшкодуванню підлягають необхідні та розумні витрати, безпосередньо пов'язані з доглядом за ним та/або за особами, які перебували на його утриманні, та інші збитки, які безпосередньо виникли внаслідок завдання такої шкоди.

4. Моральна шкода, завдана близьким особам у зв'язку із завданням тяжкої особистої шкоди потерпілому або його смертю, підлягає компенсації безвідносно до наявності майнових втрат. Під час визначення розміру компенсації враховують характер та тривалість страждань, ступінь близькості у стосунках з потерпілим та інші істотні обставини.

5. Особисту шкоду визнають тяжкою, якщо, з урахуванням характеру, ступеня та/або тривалості її наслідків, вона істотно впливає на життя, здоров'я та/або працездатність потерпілого, зумовлює потребу в тривалому лікуванні та/або догляді чи інші істотні зміни умов його життя.

Стаття 1424. Шкода, завдана порушенням особистих прав

1. Порушення особистих прав фізичної особи або юридичної особи, визначені цим Кодексом та/або іншим законом, є підставою для відшкодування майнової та/або компенсації моральної шкоди відповідно до цієї глави з урахуванням особливостей, встановлених статтею 298 цього Кодексу та/або іншим законом.

2. Шкоду, завдану особистим правам особи у спосіб поширення про неї недостовірної інформації, відшкодовують та/або компенсують відповідно до цієї глави, якщо іншого не встановлено книгою другою цього Кодексу та/або іншим законом.

3. Особа, особисті права якої порушено, крім відшкодування майнової та/або компенсації моральної шкоди, має право вимагати застосування інших способів захисту, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1425. Шкода, завдана майну

1. Шкодою, завданою майну, є його знищення, пошкодження чи втрата, а також інше істотне зменшення його вартості або можливості користування ним.

2. У разі завдання шкоди майну відшкодуванню підлягають, зокрема, необхідні та розумні витрати на відновлення, ремонт чи заміну майна, зменшення його вартості, втрата доходу (упущена вигода) від користування майном протягом розумного строку, а також інші збитки, які є безпосереднім наслідком завдання такої шкоди.

3. Розмір шкоди, завданої майну, визначають відповідно до статті 1464 цього Кодексу.

Стаття 1426. Шкода, завдана недобросовісною консультацією, порадою, рекомендацією, інформацією

1. Особа, яка професійно, за винагороду або в ситуації обґрунтованої довіри надає іншій особі консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок щодо її прав та/або обов'язків, майна, інвестицій, послуг, здійснення підприємницької чи іншої діяльності, зобов'язана діяти добросовісно, компетентно та обачно.

2. Майнова та/або моральна шкода, завдана внаслідок вчинення особою дій або утримання від дій на основі недобросовісної, недостовірної, неповної або оманливої консультації, поради, рекомендації, інформації або висновку, зокрема наданих з умисним приховуванням істотних обставин, обманом або з метою введення в оману, підлягає відшкодуванню та/або компенсації особою, яка їх надала.

3. Якщо іншого не встановлено законом, договором або не випливає з обставин справи, відповідальність відповідно до цієї статті обмежується збитками, які за звичайного перебігу обставин могли бути передбачені як можливий наслідок того, що особа діяла, обґрунтовано розраховуючи на таку консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок.

4. Визначаючи наявність обґрунтованих підстав для такого розрахунку на консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок, а також розмір відповідальності, суд враховує, зокрема, характер і тривалість відносин між сторонами, професійний статус та спеціальні обов'язки особи, яка надавала консультацію, пораду, рекомендацію, інформацію чи висновок, зміст, форму та індивідуальний чи загальний характер таких відомостей, можливість потерпілого самостійно одержати, перевірити або уточнити інформацію, а також поведінку потерпілого до і після її отримання.

5. Договором та/або законом може бути обмежено обсяг відповідальності за шкоду, завдану консультацією, порадою, рекомендацією, інформацією або висновком, якщо таке обмеження:

1) не суперечить засадам справедливості, добросовісності, розумності;

2) не позбавляє потерпілого гарантій захисту, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом;

3) не поширюється на випадки умисного завдання шкоди, а у відносинах за участю споживача – також на випадки грубої необережності.

Стаття 1427. Шкода, завдана порушенням довіри та конфіденційності

1. Неправомірне розголошення, надання доступу, використання не за призначенням, втрата, знищення чи інше оброблення без юридичної підстави або з порушенням встановлених вимог конфіденційної інформації, комерційної, службової, професійної, банківської, лікарської, адвокатської таємниці, персональних даних чи іншої інформації з обмеженим доступом, яка стала відомою у зв'язку з трудовими, професійними, службовими, договірними або іншими відносинами довіри, є підставою для відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди відповідно до цієї глави, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Вигода, одержана особою внаслідок порушення довіри та/або конфіденційності, підлягає переданню потерпілому і зараховується в рахунок відшкодування завданих збитків. Якщо розмір збитків перевищує розмір одержаної вигоди, різниця підлягає відшкодуванню відповідно до цієї глави.

3. Особа, права якої порушено, крім відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, має право вимагати припинення порушення, заборони подальшого використання інформації, вилучення, блокування чи обмеження доступу до неї, знищення інформації, неправомірно отриманої або обробленої без юридичної підстави, а також застосування інших способів захисту, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Приписи цієї статті застосовують, зокрема, до порушення довірчого характеру відносин у сфері фінансових послуг, медицини, адвокатської та іншої професійної діяльності, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1428. Шкода, завдана умисним протиправним втручанням третьої особи у виконання зобов'язання

1. Майнова шкода кредитора у вигляді збитків, що не пов'язані безпосередньо з порушенням його особистих прав або з пошкодженням чи знищенням його майна (чисті економічні збитки), підлягає відшкодуванню за приписами цієї глави, якщо вона завдана умисним і без юридичної підстави втручанням третьої особи у виконання зобов'язання між кредитором та його боржником, яке призвело до невиконання, припинення, істотної зміни умов або істотного ускладнення виконання цього зобов'язання.

2. До втручання у виконання зобов'язання, зокрема, належать:

1) підбурювання боржника до невиконання зобов'язання, його припинення або істотної зміни умов на шкоду кредиторові;

2) умисне надання боржникові та/або кредиторові недостовірної, неповної або оманливої інформації з метою спонукання боржника до невиконання зобов'язання або істотного ускладнення його виконання;

3) умисне приховування від боржника та/або кредитора істотних обставин, про які така особа знала або повинна була знати, з метою перешкоджання виконанню зобов'язання;

4) інші умисні дії, що без юридичної підстави створюють боржникові перешкоди для виконання зобов'язання або істотно підвищують ризик його невиконання.

3. Вирішуючи питання про наявність протиправного втручання третьої особи у виконання зобов'язання, суд враховує, зокрема:

1) мету, характер і спосіб дій такої особи;

2) наявність в особи власного правомірного інтересу, який вона реалізує;

3) характер відносин особи з боржником та/або кредитором;

4) приписи цього Кодексу, іншого закону, зокрема щодо захисту економічної конкуренції, свободи підприємницької діяльності та свободи договору.

4. Не є протиправним втручанням у виконання зобов'язання, зокрема:

1) дії спрямовані на здійснення особою свого права на вільний вибір контрагентів, укладення, зміну або припинення договорів, якщо такі дії вчиняються добросовісно та в межах, установлених цим Кодексом та/або іншим законом;

2) дії, вчинені в межах добросовісної економічної конкуренції та інших правомірних форм підприємницької діяльності, якщо іншого не встановлено законом;

3) дії, спрямовані на захист власних прав та/або правомірних інтересів особи, якщо вони є необхідними та домірними за конкретних обставин.

5. Під час визначення розміру шкоди, що підлягає відшкодуванню згідно з цією статтею, враховують, зокрема:

1) упущену вигоду кредитора, включаючи прибуток, який він міг би одержати за умови виконання зобов'язання;

2) необхідні та/або розумні витрати, понесені кредитором для захисту та/або відновлення своїх прав у зв'язку з таким втручанням;

3) інші збитки, які є безпосереднім наслідком протиправного втручання третьої особи у виконання зобов'язання.

§ 3. Відповідальність безвідносно до вини

Стаття 1429. Відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки

1. Шкоду, завдану життю, здоров'ю, тілесній недоторканності фізичної особи, її майну, майну юридичної особи, а також навколишньому природному середовищу внаслідок діяльності, пов'язаної з володінням, використанням, зберіганням, утриманням чи експлуатацією джерела підвищеної небезпеки, відшкодовує особа, яка на відповідній юридичній підставі володіє таким джерелом чи здійснює таку діяльність (володілець джерела підвищеної небезпеки), безвідносно до її вини, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Джерелом підвищеної небезпеки є, зокрема, діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, машин, механізмів, промислового, будівельного, енергетичного, хімічного, біотехнологічного та іншого обладнання, вибухонебезпечних, хімічних,

радіоактивних, біологічно небезпечних речовин, електроенергії високої напруги, а також автономних робототехнічних систем, безпілотних літальних апаратів, автоматизованих технічних комплексів, у тому числі керованих системами штучного інтелекту, та інша діяльність, що за своїм характером об'єктивно створює підвищений ризик завдання істотної шкоди.

3. Володілець джерела підвищеної небезпеки звільняється від обов'язку відшкодувати шкоду, якщо доведе, що вона є наслідком непереборної сили або лише умислу потерпілого або третьої особи, за дії яких він не відповідає, і за конкретних обставин справи він не мав реальної можливості запобігти завданню шкоди чи усунути її наслідки.

4. Якщо шкоду завдано внаслідок неправомірного заволодіння джерелом підвищеної небезпеки чи самовільного початку діяльності, пов'язаної з підвищеним ризиком завдання шкоди, особою, яка не є його володільцем, обов'язок відшкодувати шкоду покладають на таку особу за приписами цієї статті. Володілець джерела підвищеної небезпеки відповідає перед потерпілим солідарно з такою особою, якщо не доведе, що вжив усіх розумних та необхідних заходів для запобігання неправомірному заволодінню чи використанню джерела підвищеної небезпеки.

5. Якщо шкоду завдано внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки, їх володільці несуть солідарний обов'язок відшкодувати шкоду потерпілому, якщо іншого не встановлено законом або не випливає з характеру взаємодії таких джерел. Відносини між такими особами визначають з урахуванням ступеня їх участі у створенні ризику, ступеня вини та інших істотних обставин.

6. Особа, яка відшкодувала шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до осіб, з вини яких завдано шкоду, у межах і порядку, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

7. Особливості відшкодування шкоди, завданої окремими видами джерел підвищеної небезпеки, можуть встановлюватися цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1430. Відповідальність за шкоду, завдану будівлею, спорудою чи іншим нерухомим майном

1. Власник будівлі, споруди, інженерної мережі, земельної ділянки чи іншого нерухомого майна, а також інша особа, яка на відповідній юридичній підставі здійснює його утримання та/або експлуатацію, відповідає безвідносно до вини за шкоду, завдану життю, здоров'ю фізичної особи або майну фізичної особи або юридичної особи внаслідок обвалення, руйнування, відокремлення його частин, аварійного стану чи інших істотних недоліків такого майна, якщо не доведе, що шкода виникла внаслідок непереборної сили або лише умислу потерпілого чи третьої особи.

2. Якщо шкоду зумовлено істотними недоліками проектування, будівництва, реконструкції чи капітального ремонту, особи, які виконували відповідні роботи або здійснювали технічний нагляд, несуть солідарну відповідальність перед потерпілим разом з особою, зазначеною в частині першій цієї статті. Розподіл обов'язку відшкодувати шкоду між ними здійснюється відповідно до статті 1418 цього Кодексу.

3. При визначенні розміру відшкодування суд, крім приписів статті 1464 цього Кодексу, враховує, зокрема, характер і тривалість аварійного стану майна, чи знала особа або повинна була знати про такий стан, а також вжиті нею заходи для запобігання завданню шкоди.

Стаття 1431. Відповідальність за шкоду, завдану твариною

1. Власник тварини або інша особа, яка на відповідній юридичній підставі її утримує або фактично контролює (далі – утримувач тварини), відповідають безвідносно до вини за шкоду, завдану такою твариною життю, здоров'ю чи тілесній недоторканності фізичної особи або майну фізичної особи чи юридичної особи, якщо не доведуть наявність одночасно таких умов:

1) вони забезпечили належний нагляд і утримання тварини відповідно до її виду, властивостей та конкретних обставин;

2) шкода виникла внаслідок непереборної сили або лише умислу потерпілого або третьої особи, за дії яких вони не відповідають, і за обставин справи вони не мали реальної можливості запобігти завданню шкоди та/або усунути її наслідки.

2. Якщо тварину використовували в інтересах іншої особи за договором чи на іншій юридичній підставі (зокрема у підприємницькій, професійній, спортивній чи службовій діяльності), відповідальність за шкоду, завдану такою твариною, несе особа, в інтересах якої фактично здійснювалися утримання та/або використання тварини, якщо іншого не встановлено законом або договором.

3. Особливості відшкодування шкоди, завданої дикими тваринами, мисливськими тваринами, тваринами, що перебувають у стані природної волі, а також тваринами, які є об'єктами Червоної книги України, визначаються законом з урахуванням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Стаття 1432. Відповідальність за шкоду, завдану органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, їх посадовою службовою особою або іншим суб'єктом, який має публічновладні повноваження

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані фізичній особі чи юридичній особі протиправним рішенням, дією або бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого

самоврядування, їх посадової або службової особи, а також іншого суб'єкта, якому відповідно до закону надано публічновладні повноваження від імені держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади, при здійсненні таких повноважень, відповідно відшкодовують та/або компенсують за рахунок держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади безвідносно до вини цих органів, їх посадових або службових осіб та суб'єкта, якому відповідно до закону надано публічновладні повноваження, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Особливості відшкодування шкоди, завданої протиправними індивідуальними актами, діями або бездіяльністю суб'єктів, зазначених у частині першій цієї статті, у визначених законом сферах здійснення публічновладних повноважень, зокрема у зв'язку з виведенням неплатоспроможного банку з ринку, ліквідацією банку, здійсненням заходів з врегулювання діяльності банків та інших фінансових установ, встановлює закон.

Стаття 1433. Відповідальність за шкоду, завдану нормативно-правовим актом

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані фізичній особі або юридичній особі внаслідок прийняття та/або застосування нормативно-правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта, якому відповідно до закону надано повноваження приймати нормативно-правові акти від імені держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади, відповідно відшкодовують та/або компенсують за рахунок держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади, якщо такий акт визнано протиправним та нечинним (повністю чи частково) у встановленому законом порядку, безвідносно до вини зазначених органів, їх посадових чи службових осіб та суб'єкта, якому відповідно до закону надано публічновладні повноваження.

2. До відносин, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, завданої нормативно-правовим актом, застосовують приписи статті 1432 цього Кодексу, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1434. Відповідальність за шкоду, завдану незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного повідомлення про підозру, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт,

а також інших незаконних рішень, дій чи бездіяльності органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду у зв'язку із здійсненням кримінального провадження або провадження у справах про адміністративні правопорушення, відповідно відшкодовують та/або компенсують за рахунок держави у повному обсязі безвідносно до вини зазначених органів та їх посадових чи службових осіб у випадках, установлених цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Закриття кримінального провадження щодо особи на підставі закону про амністію або акта про помилування не є підставою для виникнення права на відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди відповідно до цієї статті.

Закриття кримінального провадження на таких підставах не позбавляє особу права вимагати відшкодування шкоди, завданої будь-якими незаконними рішеннями, діями або бездіяльністю органів, зазначених у частині першій цієї статті, які мали місце до закриття кримінального провадження, за приписами цієї глави.

3. Фізична особа, яка у процесі досудового розслідування чи судового провадження у спосіб самообмови або надання інших завідомо неправдивих показань перешкоджала з'ясуванню обставин справи і цим сприяла своєму незаконному засудженню, незаконному притягненню до кримінальної відповідальності, незаконному застосуванню запобіжного заходу, незаконному затриманню, незаконному накладенню адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, не має права на відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди відповідно до цієї статті.

4. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані фізичній особі або юридичній особі внаслідок ухвалення судом незаконного рішення у цивільній, господарській, адміністративній чи іншій справі, що розглядається судом у порядку судочинства, встановленому процесуальним законом, відповідно відшкодовують та/або компенсують за рахунок держави у повному обсязі лише у разі встановлення в діях судді (суддів), які вплинули на ухвалення такого рішення, складу кримінального правопорушення обвинувальним вироком суду, що набрав чинності.

5. Шкоду, завдану незаконними рішеннями, діями або бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, яка не підпадає під дію частин першої – п'ятої цієї статті, відшкодовують за приписами статті 1432 цього Кодексу.

6. Порядок відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями або бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, встановлює закон.

Стаття 1435. Відповідальність за шкоду, завдану припиненням права власності або примусовим відчуженням майна на підставі закону

1. У разі прийняття закону, що припиняє право власності на певне майно або встановлює необхідність його примусового відчуження, шкоду, завдану власникові такого майна, відшкодовує держава у повному обсязі.

Стаття 1436. Відповідальність за шкоду, завдану кримінальним правопорушенням

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані кримінальним правопорушенням, відповідно відшкодовує та/або компенсує потерпілому особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, відповідно до цієї глави, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1437. Відповідальність за шкоду, завдану збройною агресією

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані життю, здоров'ю, тілесній недоторканності, честі, гідності, свободі, майну фізичної особи або юридичної особи, навколишньому природному середовищу чи іншим правомірним інтересам у зв'язку із збройною агресією іноземної держави проти України, підлягають відшкодуванню та/або компенсації в повному обсязі.

2. Майнова шкода та/або моральна шкода, зазначені в частині першій цієї статті, відповідно відшкодовуються та/або компенсуються державою-агресором та іншими суб'єктами, на яких відповідальність покладається відповідно до норм міжнародного права, цього Кодексу або іншого закону.

3. Держава у випадках, порядку та межах, встановлених законом, може здійснювати відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди, завданих у зв'язку із збройною агресією іноземної держави проти України.

4. У разі здійснення державою відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди відповідно до частини третьої цієї статті до держави в межах здійснених виплат переходить право вимоги потерпілого до держави-агресора та інших суб'єктів, зазначених у частині другій цієї статті, якщо іншого не встановлено законом.

5. Приписи цієї статті також застосовують до відносин з відшкодування шкоди, завданої тимчасовою окупацією частини території України, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1438. Відповідальність за шкоду, завдану дефектним продуктом

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані життю, здоров'ю, тілесній недоторканності та/або майну фізичної особи, майну юридичної особи внаслідок дефекту продукту, підлягають відшкодуванню та/або компенсації

виробником продукту, імпортером продукту на територію України та/або іншою особою, яка відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону відповідає за безпечність продукту, безвідносно до вини таких осіб і до того, чи перебував потерпілий з ними у договірних відносинах, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Для цілей цієї статті продуктом є рухома річ, зокрема сировина, комплектувальні вироби, складові частини готової продукції, а також інші речі, щодо яких встановлено вимоги безпечності. У випадках, встановлених законом, до продуктів прирівнюють також цифрові продукти (програмне забезпечення, цифровий контент, інші прирівняні до продуктів об'єкти), щодо яких встановлено вимоги безпечності.

3. Продукт є дефектним, якщо з урахуванням усіх обставин, зокрема способу його презентації, типових та/або передбачуваних умов використання, часу введення продукту в обіг та рівня науково-технічних знань на цей час, він не забезпечує безпеки, на яку особа обґрунтовано могла розраховувати.

4. Особа, зазначена у частині першій цієї статті, звільняється від обов'язку відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, якщо доведе наявність принаймні однієї з таких умов:

1) продукт не було введено особою в обіг або продукт було введено в обіг без її відома;

2) дефект продукту виник після введення його в обіг внаслідок дій та/або бездіяльності інших осіб, неналежного зберігання, транспортування та/або використання продукту;

3) дефект продукту обумовлений обов'язковими вимогами законодавства, які така особа не могла змінити;

4) на час введення продукту в обіг дефект не міг бути виявлений з урахуванням рівня науково-технічних знань.

5. Особа, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до інших осіб, з вини яких завдано шкоду, у межах і порядку, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

6. Особливості відповідальності за шкоду, завдану дефектним продуктом, зокрема цифровим продуктом, у тому числі щодо строків позовної давності, межі відповідальності, розподілу відповідальності між учасниками ланцюга постачання, може встановлювати закон. Такі приписи не можуть позбавляти потерпілого гарантій захисту, встановлених цим Кодексом.

7. Шкоду, завдану дефектним продуктом, відшкодовують, якщо її завдано протягом строку служби (строку придатності) такого продукту, а якщо такий строк не встановлений – протягом розумного строку з дня введення продукту в обіг, визначеного з урахуванням характеру продукту та звичайного строку його використання.

Закон може встановлювати спеціальні строки відшкодування шкоди, завданої дефектним продуктом, зокрема триваліші та сприятливіші для споживачів.

Стаття 1439. Відповідальність за шкоду, завдану дефектними роботами (послугами)

1. Виконавець робіт (послуг) зобов'язаний відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду, завдану фізичній особі та/або юридичній особі внаслідок істотних недоліків результату робіт (послуг), а також внаслідок недостовірної, неповної чи недостатньої інформації про властивості результату, правила його безпечного використання, зберігання, транспортування та/або утилізації, безвідносно до вини такого виконавця та безвідносно до того, чи перебував потерпілий з ним у договірних відносинах, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Результат робіт (послуг) є дефектним, якщо з урахуванням усіх обставин, зокрема характеру, способу та мети виконання робіт (надання послуг), професійного статусу виконавця, а також змісту наданої чи ненаданої інформації про властивості результату, правила його безпечного використання, зберігання, транспортування та/або утилізації, не відповідає вимогам безпечності, встановленим законом, договором або на які особа обґрунтовано могла розраховувати. До дефектів результату робіт (послуг) належать, зокрема, істотні недоліки такого результату, а також ненадання, надання недостовірної, неповної чи недостатньої інформації про нього.

3. Виконавець робіт (послуг) звільняється від обов'язку відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, якщо доведе наявність принаймні однієї з таких умов:

1) шкода виникла внаслідок непереборної сили;

2) шкода є виключним наслідком грубого порушення потерпілим правил користування результатом робіт (послуг), про які виконавець належним чином і завчасно його попередив;

3) шкода виникла внаслідок поведінки третіх осіб, за яку виконавець не відповідає, і за обставин справи він не міг запобігти завданню шкоди та/або усунути її наслідки.

4. Особливості відшкодування шкоди, завданої дефектними роботами (послугами) у сфері будівництва, медичних, фінансових, транспортних та інших видів діяльності, щодо яких законом встановлено спеціальні вимоги до безпечності результату робіт (послуг), можуть встановлювати цей Кодекс та/або інший закон. Такі приписи не можуть позбавляти потерпілого гарантій захисту, визначених цим Кодексом.

5. Виконавець робіт (послуг), який відшкодував майнову шкоду та/або компенсував моральну шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до інших осіб, з вини яких завдано шкоду, у межах і порядку, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

6. Шкоду, завдану дефектними роботами (послугами), відшкодовують, якщо її завдано протягом строку служби (строку придатності) результату робіт (послуг), а якщо такий строк не встановлений – протягом розумного строку з дня завершення виконання відповідних робіт (надання послуг), визначеного з урахуванням характеру результату та звичайного строку його використання. Закон може встановлювати спеціальні строки відшкодування шкоди, завданої дефектними роботами (послугами), зокрема триваліші та сприятливіші для споживачів.

Стаття 1440. Відповідальність за завдання екологічної шкоди

1. Екологічна шкода, зокрема шкода, завдана навколишньому природному середовищу внаслідок його забруднення, виснаження природних ресурсів, знищення, пошкодження чи погіршення стану об’єктів тваринного або рослинного світу, а також пов’язані з нею збитки, підлягають відшкодуванню за приписами цієї глави, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Екологічна шкода включає, зокрема:

1) шкоду, завдану природним об’єктам, природним ресурсам та/або екосистемам;

2) необхідні та/або розумні витрати на запобігання, обмеження, усунення та/або відновлення порушеного стану довкілля, безпосередньо пов’язані з ліквідацією наслідків такого негативного впливу;

3) інші збитки, що є безпосереднім наслідком завдання шкоди навколишньому природному середовищу.

3. Обов’язок відшкодувати екологічну шкоду покладають на фізичну особу та/або юридичну особу, діяльність яких призвела до завдання такої шкоди, зокрема у разі порушення встановлених законом вимог щодо охорони довкілля, використання природних ресурсів, поводження з відходами, небезпечними речовинами, викидами та/або скидами, якщо іншого не встановлено законом.

4. У випадках, встановлених законом, екологічну шкоду відшкодовують безвідносно до вини особи, яка її завдала, відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону.

5. Коло осіб, уповноважених звертатися з вимогами про відшкодування екологічної шкоди, порядок обчислення її розміру, форми та способи відшкодування, зокрема відновлення порушеного стану довкілля, визначають цей Кодекс та/або інший закон.

Стаття 1441. Відповідальність за завдання ядерної шкоди

1. Особливості відшкодування ядерної шкоди, завданої внаслідок використання ядерної енергії та/або ядерного інциденту, встановлюють цей Кодекс, інший закон та/або міжнародний договір України.

2. Приписи цієї глави застосовують до відносин з відшкодування ядерної шкоди в частині, в якій вони не суперечать закону та/або міжнародному договору України щодо відшкодування ядерної шкоди.

Стаття 1442. Інші випадки відповідальності за шкоду безвідносно до вини

1. Закон може встановлювати інші випадки відповідальності за шкоду безвідносно до вини особи, діяльність якої пов’язана з підвищеним ризиком завдання істотної шкоди життю, здоров’ю, майну, навколишньому природному середовищу чи іншим правомірним інтересам, зокрема у сфері обігу небезпечних хімічних чи біологічних речовин, охорони довкілля, надання медичної допомоги, перевезення небезпечних вантажів, експлуатації автономних робототехнічних систем, застосування систем штучного інтелекту у сферах підвищеного ризику, функціонування об’єктів критичної інфраструктури, а також в інших сферах, діяльність у яких за своїм характером об’єктивно створює підвищений ризик завдання істотної шкоди.

§ 4. Відповідальність за шкоду, завдану іншою особою

Стаття 1443. Відповідальність за шкоду, завдану працівником, посадовою або службовою особою або іншою залученою особою

1. Особа, яка у своїй професійній, службовій, підприємницькій та/або іншій діяльності залучає працівника, посадову або службову особу, представника та/або іншу особу для виконання покладених на неї завдань (залучена особа), відповідає перед потерпілим за майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдану такою особою під час виконання або у зв’язку з виконанням нею відповідних обов’язків, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Для цілей цієї статті до залучених осіб належать, зокрема, працівники, підрядники, учасники (члени) підприємницьких товариств, які здійснюють діяльність від імені відповідної юридичної особи, а також інші особи, що діють в її інтересах на підставі договору, акта органу управління чи іншої юридичної підстави.

2. Відповідальність за цією статтею настає, якщо:

1) шкоду завдано під час виконання залученою особою трудових, службових, професійних, договірних та/або інших обов’язків в інтересах особи, яка її залучила, або у зв’язку з таким виконанням;

2) поведінка залученої особи, внаслідок якої завдано шкоди, за характером є такою, що у разі вчинення її безпосередньо особою, яка її залучила, створювала б підстави для відповідальності такої особи за приписами цієї глави.

3. Потерпілий має право на свій вибір пред'явити вимогу про відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди безпосередньо до особи, яка залучила залучену особу, до залученої особи та/або до обох таких осіб. У разі пред'явлення вимоги до обох осіб такі особи відповідають перед потерпілим солідарно, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

4. Особа, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до залученої особи в обсязі, що визначають з урахуванням ступеня її вини, характеру та значення її поведінки для завдання шкоди, умов залучення такої особи, а також інших істотних обставин, якщо іншого не встановлено цим Кодексом, іншим законом та/або договором.

5. Приписи цієї статті застосовують з урахуванням приписів цього Кодексу щодо солідарних зобов'язань та особливих випадків відшкодування шкоди, встановлених цією главою.

Стаття 1444. Відповідальність за шкоду, завдану малолітньою дитиною

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані малолітньою дитиною, відшкодовують та/або компенсують її батьки, опікун, інша фізична особа, яка на юридичних підставах здійснює виховання та/або нагляд за такою дитиною, а також заклад, який зобов'язаний здійснювати стосовно малолітньої дитини виховання, утримання та/або нагляд, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Батьки, опікун, інша фізична особа, яка здійснює виховання та/або нагляд за малолітньою дитиною, а також відповідний заклад звільняються від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану малолітньою дитиною, якщо доведуть, що шкода не є наслідком неналежного здійснення ними виховання, нагляду та/або виконання інших покладених на них обов'язків і за конкретних обставин вони вжили всіх розумних заходів для запобігання завданню шкоди.

3. Обов'язок батьків, опікуна, іншої фізичної особи, яка здійснює виховання та/або нагляд за малолітньою дитиною, а також відповідного закладу відшкодувати шкоду, завдану малолітньою дитиною, не є припиненим у разі досягнення нею повноліття. Після досягнення повноліття суд може зобов'язати таку дитину частково або в повному обсязі відшкодувати шкоду, завдану нею у віці до чотирнадцяти років життю або здоров'ю потерпілого, якщо вона має достатні для цього кошти, а особи, зазначені в цій частині, є неплатоспроможними або померли.

4. У разі завдання шкоди спільними діями кількох малолітніх дітей, а також осіб, які відповідно до цієї статті зобов'язані відшкодувати шкоду, розподіл між ними обов'язку відшкодувати шкоду здійснюють за домовленістю між такими особами або за рішенням суду з урахуванням приписів статті 1418 цього Кодексу.

5. Право зворотної вимоги (регресу) особи, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, визначають приписи цієї глави.

Стаття 1445. Відповідальність за шкоду, завдану неповнолітньою дитиною

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані неповнолітньою дитиною, відшкодовує та/або компенсує така дитина самостійно на загальних підставах, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Якщо у неповнолітньої дитини недостатньо майна та/або доходів для відшкодування та/або компенсації в повному обсязі завданої нею шкоди, таку шкоду відшкодовують, в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі, її батьки, піклувальник, інша фізична особа, яка на юридичних підставах здійснює її виховання та/або нагляд, а також у випадках, встановлених законом, заклад, який за законом здійснює стосовно неповнолітньої дитини функції піклувальника, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини.

3. Обов'язок батьків, піклувальника, іншої фізичної особи, яка здійснює виховання та/або нагляд, а також закладу, який за законом здійснює стосовно неповнолітньої дитини функції піклувальника, відшкодувати та/або компенсувати шкоду, завдану неповнолітньою дитиною, є припиненим після досягнення нею повноліття або якщо вона до досягнення повноліття стане власником майна, достатнього для самостійного відшкодування шкоди.

4. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані неповнолітньою дитиною після набуття нею повної цивільної дієздатності, відшкодовує та/або компенсує така дитина самостійно на загальних підставах. Якщо у неповнолітньої дитини немає майна та/або доходів, достатніх для відшкодування та/або компенсації в повному обсязі завданої нею шкоди, шкоду, в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі, відшкодовують її батьки або піклувальник, які дали згоду на набуття нею повної цивільної дієздатності, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Обов'язок таких осіб відшкодувати шкоду є припиненим після досягнення такою дитиною повноліття.

5. У разі завдання шкоди спільними діями кількох неповнолітніх дітей, спільними діями малолітніх та неповнолітніх дітей розподіл обов'язку відшкодувати шкоду між ними, а також між особами, які згідно з цим Кодексом зобов'язані відшкодовувати шкоду за таких дітей, здійснюють за домовленістю між такими особами або за рішенням суду відповідно до статті 1418 цього Кодексу.

6. Право зворотної вимоги (регресу) особи, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, визначають приписи цієї глави.

Стаття 1446. Відповідальність за шкоду батьків, позбавлених батьківських прав

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдані дитиною, стосовно якої батьки були позбавлені батьківських прав, підлягають відшкодуванню та/або компенсації такими батьками протягом трьох років з дня позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що така шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків до позбавлення їх батьківських прав.

2. Під час вирішення питання про обсяг відповідальності батьків, позбавлених батьківських прав, суд враховує, зокрема вік дитини на час завдання шкоди, характер завданої шкоди, поведінку батьків до позбавлення їх батьківських прав, а також їхній майновий стан.

3. Право зворотної вимоги (регресу) батьків, які відшкодували майнову шкоду та/або компенсували моральну шкоду відповідно до цієї статті, визначають приписи цієї глави.

Стаття 1447. Відповідальність за шкоду, завдану недієздатною фізичною особою

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані недієздатною фізичною особою, відшкодовує та/або компенсує її опікун або заклад, який за законом зобов'язаний здійснювати стосовно неї нагляд, якщо вони не доведуть, що шкоду було завдано не з їхньої вини.

Обов'язок таких осіб відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду, завдані недієздатною фізичною особою, не є припиненим у разі поновлення її цивільної дієздатності.

2. У разі смерті опікуна недієздатної фізичної особи, припинення юридичної особи – закладу, який зобов'язаний здійснювати стосовно неї нагляд, або якщо жодний із суб'єктів, зазначених у частині першій цієї статті, не має майна, достатнього для відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, а недієздатна фізична особа має майно, суд може ухвалити рішення про відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди, завданих ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, частково або в повному обсязі за рахунок майна недієздатної фізичної особи з урахуванням характеру завданої шкоди, розміру майна та необхідності забезпечення інтересів такої особи.

3. Відшкодування майнової шкоди та/або компенсація моральної шкоди за рахунок майна недієздатної фізичної особи не допускаються в обсязі, який поставив би під загрозу належне забезпечення її життєво необхідних потреб.

Стаття 1448. Відповідальність за шкоду, завдану фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, відшкодовує та/або компенсує така особа самостійно на загальних підставах, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1449. Відповідальність за шкоду, завдану фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними

1. Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдану фізичною особою, яка в момент завдання шкоди не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними, як правило, не відшкодовує така особа. Суд з урахуванням майнового стану потерпілого та такої особи, а також інших істотних обставин може покласти на таку особу обов’язок відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду частково або в повному обсязі.

2. Якщо фізична особа довела себе до стану, в якому вона не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними, внаслідок добровільного вживання спиртних напоїв, наркотичних засобів, психотропних, токсичних чи інших подібних речовин, шкоду, завдану нею, відшкодовують та/або компенсують на загальних підставах.

3. Якщо шкоди завдано фізичною особою, яка в момент завдання шкоди не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними через психічний розлад, суд може покласти обов’язок відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду повністю або частково на її чоловіка (дружину), батьків, повнолітніх дітей чи інших осіб, з якими вона постійно проживала, якщо буде встановлено, що вони знали або за обставинами справи повинні були знати про такий стан, але не вжили розумних заходів для запобігання завданню шкоди.

4. При застосуванні приписів цієї статті суд враховує, зокрема, характер і тяжкість психічного стану фізичної особи, можливість інших осіб вплинути на її поведінку, характер та обсяг завданої шкоди, а також засади справедливості, добросовісності та розумності.

Стаття 1450. Відповідальність установи за шкоду, завдану особі, яка перебуває під її наглядом або на утриманні

1. Майнова шкода та/або моральна шкода, завдана життю, здоров'ю, тілесній недоторканності та/або майну фізичної особи, яка на юридичних підставах перебуває у закладі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, виконання покарань чи іншій установі, що забезпечує її виховання, лікування, утримання, навчання, реабілітацію та/або нагляд, підлягають відшкодуванню та/або компенсації такою установою, якщо шкода є наслідком невиконання нею обов'язків щодо забезпечення належних умов перебування, безпеки та/або нагляду, якщо іншого не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Відповідальність установи за цією статтею, зокрема, настає у разі завдання шкоди внаслідок:

1) небезпечного стану будівель, споруд, обладнання, приміщень, території чи іншого майна, що використовує установа;

2) неналежної організації режиму перебування, догляду, лікування, навчання, реабілітації та/або нагляду;

3) насильницьких чи інших протиправних дій працівників установи та/або інших осіб, доступ до яких і/або контроль за поведінкою яких належним чином не забезпечила установа.

3. Установа звільняється від обов'язку відшкодувати майнову шкоду та/або компенсувати моральну шкоду, якщо доведе, що шкода не є наслідком невиконання нею обов'язків щодо забезпечення належних умов перебування, безпеки та/або нагляду, а також що за обставин справи вона вжила всіх розумних заходів для запобігання завданню шкоди.

4. Покладення відповідальності на установу відповідно до цієї статті не виключає відповідальності працівників установи, інших осіб, які безпосередньо завдали шкоди, а також інших осіб, які відповідно до цього Кодексу та/або іншого закону зобов'язані відшкодувати та/або компенсувати таку шкоду. Установа, її працівники та інші особи, які зобов'язані відшкодувати та/або компенсувати шкоду, несуть солідарну відповідальність перед потерпілим, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

5. Установа, яка відшкодувала майнову шкоду та/або компенсувала моральну шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до працівників та/або інших осіб, з вини яких завдано шкоду, у випадках, межах та порядку, встановлених цією главою, цим Кодексом та/або іншим законом.

§ 5. Відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я або смертю

Стаття 1451. Засади відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я

1. Шкоду, завдану ушкодженням здоров’я, відшкодовують відповідно до статті 1410 цього Кодексу та приписів цього параграфа.

2. Фізична або юридична особа, яка завдала шкоди ушкодженням здоров’я, зобов’язана відшкодувати потерпілому:

1) заробіток (дохід), втрачений ним унаслідок повної або часткової втрати професійної та/або загальної працездатності;

2) необхідні та розумні додаткові витрати, пов’язані з лікуванням, реабілітацією, протезуванням, придбанням лікарських засобів, виробів медичного призначення, технічних та/або інших засобів реабілітації, забезпеченням стороннього догляду, посиленим харчуванням, переобладнанням житла та/або транспортних засобів, інші витрати, безпосередньо пов’язані із завданням особистої шкоди.

3. Шкоду, завдану ушкодженням здоров’я, відшкодовують без урахування пенсії, призначеної у зв’язку з втратою здоров’я, пенсії, яку потерпілий одержував до завдання шкоди, інших законних доходів потерпілого, а також соціальних виплат, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

4. Договором та/або законом може бути збільшено обсяг і розмір відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я.

Стаття 1452. Визначення втраченого заробітку (доходу) працівника

1. Розмір заробітку (доходу), втраченого фізичною особою, яка працювала за трудовим договором (контрактом) або перебувала на державній службі, службі в органах місцевого самоврядування або на іншій публічній службі, внаслідок ушкодження здоров’я, визначають у відсотках від її середньомісячного заробітку (доходу) з урахуванням ступеня втрати професійної, а за її браком – загальної працездатності.

2. Середньомісячний заробіток (дохід) обчислюють за вибором потерпілого за дванадцять або за три останні календарні місяці роботи, що передували ушкодженню здоров’я або втраті працездатності внаслідок ушкодження здоров’я.

3. До втраченого заробітку (доходу) включають всі види оплати праці за трудовим договором (контрактом) за основним місцем роботи та за сумісництвом, з яких сплачувався податок на доходи фізичних осіб, у сумах, нарахованих до вирахування податків та обов’язкових платежів. Не включають

одноразові виплати, компенсацію за невикористану відпустку, вихідну допомогу, допомогу по вагітності та пологах та інші аналогічні виплати.

4. Якщо заробіток (дохід) потерпілого до ушкодження здоров'я змінився внаслідок обставин, що поліпшили його майновий стан (підвищення заробітної плати, переведення на вищеоплачувану роботу, прийняття на роботу після закінчення навчання тощо), при визначенні середньомісячного заробітку (доходу) враховують заробіток (дохід), який він одержував або мав одержати після відповідної зміни.

5. Якщо на момент завдання шкоди потерпілий не працював, розмір втраченого заробітку (доходу), що підлягає відшкодуванню, визначають за вибором потерпілого виходячи із:

1) його заробітку (доходу) до звільнення;

2) звичайного розміру заробітної плати працівника відповідної кваліфікації в місцевості, в якій проживає потерпілий.

Розмір втраченого заробітку (доходу), що підлягає відшкодуванню, не може бути нижче розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

Стаття 1453. Визначення втраченого доходу фізичної особи – підприємця та фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність

1. Розмір доходу, втраченого фізичною особою-підприємцем внаслідок ушкодження здоров'я, визначають виходячи з її річного доходу, отриманого в попередньому календарному році, поділеного на дванадцять місяців. Якщо така особа отримувала дохід менш як дванадцять місяців, розмір втраченого доходу визначають виходячи із середньомісячного доходу за фактичний період отримання доходу.

2. Розмір доходу фізичної особи-підприємця визначають на підставі даних податкових органів та інших офіційних даних, які підтверджують розмір такого доходу, у сумах, нарахованих до вирахування податків та інших обов'язкових платежів.

3. Розмір доходу, втраченого фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, визначають за приписами, встановленими частинами першою і другою цієї статті, з урахуванням документально підтверджених даних про її доходи.

4. Якщо розмір фактичного доходу фізичної особи-підприємця або фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність, є меншим за розмір заробітку, який могла б одержувати особа відповідної кваліфікації за трудовим договором у цій місцевості, суд може визначити втрачені доходи виходячи з такого заробітку, але не нижче мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

5. У разі ненаявності або недостатності офіційних даних, зазначених у частині другій цієї статті, розмір втраченого доходу може бути визначений судом на підставі інших належних і допустимих доказів, зокрема відомостей про звичайний розмір доходу особи відповідної професії (кваліфікації) у відповідній місцевості, але не нижче розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

Стаття 1454. Відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої дитини

1. У разі ушкодження здоров'я малолітньої дитини фізична або юридична особа, яка завдала шкоди, зобов'язана відшкодувати необхідні та розумні витрати на лікування, реабілітацію, протезування, сторонній догляд, посилене харчування, забезпечення технічними та/або іншими засобами реабілітації та інші витрати, безпосередньо пов'язані із завданням такої шкоди.

2. Після досягнення потерпілим вісімнадцятирічного віку особа, яка завдала шкоди, зобов'язана відшкодувати також шкоду, пов'язану із втратою або зменшенням його працездатності, виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом, якщо потерпілий не має вищого заробітку (доходу), який враховується за загальними приписами цього параграфа.

3. Якщо на момент ушкодження здоров'я неповнолітня дитина мала заробіток (дохід), шкода, пов'язана із втратою або зменшенням її працездатності, відшкодовується виходячи з такого заробітку (доходу), але не нижче розміру мінімальної заробітної плати.

4. Після початку трудової діяльності відповідно до одержаної професії (кваліфікації) потерпілий має право вимагати збільшення розміру відшкодування шкоди, пов'язаної із зменшенням його професійної працездатності, виходячи з розміру заробітної плати працівника відповідної кваліфікації в цій місцевості, але не нижче розміру мінімальної заробітної плати.

5. Якщо потерпілий не здобув професійної кваліфікації і після досягнення повноліття залишається непрацездатним внаслідок ушкодження здоров'я, завданого до повноліття, він має право вимагати відшкодування шкоди у розмірі не нижче мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

Стаття 1455. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого

1. У разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди, завданої втратою годувальника, мають:

1) непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання;

2) дитина потерпілого, зачата за його життя та народжена після його смерті.

2. Шкоду відшкодовують:

1) дитині – до досягнення нею вісімнадцятирічного віку (учню, студентові – до закінчення навчання, але не більш як до досягнення двадцятитрирічного віку);

2) подружжю, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, – довічно;

3) особам з інвалідністю – на строк встановлення інвалідності;

4) одному з батьків (усиновлювачів), одному з подружжя чи іншому членові сім'ї безвідносно до віку і працездатності, який не працює і здійснює догляд за дитиною, братом, сестрою, внуком померлого, – до досягнення такими особами чотирнадцятирічного віку;

5) іншим непрацездатним особам, які були на утриманні потерпілого, – протягом п'яти років після його смерті, якщо іншого строку не встановлено судом з урахуванням конкретних обставин.

3. Особам, визначеним частиною другою цієї статті, шкоду відшкодовують у розмірі частки середньомісячного заробітку (доходу) потерпілого, яка припадала на кожну з таких осіб, з урахуванням частки, що припадала на самого потерпілого та інших працездатних осіб, які перебували на його утриманні, але не мають права на відшкодування шкоди.

До складу доходів потерпілого включають, зокрема, заробіток (дохід), пенсію, суми, що виплачувалися за договором довічного утримання (догляду), а також інші регулярні виплати, які були для нього засобом існування.

4. Шкоду відшкодовують особам, які втратили годувальника, без урахування пенсії у зв'язку з втратою годувальника та інших доходів, одержаних ними у зв'язку з його смертю, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1456. Відшкодування витрат на поховання та вшанування пам'яті

1. Особа, яка завдала шкоди смертю потерпілого, зобов'язана відшкодувати в повному обсязі необхідні та розумні витрати на поховання, транспортування тіла, здійснення релігійних та/або інших обрядів, спорудження надгробного пам'ятника та інші витрати, безпосередньо пов'язані з похованням та вшануванням пам'яті померлого, особі, яка понесла такі витрати.

2. Допомогу на поховання та інші соціальні виплати, одержані у зв'язку зі смертю потерпілого, не зараховують до суми відшкодування витрат на поховання та вшанування пам'яті, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1457. Відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я або смертю

1. Відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я або смертю потерпілого, як правило, здійснюють у формі періодичних платежів, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон, договір або рішення суду.

2. З урахуванням характеру шкоди, тривалості та тяжкості її наслідків, віку потерпілого, майнового стану сторін та інших істотних обставин суд може визначити відшкодування шкоди:

1) у формі одноразової грошової виплати;

2) у формі поєднання одноразової грошової виплати та періодичних платежів;

3) в інший спосіб, встановлений цим Кодексом та/або іншим законом, який забезпечує справедливий баланс інтересів сторін.

3. Питання про капіталізацію періодичних платежів, їх заміну одноразовою виплатою та інші пов’язані питання вирішує суд з урахуванням приписів цього Кодексу.

Стаття 1458. Зміна розміру відшкодування у зв’язку зі зміною працездатності

1. Потерпілий має право вимагати збільшення розміру відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я, якщо його працездатність знизилася порівняно з тією, що була на момент визначення розміру відшкодування.

2. Особа, на яку покладено обов’язок відшкодувати шкоду, має право вимагати зменшення розміру відшкодування шкоди, якщо працездатність потерпілого зросла порівняно з тією, що була на момент визначення розміру відшкодування.

3. Розмір відшкодування змінює суд з урахуванням висновків відповідних медичних, медико-соціальних та/або інших експертиз, визначених законом.

Стаття 1459. Відшкодування шкоди у разі припинення юридичної особи, яка зобов’язана відшкодувати шкоду

1. У разі реорганізації юридичної особи, зобов’язаної відшкодувати шкоду, завдану ушкодженням здоров’я або смертю, обов’язок щодо сплати періодичних платежів переходить до її правонаступника (правонаступників). Вимоги про зміну розміру відшкодування шкоди пред’являють до правонаступника (правонаступників).

2. У разі ліквідації юридичної особи періодичні платежі, належні потерпілому або особам, які втратили годувальника, підлягають капіталізації в порядку, встановленому законом, для подальшої виплати відповідним особам.

3. Якщо в юридичної особи, що ліквідується, ненаявні кошти для капіталізації платежів, які підлягають сплаті, суд за позовом потерпілого може покласти обов'язок щодо забезпечення капіталізації таких платежів на особу, яка здійснює ліквідацію, у випадках, встановлених законом.

Стаття 1460. Відшкодування витрат на лікування потерпілого від кримінального правопорушення

1. Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, зобов'язана відшкодувати закладу охорони здоров'я, безвідносно до форми власності, необхідні та розумні витрати на лікування потерпілого від такого кримінального правопорушення, якщо іншого не встановлює закон.

2. Обов'язок, передбачений частиною першою цієї статті, не виникає у разі завдання шкоди у стані необхідної оборони, крайньої необхідності або у випадках, якщо законом передбачено звільнення особи від відповідальності за завдану шкоду.

3. Якщо кримінальне правопорушення вчинила малолітня або неповнолітня особа, витрати на лікування потерпілого відшкодовують особи, які відповідають за шкоду, завдану такою особою, відповідно до цього Кодексу.

4. Кошти, стягнуті на відшкодування витрат на лікування, зараховують до відповідного бюджету або на користь закладу охорони здоров'я, який поніс такі витрати, у порядку, встановленому законом.

Стаття 1461. Обов'язок держави відшкодувати шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок кримінального правопорушення

1. Шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи внаслідок кримінального правопорушення, відшкодовує потерпілому або особам, які мають право на відшкодування шкоди у зв'язку зі смертю годувальника, держава у випадках, встановлених законом, зокрема, якщо:

1) особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, не встановлено;

2) особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, є неплатоспроможною;

3) в інших випадках, передбачених законом.

2. Умови, порядок, розмір та форму відшкодування державою шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок кримінального правопорушення, визначає закон.

3. Держава, яка відшкодувала шкоду відповідно до цієї статті, має право зворотної вимоги (регресу) до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у межах виплаченої суми, якщо іншого не встановлює закон.

Стаття 1462. Індексація та коригування розміру відшкодування у зв’язку зі зміною вартості життя та гарантійних показників

1. За заявою потерпілого або осіб, які мають право на відшкодування шкоди у зв’язку зі смертю годувальника, у разі істотної зміни вартості життя, зокрема внаслідок зростання індексу споживчих цін, суд може індексувати розмір періодичних платежів з відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров’я або смертю, виходячи з принципу збереження реальної купівельної спроможності таких платежів.

2. За заявою потерпілого або осіб, які мають право на відшкодування шкоди у зв’язку зі смертю годувальника, у разі збільшення розміру мінімальної заробітної плати розмір відшкодування може бути відповідно збільшено, якщо він визначався або обмежувався розміром мінімальної заробітної плати, з урахуванням приписів цього Кодексу та/або іншого закону.

3. Індексацію та коригування розміру відшкодування відповідно до цієї статті здійснює суд з урахуванням приписів цієї глави, а також загальних приписів цього Кодексу щодо зміни грошових зобов’язань у зв’язку зі зміною вартості грошей, якщо такі приписи наявні.

§ 6. Обсяг та способи відшкодування шкоди

Стаття 1463. Способи відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди

1. Відшкодування майнової шкоди та/або компенсацію моральної шкоди здійснюють в один або кілька таких способів:

1) відновлення становища, яке існувало до завдання шкоди (натуральне відшкодування);

2) грошові виплати;

3) в інші способи, визначені цим Кодексом та/або іншим законом.

Компенсацію моральної шкоди здійснюють у порядку, встановленому статтею 26 цього Кодексу, з урахуванням приписів цієї глави.

2. Натуральне відшкодування застосовують, якщо воно є можливим, не пов’язане з надмірними витратами та/або труднощами для особи, яка відшкодовує шкоду, не порушує прав та/або законних інтересів третіх осіб і є розумним та домірним за обставин справи, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або не випливає із змісту відносин.

3. Відшкодування майнової шкоди та/або компенсація моральної шкоди у грошовій формі можуть здійснюватися у формі одноразової виплати, періодичних платежів або їх поєднання. При визначенні порядку здійснення грошових виплат суд враховує характер та тривалість наслідків шкоди, майновий стан сторін, а також інші істотні обставини.

4. На вимогу потерпілого та/або з урахуванням обставин справи суд може застосувати інший спосіб відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди, передбачений цим Кодексом та/або іншим законом, якщо такий спосіб забезпечує справедливий баланс інтересів сторін і відповідає засадам добросовісності, розумності та справедливості.

5. У разі завдання шкоди майну, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або не випливає із змісту відносин, суд за вибором потерпілого може зобов'язати особу, яка завдала шкоди, відшкодувати її в натурі (зокрема у спосіб передання речі того самого роду і такої самої якості, ремонту чи заміни пошкодженої речі) або відшкодувати завдані збитки у грошовій формі.

Стаття 1464. Визначення розміру відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди

1. Розмір відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди визначає суд з урахуванням приписів статей 25, 26, глави 59 цього Кодексу, приписів цієї глави, а також усіх істотних обставин справи, виходячи з принципу повного відшкодування шкоди, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

2. Під час визначення розміру відшкодування майнової шкоди враховують, зокрема, фактично понесені витрати, необхідні та/або розумні витрати, які підлягають понесенню у майбутньому, зменшення вартості майна, втрату доходу (упущена вигода), превентивні витрати, а також інші збитки, які є безпосереднім наслідком завдання шкоди.

3. Розмір збитків, пов'язаних з втратою, пошкодженням або знищенням майна, визначають відповідно до його реальної вартості на момент розгляду справи судом, а у разі відшкодування шкоди у спосіб виконання відновлювальних робіт – на момент виконання таких робіт, якщо іншого не встановлює цей Кодекс, інший закон або не випливає із змісту відносин.

4. Під час визначення розміру компенсації моральної шкоди враховують, зокрема, характер та тривалість фізичних та/або психічних страждань, ступінь порушення особистих немайнових прав, наслідки для особистого, сімейного та/або професійного життя потерпілого, поведінку завдавача шкоди до та/або після її завдання, а також інші істотні обставини.

5. Якщо наслідки завдання шкоди мають тривалий та/або довічний характер, суд може визначити розмір відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди з урахуванням прогнозованих майбутніх втрат, спираючись на обґрунтовані дані про їх імовірність, тривалість та розмір.

6. Якщо точний розмір шкоди встановити неможливо або це пов'язано з надмірними труднощами чи витратами, суд визначає розмір відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди виходячи з характеру

порушення, наслідків завдання шкоди, поданих доказів, а також засад справедливості, добросовісності та розумності.

Стаття 1465. Зменшення розміру відшкодування шкоди

1. У виняткових випадках, якщо з огляду на характер підстав відповідальності, природу та цінність порушеного права, розмір завданої шкоди, майновий стан сторін та інші істотні обставини покладання на особу, яка завдала шкоди, обов'язку її повного відшкодування було б вочевидь недомірним та надмірним, суд може зменшити розмір відшкодування.

2. Під час вирішення питання про зменшення розміру відшкодування суд, зокрема, враховує:

1) підставу відповідальності (умисел, груба необережність, легка необережність, відповідальність безвідносно до вини);

2) природу та значущість порушеного права (особисті немайнові права, життєво важливі інтереси, майнові права тощо);

3) розмір шкоди і наслідки її завдання для потерпілого;

4) майновий стан сторін та наявність страхового покриття.

3. Зменшення розміру відшкодування не допускається у разі умисного завдання шкоди, а також у випадках, якщо інакше була б істотно знівельована охорона життя, здоров'я, гідності, свободи або інших засадничих прав потерпілого.

4. Зменшення розміру відшкодування за приписами цієї статті не допускається щодо вимог про відшкодування шкоди, завданої життю або здоров'ю фізичної особи, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Стаття 1466. Урахування вигод, отриманих у зв'язку із завданням шкоди

1. Під час визначення розміру відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди суд враховує вигоди, прямо та безпосередньо отримані потерпілим у зв'язку із завданням шкоди, неврахування яких призвело б до безпідставного збагачення потерпілого та/або вочевидь несправедливого результату.

2. До таких вигод, зокрема, можуть належати:

1) збільшення вартості майна потерпілого у зв'язку з подією, що спричинила шкоду;

2) економія витрат, які потерпілий не поніс внаслідок такої події;

3) інші безпосередньо пов'язані вигоди майнового характеру, що істотно зменшують розмір шкоди, яка підлягає відшкодуванню.

3. Не враховують як вигоди при зменшенні розміру відшкодування:

1) страхові виплати, здійснені на користь потерпілого, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або спеціальний закон;

2) виплати, що мають лише соціальний, гуманітарний чи компенсаційний характер (зокрема соціальні виплати, допомога благодійних організацій, добровільні пожертви), якщо іншого не встановлює закон.

4. Врахування вигод не може призводити до покладення на потерпілого обов'язку відшкодувати шкоду особі, яка її завдала, якщо іншого прямо не встановлює закон.

Стаття 1467. Відшкодування шкоди у разі страхування цивільної відповідальності та інших компенсаційних виплат

1. Наявність договору страхування цивільної відповідальності особи, яка завдала шкоди, не обмежує права потерпілого пред'явити вимогу про відшкодування майнової шкоди та/або компенсації моральної шкоди у повному обсязі безпосередньо до такої особи, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон.

2. Якщо страхова виплата (страхове відшкодування), сплачена страховиком у зв'язку із завданням шкоди, є недостатньою для її повного відшкодування, особа, яка завдала шкоди, зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням), якщо іншого не встановлює закон.

3. У межах здійсненої виплати до страховика переходить право зворотної вимоги (регресу) або право вимоги (суброгації) до особи, відповідальної за шкоду, у порядку та межах, установлених цим Кодексом та/або спеціальними законами.

4. Закон може встановити випадки, коли потерпілий має право пред'явити вимогу про відшкодування шкоди безпосередньо до страховика особи, яка завдала шкоди, а також порядок і межі такої відповідальності страховика.

5. Виплати, здійснені державою, органами місцевого самоврядування, міжнародними організаціями чи іншими особами як спеціальні компенсації, соціальна підтримка або гуманітарна допомога у зв'язку із завданням шкоди, як правило, не зменшують обсягу відповідальності особи, яка завдала шкоди, але можуть бути підставою для переходу до відповідних суб'єктів прав вимоги до завдавача шкоди в обсязі здійснених виплат, якщо це встановлює закон.

Глава 92. Безпідставне збагачення

Стаття 1468. Загальні приписи про безпідставне збагачення

1. Особа (набувач), яка без юридичної підстави набула майно, зберігає його у себе або одержала іншу майнову вигоду за рахунок іншої особи (потерпілого), зобов’язана повернути потерпілому таке майно або іншу майнову вигоду у порядку, встановленому цією главою.

2. Збагачення є безпідставним, зокрема, якщо майно або інша майнова вигода одержані:

1) не на підставі договору, іншого правочину, закону, рішення суду, акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування;

2) на підставі, що згодом відпала;

3) на виконання недійсного правочину;

4) для досягнення певної мети або за умови настання певної обставини, які не настали, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із змісту відносин.

3. Приписи цієї глави застосовують безвідносно до того, чи було безпідставне збагачення наслідком поведінки набувача, потерпілого, третіх осіб чи наслідком події, якщо іншого не встановлює закон.

4. Приписи цієї глави застосовують до вимог про повернення безпідставного збагачення, якщо іншого не встановлюють цей Кодекс та/або інший закон щодо наслідків недійсності правочинів, виконання зобов’язань, витребування майна з чужого незаконного володіння, відшкодування шкоди.

Стаття 1469. Повернення безпідставно набутого майна або іншої майнової вигоди

1. Набувач зобов’язаний повернути потерпілому безпідставно набуте майно або іншу майнову вигоду в натурі, якщо іншого не встановлює договір, закон або не випливає із змісту відносин.

2. У разі неможливості повернення майна або іншої майнової вигоди в натурі, а також якщо таке повернення пов’язане з надмірними труднощами чи витратами, набувач зобов’язаний відшкодувати потерпілому їх вартість. Вартість майна або іншої майнової вигоди визначають на момент розгляду судом справи, якщо іншого моменту не встановлює договір або закон чи не випливає із змісту відносин.

3. Якщо внаслідок відчуження безпідставно набутого майна або іншої майнової вигоди набувач одержав інше майно або іншу майнову вигоду, за вибором потерпілого поверненню підлягають або таке майно (майнова вигода), або їх вартість, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із змісту відносин.

Стаття 1470. Доходи від безпідставного збагачення та витрати набувача

1. Набувач зобов'язаний відшкодувати потерпілому доходи, зокрема плоди та інші майнові вигоди, які він одержав або міг одержати від майна або іншої майнової вигоди, що були набуті без юридичної підстави, з моменту, коли він дізнався або повинен був дізнатися про безпідставність збагачення.

Недобросовісний набувач зобов'язаний відшкодувати потерпілому доходи, одержані від майна або іншої майнової вигоди, що були набуті без юридичної підстави, з моменту їх набуття, якщо іншого не встановлює закон.

2. З моменту, визначеного частиною першою цієї статті, набувач відповідає перед потерпілим також за погіршення стану майна або інше зменшення його вартості, крім випадків, якщо він доведе, що таке погіршення або зменшення вартості сталося не з його вини.

Недобросовісний набувач відповідає за погіршення стану майна або інше зменшення його вартості, що сталося після набуття майна або іншої майнової вигоди, якщо іншого не встановлює закон.

3. Набувач має право вимагати від потерпілого відшкодування понесених ним необхідних витрат на збереження, утримання та звичайне управління майном з моменту, з якого він зобов'язаний повернути потерпілому доходи відповідно до частини першої цієї статті, якщо іншого не встановлює закон або не випливає із змісту відносин.

4. У разі безпідставного одержання або збереження грошових коштів на відповідну суму нараховують відсотки за користування ними відповідно до статті 536 цього Кодексу, якщо іншого не встановлює договір або закон.

5. Добросовісний набувач не зобов'язаний повертати майно або іншу майнову вигоду або відшкодовувати їх вартість у тій частині, в якій він доведе, що внаслідок добросовісного використання, відчуження або іншого розпоряджання безпідставно набутим майном або іншою майновою вигодою він зазнав відповідних майнових втрат, які поніс би і за браком безпідставного збагачення.

Припис цієї частини не застосовують до недобросовісного набувача.

Стаття 1471. Безпідставне збагачення, що не підлягає поверненню

1. Не підлягають поверненню безпідставно набуті:

1) заробітна плата та прирівняні до неї платежі, пенсії, допомоги, стипендії, відшкодування шкоди, завданої ушкодженням здоров'я або смертю, аліменти та інші грошові суми, надані фізичній особі як засіб до існування, якщо їх виплату проведено фізичною або юридичною особою добровільно, за браком рахункової помилки з її боку і недобросовісності з боку набувача;

2) інше майно або інші майнові вигоди, якщо це встановлює закон.

2. Виплати, визначені пунктом 1 частини першої цієї статті, можуть бути повернуті повністю або частково, якщо набувач вчинив умисні дії, спрямовані на їх неправомірне одержання, приховав обставини, що виключають право на такі виплати, або іншим чином діяв недобросовісно, якщо іншого не встановлює закон.

3. Порядок повернення безпідставно сплачених податків, зборів, інших обов'язкових платежів, штрафів та інших фінансових санкцій, що застосовують у публічноправових відносинах, встановлює закон.

КНИГА ШОСТА
ПРАВО СІМЕЙНЕ

Розділ XIII. ЗАСАДИ СІМЕЙНОГО ПРАВА. ЮРИДИЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБУ

Глава 93. Загальні приписи сімейного права

Стаття 1472. Сім’я

1. Сім’я є природним та основним осередком суспільства.

2. Сім’ю створюють на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення та інших форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також на інших підставах, що не заборонені законом і відповідають доброзвичайності.

3. Сім’ю складають особи, які спільно проживають, пов’язані спільним побутом, мають взаємні права і обов’язки.

Членами сім’ї є подружжя, батьки та діти, усиновлювачі та усиновлені, діти та особи, які взяли дітей на виховання у сім’ю, а також інші родичі за походженням, які спільно проживають, пов’язані спільним побутом, мають взаємні права і обов’язки.

Подружжя, малолітні, неповнолітні діти та батьки є сім’єю, також якщо вони у зв’язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно.

Стаття 1473. Шлюб

1. Шлюбом є сімейний союз жінки і чоловіка, який зареєстровано у встановленому законом порядку.

Стаття 1474. Фактичний сімейний союз

1. Фактичним сімейним союзом визнають проживання жінки і чоловіка однією сім’єю без реєстрації шлюбу, якщо вони не перебувають в іншому шлюбі.

2. Особа може одночасно перебувати лише в одному фактичному сімейному союзі.

3. У фактичному сімейному союзі не можуть перебувати особи, які є родичами прямої лінії споріднення, рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра, двоюрідні брат і сестра, рідні тітка, дядько і племінник, племінниця.

4. На відносини у фактичному сімейному союзі поширюють приписи глав 102, 105 і 106 цього Кодексу.

5. Особи, які перебувають у фактичному сімейному союзі, можуть врегулювати договором свої аліментні та майнові відносини іншим чином.

Стаття 1475. Державна охорона сім'ї

1. Держава охороняє сім'ю, дитинство, материнство, батьківство, створює умови для зміцнення сім'ї та шлюбу.

2. Держава створює людині умови для материнства та батьківства, забезпечує охорону прав матері і батька, матеріально та морально заохочує і підтримує материнство та батьківство.

3. Держава забезпечує пріоритет сімейного виховання дитини.

4. Держава бере під свою охорону кожну дитину-сироту і дитину, позбавлену батьківського піклування.

5. Ніхто не може зазнавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України.

6. Сімейні відносини регулюють лише у тій частині, в якій це допустимо і можливо з точки зору інтересів учасників сімейних відносин та інтересів суспільства.

7. Сімейні відносини регулюють з максимально можливим урахуванням інтересів дитини, непрацездатних членів сім'ї.

Стаття 1476. Найкращі інтереси дитини

1. При вирішенні будь-якого питання стосовно дитини члени сім'ї, інші особи, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, суд керуються найкращими інтересами дитини та враховують:

1) вік, стан здоров'я та будь-які особливості дитини;

2) матеріальні, освітні, психологічні, емоційні та інші потреби дитини з урахуванням її віку та розвитку;

3) думку дитини, якщо вона може її висловити;

4) можливий вплив на дитину будь-яких змін та обставин;

5) характер відносин дитини з іншими членами сім'ї – якщо питання стосується таких відносин.

2. Усі питання щодо дитини компетентні органи вирішують невідкладно, захищаючи інтереси та права дитини. Якщо неможливо невідкладно вирішити такі питання, строк їхнього розгляду має бути розумним задля забезпечення найкращих інтересів дитини.

3. Кожна дитина, яка досягла чотирнадцятирічного віку, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом своїх цивільних прав або цивільних інтересів.

Стаття 1477. Участь органу опіки та піклування у захисті прав та інтересів сім'ї

1. У випадках, визначених цим Кодексом, орган опіки та піклування сприяє захисту прав та інтересів сім'ї, а також надає допомогу у здійсненні сімейних прав і виконанні обов'язків.

2. Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання, якщо протягом десяти днів з дня його ухвалення особа не звернулася за захистом своїх прав або інтересів до суду, крім випадків, визначених частиною четвертою статті 1555 і частиною другою статті 1563 цього Кодексу.

3. Звернення особи за захистом своїх прав або інтересів до органу опіки та піклування не позбавляє її права на звернення до суду.

У разі звернення особи до суду орган опіки та піклування зупиняє розгляд заяви, поданої такою особою.

4. При розгляді судом спорів щодо розподілу батьківської відповідальності, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, які виникають між батьками або іншими родичами дитини, орган опіки та піклування сприяє суду у встановленні обставин відповідної справи у спосіб надання акта обстеження умов проживання дитини, визначення думки дитини тощо.

5. При розгляді судом справ, визначених частиною четвертою цієї статті, які виникають за заявою дитини, органу державної влади або органу місцевого самоврядування, а також справ про виселення дитини, зняття дитини з реєстрації місця проживання, визнання дитини такою, яка втратила право користування житловим приміщенням, скасування усиновлення та визнання його недійсним орган опіки та піклування подає до суду письмовий висновок щодо вирішення справи на підставі відомостей, одержаних у результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, що стосуються справи.

6. Суд може не погодитися з висновком органу опіки та піклування з підстав, що мають істотне значення з урахуванням приписів статті 1476 цього Кодексу.

Глава 94. Загальні приписи про шлюб

Стаття 1478. Право на шлюб

1. Право на шлюб мають особи, які досягли шлюбного віку.

2. За заявою особи, яка досягла шістнадцятирічного віку, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам.

Стаття 1479. Шлюбний вік

1. Шлюбний вік для жінки та чоловіка становить вісімнадцять років.

2. Особи, які бажають зареєструвати шлюб, мають досягти шлюбного віку на день реєстрації шлюбу.

Стаття 1480. Добровільність шлюбу

1. Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка.

Примушування жінки або чоловіка до шлюбу заборонено.

2. Реєстрація шлюбу з особою, яка визнана недієздатною, а також з особою, яка з інших причин не усвідомлювала значення своїх дій та/або не могла керувати ними, має наслідки, встановлені статтями 1494–1496 цього Кодексу.

3. Примушування до збереження шлюбних відносин, зокрема примушування до вступу у статевий зв’язок із застосуванням фізичного або психологічного насильства, є порушенням права дружини, чоловіка на свободу та особисту недоторканність і має наслідки, встановлені законом.

Стаття 1481. Право на припинення шлюбних відносин

1. Кожний із подружжя має право припинити шлюбні відносини.

2. Примушування до припинення шлюбних відносин може мати наслідки, встановлені законом.

Стаття 1482. Одношлюбність

1. Жінка і чоловік одночасно можуть перебувати лише в одному шлюбі.

2. Жінка і чоловік мають право на повторний шлюб лише після припинення попереднього шлюбу.

Стаття 1483. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою

1. У шлюбі між собою не можуть перебувати особи, які є родичами прямої лінії споріднення.

2. У шлюбі між собою не можуть перебувати рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра. Повнорідними є брат і сестра, які мають спільних батьків. Неповнорідними є брат і сестра, які мають спільну матір або спільного батька.

3. У шлюбі між собою не можуть перебувати двоюрідні брат і сестра, рідні тітка, дядько і племінник, племінниця.

4. Право на шлюб між рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною, а також між дітьми, які були усиновлені ним, може бути надано на підставі рішення суду.

5. У шлюбі між собою не можуть бути усиновлювач та усиновлена ним дитина.

Шлюб між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною може бути зареєстровано лише в разі скасування усиновлення.

Глава 95. Державна реєстрація шлюбу

Стаття 1484. Значення державної реєстрації шлюбу

1. Державну реєстрацію шлюбу встановлено для забезпечення стабільності відносин між жінкою і чоловіком, охорони прав та інтересів кожного з подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства.

2. Державну реєстрацію шлюбу проводить орган державної реєстрації актів цивільного стану.

3. Державну реєстрацію шлюбу засвідчує свідоцтво про шлюб, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 1485. Заява про реєстрацію шлюбу

1. Жінка та чоловік подають заяву про реєстрацію шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану за їхнім вибором.

Особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, є нареченими.

2. Заяву про реєстрацію шлюбу подають жінка і чоловік особисто.

3. Якщо жінка та/або чоловік не можуть через поважні причини особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, нотаріально посвідчену, може подати їхній представник. Повноваження представника посвідчують нотаріально.

4. Якщо реєстрація шлюбу у визначений день не відбулася, заява про реєстрацію шлюбу втрачає чинність після спливу трьох місяців з дня її подання.

Стаття 1486. Ознайомлення наречених з їхніми правами і обов'язками

1. Орган державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний ознайомити наречених з їхніми правами і обов'язками як майбутнього подружжя і майбутніх батьків та попередити про відповідальність за приховування перешкод до реєстрації шлюбу, визначених статтею 1483 цього Кодексу.

Стаття 1487. Взаємна обізнаність наречених про стан здоров'я

1. Наречені зобов'язані повідомити один одного про стан свого здоров'я.

2. Держава забезпечує створення умов для медичного обстеження наречених.

3. Порядок проведення медичного обстеження наречених встановлює Кабінет Міністрів України.

4. Результати медичного обстеження є таємницею і повідомляються лише нареченим.

5. Приховування відомостей про стан свого здоров'я одним із наречених, наслідком чого може стати (стало) порушення фізичного або психічного здоров'я другого нареченого чи їхніх нащадків, може бути підставою для визнання шлюбу недійсним.

Стаття 1488. Заручини

1. Зарученими є особи, які усно або письмово надали взаємну обіцянку укласти шлюб.

Заручини проводять в урочистій обстановці або за звичаєм.

Зарученими можуть бути жінка і чоловік, які досягли шлюбного віку або яким за рішенням суду надано право на шлюб.

2. Заручені набувають статусу наречених з дня подання заяви про реєстрацію шлюбу.

3. Заручини не створюють обов'язку укладення шлюбу.

4. Особа, яка відмовилася від укладення шлюбу після заручин, зобов'язана відшкодувати другій стороні витрати, здійснені нею у зв'язку з приготуванням до шлюбу та весілля, а також компенсувати моральну шкоду.

Такі витрати не підлягають відшкодуванню, якщо відмову від укладення шлюбу зумовлено протиправною та/або аморальною поведінкою зарученої (нареченої) особи та/або приховуванням обставин, що мають для особи, яка відмовилася від укладення шлюбу, істотне значення (тяжка хвороба, наявність дитини, судимості, зміна статі, перебування у фактичному сімейному союзі, попередній шлюб тощо).

5. У разі відмови від укладення шлюбу особи, яка одержала подарунок у зв'язку з майбутнім укладенням шлюбу, договір дарування за вимогою дарувальника може бути розірвано за рішенням суду.

У разі розірвання договору дарування особа зобов'язана повернути річ, що була їй подарована, а якщо така річ не збереглася – відшкодувати її вартість.

Стаття 1489. Час реєстрації шлюбу

1. Шлюб реєструють після спливу одного місяця з дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу.

За наявності поважних причин керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану дозволяє реєстрацію шлюбу до спливу такого строку.

2. У разі вагітності нареченої, народження нею дитини, а також якщо існує безпосередня загроза для життя нареченої або нареченого, шлюб реєструється у день подання відповідної заяви або у будь-який інший день за бажанням наречених протягом одного місяця.

3. Якщо є відомості про наявність перешкод до укладення шлюбу, керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану може відкласти реєстрацію шлюбу, але не більш як на три місяці. Рішення про відкладення реєстрації шлюбу може бути оскаржено до суду.

Стаття 1490. Місце реєстрації шлюбу

1. Шлюб реєструють у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану.

За заявою наречених реєстрацію шлюбу проводять в урочистій обстановці.

2. За заявою наречених реєстрація шлюбу може бути проведена за їхнім осідком (місцем проживання), за місцем надання стаціонарної медичної допомоги або в іншому місці, якщо вони з поважних причин не можуть прибути до органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 1491. Реєстрація шлюбу у присутності нареченої та нареченого

1. Присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою.

2. Реєстрацію шлюбу через представника заборонено.

3. Шлюб, зареєстрований за відсутності нареченої та/або нареченого, є неукладеним. Запис про такий шлюб в органі державної реєстрації актів цивільного стану скасовують за рішенням суду, ухваленим за заявою заінтересованої особи.

Стаття 1492. Право на вибір прізвища у зв’язку з реєстрацією шлюбу

1. Наречені мають право обрати прізвище одного з них як спільне прізвище подружжя або надалі іменуватися дошлюбним прізвищем.

2. Наречена, наречений мають право приєднати до свого прізвища прізвище нареченого, нареченої. Якщо вони обоє бажають мати подвійне прізвище, за їхньою згодою визначають перше прізвище у подвійному прізвищі.

Складення більше двох прізвищ не допускають, якщо іншого не випливає із звичаю національної меншини, до якої належить наречена та/або наречений.

3. Якщо на момент реєстрації шлюбу прізвище нареченої, нареченого вже є подвійним, така особа має право замінити одну із частин свого прізвища на прізвище нареченого, нареченої.

Стаття 1493. Юридичні наслідки шлюбу

1. Шлюб є підставою для виникнення прав і обов’язків подружжя.

2. Шлюб не може бути підставою для надання особі пільг чи переваг, а також для обмеження її прав або свобод, встановлених Конституцією України або іншим законом.

Глава 96. Недійсність шлюбу

Стаття 1494. Підстави недійсності шлюбу

1. Підставою для визначення шлюбу недійсним є порушення вимог, встановлених статтями 1479, 1481–1483 цього Кодексу.

Стаття 1495. Недійсний шлюб

1. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі.

2. Недійсним є шлюб, зареєстрований між особами, які є родичами прямої лінії споріднення, а також між рідними (повнорідними, неповнорідними) братом і сестрою.

3. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка визнана недієздатною.

4. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка змінила стать.

5. За заявою заінтересованої особи орган державної реєстрації актів цивільного стану припиняє (визнає недійсною) дію актового запису про шлюб, зареєстрований з особами, визначеними частинами першою – четвертою цієї статті.

6. Якщо шлюб зареєстровано з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі, у разі припинення попереднього шлюбу до припинення (визнання недійсною) дії актового запису щодо повторного шлюбу такий шлюб стає дійсним з моменту припинення попереднього шлюбу.

7. Дію актового запису про шлюб припиняють (визнають недійсною) безвідносно до настання смерті осіб, з якими зареєстровано такий шлюб (частини перша – четверта цієї статті), а також до розірвання такого шлюбу.

Стаття 1496. Шлюб, який визнано недійсним за рішенням суду

1. Шлюб визнають недійсним за рішенням суду, якщо його зареєстровано без вільної згоди жінки або чоловіка.

Згоду особи не вважають вільною, зокрема, якщо в момент реєстрації шлюбу особа страждала на тяжкий психічний розлад, перебувала у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння, внаслідок чого не усвідомлювала значення своєї поведінки та/або не могла керувати нею, або якщо шлюб зареєстровано внаслідок фізичного або психологічного насильства.

2. Шлюб визнають недійсним за рішенням суду у разі його фіктивності.

Шлюб є фіктивним, якщо його укладено жінкою в чоловіком або одним із них без наміру створення сім'ї та набуття прав і обов'язків подружжя.

3. Шлюб не може бути визнано недійсним, якщо на момент розгляду справи судом відпали обставини, які засвідчували відсутність згоди особи на шлюб або її небажання створити сім'ю.

Стаття 1497. Шлюб, який може бути визнано недійсним за рішенням суду

1. Шлюб може бути визнано недійсним за рішенням суду, якщо його зареєстровано:

1) між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною з порушенням вимог, встановлених частиною п'ятою статті 1483 цього Кодексу;

2) між двоюрідними братом і сестрою; між тіткою, дядьком і племінником, племінницею;

3) з особою, яка приховала свою тяжку хворобу або хворобу, небезпечну для другого з подружжя та/або їхніх нащадків;

4) з особою, яка не досягла шлюбного віку і якій не надано за рішенням суду права на шлюб.

2. При вирішенні справи про визнання шлюбу недійсним суд бере до уваги ступінь порушення прав та/або інтересів особи у такому шлюбі, тривалість спільного проживання подружжя, характер їхніх взаємин, а також інші обставини, що мають істотне значення.

3. Шлюб не може бути визнано недійсним у разі вагітності дружини або народження дитини в осіб, визначених пунктами 1, 2, 4 частини першої цієї статті, або якщо особа, яка не досягла шлюбного віку, досягла його або їй було надано право на шлюб за рішенням суду.

Стаття 1498. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним

1. Право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним мають дружина або чоловік, інші особи, права яких порушено у зв'язку з реєстрацією такого шлюбу, батьки, опікун, піклувальник дитини, опікун недієздатної особи, орган опіки та піклування – якщо захисту потребують права та інтереси дитини, особи, яка визнана недієздатною, або особи, дієздатність якої обмежена.

Стаття 1499. Визнання шлюбу недійсним після його припинення

1. Розірвання шлюбу, смерть дружини або чоловіка не є перешкодою для визнання шлюбу недійсним.

2. Якщо шлюб розірвано за рішенням суду, позов про визнання його недійсним може бути подано лише після скасування рішення суду про розірвання шлюбу.

Стаття 1500. Час, з якого шлюб є недійсним

1. У випадках, встановлених статтями 1495–1497 цього Кодексу, шлюб є недійсним з дня його державної реєстрації, крім визнання шлюбу недійсним через зміну статі одним із подружжя, який визнають недійсним з дня реєстрації зміни статі.

Стаття 1501. Юридичні наслідки недійсності шлюбу

1. Недійсний шлюб (стаття 1495 цього Кодексу), а також шлюб, визнаний недійсним за рішенням суду, не є підставою для виникнення в осіб, які його уклали, прав і обов'язків подружжя, а також прав і обов'язків, встановлених для подружжя законом.

2. Майно, набуте особами у недійсному шлюбі, належить їм на праві спільної часткової власності.

Розмір часток кожної з таких осіб визначають відповідно до їхньої участі у придбанні такого майна своєю працею та коштами.

3. Якщо особа одержувала аліменти від особи, з якою уклала недійсний шлюб, сума сплачених аліментів є такою, що одержана без юридичної підстави,

і підлягає поверненню відповідно до цього Кодексу, але не більш як за останні три роки.

4. Особа, яка поселилася у житлове приміщення іншої особи у зв'язку з укладенням з нею недійсного шлюбу, не набуває права на проживання у такому приміщенні і може бути виселена.

5. Особа, яка у зв'язку з реєстрацією недійсного шлюбу змінила своє прізвище, є такою, що іменується таким прізвищем без юридичної підстави.

6. Юридичні наслідки, встановлені частинами другою – п'ятою цієї статті, застосовують до особи, яка знала про перешкоди до укладення шлюбу і приховала їх від другої сторони та/або від органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 1502. Особливі юридичні наслідки недійсності шлюбу

1. Якщо особа не знала і не могла знати про певні перешкоди до укладення шлюбу, вона має право на:

1) поділ майна, набутого у недійсному шлюбі, як спільної сумісної власності подружжя;

2) проживання у житловому приміщенні, в яке вона поселилася у зв'язку з укладенням недійсного шлюбу;

3) утримання відповідно до статей 1639, 1643 і 1645 цього Кодексу;

4) прізвище, яке вона обрала у зв'язку з реєстрацією шлюбу.

Стаття 1503. Права і обов'язки батьків та дитини, яка народилася у недійсному шлюбі

1. Недійсність шлюбу не впливає на обсяг взаємних прав і обов'язків батьків та дитини, яка народилася у такому шлюбі.

Глава 97. Режим окремого проживання подружжя

Стаття 1504. Встановлення режиму окремого проживання подружжя

1. Режим окремого проживання подружжя тимчасово зупиняє дію окремих прав і обов'язків дружини та чоловіка з метою збереження шлюбу, захисту прав та інтересів подружжя.

За заявою подружжя або за позовом одного із подружжя суд може ухвалити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини та/або чоловіка проживати спільно.

2. Режим окремого проживання подружжя може бути встановлено договором, який посвідчують нотаріально.

3. При встановленні режиму окремого проживання подружжя суд або нотаріус повинен пересвідчитися, чи враховано найкращі інтереси дитини.

4. Режим окремого проживання подружжя встановлюють з дня набрання чинності рішенням суду або з дня нотаріального посвідчення договору, якщо іншого не визначено таким договором.

5. Рішення про встановлення режиму окремого проживання подружжя суд надсилає до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення для внесення відповідних відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян. Нотаріус вносить відомості про встановлення режиму окремого проживання подружжя до Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Стаття 1505. Юридичні наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя

1. Встановлення режиму окремого проживання подружжя не припиняє прав і обов'язків подружжя, встановлених цим Кодексом, тих, які дружина і чоловік мали до встановлення такого режиму, а також прав і обов'язків, встановлених шлюбним договором.

2. У разі встановлення режиму окремого проживання подружжя:

1) на майно, набуте дружиною і чоловіком, не поширюють юридичний режим спільності майна подружжя, якщо іншого не встановлено договором;

2) дитина, народжена дружиною після спливу десяти місяців, не є такою, що походить від її чоловіка;

3) обов'язок з утримання другого з подружжя є припиненим, якщо іншого не встановлено договором.

3. Встановлення режиму окремого проживання подружжя не припиняє прав і обов'язків подружжя як батьків і не впливає на обов'язок спільного виховання та утримання дітей, якщо іншого не встановлено договором.

4. При встановленні режиму окремого проживання подружжя може бути розподілено батьківську відповідальність.

Стаття 1506. Припинення режиму окремого проживання подружжя

1. Режим окремого проживання подружжя припиняють у разі поновлення сімейних відносин, припинення шлюбу або визнання його недійсним.

2. Дружина та чоловік звертаються до органу державної реєстрації актів цивільного стану або до нотаріуса із спільною заявою про поновлення сімейних

відносин, що є підставою для внесення відповідних відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Глава 98. Припинення шлюбу

Стаття 1507. Підстави припинення шлюбу

1. Шлюб припиняють внаслідок смерті одного з подружжя або оголошення його померлим.

2. Шлюб припиняють внаслідок його розірвання.

3. Якщо один із подружжя помер до набрання законної сили рішенням суду про розірвання шлюбу, вважають, що шлюб припинився внаслідок смерті одного з подружжя.

4. Якщо у день набрання законної сили рішенням суду про розірвання шлюбу один із подружжя помер, вважають, що шлюб припинився внаслідок його розірвання.

Стаття 1508. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання

1. Шлюб припиняють внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя відповідно до статті 1509 цього Кодексу або одного з подружжя відповідно до статті 1510 цього Кодексу.

2. Шлюб припиняють внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя, яке має дітей, відповідно до статті 1511 цієї книги.

3. Шлюб припиняють внаслідок його розірвання за позовом одного з подружжя відповідно до статті 1512 цього Кодексу.

4. Шлюб розривають безвідносно до наявності між подружжям спорів щодо поділу майна, стягнення аліментів, розподілу батьківської відповідальності тощо.

Стаття 1509. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріусом за заявою подружжя, яке не має дітей

1. Подружжя, яке не має дітей, має право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану або до нотаріуса заяву про розірвання шлюбу.

Якщо один із подружжя через поважну причину не може особисто подати заяву про розірвання шлюбу, таку заяву, підпис на якій засвідчено нотаріально, від його імені може подати другий із подружжя.

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус складає актовий запис про розірвання шлюбу після спливу одного місяця з дня подання такої заяви, якщо вона не відкликана подружжям або одним із подружжя.

Стаття 1510. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріусом за заявою одного з подружжя

1. Шлюб розриває орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус за заявою одного з подружжя, якщо другий із подружжя:

1) визнаний безвісно відсутнім;

2) визнаний недієздатним.

Стаття 1511. Розірвання шлюбу за спільною заявою подружжя, яке має дітей

1. Подружжя, яке має дітей, має право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану або до нотаріуса спільну заяву про розірвання шлюбу.

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус складає актовий запис про розірвання шлюбу після спливу одного місяця з дня подання такої заяви, за умови нотаріального посвідчення укладеного між подружжям договору (договорів) про розподіл батьківської відповідальності, способи виконання обов'язку утримувати дитину, крім випадків, якщо такі питання вирішив суд або орган опіки та піклування.

3. У разі нотаріального посвідчення договору (договорів) про розподіл батьківської відповідальності, способи виконання обов'язку утримувати дитину на нотаріуса покладено обов'язок з'ясувати, чи враховано найкращі інтереси дитини.

4. До спливу одномісячного строку з дня подання подружжям спільної заяви про розірвання шлюбу кожний із подружжя має право відкликати таку заяву.

Стаття 1512. Право на подання позову про розірвання шлюбу

1. Позов про розірвання шлюбу може бути поданий одним із подружжя.

2. Опікун має право подати позов про розірвання шлюбу, якщо цього вимагають інтереси одного з подружжя, який визнаний недієздатним.

Стаття 1513. Заходи суду для примирення подружжя

1. Суд може вживати заходів для примирення подружжя, якщо це відповідає доброзвичайності.

2. Якщо подружжя має малолітню дитину або дитину з інвалідністю і не дійшло згоди щодо юридичних наслідків розірвання шлюбу, суд встановлює строк до шести місяців для примирення подружжя.

3. Якщо подружжя має малолітню дитину або дитину з інвалідністю і дійшло згоди щодо юридичних наслідків розірвання шлюбу (стаття 1515 цього Кодексу), суд встановлює строк для примирення подружжя в один місяць.

4. Строк для примирення подружжя не встановлюють, якщо до звернення до суду із заявою про розірвання шлюбу було встановлено режим окремого проживання подружжя, що тривав не менше шести місяців, а також якщо подружжя не має малолітньої дитини або дитини з інвалідністю і дійшло згоди щодо юридичних наслідків розірвання шлюбу.

5. Якщо один із подружжя вчинив домашнє насильство або іншу протиправну поведінку, яка містить ознаки кримінального правопорушення, заходів для примирення подружжя не вживають.

Стаття 1514. Підстави для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя

1. Під час розгляду справи про розірвання шлюбу суд з'ясовує фактичні взаємини подружжя, дійсні причини позову про розірвання шлюбу, бере до уваги наявність малолітньої дитини, дитини з інвалідністю та інші обставини життя подружжя.

2. Суд ухвалює рішення про розірвання шлюбу, якщо встановить, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечитиме інтересам одного з подружжя, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення.

Стаття 1515. Погодження подружжям юридичних наслідків розірвання шлюбу

1. До розірвання шлюбу подружжя може укласти договір про юридичні наслідки розірвання шлюбу.

2. У договорі про юридичні наслідки розірвання шлюбу, якщо це не врегульовано іншим договором або вирішено судом, подружжя може врегулювати:

1) розподіл батьківської відповідальності;

2) виконання обов'язку утримувати дитину;

3) поділ спільного майна;

4) утримання подружжя.

3. Договір про юридичні наслідки розірвання шлюбу посвідчують нотаріально.

4. Розподіл батьківської відповідальності в договорі про юридичні наслідки розірвання шлюбу здійснюють з урахуванням вимог статті 1549 цього Кодексу.

Стаття 1516. Право на вибір прізвища після розірвання шлюбу

1. Особа, яка змінила своє прізвище у зв’язку з реєстрацією шлюбу, має право і надалі іменуватися цим прізвищем після розірвання шлюбу або відновити своє дошлюбне прізвище.

2. Дружина, чоловік має право вимагати відновлення дошлюбного прізвища того з подружжя, який поводився негідно (вчинення домашнього насильства, кримінального правопорушення, аморального вчинку, зради тощо).

3. Юридичні наслідки, визначені частиною другою цієї статті, поширюються і на подвійне прізвище подружжя.

Стаття 1517. Момент припинення шлюбу у разі його розірвання

1. У разі розірвання шлюбу орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус припиняє шлюб у день реєстрації розірвання шлюбу.

2. У разі розірвання шлюбу судом шлюб є припиненим у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу.

Стаття 1518. Державна реєстрація розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу, здійснене в порядку, встановленому статтями 1509 і 1510 цього Кодексу, реєструє орган державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріус.

2. Рішення суду про розірвання шлюбу після набрання ним законної сили суд невідкладно надсилає до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення для внесення відповідних відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

3. Розірвання шлюбу, здійснене органом державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріусом, засвідчує свідоцтво про розірвання шлюбу, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Розірвання шлюбу судом підтверджує відповідне рішення суду, що набрало чинності.

Стаття 1519. Визнання розірвання шлюбу фіктивним

1. За позовом заінтересованої особи суд може визнати розірвання шлюбу фіктивним, якщо встановить, що жінка і чоловік продовжували проживати однією сім’єю і не мали наміру припиняти шлюбні відносини.

На підставі рішення суду орган державної реєстрації актів цивільного стану скасовує актовий запис про розірвання шлюбу.

Стаття 1520. Право на повторний шлюб після розірвання шлюбу

1. Після розірвання шлюбу особа має право на повторний шлюб.

Стаття 1521. Поновлення шлюбу у разі з’явлення особи, яка була оголошена померлою або визнана безвісно відсутньою

1. Якщо особа, яка була оголошена померлою, з’явилася, і відповідне рішення суду та актовий запис про смерть скасовані, її шлюб з іншою особою поновлюється, за умови що ніхто з подружжя не перебуває у повторному шлюбі.

2. Якщо особа, яка була визнана безвісно відсутньою, з’явилася, і відповідне рішення суду скасоване, її шлюб з іншою особою може бути поновлений за їхньою заявою, за умови, що ніхто з них не перебуває у повторному шлюбі.

3. У випадку, встановленому частиною другою цієї статті, орган державної реєстрації актів цивільного стану скасовує актовий запис про розірвання шлюбу та відповідне свідоцтво, видане на його підставі.

Розділ XIV. РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБИСТИХ ВІДНОСИН МІЖ БАТЬКАМИ І ДІТЬМИ, ІНШИМИ ЧЛЕНАМИ СІМ’Ї ТА РОДИЧАМИ

Глава 99. Походження дитини

Стаття 1522. Загальні підстави виникнення прав і обов’язків матері, батька і дитини

1. Права і обов’язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому органом державної реєстрації актів цивільного стану порядком, встановленим цим Кодексом.

Стаття 1523. Визначення походження дитини від матері і батька, які перебувають у шлюбі між собою

1. Дитина, яка зачата та/або народжена у шлюбі, походить від подружжя, яких записують матір’ю і батьком дитини.

Походження дитини від подружжя визначають на підставі актового запису про шлюб та документа закладу охорони здоров’я про народження дитини.

2. Дитина, народжена до спливу десяти місяців з дня припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від подружжя.

3. Подружжя, а також жінка і чоловік, шлюб яких припинено, у разі народження дитини до спливу десяти місяців з дня припинення шлюбу мають

право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану спільну заяву про невизнання чоловіка (колишнього чоловіка) батьком дитини.

Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців з дня припинення шлюбу внаслідок смерті чоловіка, походження дитини від батька може бути визначено за спільною заявою матері і чоловіка, який вважає себе батьком.

4. Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців з дня припинення шлюбу або визнання шлюбу недійсним, але після реєстрації повторного шлюбу її матері з іншою особою, вважають, що батьком дитини є чоловік її матері у повторному шлюбі.

Батьківство колишнього чоловіка може бути визначено на підставі спільної заяви матері, чоловіка, з яким вона перебуває у шлюбі, та попереднього чоловіка або за рішенням суду.

Стаття 1524. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій

1. У разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійсненого за письмовою згодою її чоловіка, його записують батьком дитини.

2. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (жінкою і чоловіком) у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя.

3. Подружжя визнають батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Стаття 1525. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою

1. Якщо мати і батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від матері визначають на підставі документа закладу охорони здоров’я про народження нею дитини.

2. Якщо мати і батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від батька визначають:

1) за спільною заявою матері і батька дитини або за окремими заявами кожного з них;

2) за рішенням суду.

3. Походження дитини від батька визначають за заявою (заявами) жінки і чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою. Така заява може бути подана до органу державної реєстрації актів цивільного стану до або після народження дитини.

4. Якщо заяву про визнання себе батьком дитини подав неповнолітній, орган державної реєстрації актів цивільного стану повідомляє батьків, опікуна, піклувальника неповнолітнього про запис його батьком дитини. Якщо здійснити таке повідомлення неможливо, орган державної реєстрації актів цивільного стану повідомляє орган опіки та піклування про запис неповнолітнього батьком дитини.

5. Якщо жінка і чоловік не можуть подати заяву про визнання батьківства особисто, її подають через представника або надсилають поштою, за умови нотаріального засвідчення особистих підписів жінки і чоловіка на заяві. Повноваження представника посвідчують нотаріально.

Стаття 1526. Визнання батьківства або материнства за рішенням суду

1. За відсутності заяв, право на подання яких встановлено статтею 1525 цього Кодексу, батьківство стосовно дитини може бути визнано за рішенням суду.

2. Позов про визнання батьківства або материнства може подати особа, яка вважає себе батьком або матір'ю дитини, один із батьків дитини, опікун, піклувальник дитини, орган опіки та піклування, особа, яка утримує та виховує дитину, а також дитина, яка досягла повноліття.

3. Суд приймає позов про визнання батьківства або материнства, якщо запис про батька або матір дитини в актовому записі про народження дитини вчинено згідно із статтею 1530 цього Кодексу або за відсутності актового запису про народження дитини.

Стаття 1527. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій одинокими матір'ю чи батьком

1. Одинока жінка, одинокий чоловік мають право на материнство, батьківство, зокрема в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

2. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого жінкою або чоловіком у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, матір'ю/батьком дитини є жінка/чоловік, між якою/яким та дитиною наявне кровне споріднення.

Стаття 1528. Встановлення факту батьківства або материнства за рішенням суду

1. У разі смерті чоловіка, який не перебував у шлюбі з матір'ю дитини, факт його батьківства може бути встановлено за рішенням суду.

У разі смерті жінки, яка вважала себе матір'ю дитини, факт її материнства може бути встановлено за рішенням суду.

2. Заяву про встановлення факту батьківства або материнства можуть подати особи, визначені частиною другою статті 1526 цього Кодексу.

3. Суд приймає заяву про встановлення факту батьківства або материнства, якщо запис про батька або матір дитини в актовому записі про народження дитини вчинено відповідно до статті 1530 цього Кодексу.

Стаття 1529. Спір про батьківство між чоловіком матері дитини та особою, яка вважає себе батьком дитини

1. Особа, яка вважає себе батьком дитини, народженої жінкою, яка в момент зачаття або народження дитини перебувала у шлюбі з іншим чоловіком, який записаний батьком дитини, має право подати позов про визнання свого батьківства.

Стаття 1530. Запис про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлено

1. У разі народження дитини у матері, яка не перебуває у шлюбі, якщо немає спільної заяви батьків (окремих заяв кожного з них) або рішення суду, запис про батька дитини в актовому записі про народження дитини здійснюють за прізвищем та громадянством матері, а ім'я та по батькові батька дитини записують за її вказівкою.

У разі смерті матері, а також за неможливості встановити її осідок (місце проживання чи перебування) запис про матір та батька дитини в актовому записі про народження дитини здійснюють відповідно до цієї статті за заявою родичів, інших осіб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина, або органу опіки та піклування.

2. Якщо батьки дитини невідомі, державну реєстрацію її народження здійснюють за рішенням органу опіки та піклування, який визначає прізвище, власне ім'я, по батькові дитини і відомості про батьків.

Стаття 1531. Оспорювання батьківства особою, яка записана батьком дитини

1. Особа, яка записана батьком дитини, має право звернутися до суду з вимогою про оспорювання свого батьківства та виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини.

2. Підставою для оспорювання запису про батьківство є відсутність кровного споріднення між особою, яка записана батьком дитини, та дитиною.

3. Не має права оспорювати батьківство особа, записана батьком дитини, якщо в момент її реєстрації як батька дитини вона знала, що не є її батьком, а також особа, яка надала згоду на застосування допоміжних репродуктивних технологій відповідно до частини першої статті 1524 цього Кодексу.

Стаття 1532. Оспорювання батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини

1. Якщо особа, записана батьком дитини, померла до народження дитини, оспорити її батьківство мають право її спадкоємці, за умови подання особою за життя до нотаріуса заяви про невизнання свого батьківства.

2. Якщо особа, записана батьком дитини, померла після подання позову про виключення запису про неї як батька з актового запису про народження дитини, позовну заяву можуть підтримувати в суді її спадкоємці.

3. Якщо особа, яка померла, через поважні причини не знала або не могла знати, що записана батьком дитини, оспорити батьківство можуть її спадкоємці за законом першої черги.

Стаття 1533. Право матері дитини на оспорювання батьківства свого чоловіка

1. Жінка, яка народила дитину у шлюбі, має право оспорити батьківство свого чоловіка, подавши позов про виключення запису про нього як батька дитини з актового запису про народження дитини.

Стаття 1534. Спір про материнство

1. Жінка, яка записана матір’ю дитини, може оспорити своє материнство.

2. Жінка, яка вважає себе матір’ю дитини, має право подати позов до жінки, яка записана матір’ю дитини, про визнання свого материнства. Оспорювання материнства у випадках, визначених частинами другою і третьою статті 1524 цього Кодексу, заборонено.

Глава 100. Батьківська відповідальність. Особисті права і обов’язки батьків і дітей

Стаття 1535. Поняття батьківської відповідальності

1. Батьківська відповідальність охоплює сукупність прав і обов'язків батьків щодо забезпечення найкращих інтересів дитини, її виховання та розвитку, законного представництва, захисту прав та управління майном дитини.

2. Батьківська відповідальність належить обом батькам з моменту народження дитини або з моменту встановлення материнства та/або батьківства.

3. У разі усиновлення дитини батьківська відповідальність виникає в усиновлювача з дня набрання чинності рішенням суду.

Стаття 1536. Рівність прав батьків при здійсненні батьківської відповідальності

1. Мати, батько мають рівні права і обов'язки стосовно дитини, безвідносно до того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

2. Батьки при здійсненні батьківської відповідальності діють спільно. При вирішенні побутових або повсякденних питань в інтересах дитини кожний із батьків може діяти самостійно.

3. Батьки несуть спільну відповідальність за виховання і розвиток дитини. Припинення шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхньої батьківської відповідальності, крім випадків, встановлених договором, законом або рішенням суду.

Стаття 1537. Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини

1. Батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав і свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини.

2. Батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я та безпечні умови життя дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток.

3. Батьки зобов'язані забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя.

4. Батьки зобов'язані поважати дитину.

5. Передання дитини на виховання іншим особам не звільняє батьків від обов'язку батьківського піклування про неї.

6. Будь-які види експлуатації батьками своєї дитини заборонено.

7. Фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують гідність дитини, заборонено.

Стаття 1538. Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я

1. Мати, батько дитини, які перебувають у шлюбі, зобов'язані забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

2. Мати, яка не перебуває у шлюбі з батьком дитини, зобов'язана забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

Батько, який не перебуває у шлюбі з матір'ю дитини, батьківство якого визначено в актовому записі про народження дитини або визнано за рішенням суду, зобов'язаний за повідомленням уповноваженого органу, що здійснено у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, забрати дитину для утримання та виховання з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, якщо цього не зробила мати дитини. Якщо батько не перебуває у шлюбі, він набуває статусу одинокого батька.

3. У виняткових випадках батьки можуть залишити дитину у пологовому будинку або в іншому закладі охорони здоров'я, якщо вона має істотні вади фізичного та/або психічного розвитку, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

4. Якщо батьки не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, забрати дитину мають право її баба, дід, інші родичі (за наявності) з дозволу органу опіки та піклування.

Стаття 1539. Обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану

1. Батьки зобов'язані невідкладно, не пізніше одного місяця з дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

За невиконання цього обов'язку настає відповідальність, встановлена законом.

2. У разі смерті батьків або неможливості батьків з інших причин зареєструвати народження дитини реєстрацію здійснюють за заявою родичів, інших осіб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася або в якому перебуває дитина, органу опіки та піклування.

Стаття 1540. Надання неповнолітнім батькам допомоги у здійсненні батьківської відповідальності

1. Якщо мати, батько дитини є неповнолітніми, баба, дід дитини з боку того з батьків, який є неповнолітнім, а також його законні представники зобов'язані надавати йому допомогу у здійсненні ним батьківської відповідальності.

Стаття 1541. Визначення прізвища дитини

1. Прізвище дитини визначають за прізвищем батьків.

Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначають за їхньою згодою.

2. Батьки, які мають різні прізвища, можуть присвоїти дитині подвійне прізвище, утворене у спосіб поєднання їхніх прізвищ.

3. Спір між батьками щодо прізвища дитини вирішує орган опіки та піклування або суд.

Стаття 1542. Визначення імені дитини

1. Ім’я дитини визначають за згодою батьків.

Ім’я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі неподання заяви про визнання батьком дитини відповідно до статті 1525 цього Кодексу визначає матір дитини.

2. Дитині може бути визначено не більше двох імен, якщо іншого не випливає із звичаю національної меншини, до якої належать мати та/або батько.

3. Спір між батьками щодо імені дитини вирішує орган опіки та піклування або суд.

Стаття 1543. Визначення по батькові дитини

1. По батькові дитини визначають за іменем батька.

2. По батькові дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі якщо батьківство стосовно дитини не визнано, визначають за іменем особи, яку мати дитини назвала її батьком.

Стаття 1544. Права батьків щодо виховання дитини

1. Батьки мають переважне право перед іншими особами на особисте виховання дитини.

2. Батьки мають право залучати до виховання дитини інших осіб.

3. Передання дитини на виховання фізичним або юридичним особам здійснюють на підставі договору або закону.

4. Батьки мають право обирати форми та методи виховання, крім тих, що суперечать закону та доброзвичайності.

Стаття 1545. Право батьків і дитини на спілкування

1. Мати, батько і дитина мають право на безперешкодне спілкування між собою, крім випадків, якщо таке право обмежено законом або рішенням суду.

Стаття 1546. Право батьків на відібрання малолітньої дитини від інших осіб

1. Батьки мають переважне право перед іншими особами на те, щоб малолітня дитина проживала з ними.

2. Батьки мають право вимагати відібрання малолітньої дитини від будь-якої особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, що набрало чинності.

3. Суд може відмовити у відібранні малолітньої дитини і переданні її батькам або одному з батьків, якщо встановить, що це суперечить інтересам дитини.

Стаття 1547. Здійснення батьківських прав і виконання батьківських обов'язків

1. Здійснення батьками своїх прав і виконання обов'язків мають ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності.

2. Батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини.

3. Відмова батьків від дитини є нікчемною та суперечить доброзвичайності.

4. Ухиляння батьків від виконання батьківських обов'язків є підставою для притягнення їх до відповідальності, встановленої законом.

Стаття 1548. Права і обов'язки неповнолітніх батьків

1. Неповнолітні батьки мають такі самі права і обов'язки стосовно дитини, як і повнолітні батьки, і можуть їх здійснювати самостійно.

2. Неповнолітні батьки, які досягли чотирнадцятирічного віку, мають право на звернення до суду за захистом прав та інтересів своєї дитини.

3. Неповнолітні батьки у суді мають право на безоплатну правничу допомогу.

Стаття 1549. Договір про розподіл батьківської відповідальності

1. Батьки мають право укласти договір про розподіл батьківської відповідальності, яким, зокрема, визначити місце проживання малолітньої дитини, участь одного з батьків у вихованні дитини, спілкуванні з нею, заклади освіти та/або заклади охорони здоров'я, які має відвідувати дитина, порядок управління майном дитини (питання батьківської відповідальності) або врегулювати окремі із зазначених питань.

2. Договір про розподіл батьківської відповідальності укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 1550. Вирішення батьками питань щодо навчання та лікування дитини

1. Питання щодо дошкільного виховання, здобуття освіти та лікування дитини батьки вирішують спільно, крім випадків, визначених законом або рішенням суду.

2. У разі загрози життю та здоров'ю дитини надання невідкладної медичної допомоги або лікування дитини здійснюють за згодою одного з батьків або органу опіки та піклування. У такому разі другого з батьків невідкладно повідомляють про це.

3. Вважають, що дії одного з батьків, які перебувають між собою у шлюбі, щодо дошкільного виховання, здобуття освіти та лікування дитини вчинені за згодою другого з батьків. У разі виникнення спору справу вирішує суд з урахуванням найкращих інтересів дитини.

4. Батьки мають право укласти письмовий договір для вирішення питань щодо дошкільного виховання, здобуття освіти та лікування дитини. Такий договір посвідчується нотаріально.

Стаття 1551. Вирішення судом справи щодо розподілу батьківської відповідальності

1. У разі виникнення між батьками спору щодо місця проживання малолітньої дитини, участі одного з батьків у вихованні дитини, спілкуванні з нею, вибору закладів освіти, охорони здоров'я, фізичної культури (спорту), які має відвідувати дитина, управління майном дитини (питання батьківської відповідальності) суд одночасно вирішує всі зазначені питання батьківської відповідальності, крім тих, щодо яких батьки досягли домовленості.

2. Осідок (місце проживання) малолітньої дитини визначає суд за адресою осідку (місця проживання) одного з батьків дитини.

Суд може встановити почергове проживання малолітньої дитини з кожним із батьків за їхніми осідками (місцем проживання) або почергове проживання батьків разом з дитиною за осідком (місцем проживання) дитини за наявності обставин, що мають істотне значення, та якщо це відповідає інтересам дитини.

3. Суд визначає способи участі одного з батьків у вихованні дитини (періодичні чи систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною його осідку (місця проживання) тощо), місце та час їхнього спілкування.

В окремих випадках, якщо це відповідає інтересам дитини, суд може визначити порядок побачень з дитиною у присутності іншої особи.

4. Суд під час вирішення питання про вибір (зміну) закладу освіти та/або закладу охорони здоров'я, який відвідує дитина, має право уповноважити одного

з батьків, крім питань щодо надання дитині невідкладної медичної допомоги або здійснення лікування у разі загрози її життю, приймати такі рішення.

5. Суд вирішує питання про управління майном дитини, яке може здійснювати один із батьків або обидва за згодою, відповідно до вимог цієї книги.

6. Один із батьків, який ухиляється від виконання рішення суду про розподіл батьківської відповідальності, зобов'язаний відшкодувати майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду другому з батьків.

7. Якщо суд визнав, що жоден із батьків не може створити дитині належних умов для виховання та розвитку, на вимогу родичів, залучених до участі у справі, дитину може бути передано комусь із них.

Якщо дитину не може бути передано жодному з родичів, суд на вимогу органу опіки та піклування може ухвалити рішення про відібрання дитини від особи, з якою вона проживає, і передання її для опікування органу опіки та піклування.

Стаття 1552. Обставини, які враховує суд при вирішенні питань батьківської відповідальності

1. При вирішенні питань батьківської відповідальності першочергове значення надають забезпеченню найкращих інтересів дитини, зокрема щодо збереження її зв'язку з обома батьками та зростання у безпечному і сталому середовищі.

2. При вирішенні питань батьківської відповідальності суд бере до уваги такі обставини:

1) ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків;

2) особиста прихильність дитини до кожного з батьків (зв'язок дитини з кожним із батьків);

3) висловлені дитиною побажання;

4) вік дитини;

5) стан здоров'я дитини;

6) середовище проживання дитини і тривалість перебування дитини у такому середовищі, сталі соціальні зв'язки;

7) стан психічного здоров'я кожного з батьків;

8) зловживання батьками алкогольними напоями або вживання наркотичних засобів;

9) висновок медіатора, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді або іншої особи за результатами вжиття заходів примирення батьків;

10) інші обставини, що мають істотне значення.

3. Суд не може визначити місце проживання, а також встановити почергове проживання малолітньої дитини разом з тим із батьків, який:

1) не має самостійного доходу;

2) зловживає алкогольними напоями чи вживає наркотичні засоби, інші психоактивні речовини;

3) через патологічну ігрову чи іншу залежність ставить себе, свою сім'ю або інших осіб, яких відповідно до закону зобов'язаний утримувати, у скрутне матеріальне становище;

4) своєю аморальною поведінкою може завдати шкоди розвитку дитини;

5) притягався до відповідальності за вчинення домашнього насильства;

6) ухилявся від виконання ухвали суду про забезпечення позову у справі про розподіл батьківської відповідальності.

Стаття 1553. Вжиття заходів примирення батьків

1. Вжиття заходів примирення батьків є обов'язковим і спрямовано на досягнення між ними домовленості щодо питань батьківської відповідальності.

2. Батьки можуть спільно звернутися до медіатора, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді або до іншої особи, яка має спеціальні знання, з метою вжиття заходів для досягнення домовленості щодо всіх або кількох питань батьківської відповідальності.

3. У разі подання до суду заяви про розподіл батьківської відповідальності без попереднього вжиття заходів примирення батьків суд в ухвалі про відкриття провадження у справі зазначає про направлення батьків до центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою вжиття таких заходів.

4. За результатами вжиття заходів примирення батьків складають висновок, в якому зазначають:

1) перелік питань батьківської відповідальності, щодо яких батьки досягли домовленості;

2) позицію кожного з батьків з питань батьківської відповідальності, щодо яких батьки не досягли домовленості;

3) інформацію, з чиєї ініціативи припинено вжиття заходів примирення батьків.

Стаття 1554. Вирішення питань батьківської відповідальності у разі зміни обставин

1. За заявою одного з батьків, який є заінтересованою особою, суд може змінити розподіл батьківської відповідальності у разі зміни обставин.

2. За необхідності зміни осідку (місця проживання) дитини той із батьків, з яким проживає дитина, звертається до суду з відповідною заявою.

При вирішенні питання про зміну осідку (місця проживання) дитини першочергове значення надають збереженню сталого середовища дитини. Суд також бере до уваги ставлення другого з батьків до здійснення батьківської відповідальності і можливість збереження обсягу такої відповідальності у разі зміни осідку (місця проживання) дитини.

З урахуванням найкращих інтересів дитини суд може визначити її місце проживання разом з другим із батьків.

3. У разі ухиляння одного з батьків, з яким визначено осідок (місце проживання) дитини, від виконання рішення суду або у разі домовленості батьків щодо участі одного з них у вихованні дитини та спілкуванні з нею суд за заявою другого з батьків може визначити осідок (місце проживання) дитини разом з ним.

4. З урахуванням обставин, визначених статтею 1552 цього Кодексу, суд може змінити способи участі одного з батьків у вихованні дитини, місце та час їхнього спілкування, питання згоди батьків (одного з них чи обох батьків) щодо здобуття освіти та/або закладу освіти, який відвідує дитина, лікування дитини, крім надання їй невідкладної медичної допомоги або здійснення лікування у разі загрози її життю.

Стаття 1555. Вирішення органом опіки та піклування питань батьківської відповідальності

1. За заявою матері, батька орган опіки та піклування за осідком (місцем постійного проживання) дитини може вирішувати окремі питання батьківської відповідальності, визначені частиною першою статті 1551 цього Кодексу.

2. Орган опіки та піклування сприяє досягненню домовленості між батьками.

3. При вирішенні питань батьківської відповідальності орган опіки та піклування застосовує приписи статей 1551–1554 цього Кодексу.

4. За заявою матері, батька або з власної ініціативи орган опіки та піклування вирішує питання батьківської відповідальності, зумовлені настанням невідкладних обставин (вибір закладу освіти дитини, надання дитині невідкладної медичної допомоги, сприяння виконанню рішення суду про розподіл батьківської відповідальності тощо).

5. Рішення органу опіки та піклування є обов’язковим до виконання обома батьками. Особа, яка ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, зобов’язана відшкодувати майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду.

6. Наявність рішення органу опіки та піклування не перешкоджає матері, батьку звернутися до суду про розподіл батьківської відповідальності та не має для суду заздалегідь встановленого значення.

7. За заявою одного з батьків, який є заінтересованою особою, орган опіки та піклування може змінити рішення з питання батьківської відповідальності, керуючись приписами статті 1554 цього Кодексу. Зміну рішення здійснюють у спосіб прийняття нового рішення з відповідного питання, в якому зазначають про втрату чинності попереднім рішенням.

У разі зміни осідку (місця постійного проживання) дитини орган опіки та піклування за її новим осідком (місцем проживання) може ухвалювати рішення щодо питань батьківської відповідальності у зв'язку зі зміною обставин. З прийняттям такого рішення попереднє рішення органу опіки та піклування втрачає чинність.

Стаття 1556. Юридичні наслідки самочинної зміни осідку (місця проживання) малолітньої дитини одним із батьків або іншою особою

1. Якщо один із батьків або інша особа самочинно, без згоди другого з батьків, змінить осідок (місце проживання) малолітньої дитини, у тому числі через її викрадення, суд за заявою заінтересованої особи у порядку забезпечення позову ухвалює рішення про відібрання дитини і повернення її за попереднім осідком (місцем проживання).

Такі самі наслідки настають у разі, якщо осідок (місце проживання) малолітньої дитини було змінено без згоди інших осіб, з якими на підставі закону, рішення суду або рішення органу опіки та піклування проживала малолітня дитина.

2. Відібрання дитини як спосіб захисту порушених прав застосовують також у випадку, якщо один із батьків або інша особа, яка утримує дитину, відмовляється передати дитину на виконання рішення суду.

3. Дитину не може бути повернуто лише тоді, якщо залишення її за попереднім осідком (місцем проживання) може створити реальну небезпеку для її життя та здоров'я або якщо обставини змінилися таким чином, що повернення дитини суперечить її найкращим інтересам.

4. Особа, яка самочинно змінила осідок (місце проживання) малолітньої дитини, зобов'язана відшкодувати майнову шкоду та компенсувати моральну шкоду, завдану тому з батьків, з яким вона проживала.

Стаття 1557. Підстави позбавлення батьківських прав

1. Мати, батько можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо така особа:

1) не забрала дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляла стосовно дитини батьківського піклування;

2) ухиляється від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини, забезпечення безпечних умов життя дитини та/або забезпечення здобуття нею повної загальної середньої освіти;

3) жорстоко поводиться з дитиною;

4) є хронічним алкоголіком або наркоманом;

5) вдається до будь-яких видів експлуатації дитини, примушує її до жебракування чи бродяжництва;

6) засуджена за вчинення умисного кримінального правопорушення стосовно дитини.

2. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав з підстав, встановлених пунктами 2, 4 і 5 частини першої цієї статті, лише у разі досягнення ними повноліття.

3. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав стосовно всіх своїх дітей або стосовно однієї дитини.

4. Якщо при розгляді справи про позбавлення батьківських прав у діях батьків або одного з батьків виявлено ознаки кримінального правопорушення, суд повідомляє про це орган досудового розслідування.

5. Рішення про позбавлення батьківських прав після набрання ним чинності суд надсилає до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини.

Стаття 1558. Особи, які мають право звернутися до суду з позовом про позбавлення батьківських прав

1. Право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав мають один із батьків, опікун, піклувальник, особа, в сім'ї якої проживає дитина, заклад охорони здоров'я, заклад освіти або інший заклад для дітей, в якому перебуває дитина, орган опіки та піклування, а також сама дитина, яка досягла чотирнадцятирічного віку.

Стаття 1559. Юридичні наслідки позбавлення батьківських прав

1. Особа, позбавлена батьківських прав:

1) втрачає батьківську відповідальність та особисті права стосовно дитини, а також звільняється від обов'язків щодо її виховання;

2) перестає бути законним представником дитини;

3) втрачає права на пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми;

4) не може бути усиновлювачем, опікуном чи піклувальником, брати дитину на виховання за іншими формами влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

5) не може одержати в майбутньому тих майнових прав, пов'язаних із батьківством, які вона могла б мати у разі своєї непрацездатності (право на утримання від дитини, право на пенсію та відшкодування шкоди у разі втрати годувальника, право на спадкування);

6) втрачає інші права, засновані на спорідненості з дитиною.

2. Особа, позбавлена батьківських прав, не звільняється від обов'язку щодо утримання дитини до її повноліття, а також щодо утримання повнолітньої дитини у зв'язку з непрацездатністю та/або навчанням.

3. У разі задоволення позову про позбавлення батьківських прав суд за заявою законного представника дитини одночасно ухвалює рішення про стягнення аліментів на дитину.

За відсутності такої заяви суд ухвалює рішення про стягнення аліментів з особи, яку позбавлено батьківських прав, на особистий банківський рахунок дитини. Суд зобов'язує особу, яка звернулася з позовом про позбавлення батьківських прав, відкрити банківський рахунок дитини у місячний строк з дня набрання чинності рішенням суду.

4. У разі позбавлення матері, батька батьківських прав стосовно дитини (дітей) або народження у таких осіб дитини після позбавлення їх батьківських прав орган опіки та піклування організовує здійснення соціального супроводу відповідної особи (сім'ї) протягом не менше дванадцяти місяців.

Стаття 1560. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав

1. Якщо дитина проживала з тим із батьків, який позбавлений батьківських прав, суд вирішує питання про можливість їхнього подальшого проживання в одному житловому приміщенні.

2. Суд може ухвалити рішення про виселення того з батьків, який позбавлений батьківських прав, з житлового приміщення, у якому він проживає з дитиною, якщо буде встановлено, що він має інше житло, в яке може поселитися, або рішення про примусовий поділ житла чи його примусовий обмін.

3. Дитина передається тому з батьків, який несе за неї батьківську відповідальність.

4. Якщо дитина не може бути передана другому з батьків, переважне право перед іншими особами на передання їм дитини мають, за заявою такої особи, баба і дід, повнолітні брати і сестри, дядько, тітка, інші родичі дитини, мачуха, вітчим.

5. Якщо дитина не може бути передана бабі, дідові, повнолітнім братам чи сестрам, тітці, дядькові, іншим родичам, мачусі, вітчиму, її передають на опікування органу опіки та піклування.

6. Дитина, яку передано родичам, мачусі, вітчиму, органові опіки та піклування, зберігає право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала, і може у будь-який час повернутися до нього.

7. Порядок відібрання і передання дитини встановлює закон.

Стаття 1561. Побачення з дитиною матері, батька, позбавлених батьківських прав

1. Мати, батько, позбавлені батьківських прав, мають право на звернення до суду із заявою про надання їм права на побачення з дитиною.

Суд може дозволити разові, періодичні побачення з дитиною, якщо це відповідає її найкращим інтересам і не завдає шкоди її життю, здоров'ю та вихованню, у присутності законного представника дитини чи визначеної ним особи.

Стаття 1562. Поновлення батьківських прав

1. Мати, батько, позбавлені батьківських прав, мають право звернутися до суду з вимогою про поновлення батьківських прав.

2. Поновлення батьківських прав неможливе, якщо дитина була усиновлена і усиновлення не скасовано або не визнано судом недійсним.

3. Поновлення батьківських прав неможливе, якщо на час розгляду справи судом дитина досягла повноліття.

4. Суд перевіряє, як змінилася поведінка особи, позбавленої батьківських прав, обставини, що були підставою для позбавлення батьківських прав, та ухвалює рішення у найкращих інтересах дитини.

5. При вирішенні справи про поновлення батьківських прав одного з батьків суд бере до уваги думку дитини, другого з батьків, іншої особи, з якою проживає дитина.

6. Рішення про поновлення батьківських прав після набрання ним чинності суд надсилає до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини.

7. У разі відмови у поновленні батьківських прав повторне звернення до суду про поновлення батьківських прав можливе лише після спливу одного року з дня набрання законної сили рішенням суду про таку відмову.

Стаття 1563. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав

1. Суд може ухвалити рішення про відібрання дитини від батьків або одного з батьків, не позбавляючи їх батьківських прав, у випадках, визначених пунктами 2–5 частини першої статті 1557 цього Кодексу, а також в інших випадках, якщо залишення дитини у таких батьків є небезпечним для життя, здоров'я і виховання дитини.

У такому разі дитина передається другому з батьків, бабі, дідові, іншим родичам (за їхнім бажанням) або органові опіки та піклування.

Під час ухвалення рішення про відібрання дитини від батьків або одного з батьків без позбавлення їх батьківських прав суд бере до уваги інформацію про здійснення соціального супроводу сім'ї (особи) (у разі здійснення такого супроводу).

2. У виняткових випадках, у разі безпосередньої загрози для життя або здоров'я дитини, орган опіки та піклування має право прийняти рішення про невідкладне відібрання дитини від батьків.

Орган опіки та піклування зобов'язаний у семиденний строк з дня прийняття рішення звернутися до суду з позовом про позбавлення батьків чи одного з батьків батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав.

3. У разі усунення причин, що перешкоджали належному вихованню дитини її батьками, суд за заявою батьків може ухвалити рішення про повернення їм дитини.

4. При ухваленні рішення про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав суд вирішує питання про стягнення з них аліментів на дитину у порядку, визначеному частиною третьою статті 1559 цього Кодексу.

5. Приписи частин першої – третьої цієї статті застосовують до відібрання дитини від інших осіб, з якими вона проживає.

6. Під час відібрання дитини забезпечують безпечні умови для дитини, дотримання її прав та повагу до її гідності.

Стаття 1564. Рівність прав і обов'язків дітей стосовно батьків

1. Діти мають рівні права і обов’язки стосовно батьків безвідносно до того, чи перебували їхні батьки у шлюбі між собою.

Стаття 1565. Обов’язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків

1. Дитина у будь-якому віці зобов’язана шанувати та поважати матір і батька.

2. Дитина зобов’язана піклуватися про обох батьків, виявляти про них турботу та надавати їм допомогу.

3. Якщо повнолітня дитина не піклується про своїх непрацездатних батьків, за рішенням суду з неї можуть бути стягнуті кошти на їх утримання відповідно до глави 105 цього Кодексу.

Стаття 1566. Право дитини на належне батьківське виховання

1. Право дитини на належне батьківське виховання забезпечує система державного контролю, визначене законом.

2. Дитина має право заперечувати проти неналежного виконання батьками своїх обов’язків стосовно неї.

3. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

4. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів безпосередньо до суду, якщо вона досягла чотирнадцятирічного віку.

Стаття 1567. Право дитини на висловлення думки

1. Дитина має право бути вислуханою батьками, іншими членами сім’ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також з питань сім’ї.

2. Дитина, яка може висловити власну думку, має бути вислухана під час вирішення батьками, іншими особами питань щодо здійснення батьківської відповідальності, інших питань, що стосуються її особисто, та питань сім’ї.

3. Дитина особисто висловлює власну думку або її з’ясовують через особу або орган, визначені органом опіки та піклування або судом.

4. Суд може не погодитися з думкою дитини, якщо цього вимагають її найкращі інтереси.

Глава 101. Особисті права і обов’язки членів сім’ї та родичів

Стаття 1568. Рівність особистих прав дружини і чоловіка

1. Дружина і чоловік мають рівні права на повагу до своєї індивідуальності, своїх звичок та уподобань.

2. Дружина і чоловік мають рівні права на фізичний та духовний розвиток, на здобуття освіти, виявлення своїх здібностей.

3. Дружина і чоловік мають рівні права на створення умов для праці та відпочинку.

4. Дружина і чоловік мають право на вільний вибір свого осідку (місця проживання) з урахуванням найкращих інтересів дитини (у разі наявності дитини).

5. Дружина і чоловік мають право вживати заходів, які не заборонені законом і не суперечать доброзвичайності, для підтримання шлюбних відносин.

6. Дружина і чоловік є рівними у здійсненні інших особистих прав, визначених законом або договором.

Стаття 1569. Право дружини і чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань сім'ї

1. Дружина і чоловік мають право розподілити між собою обов'язки в сім'ї.

Дружина, чоловік повинні утверджувати повагу до будь-якої праці в інтересах сім'ї.

2. Усі найважливіші питання сім'ї вирішує подружжя спільно, на засадах рівності. Дружина, чоловік мають право заперечувати проти усунення їх від вирішення питань сім'ї.

3. Вважають, що дії одного з подружжя щодо питань сім'ї вчинені за згодою другого з подружжя, якщо іншого не визначено законом або договором.

Стаття 1570. Обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю

1. Дружина і чоловік зобов'язані спільно піклуватися про побудову сімейних відносин між собою та з іншими членами сім'ї на основі взаємної любові, поваги, дружби, взаємодопомоги.

2. Чоловік зобов'язаний утверджувати в сім'ї повагу до матері.

Дружина зобов'язана утверджувати в сім'ї повагу до батька.

3. Дружина і чоловік відповідальні один перед одним, перед іншими членами сім'ї за свою поведінку в сім'ї.

4. Дружина і чоловік зобов'язані спільно дбати про матеріальне забезпечення сім'ї.

Стаття 1571. Права братів і сестер на спілкування

1. Права та обов’язки, встановлені законом для братів і сестер, мають рідні (повнорідні, неповнорідні) брати і сестри.

2. Брати і сестри, зокрема ті, які не проживають разом, мають право на спілкування.

3. Мати, батько, баба, дід, інші особи, з якими проживають неповнолітні брати і сестри, зобов’язані сприяти їхньому спілкуванню.

4. Повнолітні особи мають право брати участь у вихованні своїх неповнолітніх братів і сестер безвідносно до їхнього осідку (місця проживання).

Стаття 1572. Права баби і діда, прабаби і прадіда на спілкування з внуками, правнуками

1. Баба, дід, прабаба, прадід мають право спілкуватися зі своїми внуками, правнуками, а також брати участь у їх вихованні у межах, визначених батьками дітей.

Стаття 1573. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки

1. Якщо мачуха, вітчим проживають однією сім’єю з малолітніми, неповнолітніми пасинком, падчеркою, вони мають право брати участь у їхньому вихованні.

Стаття 1574. Права і обов’язки особи, яка взяла у свою сім’ю дитину, щодо її виховання

1. Особа, яка взяла у свою сім’ю дитину-сироту, дитину, позбавлену батьківського піклування, або дитину, яку залишили без батьківського піклування (тимчасове фактичне виховання), а також особа, у сім’ю якої орган опіки та піклування тимчасово влаштував таку дитину, має права і обов’язки щодо виховання дитини та її захисту відповідно до приписів статей 1544–1547 цього Кодексу.

Стаття 1575. Право членів сім’ї і родичів на самозахист малолітніх та неповнолітніх дітей

1. Сестра, брат, баба, дід, прабаба, прадід, мачуха, вітчим мають право на самозахист своїх малолітніх та/або неповнолітніх братів, сестер, внуків, правнуків, пасинка, падчерки.

Стаття 1576. Вирішення судом спорів щодо спілкування та участі у вихованні дитини членів сім’ї та родичів

1. Справу щодо спілкування та участі у вихованні дитини баби, діда, прабаби, прадіда, брата, сестри, мачухи, вітчима вирішує суд відповідно до приписів глави 101 цього Кодексу.

2. Суд може відмовити члену сім’ї, родичу у захисті права на спілкування або на участь у вихованні дитини, якщо встановить, що це перешкоджає гармонійному та стабільному розвитку і життю дитини, не відповідає її найкращим інтересам.

Стаття 1577. Обов’язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, а також про особу, з якою вона проживала однією сім’єю

1. Внуки, правнуки зобов’язані піклуватися про своїх бабу, діда, прабабу, прадіда.

2. Повнолітні брати, сестри, пасинки, падчерки зобов’язані піклуватися про брата, сестру, вітчима, мачуху, які виховували їх та надавали їм матеріальну допомогу.

Такий обов’язок має особа і стосовно тих осіб, з якими вона проживала однією сім’єю до досягнення повноліття.

Розділ XV. ЮРИДИЧНІ РЕЖИМИ МАЙНА У СІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ

Глава 102. Юридичний режим майна подружжя

Стаття 1578. Поняття юридичного режиму майна подружжя

1. Юридичний режим майна подружжя – це система норм, встановлених законом або договором, що зумовлені укладенням шлюбу або його припиненням та регулюють майнові відносини подружжя між собою та з третіми особами.

Стаття 1579. Юридичний режим спільності майна подружжя

1. Юридичний режим спільності майна подружжя встановлює цей Кодекс.

2. Юридичний режим спільності майна подружжя визначає наявність спільного майна подружжя та особистого майна кожного з подружжя.

3. Юридичний режим спільності майна подружжя починає діяти з моменту укладення шлюбу, якщо іншого не встановлено договором між подружжям або законом.

4. Набуття подружжям майна у спільну часткову власність не змінює юридичного режиму спільності майна подружжя.

Стаття 1580. Право подружжя на укладення договорів та вчинення правочинів

1. Подружжя у межах, встановлених цим Кодексом, має право врегулювати свої майнові відносини договором, якщо такий договір не спрямовано на порушення прав або інтересів третіх осіб.

2. Договір про відчуження одним із подружжя на користь другого з подружжя своєї частки у спільному майні може бути укладено без поділу спільного майна або виділу такої частки.

3. Кожний із подружжя має право укладати будь-які договори з третіми особами в межах прав і обов'язків, визначених цим Кодексом.

4. Кожний із подружжя має право скласти заповіт на свою частку у спільному майні подружжя до її виділу чи поділу такого спільного майна.

5. Подружжя має право скласти спільний заповіт щодо спільного майна відповідно до книги сьомої цього Кодексу.

Стаття 1581. Базовий режим майна подружжя

1. Базовий режим майна подружжя охоплює систему норм, встановлених цим Кодексом, які не можуть бути змінені шлюбним договором.

2. Базовий режим майна подружжя охоплює приписи цієї книги щодо сімейного житла та речей домашнього вжитку.

Стаття 1582. Захист прав на сімейне житло та речі домашнього вжитку

1. Сімейним житлом є будинок, квартира чи інше житлове приміщення, яке подружжя використовує для спільного постійного проживання. За наявності у подружжя спільних дітей сімейним визнають житло, в якому постійно проживають діти з батьками або одним із батьків.

Подружжя, якому належать кілька об'єктів житлової нерухомості, має право визначити один із таких об'єктів як сімейне житло.

2. Будь-який правочин щодо розпоряджання чи обтяження сімейного житла або речей домашнього вжитку може бути вчинено лише за згодою обох із подружжя, яку надають у формі, визначеній законом для відповідного правочину.

3. Якщо сімейне житло є особистим майном одного з подружжя, а другий з подружжя відмовляється надати згоду на розпоряджання таким майном чи на його обтяження, відповідний дозвіл може надати орган опіки та піклування або

суд з урахуванням найкращих інтересів дитини та інтересів інших учасників сімейних відносин.

4. Якщо подружжя користується сімейним житлом на підставі договору оренди або іншого договору про користування житлом, таке право користування належить обом із подружжя, навіть якщо договір укладено до шлюбу, за згодою власника житла.

5. Один із подружжя не має права достроково припинити або змінити договір оренди або інший договір про користування сімейним житлом без згоди другого з подружжя.

6. Приписи частин четвертої і п'ятої цієї статті не обмежують права власника на припинення (розірвання) договору оренди або іншого договору про користування житлом, передбачені таким договором або законом.

Стаття 1583. Забезпечення потреб сім'ї

1. Кожний із подружжя за час шлюбу зобов'язаний здійснювати внесок на потреби сім'ї відповідно до своїх можливостей та обставин, що мають істотне значення. Такий внесок може бути здійснений у негрошовій формі (ведення домашнього господарства, догляд за дітьми тощо).

2. Внесок на потреби сім'ї спрямовують на покриття витрат на утримання сімейного житла та речей домашнього вжитку, задоволення розумних особистих потреб кожного з подружжя, а також витрат на утримання, виховання та освіту дітей.

3. Якщо один із подружжя не виконує свого обов'язку щодо внеску на потреби сім'ї, другий з подружжя має право подати позов про стягнення такого внеску.

4. Подружжя є солідарними боржниками за зобов'язаннями, що виникли у зв'язку з виконанням обов'язку щодо внеску на потреби сім'ї.

Стаття 1584. Презумпція спільності майна подружжя

1. Вважають, що кожна річ (майно), набута за час шлюбу, належить до спільного майна подружжя.

2. Майно належить до спільного майна подружжя, навіть якщо один із подружжя не мав самостійного доходу.

Стаття 1585. Особисте майно кожного з подружжя

1. Особистим майном кожного з подружжя є:

1) майно, набуте до шлюбу;

2) майно, набуте за час шлюбу на підставі договору дарування або безоплатно на іншій підставі;

3) житло, набуте за час шлюбу у зв’язку з його приватизацією відповідно до Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду";

4) майно, набуте за час шлюбу в порядку спадкування;

5) земельна ділянка у випадках, встановлених цим Кодексом;

6) речі індивідуального користування, зокрема коштовності, навіть якщо вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя;

7) премії, нагороди, одержані за особисті заслуги. Суд може визнати за другим із подружжя право на частку такої премії, нагороди, якщо встановить, що він своїми діями (ведення домашнього господарства, виховання дітей тощо) сприяв її одержанню;

8) кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі (майна), яка була особистим майном дружини, чоловіка;

9) кошти, одержані як компенсація завданої моральної шкоди;

10) виплати (страхові виплати та виплати викупних сум), одержані за договором страхування здоров’я;

11) майно, набуте кожним з подружжя за час шлюбу за кошти, що належали кожному з подружжя особисто;

12) майно, набуте кожним з подружжя до шлюбу за договором довічного утримання (догляду). Суд може визнати за другим з подружжя право на частину такого майна, якщо за час шлюбу другий з подружжя особисто надавав допомогу в догляді за відчужувачем майна за договором довічного утримання (догляду) та/або утримання відчужувачу було надано за рахунок особистих коштів другого з подружжя та/або спільного майна подружжя.

2. Суд може визнати особистим майно кожного з подружжя, майно, набуте дружиною, чоловіком за час їхнього окремого проживання у зв’язку з фактичним припиненням шлюбних відносин.

Заробітна плата, грошове забезпечення, інші форми оплати праці та інший дохід кожного з подружжя, отриманий після фактичного припинення шлюбних відносин, є особистим майном.

3. Майно, у набуття якого, крім особистих коштів (майна) одного з подружжя, вкладені спільні кошти (майно) подружжя, є особистим майном, за умови що розмір внеску за рахунок спільних коштів (майна) є меншим за розмір внеску за рахунок особистих коштів (майна).

Компенсацію за внесок у таке майно визначає стаття 1595 цього Кодексу.

Стаття 1586. Права подружжя на земельну ділянку

1. Земельна ділянка, яку набуто одним із подружжя у зв’язку з приватизацією земельної ділянки, що перебувала у постійному користуванні державного або комунального сільськогосподарського підприємства, або набуто у межах безоплатної передачі із земель державної або комунальної власності порядком, визначеним законом, є особистим майном такої особи.

2. Земельна ділянка залишається особистим майном одного з подружжя навіть у разі будівництва на ній нерухомого майна, що належить до спільного майна подружжя.

3. У разі поділу спільного майна суд може визнати право одного з подружжя на частку у земельній ділянці, яка є особистим майном другого з подружжя, за умови присудження йому компенсації відповідно до статті 1595 цього Кодексу.

Стаття 1587. Право подружжя на частку у статутному капіталі корпоративного товариства

1. Частка у статутному капіталі корпоративного товариства, яку набуто за час шлюбу, належить до спільного майна подружжя.

2. Права і обов’язки учасника корпоративного товариства здійснює той із подружжя, який зазначений у відповідному публічному електронному реєстрі як учасник такого товариства.

3. Той із подружжя, який не зазначений у відповідному публічному електронному реєстрі як учасник товариства, має право вимагати від другого з подружжя половину суми дивідендів, сплачених товариством, або частини майна чи його вартості, переданого другому з подружжя у разі ліквідації товариства, а також має право на поділ частки у статутному капіталі такого товариства.

4. Відчуження частки у статутному капіталі корпоративного товариства здійснюють за згодою того з подружжя, який не зазначений у відповідному публічному електронному реєстрі як учасник такого товариства.

5. Поділ між подружжям частки у статутному капіталі корпоративного товариства здійснюють без згоди інших учасників товариства.

Стаття 1588. Право на доходи, плоди та продукцію, що походять від особистого майна одного з подружжя

1. Доходи, плоди та продукція, що походять від особистого майна подружжя, набуті за час шлюбу, належать до спільного майна подружжя.

Стаття 1589. Права подружжя на речі для професійних занять або підприємницької діяльності

1. Речі для професійних занять або підприємницької діяльності одного з подружжя, набуті за час шлюбу, належать до спільного майна подружжя, якщо іншого не визначено договором між ними.

2. У разі поділу спільного майна речі для професійних занять або підприємницької діяльності присуджують тому з подружжя, який їх використовував, за умови присудження другому з подружжя компенсації відповідно до статті 1595 цього Кодексу.

Стаття 1590. Майнові права подружжя

1. Майнові права, в тому числі права вимоги, майнові права інтелектуальної власності, речові права (право очікування, емфітевзис, суперфіцій та інші), набуті за час шлюбу, належать до спільного майна подружжя.

2. Реалізацію, крім розпоряджання, майнових прав інтелектуальної власності здійснює той із подружжя, який є їх носієм.

3. Поділ майнових прав між подружжям здійснюють з урахуванням можливості їх передання другому з подружжя, згоди кредитора (за наявності), інших обставин, що мають істотне значення.

4. Якщо при укладенні одним із подружжя договору, зокрема попереднього договору, договору про наміри, договору про спільну діяльність, не виникає майнове право, але здійснюють розпоряджання спільним майном подружжя, другий з подружжя має право на компенсацію відповідно до статті 1595 цього Кодексу.

Стаття 1591. Права подружжя на об’єкт незавершеного будівництва

1. Матеріали, обладнання тощо, набуті за час шлюбу та використані для будівництва (створення) майна, належать до спільного майна подружжя.

2. Поділ між подружжям матеріалів, обладнання тощо, які були використані для будівництва (створення) майна, прийняття в експлуатацію завершеного будівництвом об’єкта (новоствореного майна), можливий лише за спільною заявою подружжя.

Стаття 1592. Спільні борги подружжя

1. До спільного майна подружжя належать борги (майнові обов’язки):

1) взяті подружжям спільно;

2) взяті одним із подружжя для задоволення побутових або повсякденних потреб сім'ї;

3) пов'язані з утриманням і забезпеченням спільних дітей подружжя;

4) пов'язані з утриманням, користуванням і збереженням спільного майна подружжя;

5) належність яких до особистих боргів одного з подружжя не доведена.

Стаття 1593. Особисті борги кожного з подружжя

1. До особистих боргів кожного з подружжя належать борги:

1) набуті до початку дії юридичного режиму спільності майна подружжя;

2) які за своєю природою є особистими (сплата аліментів, компенсація шкоди, завданої життю чи здоров'ю, тощо);

3) взяті без згоди другого з подружжя.

Стаття 1594. Виконання обов'язків подружжя за боргами

1. Подружжя несе відповідальність за спільними боргами усім своїм спільним майном.

2. Той із подружжя, який є стороною зобов'язання, за яким виник спільний борг подружжя, несе відповідальність за його виконання також своїм особистим майном.

3. Той із подружжя, який не є стороною зобов'язання, за яким виник спільний борг подружжя, субсидіарно несе відповідальність за його виконання також своїм особистим майном, але не більше половини суми боргу.

4. За виконання солідарного зобов'язання подружжя несе відповідальність своїм спільним майном та особистим майном кожного з подружжя.

5. За своїми особистими боргами кожний із подружжя несе відповідальність своїм особистим майном, а в разі його недостатності – субсидіарно також своєю часткою у спільному майні подружжя після її виділення в натурі.

6. За зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, той із подружжя, який є фізичною особою – підприємцем, несе відповідальність усім своїм особистим майном і часткою у спільному майні подружжя після її виділення в натурі.

7. У разі відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення, вчиненого одним із подружжя, стягнення може бути накладено на майно, набуте за час шлюбу, якщо рішенням суду встановлено, що це майно придбане за рахунок коштів, здобутих внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

Стаття 1595. Компенсації у зв’язку з набуттям майна або виконанням майнових обов’язків

1. Якщо у набуття спільного майна подружжя вкладено особисті кошти (майно) одного з подружжя, така особа має право на компенсацію вартості свого внеску.

2. Якщо у набуття особистого майна одного з подружжя вкладено спільні кошти (майно) подружжя, другий із подружжя має право на компенсацію половини вартості такого внеску.

3. Якщо у набуття особистого майна одного з подружжя вкладено особисті кошти (майно) другого з подружжя, така особа має право на компенсацію вартості свого внеску.

4. У разі сплати суми особистого боргу одного з подружжя або спільного боргу за рахунок особистого майна другого з подружжя така особа має право на компенсацію вартості такого майна.

5. У разі сплати суми особистого боргу одного з подружжя за рахунок спільного майна подружжя другий з подружжя має право на компенсацію половини вартості такого спільного майна.

6. Якщо кошти (майно) використано для набуття, поліпшення або перетворення майна, розмір компенсації визначають з урахуванням вартості такого майна станом на дату припинення режиму спільного майна подружжя.

7. Компенсація підлягає сплаті грошовими коштами або іншим майном за вимогою стягувача.

Стаття 1596. Управління спільним майном подружжя

1. Подружжя має рівні права на володіння, користування і розпоряджання спільним майном та здійснює управління таким майном за взаємною згодою, якщо іншого не встановлено за домовленістю між ними.

2. Письмову згоду обоє з подружжя надають у разі:

1) набуття, відчуження, обтяження або передання у користування спільного нерухомого майна;

2) відчуження, обтяження або передання у користування транспортного засобу та іншого цінного рухомого майна;

3) укладення на значну суму договору позики, кредиту, поруки чи надання іншого забезпечення виконання зобов’язань.

3. Згоду подружжя на укладення договору, що підлягає нотаріальному посвідченню, посвідчують нотаріально.

4. Подружжя має право домовитися між собою про порядок управління та користування спільним майном.

5. Договір про порядок користування житловим будинком, квартирою, іншою будівлею чи спорудою, земельною ділянкою, посвідчений нотаріально, зобов'язує правонаступника дружини, чоловіка.

6. Якщо один із подружжя розпорядився спільним майном подружжя без згоди другого з подружжя, така особа має право подати позов про визнання правочину недійсним або про компенсацію вартості такого майна.

Стаття 1597. Обов'язок інформування

1. Кожний із подружжя зобов'язаний інформувати другого з подружжя про своє особисте майно та свої особисті зобов'язання, а також про правочини та інші дії, вчинені щодо управління, користування чи розпоряджання спільним майном у тому обсязі, який є необхідним для здійснення другим із подружжя своїх прав і виконання обов'язків.

Стаття 1598. Визнання недійсним договору, укладеного одним із подружжя без згоди другого з подружжя

1. Кожний із подружжя має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без його згоди, якщо такий договір виходить за межі дрібного побутового.

2. Договір, укладений з недотриманням вимог частини другої статті 1596 цього Кодексу, суд визнає недійсним, якщо встановить, що контрагент одного з подружжя діяв недобросовісно (знав чи міг знати про наявність шлюбу, договір спрямований на приховування спільного майна тощо).

3. Договір, укладений з недотриманням вимог частини другої статті 1596 цього Кодексу, суд може визнати недійсним, якщо на підставі такого договору одним з подружжя було відчужено майно, що становить особливу цінність для другого з подружжя.

Стаття 1599. Управління особистим майном кожного з подружжя

1. Той із подружжя, якому належить особисте майно, визначає режим володіння та користування ним з урахуванням інтересів сім'ї та найкращих інтересів дитини.

2. При розпорядженні своїм особистим майном кожний із подружжя зобов'язаний враховувати інтереси дитини, інших членів сім'ї, які відповідно до закону мають право користування таким майном.

Стаття 1600. Припинення юридичного режиму спільності майна подружжя

1. Юридичний режим спільності майна подружжя припиняється у разі:

1) смерті одного з подружжя – з дня смерті;

2) оголошення одного з подружжя померлим – з дня оголошення померлим;

3) розірвання шлюбу, визнання його недійсним чи встановлення режиму окремого проживання подружжя:

щодо відносин подружжя між собою – з дня звернення до суду чи іншого компетентного органу з відповідною заявою;

щодо третіх осіб – з дня набрання чинності рішенням суду або з дня розірвання шлюбу чи встановлення режиму окремого проживання, якщо це здійснено у позасудовому порядку;

4) укладення між подружжям договору, яким такий режим змінено, – з дня, наступного після укладення такого договору, якщо іншого не визначено умовами договору.

Стаття 1601. Управління спільним майном подружжя після припинення шлюбу

1. Після припинення шлюбу управління, користування та розпоряджання спільним майном подружжя здійснюють відповідно до приписів цього Кодексу про спільну сумісну власність.

Стаття 1602. Визначення обсягу та вартості спільного майна подружжя

1. Обсяг спільного майна подружжя визначають станом на дату припинення юридичного режиму спільності майна подружжя.

2. Вартість спільного майна подружжя визначає за взаємною згодою подружжя, а в разі недосягнення згоди – суд станом на дату поділу такого майна.

3. Якщо після припинення юридичного режиму спільності майна подружжя і до поділу спільного майна між подружжям вартість окремих об’єктів спільного майна подружжя істотно зменшилася внаслідок дій чи бездіяльності того з подружжя, у володінні чи користуванні якого вони перебували, вартість таких об’єктів може бути визначена станом на дату припинення юридичного режиму спільності майна подружжя, якщо другий з подружжя заявить про це до суду і доведе, що він заперечував проти такого порядку користування спільним майном.

Стаття 1603. Право подружжя на поділ їхнього спільного майна

1. Після припинення юридичного режиму спільності майна подружжя має право укласти договір про поділ їхнього спільного майна.

2. Під час дії юридичного режиму спільності майна подружжя має право укласти договір про виділ одному з подружжя окремих об’єктів спільного майна, за умови що такий договір не спрямовано на порушення прав та інтересів третіх осіб.

3. Договір про поділ спільного майна подружжя, договір про виділ одному з подружжя окремих об’єктів спільного майна, що стосується нерухомого майна, підлягає нотаріальному посвідченню.

Стаття 1604. Розмір часток подружжя у спільному майні

1. У разі поділу спільного майна частки кожного з подружжя є рівними, якщо іншого не визначено договором між ними.

2. При вирішенні справи про поділ спільного майна подружжя суд може відступити від засад рівності часток подружжя за наявності обставин, що мають істотне значення, зокрема якщо один із подружжя не дбав про матеріальне забезпечення сім’ї, ухилявся від участі в утриманні дитини (дітей), витрачав спільне майно не в інтересах сім’ї.

Стаття 1605. Способи поділу спільного майна подружжя

1. Спільне майно подружжя підлягає поділу між ними в натурі у спосіб присудження кожному з подружжя рівних за вартістю індивідуально визначених об’єктів.

2. При здійсненні поділу спільного майна подружжя суд бере до уваги найкращі інтереси дитини, інтереси кожного з подружжя, фактичний порядок користування спільним майном та інші обставини, що мають істотне значення.

3. Неподільну річ присуджують одному з подружжя. Якщо поділити спільне майно у рівних частках неможливо, другому з подружжя присуджують грошову або майнову компенсацію відповідно до статті 1595 цього Кодексу.

4. Якщо поділити спільне майно (окремий об’єкт спільного майна) неможливо, суд ухвалює рішення про продаж такого майна на публічних торгах з подальшим розподілом між подружжям отриманих грошових коштів.

Перед ухваленням такого рішення суд роз’яснює подружжю юридичні наслідки продажу спільного майна на публічних торгах і надає розумний строк для досягнення домовленості щодо поділу такого майна (окремого об’єкта спільного майна).

5. У виняткових випадках суд може визначити частку кожного з подружжя у праві спільної власності без поділу майна в натурі.

6. Суд присуджує домірну частку спільного майна подружжя тому з подружжя, на якого покладено виконання спільного боргу подружжя.

Стаття 1606. Виконання спільних майнових обов'язків після припинення юридичного режиму спільності майна подружжя

1. Припинення юридичного режиму спільності майна подружжя не припиняє спільних майнових обов'язків (боргів) подружжя.

2. За згодою обох з подружжя до ухвалення рішення суду щодо поділу їхнього спільного майна можливе дострокове виконання спільного майнового обов'язку за рахунок їхнього спільного майна.

3. Подружжя має право укласти договір про порядок виконання спільного майнового обов'язку без зміни боржника у зобов'язанні, за яким виник спільний майновий обов'язок, визначивши можливість безпосереднього виконання кожним із подружжя частини спільного майнового обов'язку. При цьому зобов'язаним перед кредитором залишається той із подружжя, який є стороною відповідного зобов'язання.

4. У разі порушення договору, визначеного частиною третьою цієї статті, той із подружжя, за рахунок якого здійснено виконання зобов'язання, має право стягнути з другого з подружжя компенсацію або заявити вимогу про домірне збільшення своєї частки у майні, обтяженому виконаним зобов'язанням.

Неустойка та збитки, заподіяні порушенням договору, повністю покладаються на того з подружжя, який вчинив порушення.

5. Суд може ухвалити рішення про виконання спільного майнового обов'язку подружжя, яким:

1) покласти таке виконання на того з подружжя, який є стороною зобов'язання, за яким виник спільний майновий обов'язок, та присудити йому домірну частку у спільному майні, яке покриває спільний борг;

2) за згодою того з подружжя, який не є стороною зобов'язання, покласти таке виконання на обох із подружжя та здійснити поділ домірно спільному майну між ними. При цьому зобов'язаним перед кредитором залишається той із подружжя, який є стороною такого зобов'язання.

Глава 103. Шлюбний договір

Стаття 1607. Право на укладення шлюбного договору

1. Шлюбний договір може бути укладено зарученими, нареченими, а також подружжям.

2. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня дитина, потрібна згода її батьків, піклувальника або іншого законного представника, посвідчена нотаріально.

Стаття 1608. Зміст шлюбного договору

1. Шлюбний договір регулює майнові відносини між подружжям, визначені главами 102, 105 і 106 цього Кодексу.

2. Шлюбний договір може визначати майнові права та обов'язки подружжя як батьків, встановлені главою 107 цього Кодексу.

3. Шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між жінкою, чоловіком та їхніми дітьми.

4. Шлюбний договір не може припиняти або змінювати юридичний режим спільності майна подружжя на сімейне житло та речі домашнього вжитку.

5. Шлюбний договір не може позбавляти одного з подружжя права користування сімейним житлом чи звужувати права дитини на таке житло, але може визначати порядок користування сімейним житлом, за умови дотримання інтересів кожного з подружжя та найкращих інтересів дитини.

6. Шлюбний договір не повинен зменшувати обсяг прав дитини, встановлений цим Кодексом.

Стаття 1609. Форма шлюбного договору

1. Шлюбний договір укладають письмово і посвідчують нотаріально.

Стаття 1610. Початок дії шлюбного договору

1. Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу.

2. Якщо шлюбний договір укладено подружжям, він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення.

Стаття 1611. Строк дії шлюбного договору

1. У шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, а також строки тривалості окремих прав та обов'язків.

2. У шлюбному договорі може бути встановлено чинність договору або окремих його умов і після припинення шлюбу.

Стаття 1612. Визначення у шлюбному договорі юридичного режиму майна

1. У шлюбному договорі може бути визначено майно, яке один із подружжя передає для забезпечення потреб сім'ї, а також юридичний режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу.

2. Сторони можуть домовитися про непоширення на майно, набуте ними після укладення шлюбного договору, юридичного режиму спільності майна подружжя, передбаченого цим Кодексом.

3. Сторони можуть домовитися про можливий порядок поділу спільного майна.

4. У шлюбному договорі сторони можуть визначити порядок використання спільного майна подружжя або особистого майна кожного з подружжя для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб.

Стаття 1613. Визначення у шлюбному договорі права на утримання

1. Сторони можуть домовитися про надання утримання одному з подружжя на умовах, визначених шлюбним договором, безвідносно до непрацездатності та потреби у матеріальній допомозі.

2. Якщо у шлюбному договорі визначені умови, розмір та строки виплати аліментів, у разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором аліменти стягують на підставі виконавчого напису нотаріуса.

3. Шлюбний договір може встановлювати можливість припинення права на утримання одного з подружжя у зв'язку з одержанням ним майнової або грошової компенсації.

Стаття 1614. Підстави для зміни умов шлюбного договору

1. Шлюбний договір може бути змінено подружжям за взаємною згодою.

2. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінено, якщо у зв'язку зі зміною обставин цього вимагають інтереси такої особи, інтереси дітей, а також інтереси непрацездатної повнолітньої дитини, що мають істотне значення.

Стаття 1615. Право на відмову від шлюбного договору

1. Подружжя має право відмовитися від шлюбного договору.

У такому разі права і обов'язки, встановлені шлюбним договором, є припинені з моменту його укладення.

2. Відмова подружжя від шлюбного договору не має порушувати права третіх осіб.

Стаття 1616. Розірвання шлюбного договору

1. Подружжя має право розірвати шлюбний договір за взаємною згодою.

У такому разі права і обов’язки, встановлені шлюбним договором, є припинені з моменту його розірвання.

2. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір може бути розірвано за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення.

Глава 104. Юридичний режим майна батьків і дітей

Стаття 1617. Роздільність майна батьків і дітей

1. Батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна.

2. При вирішенні спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважають, що майно є власністю батьків, якщо іншого не встановив суд.

Стаття 1618. Право власності дитини на майно, призначене для її розвитку, навчання та виховання

1. Майно, придбане батьками або одним із батьків для забезпечення розвитку, навчання та виховання дитини (одяг, інші речі індивідуального користування, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання тощо), є власністю дитини.

Стаття 1619. Права дітей щодо користування майном батьків

1. Батьки зобов’язані передати дитині у користування майно, необхідне для її стабільного та гармонійного розвитку.

Стаття 1620. Управління майном дитини

1. Батьки або опікун управляють майном, належним малолітній дитині, без спеціального на те уповноваження. Батьки або опікун зобов’язані дбати про збереження та використання майна дитини в її інтересах.

Якщо малолітня дитина може самостійно визначити свої потреби та інтереси, батьки здійснюють управління її майном, враховуючи такі потреби та інтереси.

2. Батьки або опікун малолітньої дитини не мають права без дозволу органу опіки та піклування:

1) відмовитися від прав на майно малолітньої дитини, у тому числі речових прав на нерухоме майно, що підлягають державній реєстрації;

2) видавати письмові зобов'язання від імені малолітньої дитини;

3) вчиняти правочини щодо:

об'єкта житлової нерухомості та/або земельної ділянки, на якій розміщений такий об'єкт, власником або користувачем яких є їхня малолітня дитина;

відчуження (у тому числі у спосіб продажу, дарування, міни або внесення (передачі) до статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) юридичної особи чи як вступного, членського та/або цільового внеску члена кооперативу), поділу, виділу, передачі в заставу, іпотеку нерухомого майна, об'єкта незавершеного будівництва, майбутнього об'єкта нерухомості, іншого цінного майна, зокрема транспортних засобів, власником якого є їхня малолітня дитина.

Правочин, за яким малолітня дитина набуває у власність майно безоплатно, у тому числі нерухоме майно, користувачем якого вона є, вчиняється без надання дозволу органу опіки та піклування.

3. Батьки або піклувальник мають право дати згоду на вчинення неповнолітньою дитиною правочинів, визначених частиною другою цієї статті, лише з дозволу органу опіки та піклування.

Правочин, за яким неповнолітня дитина набуває у власність майно безоплатно, у тому числі нерухоме майно, користувачем якого вона є, вчиняють без надання дозволу органу опіки та піклування.

4. Дозвіл на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини надає орган опіки та піклування після перевірки, що проводиться протягом одного місяця, і лише в разі гарантування збереження права дитини на житло.

5. Органи опіки та піклування можуть відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини з одночасним зверненням до нотаріуса щодо накладення заборони відчуження такого майна лише у випадках, якщо ними встановлено, що:

1) мати та/або батько дитини, які (яка, який) звернулися за дозволом, позбавлені судом батьківських прав відповідно до статті 1557 цього Кодексу;

2) судом, органом опіки та піклування або прокурором постановлено (прийнято) рішення про відібрання дитини від батьків (або того з них, який звернувся за дозволом) без позбавлення їх батьківських прав відповідно до статті 1563 цього Кодексу;

3) до суду подано позов про позбавлення батьків дитини (або того з них, який звернувся за дозволом) батьківських прав особами, зазначеними у статті 1558 цього Кодексу;

4) особа, яка звернулася за дозволом, повідомила про себе неправдиві відомості, що мають суттєве значення для вирішення питання про надання дозволу чи відмову в його наданні;

5) між батьками дитини немає згоди стосовно вчинення правочину щодо нерухомого майна дитини;

6) між батьками дитини або між одним з них та третіми особами існує судовий спір стосовно нерухомого майна, за дозволом на вчинення правочину щодо якого звернулися батьки дитини (або один з них);

7) вчинення правочину призведе до звуження обсягу існуючих майнових прав дитини та/або порушення правомірних інтересів дитини.

6. При вчиненні одним із батьків правочину щодо майна малолітньої дитини вважається, що він діє за згодою другого з батьків. Другий з батьків має право звернутися до суду з вимогою про визнання правочину недійсним як вчиненого без його згоди, якщо цей правочин виходить за межі дрібного побутового.

На вчинення одним із батьків правочинів, визначених частиною другою цієї статті, має бути письмова нотаріально посвідчена згода другого з батьків.

Якщо один із батьків захоплений у полон або заручники, інтернований у нейтральні держави або зник безвісти за особливих обставин, визнаний безвісно відсутнім, проживає окремо від дитини протягом не менше шести місяців поспіль та не бере участі у вихованні та утриманні дитини або якщо його осідок невідомий, правочини, зазначені у частині другій цієї статті, можуть бути вчинені без його згоди.

7. Батьки вирішують питання про управління майном дитини спільно, якщо іншого не встановлено договором між ними. Спори, які виникають між батьками щодо управління майном дитини, може вирішувати орган опіки та піклування або суд.

8. Після припинення управління батьки зобов’язані повернути дитині майно, яким вони управляли, а також доходи від нього.

9. Неналежне виконання батьками своїх обов’язків щодо управління майном дитини є підставою для покладення на них обов’язку відшкодувати завдану їй майнову шкоду та повернути доходи, одержані від управління її майном.

10. Порядок провадження органами опіки та піклування визначеної законом діяльності, пов’язаної із захистом майнових прав дитини, встановлює Кабінет Міністрів України.

Стаття 1621. Використання доходу від майна дитини

1. Дохід, одержаний від використання майна малолітньої дитини, батьки мають право використовувати на виховання та утримання інших дітей та на невідкладні потреби сім'ї.

2. Неповнолітня дитина розпоряджається доходом від свого майна відповідно до цього Кодексу.

Стаття 1622. Право власності на аліменти, одержані на дитину

1. Аліменти, одержані на дитину, є власністю дитини.

2. Той із батьків або інших законних представників дитини, на ім'я якого виплачуються аліменти, розпоряджається аліментами виключно за цільовим призначенням в інтересах дитини.

Неповнолітня дитина має право брати участь у розпоряджанні аліментами, одержаними на її утримання.

3. Неповнолітня дитина має право на самостійне одержання аліментів та розпоряджання ними відповідно до цього Кодексу.

Розділ XVI. УТРИМАННЯ

Глава 105. Загальні приписи про утримання

Стаття 1623. Право на утримання

1. Дитина має право на утримання від своїх батьків та інших членів сім'ї або родичів у випадках, встановлених цим Кодексом.

2. Дружина, чоловік має право на утримання від другого з подружжя у випадках, встановлених цим Кодексом.

3. Повнолітня дитина, яка є непрацездатною або яка продовжує навчання і потребує матеріальної підтримки, має право на утримання від своїх батьків, за умови що вони спроможні надавати таку матеріальну підтримку.

Право на утримання є припиненим у разі припинення дитиною навчання або досягнення дитиною, яка продовжує навчання, двадцятитирічного віку.

4. Непрацездатні батьки, якщо вони потребують матеріальної підтримки, мають право на утримання від своїх повнолітніх дітей.

5. Непрацездатні баба, дід, прабаба, прадід, якщо вони потребують матеріальної допомоги, які не мають чоловіка, дружини, повнолітніх дітей або якщо такі особи з поважних причин не можуть надавати їм належного

утримання, мають право на утримання від повнолітніх онуків, правнуків, за умови що вони спроможні надавати таку матеріальну допомогу.

6. Непрацездатні мачуха, вітчим, якщо вони потребують матеріальної допомоги, мають право на утримання від повнолітніх падчерки, пасинка за таких умов:

1) мачуха, вітчим систематично надавали падчерці, пасинкові матеріальну допомогу протягом не менше п’яти років;

2) мачуха, вітчим не мають чоловіка, дружини, повнолітніх дочки, сина, братів чи сестер або такі особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання;

3) падчерка, пасинок спроможні надавати таку матеріальну допомогу.

7. Якщо особа до досягнення повноліття проживала з родичами або іншими особами однією сім’єю не менше п’яти років, вона зобов’язана утримувати непрацездатних родичів та інших осіб, з якими проживала, за умови що ця особа спроможна надавати таке утримання.

Цей обов’язок виникає, якщо особа, яка потребує матеріальної допомоги, не має дружини, чоловіка, повнолітніх дочки, сина, братів чи сестер або такі особи з поважних причин не можуть надавати їй належного утримання.

8. Непрацездатною є особа, яка досягла встановленого законом віку, що надає право на призначення пенсії за віком, або є особою з інвалідністю.

Стаття 1624. Способи надання утримання

1. За погодженням сторін утримання може бути надано в натуральній та/або грошовій формі.

2. За рішенням суду кошти на утримання (аліменти) присуджуються як частка заробітку особи, яка зобов’язана надавати утримання, та/або у твердій грошовій сумі за вибором одержувача аліментів або його законного представника.

3. Суд при присудженні аліментів як частки заробітку їх платника водночас може встановити максимальний чи мінімальний розмір аліментів у твердій грошовій сумі.

4. Спосіб стягнення аліментів, визначений рішенням суду, може бути змінений за заявою одержувача аліментів.

У такому разі розмір частки заробітку платника аліментів відповідає сумі аліментів, стягнутих у твердій грошовій сумі, а розмір аліментів у твердій грошовій сумі замість частки заробітку відповідає середньомісячному розміру аліментів, стягнутих як частка заробітку платника аліментів, за останній календарний рік.

5. За згодою сторін аліменти можуть бути сплачені наперед або визначені однією сумою за весь період, протягом якого їх має бути сплачено.

Стаття 1625. Участь у додаткових витратах

1. Додатковими є витрати, зумовлені особливими обставинами (тяжкою хворобою, інвалідністю або немічністю, розвитком здібностей дитини тощо).

2. Право на стягнення додаткових витрат мають особи, визначені частинами першою, четвертою статті 1623 цього Кодексу, а також повнолітня непрацездатна дитина.

3. Договір може встановлювати участь у додаткових витратах і для інших осіб, які мають право на утримання.

4. Спір щодо розміру участі платника у додаткових витратах вирішує суд з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

5. Додаткові витрати можуть бути профінансовані наперед або покриті після їх фактичного здійснення разово, періодично або постійно.

У виняткових випадках, якщо мати, батько є тяжко хворими особами, особами з інвалідністю, а малолітня, неповнолітня дитина має достатній дохід (заробіток), суд може ухвалити рішення про стягнення з неї одноразово або протягом певного періоду коштів на покриття витрат, пов’язаних з лікуванням батьків та доглядом за ними.

Стаття 1626. Договір про сплату аліментів

1. Сторони аліментного зобов’язання мають право укласти договір про сплату аліментів, у якому визначити умови, розмір та строки їх сплати.

2. Договір про сплату аліментів може містити умови участі платника аліментів у додаткових витратах.

3. Умовами договору про сплату аліментів не може бути порушено прав дитини, встановлених цим Кодексом.

4. Договір укладають письмово і посвідчують нотаріально.

У разі невиконання платником аліментів свого обов’язку за договором прострочені аліменти з нього можуть стягнути на підставі аліментного виконавчого напису нотаріуса.

Стаття 1627. Аліментний виконавчий напис нотаріуса

1. У разі невиконання платником аліментів свого обов’язку за договором про сплату аліментів, сукупний розмір заборгованості за якими перевищує суму відповідних платежів за три місяці, аліменти з нього можуть стягнути на підставі аліментного виконавчого напису нотаріуса.

2. За аліментним виконавчим написом нотаріуса аліменти підлягають стягненню на майбутнє у розмірі та на строк, визначені договором про сплату аліментів, протягом строку дії такого договору.

3. У разі розірвання або зміни договору про сплату аліментів аліментний виконавчий напис нотаріуса втрачає чинність.

Стаття 1628. Індексація аліментів, визначених у твердій грошовій сумі

1. Розмір аліментів, визначений судом або договором у твердій грошовій сумі, щороку підлягає індексації відповідно до закону, якщо платник і одержувач аліментів не домовилися про інше. За заявою одержувача аліментів індексацію може бути проведено судом за інший період.

Стаття 1629. Обчислення суми аліментів, визначених договором або присуджених судом як частка заробітку

1. Суму аліментів, визначених договором або присуджених судом як частка заробітку їх платника, обчислюють з урахуванням з фактичного заробітку, який платник аліментів одержував протягом строку сплати аліментів, безвідносно до того, одержано такий заробіток в Україні чи за кордоном.

2. Перелік видів заробітку та доходів, на які звертають стягнення аліментів, визначених як частка заробітку їх платника, затверджує Кабінет Міністрів України.

3. Сума аліментів, визначених договором або присуджених судом як частка заробітку їх платника, який не працює або є фізичною особою – підприємцем, яка перебуває на спрощеній системі оподаткування, або є громадянином України, який одержує заробіток за кордоном, обчислюють з урахуванням середньої заробітної плати працівника за його місцем проживання, а за відсутності платника – за останнім відомим його осідком (місцем проживання).

4. У разі встановлення джерела і розміру заробітку платника аліментів, одержаного за кордоном, за заявою одержувача аліментів державний виконавець, приватний виконавець здійснює перерахунок заборгованості.

Суму аліментів, визначених договором або присуджених судом як частка заробітку платника, та/або розмір заборгованості за аліментами обчислює державний виконавець, приватний виконавець, рішення, дії або бездіяльність якого можуть бути оскаржені платником або одержувачем аліментів.

Стаття 1630. Відрахування аліментів за заявою платника

1. Платник аліментів може подати за місцем роботи (служби), місцем виплати пенсії, стипендії заяву про добровільне відрахування аліментів з його заробітної плати, пенсії, стипендії у розмірі та на строк, визначені у заяві.

Таку заяву платник аліментів може відкликати.

2. На підставі заяви платника аліменти відраховують не пізніше триденного строку від дня, встановленого для виплати заробітної плати, пенсії, стипендії.

3. На підставі заяви платника аліменти можуть бути відраховані, якщо загальна сума, що підлягає відрахуванню на підставі заяви та виконавчих документів, перевищує половину заробітної плати, пенсії, стипендії, а також якщо з платника такої особи вже стягуються аліменти на інших осіб.

Стаття 1631. Час, з якого присуджуються аліменти

1. Аліменти присуджують рішенням суду з дня подання заяви (позовної заяви чи заяви про видачу судового наказу).

2. Аліменти за минулий час можуть бути присуджені, але не більш як за один рік, якщо стягувач доведе, що він вживав заходів для одержання аліментів, але платник ухилявся від їх сплати.

Стаття 1632. Стягнення аліментів за минулий час та заборгованості за аліментами

1. Аліменти можуть бути стягнуті за виконавчим документом за минулий час, але не більш як за три роки, що передували пред'явленню виконавчого документа до виконання.

2. Якщо за виконавчим документом, пред'явленим до виконання, аліменти не стягувалися у зв'язку з розшуком або перебуванням платника аліментів за кордоном, вони мають бути сплачені за весь минулий час.

3. Заборгованість за аліментами підлягає стягненню безвідносно до припинення у їх одержувача права на утримання.

Стаття 1633. Сплата аліментів у разі виїзду платника за кордон

1. У разі виїзду платника аліментів за кордон на постійне проживання до держави, з якою Україна не має міжнародного договору, що врегульовує питання стягнення аліментів, аліменти стягуються порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

2. Якщо після виконання аліментних зобов'язань платник аліментів не виїхав за кордон або повернувся в Україну для постійного проживання, суд може стягнути з нього аліменти з урахуванням сплаченої суми.

3. Якщо після набрання законної сили рішенням суду про стягнення аліментів платник аліментів виїжджає за кордон на постійне проживання до держави, з якою Україна не має міжнародного договору, що врегульовує питання стягнення аліментів, з нього за рішенням суду до його виїзду за межі України може бути стягнуто аліменти за весь період, на який їх присуджено.

Якщо після набрання чинності рішенням суду про стягнення аліментів за весь період, на який їх присуджено, платник аліментів не виїхав за кордон або повернувся в Україну на постійне проживання та змінилися обставини, які вплинули на визначення розміру аліментів, суд може стягнути з нього аліменти з урахуванням сплаченої суми.

Стаття 1634. Зміна розміру аліментів

1. Розмір аліментів, визначений за рішенням суду або договором про сплату аліментів, може бути зменшено чи збільшено за договором або судом за позовом платника або одержувача аліментів у разі зміни матеріального або сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров’я одного з них, інших змін, що мають істотне значення, а також в інших випадках, визначених цим Кодексом.

Стаття 1635. Пред’явлення виконавчого документа про стягнення аліментів або додаткових витрат до виконання

1. Виконавчий документ про стягнення аліментів або додаткових витрат пред’являється до виконання відповідно до Закону України "Про виконавче провадження".

2. Одержувач аліментів або додаткових витрат може самостійно подати з виконавчим документом заяву про утримання аліментів та/або додаткових витрат із заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу платника безпосередньо за місцем виплати платникові заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу.

3. На підставі заяви одержувача аліменти або додаткові витрати утримуються із заробітної плати, пенсії, стипендії або іншого доходу платника у розмірі, визначеному виконавчим документом, та перераховуються одержувачу на рахунок, зазначений у заяві.

Стаття 1636. Звільнення від обов’язку надавати утримання або заборгованості за аліментами

1. За заявою платника аліментів суд може звільнити його від обов’язку надавати утримання, якщо дохід одержувача аліментів перевищує дохід платника і повністю забезпечує потреби одержувача.

2. Якщо одержувач аліментів перестав отримувати дохід або його дохід зменшився, заінтересована особа має право звернутися до суду з вимогою про стягнення аліментів.

3. Особи, визначені частиною третьою статті 1623 цього Кодексу, звільняються судом від обов'язку надавати утримання матері, батьку, зокрема брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що мати, батько не сплачували аліменти, що призвело до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за три роки, і така заборгованість не сплачена на момент звернення до суду.

4. Особи, визначені частиною третьою статті 1623 цього Кодексу, можуть бути звільнені від обов'язку надавати утримання матері, батьку, зокрема брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що мати, батько ухилялися від виконання своїх батьківських обов'язків.

5. Суд може звільнити від обов'язку надавати утримання осіб, визначених частинами третьою – сьомою статті 1623 цього Кодексу, за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

6. Суд може звільнити платника аліментів повністю або частково від сплати заборгованості за аліментами, якщо така заборгованість виникла у зв'язку з тяжкою хворобою платника або з іншими обставинами, що мають істотне значення, зокрема відсутністю кровного споріднення, якщо стягнення аліментів зумовлено цією обставиною.

Стаття 1637. Відповідальність за прострочення сплати аліментів, оплати додаткових витрат

1. У разі виникнення заборгованості з вини платника аліментів їх одержувач має право на стягнення неустойки у розмірі 1 відсотка суми несплачених аліментів за кожний день прострочення – з дня прострочення сплати аліментів до дня повного погашення заборгованості або до дня ухвалення судом рішення про стягнення неустойки, але не більш як 100 відсотків суми заборгованості.

2. У разі застосування до платника аліментів заходів, визначених частиною чотирнадцятою статті 71 Закону України "Про виконавче провадження", максимальний розмір неустойки дорівнює різниці між сумою заборгованості та розміром застосованих заходів примусового виконання, визначених частиною чотирнадцятою статті 71 Закону України "Про виконавче провадження".

3. Розмір неустойки може бути зменшений судом з урахуванням матеріального становища та сімейного стану платника аліментів.

4. Неустойка не сплачується, якщо платник аліментів є неповнолітнім.

5. У разі прострочення сплати аліментів та/або оплати додаткових витрат з вини платника такий платник зобов'язаний на вимогу одержувача аліментів та/або додаткових витрат сплатити суму заборгованості за аліментами та/або

додатковими витратами з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також 3 відсотки річних із простроченої суми.

6. Платник додаткових витрат є таким, що прострочив оплату, якщо він не виконав свого обов'язку щодо оплати додаткових витрат у строк, встановлений рішенням суду або договором, а в разі їх відсутності або невстановлення такого строку – протягом семи днів з дня подання пред'явлення відповідної вимоги одержувачем додаткових витрат, який фактично їх оплатив.

Стаття 1638. Право на повернення аліментів, одержаних після припинення права на утримання

1. Аліменти, стягнуті на підставі виконавчого документа або сплачені за договором після припинення права на утримання, вважаються такими, що одержані без юридичної підстави, та підлягають поверненню в повному обсязі, але не більш як за три роки.

Глава 106. Права і обов'язки подружжя щодо утримання

Стаття 1639. Право одного з подружжя на утримання

1. Право на утримання має той із подружжя, який є непрацездатним, потребує матеріальної підтримки, за умови що другий із подружжя спроможний надавати матеріальну допомогу.

2. Один із подружжя є таким, що потребує матеріальної підтримки, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання належного йому майна, інші доходи не забезпечують йому доходу в обсязі розміру мінімальної заробітної плати, встановленого законом.

3. Право на утримання не має той із подружжя, який негідно поводився у шлюбних відносинах, а також той, який став непрацездатним внаслідок вчинення ним умисного кримінального правопорушення, якщо це встановлено судом.

4. Той із подружжя, який став непрацездатним у зв'язку з протиправною поведінкою другого з подружжя, має право на утримання безвідносно до права на відшкодування шкоди відповідно до цієї книги.

5. Розмір аліментів одному з подружжя суд визначає з урахуванням можливості одержання утримання від повнолітніх дочки, сина, батьків та за умови, що розмір доходу платника аліментів після сплати аліментів становитиме не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом, а також з урахуванням інших обставин, що мають істотне значення.

Стаття 1640. Умови збереження права на утримання після розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу не припиняє право особи на утримання, яке виникло у неї за час шлюбу.

2. Після розірвання шлюбу особа має право на утримання, якщо вона стала непрацездатною до розірвання шлюбу або протягом одного року з дня розірвання шлюбу і потребує матеріальної підтримки та якщо її колишній чоловік, колишня дружина спроможна надавати матеріальну підтримку.

Особа має право на утримання у разі, якщо вона стала особою з інвалідністю після спливу одного року з дня розірвання шлюбу та її інвалідність настала внаслідок протиправної поведінки стосовно неї колишнього чоловіка, колишньої дружини під час шлюбу.

3. Якщо на момент розірвання шлюбу жінці, чоловікові до досягнення встановленого законом віку, що дає право на призначення пенсії за віком, залишилося не більше п’яти років, така особа матиме право на утримання і після досягнення пенсійного віку, за умови що вона перебувала у шлюбі не менше десяти років.

4. Якщо у зв’язку з вихованням дитини, веденням домашнього господарства, піклуванням про членів сім’ї, внаслідок хвороби або інших обставин, що мають істотне значення, один із подружжя не мав можливості здобути освіту, працювати, обійняти відповідну посаду, така особа має право на утримання у зв’язку з розірванням шлюбу безвідносно до її працездатності, за умови що вона потребує матеріальної підтримки і колишній чоловік, колишня дружина спроможні надавати матеріальну підтримку.

Право на утримання відповідно до цієї частини триває протягом трьох років з дня розірвання шлюбу.

5. Якщо один із подружжя одержує аліменти у зв’язку з інвалідністю, аліменти сплачують протягом строку інвалідності. У разі подання відповідного документа про продовження строку інвалідності стягнення аліментів продовжують на відповідний строк без додаткового рішення суду.

Стаття 1641. Припинення права одного з подружжя на утримання

1. Право одного з подружжя на утримання, встановлене статтями 1639–1640 цього Кодексу, є припиненим у разі поновлення працездатності такої особи, а також у разі реєстрації повторного шлюбу такої особи.

Право на утримання припиняється з дня настання зазначених обставин.

2. Право одного з подружжя на аліменти, присуджені за рішенням суду, може бути припинене судом, якщо:

1) одержувач аліментів перестав потребувати матеріальної підтримки;

2) платник аліментів неспроможний надавати матеріальну підтримку.

3. Право одного з подружжя на утримання припиняється у випадках, встановлених статтями 1642, 1644 і 1646 цього Кодексу.

Стаття 1642. Позбавлення права на утримання, обмеження строку надання утримання

1. Рішенням суду одного з подружжя може бути позбавлено права на утримання або обмежено строк надання утримання такій особі, якщо:

1) подружжя перебувало у шлюбних відносинах нетривалий час;

2) непрацездатність того з подружжя, який потребує матеріальної підтримки, виникла внаслідок вчинення ним умисного кримінального правопорушення;

3) непрацездатність або тяжка хвороба того з подружжя, який потребує матеріальної підтримки, була прихована від другого з подружжя на день реєстрації шлюбу;

4) одержувач аліментів свідомо поставив себе у становище такого, що потребує матеріальної підтримки.

2. Приписи цієї статті поширюють і на осіб, право на аліменти яких виникло після розірвання шлюбу.

Стаття 1643. Право на утримання під час вагітності та з підстави проживання з особою дитини

1. Дружина має право на утримання від чоловіка під час вагітності.

2. Той із батьків, з яким проживає дитина, має право на утримання від другого з батьків до досягнення дитиною трирічного віку.

3. Якщо дитина має вади фізичного або психічного розвитку, той із батьків, з яким проживає дитина, має право на утримання від другого з батьків до досягнення дитиною шестирічного віку.

4. Право на утримання, визначене цією статтею, особа має безвідносно до її працевлаштування, матеріального становища, за умови що другий із батьків спроможний надавати матеріальну підтримку.

5. Аліменти, присуджені дружині під час вагітності, сплачують після народження дитини без додаткового рішення суду.

6. Вагітна дружина, а також той із батьків, з яким проживає дитина, має право на утримання і в разі розірвання шлюбу.

Стаття 1644. Припинення права одного з батьків дитини на утримання

1. Право дружини, чоловіка на утримання, визначене статтею 1643 цього Кодексу, припиняється у разі припинення вагітності, народження дитини мертвою, передання дитини на виховання іншій особі, смерті дитини.

2. Право дружини, чоловіка на утримання припиняють, якщо за рішенням суду відомості про чоловіка як батька або про дружину як матір виключені з актового запису про народження дитини.

Стаття 1645. Право на утримання того з подружжя, з яким проживає дитина з інвалідністю

1. Один із подружжя, у тому числі працездатний, який проживає з дитиною з інвалідністю, яка потребує постійного стороннього догляду, і опікується нею, має право на утримання безвідносно до працездатності такої особи, за умови що другий із подружжя спроможний надавати матеріальну підтримку.

Право на утримання триває протягом усього часу проживання з дитиною з інвалідністю та опікування нею і не залежить від матеріального становища того з батьків, з яким проживає дитина.

2. Розмір аліментів тому з подружжя, з яким проживає дитина з інвалідністю, визначає суд без урахування можливості одержання аліментів від своїх батьків, повнолітньої дочки або сина.

Стаття 1646. Припинення права на утримання за домовленістю подружжя

1. Подружжя, а також особи, шлюб між якими розірвано, мають право укласти договір про припинення права на утримання взамін набуття права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо) або одержання одноразової грошової виплати.

2. Договір про припинення права на утримання взамін набуття права власності на нерухоме майно або одержання одноразової грошової виплати посвідчують нотаріально.

Стаття 1647. Взаємна участь дружини, чоловіка у витратах на лікування

1. Дружина, чоловік взаємно зобов’язані брати участь у витратах, пов’язаних із хворобою або каліцтвом другого з подружжя.

Глава 107. Права і обов’язки з утримання дитини

Стаття 1648. Обов’язок утримувати дитину

1. Батьки зобов’язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття.

2. Баба, дід, повнолітні брат, сестра зобов’язані утримувати своїх малолітніх, неповнолітніх внуків, братів і сестер, які не мають батьків, дружини, чоловіка або якщо такі особи не можуть з поважних причин надавати їм

належного утримання, за умови що баба, дід, повнолітні брат, сестра спроможні надавати матеріальну підтримку.

3. Мачуха, вітчим зобов'язані утримувати малолітніх, неповнолітніх падчерку, пасинка, які проживають з ними, якщо вони не мають осіб, визначених частинами першою і другою цієї статті, або такі особи не можуть з поважних причин надавати їм належного утримання, за умови що мачуха, вітчим спроможні надавати матеріальну підтримку.

4. Суд може звільнити вітчима, мачуху від обов'язку надавати утримання падчерці, пасинку або обмежити строк надання утримання, зокрема у разі:

1) нетривалого проживання з матір'ю, батьком дитини;

2) негідної поведінки у шлюбних відносинах матері, батька дитини.

5. Особи, у сім'ї яких виховувалася дитина, зобов'язані надавати їй матеріальну підтримку, якщо вона не має батьків, баби, діда, повнолітніх братів чи сестер, за умови що такі особи спроможні надавати матеріальну підтримку.

Стаття 1649. Обставини, які враховує суд при визначенні розміру аліментів

1. При визначенні розміру аліментів суд враховує:

1) стан здоров'я та матеріальне становище дитини;

2) стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів;

3) наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина;

4) наявність у платника аліментів на праві власності, у володінні та/або користуванні майна та майнових прав, зокрема рухомого та нерухомого майна, грошових коштів, виключних прав на результати інтелектуальної діяльності, часток у статутному капіталі підприємницьких товариств;

5) доведені стягувачем аліментів витрати платника аліментів, зокрема на придбання нерухомого або рухомого майна, якщо платник аліментів не довів джерело походження коштів;

6) умови та рівень життя дитини, які склалися під час спільного проживання сім'ї;

7) розмір витрат на утримання дитини, які батьки здійснювали після фактичного припинення між ними шлюбних відносин;

8) розмір аліментів та іншої матеріальної підтримки, які добровільно надавав платник аліментів;

9) інші обставини, що мають істотне значення.

2. Розмір аліментів має бути необхідним та достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини у сталому середовищі. Найкращим інтересам

дитини відповідає забезпечення їй рівня життя, до якого вона звикла під час проживання однією сім'єю з обома батьками.

Мінімальний гарантований розмір аліментів на одну дитину не може становити менше 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Мінімальний рекомендований розмір аліментів на одну дитину становить розмір прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку і може бути присуджений судом у разі достатності заробітку або інших доходів платника аліментів.

3. Якщо позов пред'явлений не до всіх, а лише до деяких зобов'язаних осіб, визначених частиною другою або третьою статті 1639 цього Кодексу, суд визначає розмір аліментів з урахуванням обов'язку надавати утримання дитині всіх зобов'язаних осіб.

4. Суд не обмежується розміром заробітку або інших доходів платника аліментів у разі встановлення здійснення ним витрат, що перевищують його заробіток (дохід) і щодо яких такий платник аліментів не довів джерело походження коштів.

Стаття 1650. Визначення судом розміру аліментів як частки заробітку матері, батька дитини

1. Якщо аліменти присуджуються на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від заробітку матері, батька, яка буде стягуватися до досягнення найстаршою дитиною повноліття.

2. Якщо після досягнення найстаршою дитиною повноліття жоден із батьків не звернувся до суду із заявою про визначення розміру аліментів на інших дітей, аліменти стягуються за вирахуванням рівної частки, що припадала на дитину, яка досягла повноліття.

3. Той із батьків або інших законних представників дитини, з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видання судового наказу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей – однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів для дитини відповідного віку на кожну дитину.

Стаття 1651. Контроль органу опіки та піклування за цільовим витрачанням аліментів на дитину

1. Контроль за цільовим витрачанням аліментів на дитину здійснює орган опіки та піклування через інспекційні відвідування одержувача аліментів, порядок та періодичність проведення яких визначає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей. За заявою платника аліментів (крім тих, які мають заборгованість зі

сплати аліментів) орган опіки та піклування проводить інспекційні відвідування одержувача аліментів позапланово, але не більше одного разу на три місяці.

2. Суд може встановити нецільове витрачання аліментів безвідносно до контролю, здійсненого органом опіки та піклування. Рішення органу опіки та піклування щодо цільового витрачання аліментів не має для суду наперед встановленого значення.

3. У разі нецільового витрачання аліментів на дитину платник аліментів має право звернутися до суду з позовом про зменшення розміру аліментів або про внесення частини аліментів на особистий банківський рахунок дитини.

Стаття 1652. Припинення права на аліменти на дитину через набуття права власності на нерухоме майно

1. Той із батьків, з яким проживає дитина, і той із батьків, який проживає окремо від дитини, з дозволу органу опіки та піклування можуть укласти договір про припинення права на аліменти на дитину через передання дитині права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо) або частки у праві власності на нерухоме майно.

2. Договір про припинення права на аліменти на дитину через передання дитині права власності на нерухоме майно посвідчується нотаріально.

3. У разі укладення договору, визначеного цією статтею, той із батьків, з яким проживає дитина, зобов’язується самостійно утримувати її.

4. Укладення договору, визначеного цією статтею, не звільняє того з батьків, який проживає окремо від дитини, від обов’язку брати участь у додаткових витратах на дитину.

5. На майно, одержане за договором, визначеним цією статтею, не може бути звернено стягнення.

6. Договір, укладений відповідно до цієї статті, суд визнає недійсним за вимогою відчужувача нерухомого майна, якщо відомості про нього як батька виключено з актового запису про народження дитини.

7. За позовом відчужувача нерухомого майна договір, укладений відповідно до цієї статті, може бути розірваний у разі невиконання тим із батьків, з яким проживає дитина, обов’язку з її утримання.

8. У разі невиконання обов’язку з утримання дитини тим із батьків, з яким проживає дитина, відчужувач нерухомого майна має право на відшкодування завданої йому майнової шкоди та компенсацію моральної шкоди.

9. Припинення права на аліменти на дитину через набуття права власності на нерухоме майно не припиняє права повнолітньої дитини на утримання, встановленого частиною третьою статті 1623 цього Кодексу, якщо іншого не визначено договором.

Стаття 1653. Стягнення аліментів та інших коштів на дитину, яка перебуває у закладі охорони здоров’я, освіти або іншому закладі

1. Влаштування дитини до закладу охорони здоров’я, освіти або іншого закладу не припиняє стягнення аліментів на користь того з батьків, з ким до цього проживала дитина, якщо вони витрачаються за цільовим призначенням.

2. Якщо батьки не беруть участі в утриманні дитини, влаштованої до державного або комунального закладу охорони здоров’я, освіти або іншого закладу, аліменти на дитину можуть бути стягнуті з них на загальних підставах.

3. За рішенням суду аліменти можуть перераховувати на особистий банківський рахунок дитини.

4. На особистий банківський рахунок дитини перераховують також державні пенсії, інші види допомоги, виплат та відшкодування шкоди у зв’язку з втратою годувальника.

Стаття 1654. Державна допомога дитині

1. Якщо місце проживання чи перебування батьків невідоме або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога з урахуванням матеріального становища сім’ї, у якій виховується дитина, але не менше 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Тимчасова державна допомога виплачується за рахунок коштів державного бюджету.

2. Порядок призначення і виплати та розмір тимчасової державної допомоги визначає Кабінет Міністрів України.

3. Суми наданої дитині тимчасової державної допомоги підлягають стягненню з платника аліментів до державного бюджету в судовому порядку.

Розділ XVII. ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Глава 108. Усиновлення

Стаття 1655. Поняття усиновлення

1. Усиновлення є пріоритетною сімейною формою влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Усиновлення – це прийняття усиновлювачем дитини у свою сім'ю на правах дочки або сина на підставі рішення суду, крім випадку, встановленого статтею 1689 цього Кодексу.

3. Усиновлення дитини здійснюють у найкращих інтересах дитини для забезпечення стабільних та гармонійних умов для її розвитку та життя.

4. Обмежування здійснення усиновлення в Україні може бути встановлено лише законом.

Стаття 1656. Особа, яка може бути усиновленою

1. Усиновленою може бути дитина.

2. Суд може ухвалити рішення про усиновлення повнолітньої особи, яка не має матері та/або батька або була позбавлена їхнього піклування, за згодою особи, яку усиновлюють.

У такому разі суд бере до уваги обставини, що мають істотне значення.

Стаття 1657. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку або підкинули, або яку було знайдено

1. Дитина, залишена в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я або яку відмовилися забрати батьки, інші родичі, може бути усиновлена після досягнення нею двомісячного віку.

2. Дитина, яку було підкинуто чи знайдено, може бути усиновлена після спливу двох місяців з дня її знайдення.

Стаття 1658. Усиновлення братів і сестер

1. Рідні брати і сестри, які перебувають на обліку для можливого усиновлення, не можуть бути роз'єднані під час усиновлення.

За наявності обставин, що мають істотне значення, суд за згодою органу опіки та піклування може ухвалити рішення про усиновлення однієї дитини, яка має рідних братів чи сестер, або про усиновлення таких дітей різними особами.

2. Якщо усиновлення для дитини не є таємним, брат чи сестра мають право знати про новий осідок (місце проживання) дитини, а також мають право на спілкування з нею.

Стаття 1659. Особи, які можуть бути усиновлювачем

1. Усиновлювачем може бути дієздатна особа віком не менше двадцяти одного року, крім випадку, якщо усиновлювач є родичем дитини.

2. Усиновлювачем може бути особа, старша за дитину, яку вона бажає усиновити, не менш як на п’ятнадцять років.

У разі усиновлення повнолітньої особи різниця у віці не може бути меншою за вісімнадцять років.

3. Усиновлювачами може бути подружжя.

4. Особи, які не перебувають у шлюбі між собою, не можуть усиновити одну і ту саму дитину.

Якщо такі особи проживають однією сім’єю, суд може ухвалити рішення про усиновлення ними дитини.

5. Якщо дитина має лише матір, вона не може бути усиновлена чоловіком, з яким її мати не перебуває у шлюбі.

Якщо дитина має лише батька, вона не може бути усиновлена жінкою, з якою її батько не перебуває у шлюбі.

6. Якщо дитина має лише матір або батька, які через усиновлення втрачають юридичний зв’язок з нею, усиновлювачем дитини може бути один чоловік або одна жінка.

7. Кількість дітей, яку може усиновити один усиновлювач, не обмежують.

Стаття 1660. Особи, які не можуть бути усиновлювачем

1. Не може бути усиновлювачем особа, яка:

1) обмежена у дієздатності;

2) визнана недієздатною;

3) позбавлена батьківських прав, якщо такі права не були поновлені;

4) була усиновлювачем (опікуном, піклувальником, одним із прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатним вихователем) іншої дитини, але усиновлення було скасовано або визнано недійсним (припинено опіку, піклування чи діяльність прийомної сім’ї або дитячого будинку сімейного типу, розірвано договір про патронат) з вини такої особи;

5) мають психічні розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин, наявність яких встановлено на підставах, визначених Законом України «Про психіатричну допомогу» та іншими законами України, порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

6) зловживає алкогольними напоями або наркотичними засобами;

7) не має осідку (місця проживання) та постійного заробітку (доходу);

8) має захворювання, розлади або стани, перелік яких затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я, встановлені за результатами медичного огляду, проведеного порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

9) є іноземцем, який не перебуває у шлюбі, крім випадків, якщо іноземець є родичем дитини;

10) була засуджена за злочин проти основ національної безпеки України, кримінальне правопорушення проти життя і здоров'я, волі, честі та гідності, статевої свободи та статевої недоторканості особи, проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, а також за злочини, передбачені статтями 126^1, 148, 149, 150, 150^1, 164, 166, 167, 169, 181, 187, 324, 442 Кримінального кодексу України, або має непогашену чи не зняту порядком, встановленим законом, судимість за вчинення інших кримінальних правопорушень;

11) за станом здоров'я потребує постійного стороннього догляду;

12) є особою без громадянства;

13) перебуває у шлюбі або фактичному сімейному союзі з особою, яка відповідно до пунктів 3–6, 8 і 10 цієї статті не може бути усиновлювачем;

14) вчинили домашнє насильство, насильство за ознакою статі та до них було застосовано адміністративне стягнення за його вчинення;

15) є громадянином держави-агресора та/або держави, щодо якої Україною застосовано секторальні санкції;

16) перебуває у шлюбі з громадянином держави-агресора та/або держави, щодо якої Україною застосовано секторальні санкції.

2. Усиновлювачами не можуть бути особи однієї статі.

3. Крім осіб, визначених частинами першою і другою цієї статті, не можуть бути усиновлювачами також інші особи, інтереси яких суперечать інтересам дитини.

Стаття 1661. Особи, які мають переважне право на усиновлення дитини

1. Переважне право на усиновлення дитини має громадянин України:

1) який є родичем дитини;

2) який є чоловіком матері, дружиною батька дитини, яку усиновлюють;

3) у сім'ї якого виховується дитина;

4) який усиновлює кількох дітей, які є братами та/або сестрами.

2. Крім осіб, визначених частиною першою цієї статті, переважне право на усиновлення дитини має подружжя.

3. Орган опіки та піклування повідомляє осіб, визначених частиною першою цієї статті, про намір іншої особи усиновити дитину, зазначивши про наявність переважного права на усиновлення дитини та встановивши строк для його реалізації, який не може становити менше одного місяця.

Стаття 1662. Облік дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян

1. Керівники закладів, у яких перебувають діти, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян, службові особи органу опіки та піклування, а також інші особи, яким стало відомо про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, або дітей, що залишилися без батьківського піклування, зобов'язані протягом однієї доби надати інформацію про таких дітей до служби у справах дітей районної у місті Києві чи Севастополі державної адміністрації, міської, районної у місті (у разі утворення), селищної, сільської ради.

2. Служби у справах дітей районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, міських, районних у містах (у разі утворення), селищних, сільських рад протягом одного місяця з дня надходження інформації про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, або дітей, що залишилися без батьківського піклування, якщо не виявилося осіб, які бажають усиновити таку дитину або взяти її під опіку чи піклування, зобов'язані надати інформацію про дітей, які можуть бути усиновлені, до служб у справах дітей Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

3. Служби у справах дітей Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій протягом одного місяця з дня надходження інформації про дітей, які можуть бути усиновлені, якщо не виявилося осіб, які бажають усиновити таку дитину або взяти її під опіку чи піклування, передають таку інформацію до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, для централізованого обліку.

4. Порядок здійснення централізованого обліку дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян, та порядок передання дітей на усиновлення встановлює Кабінет Міністрів України.

5. За невиконання вимог, встановлених частинами першою – третьою цієї статті, подання недостовірних відомостей, а також за дії, пов'язані з приховуванням дитини від усиновлення, керівники закладів, у яких перебувають діти, інші службові особи несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 1663. Облік осіб, які бажають усиновити дитину

1. Облік осіб, які бажають усиновити дитину, ведуть служби у справах дітей районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, міських, районних у містах (у разі утворення), селищних, сільських рад, а також

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

2. Облік громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину, веде лише центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Стаття 1664. Заборона посередницької, комерційної діяльності щодо усиновлення дітей

1. Посередницька, комерційна діяльність щодо усиновлення дітей, передання їх під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян України, іноземців заборонена.

Не є такою діяльністю надання правничої допомоги особам, які мають намір усиновити чи взяти дитину на виховання у сім'ю.

Стаття 1665. Згода батьків на усиновлення дитини

1. Усиновлення дитини здійснюють за вільною згодою її батьків.

2. Згода батьків на усиновлення дитини має бути безумовною.

Правочин щодо надання винагороди за згоду на усиновлення дитини батькам, опікунам, піклувальникам чи іншим особам, які відповідно до закону мають надати таку згоду, є нікчемним.

3. Батьки можуть надати згоду на усиновлення лише після досягнення дитиною двомісячного віку.

4. Якщо мати чи батько дитини є неповнолітньою дитиною, для усиновлення, крім згоди на усиновлення батьків дитини, потрібна згода їхніх батьків.

5. Згоду батьків на усиновлення дитини посвідчують нотаріально.

6. Мати, батько дитини мають право відкликати свою згоду на усиновлення до набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

Стаття 1666. Згода дитини на усиновлення

1. Для усиновлення дитини потрібна її згода, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Дитина надає згоду на її усиновлення у формі, що відповідає її віку та стану здоров'я.

2. Дитина має бути поінформована про юридичні наслідки усиновлення.

3. Усиновлення здійснюють без згоди дитини, якщо вона через вік або стан здоров'я не усвідомлює факту усиновлення.

4. Згода дитини на усиновлення не потрібна, якщо вона проживає в сім'ї усиновлювачів і вважає їх своїми батьками.

Стаття 1667. Усиновлення дитини без згоди батьків

1. Усиновлення дитини проводиться без згоди батьків, якщо вони:

1) невідомі;

2) визнані безвісно відсутніми;

3) визнані недієздатними;

4) позбавлені батьківських прав стосовно дитини, яку усиновлюють;

5) протягом двох місяців після народження дитини не забрали її на виховання у свою сім'ю та запис про них в актовому записі про народження дитини вчинено відповідно до статті 1530 цього Кодексу.

2. Усиновлення дитини може бути проведено без згоди повнолітніх батьків, якщо суд встановить, що вони, не проживаючи з дитиною понад шість місяців без поважних причин, не виявляють про неї батьківської турботи та піклування, не виховують та не утримують її.

Стаття 1668. Згода другого з подружжя на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини одним із подружжя потрібна згода другого з подружжя, засвідчена нотаріально.

2. Усиновлення дитини може бути проведено без згоди другого з подружжя, якщо його визнано безвісно відсутнім або недієздатним.

Стаття 1669. Згода опікуна, піклувальника на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини, над якою встановлено опіку або піклування, а також на усиновлення дитини, над батьками якої встановлено опіку або піклування, потрібна згода опікуна або піклувальника безвідносно до згоди батьків.

2. Якщо опікун або піклувальник не надав згоди на усиновлення дитини, таку згоду може надати орган опіки та піклування.

3. Усиновлення може бути проведено без згоди опікуна, піклувальника або органу опіки та піклування, якщо суд встановить, що усиновлення відповідає найкращим інтересам дитини.

Стаття 1670. Заява про усиновлення дитини

1. Особа, яка бажає усиновити дитину, подає до суду заяву про усиновлення порядком, встановленим Цивільним процесуальним кодексом України.

Подання такої заяви через представника заборонено.

Стаття 1671. Рішення суду про усиновлення

1. Суд, ухвалюючи рішення про усиновлення дитини, враховує обставини, що мають істотне значення, зокрема:

1) стан здоров'я та матеріальне становище особи, яка бажає усиновити дитину, її сімейний стан та умови проживання, ставлення до виховання дитини;

2) мотиви, з яких особа бажає усиновити дитину;

3) мотиви, з яких другий із подружжя не бажає бути усиновлювачем – якщо лише один із подружжя подав заяву про усиновлення;

4) взаємовідповідність особи, яка бажає усиновити дитину, та дитини, а також період, протягом якого така особа вже опікується дитиною;

5) особливості особи дитини та стан її здоров'я;

6) ставлення дитини до особи, яка бажає її усиновити.

2. За дотримання всіх умов, встановлених цим Кодексом, спроможності особи, яка бажає усиновити дитину, забезпечити стабільні та гармонійні умови для розвитку та життя дитини суд ухвалює рішення, яким оголошує таку особу усиновлювачем дитини.

3. Суд не може відмовити особі в усиновленні з підстав, що вона вже має дитину або може народити дитину.

4. Суд, ухвалюючи рішення про усиновлення повнолітньої особи, враховує мотиви, з яких особи бажають усиновлення, можливість їхнього спільного проживання, сімейний стан та стан здоров'я таких осіб, а також інші обставини, що мають істотне значення.

Стаття 1672. Право на таємницю усиновлення

1. Особа має право на таємницю перебування на обліку осіб, які бажають усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення.

2. Дитина, яку усиновлено, має право на таємницю, зокрема і від неї самої, факту її усиновлення.

3. Особа, яку було усиновлено, після досягнення повноліття має право на одержання інформації про своє усиновлення.

Стаття 1673. Право на приховання факту усиновлення від дитини, яка усиновлена

1. Усиновлювач має право приховувати факт усиновлення від дитини, яку він усиновив, і вимагати нерозголошення такої інформації особами, яким вона стала відома, до і після досягнення дитиною повноліття.

2. У разі усиновлення дитини, яка не досягла семирічного віку, посадові та службові особи при встановленні її згоди на усиновлення зобов'язані вживати заходів для забезпечення таємниці усиновлення від самої дитини.

Стаття 1674. Забезпечення таємниці усиновлення

1. Особи, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна інформація про усиновлення (перебування на обліку осіб, які бажають усиновити дитину, пошук дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення, розгляд справи про усиновлення, здійснення нагляду за дотриманням прав усиновленої дитини тощо), а також інші особи, яким став відомий факт усиновлення, зобов'язані не розголошувати таку інформацію, зокрема і у випадках, якщо усиновлення для самої дитини не є таємним.

2. Суд надає відомості про усиновлення лише за згодою усиновлювача, крім випадків, якщо такі відомості потрібні органам правопорядку, суду у зв'язку з цивільною справою чи кримінальним провадженням, або повнолітній особі, яка усиновлена.

3. Таємницю усиновлення забезпечують також відповідно до статей 1675–1677 цього Кодексу.

4. Особи, які розголосили таємницю усиновлення, несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 1675. Право усиновлювача бути записаним матір'ю, батьком дитини

1. Особа, яка подала заяву про усиновлення, може виявити бажання бути записаною в актовому записі про народження дитини матір'ю, батьком дитини або повнолітньої особи.

2. Якщо усиновлюється дитина, яка досягла семирічного віку, для запису усиновлювача матір'ю, батьком потрібна згода дитини, крім випадку, визначеного частиною четвертою статті 1666 цього Кодексу.

3. Суд задовольняє таку заяву усиновлювача у рішенні про усиновлення, якщо це відповідає найкращим інтересам дитини.

Стаття 1676. Право усиновлювача на зміну відомостей про місце народження та дату народження дитини

1. Особа, яка подала заяву про усиновлення, може виявити бажання змінити відомості про місце народження та дату народження дитини.

2. Дата народження дитини може бути змінена не більш як на шість місяців.

3. У рішенні про усиновлення суд змінює відомості про місце народження та дату народження дитини, якщо це відповідає найкращим інтересам дитини.

Стаття 1677. Зміна прізвища, імені та по батькові особи, яка усиновлена

1. Якщо усиновлювачами є одночасно жінка та чоловік, яких записують батьками дитини в актовому записі про народження дитини, відповідно змінюють прізвище та по батькові дитини.

За заявою усиновлювачів може бути змінено ім’я дитини. Для такої зміни потрібна згода дитини, якщо за віком та рівнем розвитку вона може її висловити. Такої згоди не вимагають, якщо дитина живе в сім’ї усиновлювачів і звикла до нового імені.

2. Якщо усиновлювача записують батьком дитини, відповідно змінюють по батькові дитини.

3. Якщо усиновлюється повнолітня особа, її прізвище, ім’я та по батькові можуть бути змінені у зв’язку з усиновленням за заявою усиновлювача та усиновленої особи.

4. Про зміни, визначені приписами цієї статті, суд зазначає у рішенні про усиновлення.

Стаття 1678. Внесення змін до актового запису про народження дитини, яка усиновлена

1. На підставі рішення суду про усиновлення до актового запису про народження дитини або повнолітньої особи орган державної реєстрації актів цивільного стану вносить відповідні зміни і видає нове свідоцтво про народження.

Стаття 1679. Юридичні наслідки усиновлення

1. З моменту здійснення усиновлення припиняються особисті та майнові права і обов’язки між батьками та особою, яка усиновлена, а також між такою особою та іншими її родичами за походженням.

При усиновленні дитини однією особою такі права і обов’язки можуть бути збережені за бажанням матері, якщо усиновлювачем є чоловік, або за бажанням батька, якщо усиновлювачем є жінка.

2. Якщо після смерті одного з батьків дитини або розірвання шлюбу з особою, визнаною судом недієздатною, другий з батьків дитини вступив у повторний шлюб і його дружина, чоловік у повторному шлюбі бажають усиновити дитину, баба, дід дитини з боку того з батьків, який помер або визнаний недієздатним, рідні брати, сестри дитини мають право подати до суду заяву про збереження між ними та дитиною, яку усиновлюють, юридичного зв’язку.

Суд розглядає таку заяву одночасно із заявою про усиновлення та задовольняє її, якщо це відповідає найкращим інтересам дитини.

3. З моменту усиновлення виникають взаємні особисті та майнові права і обов’язки між особою, яка усиновлена (у майбутньому – між її дітьми, внуками), та усиновлювачем і його родичами за походженням.

4. Усиновлення надає усиновлювачеві права і покладає на нього обов’язки стосовно дитини, яку він усиновив, у такому самому обсязі, який мають батьки стосовно дитини.

5. Усиновлення надає особі, яку усиновлено, права і покладає на неї обов’язки стосовно усиновлювача у такому самому обсязі, який має дитина стосовно своїх батьків.

6. Визнання материнства, батьківства стосовно усиновленої дитини заборонено, крім випадків скасування усиновлення або визнання його недійсним.

Стаття 1680. Збереження прав дитини, які вона мала до усиновлення

1. Дитина, яку усиновлено, зберігає права на пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв’язку з втратою годувальника, які вона мала до усиновлення.

Стаття 1681. Нагляд за дотриманням прав дитини, яку усиновлено

1. Орган опіки та піклування здійснює нагляд за дотриманням прав дітей, яких усиновлено і які проживають в Україні.

2. Нагляд за дотриманням прав дитини, яку усиновлено, здійснюють до досягнення нею повноліття.

Стаття 1682. Недійсність усиновлення

1. Усиновлення визнають недійсним за рішенням суду, якщо воно здійснене без згоди дитини та батьків, за умови що така згода була необхідною згідно з приписами цього Кодексу.

2. Усиновлення визнають недійсним за рішенням суду, якщо усиновлювач не бажав настання прав і обов'язків, що виникають у результаті усиновлення (фіктивне усиновлення).

3. Усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо воно здійснене на підставі підроблених документів.

4. Усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо відсутня згода на усиновлення осіб, визначених статтями 1668 і 1669 цього Кодексу.

5. Якщо один із подружжя усиновив дитину другого з подружжя, усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що на момент усиновлення другий із подружжя не мав наміру продовжувати з ним шлюбні відносини.

Стаття 1683. Юридичні наслідки визнання усиновлення недійсним

1. Усиновлення визнають недійсним з моменту його здійснення.

2. У разі визнання усиновлення недійсним є припиненими права і обов'язки, що виникли у зв'язку з усиновленням між дитиною, усиновлювачем і його родичами.

3. У разі визнання усиновлення недійсним є відновленими права і обов'язки між дитиною, її батьками та іншими родичами за походженням.

4. У разі визнання усиновлення недійсним дитину, яка не досягла чотирнадцятирічного віку, за бажанням батьків або інших родичів передають їм.

У разі визнання усиновлення недійсним стосовно дитини, яка досягла чотирнадцятирічного віку, її осідок (місце подальшого проживання) визначають за її згодою.

У разі якщо передання дитини батькам або іншим родичам неможливе, її передають на опікування органу опіки та піклування.

5. У разі визнання усиновлення недійсним відновлюють прізвище, ім'я та по батькові дитини, які вона мала до усиновлення.

За бажанням дитини вона має право надалі іменуватися прізвищем, ім'ям та по батькові, що визначені їй у зв'язку з усиновленням.

6. Суд може ухвалити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиновлювачем, на строк не більше трьох років, якщо дитина не має батьків або батьки не мають змоги її утримувати, за умови що усиновлювач спроможний надавати матеріальну допомогу.

Стаття 1684. Скасування усиновлення

1. Усиновлення може бути скасоване за рішенням суду, якщо:

1) воно суперечить найкращим інтересам дитини, не забезпечує їй сімейного виховання;

2) дитина має вроджені вади розвитку, психічні розлади, ураження нервової системи чи інші тяжкі захворювання, про які усиновлювач не знав і не міг знати на час усиновлення;

3) між усиновлювачем і дитиною склалися, безвідносно до волі усиновлювача, стосунки, які унеможливлюють їхнє спільне проживання і виконання усиновлювачем своїх батьківських обов'язків.

2. Скасування усиновлення не допускають після досягнення дитиною повноліття.

Усиновлення може бути скасоване після досягнення дитиною повноліття, якщо протиправна поведінка усиновленого, усиновлювача загрожує життю, здоров'ю усиновлювача, усиновленого або інших членів сім'ї.

3. Усиновлення повнолітньої особи може бути скасовано судом за взаємною згодою усиновлювача і усиновленого або на вимогу одного з них, якщо сімейні відносини між ними не склалися.

4. Усиновлення є скасованим з дня набрання чинності рішенням суду.

5. Подання заяви про скасування усиновлення не є перешкодою для звернення органу опіки та піклування з позовом про позбавлення усиновлювача батьківських прав стосовно усиновленої дитини.

Стаття 1685. Юридичні наслідки скасування усиновлення

1. У разі скасування усиновлення є припиненими права і обов'язки, що виникли у зв'язку з усиновленням між дитиною, усиновлювачем і його родичами.

2. У разі скасування усиновлення є відновленими права і обов'язки між дитиною, її батьками та іншими родичами за походженням.

3. У разі скасування усиновлення дитину передають батькам або іншими родичам за їхнім бажанням, а якщо це неможливо – на опікування органові опіки та піклування.

4. У разі скасування усиновлення, якщо дитину не передають батькам, за нею зберігається право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала після усиновлення.

5. У разі скасування усиновлення дитина має право на збереження прізвища, імені та по батькові, що визначені їй у зв'язку з усиновленням. За бажанням дитини вона має право надалі іменуватися прізвищем, ім'ям та по батькові, які вона мала до усиновлення.

6. У разі скасування усиновлення, якщо дитину не передають батькам, суд може ухвалити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиновлювачем.

Стаття 1686. Особи, які мають право на звернення до суду з вимогою про визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення

1. Право на звернення до суду з вимогою про визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення мають батьки дитини, усиновлювач, опікун, піклувальник, орган опіки та піклування, а також усиновлена дитина, яка досягла чотирнадцятирічного віку.

Стаття 1687. Порядок поновлення актового запису про народження дитини у разі визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення

1. Після набрання чинності рішенням суду про визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення суд у місячний строк надсилає копію такого рішення до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення суду.

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану на підставі рішення суду про визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення вносить відповідні зміни до актового запису про народження дитини.

Стаття 1688. Позбавлення усиновлювача батьківських прав

1. Якщо усиновлювач був записаний матір’ю, батьком усиновленої дитини, він може бути позбавлений батьківських прав з підстав, визначених статтею 1557 цього Кодексу.

2. У разі позбавлення усиновлювача батьківських прав настають юридичні наслідки, встановлені статтею 1559 цього Кодексу.

У разі смерті усиновлювача, позбавленого батьківських прав, усиновлена ним дитина має право на спадкування на загальних підставах.

3. Батьківські права усиновлювача можуть бути поновлені відповідно до приписів статті 1562 цього Кодексу.

Стаття 1689. Усиновлення дитини, яка є громадянином України і проживає за межами України

1. Усиновлення громадянином України дитини, яка є громадянином України і проживає за межами України, здійснюють у консульській установі або дипломатичному представництві України.

Якщо усиновлювач не є громадянином України, для усиновлення дитини, яка є громадянином України, потрібен дозвіл центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

2. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України, здійснене у відповідних органах іноземної держави, на території якої проживає дитина, є дійсним, за умови попереднього одержання дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

Стаття 1690. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України

1. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України, в Україні здійснюють на загальних підставах, установлених цією главою.

2. Дитина, яка є громадянином України, може бути усиновлена іноземцем, якщо вона перебуває на обліку в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, не менше одного року і досягла п’ятирічного віку.

Усиновлення може бути здійснено до закінчення зазначеного строку, а також до досягнення дитиною трирічного віку, якщо:

1) усиновлювач є родичем дитини;

2) дитина страждає на тяжке захворювання, внесене до спеціального переліку хвороб, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров’я;

3) здійснюють усиновлення усіх рідних братів і сестер в одну сім’ю, якщо одна дитина досягла п’ятирічного віку і перебуває на обліку в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, не менше одного року;

4) іноземець виявив бажання усиновити дитину, яка є братом або сестрою раніше усиновленої ним дитини.

3. Дитина може бути усиновлена іноземцем, якщо не виявилося громадянина України, який бажає її усиновити або взяти на виховання у свою сім’ю.

Переважне право на усиновлення дитини, яка є громадянином України, мають іноземці, які є:

1) родичами дитини;

2) громадянами держав, з якими Україна уклала договір про надання правничої допомоги.

4. На усиновлення дитини іноземцем потрібен дозвіл центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, направляє порядком, визначеним Кабінетом Міністрів України, запит до Міністерства внутрішніх справ України про перевірку іноземців, які усиновлюють дитину, яка є громадянином України, на наявність або відсутність інформації компрометуючого характеру в органах правопорядку інших держав та Генеральному секретаріаті Інтерполу (International Criminal Police Organization – ICPO).

6. Усиновлення іноземцями здійснюють, за умови забезпечення дитині прав в обсязі не меншому, ніж встановлено законодавством України.

7. За усиновленою дитиною зберігають громадянство України до досягнення нею вісімнадцятирічного віку.

8. Усиновлена дитина має право на збереження своєї національної ідентичності відповідно до Конвенції про права дитини, інших міжнародних договорів.

Стаття 1691. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні

1. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні, здійснюють громадяни України або іноземці, які проживають в Україні, на загальних підставах.

Стаття 1692. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України

1. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не уклала договору про надання правничої допомоги, не є таємним, якщо у державі, в якій усиновлювач постійно проживає і до якої має переїхати дитина, усиновлення не є таємним.

2. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не уклала договору про надання правничої допомоги, та постійно не проживає в Україні, не є таємним.

Стаття 1693. Усиновлення іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства в Україні

1. Усиновлення іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства, здійснюють в Україні відповідно до законодавства України, якщо іншого не встановлено міжнародним договором України.

Стаття 1694. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України

1. Відповідна консульська установа за дорученням Міністерства закордонних справ України веде облік і здійснює нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України, до досягнення ними вісімнадцятирічного віку.

Порядок здійснення нагляду за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України, встановлює Кабінет Міністрів України.

Глава 109. Прийомна сім’я

Стаття 1695. Прийомна сім’я

1. Прийомна сім’я – це сім’я, яка добровільно взяла на виховання та для спільного проживання від одного до шести дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

Стаття 1696. Прийомні батьки

1. Прийомні батьки – це подружжя або особа, яка не перебуває у шлюбі, що взяли на виховання та для спільного проживання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Прийомні батьки мають обов’язки щодо виховання та розвитку дітей, встановлені главою 100 цього Кодексу.

3. Прийомними батьками не можуть бути особи, визначені статтею 1660 цього Кодексу.

Стаття 1697. Прийомні діти

1. Прийомні діти – це діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, влаштовані на виховання та для спільного проживання у прийому сім’ю.

2. Для влаштування дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, у прийомну сім’ю потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Згоду дитини на її влаштування у прийомну сім’ю з’ясовує службова особа закладу, в якому перебуває дитина, у присутності прийомних батьків і представника органу опіки та піклування, про що складають відповідний документ.

3. Прийомні діти проживають і їх виховують у прийомній сім’ї до досягнення повноліття. Після досягнення повноліття такі особи у разі продовження навчання в закладі загальної середньої, професійної, фахової

передвищої чи вищої освіти можуть, за їхнім вибором продовжити проживати і виховуватися у цій прийомній сім'ї до закінчення такого закладу.

Особи з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, яким встановлено інвалідність, за їхнім вибором можуть продовжити проживати і виховуватися у прийомній сім'ї до досягнення двадцятитрирічного віку безвідносно до того, чи навчаються вони у закладі загальної середньої, професійної, фахової передвищої, вищої освіти.

4. Прийомні діти зберігають право на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вони мали до влаштування у прийомну сім'ю.

5. Прийомні діти мають право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами, крім випадків, якщо це може завдати шкоди їхньому життю, здоров'ю та вихованню.

Стаття 1698. Створення прийомної сім'ї

1. Рішення про створення прийомної сім'ї приймає районна в містах Києві та Севастополі державна адміністрація, виконавчий комітет міської, районної у місті (у разі її утворення), селищної, сільської ради порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

2. Між прийомними батьками та органом, що прийняв рішення про створення прийомної сім'ї, на основі типового договору укладають договір про влаштування дітей у прийомну сім'ю.

3. Орган, що прийняв рішення про створення прийомної сім'ї, зобов'язаний контролювати виконання прийомними батьками своїх обов'язків щодо виховання та умов проживання дітей.

4. Положення про прийомну сім'ю і типовий договір про влаштування дітей у прийомну сім'ю затверджує Кабінет Міністрів України.

5. Прийомним батькам, сім'я яких виховує п'ять і більше прийомних дітей, на період функціонування прийомної сім'ї може бути надано обладнаний індивідуальний житловий будинок або квартира порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Глава 110. Дитячий будинок сімейного типу

Стаття 1699. Дитячий будинок сімейного типу

1. Дитячий будинок сімейного типу – це окрема сім’я, створена за бажанням подружжя або особи, яка не перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейного виховання та для спільного проживання не менше семи дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

Стаття 1700. Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу

1. Батьки-вихователі – це подружжя або особа, яка не перебуває у шлюбі, що взяли на виховання та для спільного проживання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Батьки-вихователі мають обов’язки щодо виховання та розвитку дітей, встановлені главою 100 цього Кодексу.

3. Батьками-вихователями не можуть бути особи, визначені статтею 1660 цього Кодексу.

4. Батькам-вихователям для потреб дитячого будинку сімейного типу позачергово надають обладнаний індивідуальний житловий будинок або багатокімнатну квартиру за нормами, встановленими законодавством, а також спеціально обладнаний транспортний засіб для перевезення дітей.

Стаття 1701. Вихованці дитячого будинку сімейного типу

1. Вихованцями дитячого будинку сімейного типу є діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування.

2. Для влаштування дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, до дитячого будинку сімейного типу потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Згоду дитини на її влаштування до дитячого будинку сімейного типу з’ясовує службова особа закладу, в якому перебуває дитина, у присутності батьків-вихователів і представника органу опіки та піклування, про що складають відповідний документ.

3. Вихованці проживають і виховуються у дитячому будинку сімейного типу до досягнення повноліття. Після досягнення повноліття такі особи у разі продовження навчання в закладі загальної середньої, професійної, фахової передвищої чи вищої освіти можуть, за їхнім вибором продовжити проживати і виховуватися у цьому дитячому будинку сімейного типу до закінчення такого закладу.

Особи з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, яким встановлено інвалідність, за їхнім вибором можуть продовжити проживати та виховуватися у дитячому будинку сімейного типу до досягнення двадцятитрирічного віку безвідносно до того, чи навчаються вони у закладі загальної середньої, професійної, фахової передвищої, вищої освіти.

4. Вихованці дитячого будинку сімейного типу зберігають право на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у

зв’язку з втратою годувальника, які вони мали до влаштування до дитячого будинку сімейного типу.

5. Вихованці дитячого будинку сімейного типу мають право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами, крім випадків, якщо це може завдати шкоди їхньому життю, здоров’ю та вихованню.

Стаття 1702. Створення дитячого будинку сімейного типу

1. Рішення про створення дитячого будинку сімейного типу приймає районна в містах Києві та Севастополі державна адміністрація, виконавчий комітет міської, районної у місті (у разі утворення), селищної, сільської ради порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

2. Між батьками-вихователями та органом, що прийняв рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, на основі типового договору укладають договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.

3. Орган, що прийняв рішення про створення дитячого будинку сімейного типу, зобов’язаний контролювати виконання батьками-вихователями своїх обов’язків щодо виховання та умов проживання дітей.

4. У разі зменшення кількості вихованців внаслідок вибуття їх за віком або з інших причин батьки-вихователі протягом одного року можуть влаштувати на виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, для збереження статусу дитячого будинку сімейного типу.

У разі невиконання вимоги щодо мінімальної кількості дітей для функціонування дитячого будинку сімейного типу протягом одного року дитячий будинок сімейного типу за рішенням органу опіки та піклування перетворюють на прийомну сім’ю.

5. Положення про дитячий будинок сімейного типу і типовий договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу затверджує Кабінет Міністрів України.

Глава 111. Патронат над дітьми

Стаття 1703. Патронат над дитиною

1. Патронат над дитиною – це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім’ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, батьками або іншими законними представниками дитини складних життєвих обставин.

2. Сім’я патронатного вихователя – це сім’я, в якій за згодою всіх її членів повнолітня особа, яка пройшла спеціальний курс підготовки, виконує обов’язки патронатного вихователя на професійній основі.

3. Патронатний вихователь – це особа, яка за участю членів сім'ї надає послуги з догляду, виховання та реабілітації дитини у своїй сім'ї.

4. Патронатним вихователем не можуть бути особи, визначені статтею 1660 цього Кодексу.

5. До сім'ї патронатного вихователя можуть бути одночасно влаштовані лише діти, які є між собою рідними братами і сестрами, або діти, яких виховували в одній сім'ї.

6. Строк перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя встановлює орган опіки та піклування. Такий строк не може перевищувати три місяці.

За наявності обставин, що обґрунтовують необхідність і доцільність перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя понад строк, визначений цією частиною, орган опіки та піклування може його продовжити.

Загальний строк перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя не може перевищувати шість місяців.

7. Порядок створення та функціонування сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 1704. Договір про патронат над дитиною

1. За договором про патронат над дитиною орган опіки та піклування влаштовує дитину, яка перебуває у складних життєвих обставинах, в сім'ю патронатного вихователя.

Типовий договір про патронат над дитиною затверджує Кабінет Міністрів України.

2. Договір про патронат над дитиною припиняють у разі:

1) ухвалення органом опіки та піклування рішення про повернення дитини до її батьків, інших законних представників; усиновлення дитини, встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини на виховання у прийомну сім'ю, до дитячого будинку сімейного типу або до дитячого закладу, закладу охорони здоров'я, закладу освіти або іншого закладу;

2) досягнення дитиною повноліття;

3) смерті дитини;

4) смерті патронатного вихователя.

3. Договір про патронат над дитиною може бути розірваний за згодою сторін або за рішенням органу опіки та піклування, суду у разі невиконання патронатним вихователем своїх обов'язків за договором, порушення прав дитини та вчинення дій всупереч найкращим інтересам дитини.

Стаття 1705. Права дитини, яку влаштовують в сім’ю патронатного вихователя

1. Для влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

2. Влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя здійснюють за письмовою згодою її батьків, інших законних представників. Якщо мати чи батько дитини є неповнолітньою дитиною, на влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя, крім їхньої згоди, потрібна згода їхніх батьків.

3. Влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя здійснюють без згоди батьків, інших законних представників дитини у разі відібрання від них дитини, відсутності відомостей про їхній тимчасовий осідок (місце перебування), а також у разі безпосередньої загрози життю чи здоров’ю дитини.

4. На період перебування дитини в сім’ї патронатного вихователя вона зберігає право на утримання, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв’язку з втратою годувальника, які вона мала до влаштування в сім’ю патронатного вихователя.

5. Дитина, влаштована в сім’ю патронатного вихователя, має право підтримувати особисті контакти з батьками та іншими родичами.

6. Дитина, влаштована в сім’ю патронатного вихователя, має й інші права, встановлені законом.

Стаття 1706. Обов’язки патронатного вихователя

1. Патронатний вихователь зобов’язаний:

1) забезпечити дитину житлом, одягом, харчуванням тощо;

2) створити дитині умови для навчання, фізичного та духовного розвитку;

3) співпрацювати з батьками, іншими законними представниками дитини задля подолання складних життєвих обставин у межах та у спосіб, визначені органом опіки та піклування;

4) забезпечити надання чи доступ до послуг, визначених договором про патронат над дитиною;

5) сприяти контактам дитини з батьками, іншими законними представниками, родичами, крім випадків, якщо батьки позбавлені батьківських прав або в судовому порядку обмежені у праві спілкування з дитиною.

Стаття 1707. Оплата послуг із здійснення патронату над дитиною

1. Оплату послуг патронатного вихователя та виплату соціальної допомоги на утримання дитини в сім’ї патронатного вихователя здійснюють за рахунок

коштів місцевого бюджету у розмірі та порядком, що їх визначено Кабінетом Міністрів України.

2. Влаштування дитини в сім’ю патронатного вихователя не звільняє батьків дитини від обов’язку щодо її утримання.

КНИГА СЬОМА
ПРАВО СПАДКОВЕ

Глава 112. Загальні приписи про спадкування

Стаття 1708. Поняття спадкування

1. Спадкуванням є перехід прав та обов’язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Стаття 1709. Види спадкування

1. Спадкування здійснюють за заповітом або за законом.

Стаття 1710. Склад спадщини

1. До складу спадщини входять усі права та обов’язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинені внаслідок його смерті.

Стаття 1711. Права і обов’язки особи, що не входять до складу спадщини

1. Не входять до складу спадщини права і обов’язки, що нерозривно пов’язані з особою спадкодавця, зокрема:

1) особисті права;

2) право на участь у товариствах та право членства в об’єднаннях громадян, якщо іншого не встановлено законом або установчим документом/такого об’єднання;

3) право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров’я;

4) права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом;

5) права та обов’язки особи як кредитора або боржника, визначені статтею 867 цього Кодексу.

Стаття 1712. Відкриття спадщини

1. Спадщину відкривають внаслідок смерті особи або оголошення особи померлою.

2. Часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого особу оголошено померлою (частина третя статті 53 цього Кодексу).

3. Якщо протягом однієї доби померли особи, які могли б спадкувати одна після одної, спадщину відкривають одночасно і окремо стосовно кожної з таких осіб.

4. Якщо кілька осіб, які могли б спадкувати одна після одної, загинули внаслідок спільної для них небезпеки (стихійного лиха, аварії, катастрофи тощо), припускають, що вони померли одночасно. У такому разі спадщину відкривають одночасно і окремо стосовно кожної з таких осіб.

Стаття 1713. Місце відкриття спадщини

1. Місцем відкриття спадщини є останній осідок (місце проживання) спадкодавця.

2. Якщо осідок (місце проживання) спадкодавця невідомий, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна.

3. Якщо спадкодавець мав останній осідок (місце проживання) на території іноземної держави, місце відкриття спадщини визначають відповідно до приписів книги восьмої цього Кодексу.

Стаття 1714. Спадкоємці

1. Спадкоємцями за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини.

2. Спадкоємцями за заповітом можуть бути фізичні особи, зачаті протягом шести місяців з часу відкриття спадщини в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій з репродуктивного біологічного матеріалу заповідача і народжені живими після відкриття спадщини.

3. Спадкоємцями за заповітом можуть бути юридичні особи та інші суб’єкти приватних відносин (стаття 2 цього Кодексу).

Стаття 1715. Право на спадкування

1. Право на спадкування мають особи, визначені у заповіті.

2. У разі відсутності заповіту, визнання його недійсним, неприйняття спадщини або відмови від її прийняття спадкоємцями за заповітом, а також у разі неохоплення заповітом усієї спадщини право на спадкування за законом мають особи, визначені статтями 1757–1762 цього Кодексу.

Стаття 1716. Усунення від права на спадкування

1. Не має права на спадкування особа, яка вчинила умисне вбивство спадкодавця або будь-кого з можливих спадкоємців, заподіяла такій особі тяжкі тілесні ушкодження, що призвели до смерті, або вчинила замах на її життя.

Приписи абзацу першого цієї частини не застосовують до особи, яка вчинила такий замах, якщо спадкодавець, знаючи про це, призначив її своїм спадкоємцем за заповітом.

2. Не має права на спадкування особа, яка умисно перешкоджала спадкодавцеві скласти заповіт, внести до нього зміни або скасувати заповіт і в такий спосіб сприяла виникненню права на спадкування у неї чи в інших осіб або сприяла збільшенню частки таких осіб у спадщині.

3. Не мають права на спадкування за законом батьки після дитини, стосовно якої вони були позбавлені батьківських прав, і такі права не були поновлені на час відкриття спадщини.

Не мають права на спадкування за законом батьки та повнолітні діти, а також інші особи, які ухилялися від виконання обов’язку щодо утримання спадкодавця, якщо цю обставину встановив суд.

4. Не мають права на спадкування за законом одна після одної особи, шлюб між якими є недійсним або визнаний таким за рішенням суду.

Якщо шлюб визнаний недійсним після смерті одного з подружжя, за другим із подружжя, який його пережив і не знав та не міг знати про перешкоди для реєстрації шлюбу, суд може визнати право на спадкування частки того з подружжя, який помер, у майні, набутому ними за час такого шлюбу.

5. За рішенням суду особа може бути усунена від права на спадкування за законом, якщо буде встановлено, що вона ухилялася від надання допомоги спадкодавцеві, який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво перебував у безпорадному стані.

6. Приписи цієї статті застосовують до всіх спадкоємців, зокрема до тих, які мають право на обов’язкову частку у спадщині, а також до осіб, на користь яких зроблено легат.

Стаття 1717. Спадкування права на земельну ділянку

1. Право власності на земельну ділянку переходить до спадкоємців на загальних підставах із збереженням її цільового призначення.

Стаття 1718. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності

1. Частку у праві спільної сумісної власності спадкують на загальних підставах.

У разі смерті одного із суб’єктів права спільної сумісної власності частки кожного із співвласників у праві спільної сумісної власності є рівними, якщо іншого не встановлено за домовленістю між ними, законом або рішенням суду.

2. Суб’єкт права спільної сумісної власності має право заповідати свою частку у праві спільної сумісної власності до її визначення та виділу в натурі.

Стаття 1719. Право на одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших виплат, що належали спадкодавцеві

1. Суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомоги у зв’язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодування у зв’язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров’я, інших соціальних виплат, що належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, одноразова грошова допомога, призначена (нарахована) спадкодавцеві, але не одержана ним за життя, право на репарації входять до складу спадщини.

Стаття 1720. Спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі)

1. Вкладник має право на розпоряджання правом на вклад у банку (фінансовій установі) на випадок своєї смерті у спосіб складення заповіту.

Стаття 1721. Спадкування права на одержання страхових виплат (відшкодування)

1. Страхові виплати (відшкодування) спадкують на загальних підставах.

2. Якщо страхувальник у договорі страхування призначив особу, до якої має перейти право на одержання страхової виплати у разі його смерті, таке право не входить до складу спадщини.

Стаття 1722. Спадкування права на відшкодування шкоди, компенсацію моральної шкоди, сплату неустойки, отримання компенсації

1. До спадкоємця переходить право на відшкодування шкоди, завданої спадкодавцеві у договірних зобов’язаннях, або право на відшкодування шкоди, що належало спадкодавцеві відповідно до закону.

2. До спадкоємця переходить право на стягнення неустойки (штрафу, пені) у зв’язку з невиконанням боржником спадкодавця своїх договірних обов’язків на підставі рішення суду, ухваленого за життя спадкодавця.

3. До спадкоємця переходить право на компенсацію моральної шкоди на підставі рішення суду, ухваленого за життя спадкодавця.

4. До спадкоємця переходить право на отримання компенсації, яку відповідно до закону міг би отримати спадкодавець за життя.

Стаття 1723. Спадкування права на цифрову річ

1. До складу спадщини входять права на цифрові речі, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини, якщо іншого не встановлено законом або умовами використання таких речей.

Стаття 1724. Спадкування обов’язку щодо відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди, завданої спадкодавцем

1. До спадкоємця переходить обов’язок щодо відшкодування майнової шкоди, завданої спадкодавцем.

2. До спадкоємця переходить обов’язок щодо компенсації моральної шкоди, завданої спадкодавцем, на підставі рішення суду, ухваленого за життя спадкодавця.

3. До спадкоємця переходить обов’язок щодо сплати неустойки (штрафу, пені) на підставі рішення суду, ухваленого за життя спадкодавця.

4. Спадкоємець відшкодовує майнову та/або компенсує моральну шкоду, завдану спадкодавцем, у межах вартості рухомого або нерухомого майна, одержаного ним у спадщину.

5. За позовом спадкоємця суд може зменшити розмір неустойки (штрафу, пені), розмір відшкодування майнової шкоди та компенсації моральної шкоди, якщо вони є непомірно великими порівняно з вартістю рухомого або нерухомого майна, одержаного у спадщину.

Стаття 1725. Обов’язок спадкоємців щодо відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця

1. Спадкоємці зобов’язані відшкодувати розумні витрати, понесені одним із них або іншою особою на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.

2. Витрати на утримання, догляд, лікування спадкодавця можуть бути стягнені не більш як за три роки до його смерті.

Стаття 1726. Спадкування прав та обов’язків за договором оренди житла з викупом, договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договором про участь у фонді фінансування будівництва

1. До спадкоємців переходять усі права та обов’язки за договором оренди житла з викупом, договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договором про участь у фонді фінансування будівництва, належні спадкодавцю.

2. Спадкоємець може відмовитися від договору оренди житла з викупом, договору купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва у порядку, встановленому статтею 1771 цього Кодексу.

3. Дострокове припинення договору оренди житла з викупом, договору купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва / майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва за ініціативою спадкоємців здійснюють у порядку, визначеному законом.

4. Спадкування прав та обов’язків за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва / майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж), договору про участь у фонді фінансування будівництва є підставою для державної реєстрації за спадкоємцем спеціального майнового права на неподільний об’єкт незавершеного будівництва/майбутній об’єкт нерухомості та/або обтяження речових прав на такий об’єкт.

5. Приписи цієї статті застосовують також до договорів про інвестування та/або фінансування будівництва об’єктів нерухомого майна, право на виконання будівельних робіт щодо яких отримано до набрання чинності Законом України "Про гарантування речових прав на об’єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому".

Глава 113. Спадкування за заповітом

Стаття 1727. Поняття заповіту

1. Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті.

Стаття 1728. Право на заповіт

1. Право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

2. Право на заповіт здійснюють особисто. Вчинення заповіту через представника заборонено.

Стаття 1729. Право заповідача на призначення спадкоємців

1. Заповідач може призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних осіб (безвідносно до наявності у нього з такими особами сімейних, родинних відносин), а також інших учасників цивільних відносин.

Заповідач може призначити своїм спадкоємцем особу або кількох осіб, зачатих за життя та народжених живими після його смерті.

Заповідач може призначити своїм спадкоємцем особу або кількох осіб, зачатих протягом шести місяців з часу відкриття спадщини в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій з репродуктивного біологічного матеріалу заповідача та народжених живими після його смерті.

2. Заповідач може без зазначення причини позбавити права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом. У такому разі ця особа не може одержати право на спадкування.

3. Заповідач не може позбавити права на спадкування осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині. Чинність заповіту стосовно осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, встановлюють на час відкриття спадщини.

4. У разі смерті особи, позбавленої права на спадкування, до смерті заповідача позбавлення її права на спадкування втрачає чинність. Діти (внуки) такої особи мають право на спадкування на загальних підставах.

Стаття 1730. Право заповідача на визначення обсягу спадщини, що має спадкуватися за заповітом

1. Заповідач має право охопити заповітом права і обов'язки, що йому належать на момент складення заповіту, а також права та обов'язки, що можуть належати йому в майбутньому.

2. Заповідач має право скласти заповіт щодо усієї спадщини або її частини.

3. Якщо заповідач розподілив між спадкоємцями у заповіті лише свої права, до спадкоємців, яких він призначив, переходить частина його обов'язків, домірна одержаним ними правам.

4. Чинність заповіту щодо складу спадщини встановлюють на момент відкриття спадщини.

Стаття 1731. Право заповідача на легат

1. Заповідач має право встановити у заповіті легат.

2. Набувачами за легатом можуть бути особи, які входять, або не входять до числа спадкоємців за законом.

Стаття 1732. Предмет легата

1. Предметом легата може бути передання набувачеві у власність або за іншим речовим правом майнового права або речі, що входить або не входить до складу спадщини.

2. На спадкоємця, до якого переходить житловий будинок, квартира, або інше рухоме або нерухоме майно, заповідач має право покласти обов'язок щодо

надання іншій особі права на користування таким майном. Право на користування житловим будинком, квартирою, іншим рухомим або нерухомим майном зберігає чинність у разі наступної зміни власника такого майна.

Право на користування житловим будинком, квартирою, іншим рухомим або нерухомим майном, одержане за легатом, є таким, що не відчужується, не передається та не переходить до спадкоємців набувача за легатом.

Право на користування житловим будинком, квартирою або іншою будівлею, одержане за легатом, не є підставою для проживання у них членів сім'ї набувача, якщо інше не зазначено у заповіті.

3. Спадкоємець, стосовно якого заповідач встановив легат, зобов'язаний виконати його лише у межах реальної вартості майна, що перейшло до нього, за вирахуванням частки боргів спадкодавця, що припадають на таке майно.

4. Набувач за легатом має право вимоги до спадкоємця з часу відкриття спадщини.

Стаття 1733. Втрата чинності легатом

1. Легат втрачає чинність у разі смерті набувача за легатом, що настала до відкриття спадщини.

Стаття 1734. Право заповідача на покладення на спадкоємця інших обов'язків

1. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення певних дій немайнового характеру, зокрема до розпоряджання особистими паперами, визначення місця і форми здійснення ритуалу поховання.

2. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення певних дій, спрямованих на досягнення суспільно корисної мети (заповідальне покладення).

3. Заповідач може визначити в заповіті особу опікуна (піклувальника) для своєї малолітньої, недієздатної (неповнолітньої, цивільна дієздатність обмежена) дитини, батька, матері у разі визнання їх недієздатними або обмеження їхньої цивільної дієздатності.

Волевиявлення заповідача, висловлене у такому заповіті, враховується під час ухвалення органом опіки та піклування або судом рішення в найкращих інтересах дитини, батька, матері у разі визнання їх недієздатними або обмеження їх цивільної дієздатності, і лише за наявності підстав для призначення таким особам опікуна або піклувальника.

4. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення дій, спрямованих на утримання та догляд за належними заповідачеві тваринами.

Стаття 1735. Право заповідача на розпоряджання своїм репродуктивним біологічним матеріалом

1. Заповідач, який перебуває у шлюбі, має право на випадок своєї смерті в окремому заповіті розпорядитися своїм репродуктивним біологічним матеріалом, що зберігається відповідно до законодавства, у спосіб надання другому з подружжя, який його пережив, права на використання його репродуктивного біологічного матеріалу для подальшого проведення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, зокрема за допомогою замінного материнства, а також визначити випадки знищення такого матеріалу.

Заповідач, який не перебуває у шлюбі, має право на випадок своєї смерті в окремому заповіті розпорядитися своїм репродуктивним біологічним матеріалом, що зберігається відповідно до законодавства, у спосіб надання права на використання його репродуктивного біологічного матеріалу для подальшого проведення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, зокрема за допомогою замінного материнства, особі іншої статі, яка проживала з ним однією сім'єю та не перебувала у будь-якому іншому шлюбі, а також визначити випадки знищення такого матеріалу.

2. Репродуктивний біологічний матеріал особи, що зберігається відповідно до законодавства, а також право на використання репродуктивного біологічного матеріалу для подальшого проведення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, зокрема за допомогою замінного материнства, не включають до складу спадщини.

Стаття 1736. Право на обов'язкову частку у спадщині

1. Малолітні, неповнолітні діти спадкодавця спадкують безвідносно до змісту заповіту та подання ними заяви про прийняття спадщини половину частки, що могла належати кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка).

Повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки спадкують безвідносно до змісту заповіту половину частки, що могла належати кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка), за умови подання ними заяви про прийняття спадщини.

Розмір обов'язкової частки у спадщині може бути зменшений судом з урахуванням відносин між спадкоємцями та спадкодавцем, а також з урахуванням інших обставин, що мають істотне значення.

2. До обов'язкової частки у спадщині зараховують вартість речей звичайної домашньої обстановки та вжитку, вартість легата, встановленого на користь особи, яка має право на обов'язкову частку, а також вартість інших речей та майнових прав, що перейшли до неї як до спадкоємця.

3. Будь-які обмеження та обтяження, встановлені у заповіті для спадкоємця, який має право на обов’язкову частку у спадщині, дійсні лише щодо тієї частини спадщини, що перевищує його обов’язкову частку.

4. Обов’язкову частку у спадщині виділяють із незаповіданого майна. Якщо частки незаповіданого майна недостатньо, обов’язкову частку виділяють із заповіданого майна.

Стаття 1737. Заповіт з умовою

1. Заповідач може обумовити виникнення права на спадкування в особи, призначеної у заповіті, наявністю певної умови, пов’язаної або не пов’язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо).

Умова, визначена в заповіті, має існувати на час відкриття спадщини або настати протягом строку, встановленого для її прийняття.

2. Умова, визначена в заповіті, є нікчемною, якщо вона суперечить закону або доброзвичайності.

3. Особа, призначена в заповіті, не має права вимагати визнання умови, визначеної в заповіті, недійсною з підстави, що вона не знала про неї або настання умови від неї не залежало.

4. Невиконання умови, визначеної в заповіті, позбавляє спадкоємця, стосовно якого така умова визначена, права на спадкування за заповітом або за законом майна, визначеного таким заповітом.

Стаття 1738. Заповіт подружжя

1. Подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, що належить йому на праві спільної сумісної власності.

2. У разі складення спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив. У разі смерті другого з подружжя право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті.

3. За життя дружина і чоловік мають право відмовитися від спільного заповіту. Таку відмову посвідчують нотаріально.

4. У разі смерті одного з подружжя нотаріус видає другому з подружжя, який його пережив, свідоцтво про право на спадщину та накладає заборону відчуження майна, визначеного у заповіті подружжя.

Стаття 1739. Заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом

1. Заповідач має право скласти заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом, що зберігаються відповідно до законодавства, у якому:

1) визначає особу, яка має право використати його репродуктивний біологічний матеріал для зачаття дитини із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, зокрема за допомогою замінного материнства, відповідно до статті 1735 цього Кодексу, а також умови, за яких таке право припиняється;

2) встановлює заборону на будь-яке використання його репродуктивного біологічного матеріалу та визначає випадки, коли такий репродуктивний біологічний матеріал підлягає знищенню.

2. Заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом не може бути секретним. Нотаріус при посвідченні такого заповіту перевіряє родинні або інші відносини осіб, визначених статтею 1735 цього Кодексу, зокрема з використанням відомостей Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

3. Заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом посвідчує виключно нотаріус порядком, визначеним цим Кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених цією статтею та статтею 1735 цього Кодексу. Заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом підлягає реєстрації у Спадковому реєстрі порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, з позначкою про вид заповіту.

4. Скасування заповіту про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом проводять у спосіб складання нового заповіту про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом. Заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом не може бути скасовано заповітом про інші розпорядження.

5. Заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом, складений пізніше, скасовує попередній заповіт такого виду повністю або в частині, що йому суперечить.

Кожний новий заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом скасовує попередній заповіт такого виду повністю або в частині, що йому суперечить, і не відновлює заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом, складений заповідачем перед цим.

Якщо новий заповіт про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом, складений заповідачем, визнано недійсним, чинність попереднього заповіту не відновлюють, крім випадків, встановлених статтями 240 і 247 цього Кодексу.

6. Інформацію про складання заповіту про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом, скасування такого заповіту заповідач передає до закладу, що забезпечує зберігання такого матеріалу, у десятиденний строк з моменту нотаріального посвідчення заповіту порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Стаття 1740. Підпризначення спадкоємця

1. Заповідач має право призначити іншого спадкоємця на випадок, якщо спадкоємець, призначений у заповіті, помре до відкриття спадщини, не прийме її або відмовиться від її прийняття чи буде усунений від права на спадкування, а також за ненаявності умов, визначених у заповіті (стаття 1737 цього Кодексу).

2. Підпризначеним спадкоємцем може бути будь-яка особа, визначена статтею 1714 цього Кодексу.

Стаття 1741. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом

1. Частину спадщини, що не охоплена заповітом, спадкоємці спадкують відповідно до закону на загальних підставах. До числа таких спадкоємців входять також спадкоємці за законом, яким іншу частину спадщини передано за заповітом.

Стаття 1742. Встановлення сервітуту у заповіті

1. Спадкодавець має право встановити у заповіті сервітут щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб.

Стаття 1743. Загальні вимоги до форми заповіту

1. Заповіт складають письмо із зазначенням місця та часу його складення.

2. Заповіт особисто підписує заповідач.

Якщо особа не може особисто підписати заповіт, його підписують відповідно до вимог цього Кодексу.

3. Заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими, службовими особами, визначеними статтями 1747–1748 цього Кодексу.

4. Заповіти, посвідчені особами, зазначеними у частині третій цієї статті, підлягають реєстрації у Спадковому реєстрі порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Стаття 1744. Посвідчення заповіту нотаріусом

1. Нотаріус посвідчує заповіт, написаний заповідачем власноруч або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів.

2. Нотаріус на прохання особи може записати заповіт з її слів власноруч або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів.

У такому разі заповіт має бути прочитаний вголос і підписаний заповідачем.

Якщо заповідач через фізичні вади не може прочитати заповіт, заповіт посвідчують при свідках (стаття 1749 цього Кодексу).

Стаття 1745. Посвідчення нотаріусом секретних заповітів

1. Секретним є заповіт, який нотаріус посвідчує без ознайомлення з його змістом.

2. Особа, яка склала секретний заповіт, подає його нотаріусові в заклеєному конверті. На конверті проставляє підпис заповідач.

Нотаріус ставить на конверті свій посвідчувальний напис, скріплює його печаткою і в присутності заповідача поміщає конверт в інший конверт та опечатує.

Стаття 1746. Оголошення нотаріусом секретного заповіту

1. Після одержання інформації про відкриття спадщини нотаріус призначає день оголошення заповіту. Про день оголошення заповіту нотаріус повідомляє членів сім'ї та родичів спадкодавця, якщо їхнє місце проживання йому відоме, або розміщує відповідне повідомлення в друкованих медіа.

2. У присутності заінтересованих осіб та двох свідків нотаріус відкриває конверт, у якому зберігався заповіт, та оголошує його зміст.

3. Про оголошення заповіту складають протокол, який підписують нотаріус та свідки. У протоколі відтворюють зміст всього заповіту.

Стаття 1747. Посвідчення заповіту посадовою особою органу місцевого самоврядування

1. Якщо у населеному пункті немає нотаріуса, заповіт, крім секретного, може бути посвідчений уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування.

Стаття 1748. Посвідчення заповіту іншою посадовою, службовою особою

1. Заповіт особи, яка перебуває на лікуванні у лікарні, госпіталі, іншому стаціонарному закладі охорони здоров'я, а також особи, яка проживає в будинку для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, може бути посвідчений головним лікарем, його заступником з медичної частини або черговим лікарем відповідних лікарні, госпіталю, іншого стаціонарного закладу охорони здоров'я, а також начальником госпіталю, директором або головним лікарем будинку для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю.

2. Заповіт особи, яка під час плавання перебуває на морському, річковому судні, що ходить під прапором України, може бути посвідчений капітаном такого судна.

3. Заповіт особи, яка перебуває у пошуковій або іншій експедиції, може бути посвідчений начальником такої експедиції.

4. Заповіт військовослужбовця, а в пунктах дислокації військових частин, з'єднань, установ, військових навчальних закладів, в яких немає нотаріуса чи органу, що вчиняє нотаріальні дії, – також заповіт працівника, члена його сім'ї, члена сім'ї військовослужбовця можуть бути посвідчені командиром (начальником) відповідних частини, з'єднання, установи або закладу.

5. Заповіт особи, яку тримають в установі виконання покарань, може бути посвідчений начальником такої установи.

6. Заповіт особи, яку тримають у слідчому ізоляторі, може бути посвідчений начальником такого слідчого ізолятора.

7. Заповіти осіб, визначених частинами першою – шостою цієї статті, посвідчують при свідках.

8. До заповітів, посвідчених посадовими, службовими особами, застосовують приписи статті 1743 цього Кодексу.

9. Заповіт, посвідчений посадовими, службовими особами, визначеними частинами першою – шостою цієї статті, прирівнюють до заповіту, посвідченого нотаріусом.

Стаття 1749. Посвідчення заповіту при свідках

1. За бажанням заповідача його заповіт може бути посвідчений при свідках.

2. У випадках, встановлених абзацом третім частини другої статті 1744 і статтею 1748 цього Кодексу, присутність не менш як двох свідків при посвідченні заповіту є обов'язковою.

3. Свідками можуть бути лише особи з повною цивільною дієздатністю.

4. Свідками не можуть бути:

1) нотаріус або інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт;

2) спадкоємці за заповітом;

3) члени сім’ї та близькі родичі спадкоємців за заповітом;

4) особи, які не спроможні прочитати або підписати заповіт.

5. Свідки, при яких посвідчено заповіт, зачитують його вголос та ставлять на ньому свої підписи.

6. До тексту заповіту вносять відомості про особу свідків.

Стаття 1750. Право заповідача на зміну або скасування заповіту

1. Заповідач має право у будь-який час змінити або скасувати заповіт у спосіб складення нового заповіту.

2. Заповідач має право у будь-який час скласти новий заповіт. Заповіт, складений пізніше, скасовує попередній заповіт повністю або в частині, що йому суперечить.

3. Кожний новий заповіт скасовує попередній заповіт повністю або в частині, що йому суперечить, і не відновлює заповіт, складений заповідачем перед цим.

4. Якщо новий заповіт, складений заповідачем, визнано недійсним, чинність попереднього заповіту не відновлюють, крім випадків, встановлених статтями 240 і 247 цього Кодексу.

5. Зміну або скасування заповіту заповідач вчиняє особисто.

6. Зміну або скасування заповіту заповідач провадить у порядку, встановленому цим Кодексом для посвідчення заповіту. Зміна або скасування заповіту підлягають реєстрації у Спадковому реєстрі порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

7. До скасування заповіту про розпоряджання репродуктивним біологічним матеріалом застосовують приписи цієї статті з урахуванням особливостей, встановлених статтею 1739 цього Кодексу.

8. Відмова від права на зміну або скасування заповіту є нікчемною.

Стаття 1751. Таємниця заповіту

1. Нотаріус, інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт, свідки, а також фізична особа, яка підписує заповіт замість заповідача, не мають права до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту, його змісту, зміни або скасування заповіту.

Стаття 1752. Тлумачення заповіту

1. Тлумачення заповіту може бути здійснене після відкриття спадщини самими спадкоємцями у спосіб подання заяви, справжність підпису на якій засвідчують нотаріально.

2. У разі спору між спадкоємцями тлумачення заповіту здійснює суд відповідно до частини третьої статті 228 цього Кодексу.

Стаття 1753. Недійсність заповіту

1. Заповіт, складений особою, яка не мала на це права, або складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення, є нікчемним.

2. За позовом заінтересованої особи суд визнає заповіт недійсним, якщо встановлено, що волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його волі.

3. Недійсність окремого розпорядження, що містить заповіт, не має наслідком недійсності іншої частини заповіту.

4. У разі недійсності заповіту спадкоємець, який за цим заповітом був позбавлений права на спадкування, одержує право на спадкування за законом на загальних підставах.

Глава 114. Спадкування за законом

Стаття 1754. Черговість спадкування за законом

1. Спадкоємці за законом одержують право на спадкування почергово.

2. Кожна наступна черга спадкоємців за законом одержує право на спадкування у разі відсутності спадкоємців попередньої черги, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини або відмови від її прийняття, крім випадків, встановлених статтею 1755 цього Кодексу.

Стаття 1755. Зміна черговості одержання права на спадкування

1. Черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Такий договір не може порушувати права спадкоємця, який не бере в ньому участі, а також спадкоємця, який має право на обов’язкову частку у спадщині.

2. Фізична особа, яка за законом є спадкоємцем наступних черг, може за рішенням суду одержати право на спадкування разом із спадкоємцями тієї черги, яка має право на спадкування, за умови що вона протягом тривалого часу опікувалася, матеріально забезпечувала, надавала іншу допомогу спадкодавцеві,

який через похилий вік, тяжку хворобу або каліцтво перебував у безпорадному стані.

Стаття 1756. Спадкування усиновленими та усиновлювачами

1. У разі спадкування за законом усиновлений та його нащадки, з одного боку, та усиновлювач і його родичі, з другого боку, прирівняні до родичів за походженням.

2. Усиновлений та його нащадки не спадкують за законом після смерті батьків усиновленого, інших його родичів за походженням по висхідній лінії.

Батьки усиновленого та інші його родичі за походженням по висхідній лінії не спадкують за законом після смерті усиновленого та його нащадків.

3. Якщо за рішенням суду про усиновлення збережений юридичний зв’язок між усиновленим та його бабою, дідом, братом чи сестрою за походженням, усиновлений у разі смерті його баби, діда за походженням має право на спадкування за правом представлення, а у разі смерті його брата, сестри за походженням –
як спадкоємець другої черги.

У разі смерті усиновленого його баба, дід, брат та сестра за походженням, з якими збережено юридичний зв’язок, спадкують на загальних підставах.

Стаття 1757. Перша черга спадкоємців за законом

1. У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, другий з подружжя/спадкодавця, який його пережив, та батьки.

Стаття 1758. Друга черга спадкоємців за законом

1. У другу чергу право на спадкування за законом мають внуки спадкодавця, батьки яких є живими на час відкриття спадщини.

Стаття 1759. Третя черга спадкоємців за законом

1. У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні брати і сестри спадкодавця, його баба і дід з боку батька, баба і дід з боку матері, а також жінка або чоловік, які проживали зі спадкодавцем у фактичному сімейному союзі.

Стаття 1760. Четверта черга спадкоємців за законом

1. У четверту чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько і тітка спадкодавця.

Стаття 1761. П’ята черга спадкоємців за законом

1. У п’яту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім’єю не менше п’яти років до часу відкриття спадщини, крім фактичного сімейного союзу.

Стаття 1762. Шоста черга спадкоємців за законом

1. У шосту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів дальшого ступеня споріднення.

Ступінь споріднення визначають за числом народжень, що віддаляють родича від спадкодавця. Народження самого спадкодавця не входить до цього числа.

2. У шосту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім’ї.

Утриманцем є неповнолітня або непрацездатна особа, яка не була членом сім’ї спадкодавця, але не менше п’яти років до часу відкриття спадщини одержувала від нього матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів для існування.

Стаття 1763. Спадкування за правом представлення

1. Онуки, правнуки спадкодавця спадкують ту частку у спадщині, що могла належати за законом їхнім матері, батькові, бабі, дідові, якби вони були живі на час відкриття спадщини.

2. Прабаба, прадід спадкують ту частку у спадщині, що могла належати за законом їхнім дітям (бабі, дідові спадкодавця), якби вони були живі на час відкриття спадщини.

3. Племінники спадкодавця спадкують ту частку у спадщині, що могла належати за законом їхнім матері, батькові (сестрі, братові спадкодавця), якби вони були живі на час відкриття спадщини.

4. Двоюрідні брати і сестри спадкодавця спадкують ту частку у спадщині, що могла належати за законом їхнім матері, батькові (тітці, дядькові спадкодавця), якби вони були живі на час відкриття спадщини.

5. Якщо спадкування за правом представлення здійснюють кілька осіб, частку їхнього померлого родича розподіляють між ними порівну.

6. У разі спадкування по низхідній лінії право представлення діє без обмеження ступеня споріднення.

Стаття 1764. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом

1. Частки у спадщині кожного із спадкоємців за законом є рівними.

2. Спадкоємці за усною угодою між собою, якщо це стосується рухомого майна, можуть змінити розмір частки у спадщині якогось із них.

3. Спадкоємці за письмовою угодою між собою, якщо це стосується нерухомого майна або транспортного засобу – посвідченою нотаріусом, можуть змінити розмір частки у спадщині якогось із них.

Глава 115. Здійснення права на спадкування

Стаття 1765. Прийняття спадщини

1. Спадкоємець за заповітом чи за законом має право прийняти спадщину або відмовитися від її прийняття.

2. Не дозволено прийняття спадщини з умовою чи із застереженням.

3. Спадкоємець, який постійно проживав із спадкодавцем на час відкриття спадщини, є таким, що прийняв спадщину, якщо протягом строку, встановленого статтею 1767 цього Кодексу, він не заявив про відмову від її прийняття.

4. Малолітня, неповнолітня дитина, недієздатна особа, а також особа, цивільну дієздатність якої обмежено, є такими, що прийняли спадщину, крім випадків, встановлених частинами другою – четвертою статті 1771 цього Кодексу.

5. Безвідносно до часу прийняття спадщина належить спадкоємцеві з часу її відкриття.

Стаття 1766. Подання заяви про прийняття спадщини

1. Спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати нотаріусу заяву про прийняття спадщини.

2. Заяву про прийняття спадщини спадкоємець подає особисто.

3. Дитина, яка досягла чотирнадцятирічного віку, має право подати заяву про прийняття спадщини без згоди її батьків або піклувальника.

4. Заяву про прийняття спадщини від імені малолітньої дитини, недієздатної особи подають її батьки/опікун.

5. Особа, яка подала заяву про прийняття спадщини, може відкликати її протягом строку, встановленого для прийняття спадщини.

Стаття 1767. Строки для прийняття спадщини

1. Для прийняття спадщини встановлюють шестимісячний строк, який відліковують з дня відкриття спадщини.

2. Якщо виникнення в особи права на спадкування залежить від неприйняття спадщини або відмови від її прийняття іншими спадкоємцями, для прийняття спадщини такою особою встановлюють тримісячний строк, який відліковують
з моменту неприйняття або відмови від прийняття спадщини іншими спадкоємцями.

Якщо строк, що залишився, становить менше трьох місяців, його продовжують до трьох місяців.

Стаття 1768. Прийняття легата

1. Якщо протягом шести місяців з часу відкриття спадщини набувач за легатом не відмовився від легата, презюмують, що він його прийняв.

Стаття 1769. Перехід права на використання репродуктивного біологічного матеріалу

1. Право на використання репродуктивного біологічного матеріалу заповідача для подальшого проведення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, зокрема за допомогою замінного материнства, належить особі, визначеній у заповіті (статті 1735 цього Кодексу), з моменту відкриття спадщини, безвідносно до прийняття спадщини такою особою. Таке право підтверджують свідоцтвом про право на використання репродуктивного біологічного матеріалу заповідача, виданим нотаріусом.

2. Свідоцтво про право на використання репродуктивного біологічного матеріалу заповідача видає нотаріус за місцем відкриття спадщини, без заведення спадкової справи, за зверненням особи, визначеної в заповіті, на підставі заповіту про використання репродуктивного біологічного матеріалу або його дубліката, чинність якого нотаріус перевіряє за Спадковим реєстром, за умови встановлення факту смерті заповідача, його родинних або інших відносин з особою, визначеною у заповіті, та порядком, встановленим Законом України "Про нотаріат".

Стаття 1770. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини

1. Якщо спадкоємець протягом строку, встановленого статтею 1767 цього Кодексу, не подав заяву про прийняття спадщини або постійно не проживав із спадкодавцем на час відкриття спадщини, не був малолітньою, неповнолітньою дитиною, недієздатною особою або особою, цивільну

дієздатність якої обмежено, на час відкриття спадщини, він є таким, що не прийняв спадщину.

2. За письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину, спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, може подати нотаріусу заяву про прийняття спадщини за місцем відкриття спадщини.

3. За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити додатковий строк, достатній для подання таким спадкоємцем заяви про прийняття спадщини.

Стаття 1771. Право на відмову від прийняття спадщини

1. Спадкоємець за заповітом або за законом може відмовитися від прийняття спадщини протягом строку, встановленого статтею 1767 цього Кодексу. Заяву про відмову від прийняття спадщини подають нотаріусу за місцем відкриття спадщини.

2. Фізична особа, цивільну дієздатність якої обмежено, може відмовитися від прийняття спадщини за згодою піклувальника і органу опіки та піклування.

3. Неповнолітня дитина віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років може відмовитися від прийняття спадщини за згодою її батьків, піклувальника і органу опіки та піклування.

4. Батьки, опікун можуть відмовитися від прийняття спадщини, належної малолітній дитині, недієздатній особі, лише з дозволу органу опіки та піклування.

5. Відмова від прийняття спадщини є безумовною і беззастережною.

6. Відмова від прийняття спадщини може бути відкликана протягом строку, встановленого для прийняття спадщини.

Стаття 1772. Право на відмову від прийняття спадщини на користь іншої особи

1. Спадкоємець за заповітом має право відмовитися від прийняття спадщини на користь іншого спадкоємця за заповітом.

2. Спадкоємець за законом має право відмовитися від прийняття спадщини на користь будь-якого із спадкоємців за законом, безвідносно до черги.

3. Спадкоємець має право відмовитися від частки у спадщині спадкоємця, який відмовився від спадщини на його користь.

4. Якщо заповідач підпризначив спадкоємця, особа, на ім’я якої складений заповіт, може відмовитися від спадщини лише на користь особи, яка є підпризначеним спадкоємцем.

5. Відмову від прийняття спадщини суд може визнати недійсною з підстав, встановлених статтями 240, 245–247 і 249 цього Кодексу.

Стаття 1773. Юридичні наслідки відмови від прийняття спадщини або її неприйняття

1. Якщо від прийняття спадщини відмовився або не прийняв її один із спадкоємців за заповітом, частка у спадщині, яку він мав право прийняти, переходить до інших спадкоємців за заповітом і розподіляється між ними порівну.

2. Якщо від прийняття спадщини відмовився або не прийняв її один із спадкоємців за законом з тієї черги, що має право на спадкування, частка у спадщині, яку він мав право прийняти, переходить до інших спадкоємців за законом тієї самої черги і розподіляється між ними порівну.

3. Приписи цієї статті не застосовують, якщо спадкоємець відмовився від прийняття спадщини на користь іншого спадкоємця, а також якщо заповідач підпризначив іншого спадкоємця.

4. Якщо стосовно спадкоємця за заповітом, який відмовився від прийняття спадщини або не прийняв її, встановлено легат, обов’язок за легатом переходить до інших спадкоємців за заповітом, які прийняли спадщину, і розподіляється між ними порівну.

5. Відмова спадкоємця за заповітом від прийняття спадщини не позбавляє його права на спадкування за законом. Якщо спадкоємець відмовився від прийняття спадщини за заповітом і прийняв її за законом, встановлені стосовно нього за заповітом легат, умова та інші обов’язки зберігають чинність.

Стаття 1774. Перехід права на прийняття спадщини

1. Якщо спадкоємець за заповітом або за законом помер після відкриття спадщини і не встиг її прийняти, право на прийняття належної йому частки у спадщині, крім права на прийняття обов’язкової частки у спадщині, переходить до його спадкоємців (спадкова трансмісія).

Право на прийняття спадщини у такому разі здійснюють на загальних підставах протягом строку, що залишився. Якщо строк, що залишився, становить менше трьох місяців, його продовжують до трьох місяців.

Стаття 1775. Відумерлість спадщини

1. У разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцезнаходженням нерухомого майна, а за відсутності нерухомого майна – за місцезнаходженням основної

частини рухомого майна зобов’язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою.

У разі якщо на об’єкті нерухомого майна на момент відкриття спадщини розміщене рухоме майно, що входить до складу спадщини, таке рухоме майно переходить у власність територіальної громади, якій передано нерухоме майно.

Заява про визнання спадщини відумерлою може також бути подана кредитором спадкодавця, а якщо до складу спадщини входить земельна ділянка сільськогосподарського призначення – власниками або користувачами суміжних земельних ділянок. У такому разі суд залучає до розгляду справи органи місцевого самоврядування за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини.

Особи, які мають право або зобов’язані подати заяву про визнання спадщини відумерлою, мають право на одержання із Спадкового реєстру інформації про заведену спадкову справу та видане свідоцтво про право на спадщину.

2. Заяву про визнання спадщини відумерлою подають після спливу одного року з часу відкриття спадщини.

3. Спадщина, визнана судом відумерлою, переходить у власність територіальної громади за місцезнаходженням нерухомого майна, а за відсутності нерухомого майна – за місцезнаходженням основної частини рухомого майна.

4. Територіальна громада, яка стала власником відумерлої спадщини, зобов’язана задовольнити вимоги кредиторів спадкодавця в межах вартості відумерлої спадщини. Якщо власниками відумерлої спадщини стали кілька територіальних громад, вони задовольняють вимоги кредиторів спадкодавця домірно вартості відумерлої спадщини, набутої у власність кожною з територіальних громад.

5. Спадщину, не прийняту спадкоємцями, охороняють до визнання її відумерлою відповідно до статті 1781 цього Кодексу.

Стаття 1776. Поділ спадщини між спадкоємцями

1. Частки кожного спадкоємця у спадщині є рівними, якщо спадкодавець у заповіті не розподілив спадщину інакше.

2. Кожений із спадкоємців має право на виділ його частки в натурі.

3. Спадкоємці мають право на поділ спадщини, безвідносно до підстав спадкування, у договірному або судовому порядку. Договір про поділ спадщини спадкоємці укладають письмово та посвідчують нотаріально.

4. Договір про поділ спадщини або виділ її частини може бути укладений до видачі першого свідоцтва про право на спадщину.

Сторонами такого договору є всі спадкоємці відповідної черги, які прийняли спадщину.

Договір про поділ спадщини укладають щодо всього спадкового майна, а договір про виділ частини спадщини – щодо частини спадкового майна.

За договором про поділ спадщини здійснюють поділ усього спадкового майна, а за договором про виділ частини спадщини одному чи кільком спадкоємцям виділяють частину спадкового майна чи окремий об’єкт цивільних прав, що входить до складу спадщини.

Стаття 1777. Переважне право окремих спадкоємців на виділ їм спадкового майна в натурі

1. Спадкоємці, які не менше одного року до часу відкриття спадщини проживали із спадкодавцем однією сім’єю, мають переважне право перед іншими спадкоємцями на виділ їм у натурі предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку в розмірі частки у спадщині, що їм належить.

2. Спадкоємці, які разом із спадкодавцем були співвласниками майна, мають переважне право перед іншими спадкоємцями на виділ їм у натурі такого майна в розмірі частки у спадщині, що їм належить, якщо це не порушує інтересів інших спадкоємців, що мають істотне значення.

Стаття 1778. Перерозподіл спадщини

1. Якщо після спливу строку для прийняття спадщини і після розподілу її між спадкоємцями спадщину прийняли інші спадкоємці (частини друга і третя статті 1770 цього Кодексу), вона підлягає перерозподілу між ними.

Такі спадкоємці мають право вимагати передання їм у натурі частини збереженого майна або сплати грошової компенсації.

2. Якщо майно, на яке претендує спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, перейшло як відумерле до територіальної громади і було збережене, спадкоємець має право вимагати передання такого майна в натурі. У разі продажу такого майна спадкоємець має право на грошову компенсацію.

Стаття 1779. Пред’явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців

1. Спадкоємці зобов’язані повідомити кредитора спадкодавця про відкриття спадщини, якщо їм відомо про борги спадкодавця та/або якщо вони спадкують майно, обтяжене правами третіх осіб.

2. Кредиторові спадкодавця належить пред’явити свої вимоги до спадкоємця, який прийняв спадщину, не пізніше шести місяців з дня одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину на все або частину спадкового майна, безвідносно до настання строку вимоги.

3. Якщо кредитор спадкодавця не знав і не міг знати про прийняття спадщини або про одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину, він має право пред'явити свої вимоги до спадкоємця, який прийняв спадщину, протягом шести місяців з дня, коли він дізнався про прийняття спадщини або про одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину.

4. Кредитор спадкодавця, який не пред'явив вимогу до спадкоємців, які прийняли спадщину, у строки, встановлені частинами другою і третьою цієї статті, є позбавленим права вимоги. У такому разі відповідне зобов'язання є припиненим.

Стаття 1780. Обов'язок спадкоємців щодо задоволення вимог кредитора

1. Спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю, але в межах вартості майна, одержаного у спадщину. Кожний із спадкоємців зобов'язаний задовольнити вимоги кредитора домірно своїй частці у спадщині та в межах такої частки.

2. Спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора у спосіб одноразового платежу, якщо іншого не встановлено за домовленістю між спадкоємцями та кредитором.

У разі відмови від одноразового платежу суд за позовом кредитора звертає стягнення на майно, передане спадкоємцям у натурі.

Стаття 1781. Охорона спадкового майна

1. Охорону спадкового майна здійснюють в інтересах спадкоємців, набувачів за легатом та кредиторів спадкодавця з метою збереження його до прийняття спадщини спадкоємцями або набрання чинності рішенням суду про визнання спадщини відумерлою.

2. Нотаріус за місцем відкриття спадщини за заявою спадкоємців або за повідомленням підприємств, установ, організацій, громадян, або на підставі рішення суду про оголошення фізичної особи померлою, або за власною ініціативою вживає заходів для охорони спадкового майна.

3. Охорона спадкового майна триває до закінчення строку, встановленого для прийняття спадщини, або до набрання чинності рішенням суду про визнання спадщини відумерлою.

Особи або органи, що вживають заходів для охорони спадкового майна, мають право укласти з третіми особами договір про забезпечення охорони спадкового майна.

4. Витрати на охорону спадкового майна відшкодовують спадкоємці домірно частці у спадщині, а у разі визнання спадщини відумерлою – орган місцевого самоврядування, який від імені територіальної громади здійснює право власності щодо спадщини, визнаної відумерлою.

Стаття 1782. Охорона спадкового майна виконавцем заповіту

1. Якщо спадкування здійснюють не лише за заповітом, а й за законом, виконавець заповіту, якого призначив спадкодавець, вживає заходів для охорони всієї спадщини.

2. Спадкоємці за законом мають право призначити іншу особу, яка вживатиме заходів для охорони частини спадщини, що спадкується за законом.

Стаття 1783. Управління спадщиною

1. Якщо у складі спадщини є майно, що потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, нотаріус у разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту укладає договір про управління спадщиною з іншою особою.

У разі відсутності спадкоємців або виконавця заповіту особою, яка управляє спадщиною, до складу якої входить земельна ділянка, є сільська, селищна, міська рада за місцезнаходженням такої земельної ділянки.

2. Заповідач може обрати особу, яка управлятиме спадщиною після її відкриття, у спосіб визначення такої особи в заповіті.

3. Особа, яка управляє спадщиною, має право на вчинення будь-яких необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини, до надання спадкоємцям свідоцтва про право на спадщину.

4. Особа, яка управляє спадщиною, має право на отримання плати за виконання своїх повноважень.

Стаття 1784. Управління спадщиною, до складу якої входять корпоративні права, до отримання свідоцтва про право на спадщину спадкоємцями

1. Якщо у складі спадщини є корпоративні права, що потребують управління ними в інтересах спадкоємців, нотаріус призначає управителя спадщини з числа осіб, визначених заповідачем у заповіті для управління такою спадщиною, виконавців заповіту, спадкоємців, які прийняли спадщину. У разі відсутності таких осіб нотаріус за заявою заінтересованої особи укладає договір про управління спадщиною з іншою особою.

2. Переважне право на призначення управителем спадщини мають:

1) особа, визначена заповідачем у заповіті для управління такою спадщиною, або виконавець заповіту, а якщо такі особи не визначені – єдиний спадкоємець за заповітом або спадкоємець з числа спадкоємців за заповітом, розмір частки якого у спадщині є більшим;

2) єдиний спадкоємець за законом або один із спадкоємців за законом, розмір частки якого у спадщині є більшим, – за ненаявності заповіту.

У разі якщо частки спадкоємців у спадщині є рівними, управителем спадщини призначають одного з них за згодою більшості спадкоємців, наданою у формі заяви, справжність підписів на якій засвідчують нотаріально, а в разі недосягнення згоди більшістю спадкоємців – одного із спадкоємців за рішенням суду.

3. З метою управління спадщиною, до складу якої входять корпоративні права, в окремо визначеній юридичній особі може бути призначено лише одного управителя спадщини або укладено договір про управління спадщиною лише з однією особою.

4. До моменту надання свідоцтва про право на спадщину та вступу спадкоємців до юридичної особи право брати участь у загальних зборах учасників юридичної особи в інтересах спадкоємців має управитель спадщини.

5. У разі смерті учасника юридичної особи, який здійснював повноваження одноосібного виконавчого органу, до моменту надання свідоцтва про право на спадщину та вступу спадкоємців до юридичної особи рішення про призначення виконавчого органу ухвалює одноособово управитель спадщини.

Глава 116. Виконання заповіту

Стаття 1785. Право заповідача на призначення виконавця заповіту

1. Заповідач може доручити виконання заповіту фізичній особі з повною цивільною дієздатністю або юридичній особі (виконавцеві заповіту).

2. Якщо заповіт складено на користь кількох осіб, виконання заповіту може бути доручено будь-якій з них.

3. Якщо заповіт складено на користь однієї особи, виконання заповіту може бути покладено на особу, яка не є спадкоємцем за заповітом.

Стаття 1786. Призначення виконавця заповіту за ініціативою спадкоємців

1. Спадкоємці мають право пред’явити позов про усунення виконавця заповіту, призначеного заповідачем, від виконання повноважень, якщо він не може забезпечити виконання волі заповідача.

2. Якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо особа, призначена ним, відмовилася або була усунена від виконання заповіту, спадкоємці мають право призначити виконавця заповіту з числа спадкоємців або іншу особу.

3. Якщо спадкоємці не можуть досягти згоди щодо призначення виконавця заповіту, на вимогу одного із спадкоємців виконавця заповіту призначає суд.

Стаття 1787. Призначення виконавця заповіту нотаріусом

1. Виконавець заповіту може бути призначений нотаріусом за місцем відкриття спадщини, якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо особа, призначена заповідачем, відмовилася або була усунена від виконання заповіту та якщо цього потребують інтереси спадкоємців.

Стаття 1788. Згода особи на її призначення виконавцем заповіту

1. Особа може бути призначена виконавцем заповіту лише за її згодою.

2. Згода особи на її призначення виконавцем заповіту оформлюється письмово та може бути викладена на тексті заповіту або додана до нього.

3. Особа може подати нотаріусу за місцем відкриття спадщини заяву про згоду на її призначення виконавцем заповіту після відкриття спадщини.

Стаття 1789. Повноваження виконавця заповіту

1. Виконавець заповіту зобов'язаний:

1) вжити заходів для охорони спадкового майна;

2) вжити заходів для повідомлення спадкоємців, набувачів за легатом, кредиторів про відкриття спадщини;

3) вимагати від боржників спадкодавця виконання ними своїх зобов'язань та подавати відповідні позови до суду;

4) управляти спадщиною;

5) забезпечити одержання кожним із спадкоємців частки у спадщині, визначеної в заповіті;

6) забезпечити одержання частки у спадщині особами, які мають право на обов'язкову частку у спадщині;

7) вчиняти інші дії, встановлені заповітом.

2. Виконавець заповіту зобов'язаний забезпечити виконання спадкоємцями дій, до яких вони зобов'язані заповітом.

3. Повноваження виконавця заповіту посвідчують документом, який видає нотаріус за місцем відкриття спадщини.

Стаття 1790. Право виконавця заповіту на плату за виконання своїх повноважень

1. Заповідач має право визначити у заповіті майно (в натурі або у грошовій сумі), яке виконавець заповіту має право одержати зі складу спадщини як плату за виконання своїх повноважень.

2. Якщо розмір плати виконавцю заповіту не визначений заповідачем, він може бути визначений за домовленістю між виконавцем заповіту та спадкоємцями, а в разі виникнення спору – судом.

3. Виконавець заповіту має право вимагати від спадкоємців відшкодування витрат, здійснених ним для охорони спадщини, управління нею та виконання заповіту.

Стаття 1791. Контроль за виконанням заповіту

1. Спадкоємці мають право контролювати дії виконавця заповіту.

2. Якщо спадкоємцем є малолітня, неповнолітня дитина, недієздатна особа або особа, цивільну дієздатність якої обмежено, контроль за виконанням заповіту здійснюють батьки, опікуни, піклувальники, а також орган опіки та піклування.

3. На вимогу осіб, визначених частинами першою і другою цієї статті, виконавець заповіту повинен звітувати про дії, вчинені ним щодо виконання заповіту.

4. Після виконання заповіту виконавець заповіту подає спадкоємцям або їхнім законним представникам звіт про виконання своїх повноважень.

Стаття 1792. Право на оскарження дій виконавця заповіту

1. Спадкоємці, їхні законні представники, а також орган опіки та піклування мають право оскаржити до суду дії виконавця заповіту, якщо вони не відповідають цьому Кодексу, іншим законам, суперечать змісту заповіту, порушують інтереси спадкоємців.

2. До вимог про визнання неправомірними дій виконавця заповіту застосовують позовну давність в один рік.

Стаття 1793. Строк чинності повноважень виконавця заповіту

1. Повноваження виконавця заповіту тривають до повного здійснення волі спадкодавця, що виражена у заповіті.

2. Чинність повноважень виконавця заповіту припиняє нотаріус за місцем відкриття спадщини за погодженням із спадкоємцями та набувачами за легатом.

3. Після припинення повноважень виконавець заповіту повертає нотаріусові виданий йому документ, визначений частиною третьою статті 1789 цього Кодексу.

4. У разі неповернення виконавцем заповіту документа, що посвідчував його повноваження, спадкоємці мають право витребувати такий документ, а також вимагати відшкодування завданих їм збитків.

Стаття 1794. Право виконавця заповіту на відмову від здійснення своїх повноважень

1. Виконавець заповіту безвідносно до того, хто його призначив, має право відмовитися від здійснення своїх повноважень.

2. Виконавець заповіту зобов’язаний невідкладно повідомити спадкоємців, а також інших осіб, стосовно яких він мав вчинити певні дії, про відмову від здійснення своїх повноважень.

3. Виконавець заповіту не може відмовитися від здійснення своїх повноважень у разі необхідності вчинення невідкладних дій, якщо зволікання становить загрозу завдання збитків спадкоємцям.

4. Виконавець заповіту несе відповідальність перед спадкоємцями за збитки, завдані їм у зв’язку з невиконанням вимог, визначених частинами другою і третьою цієї статті.

Глава 117. Оформлення права на спадщину

Стаття 1795. Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину

1. Спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на спадщину.

2. Якщо спадщину прийняли кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину нотаріус видає кожному з них із зазначенням імен та часток у спадщині інших спадкоємців.

3. Неодерження свідоцтва про право на спадщину не позбавляє спадкоємця права на спадщину.

Стаття 1796. Обов’язок спадкоємця щодо звернення за свідоцтвом про право на спадщину

1. Спадкоємець, який прийняв спадщину, у складі якої є майно та/або майнові права, які обтяжені, та/або нерухоме майно, інше майно, щодо якого здійснено державну реєстрацію, зобов’язаний звернутися до нотаріуса за наданням йому свідоцтва про право на спадщину на таке майно.

Стаття 1797. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину

1. Свідоцтво про право на спадщину видають спадкоємцям після спливу шести місяців з моменту часу відкриття спадщини.

2. Якщо заповіт складено на користь зачатої і ще не народженої дитини, надання свідоцтва про право на спадщину і розподіл спадщини між усіма спадкоємцями проводять після народження дитини або припинення вагітності.

Приписи абзацу першого цієї частини застосовують також, якщо заповіт складено на користь дитини, зачатої за життя спадкодавця і народженої після його смерті, у разі спадкування за законом.

Якщо на підставі волі заповідача, викладеної в заповіті, здійснено зачаття з його репродуктивного біологічного матеріалу із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, надання свідоцтва про право на спадщину і розподіл спадщини між усіма спадкоємцями проводять після народження дитини або припинення вагітності.

3. До закінчення строку на прийняття спадщини нотаріус може надати спадкоємцеві дозвіл на одержання частини вкладу спадкодавця у банку (фінансовій установі), якщо це зумовлено обставинами, що мають істотне значення.

Стаття 1798. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину

1. За згодою всіх спадкоємців, які прийняли спадщину, нотаріус за місцем відкриття спадщини може внести зміни до свідоцтва про право на спадщину.

2. На вимогу одного із спадкоємців зміни до свідоцтва про право на спадщину можуть бути внесені за рішенням суду.

3. У випадках, визначених частинами першою і другою цієї статті, нотаріус надає спадкоємцям нові свідоцтва про право на спадщину.

Стаття 1799. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину

1. Свідоцтво про право на спадщину може бути визнано недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що особа, якій надано свідоцтво про право на спадщину, не мала права на спадкування, а також в інших випадках, встановлених законом.

КНИГА ВОСЬМА
ПРАВО ПРИВАТНЕ МІЖНАРОДНЕ

Глава 118. Загальні приписи права приватного міжнародного

Стаття 1800. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватних відносин з іноземним елементом

1. Право, що підлягає застосуванню до приватних відносин з іноземним елементом, визначають згідно з колізійними нормами та іншими приписами колізійного права цієї книги, інших законів, міжнародних договорів України та міжнародних звичаїв.

Колізійні приписи цієї книги є виявом принципу більш тісного зв'язку відповідних приватних відносин з правом певної країни.

2. Якщо визначити право, що підлягає застосуванню згідно з частиною першою цієї статті, неможливо, застосовують право, що має більш тісний зв'язок із приватними відносинами. При визначенні більш тісного зв'язку суд враховує територіальні і матеріальні чинники, що стосуються відповідних приватних відносин.

3. Визначене згідно з частиною першою цієї статті право, як виняток, не застосовують, якщо за всіма обставинами приватні відносини не мають істотного зв'язку з визначеним правом і мають більш тісний зв'язок з іншим правом. Цей припис не застосовують, якщо сторона здійснила вибір права, що підлягає застосуванню до відповідних приватних відносин (автономія волі).

4. Приписи цієї книги про визначення права, що підлягає застосуванню судом, поширюють і на інші органи, що мають повноваження вирішувати питання про право, що підлягає застосуванню, а також на суб'єкти приватних відносин.

5. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватних відносин на підставі колізійних норм, не здійснюють, якщо міжнародний договір України встановлює застосування до відповідних відносин матеріально-юридичних норм.

Стаття 1801. Автономія волі

1. У випадках, встановлених законом, суб'єкт приватних відносин з іноземним елементом може самостійно здійснити вибір права, що підлягає застосуванню до змісту відповідних відносин. Такий вибір не обмежений правом конкретної країни, він може включати вибір норм транснаціонального характеру, що не належать до певної національної юридичної системи, зокрема норм lex mercatoria, засад права або аналогічних приписів.

2. Вибір права згідно з частиною першою цієї статті має бути явно вираженим або безпосередньо випливати з дій сторін правочину, умов правочину чи обставин справи, що їх розглядають у сукупності, якщо іншого не встановлено законом.

3. Вибір права може бути здійснено і щодо правочину в цілому, і щодо окремої його частини.

4. Вибір права щодо окремої частини правочину має бути явно вираженим.

5. Вибір права або зміну раніше обраного права суб'єкти приватних відносин можуть здійснити у будь-який час, зокрема під час вчинення правочину, на різних стадіях його виконання тощо. Вибір права або зміна раніше обраного права, здійснені після вчинення правочину, мають зворотну дію і є чинними з моменту вчинення правочину, але не можуть:

1) бути підставою для визнання правочину недійсним у зв'язку з недодержанням його форми;

2) обмежувати чи порушувати права, набуті третіми особами до моменту вибору права або зміни раніше обраного права.

6. Вибір права не здійснюють, якщо у приватних відносинах немає іноземного елемента.

7. Вибір права суб'єктом приватних відносин не обмежують колом правопорядків, з-поміж яких можливий вибір, якщо іншого не встановлено законом.

8. Якщо всі елементи приватних відносин пов'язані з іншою країною, ніж країна, право якої обране суб'єктом приватних відносин, вибір права не перешкоджає застосуванню надімперативних норм права країни, з якою пов'язані відповідні відносини.

Стаття 1802. Вибір суду

1. Суб'єкти приватних відносин з іноземним елементом можуть укласти угоду про вибір суду, що визначає підсудність судам іноземної країни або одному чи кільком конкретним судам іноземної країни справ у спорах, що виникли або можуть виникнути між ними у зв'язку з приватними відносинами.

2. Угоду про вибір суду укладають письмово безвідносно до місця її укладення.

Угоду про вибір суду, якою обрано суд України, укладають письмово відповідно до права України.

Угоду про вибір суду у спорах, що виникають з відносин страхування, щодо кредитних, споживчих або трудових договорів, може бути укладено лише після виникнення спору.

3. Внаслідок укладення угоди про вибір суду суди іноземної країни, визначені в такій угоді, мають виключну компетенцію щодо вирішення спору, що є предметом угоди, за винятком випадків, якщо така угода є недійсною відповідно до права відповідної країни.

4. Угода про вибір суду не може встановлювати зміну виключної підсудності справи з іноземним елементом судам України.

5. Недійсність правочину, складником якого є угода про вибір суду, не зумовлює недійсність угоди про вибір суду.

6. Угода про вибір суду може бути визнана недійсною, якщо вона спрямована на необґрунтоване позбавлення однієї із сторін захисту, що надавався б їй внаслідок застосування норм про підсудність, встановлених правом України.

Стаття 1803. Юридична кваліфікація

1. При визначенні права, що підлягає застосуванню, суд чи інший орган тлумачить норми і юридичні поняття відповідно до права України, якщо іншого не встановлено законом.

2. Якщо норми і юридичні поняття, що потребують юридичної кваліфікації, не відомі праву України або відомі під іншою назвою або з іншим змістом і не можуть бути визначені у спосіб тлумачення відповідно до права України, при юридичній кваліфікації також враховують право іноземної країни.

Стаття 1804. Засади застосування іноземного права

1. Іноземне право застосовують так само, як його застосовують у країні походження.

2. Застосування іноземного права охоплює всі його норми, які були б застосовані до приватних відносин у відповідній країні згідно з таким іноземним правом.

3. Застосування норми іноземного права не може бути обмежено на підставі, що вона належить до публічного права.

4. Наслідки неправильного застосування норм іноземного права визначає процесуальне законодавство.

Стаття 1805. Встановлення іноземного права та його змісту

1. У разі застосування іноземного права суд встановлює таке іноземне право та його зміст згідно з правилами офіційного тлумачення, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній країні.

2. З метою встановлення іноземного права та його змісту суд може звернутися встановленим порядком за сприянням і роз'ясненням до Міністерства юстиції України, інших компетентних органів та установ в Україні та за кордоном або залучити експертів.

3. Особи, які беруть участь у справі, мають право подавати документи, що підтверджують зміст норм іноземного права, на які вони посилаються в обґрунтуваннях своїх вимог або заперечень, іншим чином сприяти суду у встановленні іноземного права та його змісту.

4. Якщо зміст іноземного права в розумні строки не встановлений, незважаючи на заходи, вжиті згідно з цією статтею, застосовують право іншої країни, що має більш тісний зв'язок з приватними відносинами.

Стаття 1806. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої країни

1. Будь-яке відсилання до права країни згідно з колізійним правом є відсиланням до норм матеріального права відповідної країни, що регулює приватні відносини, виключаючи застосування його колізійних норм, якщо іншого не встановлено законом або міжнародним договором України.

2. У випадках щодо особистого або сімейного статусу фізичної особи приймають зворотне відсилання до права України.

Стаття 1807. Взаємність

1. Надання прав іноземним суб'єктам в Україні та обсяг таких прав можуть бути обумовлені взаємністю.

2. Якщо надання прав іноземним суб'єктам залежить від взаємності, презюмують, що вона існує, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1808. Застереження про публічний порядок

1. Іноземне право можуть не застосовувати у випадках, якщо його застосування призведе до результату, явно несумісного із засадами правопорядку (публічним порядком) України чи міжнародним публічним порядком. У такому разі застосовують право, що має більш тісний зв'язок з приватними відносинами, а якщо таке право визначити або застосувати неможливо – право України.

2. Відмова у застосуванні норми іноземного права не може ґрунтуватися лише на відмінності юридичної, політичної або економічної системи відповідної іноземної країни від юридичної, політичної або економічної системи України.

Стаття 1809. Визнання документів, виданих органами іноземних держав

1. Документи, видані уповноваженими органами іноземних держав у встановленій формі, визнають дійсними в Україні, за умови їх легалізації, якщо іншого не встановлено законом або міжнародним договором України.

Стаття 1810. Застосування надімперативних норм

1. Для цілей застосування колізійних норм надімперативними вважають норми, що мають публічно-юридичний характер та реалізують найважливіші державні чи суспільні інтереси і застосування яких не може бути виключено за домовленістю сторін або внаслідок застосування колізійної норми.

2. Приписи цієї книги не обмежують дії надімперативних норм, що регулюють відповідні відносини, безвідносно до права країни, що підлягає застосуванню.

3. При застосуванні права іноземної країни згідно з нормами колізійного права суд може застосувати надімперативні норми права іншої країни, що мають більш тісний зв’язок з відповідними відносинами, якщо відповідно до права цієї країни такі норми мають регулювати відповідні відносини безвідносно до права, що підлягає застосуванню. При цьому суд бере до уваги призначення та характер таких норм, а також наслідки їх застосування або незастосування.

Стаття 1811. Застосування права країни з множинністю юридичних систем

1. Якщо підлягає застосуванню право країни, в якій діють кілька територіальних чи інших юридичних систем, належну юридичну систему визначають відповідно до юридичних норм цієї країни. За відсутності в такій юридичній системі відповідних юридичних норм застосовують норми тієї юридичної системи, що має більш тісний зв’язок із приватними відносинами.

Глава 119. Колізійні норми щодо юридичного статусу фізичних осіб

Стаття 1812. Особистий закон фізичної особи

1. Особистим законом фізичної особи є право країни, громадянином якої вона є.

2. Якщо фізична особа є громадянином двох або більше країн, її особистим законом є право тієї країни, з якою особа має найбільш тісний зв’язок, зокрема в якій вона має осідок (місце проживання) або провадить основну професійну діяльність, або має професійні чи особисті інтереси.

3. Особистим законом особи без громадянства чи особи, громадянство якої неможливо встановити, є право країни, у якій вона має осідок (місце проживання), а за браком осідку – звичайне місце перебування.

4. Особистим законом біженця є право країни, у якій він має місце перебування.

5. При визначенні особистого закону відповідно до частин другої і третьої цієї статті презюмують, що зміна недієздатною особою осідку (місця проживання) без згоди її законного представника не зумовлює зміну особистого закону такої особи.

6. Для цілей цієї книги фізична особа має:

1) осідок (місце проживання) у країні, в якій вона проживає з наміром постійного проживання та бажанням підтримувати тісні зв'язки з таким осідком (місцем проживання);

2) звичайне місце перебування у країні, в якій вона проживає певний час, навіть якщо спочатку такий час був обмеженим.

Стаття 1813. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичної особи

1. Виникнення і припинення цивільної правоздатності та дієздатності фізичної особи визначають її особистим законом. Цивільну дієздатність фізичної особи щодо правочинів та зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди, можуть визначати також правом країни місця вчинення правочинів або виникнення зобов'язань внаслідок завдання шкоди, якщо іншого не встановлено законом.

2. Для встановлення правоздатності фізичної особи до вчинення конкретного правочину або іншого юридичного акта застосовують особистий закон фізичної особи на дату його вчинення.

3. Іноземці та особи без громадянства мають цивільну правоздатність в Україні нарівні з громадянами України, крім випадків, встановлених законом або міжнародним договором України.

4. Правоздатність фізичної особи, яка провадить підприємницьку діяльність, бути підприємцем і мати пов'язані з цим права та обов'язки визначають відповідно до права країни, в якій така фізична особа зареєстрована як підприємець. За ненаявності у праві цієї країни вимоги щодо обов'язкової реєстрації застосовують право країни основного місця провадження такою особою підприємницької діяльності.

5. Фізична особа не може посилатися на недійсність договору, укладеного на території України, через брак необхідного обсягу цивільної дієздатності за особистим законом такої особи, якщо на момент укладення відповідного договору інша сторона знала або мала знати про таку недійсність.

6. Юридичний статус неповнолітньої або малолітньої дитини, обсяг її цивільної дієздатності та відповідальність визначають за її особистим законом.

7. Підстави та юридичні наслідки обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною регулює особистий закон такої особи.

Стаття 1814. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою, визнання фізичної особи неплатоспроможною

1. Підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою регулює останній із відомих особистий закон такої особи.

2. Питання тимчасового управління майном безвісно відсутньої особи регулює право країни, на території якої фізична особа постійно проживала до моменту зникнення, а щодо нерухомого майна – право країни місцезнаходження майна.

3. Підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи неплатоспроможною регулює право країни, в якій порушено провадження у справі про неплатоспроможність.

Стаття 1815. Реєстрація актів цивільного стану громадян України за межами України

1. Реєстрацію актів цивільного стану громадян України, які проживають за межами України, здійснюють у консульській установі або дипломатичному представництві України із застосуванням права України.

Стаття 1816. Опіка та піклування

1. Встановлення і скасування опіки та піклування над малолітніми, неповнолітніми дітьми, недієздатними особами, фізичними особами, цивільну дієздатність яких обмежено, регулює особистий закон підопічного на момент встановлення чи скасування опіки та піклування.

2. Обов’язок опікуна (піклувальника) прийняти опікунство (піклування) визначає особистий закон особи, яку призначають опікуном (піклувальником).

3. Відносини між опікуном (піклувальником) та особою, яка перебуває під опікою (піклуванням), визначає право країни, орган якої призначив опікуна (піклувальника). Якщо особа, яка перебуває під опікою (піклуванням), проживає в Україні, застосовують право України, якщо воно більш сприятливе для такої особи.

4. Опіка (піклування), встановлена над громадянином України, який проживає за межами України, є дійсною в Україні, якщо проти встановлення опіки (піклування) або проти її визнання немає законних заперечень відповідної консульської установи або дипломатичного представництва України.

5. Стосовно особи, яка не є громадянином України і перебуває в Україні, або її майна, розміщеного на території України, за потреби в інтересах опіки або піклування можуть бути вжиті заходи для захисту прав та охорони майна відповідно до права України. Про це невідкладно повідомляють дипломатичне представництво або консульську установу країни, громадянином якої є така особа.

Стаття 1817. Сфера дії особистого закону фізичної особи

1. Особистий закон фізичної особи охоплює:

1) юридичний статус фізичної особи;

2) виникнення і припинення цивільної правоздатності та дієздатності фізичної особи;

3) обсяг і зміст цивільної правоздатності та дієздатності фізичної особи з урахуванням приписів цієї книги;

4) здійснення особистих прав фізичної особи, включно з правом на ім’я;

5) підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи;

6) підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою;

7) встановлення і припинення опіки та піклування стосовно фізичної особи;

8) підстави та юридичні наслідки визнання фізичної особи неплатоспроможною;

9) питання сімейних та спадкових відносин відповідно до приписів цієї книги.

Глава 120. Колізійні норми щодо юридичного статусу юридичних осіб

Стаття 1818. Особистий закон юридичної особи

1. Особистим законом юридичної особи є право країни осідку (місцезнаходження) юридичної особи.

2. Для цілей цієї книги осідком (місцезнаходженням) юридичної особи є країна, у якій юридична особа зареєстрована або іншим чином створена згідно з правом цієї країни.

3. У разі неможливості встановлення умов, визначених частиною другою цієї статті, застосовують право країни, у якій розміщено виконавчий орган управління юридичної особи.

Стаття 1819. Особистий закон іноземної організації, що не є юридичною особою відповідно до права іноземної країни

1. Особистим законом іноземної організації, що не є юридичною особою відповідно до права країни, у якій така організація створена, є право цієї країни. Якщо така організація діє на території України, до її діяльності застосовують законодавство України, що регулює діяльність юридичних осіб, якщо іншого не випливає з вимог законодавства або суті відповідних відносин.

Стаття 1820. Обмеження повноважень органу або представника юридичної особи

1. Юридична особа не може посилатися на обмеження повноважень щодо вчинення правочину її органу або представника, не відоме праву країни, в якій інша сторона має звичайне місце перебування або осідок (місцезнаходження), крім випадків, якщо інша сторона знала або, з урахуванням усіх обставин, не могла не знати про такі обмеження.

Стаття 1821. Національний режим діяльності іноземних юридичних осіб в Україні

1. Іноземні юридичні особи провадять в Україні підприємницьку та іншу діяльність, що її регулює цивільне законодавство, згідно з приписами, встановленими законодавством для такої діяльності юридичних осіб України, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1822. Участь держави та інших юридичних осіб публічного права у приватних відносинах з іноземним елементом

1. До приватних відносин з іноземним елементом за участю держави та інших юридичних осіб публічного права застосовують приписи цієї книги на загальних підставах, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1823. Сфера дії особистого закону юридичної особи

1. Особистий закон юридичної особи визначає:

1) юридичний статус юридичної особи та правомірність її існування;

2) порядок створення та державної реєстрації юридичної особи;

3) обсяг і зміст цивільної правоздатності та дієздатності юридичної особи, будь-які їх обмеження;

4) вимоги до організаційно-юридичної форми та найменування юридичної особи;

5) вимоги до установчого документа та інших внутрішніх нормативних документів юридичної особи, порядок внесення змін до них, а також юридичні наслідки недійсності таких документів;

6) юридичний статус учасників юридичної особи, порядок його набуття та втрати, внутрішні відносини між учасниками юридичної особи, а також між учасниками та юридичною особою;

7) права і обов'язки учасників юридичної особи, їхню відповідальність перед юридичною особою і третіми особами за невиконання обов'язків, встановлених законом, установчим документом юридичної особи чи договором;

8) вимоги до внутрішньої організації юридичної особи, порядок утворення, склад, компетенцію та функціонування органів юридичної особи, порядок обрання та припинення повноважень членів таких органів, умови дійсності рішення чи іншого акта органу юридичної особи та юридичні наслідки їх недійсності, відповідальність посадових осіб та органів юридичної особи;

9) представництво юридичної особи у відносинах з третіми особами;

10) можливість юридичної особи створювати філії та представництва;

11) юридичний режим цінних паперів, випущених юридичною особою, процедуру їх випуску (емісії), юридичні наслідки визнання емісії недійсною, а також інші питання, визначені частинами другою і третьою статті 1838 цього Кодексу;

13) порядок припинення юридичної особи, зокрема ліквідаційну процедуру. При цьому злиття юридичних осіб для кожної з них регулює особистий закон відповідної юридичної особи до моменту її припинення через злиття;

14) зобов'язання учасників (засновників), пов'язані зі створенням юридичної особи, та відповідальність за ними.

Стаття 1824. Зміна особистого закону юридичної особи

1. Юридична особа, створена відповідно до права іноземної країни, за наявності підстав, встановлених його нормами, може продовжити існування за правом України, змінивши свій особистий закон.

Юридична особа є такою, що змінила свій особистий закон, з моменту державної реєстрації такої юридичної особи за правом України.

2. Юридична особа, створена відповідно до права України, може продовжити існування за правом іноземної країни, змінивши свій особистий закон. Порядок та умови зміни особистого закону юридичною особою України встановлює право України. Зміна особистого закону юридичної особи, створеної за правом України, не зумовлює її припинення в Україні.

3. Під час зміни особистого закону юридична особа, створена за правом України, зобов’язана забезпечити належний захист прав та правомірних інтересів своїх кредиторів і працівників.

Глава 121. Колізійні норми щодо договорів та інших правочинів, довіреності, позовної давності

Стаття 1825. Форма договору (правочину)

1. Приписи цієї глави про договори застосовують до інших правочинів, якщо іншого не встановлено законом або не випливає із суті правочину.

2. Якщо іншого не встановлює закон, форма договору має відповідати вимогам права, що його застосовують до змісту договору, але достатньо дотримання вимог права країни укладення договору, а якщо договір уклали особи, що перебувають у різних країнах, – права країни осідка (місця проживання або місцезнаходження) однієї з таких осіб, якщо іншого не встановлено договором.

3. Форму правочину щодо нерухомого майна визначають відповідно до права країни, в якій розміщено майно, а щодо нерухомого майна, право на яке зареєстроване на території України, – права України.

4. Зовнішньоекономічний договір, якщо хоча б однією його стороною є громадянин України або юридична особа України, укладають у формі, встановленій законом, безвідносно до місця його укладення, якщо іншого не встановлено міжнародним договором України. Юридичні наслідки недодержання вимоги щодо письмового оформлення зовнішньоекономічного договору визначає право, що його застосовують до змісту правочину.

Стаття 1826. Основні приписи щодо змісту договору (правочину)

1. Зміст договору може регулювати право, зазначене в договорі, якщо іншого не встановлено законом.

2. У разі неможливості вибору права або якщо договір згідно з обраним правом є недійсним, до змісту договору застосовують право країни, що має найбільш тісний зв’язок із договором.

3. Якщо іншого не встановлено договором або не випливає з умов, суті договору або сукупності обставин справи, договір є більш тісно пов’язаним з правом країни, в якій сторона, яка повинна здійснити виконання, що має вирішальне значення для змісту договору, має осідок (місцезнаходження) або місце перебування.

4. Виконанням, що має вирішальне значення для змісту договору, є виконання, за яке здійснюють платіж, зокрема постачання товару, надання

послуг чи виконання робіт, якщо іншого не встановлено законом або не випливає із суті приватних відносин.

Стаття 1827. Сфера дії права, що його застосовують до договору

1. Право, що його застосовують до змісту договору, визначає питання укладення, зміни та розірвання договору, дійсність договору, його тлумачення, права і обов'язки сторін за договором, виконання договору, наслідки невиконання договору, припинення договірних зобов'язань, зокрема через зарахування зустрічних вимог, наслідки недійсності договору, переведення боргу згідно з договором.

Стаття 1828. Право, що його застосовують до довіреності

1. Порядок надання, строк дії, порядок припинення та юридичні наслідки припинення довіреності визначає право країни, у якій видана довіреність.

Стаття 1829. Право, що його застосовують до представництва

1. Можливість особи бути представником іншої особи та створювати для неї права і обов'язки, а також юридичні наслідки такого представництва регулює право країни, на території якої представник вчиняє дії в інтересах особи, яку він представляє, якщо іншого не встановлено за домовленістю сторін, з урахуванням інших приписів цієї книги.

Стаття 1830. Позовна давність

1. Позовну давність визначає право, що його застосовують для визначення прав і обов'язків суб'єктів відповідних відносин.

2. Вимоги, на які позовну давність не поширюють, визначає право України, якщо хоча б один із суб'єктів відповідних відносин є громадянином України або юридичною особою України.

Глава 122. Колізійні норми щодо особистих прав

Стаття 1831. Ім'я фізичної особи

1. Права фізичної особи на ім'я, його використання та захист визначає її особистий закон, якщо іншого не встановлено законом.

2. Право фізичної особи на зміну імені, а також умови та юридичні наслідки зміни імені регулює її особистий закон на момент такої зміни.

Стаття 1832. Здійснення особистих прав

1. Обсяг та обмеження особистих прав фізичної особи, здійснення нею особистих прав регулює особистий закон цієї фізичної особи.

Стаття 1833. Захист особистих прав

1. До захисту особистих прав застосовують право країни, у якій мала місце дія чи інша обставина, що стала підставою для вимоги про захист особистих прав, якщо іншого не встановлено законом.

Глава 123. Колізійні норми речового права

Стаття 1834. Загальні приписи про право, що його застосовують до права власності та інших речових прав

1. Право власності та інші речові права на нерухоме та рухоме майно визначає право країни, у якій перебуває майно, якщо іншого не встановлено законом.

2. Належність майна до нерухомих або рухомих речей, а також іншу юридичну кваліфікацію майна визначає право країни, в якій перебуває майно.

3. Повноваження власника майна визначає право країни, у якій перебуває майно на момент реалізації таких повноважень.

Стаття 1835. Виникнення і припинення права власності та інших речових прав

1. Виникнення і припинення права власності та інших речових прав визначає право країни, в якій майно перебувало на момент, коли мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для виникнення або припинення права власності або інших речових прав, якщо іншого не встановлено законом або міжнародним договором України.

2. Право, що його застосовують до виникнення і припинення права власності та інших речових прав, що є предметом правочину, визначають відповідно до частини першої цієї статті, якщо іншого не встановлено за домовленістю сторін.

Вибір права сторонами правочину не зачіпає прав третіх осіб.

3. Право власності та інші речові права, що виникли чи були правомірно набуті щодо певного майна відповідно до права країни його місцезнаходження, зберігають при переміщенні майна на територію іншої країни, при цьому право країни нового місцезнаходження майна регулює питання, визначені статтею 1843 цього Кодексу.

4. Виникнення права власності на майно внаслідок набувальної давності визначає право країни, в якій майно перебувало на момент спливу набувальної давності.

5. Юридичні наслідки набуття майна в особи, яка не мала права розпоряджання таким майном, визначає право країни, в якій майно перебувало на момент набуття.

Стаття 1836. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до публічних електронних реєстрів

1. Право власності та інші речові права, відомості про які підлягають внесенню до публічних електронних реєстрів, визначає право країни, в якій зареєстровано майно.

Стаття 1837. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що перебуває в дорозі

1. Право власності та інші речові права на рухоме майно, що згідно із правочином перебуває в дорозі, визначає право країни, з якої відправлене майно, якщо іншого не встановлено за домовленістю сторін.

Стаття 1838. Право власності та інші речові права на цінні папери, права з цінних паперів

1. Право власності та інші речові права на цінний папір у документарній формі існування визначає право країни місцезнаходження відповідного цінного папера. Для цілей цієї статті під місцезнаходженням цінного папера розуміють:

1) для іменного цінного папера у документарній формі існування – місце ведення відповідного реєстру власників іменних цінних паперів;

2) для цінного папера на пред'явника – місцезнаходження сертифіката цінного папера;

3) для ордерного цінного папера – місцезнаходження сертифіката або місце здійснення виконання за таким цінним папером, якщо іншого не встановлено законом або міжнародним договором України.

2. Належність певного майна до цінних паперів, юридична природа цінного папера, класифікаційна належність до конкретного виду (групи, форми тощо) цінних паперів, відповідність цінного папера вимогам щодо форми визначає особистий закон емітента відповідного цінного папера (особи, що випустила цінний папір).

3. Обсяг, склад і зміст прав, посвідчених цінним папером, їх виникнення, перехід, припинення, дійсність та способи реалізації, наслідки реалізації таких прав, умови оборотоздатності цінного папера, коло зобов'язаних осіб за цінним

папером, можливість використання цінного папера як предмета забезпечення визначає особистий закон емітента цінного папера (особи, що випустила цінний папір).

4. Право власності та інші речові права на цінний папір в електронній формі існування визначає особистий закон професійного учасника ринків капіталу – депозитарної установи або іншої особи, що провадить депозитарну діяльність у відповідній країні, який здійснює відкриття та ведення рахунку в цінних паперах, на якому обліковують такий цінний папір.

Стаття 1839. Майнові права на безготівкові грошові кошти

1. Майнові права на грошові кошти, що перебувають на банківському рахунку, визначає право країни осідку (місцезнаходження) банку або іншої особи, що провадить діяльність з відкриття та ведення банківських рахунків, в якій відкрито відповідний банківський рахунок.

Стаття 1840. Визнання забезпечувальних прав на рухоме майно, що виникли за кордоном

1. Якщо забезпечувальне обтяження щодо рухомого майна, що перебувало за кордоном, створено або правомірно виникло за правом відповідної іноземної країни, у разі переміщення такого рухомого майна на територію України забезпечувальне обтяження визнають в Україні, і обтяжувач може здійснювати свої права за забезпечувальним обтяженням відповідно до закону.

Стаття 1841. Право власності на культурні цінності

1. Право власності на об’єкт, що країна вважає своєю культурною цінністю, визначає право країни, на території якої перебуває такий об’єкт.

2. Якщо об’єкт, що країна вважає своєю культурною цінністю, вивезено з її території у спосіб, що є незаконним відповідно до її законодавства, питання повернення такого об’єкта з незаконного володіння регулює законодавство цієї країни або, на її вибір, законодавство країни, на території якої перебуває об’єкт на момент витребування.

3. Якщо законодавство країни, яка вважає об’єкт своєю культурною цінністю, не встановлює захисту прав добросовісного набувача, такий набувач може вимагати захисту, встановленого законодавством країни, на території якої перебуває об’єкт на момент витребування.

Стаття 1842. Захист права власності та інших речових прав

1. До захисту права власності та інших речових прав застосовують за вибором заявника право країни, в якій перебуває майно, або право країни суду.

2. До захисту права власності та інших речових прав на нерухоме майно застосовують право країни, в якій перебуває майно.

3. Захист права власності та інших речових прав, що підлягають державній реєстрації в Україні, здійснюють відповідно до права України.

4. У разі якщо майно було загублене, викрадене або вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі в інший спосіб, до захисту права власності та інших речових прав застосовують за вибором заявника право країни, в якій майно перебувало на момент його втрати, викрадення або іншого вибуття із законного володіння, або право країни, в якій майно перебуває на момент його витребування з чужого незаконного володіння.

5. Якщо майно, що належить до складу культурного надбання країни, протиправно вивезено з території такої країни, захист прав на таке майно і вимогу про його повернення регулює право країни, до складу культурного надбання якої включено майно, або за вибором такої країни – право країни місцезнаходження майна на момент подання вимоги про його повернення.

Стаття 1843. Сфера дії права, що його застосовують до права власності та інших речових прав

1. Право, що його застосовують до права власності та інших речових прав згідно з приписами цієї книги, охоплює:

1) підстави, спосіб та умови виникнення, зміни, зупинення, поновлення та припинення права власності та інших речових прав, включно з виконанням необхідних формальних вимог;

2) можливість майна бути об’єктом права власності чи іншого речового права;

3) кваліфікацію майна та її юридичні наслідки, юридичний режим майна;

4) існування, зміст та обсяг права власності та інших речових прав, включаючи обсяг повноважень власника з володіння, користування та розпоряджання майном, їх обмеження та порядок реалізації;

5) можливість передачі права власності та інших речових прав, порядок їх переходу, момент виникнення права власності чи іншого речового права у набувача майна, формальні вимоги щодо дійсності передачі майна або обтяження їх зобов’язаннями;

6) можливість обтяження майна зобов’язаннями, матеріальні та формальні вимоги щодо встановлення такого обтяження, юридичні наслідки передання майна, обтяженого зобов’язаннями;

7) способи, порядок та межі захисту права власності та інших речових прав.

Глава 124. Колізійні норми щодо прав інтелектуальної власності

Стаття 1844. Право інтелектуальної власності

1. До правочинів, предметом яких є право інтелектуальної власності, застосовують право країни, що його визначають згідно з відповідними приписами цієї книги.

Стаття 1845. Захист прав інтелектуальної власності

1. До приватних відносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовують право країни, у якій вимагають захист таких прав.

Глава 125. Колізійні норми щодо договірних зобов'язань

Стаття 1846. Вибір права за згодою сторін договору

1. Сторони договору згідно зі статтею 1801 цього Кодексу можуть обрати право, що його застосовують до договору, крім випадків, якщо вибір права безпосередньо заборонено законом України.

Стаття 1847. Право, що його застосовують до договору у разі недосягнення згоди сторін

1. У разі недосягнення згоди сторін договору про вибір права, що підлягає застосуванню до цього договору, застосовують право відповідно до частин другої – четвертої цієї статті.

2. Для цілей застосування цієї статті стороною, яка повинна здійснити виконання, що має вирішальне значення для змісту договору, є:

1) продавець – за договором купівлі-продажу;

2) дарувальник – за договором дарування;

3) одержувач ренти – за договором ренти;

4) відчужувач – за договором довічного утримання (догляду);

5) наймодавець – за договором найму (оренди);

6) позичкодавець – за договором позички;

7) підрядник – за договором підряду;

8) виконавець – за договором про надання послуг;

9) перевізник – за договором перевезення;

10) експедитор – за договором транспортного експедирування;

11) зберігач – за договором зберігання;

12) страховик – за договором страхування;

13) повірений – за договором доручення;

14) комісіонер – за договором комісії;

15) управитель – за договором управління майном;

16) позикодавець – за договором позики;

17) кредитодавець – за кредитним договором;

18) банк – за договором банківського вкладу (депозиту) та за договором банківського рахунку;

19) фактор – за договором факторингу;

20) правоволоділець – за договором комерційної концесії;

21) заставодавець – за договором застави;

22) поручитель – за договором поруки.

3. Безвідносно до приписів частини другої цієї статті та з урахуванням інших приписів цієї книги правом, з яким договір більш тісно пов'язаний, є:

1) щодо договору про нерухоме майно – право країни, у якій перебуває майно, а якщо майно підлягає реєстрації – право країни, у якій здійснено реєстрацію;

2) щодо договорів про спільну діяльність або виконання робіт – право країни, у якій провадять діяльність або створюють встановлені договором результати;

3) щодо договору, укладеного за результатами аукціону, конкурсу або на організованому ринку, – право країни, у якій проводять аукціон, конкурс або зареєстрований оператор організованого ринку капіталу;

4) щодо договорів про обслуговування рахунку у цінних паперах – право країни осідку (місцезнаходження) професійного учасника ринків капіталу – депозитарної установи або іншої особи, яка провадить депозитарну діяльність, у якій було відкрито рахунок;

5) щодо договорів, укладених на позабіржових торговельно-інформаційних системах або в рамках будь-якої багатосторонньої системи, що забезпечує укладення договорів між покупцями та продавцями щодо фінансових інструментів, – право країни, що регулює діяльність відповідної системи;

6) щодо договорів щодо віртуальних активів, укладених за участю постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, – право країни відповідного постачальника послуг, а щодо договорів щодо віртуальних активів, укладених у рамках торговельної платформи для віртуальних активів, – право країни, визначене правилами відповідної платформи.

4. У разі неможливості визначення сторони, яка повинна здійснити виконання, що має вирішальне значення для змісту договору, до договору застосовують право країни, з яким договір має більш тісний зв'язок.

Стаття 1848. Право, що його застосовують до договорів споживання

1. До договорів споживання належать договори щодо придбання товарів та одержання послуг фізичною особою (споживачем) не для цілей підприємницької діяльності.

2. Сторони договору споживання можуть здійснити вибір права відповідно до статті 1801 цього Кодексу.

Вибір права сторонами договору споживання не позбавляє споживача захисту його прав та інтересів, встановлених імперативними нормами права країни його осідку (місця проживання) або місця перебування, якщо:

1) укладенню договору передувала оферта або реклама в цій країні та споживач зробив усе необхідне для укладення договору в цій країні; або

2) замовлення від споживача було прийнято в цій країні; або

3) споживач з ініціативи іншої сторони здійснив подорож за кордон з метою укладення договору про придбання товарів.

3. У разі неможливості вибору права сторонами щодо укладеного договору споживання, у тому числі щодо його форми, застосовують право країни, в якій споживач має осідок (місце проживання) або місце перебування.

4. Приписи частин другої і третьої цієї статті не застосовують до договорів перевезення, надання послуг, якщо відповідна послуга може бути надана лише в іншій країні, ніж країна осідку (місця проживання) або місця перебування споживача (крім договору про надання послуг у сфері туризму, що включають комбіноване перевезення та розміщення).

Стаття 1849. Право, що його застосовують до договорів перевезення вантажів і пасажирів

1. Якщо сторони не обрали право, що його застосовують до договору перевезення вантажів відповідно до статті 1801 цього Кодексу, таким правом є право країни осідку (місцезнаходження) перевізника, за умови що місце приймання вантажу, місце його доставки або звичайне місце перебування відправника також розташовані в цій країні. В іншому випадку застосовують право країни, в якій розташоване погоджене сторонами місце доставки вантажу.

2. Якщо сторони не обрали право, що його застосовують до договору перевезення пасажирів відповідно до статті 1801 цього Кодексу, таким правом є право країни осідку (місця проживання) пасажира, за умови що місце відправлення або місце призначення також розташоване в цій країні. В іншому випадку застосовують право країни осідку (місцезнаходження) перевізника.

3. Сторони можуть обрати як право, що його застосовують до договору перевезення пасажирів відповідно до статті 1801 цього Кодексу, лише право країни, в якій пасажир або перевізник має осідок (місце проживання) чи місце перебування, або країни, в якій розташоване місце відправлення чи місце призначення.

4. Якщо з усіх обставин справи випливає, що договір, за неможливості вибору права, має більш тісний зв'язок з іншою країною, ніж зазначено в частині першій або другій цієї статті, застосовують право іншої країни.

Стаття 1850. Право, що його застосовують до договорів страхування

1. Якщо сторони не обрали право, що його застосовують до договору страхування відповідно до статті 1801 цього Кодексу, таким правом є право країни осідку (місцезнаходження) страховика. Якщо з усіх обставин випливає, що договір більш тісно пов'язаний з іншою країною, застосовують право іншої країни.

2. У договорах страхування життя сторони можуть здійснити вибір права лише на користь права країни, громадянство якої або осідок (місце проживання) у якій має страхувальник, або права країни, у якій страховик має осідок (місцезнаходження).

3. Безвідносно до вибору сторонами права, що його застосовують до договору страхування, застосуванню підлягають імперативні норми права тієї країни, що встановлюють вимогу про укладення договору страхування або визначають обов'язкові умови такого страхування.

Стаття 1851. Право, що його застосовують до договорів, які укладають у рамках розміщення цінних паперів

1. У разі розміщення емісійних цінних паперів застосовують право країни, у якій здійснюють таке розміщення. Право відповідної країни регулює процедуру здійснення емісії цінних паперів, регуляторні вимоги щодо емітента та цінних паперів, що підлягають розміщенню, форму та порядок укладення і виконання договорів щодо таких цінних паперів. У такому разі відносини між емітентом цінних паперів та інвесторами, які їх придбали, зокрема порядок та спосіб здійснення прав, посвідчених такими цінними паперами, а також відповідальність емітента за порушення таких прав, регулює особистий закон емітента.

2. Для цілей застосування частини першої цієї статті правом країни, у якій здійснюють розміщення цінних паперів у спосіб їх публічної пропозиції на організованому ринку, є право країни осідку (місцезнаходження) оператора організованого ринку капіталів чи реєстрації позабіржової торговельно-інформаційної системи. У разі розміщення цінних паперів у спосіб їх приватної пропозиції правом країни, у якій здійснюють розміщення цінних паперів, є право

країни осідку (місцезнаходження) чи місця перебування інвестора, який здійснює придбання цінних паперів у процесі їх розміщення.

3. Захист прав інвестора при розміщенні цінних паперів здійснюють за вибором потерпілої особи відповідно до права країни, у якій здійснено розміщення цінних паперів, або особистого закону емітента цінних паперів, або права країни осідку (місця проживання) чи основного місця провадження діяльності потерпілої особи.

Стаття 1852. Право, що його застосовують до засновницьких та корпоративних договорів

1. До засновницького договору, що є установчим документом юридичної особи з іноземною участю, застосовують право країни, у якій буде створена юридична особа.

2. Сторони договору, за яким учасники юридичної особи з іноземною участю зобов'язуються здійснювати свої права та реалізовувати повноваження щодо такої юридичної особи певним чином або утримуватися від їх здійснення (корпоративний договір), можуть обрати право, що його застосовують до такого корпоративного договору, зокрема можуть обрати інший правопорядок, ніж особистий закон такої юридичної особи з іноземною участю.

Стаття 1853. Право, що його застосовують до договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності

1. До договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності застосовують право країни, у якій сторона, що здійснює передання права інтелектуальної власності чи створення об'єкта права інтелектуальної власності, має осідок (місце проживання або місцезнаходження).

2. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, укладеного між працівником та фізичною особою або юридичною особою, в якої працює працівник, регулює право, що його застосовують до відповідного трудового договору.

Стаття 1854. Право, що його застосовують до відступлення права вимоги

1. До договору, на підставі якого здійснюють відступлення права вимоги, застосовують право, обране первісним кредитором та новим кредитором. У разі неможливості вибору сторонами договору права, що підлягає застосуванню до такого договору, застосовують право країни осідку (місцезнаходження) первісного кредитора.

2. При відступленні права вимоги допустимість такого відступлення, відносини між новим кредитором та боржником, умови, за яких новий кредитор може висувати набуту ним вимогу до боржника, питання щодо виконання

зобов’язання боржником визначає право, що підлягає застосуванню до вимоги, відступлення якої здійснюють.

3. Юридичні наслідки відступлення права вимоги стосовно третіх осіб та пріоритетність прав нового кредитора щодо відступленого права вимоги щодо прав третіх осіб визначає право країни, у якій первісний кредитор мав осідок (місце проживання або місцезнаходження) у момент здійснення відповідного відступлення права вимоги.

Стаття 1855. Право, що його застосовують до неттінгу

1. У разі припинення зобов’язань через неттінг застосовують право країни, що регулює правочин, який містить зобов’язання, які припиняють через неттінг. Якщо неттінг застосовують до зобов’язань, що їх містять правочини, укладені на організованому ринку, застосовують право країни осідку (місцезнаходження) оператора організованого ринку капіталів чи реєстрації позабіржової торговельно-інформаційної системи.

2. У разі проведення ліквідаційного неттінгу щодо зобов’язань юридичних осіб, стосовно яких відкрито провадження у справі про банкрутство, можливість та порядок проведення ліквідаційного неттінгу визначає право країни місця здійснення провадження у справі про банкрутство.

Стаття 1856. Право, що його застосовують до грошових зобов’язань за договором

1. Грошові зобов’язання за договором визначає право, що його застосовують до відповідного договору.

2. Якщо грошові зобов’язання за договором регулює право, що встановлює валютні обмеження, такі обмеження підлягають застосуванню.

3. Безвідносно до того, яке право застосовують до грошового зобов’язання за договором, право країни місця виконання грошового зобов’язання застосовують для визначення правомірності та особливостей виконання грошового зобов’язання.

Стаття 1857. Сфера дії права, що його застосовують до договору

1. Право, що його застосовують до договору згідно з приписами цієї книги, охоплює:

1) укладення, зміну та розірвання договору;

2) дійсність договору;

3) тлумачення договору;

4) права і обов’язки сторін за договором;

5) виконання договору;

6) наслідки невиконання договору;

7) припинення договірних зобов’язань, у тому числі зарахуванням зустрічних вимог;

8) наслідки недійсності договору;

9) відступлення права вимоги з урахуванням приписів статті 1854 цього Кодексу;

9) переведення боргу згідно з договором.

2. Якщо при визначенні способів та порядку виконання договору, а також заходів, що мають бути вжиті у разі невиконання договору, неможливе застосування права, визначеного частиною першою цієї статті, може бути застосоване право країни, у якій здійснюють виконання договору.

3. Право, що його застосовують до форми договору, визначають відповідно до статті 1828 цього Кодексу.

Глава 126. Колізійні норми щодо недоговірних зобов’язань

Стаття 1858. Право, що його застосовують до зобов’язань, які виникають внаслідок ведення чужих справ без доручення

1. До зобов’язання, яке виникає внаслідок ведення чужих справ без доручення, якщо таке зобов’язання стосується існуючих відносин між сторонами, що виникли з договору чи зобов’язань із відшкодування шкоди, застосовують право, що регулює відповідні відносини між цими сторонами.

До будь-яких інших зобов’язань, що виникли внаслідок ведення чужих справ без доручення, застосовують право країни, у якій вчинені відповідні дії.

Стаття 1859. Право, що його застосовують до зобов’язань із відшкодування шкоди

1. Права і обов’язки за зобов’язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди, визначає право країни, у якій настає шкода, безвідносно до того, в якій країні відбувся юридичний факт, наслідком якого стало завдання шкоди.

2. Права і обов’язки за зобов’язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди за кордоном, якщо сторони на момент настання шкоди мають осідок (місце проживання або місцезнаходження) в одній країні, визначає право такої країни.

3. Сторона, яка постраждала внаслідок завдання шкоди, може у будь-який час після виникнення зобов’язання обрати право країни суду.

4. Якщо шкоду завдано кільком особам, право країни, що підлягає застосуванню, визначають окремо для кожної особи. Якщо шкоду завдано спільними діями кількох осіб, право країни, що підлягає застосуванню, визначають окремо для кожної такої особи.

Стаття 1860. Право, що його застосовують до зобов'язань, які виникають внаслідок завдання шкоди навколишньому природному середовищу

1. Правом, що його застосовують до недоговірного зобов'язання, яке виникає внаслідок завдання шкоди навколишньому природному середовищу або шкоди, зумовленої такою подією особам чи майну, є право, визначене статтею 1859 цього Кодексу, якщо особа, яка вимагає відшкодування шкоди, не вибере право країни, у якій мала місце подія, що зумовила завдання шкоди.

Стаття 1861. Право, що його застосовують до зобов'язань, які виникають внаслідок завдання шкоди медіа

1. До недоговірного зобов'язання, що виникає внаслідок завдання медіа шкоди особі, зокрема через мережу Інтернет, включаючи шкоду, завдану внаслідок розповсюдження недостовірної інформації про особу, що ганьбить її честь, гідність та ділову репутацію, поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди, за вибором потерпілої особи застосовують:

1) особистий закон особи, якій завдано шкоди;

2) право країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) особи, що є засновником (власником) медіа;

3) право країни місця реєстрації медіа.

Стаття 1862. Право, що його застосовують до зобов'язань, які виникають внаслідок завдання шкоди у зв'язку з неправомірним використанням персональних даних

1. До зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди у зв'язку з неправомірним збиранням, використанням, обробленням та поширенням персональних даних без згоди суб'єкта персональних даних, за вибором потерпілої особи застосовують:

1) особистий закон потерпілої особи;

2) право країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) особи, яка вчинила неправомірне збирання, використання, оброблення або поширення персональних даних.

Стаття 1863. Право, що його застосовують до відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг

1. До вимоги про відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг, за вибором потерпілої особи застосовують:

1) право країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) або основного місця провадження діяльності потерпілої особи;

2) право країни осідку (місця проживання або місцезнаходження) виробника товару або особи, що виконала роботу або надала послугу;

3) право країни, в якій потерпіла особа придбала товар або в якій для неї виконана робота або надана послуга.

Стаття 1864. Право, що його застосовують до зобов'язань, які виникають внаслідок недобросовісної конкуренції

1. До зобов'язання, що виникає внаслідок недобросовісної конкуренції, застосовують право країни, на території якої порушені або можуть бути порушені конкурентні відносини чи колективні інтереси споживачів.

2. Якщо внаслідок недобросовісної конкуренції порушені конкурентні відносини на ринку, що охоплює більше ніж одну країну, особа, яка звертається до суду з вимогою про відшкодування завданої шкоди, може обрати для застосування право країни суду, за умови що ринок такої країни також належить до числа ринків, що постраждали внаслідок такого обмеження конкуренції.

Стаття 1865. Право, що його застосовують до зобов'язань, які виникають внаслідок недобросовісного ведення переговорів

1. До зобов'язань, що виникають внаслідок недобросовісного ведення переговорів, застосовують право, що регулює договір, укладений в результаті таких переговорів, або право, що мало б регулювати договір, якби він був укладений. У такому разі суд має право на власний розсуд застосувати право країни місця настання шкоди або право країни місця спільного осідку (місця проживання) сторін відповідного договору.

Стаття 1866. Право, що його застосовують до зобов'язань, які виникають внаслідок безпідставного збагачення

1. До зобов'язань, які виникають внаслідок безпідставного збагачення, застосовують право країни, у якій таке збагачення мало місце.

Сторони зобов'язання у будь-який час після його виникнення можуть домовитися про застосування до нього права країни суду.

2. Якщо безпідставне збагачення виникло внаслідок зникнення підстави, за якою набуто або збережено майно, право, що підлягає застосуванню, визначають за правом країни, якому була підпорядкована така підстава.

У разі якщо право, що підлягає застосуванню, не може бути визначено на підставі абзацу першого цієї частини, і при цьому сторони мають осідок (місце проживання або місцезнаходження) чи місце перебування в одній країні у момент, коли виник юридичний факт, що спричинив виникнення безпідставного збагачення, правом, що підлягає застосуванню, є право такої країни. В іншому випадку правом, що підлягає застосуванню, є право країни, в якій відбулося безпідставне збагачення.

Стаття 1867. Сфера дії права, що його застосовують до недоговірних зобов'язань

1. Право, що його застосовують до недоговірних зобов'язань згідно з приписами цієї книги, охоплює:

1) умови та обсяг відповідальності, включаючи визначення осіб, які можуть бути притягнені до відповідальності за вчинені ними дії;

2) підстави звільнення від відповідальності, обмеження відповідальності та розподіл відповідальності;

3) наявність, характер та оцінку шкоди і компенсації, яку вимагають;

4) засоби забезпечення, що можуть бути застосовані судом для запобігання, припинення або відшкодування шкоди;

5) допустимість передання права на відшкодування шкоди, зокрема порядком спадкування;

6) визначення кола осіб, які мають право на відшкодування завданої шкоди;

7) відповідальність за дії інших осіб;

8) порядок припинення недоговірних зобов'язань.

Глава 127. Колізійні норми щодо трудових відносин

Стаття 1868. Право, що його застосовують до трудового договору

1. Сторони трудового договору можуть письмово обрати право країни, що його застосовують до трудового договору. Такий вибір не може погіршувати становище працівника порівняно з імперативними нормами права, що підлягатиме застосуванню у разі нездійснення вибору права.

2. У разі нездійснення вибору права сторонами трудового договору, якщо з усіх обставин не випливає, що трудові відносини мають більш тісний зв’язок з правом іншої країни, до трудових відносин застосовують:

1) право країни, в якій працівник звичайно виконує роботу за договором, навіть якщо він перебуває у відрядженні на певний строк для роботи за кордоном;

2) право країни, місця провадження діяльності роботодавцем, який найняв працівника, якщо працівник переважно працює більш як одній країні або працює віддалено на постійній основі;

3) право країни прапора або іншого розпізнавального знака, під яким ходить судно або здійснює політ літак, – у разі виконання роботи на судні або в літаку.

Стаття 1869. Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном

1. Трудові відносини громадян України, які працюють за кордоном, регулює право України, якщо:

1) громадянин України працює у закордонній дипломатичній установі України;

2) громадянин України уклав з роботодавцем – фізичною особою або юридичною особою України трудовий договір про виконання роботи за кордоном, зокрема у відокремленому підрозділі роботодавця, якщо це не суперечить законодавству країни, на території якої виконують роботу;

3) це встановлено законом або міжнародним договором України.

Стаття 1870. Особливості регулювання трудових відносин іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні

1. Трудові відносини іноземців та осіб без громадянства, які працюють в Україні, не регулює право України, якщо:

1) іноземець або особа без громадянства працює у складі дипломатичного представництва іноземної держави або представництва міжнародної організації в Україні, якщо іншого не встановлено міжнародним договором України;

2) іноземець або особа без громадянства за межами України уклала з іноземним роботодавцем – фізичною особою або юридичною особою трудовий договір про виконання роботи в Україні, якщо іншого не встановлено договором або міжнародним договором України.

Глава 128. Колізійні норми сімейного права

Стаття 1871. Право на шлюб

1. Право на шлюб визначає особистий закон кожної з осіб, які подали заяву про укладення шлюбу.

У разі укладення шлюбу в Україні застосовують приписи книги шостої цього Кодексу щодо підстав недійсності шлюбу.

Стаття 1872. Форма і порядок укладення шлюбу в Україні

1. Форму і порядок укладення шлюбу в Україні між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, а також між іноземцями або особами без громадянства визначає право України.

Стаття 1873. Укладення шлюбу в консульській установі або дипломатичному представництві

1. Шлюб між громадянами України, якщо хоча б один із них проживає за межами України, може бути укладений у консульській установі або дипломатичному представництві України згідно з правом України.

2. Укладення шлюбу між іноземцями в консульській установі або дипломатичному представництві відповідних держав в Україні регулює право акредитуючої держави.

Стаття 1874. Дійсність шлюбу, укладеного за межами України

1. Шлюб між громадянами України, шлюб між громадянином України та іноземцем, шлюб між громадянином України та особою без громадянства, що укладений за межами України відповідно до права іноземної держави, є дійсним в Україні, за умови додержання щодо громадянина України приписів книги шостої цього Кодексу щодо підстав недійсності шлюбу.

2. Шлюб між іноземцями, шлюб між іноземцем та особою без громадянства, шлюб між особами без громадянства, що укладений відповідно до права іноземної держави, є дійсним в Україні.

Стаття 1875. Відносини проживання однією сім’єю без реєстрації шлюбу

1. Існування відносин проживання жінки і чоловіка однією сім’єю без реєстрації шлюбу (фактичний сімейний союз) визначає спільний особистий закон таких осіб, а за його ненаявності – право країни, у якій такі особи мали останній спільний осідок (місце проживання). Якщо відповідне право не визнає

відносини проживання однією сім’єю без реєстрації шлюбу, застосовують право України.

2. Якщо однією із сторін відносин проживання однією сім’єю без реєстрації шлюбу є громадянин України, існування таких відносин визнають за умови, що їх сторонами є жінка і чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі.

Стаття 1876. Шлюбний договір

1. Сторони шлюбного договору можуть обрати право, що його застосовують до шлюбного договору, відповідно до частини першої статті 1879 цього Кодексу.

Стаття 1877. Юридичні наслідки шлюбу

1. Юридичні наслідки шлюбу визначає спільний особистий закон подружжя, за його ненаявності – право країни, у якій подружжя мало останній спільний осідок (місце проживання), за умови що хоча б один із подружжя досі має осідок (місце проживання) у такій країні, за ненаявності такого права – право, з яким обидва з подружжя мають найбільш тісний зв’язок в інший спосіб, а в разі ненаявності такого права – право країни суду.

2. Подружжя, яке не має спільного особистого закону, може обрати право, що його застосовують до юридичних наслідків шлюбу, якщо подружжя не має спільного осідку (місця проживання) або якщо особистий закон жодного з них не збігається з правом країни їхнього спільного осідку (місця проживання).

3. Вибір права згідно з частиною другою цієї статті обмежений лише правом особистого закону одного з подружжя, без застосування частини другої статті 1812 цього Кодексу. Угода про вибір права є припиненою, якщо особистий закон подружжя стає спільним.

Стаття 1878. Юридичні наслідки проживання однією сім’єю без реєстрації шлюбу

1. Юридичні наслідки проживання жінки і чоловіка однією сім’єю без реєстрації шлюбу визначає спільний особистий закон таких осіб, а за його ненаявності – право країни, у якій такі особи мали останній спільний осідок (місце проживання). Якщо відповідне право не визнає відносини проживання однією сім’єю без реєстрації шлюбу, застосовують право України.

Стаття 1879. Право, що його застосовують до юридичного режиму майна подружжя

1. Право, що його застосовують до юридичного режиму майна подружжя, регулює весь обсяг майна подружжя безвідносно до його виду та місцезнаходження (принцип єдності застосовного права).

2. Подружжя (майбутнє подружжя) може вибрати для регулювання юридичного режиму їхнього майна право особистого закону одного з подружжя або право країни, у якій один із подружжя має звичайне місце перебування.

3. Будь-яка зміна права, що його застосовують до юридичного режиму майна подружжя, не повинна порушувати прав третіх осіб.

4. Право, вибране згідно з частиною другою цієї статті, не застосовують або змінюють за згодою сторін у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування того з подружжя, до особистого закону або звичайного місця перебування якого було прив'язане обране право. Нове право застосовують до відносин з моменту укладення шлюбу, якщо подружжя не встановило іншого письмово.

5. У разі ненаявності вибору права подружжям юридичний режим їхнього майна визначає право країни спільного особистого закону подружжя на час укладення шлюбу, за його ненаявності – право країни першого спільного осідку (місця проживання) подружжя після укладення шлюбу, а за його ненаявності – право, з яким обоє з подружжя мають найбільш тісний зв'язок.

6. У разі множинного громадянства обох із подружжя при визначенні права, що його застосовують згідно з частиною п'ятою цієї статті, право країни спільного особистого закону подружжя не застосовують.

Стаття 1880. Майнові наслідки проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу

1. Особи можуть обрати для регулювання майнових наслідків проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу право особистого закону однієї з таких осіб або право країни, у якій одна з таких осіб має звичайне місце перебування, щодо нерухомого майна – право країни, у якій перебуває майно.

2. Право, обране згідно з частиною першою цієї статті, не застосовують або змінюють за згодою таких осіб у разі зміни особистого закону або звичайного місця перебування тієї з осіб, до особистого закону або звичайного місця перебування якої було прив'язане обране право. Нове право застосовують до відносин з моменту початку проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу, якщо такі особи не встановили іншого письмово.

3. У разі ненаявності вибору права сторонами майнові наслідки проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу визначає право, що його застосовують до юридичних наслідків таких відносин.

Стаття 1881. Форма вибору права для юридичних наслідків шлюбу

1. Вибір права, встановлений частиною другою статті 1879 цього Кодексу та цією статтею, здійснюють письмово, або такий вибір має явно випливати з умов шлюбного договору.

Угоду про вибір права, укладену в Україні, посвідчують нотаріально.

Стаття 1882. Форма вибору права для майнових наслідків проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу

1. Вибір права, встановлений частиною першою статті 1880 цього Кодексу, здійснюють письмово.

Угоду про вибір права, укладену в Україні, посвідчують нотаріально.

Стаття 1883. Припинення шлюбу

1. Припинення шлюбу та юридичні наслідки припинення шлюбу визначає право щодо юридичних наслідків шлюбу, яке діє на цей час.

Стаття 1884. Припинення проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу

1. Припинення проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу та юридичні наслідки такого припинення визначає право щодо юридичних наслідків проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу, яке діє на цей час.

Стаття 1885. Визнання шлюбу недійсним

1. Недійсність шлюбу, укладеного в Україні або за її межами, визначає право, що його застосовують відповідно до статей 1871 і 1873 цього Кодексу.

Стаття 1886. Встановлення та оскарження батьківства

1. Встановлення та оскарження батьківства визначає особистий закон дитини на момент її народження.

Стаття 1887. Права і обов'язки батьків і дітей

1. Права і обов'язки батьків і дітей, крім випадків, встановлених статтями 1888, 1889, 1892 цього Кодексу, визначає особистий закон дитини або право, що має тісний зв'язок з відповідними відносинами і є більш сприятливим для дитини.

Стаття 1888. Загальні приписи про право, що його застосовують до зобов'язань щодо утримання

1. Зобов'язання щодо утримання, що виникають із сімейних відносин, регулює право країни, у якій має осідок (місце проживання) особа, яка має право на утримання.

2. Сторони зобов'язання щодо утримання можуть обрати право, що його застосовують до зобов'язання щодо утримання, відповідно до приписів статті 1892 цього Кодексу.

Стаття 1889. Зобов'язання щодо утримання між батьками і дітьми

1. Якщо особа, яка має право на утримання, не може його одержати згідно з правом, визначеним відповідно до частини першої статті 1888 цього Кодексу, зобов'язання щодо утримання між батьками і дітьми регулює право країни суду.

2. Якщо особа, яка має право на утримання, звернулася з вимогою про утримання до суду в державі, в якій має осідок (місце проживання) особа, яка зобов'язана надати утримання, зобов'язання щодо утримання між батьками і дітьми визначає право держави суду. Якщо одержати утримання відповідно до зазначеного права неможливо, застосовують право, встановлене частиною першою статті 1888 цього Кодексу.

3. Якщо особа, яка має право на утримання, не може його одержати згідно з правом, визначеним відповідно до частин першої і другої цієї статті, зобов'язання щодо утримання між батьками і дітьми регулює право їхнього спільного особистого закону, якщо такий існує.

Стаття 1890. Зобов'язання щодо утримання дітей іншими особами

1. Право, що його застосовують до зобов'язань щодо утримання малолітніх, неповнолітніх дітей дідом, бабою, вітчимом, мачухою, братом, сестрою, іншими особами, у сім'ї яких виховують дитину, визначають відповідно до статті 1889 цього Кодексу.

Стаття 1891. Зобов'язання щодо утримання, що виникають у зв'язку з укладенням шлюбу, розірванням шлюбу, недійсністю шлюбу, проживанням жінки і чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу

1. Зобов'язання щодо утримання, що виникають між подружжям, колишнім подружжям, жінкою і чоловіком, шлюб між якими є недійсним, жінкою і чоловіком, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, регулює право країни останнього спільного осідку (місця проживання) сторін зобов'язання або інше право, що має більш тісний зв'язок зі шлюбом, якщо одна із сторін зобов'язання заперечує проти застосування до зобов'язання права, визначеного відповідно до частини першої статті 1888 цього Кодексу.

Стаття 1892. Вибір права за згодою сторін зобов’язання щодо утримання

1. Зобов’язання щодо утримання, що виникають із сімейних відносин, за вибором сторін зобов’язання регулюють:

1) особистий закон однієї із сторін зобов’язання на момент здійснення вибору права;

2) право країни осідку (місця проживання) однієї із сторін зобов’язання на момент здійснення вибору права;

3) право, що обрано сторонами зобов’язання або що його застосовують відповідно до закону для регулювання майнових відносин сторін зобов’язання;

4) право, що обрано сторонами зобов’язання або що його застосовують відповідно до закону для регулювання припинення шлюбу або окремого проживання сторін зобов’язання;

5) право країни суду, що обрано сторонами для цілей провадження у конкретній справі про зобов’язання щодо утримання.

2. Вибір права, встановлений частиною першою цієї статті, здійснюють у спосіб укладення письмової угоди.

Угоду про вибір права, укладену в Україні, посвідчують нотаріально.

Вибір права відповідно до пунктів 1–4 частини першої цієї статті не застосовують до зобов’язань щодо утримання малолітніх, неповнолітніх дітей, недієздатних осіб та осіб, цивільну дієздатність яких обмежено.

Вибір права відповідно до пункту 5 частини першої цієї статті здійснюють сторони зобов’язання до відкриття провадження у відповідній справі з урахуванням приписів статті 1903 цього Кодексу.

3. Угода про вибір права, що призводить до явно несправедливих або нерозумних наслідків для будь-якої із сторін, є нікчемною, крім випадків, якщо на момент її укладення сторони повністю усвідомлювали значення, зміст і наслідки їхнього вибору.

Стаття 1893. Відмова від утримання, заперечення вимоги про утримання

1. Право особи на відмову від утримання визначає право країни осідку (місця проживання) такої особи.

2. Вимогу особи про утримання (крім вимог про утримання батьками дітей, вимог про утримання, що виникають зі шлюбних відносин) може заперечувати особа, яка зобов’язана надати утримання, на тій підставі, що обов’язку щодо утримання не існує ні згідно з правом країни осідку (місця проживання) особи, яка зобов’язана надати утримання, ні згідно з правом спільного особистого закону таких осіб, якщо таке право існує.

Стаття 1894. Усиновлення

1. Усиновлення та його скасування регулює особистий закон дитини та особистий закон усиновлювача. Якщо усиновлювач – подружжя, яке не має спільного особистого закону, застосовують право, що визначає юридичні наслідки шлюбу.

2. Здатність особи бути усиновлювачем визначають відповідно до її особистого закону.

3. Юридичні наслідки усиновлення або його припинення визначає особистий закон усиновлювача.

4. Нагляд та облік дітей, усиновлених відповідно до приписів цієї статті, здійснюють відповідно до особистого закону дитини.

Глава 129. Колізійні норми щодо спадкування

Стаття 1895. Спадкові відносини

1. З урахуванням приписів статей 1896 і 1897 цього Кодексу спадкові відносини регулює право країни, у якій спадкодавець мав осідок (місце проживання) на момент смерті, якщо спадкодавець не обрав право держави, громадянином якої він був на момент здійснення вибору або смерті. Особа, яка має громадянство кількох держав, може обрати право будь-якої з держав, громадянство якої вона має на момент здійснення вибору або смерті.

2. Спадкодавець може здійснити вибір права у заповіті або в іншому документі щодо розпоряджання майном на випадок смерті, форма якого відповідає вимогам права, що його застосовують до форми заповіту.

3. Перехід у власність територіальної громади відумерлої спадщини, що розміщена на території України, регулює право України.

Стаття 1896. Особливості спадкування майна комморієнтів

1. Якщо двоє або більше осіб, спадкування за якими регулює право різних країн, померли за обставин, коли невідомо, в якій послідовності настала їхня смерть, і якщо право таких країн по-різному регулює або не регулює такий випадок, жодна з таких осіб не має права на спадкування за іншою такою особою (особами).

Стаття 1897. Здатність особи на складення і скасування заповіту. Форма заповіту та акта про його скасування

1. Здатність особи на складення і скасування заповіту, а також форму заповіту та акта про його скасування визначає право країни, у якій спадкодавець

мав постійний осідок (місце проживання) на момент складення акта або смерті. Заповіт або акт про його скасування не може бути визнаний недійсним внаслідок недодержання форми, якщо вона відповідає вимогам права місця складення заповіту або права громадянства, або права звичайного місця перебування спадкодавця на момент складення акта або смерті, або права країни, у якій перебуває нерухоме майно.

2. Заява про прийняття спадщини, заява про відмову від прийняття спадщини не може бути визнана недійсною внаслідок недодержання форми, якщо вона відповідає вимогам права країни, що його застосовують до спадкових відносин, або права країни, у якій особа, яка подає заяву, має осідок (місце проживання).

Стаття 1898. Сфера дії права, що його застосовують до спадкових відносин

1. Право, що його застосовують до спадкових відносин згідно з приписами цієї книги, охоплює:

1) підстави, час і місце відкриття спадщини;

2) визначення спадкоємців, їхніх часток у спадщині та зобов'язань, що можуть бути покладені на них спадкодавцем, а також визначення інших прав на спадкування, включаючи право на спадкування другого з подружжя;

3) право на спадкування;

4) усунення від права на спадкування;

5) передання спадкоємцям прав і обов'язків, що входять до складу спадщини, включаючи умови та юридичні наслідки прийняття або відмови від прийняття спадщини;

6) права спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, що управляють спадщиною, зокрема щодо продажу майна та задоволення вимог кредиторів;

7) відповідальність за зобов'язаннями в межах спадщини;

8) розпоряджання частиною майна, обмеження на розпоряджання майном після смерті, а також претензії, які можуть мати до спадкоємців або щодо спадщини близькі особи спадкоємця;

9) обставини, що мають юридичне значення для визначення часток спадкоємців у спадщині;

10) питання розподілу, перерозподілу спадщини.

Глава 130. Провадження у справах за участю іноземних осіб

Стаття 1899. Участь у процесі іноземних осіб

1. Іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їхні органи та посадові особи) та міжнародні організації (далі – іноземні особи) мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод або правомірних інтересів.

2. Іноземні особи мають такі самі процесуальні права і обов'язки в судах України, що й громадяни України та юридичні особи, крім випадків, встановлених Конституцією та законами України, а також міжнародним договором України.

3. Міжнародним договором України та законом України можуть бути встановлені особливості участі у процесі іноземних держав, дипломатичних агентів, персоналу міжнародних організацій та інших осіб.

Стаття 1900. Процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб в Україні

1. Процесуальну правоздатність і дієздатність іноземних осіб в судах України визначає їхній особистий закон згідно з приписами цього Кодексу. Якщо іноземець за його особистим законом є недієздатним або обмежено дієздатним, а за законом України – дієздатним, така особа є дієздатною в судах України.

2. На вимогу суду, що розглядає справу, іноземна юридична особа має надати документ, оформлений з урахуванням статті 1808 цього Кодексу, що підтверджує правосуб'єктність юридичної особи (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо).

Глава 131. Підсудність та виконання іноземних судових доручень

Стаття 1901. Засади підсудності судам України справ з іноземним елементом

1. Підсудність судам України справ з іноземним елементом визначають на момент відкриття провадження у справі, безвідносно до того, що в ході провадження у справі підстави для такої підсудності можуть відпасти або змінитися.

2. Суд зупиняє провадження у справі, якщо після відкриття провадження у справі встановить, що в суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави відкрито справу щодо спору між тими самими сторонами про той самий предмет і з тих самих підстав, на час, доки іноземний суд остаточно не підтвердить свою юрисдикцію щодо цього спору та суд України не визначить,

що рішення іноземного суду в цій справі може бути визнано та виконано на території України після набрання ним чинності в іноземний державі.

3. Суд закриває провадження у справі після набрання чинності рішенням іноземного суду щодо спору між тими самими сторонами про той самий предмет і з тих самих підстав у державі ухвалення рішення.

4. Суд продовжує розгляд справи, якщо згідно із законом або міжнародним договором України він має виключну юрисдикцію щодо такого спору.

5. Якщо іноземний суд визнає, що не має юрисдикції щодо цього спору, або суд України встановить, що рішення іноземного суду не може бути визнано та виконано в Україні, суд продовжує розгляд справи.

Стаття 1902. Справи, що не підсудні судам України

1. Суди України не мають права розглядати справи, що стосуються речових позовів (зокрема віндикаційного та негаторного позову, позову про визнання права власності тощо) щодо нерухомого майна, яке перебуває за межами України.

Стаття 1903. Підстави визначення підсудності справ судам України

1. Суди розглядають будь-які справи з іноземним елементом у таких випадках:

1) якщо сторони встановили своєю угодою підсудність справи з іноземним елементом судам України;

2) якщо на території України відповідач або один із відповідачів у справі має осідок (місце проживання або місцезнаходження) або перебуває рухоме чи нерухоме майно, щодо якого виник спір (є об’єктом відносин з іноземним елементом), або розташована філія чи представництво іноземної юридичної особи – відповідача – щодо спору, який виник у зв’язку з діяльністю такої філії або представництва на території України;

3) у справах про відшкодування шкоди, якщо подія, що зумовила завдання шкоди, сталася на території України;

4) якщо у справі про сплату аліментів або про встановлення батьківства позивач має осідок (місце проживання) в Україні;

5) якщо у справі про відшкодування шкоди позивач – фізична особа має осідок (місце проживання) в Україні;

6) якщо у справі про спадщину спадкодавець мав на території України останній осідок (місце проживання) або спадкове майно перебуває на території України;

7) якщо дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України;

8) якщо у справі про визнання безвісно відсутнім або оголошення померлим особа мала останній відомий осідок (місце проживання) на території України або була громадянином України безвідносно до її останнього відомого осідку (місця проживання);

9) якщо справа окремого провадження стосується особистого статусу або дієздатності громадянина України;

10) якщо справа проти громадянина України, який за кордоном діє як дипломатичний агент або з інших підстав має імунітет від місцевої юрисдикції, не може бути порушена за кордоном відповідно до міжнародного договору України;

11) якщо у справі про банкрутство боржник має місце основних інтересів або основної підприємницької діяльності на території України;

12) якщо справа стосується вжиття заходів забезпечення позову у справі, яку розглядає іноземний суд або арбітраж, якщо майно, щодо якого запитується забезпечення, перебуває на території України;

13) якщо справа пов’язана з договірними відносинами, а виконання договірного зобов’язання відбулося або мало відбутися на території України відповідно до угоди між сторонами або права, що його застосовують до договору, у разі ненаявності погодженого сторонами місця виконання;

14) у справах про визнання та виконання рішень іноземних судів та арбітражів;

15) у справах про повернення культурних цінностей, якщо такі цінності перебувають на території України;

16) щодо зустрічних позовів, за умови що зустрічний позов виник з тієї самої операції чи події, що й основний позов;

17) в інших випадках, встановлених законом або міжнародним договором України.

Стаття 1904. Виключна підсудність

1. Підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом:

1) якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, перебуває на території України, крім справ, що стосуються укладення, зміни, розірвання та виконання договорів, укладених у рамках публічно-приватного партнерства, зокрема концесійних договорів, згідно з якими нерухоме майно є об’єктом такого партнерства, зокрема об’єктом концесії, а спір не стосується виникнення, припинення та реєстрації речових прав на такий об’єкт;

2) якщо у справі щодо відносин між дітьми і батьками обидві сторони мають осідок (місце проживання) в Україні;

3) якщо у справі про спадщину спадкодавцем є громадянин України та спадкове майно або його значна частина перебуває на території України;

4) якщо спір пов’язаний з оформленням права інтелектуальної власності, що потребує реєстрації або одержання свідоцтва (патенту) в Україні;

5) якщо спір пов’язаний із створенням та припиненням на території України юридичних осіб за участю іноземних осіб, фізичних осіб – підприємців, представництв або філій іноземних юридичних осіб;

6) якщо спір стосується дійсності записів у публічних електронних реєстрах, кадастрах України;

7) якщо у справах про банкрутство боржник був створений відповідно до законодавства України та має місце основних інтересів або основної підприємницької діяльності на території України;

8) якщо справа стосується випуску або знищення цінних паперів, оформлених в Україні;

9) якщо справа стосується усиновлення, що було здійснено або яке здійснюють на території України;

10) в інших випадках, встановлених законом або міжнародним договором України.

Стаття 1905. Компетенція інших органів України

1. Компетенцію інших органів України щодо розгляду справ з іноземним елементом визначають закони України з урахуванням приписів статей 1807, 1880, 1886–1888 цього Кодексу.

Стаття 1906. Доручення судів України

1. У разі якщо при розгляді справи з іноземним елементом виникне потреба вручення судових документів або отримання доказів, проведення окремих процесуальних дій за кордоном, суд може направити відповідне доручення до компетентного органу іноземної держави порядком, встановленим процесуальним законом та міжнародним договором України.

2. Доручення суду України про вручення судових документів громадянам України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за кордоном, або отримання від них доказів на території іноземної держави виконують посадові особи консульських або дипломатичних установ України відповідно до міжнародного договору України або іншим порядком, що не суперечить законодавству держави перебування.

Стаття 1907. Виконання доручень іноземних судів

1. Суд виконує судове доручення, передане йому компетентним органом іноземної держави порядком, встановленим міжнародним договором України або процесуальним законом України.

2. Суд виконує доручення, визначене частиною першою цієї статті, з дотриманням процесуального закону України. Суд може застосовувати іноземний процесуальний закон на прохання іноземного суду у випадках, якщо це не суперечить публічному порядку України та не загрожує національній безпеці України.

3. Суд має право відмовити у виконанні доручення, визначеного частиною першою цієї статті, у випадках, визначених міжнародним договором України.

Глава 132. Визнання та виконання рішень іноземних судів

Стаття 1908. Рішення іноземних судів, що можуть бути визнані та виконані в Україні

1. В Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів, зокрема затверджені іноземним судом мирові угоди, у справах, що виникають з приватних відносин, вироки іноземних судів у кримінальних провадженнях в частині відшкодування шкоди, а також рішення іноземних арбітражів та інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних і комерційних справ, які набрали чинності, крім випадків, визначених частиною другою цієї статті.

2. В Україні не можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів та арбітражів у справах щодо стягнення заборгованості з підприємства оборонно-промислового комплексу на користь юридичної особи держави-агресора та/або держави-окупанта або юридичної особи з іноземними інвестиціями чи іноземного підприємства держави-агресора та/або держави-окупанта.

Стаття 1909. Порядок визнання і виконання рішень іноземних судів

1. Визнання і виконання рішень, визначених статтею 1908 цього Кодексу, здійснюють порядком, встановленим законом та міжнародним договором України.

КНИГА ДЕВ’ЯТА
ПУБЛІЧНІСТЬ ПРАВ ЦИВІЛЬНИХ

Глава 133. Загальні приписи

Стаття 1910. Предмет публічності цивільних прав та способи її забезпечення

1. Публічності підлягають права, обтяження, обмеження, юридичні стани, правочини та юридичні факти лише у випадках, прямо встановлених законом.

2. Публічність цивільних прав забезпечують у спосіб, встановлений законом, зокрема через:

1) внесення запису (відомостей) до публічного реєстру (державну реєстрацію) – у випадках, встановлених законом;

2) офіційне оприлюднення;

3) оприлюднення в інший спосіб, визначений законом.

3. Якщо законом встановлено обов’язковість публічності цивільних прав, оприлюдненню підлягають відомості, необхідні для ідентифікації об’єкта, особи, щодо яких виникають юридичні наслідки, та встановлення змісту відповідного права (обмеження, обтяження) у межах, визначених законом.

4. Оприлюдненню підлягають лише ті відомості та в тому обсязі, що визначені законом. Умови щодо оприлюднення, визначені договором, не можуть суперечити закону або порушувати суб’єктивні цивільні права та/або правомірні інтереси третіх осіб.

5. Оприлюднення відомостей, що мають лише інформаційний або статистичний характер, не зумовлює наслідків щодо протиставності або пріоритету прав, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1911. Юридичне значення публічності цивільних прав та відомостей публічних реєстрів

1. Публічність не створює юридичних наслідків, які не встановлені цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Якщо публічність забезпечують через внесення запису (відомостей) до публічного реєстру, юридичні наслідки, встановлені цим Кодексом, настають у зв’язку з таким записом. Момент настання юридичних наслідків та/або пріоритету визначають згідно з приписами статті 1922 цього Кодексу, а у випадках, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом, – з моменту подання заяви про здійснення відповідної реєстраційної дії.

3. Відомості публічного реєстру підтверджують наявністю відповідного запису та його змістом на визначений момент, якщо іншого не встановлено законом. Такі відомості не виключають доведення та оцінювання судом інших обставин, що мають значення для вирішення спору.

4. Приписи цієї книги застосовують, якщо інше не встановлено цим Кодексом та/або іншим законом.

Стаття 1912. Публічний реєстр

1. Для цілей цього Кодексу публічним реєстром є державний або інший визначений законом реєстр, який забезпечує публічність у приватних відносинах та ведення якого здійснюють порядком, встановленим законом.

2. Публічний реєстр має правовстановлювальний або декларативний характер. Характер реєстру та юридичні наслідки внесення записів (відомостей) до нього визначає закон.

3. Відомості публічного реєстру надають у формі та порядком, що встановлені законом.

Витяг, довідка або інший документ, сформований відповідно до закону на підставі відомостей публічного реєстру, підтверджує наявність у реєстрі запису та його зміст на момент формування такого документа, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1913. Засади публічності цивільних прав

1. Публічність цивільних прав ґрунтується на засадах:

1) юридичної визначеності;

2) доступності у межах, встановлених законом;

3) достовірності та актуальності відомостей публічних реєстрів;

4) пріоритетності – у разі конкуренції прав;

5) добросовісності дій, вчинених з урахуванням відомостей публічного реєстру.

2. Забезпечення публічності не може призводити до надмірного втручання у приватне життя, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1914. Право вимагати забезпечення публічності

1. У випадках, встановлених законом, заінтересована особа має право вимагати вчинення дій, необхідних для забезпечення публічності.

2. Відмова від права, визначеного частиною першою цієї статті, або його обмежування правочином є нікчемними, якщо іншого не встановлено законом.

3. Умова правочину, що перешкоджає здійсненню права, визначеного частиною першою цієї статті, є нікчемною.

Стаття 1915. Неприпустимість виключення або обмежування правочином юридичних наслідків публічності

1. Умова правочину, що виключає або обмежує встановлені законом юридичні наслідки публічності на шкоду третім особам, є нікчемною.

2. Сторони можуть визначити додаткові способи повідомлення, обміну документами або розкриття інформації, якщо це не змінює та не обмежує вимоги щодо забезпечення публічності, встановленої законом.

Стаття 1916. Доступ до відомостей публічного реєстру

1. Доступ до відомостей публічного реєстру здійснюють відповідно до закону.

2. Обмеження доступу до публічного реєстру встановлює закон з підстав, пов’язаних із захистом персональних даних, приватності, безпеки, таємниці, охоронюваної законом, або іншого правомірного інтересу.

3. Обмеження доступу до публічного реєстру не впливає на настання юридичних наслідків публічності, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1917. Презумпції щодо публічного реєстру

1. Запис у публічному реєстрі є чинним і таким, що має зміст, зазначений у реєстрі, доки його не змінено або не виключено порядком, встановленим законом.

2. Особа не може посилатися на незнання відомостей, що підлягають публічності, якщо публічність забезпечена правомірно і відомості є доступними для ознайомлення порядком, встановленим законом.

3. Презумпції, встановлені цією статтею, можуть бути спростовані порядком, визначеним цим Кодексом та/або іншим законом.

Глава 134. Юридичні наслідки публічності

Стаття 1918. Протиставність третім особам

1. Публічність забезпечує можливість посилатися на право, обтяження, обмеження, юридичний стан або іншу обставину, що підлягають публічності, у відносинах із третіми особами (протиставність).

2. Право (обтяження, обмеження) є протиставним третім особам з моменту, визначеного законом, а в разі невизначення законом – з моменту внесення відповідного запису до публічного реєстру.

3. Якщо законом встановлено пріоритет за часом подання заяви про здійснення відповідної реєстраційної дії, протиставність і черговість (пріоритет) щодо третіх осіб визначають відповідно до приписів цієї книги та закону.

4. Протиставність не виключає застосування приписів цього Кодексу про добросовісність та заборону зловживання правом.

Стаття 1919. Юридичні наслідки незабезпечення публічності

1. Якщо закон встановив вимогу щодо публічності, але публічність не забезпечена, відповідне право, обтяження, обмеження, юридичний стан або інша обставина не можуть бути протиставлені третій особі, яка діяла добросовісно.

2. Незабезпечення публічності не впливає на чинність правочину та його юридичні наслідки для сторін, якщо іншого не встановлено законом або не випливає з правовстановлювального характеру відповідного публічного реєстру.

3. Особа, зобов’язана вчинити дії для забезпечення публічності, не може посилатися на брак публічності на свою користь.

Стаття 1920. Значення поінформованості третьої особи

1. Третя особа не може посилатися на незабезпечення публічності, якщо на момент вчинення правочину або іншої правомірної дії вона знала або мала знати про право, обтяження, обмеження чи іншу обставину, що підлягають публічності.

2. Якщо третя особа мала знати про обставини, визначені частиною першою цієї статті, з огляду на характер відносин, звичайну обачність та доступну інформацію, її поведінку оцінюють за приписами цього Кодексу про добросовісність.

3. Приписи частин першої і другої цієї статті не застосовують у випадках, встановлених законом.

4. Для цілей цього Кодексу фактичне знання охоплює знання про існування права (обтяження, обмеження) та його істотні умови, достатні для оцінювання ризику.

Стаття 1921. Черговість конкуруючих прав та обтяжень

1. У разі існування конкуренції прав або обтяжень щодо одного об’єкта їх черговість (пріоритет) визначає закон.

2. Якщо іншого не встановлено законом, у разі конкуренції прав або обтяжень, публічність яких забезпечують в одному публічному реєстрі, їх черговість (пріоритет) визначають за часом подання заяви про вчинення відповідної реєстраційної дії.

3. Час подання заяви визначають часом її прийняття відповідно до закону. Заяву, подану з порушенням вимог закону, що є підставою для відмови у вчиненні реєстраційної дії, не враховують для визначення черговості (пріоритету).

4. Право або обтяження з вищою черговістю (пріоритетом) має перевагу над правом або обтяженням з нижчою черговістю (пріоритетом) у межах, встановлених законом.

5. Правочин про зміну черговості (пріоритету) набирає чинності лише у випадках і порядком, що встановлені законом, і не може погіршувати становище третьої особи, яка набула право добросовісно.

6. У разі конкуренції прав (обтяжень), публічність яких забезпечена у різний спосіб або в різних публічних реєстрах, черговість (пріоритет) визначають відповідно до закону, а в разі невизначення законом – з урахуванням мети відповідного способу забезпечення публічності та приписів статті 1925 цього Кодексу.

Стаття 1922. Момент настання юридичних наслідків внесення запису (відомостей) до публічного реєстру

1. Якщо іншого не встановлено законом, юридичні наслідки внесення запису до публічного реєстру настають з моменту внесення такого запису.

2. У випадках, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом, черговість (пріоритет) визначають за часом подання заяви про вчинення відповідної реєстраційної дії.

3. За наявності технічної помилки, що вплинула на фіксацію часу подання заяви про вчинення реєстраційної дії або часу внесення запису до публічного реєстру, питання про черговість (пріоритет) та інші юридичні наслідки вирішують згідно з приписами статті 1925 та глави 136 цього Кодексу.

Стаття 1923. Правовстановлювальний реєстр

1. Правовстановлювальним є публічний реєстр, через внесення запису до якого відповідно до закону виникає, підлягає зміні, зупиненню, поновленню, припиненню право (обтяження, обмеження).

2. До внесення запису до публічного реєстру особа, на користь якої має бути зареєстровано право, має право вимагати внесення відповідного запису, якщо іншого не встановлено законом.

3. Якщо відповідно до закону право виникає без внесення запису до публічного реєстру, але з внесенням запису про його протиставність третім особам, застосовують приписи статей 1918–1921 цього Кодексу.

Стаття 1924. Декларативний реєстр

1. Декларативним є публічний реєстр, внесення запису до якого не впливає на виникнення, зміну, зупинення, поновлення, припинення права між сторонами, але зумовлює його протиставність третім особам або інші наслідки, встановлені законом.

2. Сторона правочину, яка взяла зобов'язання забезпечити публічність або ухилялася від її забезпечення, не має права посилатися на відсутність запису в декларативному реєстрі щодо іншої сторони правочину.

Стаття 1925. Добросовісність дій, вчинених з урахуванням відомостей публічного реєстру

1. Дії особи, вчинені з урахуванням відомостей публічного реєстру, зокрема щодо вчинення правочину або інших правомірних дій, вважають добросовісними у випадках і межах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом.

2. Добросовісність дій, вчинених на підставі відомостей публічного реєстру, оцінюють з урахуванням, зокрема:

1) доступності відомостей публічного реєстру;

2) характеру об'єкта та вчиненої дії;

3) обачності;

4) наявності у публічному реєстрі застережень, обмежень чи інших відомостей, що мають значення для оцінювання ризику.

Стаття 1926. Межі добросовісності дій, вчинених на підставі відомостей публічного реєстру

1. Добросовісність дій, визначена статтею 1925 цього Кодексу, не застосовують, якщо буде доведено, що особа:

1) знала або мала знати про недостовірність відомостей публічного реєстру;

2) умисно сприяла внесенню недостовірних відомостей до публічного реєстру або умисно використала недостовірні відомості;

3) набула право (обтяження, обмеження) всупереч застереженню, обмеженню чи іншим відомостям публічного реєстру, які згідно із законом виключають добросовісність.

Стаття 1927. Юридичні наслідки добросовісного використання відомостей публічного реєстру

1. Особа, яка порядком, встановленим законом, одержала відомості з публічного реєстру, добросовісно вчиняла дії з урахуванням таких відомостей, зокрема вчинила правочин або іншу правомірну дію, не несе відповідальності за шкоду, завдану внаслідок недостовірності таких відомостей.

2. Припис частини першої цієї статті не застосовують, якщо буде доведено, що особа:

1) знала або мала знати про недостовірність відомостей публічного реєстру;

2) умисно сприяла внесенню недостовірних відомостей до публічного реєстру або умисно використала недостовірні відомості;

3) діяла всупереч застереженню, обмеженню чи іншим відомостям публічного реєстру, які згідно із законом мають значення для оцінювання добросовісності.

3. Шкода, завдана внаслідок недостовірності відомостей публічного реєстру, підлягає відшкодуванню у випадках і порядком, що встановлені законом, з урахуванням статті 1925 цього Кодексу.

4. Приписи цієї статті не застосовують до відповідальності особи за шкоду, завдану її неправомірною поведінкою, якщо така шкода не зумовлена виключно недостовірністю відомостей публічного реєстру.

Глава 135. Реєстрація, забезпечувальні записи та застереження в публічному реєстрі

Стаття 1928. Записи в публічному реєстрі

1. У випадках, встановлених законом, публічність забезпечують внесенням до публічного реєстру:

1) запису про право, обтяження або обмеження;

2) забезпечувального запису;

3) застереження.

2. Зміну або виключення запису з публічного реєстру здійснюють у випадках і порядком, що встановлені законом.

Стаття 1929. Реєстрація

1. Реєстрація є внесенням до публічного реєстру запису про право, обтяження або обмеження, а також про інші обставини, які підлягають публічності відповідно до закону.

2. Юридичні наслідки реєстрації визначають цей Кодекс та/або інший закон.

3. Якщо законом встановлено правовстановлювальний характер публічного реєстру, право (обтяження, обмеження) виникає, підлягає зміні, зупиненню, поновленню, припиненню з моменту реєстрації, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1930. Забезпечувальний запис

1. Забезпечувальний запис вносять до публічного реєстру для охорони права вимоги на реєстрацію права (обтяження, обмеження) або з метою внесення зміни до відомостей реєстру чи виключення відповідного запису з публічного реєстру, якщо таке право вимоги випливає з правочину, рішення суду або встановлене законом.

2. Забезпечувальний запис не замінює реєстрації права (обтяження, обмеження) і не створює майнового права, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1931. Юридичні наслідки забезпечувального запису

1. Якщо іншого не встановлено законом, з моменту подання заяви про внесення забезпечувального запису до публічного реєстру правочин або інша правомірна дія щодо відповідного об’єкта, вчинені всупереч праву вимоги, для охорони якого подано заяву, не можуть бути протиставлені особі, на користь якої вносять забезпечувальний запис, за умови що протягом строку чинності забезпечувального запису буде зареєстровано право (обтяження, обмеження), для охорони якого його внесено, або буде внесено зміну до відомостей публічного реєстру чи виключено запис із публічного реєстру у випадках, встановлених законом.

2. Якщо протягом строку чинності забезпечувального запису не зареєстровано право (обтяження, обмеження), для охорони якого його внесено, не внесено змін до відомостей публічного реєстру чи не виключено запис з публічного реєстру у випадках, встановлених законом, забезпечувальний запис не надає переваги у черговості (не змінює пріоритет), якщо іншого не встановлено законом.

3. Особа, яка набула право після подання заяви про внесення забезпечувального запису, не може посилатися на добросовісність у межах обставин, що випливають із забезпечувального запису, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1932. Строк чинності та припинення забезпечувального запису

1. Строк чинності забезпечувального запису встановлює закон.

2. Якщо строк чинності не встановлено законом, забезпечувальний запис є чинним протягом строку, необхідного для реєстрації права (обтяження, обмеження), для охорони якого його внесено.

Забезпечувальний запис не може мати невизначений строк чинності.

3. Забезпечувальний запис є припиненим:

1) з моменту реєстрації права (обтяження, обмеження), для охорони якого його внесено, або з вчиненням дії, для охорони якої його внесено;

2) зі спливом строку чинності;

3) за згодою заінтересованих осіб або на підставі рішення суду – у випадках, встановлених законом.

Стаття 1933. Застереження в публічному реєстрі

1. Застереження в публічному реєстрі є записом, що повідомляє третіх осіб про обставини, які можуть впливати на здійснення права, можливість його набуття або на оцінювання добросовісності особи, яка вчиняє дії з урахуванням відомостей реєстру.

2. Застереження не встановлює, не змінює, не зупиняє, не поновлює, не припиняє права та не є підтвердженням наявності або ненаявності права.

3. Підстави внесення застереження до публічного реєстру та його юридичні наслідки визначають цей Кодекс та закон.

Стаття 1934. Юридичні наслідки застереження

1. Якщо законом встановлено, що наявність застереження виключає добросовісність, особа, яка після внесення застереження до публічного реєстру вчинила правочин або іншу правомірну дію з урахуванням відомостей реєстру, не може посилатися на добросовісній дій, вчинених з урахуванням відомостей публічного реєстру, в межах обставин, яких стосується застереження.

2. Застереження має наслідки протиставності у випадках, встановлених законом.

3. Застереження, внесене безпідставно, підлягає виключенню з публічного реєстру порядком, встановленим цим Кодексом та/або законом.

До застереження можуть бути внесені зміни порядком, визначеним цим Кодексом для внесення змін до відомостей публічного реєстру.

Стаття 1935. Застереження про спір

1. Якщо право (обтяження, обмеження) щодо об’єкта є предметом судового спору або іншого провадження, визначеного законом, заінтересована особа має право вимагати внесення до публічного реєстру застереження про спір.

2. Застереження про спір зберігає чинність до припинення спору, якщо іншого не встановлено законом.

3. Наявність застереження про спір враховують під час оцінювання добросовісності особи, яка набуває право (обтяження, обмеження) щодо відповідного об’єкта.

Стаття 1936. Застереження про заперечення

1. Особа, яка заперечує проти реєстрації конкуруючого права або обтяження щодо об’єкта та обґрунтовано вважає, що така реєстрація може порушити її цивільне право та/або правомірний інтерес, має право вимагати внесення до публічного реєстру застереження про заперечення у випадках, встановлених законом.

2. Застереження про заперечення не зупиняє вчинення правочинів та інших правомірних дій щодо відповідного об’єкта, але його враховують під час визначення наслідків таких дій для третіх осіб і під час оцінювання добросовісності особи відповідно до цього Кодексу.

3. Строк чинності застереження про заперечення та юридичні наслідки його спливу встановлює закон.

Стаття 1937. Співвідношення забезпечувального запису та застереження

1. Забезпечувальний запис вносять до публічного реєстру для охорони права вимоги щодо майбутньої реєстрації права (обтяження, обмеження) або іншого запису, якщо таке право вимоги випливає із закону, правочину або рішення суду.

2. Застереження вносять до публічного реєстру для повідомлення третіх осіб про обставини, що мають значення для набуття, здійснення або обтяження права та для оцінювання добросовісності дій, вчинених з урахуванням відомостей публічного реєстру.

3. Один і той самий юридичний факт може бути підставою для внесення до публічного реєстру забезпечувального запису і застереження лише у випадках, встановлених законом.

Глава 136. Внесення змін до запису (відомостей) публічного реєстру та вимоги, пов’язані з реєстром

Стаття 1938. Підстави для внесення змін до запису

1. Зміни до запису (відомостей) публічного реєстру вносять, якщо такий запис не відповідає правам (обтяженням, обмеженням) та іншим обставинам, що підлягають публічності, зокрема у разі:

1) внесення запису безпідставно;

2) внесення запису на підставі документа, який є підробленим, визнаний недійсним, скасований або втратив чинність;

3) виникнення, зміни, зупинення, поновлення, припинення права (обтяження, обмеження), що не відображено в реєстрі;

4) допущення помилки у відомостях, що є істотною для ідентифікації об'єкта, суб'єкта або змісту права (обтяження, обмеження);

5) в інших випадках, встановлених законом.

Стаття 1939. Вимога про внесення змін до запису

1. Заінтересована особа має право вимагати внесення змін до запису в публічному реєстрі.

2. Зміни до запису в публічному реєстрі вносять порядком, встановленим законом, на підставі:

1) заяви особи, на користь якої внесено запис, – у випадках, встановлених законом;

2) рішення суду.

3. Вимога про внесення змін до запису може бути заявлена окремо або разом з іншою вимогою про захист цивільного права та/або правомірного інтересу.

Стаття 1940. Вимога про внесення запису до публічного реєстру

1. Особа, яка має право на забезпечення публічності через внесення запису до публічного реєстру, має право вимагати внесення такого запису.

2. У разі ухиляння іншої особи, зобов'язаної подати заяву, документи або вчинити інші дії, необхідні для внесення запису до публічного реєстру, заінтересована особа має право звернутися до суду з вимогою про внесення такого запису.

3. Задоволення вимоги про внесення запису до публічного реєстру не замінює підстави виникнення, зміни, зупинення, поновлення, припинення права, якщо іншого не встановлено законом.

Стаття 1941. Вимога про виключення запису з публічного реєстру

1. Запис у публічному реєстрі підлягає виключенню, якщо право (обтяження, обмеження), яке ним посвідчено, не виникло, припинилося або якщо запис внесено безпідставно.

2. Запис не виключають у частині, що стосується прав добросовісного набувача або іншої особи, праву якої законом надано охорону, за умови добросовісності їхніх дій відповідно до статті 1925 цього Кодексу.

3. У випадках, встановлених законом, виключення запису з публічного реєстру може бути замінено внесенням до нього змін відповідно до статті 1938 цього Кодексу.

Стаття 1942. Юридичні наслідки внесення змін або виключення запису з публічного реєстру для третіх осіб

1. Внесення змін або виключення запису з публічного реєстру не може бути підставою для припинення чи обмеження прав третьої особи, набутих нею добросовісно.

2. Особа, яка набула право після внесення до публічного реєстру застереження про спір або застереження про заперечення, не може посилатися на добросовісність щодо обставин, про які зроблено застереження, якщо інше не встановлено законом.

3. Внесення змін або виключення запису з публічного реєстру не позбавляє заінтересовану особу права на відшкодування шкоди у випадках, встановлених законом.

4. Стосовно осіб, які діяли недобросовісно, наслідки внесення змін або виключення запису з публічного реєстру визначає суд відповідно до цього Кодексу та закону.

Стаття 1943. Поєднання з іншими способами захисту цивільних прав

1. Вимоги, визначені цією главою, можуть бути заявлені окремо або разом з іншими способами захисту цивільних прав та/або правомірних інтересів, що встановлені цим Кодексом.

2. Якщо захист цивільного права та/або правомірного інтересу не можливий без приведення запису в публічному реєстрі у відповідність із відомостями щодо прав, обтяжень, обмежень тощо, що підлягають внесенню до такого реєстру, суд у межах заявлених вимог визначає юридичні наслідки такого запису.

Стаття 1944. Неприпустимість зловживання вимогами про внесення, внесення змін або виключення запису з публічного реєстру

1. Заявлення вимоги про внесення, внесення змін або виключення запису з публічного реєстру з метою перешкоджання здійсненню права іншою особою або одержання неправомірної переваги заборонено.

2. Юридичні наслідки зловживання, визначеного частиною першою цієї статті, встановлює цей Кодекс.

Стаття 1945. Технічна та істотна помилки

1. Технічна помилка у записі публічного реєстру підлягає виправленню порядком, встановленим законом, і не впливає на протиставність та черговість (пріоритет) прав, якщо іншого не встановлено законом.

2. Істотною помилкою є помилка у відомостях публічного реєстру, що має значення для ідентифікації об’єкта та/або суб’єкта, визначення змісту права (обтяження, обмеження).

3. Наявність істотної помилки враховують при застосуванні приписів цього Кодексу про добросовісність дій, вчинених з урахуванням відомостей публічного реєстру, та про відшкодування шкоди у випадках, встановлених законом.

Стаття 1946. Узгодження запису публічного реєстру з рішенням суду

1. Якщо рішенням суду встановлено, змінено, зупинено, поновлено, припинено право (обтяження, обмеження) чи визнано недійсною підставу внесення запису до публічного реєстру, заінтересована особа має право вимагати приведення запису у відповідність з рішенням суду.

2. Якщо закон встановлює обов’язковість внесення відомостей до публічного реєстру на підставі рішення суду, невнесення таких відомостей не є підставою для заперечення іншої сторони спору проти особи, на користь якої ухвалено рішення.

Стаття 1947. Юридичні наслідки внесення запису про застереження щодо третіх осіб

1. Внесений до публічного реєстру запис про застереження про спір або застереження про заперечення враховують для оцінювання добросовісності третьої особи, яка вчиняє правочин або іншу правомірну дію щодо відповідного об’єкта.

2. Третя особа, визначена частиною першою цієї статті, не може посилатися на добросовісність дій, вчинених з урахуванням відомостей публічного реєстру, щодо обставин, про які внесено запис про застереження, якщо іншого не встановлено законом.

3. Якщо запис про застереження внесено безпідставно, шкода, завдана внаслідок внесення такого запису, підлягає відшкодуванню у випадках і порядком, що встановлені законом.

Стаття 1948. Витрати, пов’язані з внесенням змін до запису публічного реєстру

1. Витрати, пов’язані з внесенням змін до запису публічного реєстру, несе особа, яка заявила вимогу про внесення змін, якщо іншого не встановлено законом або не випливає із суті відносин сторін.

2. Особа, з вини якої виникла необхідність у внесенні змін до запису публічного реєстру, зобов’язана відшкодувати іншій особі здійснені нею витрати та завдані збитки відповідно до цього Кодексу.

Стаття 1949. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недостовірності відомостей публічного реєстру

1. Шкоду, завдану внаслідок недостовірності відомостей публічного реєстру, згідно з приписами цього Кодексу відшкодовують особа, з вини якої допущено недостовірність, та/або суб’єкт ведення реєстру, якщо іншого не встановлено законом.

2. Внесення змін або виключення запису з публічного реєстру не позбавляє особу права на відшкодування шкоди, завданої їй внаслідок внесення такого запису до моменту внесення змін до запису або виключення запису з публічного реєстру.

3. Відшкодування шкоди не виключає заявлення вимог, визначених цією главою, та інших способів захисту, визначених цим Кодексом.

Розділ XVIII "ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ"

1. Цей Кодекс застосовується до приватних відносин, що виникли після набрання ним чинності.

Щодо приватних відносин, що виникли до набрання чинності цим Кодексом, його приписи застосовуються до тих прав і обов'язків, що виникли або продовжують існувати після набрання чинності цим Кодексом.

Приписи цього Кодексу, які встановлюють нові умови, гарантії, строки здійснення та захисту цивільних прав, поширюються також на правовідносини у судових справах, у яких на день набрання чинності цим Кодексом судом не ухвалено рішення по суті спору.

2. Правила цього Кодексу про позовну давність застосовуються до позовів, строк пред'явлення яких, встановлений законодавством, що діяло раніше, не сплив до набрання чинності цим Кодексом.

3. До договорів, що були укладені до набрання чинності цим Кодексом і продовжують діяти після набрання ним чинності, застосовуються правила цього Кодексу щодо підстав, порядку і наслідків зміни або розірвання договорів окремих видів незалежно від дати їх укладення.

4. Правила цього Кодексу про відповідальність за порушення договору застосовуються у випадках, якщо відповідні порушення були допущені після набрання чинності цим Кодексом, крім випадків, якщо в договорах, укладених до набрання цим Кодексом чинності, була встановлена інша відповідальність за такі порушення.

5. Установити, що з дня набрання чинності цим Кодексом:

1) правила цього Кодексу щодо поновлення шлюбу поширюються і на відносини, якщо шлюб розірвано до набрання чинності цим Кодексом;

2) прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, створені до набрання чинності цим Кодексом, зберігають свій статус після набрання ним чинності. Прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу повинні привести кількість влаштованих дітей та правила перебування в них у відповідність з вимогами цього Кодексу протягом трьох років з дня набрання ним чинності.

6. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, та протягом тридцяти днів з дня його припинення чи скасування позичальник звільняється від відповідальності за прострочення виконання грошового зобов'язання за договором, відповідно до якого йому надано кредит (позику) банком або іншим кредитодавцем (позикодавцем), визначеної статтею 890 цього Кодексу, а також від обов'язку сплати на користь кредитодавця (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення.

Неустойка (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена відповідними договорами, нараховані з 24 лютого 2022 року включно за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) грошових зобов'язань за такими договорами, підлягають списанню кредитодавцем (позикодавцем).

7. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, та протягом двох років з дня його припинення чи скасування у випадках, якщо смерть фізичної особи зареєстрована більш як через один місяць з дня смерті або з дня, з якого таку особу оголошено померлою, строки, встановлені статтями 1766–1768, 1770, 1771, 1774, 1775, 1781, 1797 цього Кодексу, обчислюються з дня державної реєстрації смерті особи. При цьому днем відкриття спадщини вважається день смерті спадкодавця або день, з якого спадкодавця оголошено померлим, незалежно від часу державної реєстрації смерті.

Приписи абзацу першого цього пункту застосовуються також до спадщини, відкритої після введення воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, до дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини", а також до спадщини, відкритої до введення воєнного стану, строк для прийняття якої не сплив до 24 лютого 2022 року, за умови що свідоцтво про право на спадщину не видано жодному із спадкоємців.

8. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, та протягом шести місяців з дня його припинення чи скасування у випадках, якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, територія, на якій ведуться активні бойові дії, або територія, тимчасово окупована Російською Федерацією, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення органами державної влади їхніх повноважень у повному обсязі, заява про прийняття спадщини, заява про відмову від прийняття спадщини, заява про відмову від легата, вимога кредитора спадкодавця до спадкоємців, заява про охорону спадкового майна, заява про згоду бути виконавцем заповіту після відкриття спадщини, інші заяви щодо спадщини, спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи подаються нотаріусу незалежно від місця відкриття спадщини.

У разі якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт або територія, зазначена в абзаці першому цього пункту, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення органами державної влади їхніх повноважень у повному обсязі, а також у разі заведення спадкової справи не за місцем відкриття спадщини до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини" вчинення нотаріусом нотаріальних та інших дій щодо спадщини та спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи здійснюється за місцем подання першої заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна, спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, заінтересованих в охороні такого майна, або вимоги кредитора. Якщо місцем подання першої заяви є населений пункт або територія, зазначена в абзаці першому цього пункту, вчинення нотаріусом нотаріальних та інших дій щодо спадщини та спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи здійснюється за місцем подання першої заяви про видачу свідоцтва про право на спадщину в населеному пункті або на території, що не зазначені в абзаці першому цього пункту.

Приписи абзацу першого цього пункту в частині місця подання заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна, спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, заінтересованих в охороні такого майна, або вимоги кредитора застосовуються також до спадщини, місцем відкриття якої є населений пункт, розташований на тимчасово окупованій території України, протягом усього періоду її тимчасової окупації та шести місяців з дня завершення тимчасової окупації.

Приписи абзаців першого і другого цього пункту застосовуються також до спадщини, відкритої до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини".

9. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, та протягом шести місяців з дня його припинення чи скасування у випадках, якщо місцем проживання фізичної особи, яку визнано безвісно відсутньою, або фізичної особи, зниклої безвісти за особливих обставин, є населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, територія, на якій ведуться активні бойові дії, або територія, тимчасово окупована Російською Федерацією, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення органами державної влади їхніх повноважень у повному обсязі, нотаріус вживає заходів для встановлення опіки над майном відповідної особи незалежно від місця її проживання.

10. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, та протягом одного року з дня його припинення чи скасування місцезнаходженням резидента Дефенс Сіті, юридичної особи, яка розробляє, виробляє, модернізує і утилізує продукцію військового/оборонного призначення, виконує роботи оборонного призначення, надає послуги в інтересах оборони для оснащення та матеріального забезпечення сил безпеки і сил оборони та/або послуги оборонного призначення, є виконавцем державного контракту (договору) з оборонних закупівель, а також здійснює постачання товарів військового/ оборонного призначення та товарів подвійного використання, надання послуг військового призначення під час виконання заходів військово-технічного співробітництва України з іншими державами, може вважатися адреса, за якою забезпечується зв'язок з такими особами, зокрема надходження документів від органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Для цілей цього пункту термін "резидент Дефенс Сіті" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про національну безпеку України".

11. Приписи цього Кодексу застосовують до приватних відносин, що виникають у процесі здійснення заходів з перетворення Державного концерну "Укроборонпром" в акціонерне товариство, державних унітарних підприємств, у тому числі казенних підприємств, які входять до складу Державного концерну "Укроборонпром", – у господарські товариства з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності".

12. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, позичальник (у тому числі його правонаступник), який є суб'єктом господарювання, має право звернутися до кредитодавця (позикодавця) або нового кредитора (далі – кредитор) із заявою про застосування мораторію на нарахування та сплату коштів за грошовим зобов'язанням за договором кредиту (позики), включаючи основну суму кредиту (позики), проценти, комісії та інші платежі (далі – заява про застосування мораторію), за дотримання сукупності таких умов:

1) сукупний річний дохід позичальника за 2021 рік (з урахуванням контрагентів, які разом з позичальником входять до групи пов'язаних контрагентів, що визначаються в порядку і за критеріями, встановленими Національним банком України) не перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

2) договір кредиту (позики) з позичальником укладено до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо особливостей кредитування та фінансового лізингу у період дії воєнного стану";

3) виконання зобов'язання за договором кредиту (позики) забезпечено заставою, іпотекою:

а) нерухомого майна, обладнання та/або устаткування, яке визначено індивідуальними ознаками, відповідає критеріям основних засобів відповідно до законодавства та станом на день подання заяви про застосування мораторію перебуває на території, на якій ведуться активні бойові дії, у тому числі на якій функціонують державні електронні інформаційні ресурси, або на території, тимчасово окупованій Російською Федерацією, щодо якої не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, включеній до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією; та/або

б) транспортних засобів, які знищено, загублено, викрадено, втрачено та/або які вибули з володіння позичальника не з його волі, в інший спосіб на території, на якій ведуться активні бойові дії, у тому числі на якій функціонують державні електронні інформаційні ресурси, або на території, тимчасово окупованій Російською Федерацією, щодо якої не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, включеній до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Факт знищення, загублення, викрадення, втрати та/або вибуття з володіння позичальника (його правонаступника) не з його волі, в інший спосіб транспортного засобу може підтверджуватися заявою про вчинення кримінального правопорушення та витягом з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, відкритого не пізніше 30 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо особливостей кредитування та фінансового лізингу у період дії воєнного стану", а якщо такі обставини виникли після набрання чинності зазначеним Законом – не пізніше 180 днів з дня початку бойових дій на відповідній території або з дня початку її тимчасової окупації Російською Федерацією, визначеного відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, формується у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

4) на день укладення договору кредиту (позики) оціночна вартість майна, передбаченого підпунктом 3 цього пункту, перевищувала 50 відсотків оціночної вартості всієї застави, іпотеки, що забезпечує виконання зобов'язання за таким договором кредиту (позики);

5) сукупний річний дохід позичальника за попередній звітний рік (з урахуванням контрагентів, передбачених підпунктом 1 цього пункту) не перевищує 75 відсотків його річного доходу за 2021 рік; або

загальна площа сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні позичальника на день подання заяви про застосування мораторію, не перевищує 50 відсотків загальної площі сільськогосподарських угідь, що перебували у його користуванні в 2021 році. При визначенні загальної площі сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні позичальника, не враховуються угіддя, розташовані на території, на якій ведуться активні бойові дії, у тому числі на якій функціонують державні електронні інформаційні ресурси, або на території, тимчасово окупованій Російською Федерацією, щодо якої станом на дату подання заяви про застосування мораторію не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, включеній до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією;

6) загальна сума дивідендів, виплачених позичальником з дня, коли застава, іпотека отримала статус, передбачений підпунктом 3 цього пункту, до дня подання заяви про застосування мораторію, становить не більше 20 відсотків суми основного боргу за договором кредиту (позики). Ця умова не поширюється на виплату дивідендів загальною сумою менше 150 тисяч гривень.

13. Позичальник надсилає заяву про застосування мораторію у паперовій або електронній формі на юридичну або електронну адресу кредитора, зазначену в договорі кредиту (позики).

Заяву про застосування мораторію підписує позичальник або його представник (відповідно до закону або за наявності довіреності на вчинення таких дій). Заяву в електронній формі підписують відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

У заяві про застосування мораторію зазначають:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім’я, по батькові (за наявності) (для фізичних осіб – підприємців) позичальника (його правонаступника), його місцезнаходження (для юридичних осіб) або осідок (для фізичних осіб – підприємців), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності) або номер і серія паспорта (для фізичних осіб – підприємців), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності);

2) повне найменування кредитора, його місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України;

3) реквізити та дата укладення договору кредиту (позики);

4) сукупний річний дохід позичальника за попередній звітний рік та за 2021 рік або загальна площа сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні позичальника на день подання заяви про застосування мораторію, та сільськогосподарських угідь, що перебували у його користуванні в 2021 році;

5) загальна сума дивідендів, визначених підпунктом 6 пункту 12 цього розділу;

6) реквізити та дата укладення договору застави, іпотеки, поруки (за наявності), яким забезпечено виконання зобов'язань за договором кредиту (позики);

7) відомості щодо застави, іпотеки, яка забезпечує виконання зобов'язання за договором кредиту (позики);

8) відомості щодо майна, визначеного підпунктом 3 пункту 12 цього розділу, та день набуття цим майном відповідного статусу; оціночна вартість такого майна станом на дату укладення договору застави, іпотеки; частка такого майна в оціночній вартості всієї застави, іпотеки, що забезпечує виконання зобов'язань за договором кредиту (позики).

До заяви про застосування мораторію додають документи, що підтверджують зазначену в ній інформацію.

Відповідальність за достовірність інформації, зазначеної в заяві про застосування мораторію, несе позичальник.

14. Кредитор на підставі отриманої заяви про застосування мораторію та доданих до неї документів протягом 20 робочих днів з дня їх отримання приймає рішення про застосування мораторію або відмову у застосуванні мораторію.

Кредитор надсилає рішення, передбачене абзацом першим цього пункту, у паперовій або електронній формі на юридичну або електронну адресу позичальника, зазначену в договорі кредиту (позики), невідкладно в день його прийняття.

У разі неподання позичальником документів, що підтверджують інформацію, зазначену в заяві про застосування мораторію, або надання недостовірної інформації кредитор має право відмовити позичальнику у застосуванні мораторію.

Рішення про відмову у застосуванні мораторію повинно бути вмотивованим.

У разі прийняття кредитором рішення про відмову у застосуванні мораторію через невідповідність позичальника критеріям, визначеним підпунктами 1, 5 пункту 12 цього розділу, кредитор у рішенні про відмову зазначає:

1) склад групи контрагентів, які разом з позичальником входять до групи пов'язаних контрагентів;

2) критерії, встановлені Національним банком України, на підставі яких кожний контрагент включений до групи пов’язаних контрагентів;

3) розрахунок сукупного річного доходу позичальника та контрагентів, які разом з позичальником входять до групи пов’язаних контрагентів, за останній звітний рік та за 2021 рік.

Рішення кредитора про відмову у застосуванні мораторію може бути оскаржено до господарського суду.

15. У разі прийняття кредитором рішення про застосування мораторію або якщо кредитор протягом 20 робочих днів з дня отримання заяви про застосування мораторію та доданих до неї документів не ухвалив жодне з рішень, передбачених пунктом 14 цього розділу, з дня отримання кредитором заяви позичальника протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, та протягом одного року з дня його припинення чи скасування:

1) позичальник звільняється від обов’язку сплати грошового зобов’язання за договором кредиту (позики);

2) зупиняється вчинення будь-яких дій щодо примусового звернення стягнення на предмет застави, іпотеки, що забезпечує виконання зобов’язань за договором кредиту (позики), та щодо примусового стягнення заборгованості за договором кредиту (позики) з позичальника та особи, яка є поручителем, майновим поручителем виконання зобов’язань за договором кредиту (позики);

3) зупиняється нарахування грошового зобов’язання за договором кредиту (позики).

4) кредитор вносить зміни до графіка сплати.

16. Строк дії договору кредиту (позики) та договорів застави, іпотеки, поруки, укладених для забезпечення виконання зобов’язань за таким договором кредиту (позики), продовжується на період дії мораторію.

Перебіг позовної давності за вимогами про сплату грошового зобов’язання за договором кредиту (позики) чи звернення стягнення на предмет застави, іпотеки, перебіг строків звернення з вимогами до поручителя, майнового поручителя зупиняється на період дії мораторію.

17. Надання позичальником недостовірної інформації в заяві про застосування мораторію та доданих до неї документах, що встановлено судом або підтверджено наявними у кредитора офіційними документами (виданими суб’єктами, уповноваженими відповідно до закону видавати такі документи), є підставою для скасування мораторію, поновлення обов’язку позичальника щодо сплати грошового зобов’язання за договором кредиту (позики),

відновлення нарахування грошового зобов’язання за договором кредиту (позики) та донарахування грошового зобов’язання за період дії мораторію.

18. У разі безпідставного прийняття кредитором рішення про відмову у застосуванні мораторію, що встановлено судом, мораторій вважається застосованим з дня отримання кредитором заяви про застосування мораторію та доданих до неї документів.

19. У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, лізингоодержувач (у тому числі його правонаступник), який є суб’єктом господарювання, має право звернутися до лізингодавця або особи, до якої перейшли права та обов’язки такого лізингодавця (далі у цьому пункті – лізингодавець), із заявою про застосування мораторію на нарахування та сплату лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, включаючи заборгованість за ними, неустойку (штраф, пеню) (далі – заява про застосування мораторію), за дотримання сукупності таких умов:

1) сукупний річний дохід лізингоодержувача за 2021 рік (з урахуванням контрагентів, які разом з лізингоодержувачем входять до групи пов’язаних контрагентів, що визначаються в порядку і за критеріями, встановленими Національним банком України) не перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

2) договір фінансового лізингу укладено до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо особливостей кредитування та фінансового лізингу у період дії воєнного стану";

3) на день укладення договору фінансового лізингу лізингоодержувач провадив господарську діяльність на території, яка станом на день подання заяви про застосування мораторію належить до територій, на яких ведуться активні бойові дії, у тому числі на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси, або до територій, тимчасово окупованих Російською Федерацією, щодо якої не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, включеної до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією;

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

4) об’єкт фінансового лізингу знищено, загублено, викрадено, втрачено та/або він вибув з володіння лізингоодержувача не з його волі, в інший спосіб на території, на якій ведуться активні бойові дії, у тому числі на якій функціонують державні електронні інформаційні ресурси, або на території, тимчасово окупованій Російською Федерацією, щодо якої станом на дату подання заяви про

застосування мораторію не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, включеній до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Факт знищення, загублення, викрадення, втрати та/або вибуття з володіння лізингоодержувача (його правонаступника) не з його волі, в інший спосіб об'єкта фінансового лізингу може підтверджуватися заявою про вчинення кримінального правопорушення та витягом з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, відкритого не пізніше 30 днів з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо особливостей кредитування та фінансового лізингу у період дії воєнного стану", а якщо такі обставини виникли після набрання чинності зазначеним Законом – не пізніше 180 днів з дня початку бойових дій на відповідній території або з дня початку її тимчасової окупації Російською Федерацією, визначеного відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією;

5) сукупний річний дохід лізингоодержувача за попередній звітний рік (з урахуванням контрагентів, передбачених підпунктом 1 цього пункту) не перевищує 75 відсотків його річного доходу за 2021 рік; або

загальна площа сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні лізингоодержувача на день подання заяви про застосування мораторію, не перевищує 50 відсотків загальної площі сільськогосподарських угідь, що перебували у його користуванні в 2021 році. При визначенні загальної площі сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні лізингоодержувача, не враховуються угіддя, розташовані на території, на якій ведуться активні бойові дії, у тому числі на якій функціонують державні електронні інформаційні ресурси, або на території, тимчасово окупованій Російською Федерацією, щодо якої станом на дату подання заяви про застосування мораторію не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, включеній до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією;

6) загальна сума дивідендів, виплачених лізингоодержувачем з дня, коли об'єкт фінансового лізингу отримав статус, передбачений підпунктом 4 цього пункту, до дня подання заяви про застосування мораторію, становить не більше 20 відсотків суми основного боргу за договором фінансового лізингу. Ця умова не поширюється на виплату дивідендів загальною сумою менше 150 тисяч гривень.

20. Лізингоодержувач надсилає заяву про застосування мораторію у паперовій або електронній формі на юридичну або електронну адресу лізингодавця, зазначену в договорі фінансового лізингу.

Заяву про застосування мораторію підписує лізингоодержувач або його представник (відповідно до закону або за наявності довіреності на вчинення

таких дій). Заяву в електронній формі підписують відповідно до вимог Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

У заяві про застосування мораторію зазначають:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім’я, по батькові (за наявності) (для фізичних осіб – підприємців) лізингоодержувача (його правонаступника), його місцезнаходження (для юридичних осіб) або осідок (для фізичних осіб – підприємців), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності) або номер і серія паспорта (для фізичних осіб – підприємців), номери засобів зв’язку, адреса електронної пошти (за наявності);

2) повне найменування лізингодавця, його місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України;

3) реквізити та дата укладення договору фінансового лізингу;

4) сукупний річний дохід лізингоодержувача за попередній звітний рік та за 2021 рік або загальна площа сільськогосподарських угідь, що перебувають у користуванні лізингоодержувача на день подання заяви про застосування мораторію, та сільськогосподарських угідь, що перебували у його користуванні в 2021 році;

5) загальна сума дивідендів, визначених підпунктом 6 пункту 19 цього розділу;

6) відомості щодо території, на якій станом на дату укладення договору фінансового лізингу лізингоодержувач провадив господарську діяльність;

7) реквізити та дата укладення договору поруки, яким забезпечено виконання зобов’язань за договором фінансового лізингу (за наявності);

8) відомості щодо об’єкта фінансового лізингу, визначені підпунктом 4 пункту 19 цього розділу, та день набуття таким майном відповідного статусу.

До заяви про застосування мораторію додають документи, що підтверджують зазначену в ній інформацію.

Відповідальність за достовірність інформації, зазначеної в заяві про застосування мораторію, несе лізингоодержувач.

21. Лізингодавець на підставі отриманої заяви про застосування мораторію та доданих до неї документів протягом 20 робочих днів з дня їх отримання приймає рішення про застосування мораторію або відмову у застосуванні мораторію.

Лізингодавець надсилає рішення, передбачене абзацом першим цього пункту, у паперовій або електронній формі на юридичну або електронну адресу лізингоодержувача, зазначену в договорі фінансового лізингу, невідкладно в день його прийняття.

У разі неподання лізингоодержувачем документів, що підтверджують інформацію, зазначену в заяві про застосування мораторію, або надання недостовірної інформації лізингодавець має право відмовити лізингоодержувачу у застосуванні мораторію.

Рішення про відмову у застосуванні мораторію повинно бути вмотивованим.

У разі прийняття лізингодавцем рішення про відмову у застосуванні мораторію через невідповідність лізингоодержувача критеріям, визначеним підпунктами 1, 5 пункту 19 цього розділу, кредитор у рішенні про відмову зазначає:

1) склад групи контрагентів, які разом з лізингоодержувачем входять до групи пов’язаних контрагентів;

2) критерії, встановлені Національним банком України, на підставі яких кожний контрагент включений до групи пов’язаних контрагентів;

3) розрахунок сукупного річного доходу лізингоодержувача та контрагентів, які разом з лізингоодержувачем входять до групи пов’язаних контрагентів, за останній звітний рік та за 2021 рік.

Рішення лізингодавця про відмову у застосуванні мораторію може бути оскаржено до господарського суду.

22. У разі прийняття лізингодавцем рішення про застосування мораторію або якщо лізингодавець протягом 20 робочих днів з дня отримання заяви про застосування мораторію та доданих до неї документів не ухвалив жодне з рішень, передбачених пунктом 21 цього розділу, з дня отримання лізингодавцем заяви лізингоодержувача протягом дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–IX, та протягом одного року з дня його припинення чи скасування:

1) лізингоодержувач звільняється від обов’язку сплати лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу;

2) зупиняється вчинення будь-яких дій щодо примусового стягнення лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу з лізингоодержувача та особи, яка є поручителем, майновим поручителем виконання зобов’язання за таким договором;

3) зупиняються нарахування та сплата лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу;

4) лізингодавець вносить зміни до графіка сплати лізингоодержувачем лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, що передбачають відновлення сплати таких платежів після закінчення дії мораторію із збереженням періодичності та розміру відповідних платежів.

23. Строк дії договору фінансового лізингу та договорів поруки, укладених для забезпечення виконання зобов’язань за таким договором фінансового лізингу, продовжується на період дії мораторію.

Перебіг позовної давності за вимогами про сплату лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, перебіг строків звернення з вимогами до поручителя, майнового поручителя зупиняється на період дії мораторію.

24. Надання позичальником недостовірної інформації в заяві про застосування мораторію та доданих до неї документах, що встановлено судом або підтверджено наявними у лізингодавця офіційними документами (виданими суб’єктами, уповноваженими відповідно до закону видавати такі документи), є підставою для скасування мораторію, поновлення обов’язку лізингоодержувача щодо сплати лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу, відновлення нарахування лізингових та інших платежів за договором фінансового лізингу та донарахування лізингових та інших платежів за період дії мораторію.

25. У разі безпідставного прийняття лізингодавцем рішення про відмову у застосуванні мораторію, що встановлено судом, мораторій вважається застосованим з дня отримання лізингодавцем заяви про застосування мораторію та доданих до неї документів.

Розділ XIX "ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ"

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня року, що настає за роком опублікування цього Кодексу, крім пункту 4 цього розділу, який набирає чинності з дня, наступного за днем опублікування цього Кодексу.

2. Визнати такими, що втратили чинність з дня набрання чинності цим Кодексом:

1) Сімейний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 21–22, ст. 135);

2) Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 40–44, ст. 356);

3) Закон України "Про господарські товариства" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 49, ст. 682 із наступними змінами);

4) Закон України "Про міжнародне приватне право" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 32, ст. 422 із наступними змінами);

5) Постанову Верховної Ради України "Про порядок введення в дію Закону України "Про господарські товариства" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 49, ст. 683).

3. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) абзац перший частини сьомої статті 16 Закону України "Про особливості продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 6, ст.13) викласти в такій редакції:

"7. Сторони договору купівлі-продажу пакета акцій банку та пов'язаних з ним документів можуть обрати право Англії та Уельсу або право штату Нью-Йорк (США) як право, що застосовується до договору та пов'язаних з ним документів, за умови дотримання Цивільного кодексу України";

2) текст статті 8 Кодексу законів про працю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375) викласти в такій редакції:

"Трудові відносини громадян України, які працюють за її межами, а також трудові відносини іноземних громадян, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях України, регулюються відповідно до Цивільного кодексу України";

3) у частині другій статті 66 Кодексу цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 34–35, ст. 458):

в абзаці тринадцятому слова і цифри "встановлені статтею 1200 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "встановлені статтею 1455 Цивільного кодексу України";

4) у Цивільному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

а) частину першу статті 3 викласти в такій редакції:

"1. Цивільне судочинство здійснюється відповідно до Конституції України, цього Кодексу, Цивільного кодексу України, законів України, що визначають особливості розгляду окремих категорій справ, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України";

б) частину першу статті 13 доповнити новим абзацом такого змісту:

"У випадках, визначених книгою шостою Цивільного кодексу України, суд не обмежений заявленими особою вимогами і вирішує справу в обсязі, визначеному відповідними приписами книги шостої Цивільного кодексу України";

в) у частині сьомій статті 19 слово "немайнових" виключити;

г) частину першу статті 150 доповнити пунктом 9^1 такого змісту:

"9^1) встановленням місця проживання дитини та/або порядку спілкування з нею батьків на час вирішення судом справи про розподіл батьківської відповідальності";

ґ) у статті 153:

частину першу доповнити словами "а також крім справ про розподіл батьківської відповідальності";

частину четверту доповнити новим абзацом такого змісту:

"Заява про забезпечення позову у справі щодо розподілу батьківської відповідальності розглядається у судовому засіданні з обов'язковим повідомленням сторін. Неявка належним чином повідомлених сторін не перешкоджає розгляду заяви";

д) частину сьому статті 240 викласти в такій редакції:

"7. У справі про розірвання шлюбу суд може зупинити розгляд справи і призначити строк для примирення подружжя, який не може перевищувати шість місяців, крім випадків, передбачених частиною п'ятою статті 1513 Цивільного кодексу України";

е) пункт 4 частини першої статті статті 251 викласти в такій редакції:

"4) надання сторонам у справі про розірвання шлюбу строку для примирення подружжя, крім випадків, передбачених частиною п'ятою статті 1513 Цивільного кодексу України";

є) у статті 293:

у частині першій слово "немайнових" виключити;

у частині третій слова "за заявою будь-кого з подружжя, якщо один з нього засуджений до позбавлення волі" виключити;

ж) абзац другий частини четвертої статті 294 виключити;

з) частину третю статті 313 викласти в такій редакції:

"3. Для забезпечення таємниці усиновлення у випадках, встановлених Цивільним кодексом України, суд розглядає справу в закритому судовому засіданні";

5) у Господарському процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

а) частину першу статті 3 викласти в такій редакції:

"1. Судочинство в господарських судах здійснюється відповідно до Конституції України, цього Кодексу, Кодексу України з процедур банкрутства, Цивільного кодексу України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України".

б) пункт 21 частини першої статті 20 викласти в такій редакції:

"21) справи про ліквідацію страховика або кредитної спілки за позовом Національного банку України відповідно до статті 122 Цивільного кодексу України";

6) у Кодексі України з процедур банкрутства (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 19, ст. 74):

а) у частині сьомій статті 51 слова і цифри "згідно із статтею 604 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно із статтею 863 Цивільного кодексу України";

б) у статті 92:

в абзаці п'ятому частини першої слова і цифри "на підставі пункту 3 частини першої статті 110 Цивільного кодексу України" замінити словами і

цифрами "на підставі пункту 3 частини першої статті 122 Цивільного кодексу України";

у частині другій:

в абзаці першому слова і цифри "згідно з частиною третьою статті 105 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно з частиною другою статті 116 Цивільного кодексу України";

в абзаці другому слова і цифри "передбаченої статтею 110 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "передбаченої статтею 122 Цивільного кодексу України";

в) у статті 93^3:

в абзаці третьому частини другої слова і цифри "на підставі статті 110 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "на підставі статті 122 Цивільного кодексу України";

у частині третій:

в абзаці першому слова і цифри "згідно з частиною третьою статті 105 Цивільного кодексу України або" замінити словами і цифрами "згідно з частиною другою статті 116 Цивільного кодексу України, або";

в абзаці другому слова і цифри "передбаченої статтею 110 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "передбаченої статтею 122 Цивільного кодексу України";

г) у підпункті "а" пункту 2 частини другої статті 94 слова і цифри "відповідно до статті 604 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "відповідно до статті 863 Цивільного кодексу України";

ґ) у частині шостій статті 127 слова і цифри "згідно із статтею 604 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно із статтею 863 Цивільного кодексу України";

7) у Законі України "Про зовнішньоекономічну діяльність" (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 29, ст. 377 із наступними змінами):

а) у статті 1:

в абзаці одинадцятому слово "немайнових" замінити словом "особистих";

в абзаці тридцять дев'ятому слово "немайновим" виключити;

в абзаці сорок дев'ятому слово "немайнові" замінити словом "особисті";

б) у частині тринадцятій статті 5 слова "і немайнові" замінити словами "та/або особисті";

в) у частині четвертій статті 14 слово "немайновими" замінити словом "особистими";

8) у Законі України "Про захист прав споживачів" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 7, ст. 84 із наступними змінами):

а) у частині першій статті 2 слова "Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

9) у Законі України "Про колективне сільськогосподарське підприємство" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 20, ст. 272 із наступними змінами):

а) у статті 2 слова "Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

б) абзац другий частини першої статті 33 викласти в такій редакції:

"У разі визнання підприємства банкрутом вимоги його кредиторів задовольняються у порядку черговості, встановленої Кодексом України з процедур банкрутства";

10) у Законі України "Про нотаріат" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 39, ст. 383 із наступними змінами):

а) у частині першій статті 8 слова "особисті майнові та немайнові права" замінити словами "особисті та/або майнові";

б) у частині чотирнадцятій статті 16 слова "власником спеціального майнового права" замінити словами "володільцем спеціального майнового права";

11) у пункті 8 статті 20 Закону України "Про охорону прав на промислові зразки" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 7, ст. 34 із наступними змінами) слова "немайнові чи" замінити словами "та/або";

12) у частині третій статті 21 Закону України "Про наукову і науково-технічну експертизу" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 9, ст. 56) слово "немайнові" виключити;

13) у частині четвертій статті 5 Закону України "Про лікарські засоби" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 22, ст. 86 із наступними змінами) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

14) в абзаці другому частини п'ятої статті 38 Закону України "Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 51, ст. 292 із наступними змінами) слова і цифри "визначених статтею 617 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "визначених статтею 875 Цивільним кодексом України";

15) у Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170 із наступними змінами):

а) в абзаці другому частини четвертої статті 60 слова і цифри "відповідно до статті 93 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "відповідно до статті 103 Цивільного кодексу України";

б) у підпункті 6 пункту 6^1 розділу V "Прикінцеві та перехідні положення" слово "немайнові" замінити словом "особисті";

16) статтю 17 Закону України "Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 50, ст. 302 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"Стаття 17. Відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього та відповідальність журналіста за завдану ним моральну шкоду

Відповідальність за вчинення кримінального правопорушення проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких дій проти працівника органу правопорядку.

Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі.

У разі компенсації відповідно до Цивільного кодексу України журналістом і суб'єктом у сфері медіа завданої ними моральної шкоди на них покладається солідарна відповідальність, домірна вині кожного.

У разі розгляду судом спору щодо завданої моральної шкоди між журналістом або суб'єктом у сфері медіа як відповідачем та політичною партією, виборчим блоком, посадовою особою (посадовими особами) як позивачем суд вправі призначити компенсацію моральної шкоди лише за наявності умислу журналіста чи службових осіб суб'єкта у сфері медіа. Суд враховує наслідки використання позивачем можливостей позасудового, зокрема досудового, спростування неправдивих відомостей, відстоювання його честі і гідності, ділової репутації та врегулювання спору в цілому. З урахуванням зазначених обставин суд вправі відмовити у компенсації моральної шкоди.

Умислом журналіста та/або службової особи суб'єкта у сфері медіа є таке їхнє ставлення до поширення інформації, коли журналіст та/або службова особа суб'єкта у сфері медіа усвідомлювали недостовірність інформації та передбачали її суспільно небезпечні наслідки.

Журналіст та/або суб'єкт у сфері медіа звільняються від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, якщо суд встановить, що журналіст діяв добросовісно та здійснював перевірку інформації";

17) у частині шостій статті 16 Закону України "Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 8, ст. 28) слова "майнові чи немайнові" замінити словами "та/або майнові";

18) у частині першій статті 11 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Яворів" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 15, ст. 82) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

19) у частині першій статті 12 Закону України "Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу "Курортополіс Трускавець" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 18, ст. 139) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

20) у Законі України "Про архітектурну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 31, ст. 246 із наступними змінами):

а) статтю 31 викласти в такій редакції:

"Стаття 31. Особисті права автора (співавторів) об'єкта архітектури

Особистими правами інтелектуальної власності автора (співавторів) об'єкта архітектури як об'єкта авторського права є відповідні права, визначені Цивільним кодексом України, Законом України "Про авторське право і суміжні права", та зокрема:

право фотографувати, здійснювати відеозйомку відповідного об'єкта архітектури як об'єкта авторського права, крім випадків, визначених законом;

право вимагати визнання свого авторства (співавторства) шляхом зазначення належним чином свого імені на об'єкті архітектури як об'єкті авторського права, якщо це практично можливо.

Особисті права на об'єкт архітектури як об'єкт авторського права належать його автору (співавторам) незалежно від умов договору (контракту) між автором та замовником або юридичною чи фізичною особою, де або в якої він працює";

21) у частині першій статті 11 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Славутич" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 32, ст. 263) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

22) у преамбулі Закону України "Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 12, ст. 97) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

23) частину другу статті 25 Закону України "Про психіатричну допомогу" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 19, ст. 143) викласти в такій редакції:

"Особи, яким надається психіатрична допомога, можуть піклуватися про захист своїх прав та свобод особисто або через своїх представників у порядку, встановленому Цивільним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України та іншими законами України";

24) у частині першій статті 12 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Рені" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 25, ст. 196) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

25) у частині першій статті 13 Закону України "Про спеціальну (вільну) економічну зону "Порто-франко" на території Одеського морського торговельного порту" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 26, ст. 208) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

26) у частині десятій статті 28 Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 37, ст. 307) слова "майнові чи немайнові" замінити словами "та/або майнові";

27) у частині першій статті 13 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Миколаїв" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 42, ст. 349) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

28) у частині першій статті 16 Закону України "Про банки і банківську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 5-6, ст. 30 із наступними змінами) слова "Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

29) у частині першій статті 13 Закону України "Про спеціальну економічну зону "Закарпаття" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 23, ст. 111) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

30) у частині восьмій статті 4 Закону України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 10, ст. 78; 2015 р., № 29, ст. 262) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

31) у Законі України "Про охорону прав на сорти рослин" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 23, ст. 163 із наступними змінами):

а) у преамбулі слово "немайнові" виключити;

б) в абзаці п'ятому частини першої статті 6 слово "немайнових" замінити словом "особистих";

в) в абзаці другому частини першої статті 10, частині першій статті 17, в абзаці дев'ятому пункту "а" частини п'ятої, пункті "б" частини сьомої статті 20, у назві та тексті статті 37, частині першій статті 53 слово "немайнові" у всіх відмінках виключити;

32) у частині першій статті 21 Закону України "Про Товариство Червоного Хреста України" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 5, ст. 47) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

33) в абзаці четвертому статті 1 Закону України "Про боротьбу з тероризмом" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 25, ст. 180; 2011 р., № 43, ст. 449) слово "немайнові" у всіх відмінках замінити словом "особисті" у відповідному відмінку;

34) у Законі України "Про іпотеку" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 38, ст. 313; 2023 р., №№ 23–24, ст. 90):

а) у статті 2 слова "Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

б) у тексті Закону слова "власник спеціального майнового права" у всіх відмінках і числах замінити словами "володілець спеціального майнового права" у відповідному відмінку і числі, а слова "співвласник спеціального майнового права" у всіх відмінках і числах - словами "співволоділець спеціального майнового права" у відповідному відмінку і числі;

35) у Законі України "Про фермерське господарство" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 45, ст. 363 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

а) частину першу статті 2 після слів "Конституцією України" доповнити словами "Цивільним кодексом України";

б) статтю 20 викласти в такій редакції:

"Стаття 20. Право власності на майно, яке використовується для ведення фермерського господарства

1. Майно фермерського господарства – юридичної особи належить йому на праві власності.

2. Майнові права, що входять до складеного капіталу фермерського господарства, передаються йому на строк, визначений Статутом.

Володіння, користування і розпоряджання майном фермерського господарства здійснюються відповідно до його Статуту, якщо іншого не встановлено угодою між членами фермерського господарства та законом.

2. Майно сімейного фермерського господарства без статусу юридичної особи, яке організовується фізичною особою спільно з членами її сім'ї на підставі договору про створення сімейного фермерського господарства (далі – фермерське сімейне господарство однієї сім'ї), належить їм на праві спільної часткової власності.

Частки членів такого фермерського господарства у праві спільної власності на його майно є рівними, якщо відповідно до умов договору про створення сімейного фермерського господарства або іншої домовленості між ними на встановлено іншого.

Плоди, продукція і доходи, отримані в результаті діяльності фермерського господарства, є спільним майном членів фермерського господарства та використовуються за домовленістю між ними.

Майно сімейного фермерського господарства, яке організовується однією фізичною особою (далі – сімейне фермерське господарство однієї особи), належить їй на праві власності.

3. Перебувати у власності фермерського господарства-юридичної особи, сімейного фермерського господарства однієї особи, а також належати на праві спільної часткової власності членам сімейного фермерського господарства

однієї сім’ї може будь-яке майно, в тому числі земельні ділянки, житлові будинки, господарські будівлі і споруди, засоби виробництва тощо, яке необхідне для ведення товарного сільськогосподарського виробництва і набуття якого у власність не заборонено законом.

4. Фермерське господарство має право здійснювати відчуження та набуття майна на підставі цивільно-правових угод.

5. Член фермерського господарства – юридичної особи має право на отримання частки майна фермерського господарства при його ліквідації або у разі припинення членства у фермерському господарстві. Розмір частки та порядок її отримання визначаються Статутом фермерського господарства.

6. У разі припинення сімейного фермерського господарства однієї сім’ї у зв'язку з виходом із нього всіх його членів або з інших підстав спільне майно підлягає поділу за правилами, встановленими статтею 466 Цивільного кодексу України.

Земельна ділянка та засоби виробництва, що належать фермерському господарству, не підлягають поділу у разі виходу з господарства одного з його членів. Особа, яка вийшла з фермерського господарства, має право на отримання грошової компенсації, домірної її частці у праві власності на майно господарства.

7. Майнові спори між фермерським господарством та його членами вирішує суд";

36) у Законі України "Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 11, ст. 140):

а) у частині першій статті 21:

у пункті 1 слова і цифри "згідно з параграфом 6 глави 49 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно з параграфом 1 глави 38 Цивільного кодексу України";

у пункті 2 слова і цифри "згідно з статтею 694 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно з статтею 925 Цивільного кодексу України";

у пункті 3 слова і цифри "згідно з параграфом 7 глави 49 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно з параграфом 2 глави 38 Цивільного кодексу України";

в) у пункті 5 частини першої статті 34 слова і цифри "визначених статтею 697 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "визначених статтею 927 Цивільного кодексу України";

37) у Законі України "Про туризм" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 13, ст. 180):

а) у частині третій статті 2 слова "Цивільним та Господарським кодексами України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

б) у статті 28:

у частині першій слова "Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

38) Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 3, ст. 25 із наступними змінами)

а) у статті 7:

абзац другий частини четвертої викласти в такій редакції:

“Відповідно до закону та з урахуванням організаційно-юридичної форми наукової установи з метою забезпечення провадження її статутної діяльності засновник передає їй на праві узуфрукта державного або комунального майна чи права відання державним майном чи на іншому речовому праві на чуже майно, передбаченому законом, або передає їй у власність будівлі, споруди, майнові комплекси, комунікації, обладнання, транспортні засоби та інше майно»;

абзац третій частини п’ятої викласти в такій редакції:

“Передача в оренду державними та комунальними науковими установами майна, переданого їм на праві узуфрукта державного або комунального майна чи права відання державним майном чи на іншому речовому праві на чуже майно, передбаченому законом, а також земельних ділянок здійснюється в порядку, встановленому законом, без права їх викупу.”;

б) у статті 8:

абзац другий частини першої викласти в такій редакції:

“Майно, що становить матеріально-технічну базу державної наукової установи, передається такій установі на праві узуфрукта або праві відання державним майном або відповідно до Закону.”;

в) у статті 17:

абзаци перший і другий частини четвертої викласти в такій редакції:

“4. Національна академія наук України наділена правом управління своєю діяльністю, володіє, користується і розпоряджається майном, що перебуває у державній власності та належить їй на праві відання державним майном, відповідно до законодавства і Статуту Національної академії наук України.

Державне майно передається Національній академії наук України на праві відання державним майном у безстрокове безоплатне користування без права зміни його форми власності та використовується відповідно до закону і Статуту Національної академії наук України”;

В абзаці сьомому частини сьомої слова «державним майном, що належить їй на основі права господарського відання» замінити словами «державним майном, переданим їй на праві відання державним майном»;

г) доповнити статтею 30^1 такого змісту:

"Стаття 30^1. Правова охорона наукових відкриттів

1. Науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, що вносить докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

2. Вчений, який зробив наукове відкриття, має право надати йому своє ім'я або спеціальну назву.

3. Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом";

39) у частині першій статті 1 і частині першій статті 3 Закону України "Про третейські суди" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 35, ст. 412 із наступними змінами) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

40) у частині першій статті 2 Закону України "Про сільськогосподарську дорадчу діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 38, ст. 470) слова "Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

41) у частині першій статті 3 Закону України "Про транспортну-експедиторську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 52, ст. 562) слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

42) у Законі України "Про театри і театральну справу" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 26, ст. 350):

а) у частині другій статті 2 слово "немайнові" виключити;

б) у назві розділу VI слово "немайнові" виключити;

в) у частині четвертій статті 22 слово "немайнових" виключити;

43) у статті 2 Закону України "Про холдингові компанії в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 34, ст. 291 із наступними змінами):

у частині першій слова "Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

у частині другій слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

44) у Законі України "Про військовий обов'язок і військову службу" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 38, ст. 324 із наступними змінами):

а) частину четверту статті 21^{-4} викласти в такій редакції:

"4. Право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця мають члени сім'ї, батьки загиблого (померлого) військовослужбовця. Члени сім'ї та батьки загиблого (померлого) військовослужбовця визначаються відповідно до Цивільного кодексу України";

б) у частині дванадцятій статті 26:

абзац сьомий пункту 2 викласти в такій редакції:

"військовослужбовці, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини (дітей) помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, а також коли особа самостійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Книзі реєстрації народжень здійснений на підставі частини першої статті 1530

Цивільного кодексу України";

абзац шостий пункту 3 викласти в такій редакції:

"військовослужбовці, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини (дітей) помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, а також коли особа самостійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Книзі реєстрації народжень здійснений на підставі частини першої статті 1530 Цивільного кодексу України";

45) у Законі України "Про управління об'єктами державної власності" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 46, ст. 456):

а) у пункті 9 частини восьмої статті 11^2 слова і цифри "частини третьої статті 92 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "частини третьої статті 102 Цивільного кодексу України";

46) у статті 2 Закону України "Про науковий парк "Київська політехніка" (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 10, ст. 86) слова "Господарського, Цивільного кодексів України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

47) у Законі України "Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків" (Відомості Верховної Ради України, 2008 р., № 46, ст. 323 із наступними змінами):

а) у частині першій статті 1^1:

у підпункті "б" пункту 8 слова і цифри "згідно із статтями 810, 811-813 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно із статтями 1045, 1046-1048 Цивільного кодексу України";

в абзаці третьому підпункту "б" пункту14 слова і цифри "згідно із статтями 810, 811-813 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно із статтями 1045, 1046-1048 Цивільного кодексу України";

б) в абзаці третьому пункту 2^1 частини першої статті 18 слова і цифри "глави 59 "Найм (оренда) житла" Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "глави 66 "Найм (оренда) житла" Цивільного кодексу України";

48) в абзаці першому частини четвертої статті 3 Закону України "Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва" (Відомості Верховної Ради України, 2009 р., № 19, ст. 257 із наступними змінами) слова і цифри "статтею 625 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами " статтею 890 Цивільного кодексу України";

49) у статті 2 Закону України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції" (Відомості Верховної Ради України, 2009 р., № 51, ст. 755) слова "положеннями Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України" замінити словами "приписами Цивільного кодексу України";

50) у частині першій статті 2 Закону України "Про наукові парки" (Відомості Верховної Ради України, 2009 р., № 51, ст. 757) слова "Господарського та Цивільного кодексів України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

51) в абзаці першому частини шостої статті 23 Закону України "Про прикордонний контроль" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 6, ст. 46) слова і цифри "частини третьої статті 313 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "частини третьої статті 341 Цивільного кодексу України";

52) у частині першій статті 8 Закону України "Про захист персональних даних" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 34, ст. 481) слово "немайнові" виключити;

53) у Законі України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 38, ст. 509 із наступними змінами):

а) в абзаці першому частини другої статті 3 слова "Цивільного та Сімейного кодексів України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

б) частину першу статті 13 викласти в такій редакції:

"1. Державна реєстрація народження дитини проводиться з одночасним визначенням її походження та присвоєнням їй прізвища, власного імені та по батькові. Походження дитини визначається відповідно до Цивільного кодексу України";

54) в абзаці другому частини другої статті 30 Закону України "Про інформацію" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 32, ст. 313 із наступними змінами) слово "немайнові" виключити;

55) у Законі України "Про регулювання містобудівної діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 34, ст. 343 із наступними змінами):

а) в абзаці першому частини першої статті 3 слова "Цивільним, Господарським і Земельним кодексами України" замінити словами "Цивільним кодексом України, Земельним кодексом України";

б) у тексті Закону слова "власник спеціального майнового права" у всіх відмінках і числах замінити словами "володілець спеціального майнового права" у відповідному відмінку і числі;

56) пункт 4 частини першої статті 16 Закону України "Про протидію торгівлі людьми" (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 19–20, ст. 173) викласти в такій редакції:

"4) відшкодування збитків та компенсації моральної шкоди за рахунок осіб, які їх завдали, у порядку, встановленому Цивільним кодексом України";

57) частину чотирнадцяту статті 5 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 19-20, ст.179 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"14. Підставою для видачі посвідки на тимчасове проживання у випадку, передбаченому частиною чотирнадцятою статті 4 цього Закону, є заява іноземця або особи без громадянства і документ, що підтверджує факт перебування у шлюбі з громадянином України, дійсний поліс медичного страхування. Якщо шлюб між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства було укладено за межами України відповідно до права іноземної держави, дійсність такого шлюбу визначається згідно із Цивільним кодексом України";

58) у підпункті "а" пункту 2 частини другої статті 54^1 Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 50, ст. 564 із наступними змінами) слова і цифри "статті 604 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "статті 863 Цивільного кодексу України";

59) у пункті 1 частини другої статті 21 Закону України "Про громадські об'єднання" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 1, ст. 1) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

60) частину другу статті 8 Закону України "Про охоронну діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 2, ст. 8) викласти в такій редакції:

"2. У договорах про надання послуг з охорони майна та фізичних осіб відповідно до приписів Цивільного кодексу України визначаються умови відшкодування суб'єктом охоронної діяльності шкоди, завданої через невиконання ним своїх зобов'язань";

61) у Законі України "Про морські порти України" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 7, ст. 65):

а) у частині першій статті 3 слова "Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

б) у частині п'ятій статті 18 слова "у відповідності до вимог Цивільного, Господарського" замінити словами "відповідно до вимог Цивільного кодексу України";

62) у Законі України "Про ціни і ціноутворення" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 19–20, ст. 190):

а) у пункті 10 частини першої статті 1 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

б) у частині першій статті 3 слова "Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

63) у Законі України "Про індустріальні парки" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 22, ст. 212):

а) у частині першій статті 2 слова "Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України" замінити словами "Цивільний кодекс України";

б) у частині першій статті 28 слова "Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

64) у частині першій статті 2 Закону України "Про зайнятість населення" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 24, ст. 243) слова "Господарським та Цивільним кодексами України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

65) у пункті 2 частини першої статті 1 Закону України "Про інститути спільного інвестування" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 29, ст. 337 із наступними змінами) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

66) у пункті 4 частини першої статті 1 Закону України "Про державні лотереї в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 31, ст. 369) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

67) частину другу статті 15 Закону України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 32, ст. 412 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"2. Порядок відшкодування збитків та компенсації моральної шкоди визначається Цивільним кодексом України та іншими законами";

68) у частині першій статті 2 Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 47, ст. 644) слова "Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України" замінити словами "Цивільному кодексі України";

69) в абзаці другому частини другої статті 3 Закону України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 51, ст. 716 із наступними змінами) слова "у Сімейному та Цивільному кодексах України" замінити словами "у Цивільному кодексі України";

70) в абзаці другому частини другої статті 13 Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 26, ст. 892 із наступними змінами) слова і цифри "положення абзацу другого частини другої статті 215 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "припису абзацу другого частини третьої статті 230 Цивільного кодексу України";

71) частину першу статті 66 Закону України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 41–42, ст. 2024 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"1. Відшкодування (компенсація) операторами ринку завданих збитків (моральної шкоди) здійснюється в порядку, встановленому Цивільним кодексом України, Законом України "Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції", іншими законодавчими актами";

72) в абзаці тринадцятому частини першої статті 1 Закону України "Про запобігання корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056 із наступними змінами) слово "немайновий" замінити словом "особистий";

73) у підпункті 7 пункту 2 статті 7 "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про військово-цивільні адміністрації" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 13, ст. 87 із наступними змінами) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

74) у Законі України "Про електронну комерцію" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 45, ст. 410 із наступними змінами):

а) частину третю статті 1 викласти в такій редакції:

"3. У разі якщо однією із сторін електронного правочину є іноземець, особа без громадянства або іноземна юридична особа, норми цього Закону застосовуються з урахуванням положень Цивільного кодексу України";

б) у частині першій статті 2 слова "Цивільного та Господарського кодексів України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

в) у частині другій статті 9 слова "Цивільним та Господарським кодексами України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

г) в абзаці першому частини сьомої статті 11 слова "передбаченому Цивільним та Господарським кодексами України" замінити словами "визначеному Цивільним кодексом України";

75) в абзаці першому частини другої статті 21 Закону України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 1, ст. 2 із наступними змінами) слова і цифри "глави 70 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "глави 78 Цивільного кодексу України";

76) у Законі України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 1, ст. 9 із наступними змінами):

а) назву викласти в такій редакції:

"Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та їх обтяжень";

б) преамбулу викласти в такій редакції:

"Цей Закон регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації речових, інших майнових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, і спрямований на забезпечення визнання та захисту державою таких прав";

в) у статті 2:

у частині першій:

у пунктах 1 і 2 слова "речові права" у всіх відмінках замінити словами "речові, інші майнові права" у відповідному відмінку;

доповнити пунктами 11–18 такого змісту:

"11) будівля – покрита дахом споруда, призначена для перебування в ній та/або використання майна;

12) споруда – розташований на земельній ділянці архітектурний об'єкт, призначений для здійснення визначеної діяльності;

13) приміщення – частина будівлі та споруди, яка обмежена тримірним замкненим контуром і придатна для проживання (жиле приміщення), або для не пов'язаного із проживанням використання (нежилі приміщення);

14) машиномісце – розташований у будівлі, споруді спеціальний майданчик, призначений для стоянки автомобільного, іншого транспорту;

15) кондомініум – єдиний комплекс нерухомого майна об'єднання співвласників, що включає земельну ділянку у встановлених межах, розташовану на ній будівлю, інші об'єкти нерухомості, в якому окремі частини (приміщення), призначені для житлових або інших цілей, перебувають у власності фізичних осіб, юридичних осіб, держави Україна, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, а інші частини (спільне майно) – у спільній частковій власності співвласників;

16) одиниця кондомініуму – індивідуальне (роздільне) право власності співвласника на квартиру та/або нежитлове приміщення, що розміщені в кондомініумі;

17) частка співвласника у спільному майні кондомініуму – площа квартири та/або нежитлового приміщення співвласника у загальній площі всіх квартир та нежитлових приміщень, що розміщені у кондомініумі;

18) єдиний нерухомий майновий комплекс – сукупність об'єднаних єдиним призначенням будівель, споруд та інших речей, у тому числі лінійних об'єктів (залізниці, лінії електропередачі, трубопроводи тощо), нерозривно пов'язаних фізично чи технологічно або розташованих на одній земельній ділянці, за умови що в Державному реєстрі прав зареєстровано право власності на сукупність зазначених об'єктів як на одну нерухому річ";

частину другу викласти в такій редакції:

"2. Інші терміни вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України, інших законах України";

г) у статті 5:

абзац перший частини першої доповнити словами "машиномісця, єдині нерухомі майнові комплекси";

частину четверту викласти в такій редакції:

"4. Не підлягають державній реєстрації речові права та їх обтяження на корисні копалини, рослини, а також на малі архітектурні форми, тимчасові, некапітальні споруди, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких можливе без їх знецінення та зміни призначення, а також окремо на споруди, що є приналежністю головної речі, або складовою частиною речі, зокрема на магістральні та промислові трубопроводи (у тому числі газорозподільні мережі), автомобільні дороги, електричні мережі, магістральні теплові мережі, мережі зв'язку, залізничні колії, які не є єдиним нерухомим майновим комплексом, меліоративні мережі, складові частини меліоративної мережі";

ґ) доповнити статтею 10^1 такого змісту:

"Стаття 10^1. Державна реєстрація прав за заявою нотаріуса

1. Нотаріус, який посвідчив договір або видав свідоцтво про право на спадщину, за письмовою заявою правонабувача щодо права, яке підлягає реєстрації в Державному реєстрі прав, може подати звернення про проведення державної реєстрації прав до суб'єкта державної реєстрації, на території діяльності якого розміщено об'єкт нерухомого майна.

Державна реєстрація прав може бути проведена за зверненням нотаріуса, якщо об'єкт нерухомого майна, який є предметом договору, вже зареєстрований у Державному реєстрі прав і сформовано його кадастровий або геометричний план (відповідно для земельної ділянки, споруди або приміщення).

2. Державну реєстрацію прав за зверненням нотаріуса проводять у порядку, затвердженому Міністерством юстиції України.

Після проведення державної реєстрації прав публічний реєстратор видає нотаріусу витяг з Державного реєстру прав про проведену державну реєстрацію прав у паперовій формі для передачі його правонабувачу.

3. Нотаріус від імені фізичної або юридичної особи на підставі її письмової заяви може звертатися до суб'єкта державної реєстрації про надання витягу з Державного реєстру прав, інформації з Державного реєстру прав, необхідних для вчинення нотаріальної дії.

4. Плата (адміністративний збір) за проведення реєстраційних дій та за надання інформації з Державного реєстру прав може стягуватися нотаріусом від імені суб'єкта державної реєстрації";

е) в абзаці третьому частини першої статті 16 слова "власників спеціального майнового права" замінити словами "володільців спеціального майнового права";

є) розділ V доповнити статтею 31^{-10} такого змісту:

"Стаття 31^{10}. Реєстрація випадкового знищення об'єкта нерухомого майна

1. Якщо об'єкт нерухомого майна припинив існування внаслідок випадкового знищення, одночасно з державною реєстрацією припинення його

існування з Державного реєстру прав вилучаються всі речові права та обтяження щодо такого об'єкта.

2. Реєстрація припинення існування об'єкта нерухомого майна проводиться на підставі документів, що підтверджують факт його знищення";

77) у Законі України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 2, ст. 17):

а) у частині другій статті 1 слова "Господарському, Цивільному кодексах України" замінити словами "Цивільному кодексі України";

б) у частині третій статті 16 слова "Цивільним, Господарським кодексами України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

78) у Законі України "Про виконавче провадження" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 30, ст. 542 із наступними змінами):

у статті 71:

абзац другий частини першої викласти в такій редакції:

"Виконавець стягує з боржника аліменти у розмірі, визначеному виконавчим документом, але не менше мінімального гарантованого розміру, передбаченого Цивільним кодексом України";

частину третю викласти в такій редакції:

"3. Визначення суми заборгованості із сплати аліментів, присуджених як частка від заробітку (доходу), визначається виконавцем у порядку, встановленому Цивільним кодексом України;

у розділі XIII "Прикінцеві та перехідні положення":

у пункті 10^7 слова і цифри "пунктами 23–29 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "пунктами 12–18 розділу "Перехідні положення" Цивільного кодексу України";

у пункті 10^8 слова і цифри "пунктами 30–36 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "пунктами 19–25 розділу "Перехідні положення" Цивільного кодексу України";

79) абзац перший пункту 6 розділ IV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про споживче кредитування" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 1, ст. 2 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"6. У разі прострочення споживачем у період з 1 березня 2020 року до припинення зобов'язань за договором про споживчий кредит, укладеним до тридцятого дня включно з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг", у тому числі того, строк дії якого продовжено після набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг", споживач звільняється від відповідальності перед кредитодавцем за таке прострочення. У тому числі, але не виключно, споживач

у разі допущення такого прострочення звільняється від обов'язку сплати кредитодавцю неустойки (штрафу, пені) та інших платежів, передбачених договором про споживчий кредит за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) споживачем зобов'язань за таким договором. Забороняється збільшення процентної ставки за користування кредитом з інших причин, ніж передбачені частиною четвертою статті 1300 Цивільного кодексу України, у разі невиконання зобов'язань за договором про споживчий кредит у період, зазначений у цьому пункті. Дія положень цього пункту поширюється, у тому числі, на кредити, визначені частиною другою статті 3 цього Закону";

80) в абзаці третьому частини першої статті 3 Закону України "Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 21, ст. 241 із наступними змінами) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

81) в абзаці п'ятому пункту 4 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 24, ст. 277) слова і цифри "згідно із статтями 810, 811–813 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "згідно з статтями 1045, 1046-1048 Цивільного кодексу України";

82) у Законі України "Про ринок електричної енергії" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 27–28, ст. 312 із наступними змінами):

а) в абзаці другому частини другої статті 1 слова "Господарському кодексі України, Цивільному кодексі України" замінити словами "Цивільному кодексі України";

б) в абзаці третьому частини п'ятої статті 49 слова і цифри "статей 633, 634, 641, 642 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "статей 217, 218, 738, 739 Цивільного кодексу України";

83) у Законі України "Про Фонд енергоефективності" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 32, ст. 344):

а) в абзаці першому частини п'ятої статті 1 слово "немайнових" виключити;

б) у частині п'ятій статті 10 слово "немайнових" виключити;

84) в абзаці п'ятому частини третьої статті 19 Закону України "Про житлово-комунальні послуги" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 1, ст. 1 із наступними змінами) слова "Господарського та Цивільного кодексів України" замінити словами "Цивільного кодексу України";

85) у Законі України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 5, ст. 35):

а) пункт 3 частини першої статті 9 викласти в такій редакції:

"3) розгляд у порядку, встановленому Цивільним кодексом України, питання про доцільність відібрання дитини або позбавлення батьківських прав

стосовно дитини, якщо кривдниками дитини є батьки (усиновлювачі) або один із них";

б) у частині четвертій статті 22 слова "та/або органом опіки та піклування" виключити;

86) у пункті 13 частини першої статті 1 Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 9, ст. 50) слова "майновими, немайновими" замінити словами "та/або майновими";

87) у Законі України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 13, ст. 69):

частину сьому статті 7 викласти в такій редакції:

"7. Сторони корпоративного договору можуть обрати право, за умови дотримання положень Цивільного кодексу України".

у частині третій статті 46 слова і цифри "абзацу другого частини третьої статті 92 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "абзацу другого частини третьої статті 102 Цивільного кодексу України";

88) статтю 20 Закону України "Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 28, ст. 232 із наступними змінами) доповнити частиною третьою такого змісту:

"3. Особа донора не має бути відома реципієнту, а особа реципієнта – донору або його родині до моменту виконання трансплантації анатомічних матеріалів, крім випадків, якщо реципієнт і донор перебувають у шлюбі, є близькими родичами або інших випадків, встановлених законом.

Інформування про факт посмертного донорства може здійснюватися після виконання трансплантації анатомічних матеріалів за згодою реципієнта та/або членів сім'ї донора з дотриманням вимог Закону України "Про захист персональних даних".

У разі трансплантації органу або гемопоетичних стовбурових клітин інформація про особу донора може надаватися реципієнту або членам його сім'ї, інформація про особу реципієнта може надаватися донору або членам його сім'ї, за умови надання донором і реципієнтом письмової згоди на це, не менш як через шість місяців – після виконання трансплантації органів, не менш як через два роки – після виконання трансплантації гемопоетичних стовбурових клітин";

89) у частині другій статті 13 Закону України "Про валюту і валютні операції" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 30, ст. 239) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

90) у частині першій статті 80 Закону України "Про фахову передвищу освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 30, ст. 119) слова "Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України" замінити словами "Цивільний кодекс України";

91) в абзаці другому частини другої статті 1 Закону України "Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів" (Відомості Верховної Ради України, 2020 р., № 22, ст. 150 із наступними змінами) слова "Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України" замінити словами "Цивільному кодексі України";

92) у пунктах 2 і 23 частини першої статті 1 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" (Відомості Верховної Ради України, 2020 р., № 25, ст. 171 із наступними змінами) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

93) у Законі України "Про повну загальну середню освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2020 р., № 31, ст. 226 із наступними змінами):

а) в абзаці другому частини першої статті 31 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

б) у частині першій статті 62 слова "Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України" замінити словами "Цивільний кодекс України";

94) у Законі України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" (в редакції Закону України від 19 червня 2020 року № 738-IX із наступними змінами):

а) пункт 22 частини першої статті 2 викласти в такій редакції:

"22) індосант – власник ордерного цінного папера (його уповноважена особа), який вчиняє індосамент. Індосамент може бути повним (іменним) – виписаним на ім'я або найменування (у розумінні Цивільного кодексу України) конкретної особи або бланковим (на пред'явника) – виписаним без зазначення імені або найменування (у розумінні Цивільного кодексу України) особи";

б) частину першу статті 8 викласти в такій редакції:

"1. Цінний папір є самостійним об'єктом цивільних прав, визначеним Цивільним кодексом України";

в) частину першу статті 9 викласти в такій редакції:

"1. Акція – це іменний цінний папір, що посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також особисті права, визначені Цивільним кодексом України, цим Законом та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств.

Акція є неподільною. Порядок реалізації прав співвласників акції (акцій) визначають Цивільний кодекс України та закон, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств";

г) у частині першій статті 10 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

ґ) у підпункті "а" пункту 2 частини другої статті 40 слова і цифри "статті 604 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "статті 863 Цивільного кодексу України";

д) абзац третій частини другої статті 140 викласти в такій редакції:

"Для цілей цієї статті термін "іноземна особа" вживається у значенні, наведеному у статті 1899 Цивільного кодексу України".

95) у частині першій статті 3 Закону України "Про внутрішній водний транспорт" від 3 грудня 2020 року № 1054-IX слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

96) у частині першій статті 2 Закону України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні" від 17 грудня 2020 року № 1116-IX слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

97) у Законі України "Про фінансовий лізинг" від 4 лютого 2021 року № 1201-IX із наступними змінами:

а) у частині другій статті 1 слова "Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України" замінити словами "Цивільному кодексі України";

б) у частині першій статті 3 слова "положеннями Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України" замінити словами "приписами Цивільного кодексу України";

98) у частині першій статті 3 Закону України "Про мультимодальні перевезення" від 17 листопада 2021 року № 1887-IX слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

99) у частині другій статті 1 Закону України "Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності" (Відомості Верховної Ради України, 2021 р., № 46, ст. 378) слова "Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України" замінити словами "Цивільному кодексі України";

100) у Законі України “Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу” (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 51, ст. 547; 2016 р., № 3, ст. 25):

частину другу статті 2 Закону викласти в такій редакції:

“Об’єкти майнового комплексу Національної академії наук України та об’єкти майнового комплексу національних галузевих академій наук належать

відповідно Національній академії наук України та національним галузевим академіям наук на праві відання державним майном і передаються ними організаціям, що віднесені до відання Національної академії наук України та до відання національних галузевих академій наук, на праві відання державним майном з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом";

101) у Законі України "Про управління об'єктами державної власності" (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 46, ст. 456 із наступними змінами):

а) підпункт "я^{4}" пункту 18 частини другої статті 5 викласти в такій редакції:

"я^{4}) передачі державного майна на праві відання державним майном у встановлених законом випадках;";

б) статтю 8 викласти в такій редакції:

"Стаття 8. Повноваження Національної академії наук України, галузевих академій наук

1. Об'єкти державної власності за рішенням Кабінету Міністрів України передаються Національній академії наук України на праві відання державним майном.

2. Національна академія наук України, якій державне майно передано на праві відання державним майном, виконує щодо цього майна функції, передбачені пунктами 1, 3-11, 14, 15, 18-38 статті 6 цього Закону, за винятком повноважень, що стосуються утворення господарських структур.";

в) статтю 9^{-1} доповнити частиною восьмою такого змісту:

"8. У випадках, встановлених законом, держава через уповноважених суб'єктів управління об'єктами державної власності в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, надає юридичним особам об'єкти державної власності на праві відання державним майном";

г) абзац 2 частини першої статті 11^{-8} викласти в такій редакції:

"Право відання державним майном оператора системи передачі електричної енергії, оператора газотранспортної системи, оператора газосховища є речовим правом на державне майно, яке встановлюється рішенням Кабінету Міністрів України або уповноваженого ним органу та оформлюється договором";

д) доповнити статтею 11^{-9} такого змісту:

"Стаття 11^{-9}. Право відання державним майном Національної академії наук України, національних галузевих академій наук, установ, організацій та підприємств, що перебувають у віданні Національної академії наук України.

1. Національна академія наук України, національні галузеві академії наук володіють, користуються і розпоряджаються майном, що перебуває у державній власності та належить їм на праві відання державним майном.

Право відання державним майном Національної академії наук України, національних галузевих академій наук є речовим правом володіти, користуватися і розпоряджатися майном, закріпленим державою, з обмеженням правоможності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених цим Законом, Законом України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу», Законом України «Про науково-технічну діяльність» та іншими законами.

Об’єкти майнового комплексу Національної академії наук України передаються ними установам, організаціям та підприємствам, що віднесені до їх відання, на праві відання державним майном з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом, Законом України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу».”.

102) у пункті 4 частини восьмої статті 30 Закону України "Про фінансові послуги та фінансові компанії" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 3–4, ст. 10) слова і цифри "частині четвертій статті 576 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "частині четвертій статті 555 Цивільного кодексу України";

103) у Законі України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 6–7, ст. 18 із наступними змінами):

а) у частині першій статті 24 слово "немайнові" виключити;

б) частину другу статті 25 викласти в такій редакції:

"2. До компенсації не застосовуються приписи Цивільного кодексу України про неустойку, збитки та санкції";

104) у Законі України "Про публічні електронні реєстри" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 11, ст. 27 із наступними змінами):

а) у пункті 11 частини першої статті 2 слова "або немайнові" замінити словами "та/або особисті";

б) у пункті 9 частини першої статті 5 слова "та немайнові" замінити словами "та/або особисті";

в) у частині третій статті 6 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

г) у пункті 5 частини третьої статті 34 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

105) у Законі України "Про страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 12–13, ст. 28 із наступними змінами):

а) в абзаці третьому частини першої статті 46 слово "немайнових" замінити словом "особистих";

б) у частині восьмій статті 51, частині першій статті 63 слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

в) у статті 66:

у частині третій, пункті 2 частини четвертої слова і цифри "пункту 3 частини першої статті 110 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "пункту 3 частини першої статті 122 Цивільного кодексу України";

106) у пункті 6 частини першої статті 1 Закону України "Про віртуальні активи" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 15, ст. 51) слово "немайнових" замінити словом "особистих";

107) у частині третій статті 4 Закону України "Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 16, ст. 55) слово "немайнові" замінити словом "особисті";

108) частину сьому статті 29 Закону України "Про акціонерні товариства" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 18–19, ст. 81) викласти в такій редакції:

"7. Сторони корпоративного договору можуть обрати право договору, за умови дотримання положень Цивільного кодексу України";

109) у Законі України "Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 23–24, ст. 90 із наступними змінами):

а) у статті 1:

абзац перший пункту 10 частини першої викласти в такій редакції:

"10) спеціальне майнове право на об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості (далі – спеціальне майнове право) – різновид обмеженого речового права на об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості, яке полягає у";

б) у тексті Закону слова "власник спеціального майнового права" у всіх відмінках і числах замінити словами "володілець спеціального майнового права" у відповідному відмінку і числі;

110) у Законі України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 25, ст. 92 із наступними змінами) частину восьму статті 30 викласти в такій редакції:

"8. Компенсація моральної шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей не є страховою виплатою та здійснюється незалежно від часу настання страхового випадку відповідно до приписів Цивільного кодексу України та Кодексу законів про працю України";

111) у статті 55 Закону України "Про систему громадського здоров'я" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 26, ст. 93):

у частині першій слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

112) у Законі України "Про авторське право і суміжні права" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 57, ст. 166 із наступними змінами):

а) у преамбулі, абзаці першому частини другої статті 3, частині першій статті 5, абзаці першому частини п'ятої статті 9, назві і тексті статті 11, частині першій статті 14, частині першій статті 141, частині першій статті 15, частині дев'ятій статті 31, назві і тексті статті 32, частині третій статті 33, пункті 1 частини першої статті 35, назві і тексті статті 37, абзаці першому частини другої статті 43, частині п'ятій статті 45 слово "немайнові" у всіх відмінках виключити;

б) у статті 46:

у назві слово "немайнових" виключити;

у частині другій:

в абзаці першому слово "немайнових" виключити;

в абзаці другому слово "немайнових" замінити словом "особистих";

г) абзац четвертий частини четвертої статті 50 викласти в такій редакції:

"Ліцензіат (субліцензіат) здійснює свої повноваження виключно за умови дотримання особистих прав автора та/або виконавця, особистих прав виробника фонограми та/або виробника відеограми, та/або організації мовлення відповідно до статей 11 і 37 цього Закону";

ґ) у статті 53:

у частині першій, абзаці першому частини другої слово "немайнових" виключити;

в абзаці першому частини третьої слова "немайнових та" замінити словами "та/або";

д) у частині першій статті 54 слова "немайнових і" замінити словами "та/або";

113) у Законі України "Про особливості припинення державних підприємств за рішенням Фонду державного майна України" (Відомості Верховної Ради, 2023 р., № 68, ст. 234):

а) у частині другій статті 1 слова "Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України" замінити словами "Цивільному кодексі України";

б) у частині першій статті 2 слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

в) у частині першій статті 19 слова і цифри "статтею 112 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "статтею 125 Цивільного кодексу України";

114) Закону України "Про кредитні спілки" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., №№ 85–86, ст. 315):

а) у частині третій статті 1 слова "Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України" замінити словами "Цивільному кодексі України";

б) у частині другій статті 2 слова "Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України" замінити словами "Цивільним кодексом України";

в) у частині сьомій статті 3 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

г) у статті 59:

у частині третій, пункті 2 частини четвертої слова і цифри "пункту 3 частини першої статті 110 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "пункту 3 частини першої статті 122 Цивільного кодексу України";

115) у частині першій статті 18 Закону України "Про аграрні ноти" (Відомості Верховної Ради України, 2024 р., № 12, ст. 65) слова і цифри "передбачених главою 50 Цивільного кодексу України" замінити словами і цифрами "визначених главою 58 Цивільного кодексу України";

116) у Законі України "Про дошкільну освіту" (Відомості Верховної Ради України, 2024 р., № 42, ст. 258):

а) в абзаці другому частини першої статті 30 слова "та немайнові" замінити словами "та/або особисті";

б) у частині третій статті 31:

в абзаці четвертому слово "немайнові" замінити словом "особисті";

в абзаці п'ятому слово " немайновими" замінити словом "особистими";

в) у частині першій статті 52 слово "немайнові" замінити словом "особисті";

117) у пункті 18 частини першої статті 18 Закону України "Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 10, ст. 24) слова "немайнових і" замінити словами "та/або";

118) у назві і тексті Закону України "Про облік інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 17, ст. 47) слово "немайнові" в усіх відмінках виключити;

119) в абзаці другому частини третьої статті 2 Закону України "Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., №№ 28–29, ст. 94):

а) частину першу статті 14 викласти в такій редакції:

“1. Протягом шести місяців з дня введення в дію цього Закону учасники (засновники) підприємства, уповноважений суб’єкт управління об’єктами державної власності приймають рішення про припинення підприємства (крім державних некомерційних підприємств, підприємств, що віднесені до відання Національної академії наук України та національних галузевих академій наук), єдиним учасником (засновником) якого є держава, крім підприємств, щодо яких відкрито провадження у справі про банкрутство.”;

б) статтю 17 “Прикінцеві та перехідні положення” після пункту 16 доповнити пунктом 16^{-1} такого змісту:

“16^{-1}. З дня введення в дію цього Закону до правовідносин щодо володіння, користування та розпорядження державним майном, переданим Національній академії наук України, національним галузевим академіям наук, установам, організаціям та підприємствам, що перебувають у віданні Національної академії наук України на праві господарського відання або на праві оперативного управління, застосовуються положення про право відання державним майном, яке вважається встановленим безоплатно та безстроково.

Зміна виду речового права з права господарського відання, права оперативного управління на право відання державним майном у зв’язку з введенням в дію цього Закону не потребує:

прийняття нових рішень Кабінету Міністрів України, інших суб'єктів управління об'єктами державної власності про передачу на праві відання державним майном Національній академії наук України, національним галузевим академіям наук, установам, організаціям та підприємствам, що перебувають у віданні Національної академії наук України майна, переданого на

праві господарського відання або оперативного управління до набрання чинності цим Законом;

внесення змін до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно в частині зміни виду речового права, а також внесення змін, уточнень або доповнень до будь-яких інших документів, реєстрів, відомостей тощо, пов’язаних із зміною виду речового права на таке майно та умов його передачі, встановлених цим Законом”;

120) у Законі України "Про систему охорони психічного здоров'я в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 31, ст. 103):

пункт 3 частини четвертої статті 10 викласти в такій редакції:

"3) члени сім'ї осіб, зазначених у пунктах 1 і 2 цієї частини. До членів сім'ї належать особи, які складають сім'ю відповідно до Цивільного кодексу України";

121) в абзаці дванадцятому частини п'ятої статті 13 Закону України "Про хміль та хмелепродукти" (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., № 36, ст. 142) слова "або немайнові" замінити словами "та/або особисті";

122) в абзаці другому частини першої статті 31 Закону України "Про професійну освіту" від 21 серпня 2025 року № 4574-IX слова "та немайнові" замінити словами "та/або особисті";

123) частину першу статті 3 Закону України "Про ветеранське підприємництво" від 31 липня 2025 року № 4563-IX викласти в такій редакції:

"1. Відносини, пов'язані з ветеранським підприємництвом, регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, Податковим кодексом України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами України";

124) абзац перший частини шостої статті 11^{-9} Закону України "Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 4, ст.43 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"6. Сторони договору купівлі-продажу пакета акцій ЕКА та пов'язаних з ним документів можуть обрати право Англії та Уельсу або право штату Нью-Йорк (США) як право, що застосовується до договору та пов'язаних з ним документів, за умови дотримання Цивільного кодексу України";

125) частину першу статті 2 Закону України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 3, ст. 23 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"1. Відносини, пов'язані з розвитком малого і середнього підприємництва в Україні, базуються на Конституції України і регулюються Цивільним кодексом України, Податковим кодексом України, цим Законом та іншими законодавчими актами, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України";

126) частину другу статті 2 Закону України "Про особливості оренди об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності" (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 18, ст. 157 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"2. Відносини з передачі в оренду об'єктів паливно-енергетичного комплексу, не врегульовані цим Законом, регулюються Цивільним кодексом України, Земельним кодексом України, Законом України "Про оренду державного та комунального майна", іншими законодавчими актами";

127) частину другу статті 2 Закону України "Про особливості передачі в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 11, ст. 71 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"2. Зазначені у частині першій цієї статті відносини у частині, не врегульованій цим Законом, регулюються Цивільним кодексом України, Земельним кодексом України, Законом України "Про оренду державного та комунального майна", іншими законодавчими актами";

128) частину восьму статті 17^{-1} Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 6, ст.147 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"Наставниками не можуть бути особи, зазначені у статті 1660 Цивільного кодексу України";

129) абзац п'ятий частини третьої статті 21 Закону України "Про попереднє ув'язнення" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 35, ст.360 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"повідомити особам під час взяття їх під варту про підстави та мотиви взяття під варту, роз'яснити право на оскарження в суді підстав та мотивів взяття під варту, надати у друкованому вигляді роз'яснення положень статей 28, 29, 55, 56, 59, 62 та 63 Конституції України, статті 9 цього Закону та інших прав осіб, взятих під варту, які встановлені законом, а також забезпечити можливість реалізації інших прав осіб, взятих під варту, встановлених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, забезпечити наявність у достатній кількості текстів Конституції України, Кримінального, Кримінального процесуального, Кримінально-виконавчого кодексів України, Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, законів України "Про попереднє ув'язнення", "Про прокуратуру", "Про Національну поліцію", "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового

розслідування, прокуратури і суду", інших нормативно-правових актів, що визначають статус та повноваження органів правопорядку, права та обов'язки осіб, що тримаються під вартою, порядок тримання під вартою, порядок відшкодування збитків, завданих неправомірними діями або бездіяльністю працівників органів правопорядку та місць попереднього ув'язнення, а також забезпечити можливість користування особами, що тримаються під вартою, текстами зазначених нормативно-правових актів та науково-методичною літературою з цих питань";

130) частину шосту статті 23 Лісового кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 21, ст.170) викласти в такій редакції:

"Положення Цивільного кодексу України та Земельного кодексу України застосовуються до лісових сервітутів у частині, що не суперечить вимогам цього Кодексу";

131) частину третю статті 12 Закону України "Про ринок природного газу" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 27, ст.234 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"3. Права та обов'язки постачальників і споживачів визначаються цим Законом, Цивільним кодексом України, правилами постачання природного газу, іншими нормативно-правовими актами, а також договором постачання природного газу";

132) частину першу статті 8 Закону України "Про реформування державних і комунальних друкованих медіа" (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 3, ст.34 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"1. Перетворення редакції членами її трудового колективу у суб'єкт господарювання здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України";

133) абзац перший частини першої статті 41 Закону України "Про публічні закупівлі" (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 45, ст. 289 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"1. Договір про закупівлю укладається відповідно до норм Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, визначених цим Законом";

134) частину третю статті 1 Закону України "Про оборонні закупівлі" від 17 липня 2020 року № 808-IX викласти в такій редакції:

"3. Інші терміни вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України, у законах України "Про публічні закупівлі", "Про національну безпеку України", "Про оборону України", "Про державну таємницю", "Про Збройні Сили України", "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", "Про правовий режим воєнного стану";

135) частину першу статті 18^2 Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 20, ст.102 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"Допомога на дітей одиноким матерям призначається за наявності витягу з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про державну реєстрацію народження дитини, виданого відділом державної реєстрації актів цивільного стану, або довідки про народження, виданої виконавчим органом сільської, селищної, міської (крім міст обласного значення) ради, із зазначенням підстави

внесення відомостей про батька дитини до актового запису про народження дитини відповідно до абзацу першого частини першої статті 1530 Цивільного кодексу України, або документа про народження, виданого компетентним органом іноземної держави, в якому відсутні відомості про батька, за умови його легалізації в установленому законодавством порядку";

136) пункт 4 частини першої статті 23 Закону України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 16, ст.255 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"4) жінки та чоловіки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини (дітей) помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, а також коли особа самостійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Книзі реєстрації народжень здійснений на підставі частини першої статті 1530 Цивільного кодексу України";

137) частину п'яту статті 39 Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 29, ст. 228 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"У разі настання обставин, передбачених пунктом 2 частини другої цієї статті, страхова виплата призначається і виплачується разово та в рівних частинах членам сім'ї, батькам та утриманцям померлого працівника протягом одного місяця з дня виникнення права на страхову виплату. Члени сім'ї та батьки померлого працівника визначаються відповідно до Цивільного кодексу України";

138) частини третю і четверту статті 17 Закону України "Про охорону дитинства" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 30, ст.142 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"Батьки або інші законні представники не мають права без дозволу органу опіки та піклування, наданого відповідно до закону, вчиняти від імені малолітньої дитини правочини, визначені частиною третьою статті 1620 Цивільного кодексу України.

На вчинення неповнолітньою особою правочинів, передбачених частиною третьою статті 1620 Цивільного кодексу України, має бути одержана згода батьків або інших законних представників такої особи та дозвіл органу опіки та піклування відповідно до закону";

139) абзаци перший і другий частини п'ятої статті 1 Закону України "Про фермерське господарство" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 45, ст.363 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"5. Фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, має статус сімейного фермерського господарства, за умови що в його підприємницькій діяльності використовується праця членів такого господарства, якими є виключно члени однієї сім'ї відповідно до статті 1472 Цивільного кодексу України.

Фермерське господарство без статусу юридичної особи організовується на основі діяльності фізичної особи - підприємця і має статус сімейного

фермерського господарства, за умови використання праці членів такого господарства, якими є виключно фізична особа - підприємець та члени її сім'ї відповідно до статті 1472 Цивільного кодексу України. Особливості створення та діяльності сімейного фермерського господарства без набуття статусу юридичної особи регулюються положеннями статті 8^1 цього Закону";

140) частину першу статті 2 Закону України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" (Відомості Верховної Ради України, 2008 р., № 45, ст.313 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"1. Законодавство у сфері оздоровлення та відпочинку дітей складається з Конституції України, Цивільного кодексу України, законів України "Про охорону дитинства", "Про позашкільну освіту", цього та інших законів, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, інших нормативно-правових актів";

141) пункт 5 частини першої статті 1 Закону України "Про зовнішню трудову міграцію" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 49-50, ст.463 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"5) члени сім'ї трудового мігранта - особи, які перебувають з трудовим мігрантом у шлюбі, діти та інші особи, які перебувають на його утриманні та є членами сім'ї відповідно до Цивільного кодексу України";

142) абзац другий частини другої статті 38 Закону України "Про розвідку" від 17 вересня 2020 року № 912-IX із наступними змінами, викласти в такій редакції:

"Члени сім'ї та батьки загиблого (померлого) співробітника кадрового складу визначаються відповідно до Цивільного кодексу України, а утриманці – відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб";

143) абзац четвертий частини третьої статті 9 Закону України "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я" (Відомості Верховної Ради України, 2021 р., № 8, ст. 59 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"До членів сімей осіб, яким надається реабілітація відповідно до вимог цього Закону, належать особи, визначені як сім'я згідно з вимогами Цивільного кодексу України";

144) пункт 7 частини першої статті 1 Закону України "Про основні засади молодіжної політики" (Відомості Верховної Ради України, 2021 р., № 28, ст. 233 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"7) молода сім'я - сім'я у значенні, наведеному в Цивільному кодексі України, вік кожного члена якої не перевищує 35 років включно";

145) у Законі України "Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей" (Відомості Верховної Ради України, 2023 р., № 14, ст. 32 із наступними змінами):

пункт 3 частини п'ятої статті 4 викласти в такій редакції:

"3) відповідні документи (довідки), які підтверджують, що заявник відповідно до Цивільного кодексу України є членом сім'ї особи, стосовно якої

встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України";

абзац другий частини третьої статті 7 викласти в такій редакції:

"Члени сім'ї та батьки загиблої (померлої) особи, стосовно якої встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, визначаються відповідно до Цивільного кодексу України, а утриманці - відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";

146) абзац четвертий Закону України "Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами" від 20 червня 2022 року № 2319-IX викласти в такій редакції:

"Україна не розглядає жодне з положень Конвенції як таке, що зобов'язує її до зміни Конституції України та Цивільного кодексу України, інших законів України щодо інститутів шлюбу, сім'ї та усиновлення, а також таке, що втручається в право батьків виховувати своїх дітей відповідно до власних переконань";

147) абзац перший частини другої статті 25 Закону України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" (Відомості Верховної Ради України, 2024 р., №№ 37-38, ст. 238 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"2. Страховик, а у випадках, передбачених частиною першою та пунктом 3 частини другої статті 43 цього Закону, - МТСБУ, у разі смерті потерпілої фізичної особи здійснює страхову (регламентну) виплату у зв'язку із втратою годувальника кожній особі, яка відповідно до Цивільного кодексу України в частині відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого, має право на таке відшкодування, у розмірі, що розраховується відповідно до Цивільного кодексу України в частині відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого";

148) частину третю статті 34 Закону України “Про статус народного депутата України” (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 3, ст. 17) доповнити абзацом сьомим такого змісту:

“Народний депутат може письмово уповноважити одного зі своїх помічників-консультантів або особу, призначену на посаду, зазначену у частині першій статті 92 Закону України “Про державну службу”, або особу, що відповідно до покладених на неї обов’язків забезпечує організацію роботи народного депутата, підписувати від імені такого народного депутата документи, використовуючи його факсимільний або інший аналог власноручного підпису, електронний, кваліфікований електронний підпис, інший засіб індивідуалізації та підтвердження його волевиявлення. Припис першого речення цієї частини не поширюється на документи, що відповідно до закону створюються виключно у паперовій формі, та на документи, що містяться у затвердженому Головою Верховної Ради України переліку документів, які створюються в Апараті Верховної Ради України виключно у паперовій формі”;

149) у Законі України “Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги” (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 45, ст. 400 із наступними змінами):

пункти 32 та 33 частини першої статті 1 викласти в такій редакції:

“32) компрометація засобу електронної ідентифікації – будь-яка подія, що призвела або може призвести до несанкціонованого та/або не встановленого законом доступу до засобу електронної ідентифікації;

33) компрометація особистого ключа – будь-яка подія, що призвела або може призвести до несанкціонованого та/або не встановленого законом доступу до особистого ключа”;

4. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня, наступного за днем опублікування цього Кодексу:

1) провести аналіз норм цього Кодексу, розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів, спрямовані на виконання його вимог;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

3) інформувати Верховну Раду України про стан виконання цього Кодексу порядком, встановленим Законом України "Про правотворчу діяльність".

Голова Верховної Ради
України

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Стефанчук Руслан Олексійович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000F818310040D3D400
Дійсний до: 23.05.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
2д9/1-2026/76084 від 08.04.2026
2194881